

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JONSTRUPBOGEN

1STE BIND

1 9 2 3

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN

JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG - NJALSGADE 67

ANDELSBOGTRYKKERIEET I ODENSE

1923

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Jonstrupsamfundet. <i>Carl F. L. Petersen</i>	5
Stig Bredstrup. <i>R. C. Mortensen</i>	8
En Hilsen til Seminarieforsander Stig Bredstrup. <i>Ejvind Kjær</i>	17
Foreningen Jonstrup. <i>R. C. Mortensen</i>	19
Det ældste Jonstrup. <i>J. P. Jørgensen</i>	26
J. P. Jørgensen. <i>R. C. Mortensen</i>	47
A. J. Hansen. <i>Stig Bredstrup</i>	52
Ernst Becker. <i>Morten Hansen</i>	56
Otto Kalkar. <i>R. C. Mortensen</i>	67
Medlemsliste	73
Regnskab	87
Bestyrelse	88

JONSTRUPSAMFUNDET

AF CARL F. L. PETERSEN

Den 5. August 1919 mødtes paa Jonstrup efter Forstanderens Indbydelse ca. 200 gamle Elever af alle Aargange for under et festligt Samvær at forberede Dannelsen af det Jonstrupsamfund, hvis Virkeliggørelse med Aarene var imødeset af mange og stadig flere.

Forstanderens Velkomsttale, Taler af Valgmenighedspræst Morten Larsen, Professor N. A. Larsen og Skoleinspektør P. Petersen, Hillerød, — alle gamle Jonstruppere — vil huskes af enhver, der var med. I hjertelig Alvor, i legende Skæmt var disse Taler, og de mangfoldige — mindre officielle — i Aftenens Løb, en Hyldest til Jonstrup, en Appel til at slaa Kreds om vor gamle Borg og alle jonstrupske Ungdomsminder.

Den festligt hyggelige jonstrupske Tone prægede Samværet fra først til sidst under Spadsereturen gennem Skoven, ved Kaffebordet, Fællesspisningen og Panchesoldet.

Det var da en lykkelig Selvfølge, at Tanken om Dannelse af et Jonstrupsamfund vandt Tilslutning.

Under Diskussionen ved Afrodites Øje enedes man om at fastslaa Jonstrupsamfundets Opgave og Virkemaade saa enkel som muligt: Samling af Jonstruppere om fælles Minder og Interesser ved Afholdelse af Møder paa Jonstrup og Udgivelse af en Aarbog.

Der blev nu nedsat et Udvalg til at føre Sagen videre ved Forberedelse af et nyt Stævne, hvor der skulde fremlægges Udkast til Love og ved at forberede Udgivelse af Aarbogen, som Skoleinspektør R. C. Mortensen vilde paatage sig at redigere.

Saa gik der to Aar. Vejen frem blev »besværlig og lang«.

Paa Grund af Skolemødet i Kristiania i August 1920 og Forstander Stig Bredstrups Jubilæum i December, der frembød en naturlig og festlig Anledning for et stort Fremmøde

af tidligere Elever, afholdtes intet Stævne dette Aar; og hvad Aarsskriftet angik, maatte de urimelig høje Fremstillingsudgifter gøre det ønskeligt at se Tiden an.

Den 2. August 1921 afholdtes endelig det næste Stævne paa Jonstrup. Det fik som det første et fornøjeligt og festligt Forløb.

Deltagerne vil med Glæde mindes den smukke Spadsere-tur fra Hareskov i pragtfuldt Sommergejr, Forstanderens Tale ved »Øjet« og »Rudolf Bruhns Sten« og det hyggelige Samvær paa Borgen. Her blev da endelig Jonstrupsamfundet lovformelig stiftet, Love vedtaget og en Bestyrelse valgt (det hidtil siddende Udvalg), siden udvidet med det af nuværende Elever paa Jonstrup valgte Medlem.

Tilbage stod Udsendelse af Aarbogen, hvormed Dannelsen af Jonstrupsamfundet skulde træde frem for Offentligheden som en endelig fuldbyrdet Kendsgerning.

For Bogens sene Fremkomst bærer Tidens Ugunst Skylden, idet det først i 1922 blev muligt for Alvor at tænke paa dens Udgivelse.

I sin Velkomsttale den 5. August 1919 fortalte Forstander Stig Bredstrup, hvordan en lille Flok Halvtredsaaars Jubilarer holdt Stævne paa Jonstrup.

Der var ikke flere, end at de kunde rummes i en Vogn. De havde pyntet sig med en hvid Marguerit i Knaphullet, for at de kunde kende hverandre paa Københavns Banegaard, da adskillige ikke havde set hverandre, siden de forlod Seminariet i 1865.

Som Modsætning hertil mindede han om, at det engang var Tradition, at Forstander Jensens Døtre bandt Rosenbuketter til Dimittenderne. En Aflægger af den tidligt blomstrende Dimissionsrose slaar endnu i Forstanderens Have.

Fra den røde Rose til den hvide Marguerit gaar Vejen for os alle, og paa den Vej tænkte han, at gamle Jonstruppere stundom vilde standse, des tiere jo ældre de bliver; og da sker det, at en gammel Borg med blaa Tage og lyse Mure rejser sig i deres Erindring — Jonstrup, det Sted, hvor de levede deres gode Ungdomsaar.

»Lad os nu i Fremtiden igennem en Jonstrupbog og Jonstrupmøder holde Forbindelse med hverandre, saa vi uden ydre Tegn kan kende hverandre, naar vi engang møder fremder som aldrende Mænd;«

I disse Ord af Velkomsttalen fra 5. August 1919 er jo netop givet Jonstrupsamfundets Program.

Og det er da vort varmeste Ønske, at der fra gamle og kommende Bind af Jonstrupbogen maa blive en talrig og hjertelig Tilslutning til dette Program, og at Bogen til enhver Tid maa yde sit Bidrag til Samling af Jonstruppere om Minde, der lyser fra svundne Ungdomsaar.

STIG BREDSTRUP

Jonstrupsamfundets Stifter er Stig Bredstrup. Han holdt i December 1920 Femogtyveaarsjubilæum som Forstander paa Jonstrup, og Aaret før havde han lagt den første Grund til Jonstrupsamfundets Dannelse. Nu, da det i det Stille har voxet sig stort, skal der siges ham en Tak for det Baand, han ved Hjælp af Samfundet har knyttet mellem Jonstrupere af alle Aargange.

Det er for tidligt at riste Minderuner over ham; men det er paa Tide at bringe ham en Hilsen mere varig end den, det mundtlige Ord har baaret frem imod ham: Jonstruphogen kan ikke nøies med at fortælle Samfundets Historie, den maa ogsaa ved sin første Fremtræden fortælle Lidt af sin Stifters Historie. Han er vel ikke *dimitteret* fra Jonstrup, men han er bleven Jonstrupper alligevel, og det saa godt som Nogen.

Det er mærkeligt, at samme Dag, da han som ung Student saa Jonstrup første Gang, opstod der i ham det Ønske, at han engang maatte komme til at henleve sine Dage som Forstander for denne Undervisningsanstalt med det høie Maal og i de deilige Naturomgivelser, men endnu mærkeligere er det vel, at hans Ønske inden ret lang Tid gik i Opfyldelse.

Sidst i det 17de Aarhundrede kom der fra Landsbyen Brædstrup (Bræstrup, Bredstrup) til Horsens en Mand, der saavidt man ved hed Anders Sørensen, men som i Horsens kaldte sig efter sin By Anders Bredstrup. Han oparbejdede en stor Købmandsforretning, der fortsattes af hans Søn, men dennes Søn havde ikke Lyst til Handelen. Han gik »den studerende Vej« og døde som Provst i Skibet 1776. Han er Oldefader til Seminarieforstander Stig Bredstrup.

Stig Bredstrup er født d. 13. September 1863 paa Gaarden Rane Ladegaard i Elsegaarde By, Ebeltoft Sogn. Faderen var Forpagter. Sin første Skoleundervisning fik Stig Bredstrup i Elsegaarde Landsbyskole hos Søren Klausen, der senere kom til Flakkebjerg. 1875 blev Skolegangen imidlertid fortsat i Ebeltoft, hvor Lærer Søren Nissen Juul (Cornelius Appels Svoger) fik stor Indflydelse paa ham og blandt Andet udvirkede, at han blev sat i Randers lærde Skole, hvor den kendte Sprogmand, Rektor Whitte, var blandt dem, der fik størst Indflydelse paa ham. 1882 blev han Student, og allerede Aaret efter fik han en Slags Hilsen fra Jonstrup, thi det var en af dets gamle Elever, Professor Kroman, der examinerede ham til Philosophicum. Den Universitetsprofessor, der fik størst Indflydelse paa ham, var imidlertid S. Heegaard. Om den Betydning, han tillægger denne Mand, ved man Besked, hvis man har læst, hvad han 1915 skrev om ham i »Hjem og Skole«, eller hørt et af de Foredrag, han har holdt om ham. 1888 blev Bredstrup theologisk Candidat, han blev derefter Soldat, og 1889 blev han Førstelærer i Køge. Dette pegede jo ikke ad Jonstrup til; men da han i Begyndelsen af Halvfemserne blev Censor ved Lærereksamen, nærmede han sig den gamle Borg. Allerede 1895 blev Forstanderembedet ledigt, og da Bredstrup i nogle Aar havde haft saa Meget med Lærereksamen at gøre, maatte det siges, at han var en udmærket kvalificeret Ansøger. Den 18de November forelaa hans Udnævnelse, og den 13de December indsatte Biskop Skat Rørdam ham i Embedet. Da var han kun 32 Aar.

Han blev egentlig ikke helt vel modtaget, og det var blandt Andet fordi de gamle Lærere holdt paa Traditionen, og han jo netop kom som den, der skulde føre de Ændringer, der nylig var blevne lovfæstede, ud i Livet. Imidlertid kom han jo ogsaa som den, der havde en dyb Kærlighed netop til de gamle Lærere, og han følte sig Aar efter Aar mere og mere knyttet ogsaa til *Stedet*, saa at de, der oplevede at følge hans Virksomhed gennem en længere Aarrække, ikke kunde Andet end stille sig venligt og forstaaende overfor ham. Og det maatte de alle erkende, at en friere Aand ved Bredstrups

Virksomhed førtes ind i den gamle Borg, og det er betegnende netop i den Henseende, at Bredstrup blev Stifteren af en Forening, hvis Formaal det er at holde sammen paa Alt, hvad der er og har været af Betydning i Jonstruplivet.

Det var ham en stor Glæde, at han oplevede at dimittere sit 25. Hold Elever, og den Tale, han ved den Leilighed holdt, skal bevares her, — den er typisk for ham. Enkelte andre Taler er før publicerede. De burde samles alle paa eet Sted.

»Man har ofte talt i stærke Ord om Lærerens Betydning og om hans høje Kald og formanet ham til at være stolt deraf. Det gjorde man for godt og vel 100 Aar siden, da den store Skolekommission skulde lægge Grunden til en ny Skole, og det samme gør man endnu, da der atter sidder en stor Skolekommission for at bygge en anden Skole i vort Land. Jeg tilstaar, at et Blik paa disse 100 Aars Historie efter min Mening ikke just kan indbyde os til at tale i for høje Toner om denne Sag. Og jeg vilde nu gerne have Lov til at kaste et hurtigt Blik over Udviklingen i disse 100 Aar. De falder i 2, paa det nærmeste lige lange Perioder.

De første 50 Aar er Romantikkens Periode. I den Tid, som gik forud, var Parolen givet om Lærerens høje Kald og Skolens uendelige Betydning. Til at begynde med gav Romantikerne sig vel nok i Lag med andre Opgaver. Der var Digtere, der sang, saa Folket vaagnede og lyttede og nynnede med paa Sange, som vil blive sunget, saa længe der er danske Tunger til. Det var en mærkelig Forandring, Fantasi for Snusfornuft, Følelse for Sentimentalitet. Og den nye Tid gik sin Sejrsgang. Først og fremmest i Kirken. Der sejrede den med Grundtvig. Ja, man plejer jo at lade ham dele Æren med Mynster. Men det er ikke rigtigt. Mynsters Ord trængte ikke dybere ned end til Præstegaardene. Grundtvigs Ord trængte dybest ned i Bøndervraa. Mynster dannede Skole, Grundtvig dannede et Samfund. Mynsters Marmorbuste staar nu i Mindehallen, og naar Folk gaar forbi, letter de paa Hatten. Grundtvig bor i sine Sange midt iblandt os den Dag i Dag.

Og den ny Tid gik sin Sejrsgang i Folkets Liv. Blicher stævnedes til Himmelbjergfesterne, og Grundtvig byggede sin Folkehøjskole. Og saa kom Friheden og den folkelige Selvbevidsthed. Men paa Folkets Børneskole tænkte man ikke stort. Den er bestandig Tidens yngste Datter. Derfor kom den ny Tid ogsaa sidst til Skolen.

Lille Nytaarsaften 1850 lagde Kold den sidste Haand paa sin lille Bog om Børneskolen. Det, som Skolen hidtil havde lagt Vægt paa, sagde Kold, det var Forstanden, og det, som den havde forsømt, var Fantasien. Og saa lærte Kold den danske Skole at fortælle, og Friskolens Tid oprandt, og Stats-skole og Friskole nærmede sig gennem Strid hinanden. Og Folket blev glad for sin Skole; det blev i det hele taget glad for sit eget. Vorherre kunde ikke undvære Danmark, og der gik tre Tyskere paa een Dansker. Det var Romantik.

Saa kom det andet Afsnit. Det begyndte ogsaa med en Opvaagnen. 50 Aar i. Forvejen vaagnede Folket op af en Søvn og saa Idealerne. I 1864 vaagnede det op af en Drøm og saa Virkeligheden. Og man gav sig i Lag med denne Virkelighed. I Agerbrug og i de andre Erhvervsgrene kom vi snart til ikke at vige for nogen. Vi fulgte godt med i alle tekniske Fremskridt, og der kom gode Tider. Heller ikke table vi de ideale Maal af Syne. Vi lukkede Vinduer op, først mod Syd, og vi fik Indre-Mission; derefter mod Vest, og vi fik Søndags-skoler og kristelige Ungdomsforeninger. Og Skole og Opdragelse blev holdt i Ære. Sønderjylland vundet, det var Kampens Maal. Dertil krævedes Ynglinger i Plade, Drengene klædt i Staal, og Piger, hvorom Digteren skrev:

Dernæst jeg opdrager
 Mig en Pigeflok,
 Som ej Hjemmet vrager,
 Som i lidt har nok,
 Ingen Døgnets Flaner,
 Rendt fra Bog og Naal,
 Fromme, stærke Kvinder,
 Det er Danmarks Maal.

Da saa man hen til Skolen, især Højskolen, og gav sig til at klæde Drengene i Staal og Piger i Hvergarn. Man syntes,

man naaede ret vidt. Tanken om de tre Tyskere, som gik paa een Dansker, blev vel opgivet, og man forstod, at det var i Fredens Syssel, at Danmark skulde hævde sig. Men

STIG BREDSTRUP

der hævdede vi os ogsaa blandt de allerbedste. Og nogle sagde, at det, der skulde frelse os, var vor Kultur, andre, at det var vor Folkelighed, og derom var man enig, at det danske Folk var Verdens mest oplyste Folk, lakket være vore

Skoler, især vore Folkehøjskoler. Derfor var der vel Grund til at tale om, at Lærerne havde faaet det betydningsfuldeste af alle Kald, og at paalægge dem at være stolte af dette Kald.

Men nu skal jeg nævne for Dem, hvad en gammel Skolelærer engang skrev om en Tid, som han havde gennemlevet: »Dette og de paafølgende Aar var ret Fordærvelsens Tid. Den uhyre Pengemasse af nominel Værdi, de mange og lette Erhvervelsesmaader foraarsagede, at Luksus, Velleved, Drikkeri og Spillen udbredte moralsk Fordærvelse næsten over alle Mennesker i Landet. Denne Sædernes Fordærvelse var vel et større Onde end alle de andre Ulykker, Krigen førte med sig.

Dette er skrevet om Tiden for 100 Aar siden. Saadan var Folk dengang. Luksus og Velleved og Sædernes Fordærvelse blev Frugten af de uhyre Pengemasser, som strømmede ind i Landet under Napoleonskrigene. Men da var der jo heller ingen Modstandskraft. En død og uaandelig Tid var gaet forud, intel kirkeligt Liv og intel Skoleliv — bare Skoleloven af 1814.

Men *nu* da, efter de 100 Aars Forløb — efter baade den romantiske og den realistiske Vækkelse, efter den religiøse Genfødelse, og efter at Folkeskolen har virket i 100 Aar og Højskolen i 50 Aar, nu var der jo da Modstandskraft i Folket!

Saa kom Verdenskrigen og aabenbarede Menneskenes Hjerters Tanker, og nu kan vi tage en gammel, hundredaarig Skildring for os og se, hvorledes den indtil de mindste Enkeltheder passer paa den nærværende Tid. Og da vil jeg sige: Store Ord og klingende Talemaader har vi haft nok af. Skal vi nu ikke holde op? Skal vi nu ikke forstaa f. Eks., at det Bidrag, som Skolen giver til Menneskeslægtens Fremgang mod det gode, mod Kærlighed og Uegennytte, at det — selv hvor det ydes med den største Kraft og den højeste Dygtighed — dog kun er for noget lidet at regne? Den bitre Sandhed synes at være den, at der aldrig er flere end 7000, som ikke bøjer Knæ for Baal; der kan blive færre, men ikke flere.

Nu sender vi igen et Hold af unge Lærere ud fra Jonstrup. Jeg er ikke just oplagt til at indskærpe Dem, at Læ-

rerens Kald er af langt større Betydning end andre Livsgerninger, og at De igennem Deres Arbejde skal gøre noget særligt fremragende. Men dette vil jeg indskærpe Dem, at De hver især gør Deres Gerning som en trofast Vagt, hver paa den Post, hvor han bliver stillet. Uden høje Tanker om, hvad der bliver givet ham at udrette, skal hver især ærligt og redeligt gøre sin Pligt og være blandt dem, der ikke vil høje Knæ for Verdens Guder!

Mine kære Dimittender! Dimissionsdagen var altid for mig den højtideligste Dag i Aaret, den Dag, da jeg dybest følte Glæden og Ansvarret ved min Gerning. Jeg takker Dem oprigtigt, fordi jeg altid med Glæde vil kunne mindes Dem, som var det 25de Hold, jeg saa drage herfra.«

Der var Fest paa Jonstrup, da Bredstrup dimitterede sit 25de Hold, og der var dobbelt Fest, da man den 13de December 1920 mindedes Femogtyveaarsdagen for hans Ankomst til Seminariet.

Den nedarvede Jonstrupske Opsang: »Og hør du gamle, gamle Borger« er af ukendt Udspring, og Ingen tør vel sige, at den efter Ordlyden har Værdi i og for sig; men Alle ved, at den øver et uimodstaaeligt Trylleri dér, hvor Jonstrupperne samles. Meget er ændret ude paa Seminariet, siden Bredstrup kom derud, men »Den gamle Borger« staar endnu i Agt og Ære som den gjorde det fordum, og med dens Toner vækkede Eleverne paa Jubilæumsdagen Kl. halvsvy om Morgenen Forstanderen. De stod ude i hans Have den kolde Vintermorgen og lod Sangen gjalde op mod hans Vinduer. De kendte ham: De vidste, at det var en Hilsen, der vilde gøre ham varm om Hjertet, en Hilsen, der kom paa een Gang fra det gamle Jonstrup og fra det ny. En bedre Indledning kunde Festdagen ikke faa.

Fremmede myldrede ind paa Borgen: Ministeriets Repræsentanter med Minister Appel selv, gamle Elevers Repræsentanter og andre Venner kom og sluttede sig til Borgens Beboere, Taler og Sange faldt Slag i Slag, og som et Centrum for Alt stod disse Ord: »I Kærlighed til Jonstrup viger jeg

ikke lettelig for Nogen!« Disse, den gamle, afdøde Forstander, Etatsraad Jensens Ord havde den nuværende Forstander gjort til sine — som han har gjort det før, og specielt fra dem gik en af de gamle Elever, Frigast Hansen, ud, da han holdt sin Tale — en af de mange — i hvilken han gjorde opmærksom paa, at Stig Bredstrup har præget sine Elever som f. Ex. Svendsen i sin Tid prægede sine. Biskop Wegener sagde da ogsaa ved en Visitats paa Lolland, da han havde hørt paa Stedets Lærer: »De er fra Jonstrup, jeg kan høre det; Bredstrup præger sine Elever«. Og dette gør han, sagde Taleren, fordi han i Kærlighed til Jonstrup ikke lettelig viger for Nogen. Rudolph Bruhn har Ret, naar han i »Din Gerning« siger:

Men jeg troer, at der er et Sted,
 hvor alle de Skæbner mindes;
 og jeg tror, hvor et *Hjerte* var med,
 vil plovdybe Spor der lides.
 Tanker vil gro i Tusindfold,
 give din Gerning Adelsskjold,
 om end dit Navn vil glemmes.

Man fulgte en ældgammel Jonstrupsk Skik, da man sluttede Aftenen med et animeret Punscheshold; men Fakkeltøget — det var noget, de Gamle ikke kendte til i deres Tid. En af Eleverne fortæller kønt om det saaledes:

Festen er endt. Fra Opgangen til Musiksalen, forbi Elevbygningen og ned ad Filosofgangen staar Eleverne opstillet i to Rækker med Faklerne høit hævet i Hænderne. Gennem en Allé af lysende Fakler gaar Forstanderen frem over den vinterhvide Plads. Fakkeltøget slutter op omkring ham, Faklerne flammer foran og bagved, og til Tonerne af »Den gamle Borger« følges Forstanderen gennem Filosofgangen. Foran den hvide Villa kastes Faklerne sammen i et pragtfuldt Baal. Helkjær staar frem. »Naar dette Baal er slukket, er der saa Intel tilbage af Festen?« spørger han, og han svarer selv: »Jo, der er, trods Alt, Noget, der binder!« Der lyder et Leve for den danske Folkeskole, og saa taler Forstanderen fra Trappen:

»Mine unge Venner! Jeg vilde saa gerne være saa meget, meget Mere for Dem, end jeg er. — — Jeg siger Dem saa inderlig Tak for idag!«

Saa synger vi, mens Baalet brænder ned: »Deilig er Jorden!« — og Natten og Stilheden sænker sig omkring os.

Som Stig Bredstrup ganske naturligt hyldedes paa sin Jubilæumsdag, saaledes hyldes han ogsaa ganske naturligt i den første Bog, Jonstrupsamfundet sender ud i Verden. Skulde ikke han, der har stiftet Samfundet, omtales der paa særlig Maade og derved modtage en særlig Hilsen, hvem skulde det saa være! Vi hilser ham, fordi det, der drev ham til at stifte »Samfundet«, det var, at han føler sig som den »gamle Borger«, der med Sandhed tør sige: »I Kærlighed til Jonstrup viger jeg ikke lettelig for Nogen«.

R. C. Mortensen.

EN HILSEN
TIL
SEMINARIEFORSTANDER STIG BREDSTRUP
PAA
MINDEDAGEN DEN 13. DECEMBER 1920

Hvergang jeg kommer fra den store Stad
herud til Jonstrupvangens tavse Stier,
saa nynner der rundt om bag Busk og Blad
et Væld af gammelkendte Melodier;
snart brydes de — og snart de følges ad,
— én pibler frem, — én klinger ud og tier.
Og Smil og Vemod blandes i mit Sind,
som drages ind i deres Tryllespind.

Og kommer jeg saa ind i Borgens Gaard,
som gamle Mure endnu trygt indhegne,
saa toner mig imøde allevegne
en Sang fra mine første Ungdomsaar,
en Sang, som aldrig helt har kunnet blegne,
en Sang, som endnu straks til Hjertet naar.
— En Scherzo fløjter ud et lyst Crescendo
og skifter med et blødt og stille Lento.

Men naar jeg saa tilsidst har Vejen fundet
til Fatters Stue, — en helt hjemlig Klang
sig spinder ind i mine Minders Sang;
da er det mig, som om jeg kun har blundet;
— de mange Aar, de er med ét forsvundet,
jeg er i Borgens Vold igen engang.
Jeg famler mig i Drømme langt tilbage
til glade, lyse, foraaersfriske Dage.

Jeg kender mig ved Borgens Middelpunkt:
 det gode, varme Smil, som kunde vække
 den unge Tanke, — kunde lede — ægge;
 det lyser endnu lige trygt og ungt.
 Hvad Tiden bragte med af ondt og tungt, —
 jeg ser, — det Smil har intet kunnet stække.
 Dets lyse Alvor blev for os et Spejl.
 Ja, — dette Smil er selve Jonstrups Segl.

Vi kom og gik. — Kuld efter Kuld du førte
 fra spæde Spirer til — Eksamensbord.
 Vi sad i Flok paa Skolebænk og hørte
 med hede Kinder dine klare Ord,
 naar de ved Sjælens dybe Strengte rørte.
 — Du kender Kunsten at berede Jord.
 Vi kom frimodigt med, hvad vi formaaed',
 fordi vi følte, at vi blev forstaaet.

— Og naar i Dag til denne Mindefest
 vi samles her i Flok om Jonstrups »Fatter«,
 vi Borgens gamle Børn — fra Øst og Vest,
 saa mindes vi saa meget, som vi skaller.
 Men hvad jeg mindes først, og hvad jeg atter
 og atter standser ved og husker bedst,
 det er det lyse Smil, som alt forstod,
 som gav os Tryghed, Tillid, Lyst og Mod.

— — —

Hvor Tiden løber. — Femogtyve Aar
 har dette Smil nu lyst for Jonstrups Slægter
 og ledet dem, — og endnu stolt du staar
 som Borgens Herre. — Lidet Tiden mægter.
 Ubøjet endnu Ryggen af dens Vægt er,
 og kun lidt graat den stænked' i dit Haar.
 — Jeg hilser Jonstrups Smil! — Ja, gid det længe
 endnu maa lyse over Borgens Dreng.

Ejvind Kjær.

FORENINGEN JONSTRUP

AF R. C. MORTENSEN

Jonstrupsamfundet har en Forløber, nemlig »Foreningen Jonstrup«, der levede fra November 1888 til den 12. November 1892. Stiftelsesdagen kan man ansætte til den 9. November, thi den Dag vedtog man paa en Generalforsamling Lovene; men der var forud holdt 2—3 Møder, paa hvilke man bl. a. havde drøftet et Par Lovudkast.

Her er Lovene og en kort Kommentar, thi denne Sidste er ganske nødvendig:

LOVE FOR »FORENINGEN JONSTRUP«.

§ 1. a. Foreningens Formaal er at vedligeholde kammeratligt Bekjendtskab mellem Eleverne fra Jonstrup Seminarium.

b. Dette Formaal søger man at naa paa 2 Maader:

- 1) ved at sætte Medlemmerne i Stand til at ses visse bestemte Dage i et bestemt Locale, ved hvilke Sammenkomster der nu og da vil kunne blive afholdt Foredrag.
- 2) ved at afholde festlige Sammenkomster.

§ 2. Enhver, der — kortere eller længere Tid — har været Elev paa Jonstrup Seminarium, kan blive Medlem af Foreningen,

§ 3. Den, der ønsker at optages som Medlem, skal derom henvende sig til Bestyrelsens Formand. Han maa da give denne de Oplysninger, der muligen ville blive forlangte af ham.

§ 4. Et Medlem har Ret til at indføre fremmede — selv om de ikke ere Jonstruppere — ved festlige Sammenkomster.

Paa almindelige Mødeaftener kunne kun Jonstruppere indføres.

§ 5. Bestyrelsen afgjør, hvor vidt Ansøgeren skal optages eller ikke, og bekjendtgjør paa næste Mødeaften, hvem der er bleven optagen.

§ 6. Medlemmernes Navne indføres i en Medlemsprotocol, som altid skal ligge fremlagt paa Mødeafterne.

§ 7. Bestyrelsen har Ret til at foretage Udvisning af Locallet.

§ 8. Bestyrelsen kan paa en af den sammenkaldt Generalforsamling foreslaa et Medlem excluderet.

§ 9. Ønsker en enkelt, at et Medlem skal excluderes, skal han fremsætte Forlangende derom i en til Bestyrelsen indgiven skriftlig Klage, der, hvis Bestyrelsen vil fremme den, skal oplæses paa den i Følge § 8 sammenkaldte Generalforsamling, som afgjør hvor vidt Exclusionen skal finde Sted eller ej.

§ 10. Bestyrelsen er kun forpligtet til at fremme en Klage, naar den er underskrevet af mindst 5 Medlemmer.

§ 11. Ved Stemmegivning afgjøres alt ved Stemmeslæthed. I Tvivlstilfælde gjør den fungerende Formands Stemme Udslaget.

§ 12. a. Bestyrelsen, som bestaar af 3 Medlemmer, vælges paa en Generalforsamling for et Tidsrum af et Aar.

Medlemmer, der ikke ere til Stede, kunne stemme ved at indsende Stemmeseddel med deres egenhændige Underskrift til den i Øjeblikket fungerende Bestyrelse, der lader den, som har oplæst de tilstedeværendes Sedler, oplæse ogsaa de fraværendes, — dog skulle Navnene paa dem, der saaledes indsende Stemmesedler, forties.

b. Afgaar et Bestyrelsesmedlem inden Aaret er udløbet, supplerer Bestyrelsen sig selv for Resten af Tiden.

§ 13. Ønsker Medlemmer, at der skal sammenkaldes en Generalforsamling, skulle de derom skriftlig henvende sig til Bestyrelsen. Denne er kun pligtig at efterkomme Opfordringen, naar den er underskrevet af mindst 5 Medlemmer.

§ 14. Flytninger skulle meldes til Formanden.

For Tiden er Foreningens Locale og Mødeaften

Disse paa Generalforsamlingen den 9de Novbr. 1888 vedtagne Love kunne ændres.

Kjøbenhavn i Novbr. 1888.

For den, der nutildags læser disse Love, synøs de mærkelige: Se, hvor de garderer Foreningen mod uheldige Elementer, der tales jo i meget fremtrædende Grad om Udvisning og Exclusion. Dette trænger til en Forklaring: Det er en ungdommelig Frugt af tidligere Aars Røre i København. Politiske Partier og andre havde staaet meget skarpt overfor hinanden, »Piraten« og andre frivole Tryksager havde splittet og rørt op, Gade- og Foreningsspektakler havde været almindelige, Ingemann Petersens Forening »Dannebrog« havde rejst sig til Kamp mod dem, der om vort Flag sang: »En gammel Munkeklud til Løgn og Mord hængt ud,« »Studentersamsfundet« var for Mange et Forargelsens Tegn, og for Andre var »Den konservative Klub« lige saa frygtelig o. s. v., o. s. v. Der

var kort sagt paa alle Punkter indenfor de Unges Rækker saa stærke Modsætninger og Brydninger som ingensinde senere, og her ligger Forklaringen til, at ængstelige Sjæle havde vedtaget de mærkelige Garderingsbestemmelser i Foreningens Love. Jeg husker, at nogle ældre, besindige Medlemmer vilde have dem væk; men de unge Brushoveder, deriblandt ogsaa jeg selv, holdt paa dem, ja holdt endda paa meget skarper Bestemmelser end de, der sluttelig kom paa Tryk. At de var ganske unødvendige, saa man imidlertid af Foreningens hele Virksomhed: All forløb i de 4 Aar paa den skønneste Maade, og Folk af meget forskellig Støbning befandt sig særdeles vel i hinandens Selskab, — thi Kammeratskabets Baand var de stærkeste! Udvisninger af Lokalet blev der aldrig Tale om, — mærkeligt, at § 7 virkelig har kunnet faa Flertal for sig! Den staar nu paa Tryk som en Dønning fra Firsernes Gaderøre og Mødespektakler. Lovene ændredes senere en Smule. Saaledes blev § 2 ved en Generalforsamling den 8. December 1890 ændret til:

»Enhver, der har været eller er knyttet til Jonstrup Seminarium enten som Lærer eller Elev, kan blive Medlem af Foreningen.«

Medlemsantallet naaede, saa vidt jeg véd, aldrig 30, men det var nær oppe derimod. Jeg har skriftlige Optegnelser ifølge hvilke jeg kan opgive Navnene paa de 26, og maaske lod den hele Liste sig rekonstruere, hvis man anstillede Undersøgelser angaaende de meget faa andre. Ingen Klasse var saa stærkt repræsenteret som den fra 1884, — hele 9 Medlemmer havde den at opvise, og den udgjorde saaledes en Trediedel af Foreningen. Dennes ældste Medlem var fra 1869.

Hvad bestilte nu disse 20—30 Mennesker, naar de kom sammen? De morede sig, og de gjorde ærlige Bestræbelser efter at naa noget Alvorligt. Hvad Morskaben angaar, da maa det siges, at det gik løs med Kortspil og Sold — en enkelt Gang under en Udflugt ogsaa Keglespil. Endvidere blev der et Par Gange holdt Bal, og altid var der til de selskabelige Sammenkomster skrevet Viser. Første Tirsdag i hver Maaned var i Begyndelsen fast Mødeaften, men senere veks-

lede man med Ugedagene. I Marts 1892 holdt man en af de mest animerede Sammenkomster, en Fastelavnsfest med Præmieuddeling og alle mulige Løjer. Blandt andet slog man »Katten« af Tønden. For at give Sammenkomsterne en af Flere attraaet Forskønnelse lik man dannet en Sangforening, en Kvartet; men denne kom aldrig til at spille nogen nævneværdig Rolle.

To meget fornøjelige Udflugter var baade til Belæring og til Morskab. Den ene gik (5. Juli 1891) til Vridsløse Fængsel, som man ved særlig gode Forbindelser havde faaet Tilladelse til at bese; denne Tur endte med en animeret Sammenkomst i Røde Kro. Den anden Tur gik (7. Septbr. 1891) til Hellerup Glasværk; men daarligt Vejr gjorde et stort Afbræk i de dertil knyttede Festligheder.

Fra 1890 gjorde man alvorlige Forsøg paa at belære hinanden ved Afholdelse af Foredrag og Diskussioner. Foredragsrækken aabnedes den 1. November af *E. Ulrichsen*, hvis Emne var: Hvad kan der gøres for at fremme Sammenholdet mellem Lærere og Lærerinder i København og paa Frederiksberg? Taleren dvælede navnlig ved Tanken om Oprettelsen af et Lærerhjem, og han paaviste Muligheden af at faa Planen realiseret. I den lange Diskussion deltog navnlig Steners, Sophus Halle, Wuldem og R. C. Mortensen, og man nedsatte sluttelig et Udvalg, der skulde undersøge Mulighederne for Hjemmets Oprettelse. I Udvalget havde jeg selv Sæde; men jeg mindes Intel om, at det lik udrettet Noget omhelst af Betydning. De andre Udvalgsmedlemmer var Halle og *E. Ulrichsen*.

Næste Foredrag, *Wuldem* om Pasteur, fremkaldte ingen Diskussion og var naturligvis et Referat; men *Mogensens* om »Læreren og hans Stilling« var et meget selvstændigt Foredrag. Enhver, der har kendt Afdøde nøjere, ved, i hvor høj Grad han var en søgende Natur og har været Vidne til de ofte noget »vilde«, men altid interessante Veie, hans Tanker kunde føre ham ind paa. Hans Foredrag i Foreningen var præget af den Alvor, hvormed han saa paa Lærergerningen, og mundede ud i to Krav: Læreren skal først og fremmest op-

drage sig selv, og han skal ganske anderledes end hidtil bringe Metode ind i sin Undervisning. Den paafølgende Diskussion var ret mat, da Ingen havde væsentlige Ting at indvende imod de velovervejede Tanker, Mogensen havde fremført.

Den 6. Marts 1891 holdt *R. C. Mortensen* et Foredrag: »I Anledning af fuldt udviklede Insekter, fundne i Menneskets Fordøjelseskana!«. Han refererede udenlandske Lægers Beretninger om saadanne Fund og sammenlignede dem med Synaalefundene hos Rachel Hertz. Sluttelig omtalte han sine egne Fund af Fluelarver, snyltende i Tudser.

Den 3. April holdt *A. Andersen* Foredrag om »Fredssagen, dens Maal og Midler«. Foredraget var i Modsætning til *R. C. Mortensens*, beregnet paa at fremkalde en Diskussion, og denne udeblev da heller ikke. Den hørte til de langvarigste, Foreningens Annaler kan melde om.

Ogsaa næste Foredrag, 13. Oktober 1891, blev holdt af *R. C. Mortensen*. Det var betitlet »Et Stykke jonstrupsk Historie.« Taleren dvælede ved Seminariets Historie i de første Aar efter dets Oprettelse ikke alene med Hensyn til Undervisningen, men ogsaa med Hensyn til Elevernes Forhold, ikke mindst under Krigen med England. Han paaviste derefter meget graverende Fejl i det Jubilæumsskrift, Seminariets daværende Forstander (Tidemand) havde udgivet i Anledning af Jonstrups Hundredears-Jubilæum.

Den 5. December 1891 blev der sidste Gang holdt Foredrag i Foreningen. *Steners* talte over Emnet »Folkeformerelsen i Europa og nogle dermed i Forbindelse staaende sociale Forhold«. Han fremdrog Udtalelser af flere bekendte Nationaløkonomer og paaviste, hvor forskellige Meningerne var selv hos de Sagkyndige. Det var denne Paavisning, der var Foredragets tankevækkende Moment. Nogen egentlig Diskussion blev der ikke ført, — antagelig fordi Tilhørerne ikke har troet sig sagkyndige nok.

Medlemsantallet havde altid været lille, og et Par Gange var der ikke paa Mødeafterne kommen saa mange tilstede, at Foredragsholderen havde et antageligt Publikum. Foredraget var saa ikke bleven holdt. I og for sig var dette vel

ikke saa mærkeligt, da Hovedstaden jo byder paa saa mange Foredrag af Personer, man regner for Mere værd end Ens almindelige Klassekammerater, og i Erkendelse heraf prøvede man da paa at faa en Foredragsholder udefra; men Jonstrupper skulde han kunne kaldes, selv om han ikke var dimitteret fra Jonstrup. Valget faldt da paa Skuespiller *Hellemann*, og da man var sikker paa, at han vilde samle fuldt Hus, fastslog man, at der skulde være Bal efter Foredraget (Oplæsningen). Dageu blev ansat til Lørdag den 2. April, og Lokale sikrede man sig i National; men til almindelig Overraskelse maatte Sammenkomsten aflyses, idet der ikke meldte sig de 20 dansende Par, man havde gjort Regning paa.

Da Efteraarssæsonen derefter tog sin Begyndelse, erklærede Bestyrelsen, at den var træt af at holde Foreningen oppe, og da ingen Andre turde paalage sig at overtage dens Arbejde, besluttede man, at Foreningen skulde opløses og dens Midler omsættes i Gaasekød med mere. Lørdag den 12. November 1892 samledes man saa i Café du Parc, Gyldenløvesgade 4, og her holdt man et overordentlig animeret »Gravøl« efter alle Kunstens Regler. Dermed var da Foreningens Saga ude.

Sine Sammenkomster havde Foreningen holdt paa Vodroflund, et dengang kendt Etablissement med en stor Have, i Selskabslokalerne Skindergade Nr. 9 og i Café du Parc, Gyldenløvesgade. Kontingentet var 3 Kr. om Aaret, en Sum, der vel svarer til 12 Kr. nutildags, og Foreningens økonomiske Status var da ogsaa tilfredsstillende.

Indtil 1. Novbr. 1890 bestod Bestyrelsen af A. Andersen, Ziehe og Wuldem, fra 1. Novbr. 1890 til 13. Febr. 1892 af Andersen, Ziehe og Morten Hansen, og fra 13. Febr. 1892 til 12. Novbr. 1892 af Ziehe, Morten Hansen og Carl F. L. Petersen. Alle Bestyrelsesmedlemmer virkede med stor Interesse for Foreningens Trivsel, men Tilslutningen var dog altid kun ringe. Følgende Vise, den eneste, der er Anledning til at bevare, giver i spøgende Form et fuldtud sanddru Billede heraf. Den blev sunget ved Gravøllet. Forfatteren kaldte sig Pst.

Mel.: Mikkel Muk er født paa Torvet.

For fire Vintre siden
til Verden Ungen kom,
og Ungen den var liden.
da først den saa sig om;
men vi, som kendte Barnet,
vi syntes, det var kønt,
vi ofrede paa Skarnet
en hel Del Kontingent.

Han Penge skulde samle
et Lærerhjem til Gavn,
som Alle, Unge, Gamle
med Omhu tog i Favn.
Daraussen Bud man sendte,
Oplysninger man fik. —
— Dermed det Hele endte,
i Hundene det gik.

Man haabede, at Glutten
sku nok sig vokse stor.
naar den blev vænt fra Suttan
og kom fra Far og Mor
og under fremmed Pleje
hos Ziebe, Andersen
og Morten; — men al Møje
sig viste spildt paa den.

Tilsidst fik Barnet Tæring,
ja, tænk hvor sørgeligt,
det mangled nemlig Næring,
Humør og andet Sligt.
Nu ligger det paa Baare,
det stakkels, sølle Skrog.
Vi fælde vil en Taare
og holde saa lidt Sjov.

Det antydes i Visen, at det ikke var Foreningens Fædre, der kom til at sidde i Bestyrelsen. Hvem var da dens egentlige Fædre? Ja, det kan ikke oplyses nu, men at Andersen var den ene, er dog vist sikkert, saa Visen taler ikke helt korrekt paa dette Punkt. Det er absolut sikkert, at Tanken om Foreningen opstod blandt de 1884-Dimittender, der tog Bolig i København og Omegn. Til Slutning skal jeg anføre Dimissionsaarene for de Medlemmer, der er nævnedes i denne lille Afhandling: E. Ulrichsen 1880; Halle og Wuldem 1882; A. Andersen, Morten Hansen, R. C. Mortensen, Carl F. Petersen og Steners 1884; Mogensen 1886 og Ziebe 1887.

»Foreningen Jonstrup« er død; men »Jonstrupsamfundet« bæres frem af den samme Aand, som skabte Foreningen, og der er den allerstørste Sandsynlighed for, at Samfundet er levedygtigt. Den første Medlemsliste tæller over 300 Medlemmer, alene den Ting er et godt Tegn.

DET ÆLDSTE JONSTRUP

AF J. P. JØRGENSEN.

Det nordøstlige Sjælland var i Oldtiden og Middelalderen dækket af mægtige Aa- og Sødrag, af hvilke det største strakte sig fra Værebros ved Isefjord til Knardrup Sø og Søndersøen, og hvis Afløb var Væraaen, den nuværende Værebros Aa. De nævnte Søer, og navnlig Søndersø, var i ældre Tider af betydelig Størrelse, og de store Eng- og Mosedrag langs Søbredderne mod Vest og Syd, saavel som de store Mosestrækninger inde i Skovene, er gammel Søbund. Ved Væraadalens vidtstrakte Vanddrag laa i Middelalderen flere Ridderborge, saaledes Vigsø Slot ved Løye Sø, Ridder Jon Littles Borg Rompe (det nuværende Edelgave), Ridderborgen Ledøje, Sune Ebbesens Borg Knardrup (det senere Kloster), og endelig Ridderborgen Jonstrup.

Ridderborgen Jonstrup er vistnok grundlagt af Ridder Jon Raymoth, der levede i Valdeinarstiden og besad Jordegods i Lille Værløse. Syd for Søndersøen har han da bygget sin Ridderborg og herunder henlagt Agerland, der var indvundet ved Rydning af Skov, og Borgen har da efter sin Grundlægger faaet Navnet Jonstrup. Hans Søn, Ridder Jon Jonsen, afstod ved Mageskifte ^{8/11} 1248 sit Gods i Lille Værløse for andet Gods, deriblandt en Gaard i Frue Sogn i København¹⁾. — Senere ejedes Godset i Lille Værløse af Ridder Bo Falk af Valløe, der spillede en fremtrædende Rolle under Valdemar Atterdag. 1360 overdrog Bo Falk alt sit Gods i Lille Værløse — herunder Jonstrup — til Bisp Henrich i Roskilde,²⁾ og paa Fortegnelsen over Roskilde Bispestols Jordegods fra ca. 1370 findes da og-

¹⁾ Kbh. Dipl. I, 10. ²⁾ Ældste d. Arkivregistre.

saa opført Jonsthorp¹⁾. De Mænd — som oftest adelige — der senere boede paa Jonstrup, var Bispens Befalingsmænd eller Lensmænd.

Ridderborgen Jonstrup var efter Traditionen opført paa en Holm i Sønder søens sydvestre Hjørne, og paa et Kort over Jonstrup Vang fra 1792 betegnes Holmen som »Slottet«. Vi kan i Tanken danne os et Billede af Borgen paa den lille Holm i Søen, med røde Mure, smalle, rundbuede Vinduer og teglhængte Tinder, men iøvrigt godt gemt og i Læ bag de mægtige Skove. Borgen har vistnok afgivet en efter den Tids Smag hyggelig Bopæl for Besidderen eller hans Stedfortræder; men den har vel mindre været beregnet paa at afgive et Forsvar i Krigstid. Truede Fjender, kunde Beboerne imidlertid hidkalde Hjælp ved paa den nærliggende Bavnehøj at lænde Blus, der var synlige fra Bavnene paa Bakkerne ved Maaløv og Lille Værløse. — Naar eller under hvilke Forhold Borgen senere gik til Grunde, kender vi ikke; rimeligvis er den i de urolige Tider lagt øde ved Fjendehaand samtidig med Knardrup Kloster og Ridderborgen Ledøje (ca. 1435). Ridderborgen Jonstrup blev ikke genopført; men paa dens Marker blev grundlagt en Gaard, hvor Lensmanden senere havde Sæde. For ca. 50 Aar siden blev i Jonstrup Vang ved Gravning i daværende Jordbruger Børresens Have (op til Skovgærdet) fundet Fundamenter af en større Bygning, vistnok Rester af Jonstrup-Gaard.

Efter Reformationen kom Jonstrup Len i Kronens Besiddelse og styredes endnu en Tid af Lensmænd. I en Aarrække sad Mænd af den hallandske, adelige Familie Porse (af Hvide-slægten) som Lensmænd paa Jonstrup. Aar 1495 nævnes saaledes en Christiern Porse til Jonstrup. Kort efter nævnes Hans Knudsen af Jonstrup, der førte Rettergang med Abbeden Mattis af Knardrup om en Gaard, som Abbeden paastod, at »Jens Williamsen af Slaslundt« havde skænket Klosteret. Ved Dom af ¹⁵/₁₀ 1498 fik Hans Knudsen tilkendt Ejendomsret til Gaarden²⁾. — Aar 1522 fik Christiern Pors til Ølling-Søgaard (et

¹⁾ Script. R. D. VII, III. ²⁾ Kbh. Dipl. II, 173.

Herresæde paa Lolland) Jonstrup i Forlening af Roskilde Bisp Lage Urne¹⁾. Han anføres 1524 som Modstander af Lutheranerne og nævnes 1536 i »Den store Reces«. Han fik 1544 Livsbrev paa Jonstrup af Kronen og boede her 1555, da han med andre Lensmænd paa Sjælland — deriblandt Oluf Skinkel af »Slaslundt« og Jesper af Gudensio (Gunsøgaard) — fik Ordre til hver især »at stille og udruste en væragtig Karl med Harnisk og Værge. — Han døde 1559. Hans Hustru var Lucie, Datter af Morten Ebbesen »udi Gudhensiomagle«, der førte adeligt Vaaben og vistnok senere som »Provisor« styrede det betydelige Jordegods, der hørte til Gaunø Nonnekloster. En Datter af Christiern Pors, Else Pors, overtog Jonstrup Len efter Faderens Død 1559, men mistede det $\frac{3}{7}$ 1573, da der udgik Befaling om at inddrage under Københavns Len en Del mindre Jordegodser, der tidligere var regnet som Strøgods, bl. a. »2 Gaarde og 1 Mølle i Jonstrup, som Else Pors har i Pant.« Hun rejste da til Skaane, hvor hun døde i høj Alder. Den $\frac{22}{7}$ 1561 anføres Jonstrup Gaard blandt Jordegods, forhen tilhørende Peder Oxse, og »som Kongen med Rigens Ret er indført i.« Gaarden har dog vist kun været pantsat til Peder Okse og er anførte Aar indløst af Kronen. Navnene Gieselfeld Bro, Gieselfeld Port og Gieselfeld Mose, der anføres 1735 og 1783 som liggende i Jonstrup Vang, synes at hentyde til Peder Oxes Gisselfeld. — Efter Else Pors beboede Ridefoged Peder Villumsen Jonstrup-Gaard. Den $\frac{22}{7}$ 1579 indberettede han, at af Jonstrup Len var forhen svaret i aarlig Landgilde til Københavns Slot: 6 Pund Korn, 3 Fjerdinger Smør, 3 Lam, 3 Gæs og 4 Par Høns.

I Aaret 1605 afbrændte den lille Bondeby Jonstrup, 2 Gaarde og et Par Huse. Den $\frac{1}{10}$ derefter udstedtes en Ordre til Ridefogden Laurs Ebbesen, at da Jens Olufsen og Jep Mortensen, Kronens Tjenere i Jonstrup, havde mistet deres Gaarde og det meste af deres Ejendom ved Ildsvaade og derved var kommen i Fattigdom, maatte de være fri for dette Aars Landgilde og faa Tømmer udvist af Skoven. Bygningerne blev dog

¹⁾ Danm. Adels Aarbog 1909, p. 358.

næppe genopført, da Gaardene kort efter ses at være nedlagt, og Jorderne hegnet til en Vang og udlagt til Høavl for Kongens Heste. Jonstrup-Gaard blev derefter indrettet til et kongeligt Jagtthuis med Værelser for Kongen og hans Følge i Jagttiden, men var ellers kun behøet og under Opsigt af en kongelig Jagtheljent.

JONSTRUP MØLLE

Til Jonstrup By hørte foruden de 2 Gaarde en Vandmølle, Jonstrup Mølle, der laa sydvest for Byen og ved Aaen fra Søndersøen. Den $\frac{7}{1}$ 1614 indberettede Ridefogden til Slotsherren Christen Friis, at Jonstrup Mølle var nedbrændt »og Møllestenen brændt helt sønder.« Mølleren Christopher Lauridsen havde mistet alt, hvad han ejede, hvorfor han (Mølleren) ansøgte Kongen om »at anse hans arme Lejlighed og lade Møllen genopbygge og forsyne med Sten, Kværn og andet Tilbehør, dog alt med saa ringe Bekostning som muligt, samt fritage Mølleren for et Aars Landgilde. — Møllens Jordtilliggende var oprindeligt saa stort, at det svarede til 11 Tdr. 3 Skpr. Hartk. efter Matrikuleringen 1662. Men da Jonstrup Gaardes Jorder hegnedes til Vang, blev af Møllens Jorder hegnet og inddraget under Vangen et Areal, der svarede til 4 Tdr. 2 Skp. Hartk., medens Møllen fremtidig kun svarede af 7 Tdr. 3 Skp. Hartk. — Efter at Jonstrup By var nedlagt, blev Møllen ofte henregnet som hørende under Bringe By, saaledes ved Matrikuleringen 1662.

I Krigsaarene 1657—60 havde Raadmand i København Claus Iversen Raffn ydet Kronen betydelige Laan, og han modtog senere Jordegods som Vederlag herfor, bl. a. ved Skøde af $\frac{7}{3}$ 1665 Jonstrup Mølle med underliggende Jord, en Gaard i Bringe¹⁾ samt Kalfslunde Gaard paa Roskilde Amt¹⁾. Claus Raffn døde 1669, og foranførte Ejendomme gik saa ved Arv over i Købmand Claus Sohns Besiddelse. Det gik imidlertid tilbage med Cl. Sohns Forretning, og ved Obligation af $\frac{21}{3}$ 1683 vedgik han, at han af »den ædle, mandhaftige Henri de

¹⁾ Kbh. Dipl. IV, 790.

Fischer, kgl. May.sls velbestaller Captain til Fods, til sin Negotiations Fortsættelse havde modtaget et Laan udi danske Croner — 1,000 Rdl. « Til Sikkerhed pantsatte han Jonstrup Mølle (Mølleskylds-Htk. 9 Tdr. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.) med tiliggende Jord (Htk. 3 Tdr. 1 Skp. 0 Fdk.) samt Gaarden i Bringe og Kalfslunde Gaard. — Kort efter blev Møllen og Gaarden i Bringe solgt til Henrich Brasch, der bortforpagtede Møllen til Palle Christensen for en aarlig Afgift af 50 Rdl. og 1 Otting Smør. — Ved Skøde $^{11/12}$ 1700 solgte Brasch Møllen og Gaarden i Bringe til kgl. Skovrider Jørgen Lesberg. Denne var en Bondesøn fra Kulsviereggen og var i 1676 i Tjeneste hos Ulr. Gyldenløve som Jæger, og tilfældig fik han Lejlighed til at meddele Kongens Overjægermester, Gehejmeraad Hahn nogle Oplysninger vedrørende Griffenfeldts Fald, hvilket Hahn paaskønnede ved at foranledige, at den kvikke 20aarige Kulsvier fik Bestalling som kgl. Skovrider i Københavns og Frederiksborg Amter med Bopæl paa en Gaard i Lille Værløse. Da Lesberg købte Møllen, var den i yderst slet Stand; Møllendam og Mølleaa var tilgroede, hvorfor Møllen paa Grund af Vandmangel ofte maatte staa stille, og endelig var Mølleværk og Bygninger meget forfaldne. — For at bringe Stedet i Opkomst paatænkte Lesberg at opføre en Vindmølle; men hans Ansøgning om Tilladelse hertil blev ikke bevilget, da Rentekammeret fandt, at der i Omegnen ingen Mangel var paa Møller. Skovrider Lesberg boede stadig paa Skovridergaarden i Lille Værløse; Møllen bortforpagtede han, og Gaarden i Bringe var bortfæstet. Jørgen Lesberg døde 1708, 49 Aar gl. Hans Hustru Bodil døde 1718, 58 Aar gl. De blev jordfæstede i Værløse Kirke, hvor Orgelet nu hviler paa deres Gravsten. — Gaarden i Bringe blev derefter overdraget til Monsr. Christian Neger, der var gift med en Datter af Lesberg. Møllen blev derimod solgt og kom dybere og dybere i Forfald under de følgende Ejere: Hjortshøj, N. Brandt, Joest Hoewenhoff m. fl. — I nogle Aar var Peter Fischer Eier af Møllen; men da dens Brøstfældighed 1730 eragtedes at være ikke mindre end 630 Rdl. 30 Sk., medens Møllerens Ejendele kun vurderedes til 169 Rdl. 58 Sk., overtog Kronen Ejendommen, som derefter blev arve-

fæstet til Hans Larsen, tidligere Ridefoged paa Edelgave. Han betalte alle Restancer og fik derefter for Betaling udvist en Eg i Skoven til Mølleaksel og nødvendig Reparation af Mølleværket. Nær Møllen, i den til Høskæt hegnede Jonstrup Vang, laa en Holm, der skraanede jævnt ned til et frodigt Engdrag langs Møllesøen og Mølleaaen; det var Tomten af den nedlagte Jonstrup By med dens Haver og Enghaver. Hans Larsen, der var en praktisk og dygtig Jordbruger, indsaa, at det vilde være en stor Fordel for ham, om det nævnte Stykke af Vangen kunde blive inddraget under Møllen. I et Andragende til Rentekammeret af $\frac{7}{3}$ 1732 beklager han derfor at have fæstet Møllen, »der er saa slet, at man ej kan have sit Op- hold og langt mindre svare kgl. Skatter og Afgifter deraf,« hvorfor han frygtede for at sætte det lidet til, han ejede, »og derefter gaa fra Møllen for Armodis Skyld«. Hans »ydmyge- lige Begæring« var nu »at faa tillagt Møllen en liden Holm, beliggende i Kgl. Majests. Græsvang, kaldet Jonstrup Vang, tæt op til Møllen; samme Holm ligger højt og giver kun lidet Hø, saa Hs. Majest. kun har liden Nytte deraf, men den kan maaske være Møllen til Hjælp.« Regimentsskriveren anbefalede An- dragendet, da Mølleren »var flittig og stræbsom og havde sat Møllen i god Stand.« Først den $\frac{6}{11}$ 1736 fik Mølleren ved kgl. Resol. sit Andragende bevilget mod at svare en aarlig Hø- afgift af 15 Læs Hø. — 1739 led Møllen stor Skade ved at Vandet som Følge af stærkt Uvejr en Nat gennembrød Dæm- ninger og Stighord. Regimentsskriveren indberetter derom: »Guds Under at den (Jonstrup Mølle) og den nedenfor lig- gende Knardrup Mølle, af saadant stærkt Vandløb paa Byg- ninger og Mølleværk ikke ganske blev ruineret.« Hans Lar- sen var, da han døde 1750, en meget velstaaende Mand. Hans Hustru var Kirsten Rasmusd., Datter af Fæstebonden Rasmus Olsen af Smørumovre, og Søster til Herremanden Chr. Wel- dinghs Hustru paa Edelgave. — 1751 ægtede »velagtede og velfornemme Mand Christian Weishner den dyd- og gud- elskende Kirsten Rasmusd., afgangne Hans Larsens Enke«, og blev derved Arvefæster af Jonstrup Mølle. Han døde 1754, 29 Aar gl. Enken besad nu Møllen til 1760, da hun solgte den til Klædefabrikant Friederich Hoffmann af Københav.

JONSTRUP KGL. ULDENMANUFAKTUR

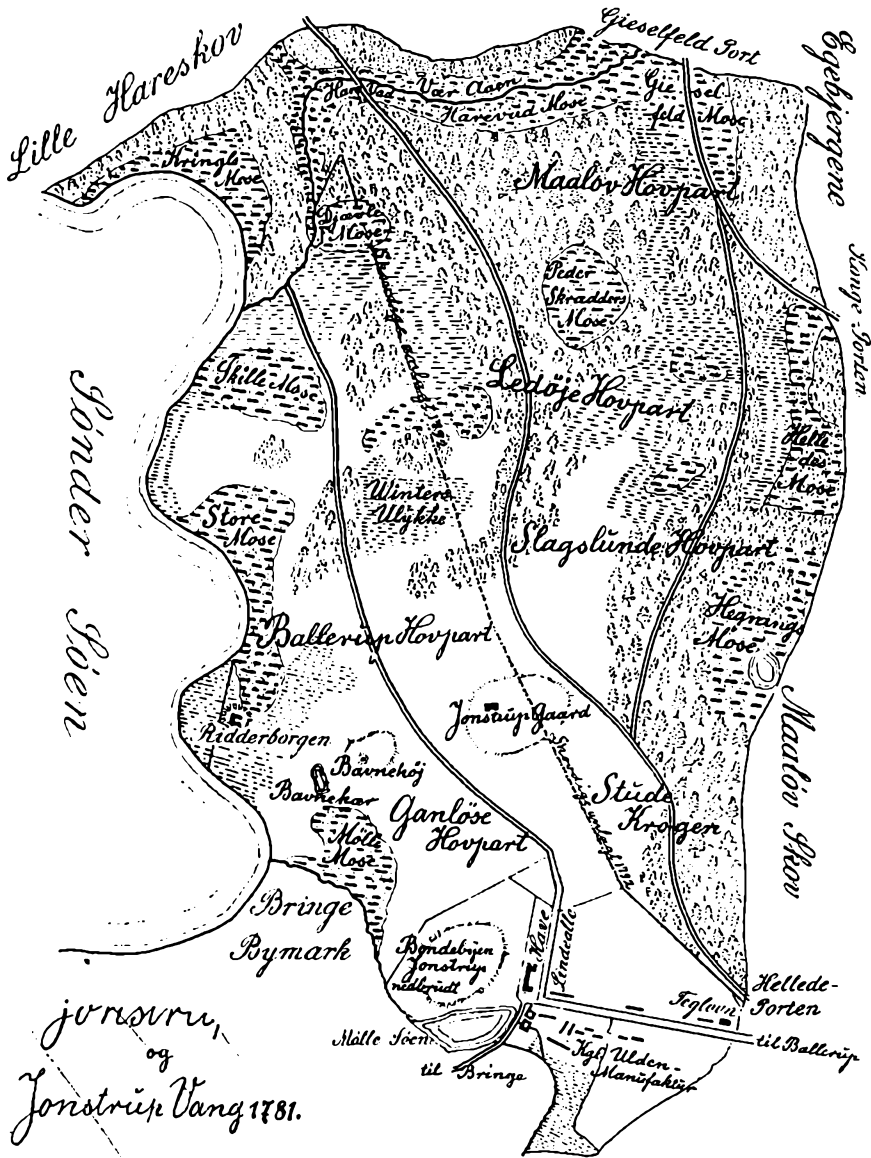
Kilder: O. S. Raverts: Danmarks industrielle Forhold. C. Bruun: København. Nyerup: Kbh. Beskr. 1800. Thaarups Arkiv. Smørum Herreds Skøde- og Panteprotokoller.

Kong Frederik IV havde i Udlandet haft Lejlighed til at iagttage, at industriel Virksomhed i de forskellige Lande, han havde besøgt, var af stor Betydning og Fordel for disse; og da Danmark under den store nordiske Krig maatte gøre betydelige Indkøb i Hamborg af, hvad der i Hær og Flaade behøvedes til Mandskabets Ekvipering, fandt han, at der herved var gaaet for mange Penge ud af Landet. For at raade Bod herpaa, og for tillige at skaffe Beskæftigelse for fattige Arbejdere, befalede han, at Statens forfaldne Uldenmanufakturer skulde sættes i en saadan Stand, at Hær og Flaade udelukkende kunde blive forsynet med Beklædningsgenstande herfra. Som Ledere af disse Virksomheder blev indkaldt fremmede Manufakturister, og samtidigt blev der tilsagt de Fabrikanter Støtte, som vilde nedsætte sig her i Landet, bl. a. ved Toldfrihed for indførte Raavarer, og Indførselsforbud mod Varer, som kunde fremstilles her i Landet. — Christian VI gik endnu videre ved at give saavel allerede bestaaende som ny oprettede Fabrikker Adgang til Laan og Tilskud, og til Støtte for Fabrikterne oprettedes for kgl. Regning et Varemagasin, der forsynede Fabrikkerne med Raavarer til Indkøbspris og opkøbte de af disse forfærdigede Varer; og endelig kom Industrien ogsaa under Forsorg af det 1735 oprettede General-Land-Økonomi- og Kommercekollegium, og fra England, Holland og Tyskland blev indkaldt ca. 60 Manufakturister. — Det var den Colbertske Merkantilisme, der nu kom til Gennembrud i Danmark for i Aarhundredets sidste Halvdel at kulminere. Dens Maal var at skabe Velstand, navnlig ved at fremme Fabriksdrift og udenrigsk Handel, i hvilket Øjemed der til disse Virksomheder fra Statens Side ofredes store Summer, som man følte sig forvissat om skulde mangedoblet komme tilbage til Statskassen fra Udlandet.

Blandt de mange Uldenmanufakturister, der indkaldtes her til under Christian VI 1737, var en fransk Klædefabrikant

Courtonne, som i København anlagde en Klædefabrik, hvoraf senere fremgik Jonstrup kgl. Uldenmanufaktur. Regeringen støttede ham rigeligt med Gaver, Laan, Kredit og store Begunstigelser; men Virksomheden trivedes ikke, hvorfor Staten omsider overtog Fabrikken. — Courtonne blev nu Bedriftens Bestyrer, en Stilling han beklædte til sin Død 1751. Indtil dette Aar havde Staten ikke mindre end 27,791 Rdl. indestaaende i Virksomheden, og Regeringen besluttede da at afhænde Fabrikken til Courtonnes Svigersøn, Klædefabrikant Friederich Hoffmann for 27,433 Rdl., samt 3 Aars Kredit for det Beløb, de Uld- og Varelagre var ansat til, som han overtog med Fabrikken. For ret at faa Fabrikken i Gang, blev der tilslaaet Hoffmann et Laan af 8,000 Rdl., og da han senere agtede betydeligt at udvide Virksomheden, erhvervede han ved Skøde af $\frac{20}{4}$ 1760 Jonstrup Vandmølle i Kirke Værløse Sogn. Købesummen var 3,500 Rdl.; og i Købet var indbefattet Vaanings- og Udhuse, Vandmølle med 2 Kværne og Stampeværk, samt en Hestemølle; endvidere de under Møllen liggende Jorder af Hik. 3 Tdr. 1 Skp. 0 Fdk. 2 Alb. Mølle-skylds-Hartk. var 9 Tdr. 4 Skp. 0 Fdk. 1 Alb. — Aarsagen til, at Hoffmann ønskede at flytte sin Fabrik fra København til Jonstrup, var nærmest, at han agtede at benytte Aaens Vand som Drivkraft til sine Maskiner. Desuden ventede han herude at faa en billigere Arbejdskraft, da Leveloden paa Landet ikke var saa kostbar som i Hovedstaden.

Endnu samme Aar (1760) byggede Hoffmann paa Jonstrup en ny Valkemølle, hvortil han af Kongens Kasse fik en Understøttelse af 3,000 Rdl., og derefter skred han til Opførelsen af Fabriksbygninger, dels ved Møllen, og dels ved Vejen, der fra Møllen gik op mod Smaaskovene Maaløv Krat og Ballerup Krat; men saa langsomt gik det hermed, at han i Løbet af 7 Aar kun opnaaede at faa opført 7 mindre Huse og nogle Skure. Af Husene var kun eet paa 11 Fag, de øvrige paa 5, 6 og 7 Fag; de laa spredt over et større Terræn og var opført af de mest skrøbelige og primitive Materialier: Væggene af stampet eller klinet Ler, undtagelsesvis af raa Mursten eller Kamp opmuret i Ler; Tagene af Siv, Rør eller Straa, undertiden

med Tagskæg af 2 Rader Tagsten. Tømmeret har vel i det væsentligste været Udhug fra de omliggende Skove. Brændte Sten var kun anvendt til Skorstenshoveder, og Kalk kun til Hvidtning af Væggene. Over Indgangsdøren til hvert Hus var anbragt et Bræt, hvorpaa var malet Husets Navn: »Pas paa«, »Flittig Bakke«, »Her forenes«, »Trang forbi«, »Uldens Værd«, »Første Prøve«, og »Her farves«. — Der var et vist fantastisk Præg over Gruppen af de mange forunderlige Bygninger, som de her laa, hyggeligt og idyllisk i smukke Omgivelser: Maaløv Skov og Jonstrup Skovvang, med Udsigt over Sønder søen og Mølleaaens betydelige Vanddrag; men det hele Anlæg har dog ogsaa Præg af at være grundlagt uden Omsigt og Plan.

Aarsagen til, at det gik saa langsomt og trevent med Hoffmanns Byggeri, var, at han stadig manglede Kapital. Decbr. Termin 1760 klarede han kun ved et Laan af Etatsraad Garmann, stort 5,950 Rdl., og senere, den $11/3$ 1762, udstedte han en Obligation til Etatsraad Peter v. Hunich for 4,000 Rdl. mod Pant i Møllen. Men kort efter erklærede Hoffmann sig ude af Stand til at fortsætte Virksomheden. Regeringen vilde imidlertid helst undgaa at lade Staten overlage saavel Fabrikken i København som det endnu ikke fuldførte Fabrik anlæg paa Jonstrup og foretrak at træde hjælpende til, dels ved et Penge laan, og dels ved at eftergive 34,462 Rdl. af den paadragne Gæld til Staten. Med sine andre Kreditorer traf Hoffmann den Ordning, at han udstedte en Oblig. d. $11/12$ 1766 til v. Hunich for 4,000 Rdl. og til Garmann for 3,000 Rdl.

Kun saare langsomt var Byggeriet paa Jonstrup hidtil skredet fremad; men under Struenses Regimente kom det til at staa helt stille, da der i de Dage kun var Udsigt til trange Kaar for Industrien. Men da Struenses Dage var talte, haabede man atter paa en lys Fremtid, og 1772 besluttede Hoffmann sig da til snarest at henlægge sin Virksomhed til Jonstrup, uagtet der endnu manglede meget i, at Byggeriet der var fuldført. Til Bestridelse af Udgifterne ved Flytningen blev der tilstaaet ham et Laan paa 3,000 Rdl.

En Sommerdag i Aaret 1772 kunde man iagttage en hel Udvandring fra København over Frederiksborg Landevej og

Kollekole til Jonstrup. Det var Funktionærer og Arbejdere fra Hoffmanns Fabrik — de fleste ugifte — der var paa Vej ud til den nye Klædefabrik paa Jonstrup. De havde faaet Tilsagn om at kunne omskifte de lumre Fabrikslokaler og snævre Gader i København med Ophold i landlige Omgivelser og under sundere og gunstigere økonomiske Forhold end i København. Som en Karavane drog de afsted, nogle af Mændene til Fods, medens andre tillige med de faa Kvinder befordredes med deres faa Ejendele paa nogle Bøndervogne til deres fremtidige Hjem, Klædefabrikken paa Jonstrup. Det var en fuldstændig tysk Koloni, der her slog sig ned i Kirke Værløse Sogn, og vel mest »farende Svende«, der grebet af Udlængsel var udvandret fra deres Fædreland for i Udlandet at prøve Lykken, og mange forlod da ogsaa som saadanne atter Fabrikken eller kortere Tids Forløb for at blive erstattede af andre. Der var dog ikke faa, der opholdt sig her saalænge, at de opnaaede at faa deres Navne anførte i Værløse Sogns Kirkebog under Rubrikkerne »Daab« og »Døde«, og ikke saa faa fik deres Grav paa Sognets Kirkegaard. Af et Uddrag af Kirkebogen for de 30—40 Aar, Fabrikken bestod, skal her kun anføres følgende Navne fra Jonstrup paa Personer af fremmed Herkomst: Fabrikejer Hoffmann; Fabrikmestrene Joh. Dingel og Heinrich Friederich; Overskærerne Struntz, Grohs og Buchwald; Dugmagerne Bedei, Marselius (svensk), Ammon, Heckmann, Knack, Nicolai Collet, Ehlers, Monsquetien (fransk), Ziten (Katholik), Tobias, Graff; Valkemester Kümmerlein; Farvermester Kümmele; Arbejderne Kützback, Rohl, Reger, Schwencke, Althauer, Koebeniewsky (Katholik), Castella (fransk) og Nowack. Som Gartner nævnes allerede 1765 Christoph Jungnicht, og senere Joh. Chr. Mansfeld. Joh. Heinrich Wichmann vaagede som Vægter over »Ild og Lys« og bevogtede Fabrikkens Lagre og Oplag.

De fremmede Manufakturister fik ved Ankomsten anvist deres Kvarter: De overordnede Funktionærer og Gifte i Vaaningshuse, hvor hver Familie kunde føre sin egen Husholdning; de ugifte Dugmagersvende indkvarteredes derimod kaserne-mæssigt, dels paa Lotterne over Arbejdsstuerne, hvor der

ved Beklædning med Brædder under Taget var indrettet Sovesale med nagelfaste Sengesteder, og dels i et Herberge, der var indrettet i Møllegaardens Ladebygning, medens de blev bospiste i et Marketenderi. Paa Fabrikken var etableret et Udsalg af Livsfornødenheder, hvortil ogsaa Omegnens Beboere havde Adgang. Senere blev oprettet Bryggeri, Brændevinsbrænderi og Bageri, og Marketenderiet gik over til at blive en almindelig Kro.

En medvirkende Aarsag til, at Hoffmann flyttede sin Fabrik fra København, var Vanskeligheden ved at faa brugbart Garn til hans Klædefabrik, da det i Fattig- og Straffeanstalterne tilvirkede haandspundne Garn hverken var af god eller fin Kvalitet, ligesaa lidt som det kunde leveres i tilstrækkelig Mængde. Derfor havde han allerede i flere Aar virket for, at der i Landsbyerne i Københavns Omegn oprettedes Spindeskoler, hvor Spindemestre gav Undervisning i at karte og spinde Uld. Den Uld, der skulde forarbejdes, udleveredes fra Statens Magasin i København til Fabrikken, der atter udleverede den i mindre Portioner til udlærte Spindersker, der atter spandt den, enten i Hjemmet eller paa Fabrikken.

I de paafølgende Aar udfoldede Hoffmann nu en rastløs Virksomhed paa Jonstrup med at opføre de nødvendige Bygninger, saa Fabrikken kunde udvides til et komplet Klæde-manufaktur paa 20 Væve. I Løbet af 4 Aar fik han da ogsaa fuldført en Del større Bygninger, samtidig med, at de tidligere opførte blev underkastede nødvendige Reparationer. Blandt de nyopførte Bygninger kan her anføres:

1) En Bygning, 2 Etager, 120 Al. lang og 14 Al. dyb, paa 59 Fag, med Straatag og 2 Rader Tagsten. Paa Midten af Tagryggen var et Taarn, 12 Kv. Al., af Tømmer beklædt med Brædder; deri »et Uhrværk med Visere.« Første Etage var opført med 1 Alen tykke Mure af stampet Ler. Anden Etage var Murbinding. Bygningen var indrettet til Fabrikslokaler.

2) En Bygning, 2 Etager, 31 Al. lang og 14 Al. dyb, paa 15 Fag, med Straatag og 2 Rader Tagsten. Første Etage med 1 Alen tykke Mure af stampet Ler. Anden Etage af Murbinding. Under Bygningen var en grundmuret Kælder, hvori

Loftsbjælkerne støttedes af Murpiller. Bygningen var indrettet til Kontor og til Beboelse for Fabrikanten.

3) En Bygning, 24 Al. lang og 20 Al. dyb, paa 10 Fag, med Straatag og 2 Rader Tagsten; opført med massiv Mur af Ler og Kamp, og indrettet til Pakhus.

4) En Bygning, 2 Etager, 7 Fag, med Straatag og 2 Rader Tagsten. Første Etage Grundmur. Anden Etage Murbinding. Var indrettet til Vævesale.

5) En Bygning, 1 Etage, 21 Fag, opført af Grundmur og med Tegltag. Heri var indrettet Farveri.

Tidligere havde Hoffmann opført en Teglovn med 6 Fyrhuller og blev derved i Stand til at benytte brændte Sten til Murværket i de sidstopførte Bygninger.

Ved disse Byggeforetager kom Hoffmann dybere og dybere i Gæld. Foruden foranførte Laan paa 3000 Rdl. til Udflytning af Fabrikken i København havde han Tid efter anden paadraget sig anden Gæld til Private og navnlig til Staten, bl. a. ved Laan af 4000 Rdl. til Fuldførelsen af Byggeriet, og han maatte da ved Obl. af $14/12$ 1775 vedgaa, at han til sin Fabriks Drift og Udvidelse, og især for at gøre Spinderiet paa Landet almindeligt, havde modtaget et rentefrit Laan af Kongens Kasse, stort 17,000 Rdl., mod 1ste Prioritets Sikkerhed i Fabrikken paa Jonstrup med alle derværende Anlæg og Bygninger, samt alle Maskiner og Redskaber. Bygningerne blev i den Anledning d. $11/3$ 1774 takserede af 2 af Retten udnævnte Mænd, Tømremester Joh. Melkior Tøpling og Murermester Jochum Fr. Smit, begge af København, til 21,172 Rdl. Maskiner og Inventarium var d. $31/3$ 1773 paa lignende Maade vurderet til 7,433 Rdl. — Endvidere forpligtede Hoffmann sig til at have Bygningerne færdige og i Brug inden $1/10$ 1776, og i modsat Fald til i paafølgende 11. Decbr. Termin at tilbagebetale de til Bygningernes endelige Fuldførelse forstrakte 4000 Rdl. uden videre foregaaende Opsigelse. Men nu var Hoffmann uhjælpelig kort fast. D. $19/6$ 1776 saa han sig nødsaget til at udstede et Dokument, hvorved han gjorde vitterligt, at eftersom han ikke kunde tilbagebetale de ham af Kongen tilstaaede Forskud paa 17,000 Rdl., saa overdrog

han til General-Magasinet's Kontor: »Jonstrup Manufaktur med Male- og Valkemølle, Ejendomme og Jorder, og de paa samme værende Bygninger, samt de i disse værende Maskiner og Redskaber«, saaledes som disse var ved Vurdering af $11/5$ 1774.

Fr. Hoffmann var anset som en meget dygtig og driftig Fabrikant, hvis Fabrikata var anerkendte som gode og billige. Naar det dog kom til et Sammenbrud af hans Virksomhed paa Jonstrup, var Aarsagen vel nærmest hans stadige Mangel paa disponibel Kapital, og at det var ham umuligt at konkurrere med den betydelige Klædefabrikation, som Staten drev i Guldhuset i Rigensgade og i Børnehuset paa Christianshavn, da der nu ogsaa her blev fabrikeret finere Klædesorter, ligesom disse Virksomheder stadig havde Adgang til rentefri Driftskapital, og ved at benytte Fanger tillige havde en billig, ja tildels gratis Arbejdskraft. — I Henhold til kgl. Resol. $11/7$ 1776 blev Fabrikken derefter overtaget af Staten for at drives paa dennes Regning som »Kongeligt Uldenmanufaktur«, og som en Art Skole for unge Klædemanufacturister, som, naar de her var vel oplærte, skulde have Tilladelse til at nedsætte sig overalt i Landet, København dog undtagen, uden at udholde Læretid eller gøre Mesterstykke. Men da Fabrikens Bygninger ved nærmere Eftersyn befandtes at være i meget slet Tilstand, opgav Regeringen Tanken om selv at drive den, og ved kgl. Resol. $8/8$ 1777 blev den overdraget til den rige Storkøbmand, kgl. Hofagent Abraham Schneider »til Arveejendom, Brug og Anvendelse og fri Disposition, som han selv bedst véd, vil og kan,« og iøvrigt paa følgende Vilkaar: 1) Paa Ejendommen skulde hvile den Servitut, at den altid skulde drives som Fabrik med mindst 8 Væve. — 2) At Schneider, saafremt han ikke inden eet Aar havde 10 Væve i Gang, skulde betale 10,000 Rdl. til Kommercefondet. — 3) At Schneider iøvrigt skulde have fri Raadighed over Ejendommen. — Abrh. Schneider var indvandret hertil fra Konton Bern. Han arbejdede sig frem fra Kontorist til Skibsreder og tjente i de for dansk Handel gyldne Tider en betydelig Formue. Da han ikke var Fagmand som Fabrikant, optog

han som Medinteressent og Leder af Fabrikken den unge Garmann Hoffmann, Søn af den tidligere Fabrikant Fr. Hoffmann. Den unge Hoffmann flyttede straks ud paa Jonstrup, hvor han forefandt de fleste Bygninger faldelærdige, Straatagene afblæste eller forraadnede, og de skrøbelige Lervægge nedfaldne, Maskiner og Redskaber næsten ubrugelige. Af Kongens Kasse fik han derfor anvist 50,000 Rdl. til Opførelsen af nye og Istandsættelse af ældre Bygninger. Til disse Byggeforetagender vilde medgaa betydelige Pengesummer, og Schneider optog derfor yderligere et Prioritetslaan. D. ²⁵/₉ 1777 udstedte han Oblg. til Etatsraad v. Hemert & Sønner for et Laan, stort 45,000 Daler d. C. mod 1ste Prioritet i »Jonstrup-General-Ulden-Manufaktur med alle Bygninger og Værker«, samt i de Stedet tilliggende Jorder, af Hartk. 3 Tdr. 1 Skp. 2 Alb.

Schneider og Hoffmann fik nu atter Fabrikken i Gang og paabegyndte nye Byggeforetagender; men allerede 1778 blev hele Virksomheden standset af en Ildsvaade, der lagde de fleste Fabriksbygninger i Aske. Ilden opkom Natten mellem 29. og 30. Septbr. i Valkemøllen og Melmøllen, og blev derefter af Stormen ført over Vejen til den 120 Alen lange Hovedbygning, der med Sideløjene og nogle andre Bygninger i Løbet af et Par Timer nedbrændte til Grunden.

Der blev straks sat al Kraft ind paa at faa genopført de nedbrændte Bygninger, hvilket i Løbet af et Par Aar lykkedes saa vel, at disse d. ⁸/₁₁ 1781 atter kunde brandforsikres, denne Gang for 61,720 Rdl. De nyopførte Bygninger var i Mod sætning til de af Fr. Hoffmann opførte af meget solid Konstruktion. Hovedbygningen var opført af Grundmur med 1 Al. tykke Mure og med Tegllag; de øvrige Bygninger var ligeledes af Grundmur med Tegllag. Hovedbygningen staa endnu ulforandret i det ydre som det nuværende Seminariums Hovedbygning. Den laa nu fuldstændig isoleret, idet de øvrige Fabriksbygninger var genopførte vest for Møllevejen og nedad mod Aaen, og den var en Pryd for Landskabet, som den laa her i Dalen med sine hvide Mure og røde Tage, ret som et Herresæde i prunkløs. landlig Stil, med Søn og

Værløse Banker mod Nord, store Skove mod Øst og Dalstrøget med Væraaen og Møllesøen mod Vest. Den fik da ogsaa nu Navnet Jonstrupgaard. — Spirbygningen med Urel var ikke genopført, men til Gengæld knejste nu fra Gaardspladsen en stor Klokkestabel med en Malmklokke, og i et Hjørne var en Brønd med store Opstandere, dækket med Planker og forsynet med Pumpe. — Vejen fra Maaløv Skov til Jonstrupgaard var, efter at være reguleret, snorlige og bred, og beplantet med Allétræer; og herfra førte syd for Gaarden en præglig Lindeallé mod Øst ud til Vangegærdet. Gaardspladsen var hegnet med et højt Stakitværk med Dobbeltporte saavel mod Møllevejen som mod Lindealléen. Øst for Gaarden og Gaardspladsen var Fabrikejerens prægtige Haveanlæg, oprindelig anlagt af den ældre Hoffmann. Dens Areal var 26,896 Kv.-Al., og den var hegnet dels med Hæk, dels med Stakit. Ved Arbejdernes og Funktionærernes Vaaninger var ligeledes anlagt 9 Haver, beplantede og hegnede. Ialt var paa Fabrikens Enemærker plantet 230 Frugttræer, 167 Linde-træer, 859 Pil og 269 El.

Blandt de efter Branden nyopførte Bygninger maa nævnes et grundmuret Sprøjtehus med Tegltag. Heri stod en Balle-sprøjte med Slange og Rør samt en Pumpe. De øvrige Brandredskaber var 2 Brandstiger og 2 Brandhager, samt 10 Læderspande.

Men næppe var Fabrikken alter kommen i Gang, før den store Krise indtraf, der 1783 og følgende Aar medførte Ruin for mange store Handelshuse og trange Tider for al Fabriksvirksomhed. Hoffmann, der før egen Regning stadig havde drevet sin lille Fabrik i København, havde til dens Drift modtaget Raavarer til Beløb 7812 Rdl. af det kgl. General-Magasin, hvilken Sum han ved Gældsbevis af $\frac{4}{3}$ 1783 forpligtede sig til at betale afdragsvis med 250 Rdl. hver Termin, og som Kautionist havde Schneider medunderskrevet Beviset. Men kort efter ramte Krisen ogsaa Etatsraad Schneider, der havde lidt store Tab ved sine Handelsspekulationer, og han, som saa mange andre Storkøbmænd, anraabte nu Kongen om Hjælp i deres betrængte Stilling, og deres Henvendelse

var ikke forgæves. D. $\frac{28}{5}$ 1783 udstedte Schneider derefter et Gældsbevis, hvorved han gjorde vitterligt, »at Hs. Majest., min allernaadigste Arvekonge og Herre, af særdeles Mildhed og landsfaderlig Omhu, saavel for min private Velfærd, som for den almindelige Kredits Opretholdelse, allernaadigst haver laant og forstrakt mig den Summa 130,000 Rdl. d. C.« »Men paa det Hs. kgl. Majest. for den store Velgerning, som vises mig i Særdeleshed og de Handlende i Almindelighed, kan være fuldkommen betrygget« — pantsætter han sine Ejendomme: 1) Samtlige Fabriks- og andre Bygninger, inklusive Valke- og Melmølle, paa Jonstrup, takserede til 67,720 Rdl. — 2) Gaardene Godthaab og Grøndal paa Frederiksberg Mark. — 3) En Skibsladning, vurderet til 27,712 Rdl. — 4) Halvdelen af Fregatskibet »Venskabel«. — 5) Femteparten af Skibet »Constantine«. — 6) Fjerdeparten af Skibet »Patientia«. Men uagtet det store Statslaan stod Schneider ikke til at redde; 1786 maatte han gøre Opbud, og det store Handelshus drog Jonstrup Klædefabrik med i sit Fald.

Fabrikken blev nu stillet til Auktion; men paa Grund af den paahvilende Servitut skete intet Bud, og Staten lod sig da Ejendommen udlægge. Da Schneider overtog Fabrikken, havde Stalen ofret 62,000 Rdl. paa Virksomheden; da han maatte fratræde, var dette Beløb steget til 112,000 Rdl. — Regeringen var nu i Vildrede med, hvorledes den skulde forholde sig med Fabrikken: men efter nærmere Overvejelse besluttede man at dele Virksomheden, og kgl. Resol. $\frac{10}{3}$ 1786 fastsatte saa, at der paa Jonstrup skulde indrettes et Katun- og Lærredstrykkeri, samt et Farveri, alt under Ledelse af »Farver- og Trykkermester Joseph Dalton«, medens Klædefabrikationen stadigt skulde fortsættes under Garmann Hoffmanns Styrelse. — For at gennemføre denne Ordning ydedes af Staten et Tilskud af ca. 9,000 Rdl.

Joseph Dalton var en indvandret Englænder. Han modtog straks af Regeringen en større, personlig Understøttelse for at fremme sin Del af Virksomheden. 3,000 Rdl. medgik til Omdannelse af Bygningerne, og $\frac{12}{4}$ 1788 kvitterede han for Modtagelsen af Inventarium og Farvestoffer til Beløb 4,342 Rdl.

Daltons Virksomhed her var dog kun kort. En Strid mellem ham og den tilsynshavende Kontrol førte til, at han blev idømt »Tre Marks Bod«, samt dømt til at have sin Stilling forbrudt, og til at forlade Jonstrup inden 4 Uger.

Da Garmann Hoffmann tiltraadte Styrelsen af Klædefabrikken, lik denne atter en haardt tiltrængt Istandsættelse samtidig med, at Melmøllen nu endelig blev omdannet til Spinderi ved Vandkraft, hvortil medgik 7,000 Rdl. — Hoffmann var dygtig og driflig som Bestyrer og bragte atter Fabrikken godt i Gang, hvorfor Regeringen ikke betænkte sig paa 1790 at bevilge 4,000 Rdl. til forøget Indkøb af Materialier. Men 1796 døde han, og Klædefabrikken standsede da atter. Men nu var Staten endelig bleven ked af at drive Fabriksvirksomhed, og Jonstrup blev atter stillet til Auktion; men da der heller ikke nu opnaedes Bud, blev Ejendommen ^{11/12} 1797 overdraget til Kommercekollegiet, der atter afhændede den til Klædefabrikant, Løjtnant Johannes Jacob Branner for 10,000 Rdl., samt Overtagelse i 2den Prioritet af de 7,000 Rdl., der var medgaaet til Omdannelsen af Melmøllen til Spinderi og til Istandsættelse af Valkeværket, ialt Købesum 17,000 Rdl.

Joh. Jac. Branner var Søn af Fabrikant Georg Jac. Branner, der drev en Klædefabrik paa Adelgade i København. Da Driften af Statens Klædefabrik paa Blaagaard under Navn af »Det kgl. danske Dugmanufaktur« gik over til et Aktieselskab, blev Georg Jac. Branner (den ældre Branner) een af denne Fabriks 4 Direktorer. Men Fabrikken havde mange Vanskeligheder at kæmpe imod, deriblandt høj Arbejds løn og ringe Afsætning; den blev derfor ophævet ved kgl. Resol. ^{29/3} 1786, og Bygningerne blev overtaget af Staten, som derefter ved kgl. Resol. ^{25/6} 1790 her oprettede det første danske Skolelærer-Seminarium, Blaagaard Seminarium.

Det var Joh. Jac. Branners Agt at udvide Jonstrup-Fabrikens Drift til et komplet Klædemanufaktur, d. v. s. til en Fabrik paa 20 Væve; men Staten tilstod ham imidlertid dog kun foreløbigt et Laan paa 4,000 Rdl. og aabnede ham en Kredit paa 7,600 Rdl. Efter nærmere Forhandlinger med

Autoriteterne dannedes derefter et Interessentskab, som overtog Driften, der skulde udvides til 15 Væve, hvortil udfordredes 3 Sæt Maskiner, der skulde drives ved Vandkraft. Interessentskabet bestod af Klædetabrikant Georg Jac. Banner og hans 2 Sønner, Løjtnant Joh. Jac. Branner og Georg Chr. Heinrich Branner. Der blev nu ved kgl. Resol. $13/4$ 1803 tilstaaet Interessentskabet et Laan, stort 30,000 Rdl., »til Klædefabrikkens Udvidelse og hensigtsmæssige Drift«, hvorefter Ejendommen ved Skøde $31/12$ 1804 af Kommercekollegiet blev overdraget til Firmaet Georg Jac. Branner & Sønner, »mod at dette benytter Ejendommen til en Fabriks Drift og Fortsættelse« under fornøden Kontrol. »Joh. Jac. Branner skulde være Fabrikkens Leder; som Vederlag herfor, samt for at befordre Varer til og fra Fabrikken, skulde han have Indtægterne af Jorderne, samt af Brænderiet og Kroholdet. Istedet for den nedlagte Vandmølle fik Interessentskabet Tilladelse til at opføre en Vindmølle; en saadan blev dog først opført af en følgende Ejer flere Aar efter, at Fabrikken var nedlagt.

Imidlertid døde Joh. Jac. Branner (d. $3/4$ 1804) og kort efter døde Faderen, hvorefter Broderen G. Chr. H. Branner overtog Ledelsen af Interessentskabet, der nu kun bestod af ham selv og Joh. Jac. Branners Enke, Petrine Br. — De ulykkelige Krigsaar 1807—14 medførte imidlertid, at Fabrikken ofte delvis maatte indstille sin Virksomhed. Og nu var det saa langt fra, at Staten kunde yde Støtte, at den tvertimod saa sig nødsaget til at kræve indfriet sit betydelige Tilgodehavende 43,038 Rdl. Det kom da til en Opgørelse 1808, hvorefter Interessentskabet ved Skøde (thinglæst $5/3$ 1810) overdrog til Staten Fabrikkens Hovedbygning, 2 Staldbygninger og et mindre Vaaningshus, samt $183/4$ Td. Land mod at faa afskrevet 30,000 Rdl. af Gælden, medens der for Restgælden — 13,038 Rdl. — blev udstedt Obligation til Statskassen. I Handelen var indbefattet alle i Værelserne værende 14 Kakkellovne og en Fajanceovn, samt alle øvrige Indretninger, »dog undtaget Brændevinsværket og alle Fabriksindretninger og Inventariet, som er borttaget til Afbenyttelse ved den tilbageblivende Del af Stedet.« Det medfølgende Areal var:

Nordre Vænge	69,840	Kv.-Al.
Haven med Gaards- og Byggeplads.....	45,910	—
Østre Vænge, herunder Allévejen.....	145,780	—
	Ialt 261,530 Kv.-Al.	

eller 18 $\frac{9}{10}$ Td. Ld. g. M., hvorpaa hvilede en aarlig Afgift af 15 Læs Hø à 30 Lpd. til den kgl. Staldetat.

Fremtidsudsigterne for Fabrikken var imidlertid vedvarende mørke, hvorfor Enkefru Petrine Branner ønskede at fratræde som Interessent for at redde sin betydelige Medgift, der indestod som Driftskapital. Ved Skøde af $\frac{21}{8}$ 1810 overdrog hun derfor sin Andel til Medinteressenten, hendes Svoger G. Chr. H. Branner for en Afstaaelsessum af 20,000 Rdl. d. C., at erlægge i 4 paa hinanden følgende Terminer. Af den Fabriken paa hvilende Gæld til Staten og Private — 28,000 Rdl. — overtog han hendes Andel, hvorhos han frafaldt en Fordring paa 1000 Rdl., han havde paa hendes afdøde Mand. Den virkelige Afstaaelsessum blev saaledes 35,000 Rdl. Først efter 3 Aars Forløb, d. $\frac{6}{8}$ 1813, naaede Branner at præstere den sidste Udbetaling til Svigerinden, hvorefter han saa var Ene-Indehaver af den tilbageværende Del af Fabrikken med Maskiner og alle Beholdninger af Uld, Garn og Klæde m. m., af Jordtilliggende, Krohold og Brænderi, samt alle udestaaende Fordringer. — Samme Aar afviklede Branner sin Skyld til Staten og opnaaede derved at kunne realisere den Del af Fabrikkens Lager, der var deponeret til Sikkerhed i Statens Magasiner. Men iøvrigt blev det ham kun muligt at kunne præstere disse store Udbetalinger ved at optage nye Laan. D. $\frac{10}{3}$ 1813 udstedte han Oblig. til P. Østergaard for 10,000 Rdl. Sølv Værdi, »uopsigeligt indtil 2 Aar efter at Freden er sluttet«, mod 1ste Prioritet »i Stedet Jonstrup,« med alt Tilliggende og alle Rettigheder, deriblandt Krohold og Brænderi. 1816 fik han denne Gæld nedbragt til 7,000 Rdl. — Branner indsaa imidlertid, at hans Stilling paa Jonstrup var uholdbar, og da Staten endelig hævede den paa Ejendommen hvilende Servitut, lykkedes det ham at faa solgt Fabrikken til Købmand Anders Hansen for 41,000 Rdl. (Skøde $\frac{7}{11}$ 1817).

Statens Forsøg paa at skabe en Manufakturindustri i stor Stil paa Jonstrup opnaaede kun højest tarvelige Resultater, hvorimod der af Statskassens store Kapitaltilskud maatte afskrives en stor Del som tabte. Man havde haabet at skaffe Beskæftigelse ved Fabrikken for en Mængde Arbejdere; men med faa Undtagelser var det kun Udlændinge, der søgte Beskæftigelse for atter efter en kort Tids Forløb at forlade Landet. Der lever dog endnu Efterkommere af enkelte indvandrede Funktionærer, der tog fast Ophold heri Landet (Schwencke, Bedei, Castella, Hechmann m. fl.). Stor Betydning fik Jonstrup Manufaktur ved de mange Spindeskoler, der i ikke ringe Grad fremmede kvindelig Husflid paa Landet, samt ved at uddanne dygtige Lærlinge, der senere som Vævere drev Haandværk i By og paa Land. — Og endelig maa det ikke forglemmes, at Staten vandt sin store Fordel ved, at den, da det danske Seminarium efter Blaagaards Ødelæggelse 1807 var bleven hjemløst, kunde henvise Seminariet til rummelige Lokaler paa Jonstrup, hvor det kunde fortsætte sin Virksomhed, sjernt fra Hovedstadens Tummel og i landlige og hyggelige Omgivelser.

J. P. JØRGENSEN

AF R. C. MORTENSEN

Aar 1787 fødtes Jens Jørgensen i et Jordbruger-Hjem i Karlebo Sogn. Fra sin tidligste Ungdom maatte han ud at tjene, men han ønskede ikke Tjeneste hvorsomhelst: Det var Præstegaardene, hans Hu stod til, for Præsterne havde altid gode Bogsamlinger, og for den kundskabstørstende unge Mand var det en Forudsætning, at det skulde lykkes ham at faa Lov til at laane rigtig mange Bøger, mens han var i Præstegaarden. I Længden førte dette ham hørt fra de tjenende Stillinger, og 1808 blev han optaget paa Brøndbyvester Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1811. Samme Aar blev han Lærer i Skovlunde, altsaa nær ved Jonstrup Seminarium, og med dette stod han i lange Tider i levende Forbindelse. I 52 Aar virkede han som Lærer i Skovlunde, og han nød i vide Kredse den største Anseelse, hvorfor han naturligvis ved sit Jubilæum 1861 blev Danebrogsmand; men hvad der efter min Mening betyder meget mere er, at Beboerne 1871 rejste en prægtig Bautasten for ham og hans dygtige Hustru. Det er jo ikke givet ret mange at faa rejst sig en Bautasten, og endnu Færre er det givet at faa den rejst, mens de endnu lever. Først 1875 døde den gamle Hædersmand. Hans Dattersøn var den for sine Gymnastikinteresser saa kendte Skoleinspektør (paa Frederiksberg) Jens Bergmann. Da begge Bergmanns Forældre døde, blev det Jens Jørgensen, der maatte opdrage ham, og han sendte ham da til Jonstrup, hvor ogsaa hans egne 3 Sønner blev Elever.

Hans J. dimitteredes 1843 og sad som Lærer i Birkerød i henved 50 Aar, og *Jørgen J.* dimitteredes 1852. Han døde 1873 som Lærer i Lillerød. Hans Enke blev Bestyrerinde af Asylet i Ballerup, og mange Jonstruppere vil vistnok erindre

hende og hendes Børn derfra. Den ældste af Jens Jørgensens Sønner var *Peter Jørgensen*. Han blev dimitteret 1838 og virkede derefter som Lærer i Højetaastrup lige til 1881. Blandt hans 7 Børn gik *Jens Peter Jørgensen* Lærervejen; han blev optaget paa Jonstrup og blev en af denne Anstalts mest trofaste Sønner og en af dem, der blev kendt som Forsker og Forfatter. Det er ham, der har skevet dette Binds bedste Afhandling, Skildringen af det ældste Jonstrup, og ham, hvis Billede vi som Tak derfor bringer. Mens han forberedte sig til Optagelsesprøven paa Seminariet, deltog han i alt forefaldende Bondearbejde, en Omstændighed, der i mere end een Retning har været ham til Gavn senere i Livet. 1866 blev han dimitteret. Af Aarets 22 Dimittender lever nu kun 9, nemlig foruden Jørgensen selv Pastor Mygind (Pensionist, Ganløse), Internatforstander H. Nielsen (Pensionist, Kbhvn.), fhv. Isenkræmmer P. V. Børgesen, København, og følgende 5 pensionerede Lærere: H. S. Hansen (Helsingør), V. Hensch (Vordingborg), Fr. Horst (Farum), Carl Løvstrøm (Vordingborg) og Mariager (Hillerød).

I det første Aar efter Dimissionen var Jørgensen midlertidigt beskæftiget som Vacancelærer og Privatlærer, derefter var han 2 Aar ved Korsør Realskole, og 1869 blev han kaldet til Lærer i den sydlige Del af Klovborg Sogn i Aarhus Stift. Herfra blev han 1874 forflyttet til Hove Skole, Smørum Sogn, og 1900 til Smørum By. Herfra tog han saa 1915 sin Afsked, hvorefter han, som saa mange andre Pensionister, drog til København. 1875 havde han ægtet Anna Cathrine Ulrichsen fra Klovborg. Hun døde i Begyndelsen af Aaret 1893. I Slutningen af samme Aar ægtede han derpaa Sygeplejerske Frk. Laurine Pedersen.

For ældre Folk byder Hovedstaden mange Bekvemmeligheder, saa det er ikke mærkeligt, at Byen lokker og drager dem; for Jørgensens Vedkommende spillede imidlertid de store Biblioteker og Arkiver en mindst lige saa stor Rolle, thi han havde i Hove uddannet sig til en udmærket Historiker, og nu glædede han sig da til som Pensionist at faa rigelig Tid til at fortsætte sine Studier. Hvad han ventede sig skete, og det er bleven baade ham selv og Andre til Gavn og Glæde.

Bjørnson siger, at hvad man evner, skal man »kaste af i de nærmeste Krav«, — og vel den, som retter sig efter dette Ord: Han vokser sig altid stærk. Jørgensen hører til dem,

J. P. JØRGENSEN

der har handlet i dette Ords Aand. Han begyndte som Historiker med det, der laa ham allernærmest, nemlig Smørum Sogn, angaaende hvis Historie han efterhaanden har gjort en overordentlig stor Mængde Optegnelser. Herfra udvidede han efterhaanden sine Studier til større Kredse, og efter at han

havde publiceret forskellige mindre Afhandlinger, var han 1892 bleven færdig med en, der i særlig Grad vakte Interesse, nemlig »Ledøje Kirke før og nu.« Paa Anbefaling af Filologen, Professor Ussing og Historikeren, Professor Johannes Steenstrup blev den derpaa med Universitetets Støtte udgivet i Bogform. Jørgensen nævner i den lille, interessante Bog de Middelalderens Ridderborge, der laa langs Værebros Aa og dens Sødrag eller — for at tale moderne Jonstrupersprog — Jonstrup Aa: Der var Slottene Vigsø, Knardrup og Jonstrup langs Aaen og Borgene Raarup i Sengeløse Sogn, Ledøje og Rompe (Jon Lilles Borg), det nuværende Edelgave. Særdeles interessant fortæller han om, hvorledes Ledøje Kirke bevisligt er en Rest af det gamle Borgkapel, og han bringer desuden adskillig andet udmærket historisk Stof frem til Beskuelse.

Siden denne lille, smukke Bogs Fremkomst har han bestandigt sysselsat sig med sin Egn's Historie, og herom finder man Vidnesbyrd forskellige Steder. I forskellige Aargange af »Historisk Aarbog for Københavns Amt« findes saaledes »Bondebyen Ledøjes Oprindelse og Udvikling fra Middelalderen til den nyere Tid«, endvidere »Historiske Efterretninger om Hovedgaarden Edelgave« og »De svenske Grave paa Smørumnedre Bymark.« Angaaende denne Afhandling er det værd at gøre opmærksom paa, hvad vel kun faa Jonstrupper véd, at der i 1658—59 laa 18 svenske Ryttere indkvarterede i Egnen og at de paa det allerforfærdeligste pinte og plagede Befolkningen, hvorfor Bønderne fra Smørumovre, Smørumnedre, Sorup og Maaløv i Oktober 1659 sluttede sig sammen og med Høtyve, Økser og Knipler slog alle 18 Mand ihjel og skyndsomst smed dem ned i en Udgravning, de lavede i Grusgraven udenfor Smørum. Heldigvis for dem fik den svenske Hovedkommando aldrig Rede paa, hvor de 18 Mand var bleven af. Den havde sikkert ellers hævnnet dem blodigt. Efter Jørgensens Opfordring rejste Smørum Sogns Beboere 1913 paa de dræbte Kriegeres Grav en Mindesten, der blev afsløret ved en stor Højtidelighed.

Af særlig Interesse er ogsaa »Ritmester Axel Sehested og Fru Øllegaard Thott paa en Bondegaard i Brøndbyvester

1662.—1691« og endelig »Brøndbyvesterdrengen, den senere Admiral Christen Thomsen Sehesteds Saga.«

I »Vor Ungdom« 1921 finder man desuden »Eiler Hammond og Brøndbyvester Seminarium«, og den Afhandling, som Jonstruphogens første Del bringer, vil i den følgende Del blive efterfulgt af »Det Blaagaard-Jonstrupske Seminariums Historie fra 1791 til 1868.« Jørgensens to sidstnævnte Arbejder har jo i særlig Grad Bud til alle, der med Kærlighed dvæler ved Minderne om Ungdomsaarene paa Jonstrup. Meget faa er i Besiddelse af en saa udholdende Flid og saa sikker en Sporsans som J. P. Jørgensen, og derfor følger vi trygt hans Fortællinger om de gamle Dage. Vi vil da ikke vente med at bringe hans Portræt og hans Levnedsløb frem, til han er død og horte fra os; nej, vi vil, mens han endnu lever, sige ham Tak: Han er den første, der i Sammenhæng har gennemgaaet Jonstrups Historie fra Grunden af, og han har derved indlagt sig stor Fortjeneste. Vi staar alle i Taknemmelighedsgæld til ham. Vi paaskønner den dybe Kærlighed, der har draget ham hen imod det Sted, som har givet ham den bedste Del af hans Ungdomsuddannelse, og vi beundrer den Flid og Dygtighed, hvormed han i Arkiver og Biblioteker leder efter det Stof, der kan benyttes til at give os et paalideligt Billede af Jonstrup i de gamle Dage. Hvad han fortæller, støttes paa bedste Maade af hans tydelige og anskuelige Kort. Iøvrigt har han tegnet ogsaa andre end dem, der har speciel Interesse for Jonstrupere. Der foreligger saaledes Kort fra en stor Del sjællandske Byer med det 17de Aarhundredes Navne paa Vange, Aase, Vandløb o. s. v.

Jørgensen har 2 Sønner. De er forlængst udvandrede og er amerikanske Borgere. Den yngste deltog som Soldat i Verdenskrigen. Desuden har han 2 Døtre. De har begge taget Lærerindeksamen fra Femmers Seminarium. Den yngste var i 2 Aar Lærerinde ved Hellerup Realskole, hvorefter hun blev gift med Læge Nørregaard i Taastrup, hendes Faders Fødeby. Den ældste er Forstanderinde for Københavns Kommunes Kurskole for tuberkuløse Børn.

A. J. HANSEN

AF FØRSTANDER STIG BREDSTRUP.

Jonstrup har i 1921 haft den store Sorg at miste sin mangeaarige Gymnastiklærer, Seminarielærer *A. J. Hansen*.

Anders Jørgen Hansen var født den 21. August 1866 i Ølgod i Vestjylland. I sin Ungdom blev han stærkt grebet af Interesse for Gymnastikken som Opdragelsesmiddel. Efter en foreløbig Uddannelse paa Askov Folkehøjskole rejste han til Stockholm for at faa yderligere Uddannelse ved det derværende gymnastiske Institut. Han var allerede dengang gift og havde Ejendom i sin Fødeby. Den solgte han og begav sig med sin Familie for saa vidt ud paa det uviste. Dette var betegnende for ham. Han følte Gymnastikundervisningen som et Kald, og saa fulgte han det, han ansaa for sit Kald. Efter at være uddannet i Stockholm nedsatte han sig som privat Gymnastiklærer i Aalborg. Der lykkedes det ham efterhaanden at skaffe sig en god og fast Position. Men da Embedet som Gymnastiklærer paa Jonstrup efter Illeris's Fratræden blev ledigt, søgte han det, uagtet de Kaar, der dengang bødés ham, var meget knappe. Han tiltraadte sin Virksomhed paa Jonstrup den 1. November 1903 og naaede altsaa at være Lærer her i omtrent 18 Aar. Ved sin Dygtighed, sin levende Kærlighed til sit Fag og sine Elever, ved sin mandige Karakter og sit alvorlige Livssyn vakte han almindelig Agtelse og Hengivenhed, og mange er de, som med Taknemlighed mindes ham og hans gæstfri Hjem. I de senere Aar var hans Helbred vakkende, og i Vinteren 1920 var han ude af Stand til at bestride sit Embede. Han kom dog saa vidt til Kræfter, at han kunde undervise hele Skoleaaret 1920—21; men i Juni Maaned maatte han lade sig indlægge paa Diakonissestiftelsen. Her viste det sig, at han led af Kræft, og hans Tilstand var

haabløs. Midt i Sommerferien vendte han tilbage til sit Hjem. Roligt og taalmodigt ventede han den sidste Time. Alt bragte han i Orden indtil de mindste Enkeltheder. Han talte om

A. J. HANSEN

det, der stod for, som om en Rejse. Ingen Angst, ingen Gru, kun en rolig Forventning.

Og saa kom da den Morgen, han gik saa stille bort. Efter en streng Nat var han henad Morgenstunden faldet til Ro og blundede. Saa vaagnede han op. »Nu dør jeg, Farvel alle-

sammen!« sagde han, og lidt efter: »Nu kommer vi ind«, og dermed sov han stille hen.

Paa Jonstrup vil hans Minde blive bevaret. Vi vil savne Anders Hansen dybt.

Der staar paa Haandbiblioteket en Bog, hvori en dertil af Kammeraterne udvalgt Elev indfører, hvad der opleves af Betydning i Aarets Løb. Med denne Elev, Hr. Bahne Jensens Tilladelse anføres her, hvad han har opleget i Anledning af Seminarielærer Hansens Død.

Fredag den 16de September 1921. »Hr. Hansen er død. Vi samles paa Musiksalen Kl. 7. Fra Dør til Dør gaar Budskabet i den graa Septembermorgen — det Budskab, som vi nu i næsten 3 Maaneder har været forberedt paa en Dag maatte komme.

Saa samles vi da paa Musiksalen. Staaende paahører Elever og Lærere Forstanderens Ord:

»De kender det Budskab, jeg har at bringe Dem, at Seminarielærer Hansen er død i Morges Kl. 5½. Vi maa sige Gud Tak, fordi vor Lærer og Ven har faaet Fred. Paa Søndag Kl. 10 vil vi samles til en Mindefest for ham. I Dag vil vi nøjes med at synge en Salme og saa gaa hver til sit.« Medens en piskende Hagelbyge knalder mod Ruderne, toner den gamle Opstandelsessalme: »Eja, min Sjæl ret inderlig sig fryder« gennem Salen.

Lørdag den 17. September.

Et Tæppe af Grønt og Asters breder sig fra Gymnastikbygningen ud over Seminariegaarden og ned paa Landevejen. Idet Kisten bæres frem, istemmer Elever og Lærere: »Dejlig er Jorden«. Motoren sættes i Gang, syngende slutter alle op bag Kisten og følger den til Foden af Ballerupbakken. Her gøres et Øjeblik Holdt — og Bilen kører frem mellem 2 Rækker blottede Hoveder. — Et Ratsch i Kædetrækkene, mens Gearet skiftes, en let Benzinsky, et sidste Glimt af en hvid Kiste — og vi staar tilbage i den solklare Septemberformiddag¹⁾.

¹⁾ A. J. Hansen blev begravet fra Ølgod Kirke Lørdag den 24. September.

Jeg kommer til at tænke paa den Dag — det var vel engang midt i Juni Maaned — da Seminarielærer Hansen havde sin sidste Time med os. Han havde gennemgaaet den nyere Tids Gymnastiksystemer og fortalte os saa til sidst — paa sin sædvanlige mandigt beherskede Maade — at han nu skulde paa Hospitalet, hvor der ventede ham en Operation. Hans Ord røbede ikke, hvad han selv anede, men det slog ned i os: I Dag har vi haft vor sidste Time hos Hr. Hansen. Og vor Anelse slog til. Efter Hospitalsoopholdet fulgte det lange, haabløse Sygeleje, hvor Lidelserne voksede med hver Uge, indtil Døden endelig kom som en Befrielse. Vi glemmer ham ikke, som vi saa ham for os sidste Gang: hans ranke Skikkelse, denne mærkværdig smalle Nakke, dette Drag af Lidelse om den faste Mund, en syg Mand, der tvang sig til at gaa med oprejst Pande — en Mand, der bar sin Skæbne uden Klynk og Klage.

Vi glemmer heller ikke et lille Træk fra den første Dag i det ny Skoleaar, da vi om Aftenen skulde drage til »Øjet« for at byde den ny 1. Kl. velkommen. Et Vindue stod aabent paa 1ste Sal i hans Sygeværelse. Han hævede sig i Sengen, saa han lige kunde naa at vinke til os dernede i Gaarden. Denne vinkende Arm, denne sidste Hilsen til Ungdommen og Livet fra en, der laa og skulde dø — — den gav vor Øjetur den Aften et Perspektiv af dyb Alvor og et Minde, som vi vil bevare. — — —«

ERNST BECKER

AF MORTEN HANSEN

I Aaret 1854 dimitterede Jonstrup 17 Elever. Af dem lever nu kun een. Det er Ernst Becker, og han er saaledes den ældste nulevende Jonstrupdimittend.

Da Trediveaarskrigens fremmede Soldater blev trukket bort fra Danmark, var der en og anden, der skjulte sig for at blive tilbage her i Landet. Paa den Maade fik vi f. Ex. Familien Hjorth Lorentzen og den Familie Becker, som vi her har at gøre med.

Ernst Beckers Bedstefader blev Elev paa Bernstorffsminde Seminarium og derefter Degn i Adserballig, hvor Jacob Becker, Ernst Beckers Fader, blev født. Jacob Becker blev dimitteret fra Vesterborg Seminarium (Laaland), og blev Lærer først i Augustenborg og siden i Lysabild (Als). Her blev Ernst Becker født den 11. Maj 1834. Det er eventyrligt at høre om hans Barndom: Man brugte Fyrtøj til at tænde op ved og Tællelys til at se ved, Bønderne gjorde Hoveritjeneste, og de gik klædt i de gamle, farverige Dragter, vi nu kun kender fra Bøger og Museer o. s. v.

I Ernst Beckers Barndomstid tænkte Egnens Menigmand ikke meget over Politik; men de Alsiske Forhold mellem Danske og Tyske tvang efterhaanden Mange og selv Børnene til at tænke over dem.

Hertug Kristian August paa Augustenborg betragtede sig som Arving til Slesvig og Holsten, naar Kronprinsen (d. v. s. den senere Frederik den Syvende) døde, og han viste dette paa en meget demonstrativ Maade, da han holdt Sølvbryllup i September 1845. En Mængde slesvigholstensk Adel mødte frem som Gratulanter og indlogeredes dels paa Slottet og dels blandt Byens Borgere, og Ernst Becker mindes blandt de

mange Festligheder den prægtige Ringridning. Det var blandt andet den, der manifesterede Slottets Slesvigholsteinisme, idet Rytternes Lanser var prydede nogle med rød, andre med gul, hvid eller blaa Standart — Farverne for det kommende Hertugdømme Slesvig Holsten. Sligt bragte naturligvis politiske Tanker frem hos Befolkningen, men Hertugen havde paa Als kun et meget lille Parti for sig. Snart efter tilspidsedes jo, som Alle ved, Situationen ikke alene paa Als, men ogsaa andre Steder i Riget, Oprøret kom, Als blev oversvømmet af danske Soldater, og mellem dem færdedes Ernst naturligvis med Barnets hele modtagelige Sind. Han oplevede Mangt og Meget, han hørte den 5. April 1849 Linieskibet Christian den 8de springe i Luften, og det blev ikke det eneste Grufulde, han oplevede. Mange lyse og smukke Minder har han dog ogsaa fra den Tid. Han husker f. Ex. en stor Gudstjeneste i Lysabild Kirke, der var fyldt af Officerer og Menige, der gik til Alters; og Paaskedag 1849 spillede det militære Hornorkester inde i Kirken under Gudstjenesten, hvilket gjorde et uudsletteligt, højtideligt Indtryk paa ham. Næste Søndag blev han konfirmeret, og heller ikke ved denne Leilighed undlod Krigen at præge Festen: Der var i Skolelærerboligen Militære med ved Bordet, i hvert Fald to Moltker, Løitnanten og Auditøren.

Hele Sommeren efter Konfirmationen hjalp Becker til ved Landbruget, og det var en udmærket Skole at gennemgaa, men hen paa Efteraaret begyndte han sin Læreruddannelse, idet han blev Præparand hos Lærer G. Hansen i Adserballigskov Skole. Hansen døde imidlertid Pinsedag 1850 af Tæring, og forud for Dødsfaldet var gaaet et langt Sygeleje, saa den unge Præparand fik rigelig Lejlighed til at øve sig ganske paa egen Haand i Lærergerningen — ogsaa en god Skole at gennemgaa.

En kort Tid var han derefter, trods sin Ungdom, konstitueret Andenlærer i Augustenborg, og derefter blev han konstitueret Andenlærer hos sin Fader i Lysabild. Da var han 16 Aar, og han vidste ikke, om han kunde bestaa Optagelsesprøven til et Seminarium eller ej. Sligt kunde gaa dengang! Med Kundskaberne stod det sig imidlertid i Virkeligheden godt, — hin Tids Hjemmeundervisning var mangfoldige Steder

udmærket, den drev En blandt andet til at arbejde strengt paa egen Haand, og det viste sig da ogsaa ved Prøven, at Becker kunde optages paa Jonstrup, endogsaa i 2den Klasse, altsaa spare et helt Aar. Dengang behøvede man, naar man boede langt borte fra Seminariet, ikke at fremstille sig der til Optagelsesprøve, men kunde blive examineret hos Egnens Provst, maaske ogsaa hos Præsten. Becker gik dog højere op for at faa sin Dom: Han blev examineret af Biskop Hansen i Egen. Becker har 1915 skrevet en Bog: »Barndoms- og øvrige Livserindringer«, efter den er Alt her fortalt; men den er værd at læse i Helhed. Om Opholdet paa Jonstrup 1852—54 fortæller Becker deri selv saaledes:

»Forsynet med Bispens Vidnesbyrd og med Forældrenes gode Ønsker og kærlige Formaninger samt Proviand til Rejsen forlod jeg nu i Sommeren 1852 mit Hjem og begav mig paa Reisen til det attraaede Maal. En Reise dengang gik imidlertid ikke saa hurtigt, som nu. Efter at jeg pr. Vogn var kommen til Sønderborg, blev jeg med øvrige Medreisende i Baad bragt ud til Dampskibet Diana, der derefter seilede til Svendborg, i hvis Havn der overnattedes. Næste Morgen stod Diana ud af Havnen og satte Kursen mod Kjøbenhavn. I Køgebugt var ikke saa liden Søgang, og for første Gang maatte jeg erfare Søsygens Ubehageligheder. Hen paa Eftermiddagen naaede vi Kjøbenhavn, og her kom min Broder mig imøde, og hjalp mig og mine Eiendele hen til en Gæstgivergaard, hvorfra vi saa efter nogen Tid paa en Fragtvogn kjørte til Jonstrup. Det var om Aftenen vi efter den ca. 2 $\frac{1}{2}$ Miil lange Kjørsel kjørte ind gjennem Porten og op til Hovedindgangen for den noget gamle og lidt mørke Hovedbygning. Her kom flere Elever os imøde og, efter at mine Eiendele var bragte ind paa behørig Plads, forføiede jeg mig snart til Hvile. Næste Dag fremstillede jeg mig for Forstanderen, Professor Jensen, med mit Vidnesbyrd og erholdt af ham det Udsagn, at han indtil videre vilde lade mig følge med II Klasse. Imidlertid blev jeg efter nogen Tid definitiv optaget i nævnte Klasse, og mit Seminarieophold blev derved kun 2 Aar.

Livet paa Jonstrup formede sig som et Kaserneliv. — I

Hovedbygningens Stueetage var der en Sovesal, deelt i 3 Afdelinger, 1 for hver Klasse, saa at der i Reglen stod circa 50 Senge paa hele Salen. Foran hver Seng var placeret en Kommode til Opbevaring af Elevens Garderobe. Sengeklæder maatte man selv medtage, ligesom man ogsaa selv maatte rede sin Seng og børste sit Fødtøi. Jeg mindes, hvorledes jeg den første Vinter til Tider frøs under min noget tynde Dyne, men trøstede mig med, at jeg ved min ældste Broders Afgang vilde erholde hans gode Sengeklæder.

Om Morgenen til bestemt Tid blev der kaldt paa os Elever af en Opsynsmand, i Reglen benævnt »Vægter«. Af saadanne Opsynsmænd var der 4, udtagne af ældste Klasse, og deres Hverv, foruden det nævnte at kalde, var ved hver Undervisningstimes Begyndelse at anmelde denne for vedkommende Lærer. 2 af Opsynsmændene sov i ældste Klasses Sovesal, 1 i II Klasses, og 1 i yngste Klasses. Naar Vægteren foretog sin anden Runde og fandt Nogen endnu i Fjerene, blev Vedkommende mindet om at staa op, og fandtes han i samme Stilling ved 3die Runde, blev han meldt til Forstanderen, der gik under det patriarkalske Navn: Fatter, og som endog en enkelt Gang i Slobrok selv kom ned paa Sovesalen for at see, om ogsaa Alle var komne paa Benene. Den Forsømmelige kom paa det sorte Bræt.

Efter at vi havde besørgt vort Toilette i en fælles Vaskestue og klædt os paa, mødte vi paa den fælles Spisestue til Davren. Denne bestod i Smørrebrød og varm Mælk, eller ogsaa Thee, hvortil der ydedes os kogende Vand fra Køkkenet. Paa Seminariet boede nemlig en Økonom, der havde overtaget Forplejningen — ogsaa Tøjets Vask — hvorfor vi i min Tid indbetalte aarlig 100 Rigsdaler (200 Kr.) til Forstanderen. Dog gaves der ogsaa Fripladser, hvoraf jeg erholdt en det sidste Aar.

Kl. 8 mødte saa alle Elever til Morgenandagt i den fælles store Læsestue paa 1ste Sal. En af ældste Klasse oplæste en Bøn, hvis Text Aftenen i Forveien var approberet af Forstanderen, og der blev sunget en Psalme, ledsaget af Orgelspil, ved hvilket en af yngste Klasse maatte trække Bælgene.

Saa begav man sig til Arbejdet. Men naar Klokken slog 12, standsede al Undervisning, og Eleverne begav sig ned i den store fælles Spisestue til Middagsmaden. 4 lange Borde stod opstillede, og Eleverne med 1 Vægter ved hvert Bord toge Plads efter deres Klasse og Nummer. Undertiden spiste en eller anden af Lærerne med. Maden var til Tider lidt sløi; saa blev der klaget til Forstanderen, hvorefter det hjalp en Tid lang. Kl. 1 à 2 begyndte Undervisningen igen, men Kl. 5 serveredes en Portion Smørrebrød og Kl. 7 Aftensmad, ved hvilken vi fik Smørrebrød, hvoraf noget med Paalæg. Kogt Vand til Thee kunde erholdes ligesom om Morgen. Kl. 10 blev der kaldt tilsengs, og saa maatte Alt slukkes og lukkes.

Ønskede man ved given Lejlighed Frihed fra 1 eller flere Undervisningstimer, eller ogsaa Fraværelse om Natten, maatte man søge Tilladelse hos Forstanderen.

Sundhedstilstanden var fortrinlig og afbrødes kun nu og da af en Simulant.

Paa Seminariet var der i min Tid ansat 4 Lærere, deriblandt Forstanderen. Ifølge Seminarie-Reglementet af 10. Februar 1818 og et Par Kancelliplakater indbefattede Undervisningen 10 Hovedfag, hvoraf 3 overlodes af Forstanderen, nemlig: 1) Religionskundskab og Bihelhistorie, 2) Katekisation og Undervisningsfærdighed overhovedet, 3) Indbyrdes Undervisning og almindelig Methodelære. Det var i Reglen først efter at Eleverne havde forladt Seminariet, at de kom til ret Erkjendelse af Forstanderens Dygtighed, Flid og Magtpaaligheden for at skabe dygtige Lærere, og det var i saa Henseende en Glæde for mig under et Besøg paa Seminariet i 1914, 60 Aar efter min Dimission, at kunne betragte Professor Jensens Brystbillede i Bronze, opstillet ved Seminariets Hovedbygning, som et Vidnesbyrd om den Agtelse og Kjærlighed, han ved sit lange, trofaste Arbejde for den danske Skole havde erhvervet.

Ved Siden af Forstanderen var cand. theol. Becher Andenlærer og underviste i andre 3 Hovedfag: 1) skriftlig Udarbejdelse i Modersmaalet, 2) dansk Grammatik og Boglæsning,

3) Geografi og Fædrelandshistorie. Han var afholdt af Eleverne, og hans Fag fulgtes med Interesse; dog følte det som et Savn, at der ikke lagdes en trykt Ledetraad eller Lærebog til Grund for den grammatiske Undervisning, og at Historieundervisningen stoppede op ved Udgangen af det 18de Aarhundrede. Jeg har ofte erkjendt det som et søleligt Savn, at min Historiekundskab i saa Henseende er mangelfuld. Cand. Becher underviste ogsaa i følgende ekstraordinære Fag: Verdenshistorie, Naturhistorie, Naturlære og Tysk, med Hensyn til hvilket sidste Fag Methoden kunde have været heldigere. Af øvrige Hovedfag underviste Carl Mortensen, Seminarist og Tredielærer, i 1) Tavle- og Hovedregning, 2) Sang og Musik samt i det ekstraordinære Fag: Mathematik. Han var for et Par Aar siden dimitteret fra Seminariet og saaledes en ung Mand, men beviste sig som en flittig og nidkjær Lærer. Den 4de Lærer, Seminarist Brasch, underviste i de 2 Hovedfag 1) Skjøn-skrivning og 2) Gymnastik (Svømning) samt det ekstraordinære Fag: Tegning.

Hvad Gymnastikundervisningen angaar, stod den paa et meget beskedent Trin. Umiddelbart mellem Hovedbygningen og Haven laa en større Gymnastikplads, paa hvilken der befandt sig et Gymnastikapparat med Tov, Stige m. m. Naar Eleverne havde fortæret det Kl. 5 serverede Smørrebrød, gik Turen som oftest om Sommeren til Sønderøen (nu Kjøbenhavns Vandbassin) for der under Fjerdelærerens Tilsyn at lære og øve Svømning. Elever, der ikke kunde svømme, blev forsynede med en Svømmesele, der ved et Reb blev fæstet til Enden af en lang Stang og paa den Maade fra Broens Hoved af en ældre Elev holdt ud over Vandet med sit Indhold, den ikke svømmedygtige Elev. Da jeg kom til Jonstrup kunde jeg ikke svømme, og da jeg første Gang ved Øvelserne saa det nævnte Apparat sat i tjenstdygtig Stand, blev jeg noget benauet, men værre blev det, da jeg havde faaet Selen paa, og Læreren, der med Stangholderen hemmelig gottede sig over min Frygt, med paatagen bydende Stemme kommanderede: »Becker, spring ud«. Jeg lukkede saa mine Øjne og gav et Fortvivlelsens Hop, hvorpaa jeg forsvandt i de stride Bølger.

— Hver Dag gik jeg udenfor Svømmetimerne ned til Søen og øvede mig; thi naar man uden Hjælp kunde svømme uden om Broen, var man fri for Svømmeselen. Efter ikke mange Dage kunde jeg præstere den nævnte Prøve, og var saa fri for den ubehagelige Svømmesele. Naar der af en eller anden Grund ingen Svømning fandt Sted, blev der øvet Gymnastik. Imidlertid var der intet lukket Gymnastiklokale, og Følgen var, at denne Undervisning instilledes hele Vinteren og omfattedes i det hele af Eleverne med liden Interesse.

Eleverne af ældste Klasse maatte skifteviis 2 og 2 søge Sognets (o: Værløses) Kirke om Søndagen for der under Kirkesangerens Veiledning at øve sig i at lede Kirkesangen. Ligeledes maatte de nævnte Elever skifteviis 2 og 2 i den med Seminariet forbundne Almueskole under Fjerdelærerens Vejledning øve sig i praktisk Skolegerning.

Løverdag Eftermiddag mødte den gamle Skolelærer Gebauer paa Seminariet for at undervise i Havedyrkning. Eleverne mødte saa med Grene i Undervisningstimen for at lære Okulation, men da det Hele ofte udartede til Fægtning og Ungdoms- for ikke at sige Drengestreger, klagede den gamle Mand, hvorefter der tildeltes os en Formaning af Forstanderen. Formaningens havde ogsaa god Virkning. Thi Eleverne tog sig nu Andet for, idet enkelte skrev Brev, andre læste Romaner etc., medens Gebauer saaledes i dyb Stillehed paa Kathederet docerede Havebrug for sig selv. Nogen Tid derefter erholdt Gebauer sin Afsked, og Timerne holdt op.

I Reglen herskede ikke ringe Flid, og Kasernelivet var ikke uden Virkning med Hensyn til at afslibe de uheldige Særheder, der kunde være hos den Enkelte, saa at der i det Hele herskede et godt Kammeratskab. Om Sommeren tog man ud til den nærliggende Skov, hvor man hos Skovløberens Kone kunde regalere sig med en Tallerken Tykmælk for 4 Skilling. Ogsaa benyttede vi nu og da en paa Sønderø liggende Baad til en fornøjelig Seiltuur. Om Vinteren tilstodes der Eleverne 4 Assembleer, ved hvilke der undertiden spillede smaa Komedier af Elever; ellers dyrkedes Dandsen, hvortil Eleverne selv præsterede Musik. Damerne var fra

Seminariet eller indbudte fra omboende Familier. En enkelt Gang foretog man ogsaa en Tuur til Kjøbenhavn. Til den Ende forenede flere sig og fik en Bonde for en Betaling af en Rigsort (50 Øre) pr. Persona at overtage Befordringen. Jeg mindes en særegen Fodtur til Kjøbenhavn. For at hilse paa nogle Alsinger, der var i Besøg i Hovedstaden, gik min Broder, en anden Alsinger og jeg en Sommerformiddag til Staden. Efter at have vandret en Deel omkring i Byen med vore Bekjendte og tilsidst besøgt Tivoli vandrede vi ud ad Nørreport da Klokkeren slog 12, og maatte nu til Slut foretage den 2¹/₄ Miil lange Fodtuur. Da de 2 Miil var passerede, var jeg saa træt, at jeg satte mig paa en Grusdyng. Mine Ledsagere toge imidlertid ikke Hensyn hertil, hvilket vel ogsaa var det rigtige; jeg maatte atter op paa Benene, og Kl. 4 naaede vi Jonstrup. Jeg troer ikke nogensinde senere at have været saa træt og udmattet, som paa hiin Lysttuur.

Saa kom Sommeren 1854 og med den Dimissionsexamen. Efter denne Afslutning erholdt Dimittenderne deres Vidnesbyrd, og efter et lidet Afskedsord til os, sagde vi Lærerne og Seminariet Farvel. Med mit Vidnesbyrd i Lommen, at jeg nu var »meget duelig til at forestaa Skolelærerembede« vandrede jeg til Kjøbenhavn for der at tage midlertidigt Ophold hos min Broder.«

Efter Dimissionen blev Becker Lærer i Helsingør, men under et Ferieophold hos Forældrene paa Als fik han at vide, at der blev et Lærerembede ledigt i Sønderborg. Forældrene ønskede, at han skulde søge det, og da Lærergerningen i Helsingør ikke havde interesseret ham videre, indgav han sin Ansøgning og rejste saa ved Feriens Ophør til Helsingør igen uden Vished for, hvorledes Ansøgningen vilde blive behandlet. Kort efter modtog han imidlertid fra Skoleautoriteterne i Sønderborg Meddelelse om, at han kunde møde sammen med 2 andre Ansøgere til en Prøve. Man vilde saa tage den, der bestod Prøven bedst. De 3 foretrukne Ansøgere mødtes saa i Sønderborg Præstegaard, hvor Provst Stephensen og Pastor Bruun underkastede dem en Prøve. Provsten examinerede dem i Religion, Historie, Geografi og Regning og erklærede,

at alle tre Ansøgere kunde bruges, — Udfaldet vilde derefter ikke kunne afgøres før efter, at Prøven i praktisk Skolegering havde fundet Sted. Ved denne Prøve blev Becker foretrukket, og han blev altsaa nu Lærer i Sønderborg, men

ERNST BECKER I HANS FØRSTE LÆRERDAGE

allerede 1856 blev han ansat som Lærer ved Skolen paa Frederiksberg, den, hvis Lokaler (i Pilealleen lige ved Frederiksberg Runddel) først i 1912 blev nedbrudte for at give Plads til Menighedshuset. Under sit Ophold her begyndte Becker at læse til Studentereksamen, som han ogsaa fik 1859. Tre Aar efter fik han Regensen og 9. Juli 1866 blev han theolo-

ERNST BECKER 1923

gisk Kandidat. Han mindes fra sin Studietid med Tak og Velvillie Professorerne C. E. Scharling, H. N. Clausen, Hammerich] og Hermansen. Bornemann var den Gang saa stærkt paa Retour, at de Studerende ikke fik synderligt Udbytte af hans Examinatorier.

Man kan sige, at det næsten var en Selvfølge, at han efter Examen først blev Huslærer — det var en meget almindelig Begyndelse dengang paa en nybagt Kandidats Løbebane. Huslærertiden tilbragte Becker i Haarslev Præstegaard (i Slagelseegnen), og han øvede sig her i at prædike, idet det var Meningen, at han vilde være Præst. Hans første Præstear faldt i Slesvig. Først var han i Emmerlev og saa i Aller; men til Tider var Forholdene paa Grund af Tyskernes Optræden ret vanskelige. Man fratog ham f. Ex. Skoletilsynet, og mange andre Trakasserier maatte han døie. Omsider lykkedes det ham saa, for en Del ved Pastor M. Mørk Hansens Hjælp, at faa et Embede hjemme under den danske Konge, nemlig i Dronninglund, og her i det nordligste Jylland levede han saa fra 21. Juli 1890 indtil han den 31. December 1911 efter Ansøgning modtog sin Afsked. Den 1. Januar 1912 holdt han sin Afskedsprædiken i Dronninglund Kirke, men han forblev i Henhold til Lovbestemmelserne om Naadsensaaret boende i Lundager Præstegaard, indtil han den 2. November 1912 drog ind i sin ny Bolig paa Frederiksberg. Her fejrede han den 11. Maj 1914 sin firsindstyvende Fødselsdag under megen Deltagelse, og nu er der jo al Udsigt til, at han kan faa Lov til ogsaa at feire den 90de derude. Han kan i saa Fald være sikker paa at modtage Hilsener ogsaa fra Jonstruppere, og er end Nutidens Jonstrup vidt forskelligt fra hans Jonstrup, vil disse Hilsener dog være ham som forfriskende Pust fra de unge og glade Dage!

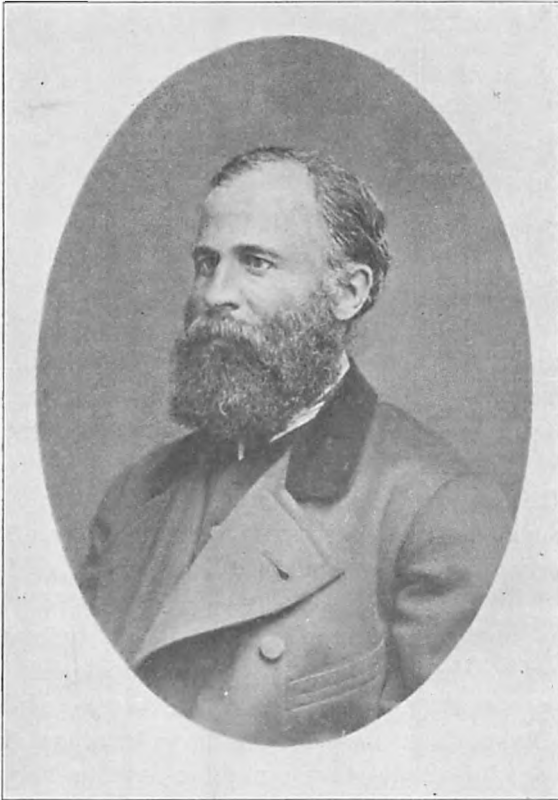
O. KALKAR

AF R. C. MORTENSEN

Blandt de endnu levende afgaaede Jonstrupske Seminarie-lærere er Karl Otto Herman Tryde Kalkar den ældste. Han er Søn af Dr. C. A. H. Kalkar, der var en af dansk Kirkelivs mest fremragende Mænd og bl. A. udgav den kunstnerisk illustrerede »Kalkars Bibel«.

O. Kalkar blev født den 9. Juni 1837 i Odense. Her var Faderen dengang Overlærer ved Latinskolen, men 1843 blev han Sognepræst i Gladsaxe nær ved København, og O. Kalkar kom derved til at gaa i Skole i Hovedstaden. 1854 blev han Student, og han havde nu mest Lyst til at studere Filologi, men han ansaa det for rigligere at blive theologisk Candidat, idet Filologerne oftest havner som Børnelærere, og det havde han ikke Lyst til at være. 1859 blev han saa theologisk Candidat, og der er det morsomme ved de to her nævnede Aarstal, at ligesom de er Mærkeaar for ham, der nu er Jonstrups ældste *Lærer*, er de det ogsaa for Pastor Ernst Becker, der nu er dets ældste *Elev*: Becker tog de Aar henholdsvis Lærereksamen og Studentereksamen.

Kalkar havde allerede, mens han læste til Examen, faaet Tid til specielt at studere semitiske Sprog, og sit Studium fortsatte han ogsaa efter, at han havde faaet Examen; men desværre blev det afbrudt, idet han overmandedes af en farlig Øjensygdом. Han gik da et Par Aar ud som Huslærer, først hos Hofjægermesterinde Scavenius paa Basnæs og saa hos Carlsen paa Gamle Køgegaard; men da Krigen 1864 kom, meldte han sig som Frivillig, og han blev, hvad vist kun faa af hans senere Elever har tænkt paa, naar han har doceret Sprogvidenskab eller Historie for dem, en rask Løjtnant.

O. KALKAR KORT FØR HAN TILTRAADTE
EMBEDET PAA JONSTRUP

Efter Krigen blev han Forstander for Oddense Høiskole i Salling, og derefter blev han 1866 Lærer ved Lyngby Seminarium i Randers Amt.

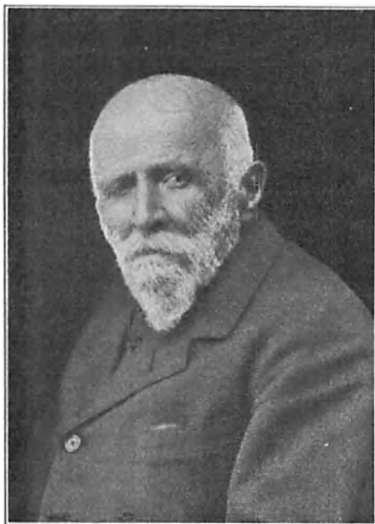
Som Filolog var han allerede fra ganske ung af stærkt paavirket af Rask og N. M. Pedersen, hvilken sidste forresten ogsaa en Tidlang var Seminarielærer, nemlig paa Brahetrolleborg. Paa Lyngby Seminarium begyndte Kalkar, det var i Aaret 1868, at danne sig det uhyre Seddelkatalog, der blev Grundlaget for hans »Ordbog til det ældre danske Sprog (1300—1700)«, som begyndte at udkomme 1881 og blev afsluttet

1918. Dette solide fem-Binds Værk vil for Efterverdenen bevare hans Navn som et af de bedste i dansk Litteratur.

Fra Lyngby forflyttedes Kalkar i September 1870 til Jonstrup, og hans Elever husker ham herfra som en i ualmindelig Grad skarpsindig og retsindig Personlighed. Han var blandt de daværende Lærere ubetinget den, der sad inde med den største Kundskabsfyldte og med det sundeste Blik for Elevernes Karaktereiendommeligheder. Hans Undervisning var, saaledes som den blev givet os fra Katederet, tør, men det var umiskendeligt, at den var bygget over en betydelig Viden, og den Elev, der omhyggeligt vilde følge hans Forelæsninger, opsamlede sig i Løbet af de tre Aar, de varede, udmærkede Kundskaber. Og tør var Kalkar sandelig ikke, naar man efter Undervisningstiden søgte ham i hans Hjem. Der fik man i rigt Maal Udbytte af hans Bøger, hans udmærkede Samling af Oldtidsredskaber, Urner o. s. v., og ikke mindst hans stærke Hukommelse og hans redbonne Villie til at hjælpe En over alle Vanskeligheder. Aldrig havde man Følelsen af, at man kom til Uleilighed, og dog har besøgende Elever ofte forstyrret ham ved at rive ham ud af hans Studier. Kom man til ham, om han saa ti Gange sad fordybet i den danske Udgave af Orbis pictus eller i en Omordning af Seddelkataloget, tvang han sit Eget tilside og tog fat paa de Vanskeligheder, man forelagde ham. Kort sagt: Den, der betroede sin Sag i hans Hænder, fortrød det ikke. Endogsaa regelmæssige Undervisningstimer i Engelsk, Oldnordisk og andre Sprog gav han gratis til dem, der bad ham om det, og det var ofte et lidet tilfredsstillende Arbejde, idet de fleste faldt fra. Enkelte holdt dog godt ud, og de har Meget at takke ham for.

Som Kalkar aftvang sine Elever Respekt, gjorde han det ogsaa overfor Omegnens Behoere, og de belønnede ham blandt Andet ved at belemre ham med en Sogneraadsformands Værdighed. Ogsaa det trak ham bort fra hans kære, videnskabelige Sysler, men ogsaa det klarede han med Samvittighedsfuldhed. Skal man hjælpe Andre, maa man sætte en Del af sit Eget tilside, og den, der nærer Kærlighed til Andre gør det med et villigt Sind! Kalkar gjorde det paa beundringsværdig Maade.

Engang var det lige ved, at han var bleven Folkethingsmand, det var 1879, da der i Kongens Lyngby stillede sig 3 Kandidater, alle af Høire. Kalkar var den ene af dem, og at han ikke blev valgt, skyldtes blot den Omstændighed, at han ikke før i sidste Øjeblik gav efter for de til ham rettede Opfordringer om at stille sig. Kundskaben om hans Ja naaede

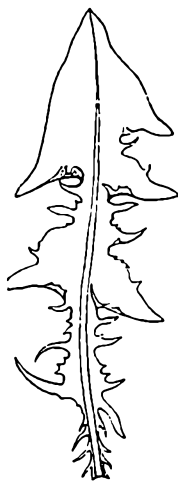

O. KALKAR 1918

for sent ud mellem Folk. Som politisk Taler var Kalkar glimrende. Han var saglig, slagfærdig og vittig. Iøvrigt var han ogsaa en glimrende Festtaler. Ved Ballerne eller ved Punschehollen gnistrede hans Taler af Vid og Liv og Humør.

Paa Jonstrup døde Kalkars Hustru, Ursula Glud, 30.11.1875. D. 14. Dec. 1877 ægtede han Ida Augusta Nielsen, der, ligesom hans første Hustru, var en Præstedatter, og med hende drog han 1884 til Viborg som kommunal Skoleinspektør, hvortil han var bleven udnævnt den 16. Mai. Den 2. Oktober 1886 blev han Sognepræst i Himmelev ved Roskilde og ved denne Bys adelige Jomfrukloster, og i den prægtige gamle Præstegaard levede han saa, indtil han paa Grund af en

Svagelighed, som hans intensive Arbejde vel nok havde bidraget noget til at fremkalde, søgte sin Afsked. Sin Afskedsprædiken holdt han Storebededag den 6. Maj 1898 i Klosterkirken, og derefter bosatte han sig i Kongens Lyngby, hvorfra han gjorde talrige Studiebesøg i København, og paa det Kongelige Bibliotek blev han hurtigt en af de bedst kendte Skikkelser. I theologiske og filologiske Kredse har han vundet sig en stor Vennekreds, Landbefolkningen i de Egne, han virkede i, har overalt agtet og æret ham, og alle hans gamle Jonstrupper er rede til med Tak og Ærbødighed at sende ham de bedste Hilsener og de bedste Ønsker for de Aar, det endnu er forundt ham og hans Hustru at leve i.

**JONSTRUPSAMFUNDETS
MEDLEMSLISTE 1922—1923**

§ 1. Samfundets Formaal er at samle Jonstrupperne om fælles Minder og Interesser ved at afholde Stævner paa Seminariet, ved at udgive en Aarbog eller paa anden formaals-tjenlig Maade.

§ 2. Enhver, der er eller har været Lærer eller Elev paa Jonstrup, kan blive Medlem.

§ 3. Samfundet ledes af en Bestyrelse paa 5 Medlemmer, valgt ved almindelig Stemmefflerhed og helst af forskellige Aargange. Formanden vælges af Bestyrelsen, som selv fastsætter Forretningsgangen. To Revisorer vælges til at gennemgaa Aarsregnskabet.

§ 4. Til at redigere Aarbogen vælger Bestyrelsen en Redaktør, som efter Samraad med Bestyrelsen bestemmer Bogens Indhold og Pris og hvor ofte den skal udkomme, som Regel hvert Aar.

§ 5. Bestyrelsen fastsætter Størrelsen af det aarlige Kontingent, for Tiden 2 Kr., og bestemmer hvor ofte, der skal afholdes Sammenkomster, som Regel hvert 2. eller 3. Aar.

§ 6. Hver ordinær Sammenkomst betragtes som Samfundets Generalforsamling, hvor der vælges ny Bestyrelse, og hvor alt vedrørende Samfundet kan behandles.

§ 7. I Tilfælde af, at Samfundet ophæves, forelægger Bestyrelsen Forslag for Medlemmerne om, hvorledes der skal forholdes med Samfundets Midler.

2. August 1921.

Forstander *Stig Bredstrup*,
Jonstrup.

Kommunelærer *Frigast Hansen*,
København.

Førstelærer *J. Hegelund*,
Ulstrup pr. Gjørlev.

Viceinspektør *Carl F. L. Petersen*,
København.

Victor Petersen,
Elev, Jonstrup Lærerskole.

Indmeldelser i Jonstrupsamfundet modtages til enhver Tid af Kassereren, Kommunelærer Frigast Hansen, Njalsgade 67^a, København B.

JONSTRUPSAMFUNDETS MEDLEMMER

I.

1863. (Zacharias Nielsen. Død 11. November 1922). Carl
Henrichsen.
1864. Viktor Holst. (Borre. Død 20. Marts 1921).
1866. Mariager. J. P. Jørgensen.
1867. J. P. C. Larsen.
1868. Fr. Vincentz.
1869. F. Hansen.
1870. A. Jørgensen.
1871. Hans Rasmussen.
1872. O. C. C. Hansen. V. Fraas. (R. Larsen. Død 26. Ja-
nuar 1921).
1873. Chr. Betz. Morten Larsen.
1874. Gravlund. (Gehl Kristensen. Død 14. Oktober 1922).
1878. N. A. Larsen. [K. O. Petersen.
1879. L. Jensen.
1880. Johs. Nehm.
1881. Fr. Jensen. O. Lund. P. Petersen.
1882. Sophus Halle. R. P. Nielsen. (Romme. Død 25. Juli
1920). H. C. Petersen. Arild Sørensen.
1884. A. Andersen. Gormsen. Morten Hansen. Jens Hansen.
H. C. Hansen. H. Hansen. Hindevad. M. P. Johan-
sen Irner. P. Larsen. H. P. Larsen. R. C. Mortensen.
Muxoll. P. Nielsen. P. J. Petersen. Carl F. L. Petersen.
1885. Almegaard. E. Hansen. H. C. J. Nordlund.
1886. Edv. Christensen. H. F. Olsen. Funch.
1887. Beyerholm. Julius Christensen. C. A. Nielsen.
1888. Otto Engell. Chr. Jacobsen.
1889. P. Andersen. Fr. A. Hansen. Langkjær. Jørgen Olsen.
Vest Hansen.

1890. Arkil. V. Mortensen.
1891. Chr. Christensen. H. P. Hansen. K. A. Larsen.
1892. Grundtmann. (Fick. Død 15. Juni 1921). Wamberg.
1893. Abildgaard-Hansen. Viggo Danø. C. C. Nyholm.
M. Petersen.
1894. J. C. Hansen. F. G. Johansen. N. Nielsen. Schlander.
1895. L. Nielsen. A. T. Rasmussen. H. V. Remmer.
1896. O. Friederichsen. Høirup. Mønsted-Friis. Th. Nielsen.
P. J. Søgaard. Vigild.
1897. Diemer. J. Erlandsen. O. Larsen. J. Povelsen.
1898. V. Asmussen. H. P. Hansen. J. P. A. Hansen. O. J. Kofod.
1899. J. Dibbert. S. Hansen. Otto Th. Just. Langhoff.
A. J. Nielsen.
1900. F. S. Andersen. Borrye. P. Gundersen. A. Jørgensen.
J. P. Jørgensen. Køhl. P. Povelsen.
1901. E. Asmussen. Binger. Johannes Fraas. E. Gehl.
C. R. Kofod. E. Nielsen. Strange.
1902. Boolsen. Forman. Frendrup. Højmark. S. J. Lyngé.
A. Munch. O. A. Nielsen. J. P. Nielsen. P. A. Pedersen-
Sejerbo. O. Skaalum.
1903. A. Eriksen. P. Friborg. O. Outze. R. H. Rasmussen.
Chr. Schlander. Aug. V. Oldenburg.
1904. P. H. Anker. Th. Jensen. A. Nielsen. G. Rasmussen.
1905. Th. Asmussen. M. Andersen. A. Jacobsen. P. Lyngé.
R. V. G. Nielsen. N. L. Nielsen. O. Olsen. O. J. Olsen.
Cl. Petersen. H. Ravn Petersen.
1906. N. E. Andersen. A. Asmussen. P. V. Backer. A. R.
Hansen. O. M. Søgaard. G. Sørensen. Thye-Møller.
1907. A. S. Andersen. R. Andreasen. O. Hansen. Olsen-
Hjelmso. H. N. Gellert. Reetz. W. E. V. Smith. Th.
Svendsen. Wetherholtz.
1908. A. Hegelund. P. Hessill. A. V. Illemann. A. Jensen.
L. Jørgensen. K. Kastrop Nielsen. J. Nielsen.
1909. V. K. Abrahamsen. O. Egerod. L. Jensen. J. A. Jensen.
Krauch. Johannes Larsen. Lasthein. O. Nielsen. Noer.
Ravn. Kr. Romme.
1910. V. Andersen. A. H. Andersen. A. S. Ebbe. J. Hegelund.

- O. Hemmingsen. K. K. A. Jensen. Ch. Lauritsen. H. Møller. A. P. G. Nielsen. Ougaard. V. Poulsen. Randing.
1911. V. Bitsch. (Chr. Gundelach. Død 19. Oktober 1922). N. Jakobsen. A. O. Jensen. H. F. Jensen. H. P. H. Larsen. C. M. Nielsen. H. F. Nielsen. H. P. H. Novrup. A. Ougaard. Th. Rifbjerg. S. M. Waaben.
1912. O. Andersen. Blichfeldt. J. Ellegaard. H. F. Friborg. K. Frigast Hansen. Edv. Hansen. G. Hjørland. C. R. O. Jensen. H. C. Jensen. Jens Jensen. N. P. K. Jensen. Sv. Larsen. O. V. Larsen. A. Petersen.
1913. B. Bak. A. E. Hansen. E. M. Jensen. G. Krogh Jensen. A. Lerche. F. Lauritzen. O. Lindberg. P. K. Mathias. E. Skytte-Kristiansen. Th. Rudkøbing.
1914. Blicher Nielsen. K. Christensen. Chr. Hansen. S. Hermansen. F. Johansen. P. A. Klein. F. Klintø. J. K. Larsen. H. Larsen. M. Lund. J. E. Petersen. H. Voldum.
1915. A. Andersen-Møller. P. Eriksen. K. Favring. K. P. Gunge. Korntved. L. C. Larsen. C. N. Olsen. H. M. Olsen. E. Outze. K. Skovbjerg.
1916. H. C. Andersen. E. Askgaard. H. Raahouge-Askegaard. Flade. Chr. Rob. Hansen. J. K. V. Jensen. Leschly-Kristensen. J. K. Hartvig-Møller. A. Olsen. Strange-Andersen. Schæbel. G. Thunø. Wardahl.
1917. H. J. Andersen. A. Andersen. H. Bonde. F. Elgaard. Johs. Hansen. M. A. Husby. R. Jensen. Alfr. Lauritsen. L. Nielsen. Nottelmann Hansen. H. Nørregaard. H. Olssen. S. Pejtersen. A. P. Petersen. J. R. Pfaff. H. K. Rasmussen. M. C. Rasmussen. M. Rasmussen. C. Simonsen.
1918. O. Bärenholdt. A. Dydensborg. Th. Foersom-Hansen. E. Hansen. Aa. Holck. K. E. Jensen. Th. F. Jørgensen. C. J. Lauritsen. H. E. Nielsen. F. Petersen. G. Petersen. K. L. Rathje.
1919. J. Juel-Billum. H. C. Bloch. C. C. Christensen. V. Theisen.
1920. A. Hansen.
1921. H. Demcker. E. P. Raahouge-Askegaard.
1922. H. Bahne Jensen. K. Mortensen. Victor Petersen. Seminarieelever: N. P. M. Feilberg.

II.

Seminarieforstander Stig Bredstrup. Seminarielærerne K. Steensen, Fr. Johansen, Chr. Hauch og O. Kejser.

III.

(L. betyder Lærer).

Der har sikkert indsneglet sig en Del Fejl i denne og i den kronologiske Liste, bl. a. med Hensyn til Navnenes Stave-
maade. Rettelser sendes til Skoleinspektør Mortensen, Prin-
sessegades Skole, København C, eller til Lærer Frigast Hansen,
Njalsgade 67, 4. Sal, København B.

Navn	Dimis- sions- aar	Stilling	Adresse
Abildgaard-Hansen, Th.	1893	Kordeg. . .	Marstal.
Abrahamsen, V. K.	1909	L.	Wedellsborggade 63 A ² , Kbh. Ø.
Almegaard, A.	1885	Overl.	Horsens.
Andersen, A.	1884	Viceinsp. . .	Odensegade 30 ¹ , Kbh. Ø.
— A.	1917	L.	Østre Borgerskole, Roskilde.
— A. H.	1910	L.	Dragør.
— A. S.	1907	L.	Sjælstofte, Rødby.
— F. S.	1900	L.	Slotsvej, Charlottenlund.
— H. C.	1916	L.	Stormarks Alle 12, Nakskov.
— H. J.	1917	L.	Kommuneskolen i Nr. Alslev.
— M.	1905	L.	Holtum, Grejsdal.
— A. Møller-	1915	L.	Hjembæk, Jyderup.
— N. E.	1906	L.	Sølvsten, Hammel.
— O.	1912	L.	Løjtofte, Nakskov.
— P.	1889	L.	Hjørlande, Slangerup.
— P. Strange-	1916	L.	Bakkehuse 95, Brønshøj.
— V.	1910	L.	Alkestrup, Tølløse.
Andreasen, R.	1907	L.	Hømb, Ringsted.
Anker, P. H.	1904	L.	Ribe.
Arkil, A. O.	1890	Inspektør . .	Helsingør.
Askegaard, E.	1916	L.	Langgade 135, Kbh., Valby.
Askegaard: Se Raahouge- Askegaard.			
Asmussen, A.	1906	L.	Buddinge.
— E.	1901	L.	Sigridsvej 1 A, St., Hellerup.
— Th.	1905	L.	Gl. Jernbanev. 22 ⁵ , Kbh., Valby.

Navn	Dimissions- aar	Stilling	Adresse
Asmussen, V.	1898	L.	Ørslevunderskov, Ringsted.
Backer, P. V.	1906	L.	Rebekkavej 1 ^o , Hellerup.
Bak, B.	1913	Seminariel	Ranum.
Betz, C.	1873	Kordeg. . .	Valdemarsgade 24, Kbh. B.
Beyerholm, Chr.	1887	L.	Toftegarde Allé 9 ^o , Kbh., Valby.
Billum, J. Juel	1919	L.	Sdr. Fasanvej 10 ^o , Kbh. F.
Binger, C. C.	1901	L.	Søborg (ved Kbh.).
Bitsch	1911	L.	Bandholm.
Blicher-Nielsen	1914	L.	Nyvej, Hobro.
Bloch, H. C.	1919	L.	Sofievej 8, St., Kbh. V.
Bonde, H.	1917	L.	Bruckersvej 32, Nakskov. .
Boolsen, D.	1902	L.	Svendsgade 1, Kbh. B.
Borre, N. K.	1864	Pens.	Sofievej 12 ^o , Kbh. V. Død ²⁰ / ₃ 21.
Borbye, Th.	1900	L.	Storehedinge.
Bredstrup, Stig, R., Dbm.	—	Forstander	Jonstrup pr. Ballerup.
Bärenholdt, O.	1918	L.	Højskolehjemmet, Varde.
Christensen, C. C.	1919		Nakskov.
— Chr.	1891	Overl.	Horsens.
— Edv.	1886	L.	Silkeborgvej 11, Aabyhøj.
— Julius	1887	L.	Skenkelsø, Ølstykke.
— K.	1914	L.	Sønderborg.
Dano, Viggo	1893	L.	Vordingborg.
Demcker, H.	1921	L.	Hessel Skole, Tistrup.
Dibbert, J.	1899	L.	Gedser.
Diemer, A.	1897	Forretn.f. .	Graasten.
Dydensborg, A.	1918	L.	Kongens Lyngby.
Ebbe, A. S.	1910	L.	Prinsesse Mariés Allé 5, Kbh. V.
Egerod, O.	1909	L.	Parkvej 40, Brønshøj.
Elgaard, F.	1917	L.	Olstrup.
Ellegaard, J.	1912	L.	Maglemer, Maribo.
Engel, Otto	1888	L.	Kjelstrup, Slagelse.
Eriksen, A.	1903	L.	Nørre Saltum.
— P.	1915	L.	Lauritsensvej 38, Kbh., Vanløse
Erlandsen, J.	1897	L.	Valbygaardsvej 16, Kbh., Valby.
Fauring, K. F. V.	1915	L.	Marstalsvej 8, Kbh. Ø.
Fick, C. V.	1892	L.	Nr. Alslev. Død ¹⁶ / ₆ 1921.
Flade, S. M.	1916	L.	Laurberg.
Foersom Hansen, Th.	1918	L.	Ole Suhs Gade 3 ^o , Kbh. K.
Fraas, Johs.	1901	L.	Toftegds. Allé 12 ^o , Kbh., Valby.
— V.	1872	Inspektør .	Kongens Lyngby.

Navn	Dimissionsaar	Stilling	Adresse
Forman, H.	1902	L.	Læssøgade 1 A ¹ , Kbh. N.
Frendrup, L. A.	1902	L.	Charlottenlundvej, Hellerup.
Friberg, H. F.	1912	L.	Svingelvej 119, Nakskov.
— P.	1903	L.	Kildevældsgade 72 ³ , Kbh. Ø.
Friedrichsen, O.	1896	L.	Sæby, Roskilde.
Frigast Hansen, K.	1912	L.	Njalsgade 67 ⁴ , Kbh. B.
Friis, N. Mønsted-	1896	Realsk.b.	Jyderup.
Funch, H. V.	1886	Viceinsp.	J. E. Ohlsens Gade 10, Kbh. Ø.
Gehl, E.	1901	L.	Toftegds. Allé 12 ⁴ , Kbh., Valby.
Gehl-Kristensen, V.	1875	L.	Gadstrup. Død ¹⁴ / ₁₀ 1922.
Gellert, H. N.	1907	L.	Sortedamsgade 11 ⁴ , Kbh. N.
Gormsen, C. C.	1884	Inspektør	Kapelvejens Skole, Kbh. N.
Gravlund, H. M.	1874	L.	Reersø, Gørlev.
Grundtmann, M.	1892	Viceinsp.	Fredericia.
Gundelach, Chr. R.	1911	L.	København. Død ¹⁹ / ₁₀ 1922.
Gundersen, C.	1900	L.	Særslev, Snertinge.
Gunge, H. P.	1915	L.	Landet, Søllested.
Halle, Sophus (R. af Dbg.)	1883	Inspektør	Hellebækgade 1 ⁴ , Kbh. L.
Hansen, A.	1920	L.	Kyse, Hyllinge.
— Abildgaard	1893	Kordeg. . .	Marstal.
— A. E.	1913	L.	Under Elmene 10, Kbh. C.
— A. R.	1906	L.	Under Elmene 10, Kbh. C.
— Chr.	1914	L.	Sirena, Gurrevej, Helsingør.
— Chr. Robert	1916	L.	Ruds Vedby.
— E.	1885	L.	Vraaby, Haarlev.
— E.	1918	L.	Rislev.
— Edv.	1912	L.	Heggelunds Allé 7, Glostrup.
— F. V.	1869	Pens.	Sølyst, Fjællebroen, Ulbølle.
— Foersom-	1918	L.	Ole Suhrs Gade 3 ³ , Kbh. K.
— Fr. A.	1889	L.	Nørre Herløv, Hillerød.
— Frigast	1912	L.	Njalsgade 67 ⁴ , Kbh. B.
— H.	1884	L.	Store Ajstrup, Halkjær.
— H. C.	1884	L.	Hyldtofte, Rødby.
— H. P.	1898	L.	Markskolen, Roskilde.
— H. P.	1891	L.	Lou.
— J. C.	1894	L.	Hyrup, Stouby.
— Jens	1884	L.	Pederstrup, Lou.
— Johannes	1917	L.	Ibsgade 11, Viborg.
— J. P. A.	1898	L.	Ranum.
— Morten	1884	L.	Tyrolsgade 1 ⁴ , Kbh. S.

Navn	Dimissions- aar	Stilling	Adresse
Hansen, Nottelmann . . .	1917	L.	Pontoppidansgade 10, Aarhus.
— O.	1907	Overl.	Løjt Kirkeby.
— O. C. C.	1872	Kantor	Frederikssund.
— S.	1899	L.	Slangstrup.
— Vest	1889	L.	
Hartvig Møller, J. K.	1916	L.	Landerupgaard, Alminde.
Hauch, Chr.	—	Seminariel	Jonstrup, Ballerup.
Hegelund, A.	1908	L.	Væggerløse, Nykøbing F.
— J.	1910	L.	Ulstrup, Gjørlev.
Hemmingsen, O.	1910	L.	Ellinge, Ullerslev.
Henrichsen, Carl, Dbm., F. M.	1863	Kordegne	Mars' Allé, Søborg (ved Kbh.)
Hermansen, S.	1914	L.	Tudse Holbæk.
Hessilt, O.	1908	L.	Kommuneskolen, Nr. Alslev.
Hindevad, H. M.	1884	Klokke	Vardegade 13 ^s , Kbh. Ø.
Hjelmso, Olsen	1907	L.	Unnerup, Helsingø.
Hjørland, G.	1912	L.	Hans Backers Allé 18 ^s , Kbh. S.
Holck, Aa.	1918		
Holst, Viktor	1864	Bogholder	Borups Allé 106, Kbh. L.
Husby, M. A.	1917	L.	Pontoppidansgade 10 ¹ , Aarhus.
Højmark, H. H. H.	1902	L.	Knardrup, Maaløv.
Højrup	1896	Overl.	Nyborg.
Illemann, A. V.	1908	L.	Hvedevej 18, Brønshøj.
Irner, M. P. Johansen	1884	L.	Enghavevej, Skive.
Jacobsen, Chr.	1888	Inspektør	Howitzvejens Skole, Kbh. F.
— A.	1905	L.	Jernbanevej 1, Kongens Lyngby
Jakobsen, N.	1911	L.	Agerled, Sindal.
Jensen, A.	1908	L.	Nørre Vedby, Nørre Alslev.
— A. O.	1911	L.	Hjortkær, Bramminge.
— -Bahne	1922	L.	Belgiensgade 8 ¹ , Kbh. S.
— E. M.	1913	L.	Thorsgade 68 ^s , Kbh. L.
— Fr.	1881	Viceinsp.	Bjornsonsvej 24, Kbh., Valby
— H. C.	1912	L.	Kongedybet 17 ^s , Kbh. C.
— H. F.	1911	L.	Bredeløkke, Storehedinge.
— J. A.	1909	L.	Broager.
— J. K. V.	1916	L.	Langesø, Naksø.
— K. K. A.	1910	L.	Kippinge, Nørre Alslev.
— K. E.	1918	L.	Slotsgade 79, Nykøbing F.
— Krogh	1913	L.	Jeppes Allé, Kbh. L.
— L.	1909	L.	Grønnegade 8, Roskilde.

Navn	Dimissions- aar	Stilling	Adresse
Jensen, L.	1879	L.	Rønnebæk, Næstved.
— N. P. K.	1912	L.	Havrevej 17, Brønshøj.
— R.	1917	L.	Øde-Førslev, Haslev.
— Th.	1904	L.	Frijsenborg Allé 2 ¹ , Kbh. Str.
Johansen, F.	1914	L.	Glostrup.
— F. G.	1893	L.	Nyelandsvej 57 ³ , Kbh. F.
— Fr.	—	Seminariel	Jonstrup, Ballerup.
— -rner, M. P.	1884	L.	Enghavevej, Skive.
Juel Billum, J.	1919	L.	Søndre Fasanvej 10 ³ , Kbh. F.
Just, Otto Th.	1899	L.	Ved Grænsen 88, Kbh., Vanløse.
Jørgensen, A.	1870	L.	
— A.	1900	L.	Bybjerg, Ourø, Holbæk.
— J. P.	1866	Pens.	Willemoesgade 6 ³ , Kbh. Ø.
— J. P.	1900	L.	Birkerød.
— L.	1908	L.	Marstalsgade 44 ² , Kbh. Ø.
— Th. F.	1918	L.	Poulsker østre Skole, Nexø.
Kastrup Nielsen	1908	L.	Albæk, Randers.
Kejser, A.	—	Seminariel	Jonstrup, Ballerup.
Klein, P. A.	1914	L.	Vordingborg.
Klintø, F.	1914	L.	Hostruphuse, Hobro.
Kofod, C. R.	1901	L.	Hagedsted, Maarsø.
Kofoed, O. J.	1898	L.	Nexø.
Korntved, J. C. L.	1915	L.	Hadsten.
Krauch, P.	1909	L.	Askø.
Kristensen, V. Gehl	1875	L.	Gadstrup.
— H. Leschly	1916	L.	Paludansvej 10, Kalundborg.
Kristiansen, E. Skytte	1913	L.	Hundige, Taastrup.
Krogh-Jensen, G.	1913	L.	Jeppes Allé, Kbh. L.
Køhl, Sophus	1900	L.	J. E. Ohlsens Gade 5, Kbh. Ø.
Langhoff	1899	L.	Hvissinge, Glostrup.
Langkjær, Johs.	1889	L.	Horsens.
Larsen, H.	1914	L.	Aastrupvej 142, Haderslev.
— H. P.	1884	L.	Kraneled, Borre.
— H. P. H.	1911	L.	Søndre Boulevard 108, Odense.
— J. K.	1914	L.	Usserød, Hørsholm.
— Johs.	1909	L.	Klakring.
— J. P. C.	1867	Pens.	Løngangsgade 12, Hillerød.
— K. A.	1891	L.	J. E. Ohlsens Gade 8 ³ , Kbh. Ø.
— L. C.	1915	L.	Trans, Fjaltring.
— Morten	1873	Pastor	Holstebro

Navn	Dimissions- aar	Stilling	Adresse
Larsen, N. A., R., Dbm.	1878	Professor .	Østerfarimagsgade 30, Kbh. Ø.
— O.	1897	L.	Drosselvej 40, Kbh. F.
— O. V.	1912	Proprietær	Steffensminde, Guldborg,
— P.	1884	L.	Sønderup. [Falster.
— R.	1872	L.	Valbyvej 27, Taastrup. Død
— Sv.	1912	L.	Rye, Gjørlev. [^{20/1} 1921.
Lasthein, A.	1909	L.	Syvens Allé 10 ⁵ , Kbh. C.
Lauritsen, F.	1913	L.	Holsteinsgade 52, Kbh. Ø.
— Ch.	1910	L.	Ruds Vedby.
— Alfr.	1917	L.	Fælledvej 13 ² , Kbh. N.
— C. J.	1918	L.	Ballerup.
Lerche, A.	1913	L.	Nørre Allé 3, Kbh. N.
Leschly Kristensen, H.	1916	L.	Paludansvej 10, Kallundborg.
Lindberg, O.	1913	L.	Herning.
Lund, M.	1914	L.	Moltkesvej 12, Aalborg.
— O.	1881	Kantor . . .	Helsingør.
Lynge, S. J.	1902	L.	Helsingør.
— P.	1905	L.	Lynge, Sorø.
Mariager, E. L.	1866	Pens.	Nyhuse, Hillerød.
Mathias, P. K.	1913	L.	Stenbergsvej 24 St., Kbh., Valby.
Morlensen, K.	1922	L.	Herrestrup, Grevinge.
Mortensen, R. C.	1884	Inspektør .	Prinsessegade, Kbh. C.
— V.	1890	L.	Karlslund, Taastrup.
Munch, A.	1902	L.	Maaløv.
Muxoll, Th.	1884	Pens.	Strandvej 76 ² , Kbh. Str.
Møller, H.	1910	L.	Listed, Svaneke.
— A. Andersen-	1915	L.	Hjembæk, Jyderup.
— J. K. Hartvig-	1916	L.	Landerupgaard, Alminde.
Mønsted-, Friis, N.	1896	Realsk.b. .	Jyderup.
Nehm, Johs.	1880	Viceinsp. .	Classensgade 40 ¹ , Kbh. Ø.
Nielsen, A.	1904	Viceinsp. .	Frijsenborg Allé 2 ² , Kbh. Str.
— A. J.	1899	L.	Helsingør.
— A. P. G.	1910	L.	Sundbylille, Frederikssund.
— Blicher-	1914	L.	Nyvej, Hobro.
— C. A.	1887	L.	Espergærde.
— C. M.	1911	L.	Braade.
— H. E.	1918	L.	Aaderup, Næstved.
— H. F.	1911	L.	Kastrupvej 47 ² , Kbh. S.
— J.	1908	L.	Taastrup, Klippinge.
— J. P.	1902	L.	Sæby.

Navn	Dimissions- aar	Stilling	Adresse
Nielsen, Kastrup.....	1908	L.	Albæk, Randers.
— L.	1917	L.	Stormarksallé 31 ¹ , Nakskov.
— L.	1895	L.	Valløse, Viby.
— N.	1894		
— N. L.	1905	L.	Ørby, Koldby, Samsø.
— O. A.	1902	L.	Østermarie, Bornholm.
— O.	1909	L.	Dragstrup, Firhøj.
— P.	1884	L.	Bavelse, Glumsø.
— R. P.	1882	L.	Klodskov, Tingsted.
— R. V. G.	1905	L.	Tingsted.
— Th.	1896	L.	Skørpinge, Flakkebjerg.
— Zacharias, R., Dbm.	1863	Professor	Charlottenlund. Død ¹¹ / ₁₁ 1922.
Noer, J.	1909	L.	Skibby.
Nordlund, H. C. J.	1885	L.	Kastager.
Nottelmann Hansen . .	1917	L.	Pontoppidansgade 10, Aarhus.
Novrup, H. P. H.	1911	Overl.	Tønder.
Nyholm, C. C.	1893	Viceinsp.	Utterslev, Kbh. L.
Nørregaard, H.	1917	L.	Johannevej 11 ¹ , Kbh. V.
Olsen, A.	1916	L.	Tune.
— C. N.	1915	L.	Dysted, Olstrup.
— H. F.	1886	L.	Nykøbing, Falster.
— -Hjelmso	1907	L.	Unnerup, Helsingø.
— H. M.	1915	L.	Aggersborggade 6, Kbh. Ø.
— J.	1889	Inspektør	Mariæ Kirkeplads 3, Kbh. B.
— O.	1905	L.	Alleshave.
— O. J.	1905	L.	Nøbbel, Svinsbjerg.
Olsson, H.	1917	L.	Nørre Alslev.
Ougaard, E.	1910	L.	Farum.
— A.	1911	L.	Lilleværlose.
Outze, O.	1903	L.	Ukraine, Skibhusvej, Odense.
— E.	1915	L.	Søften, Hinnerup.
Paulsen, V.	1910	L.	Søndersted, Mørkøv.
Petersen, St.	1917	L.	Ryesgade 125 ³ , Kbh. Ø.
Petersen, A.	1912	L.	Saxild, Odder.
— A. P.	1917	L.	Bregninge, Horbeløv.
— Carl F. L.	1884	Viceinsp.	Smallegade 8 ³ , Kbh. F.
— Cl.	1905	L.	Hvidovre.
— F.	1918	L.	Thorsensvej 56, Nykøbing F.
— G.	1918	L.	Iagtlagelseshjemmet paa Ourø,
— H. C.	1882	L.	Rode, Haslev. [Holbæk.

Navn	Dimissions- aar	Stilling	Adresse
Petersen, J. E.	1914	L.	Dramstrup, Regstrup.
— Kn. O.	1875	L.	Næsby, Sorø.
— M.	1893	L.	Søsum, Vixø.
— P. P., R.	1881	Inspektør.	Hillerød.
— P. J.	1884	Inspektør.	Kastrup.
— Ravn-	1905	L.	Vejby, Helsingø.
— Viktor	1922	L.	Realskolen i Ballerup.
Pedersen-Romme, A. P.	1882	L.	Nordlunde, Nakskov. Død ^{25/7}
— -Sejerbo ..	1902	L.	Krønge, Børsø. [1920
Pfaff, J. R.	1917	L.	Tranegaardsvej 4 ⁴ , Hellerup.
Povelsen, J.	1897	L.	Tingerup, Hvalsø.
— P.	1900	L.	Lyndby, Roskilde.
Randing, C.	1910	L.	Valsømagle, Ortved.
Rasmussen, A. T.	1895	Kantor ..	Nørregade 8, Faaborg.
— G.	1904	L.	Bogense.
— Hans, Dbm., F. M.	1871	Overl.	Mathildevej 6, Kbh. F.
— H. K.	1917	L.	Lidemark, Bjeverskov.
— M.	1917	L.	Den højere Almenskole, Holte.
— M. C.	1917	L.	Horslunde.
— R. H.	1903	L.	Jyderup, Vig.
Rathje, K. L.	1918	L.	Sofievej 12, Holbæk.
Ravn, P. J.	1909	Realsk.b. .	Hadsund.
Ravn Petersen, H.	1905	L.	Vejby, Helsingø.
Reetz, V.	1907	L.	Marlofte.
Remmer, H. V.	1895	L.	Koldinggade 6 ⁸ , Kbh. Ø.
Rifbjerg, Th.	1911	L.	Samosvej 24, Kbh. S.
Romme, A. P. P.	1882	L.	Nordlunde, Nakskov. Død ^{25/7}
— Kr.	1909	L.	Hundested. [1920.
Rudkjøbing, Th.	1913	L.	Tørring.
Raahouge-Askegaard, H.	1916	L.	Trekronergade 13, Kbh., Valby.
— E. P.	1921	L.	Iagttagelseshjemmel »Drenge- bo«, Thorslunde, Taastrup.
Schlander, G. Chr. J.	1903	Overl.	Nykøbing, Sjælland.
— O. V. E.	1894	L.	Marstal.
Schæbel	1916	L.	Mikkelbryggers Gade 6 ² , Kbh. B.
Simonsen, C.	1917	L.	Njalsgade 55 ⁴ , Kbh. B.
Skovbjerg, K.	1915	L.	Torrild, Odder.
Steensen	—	Seminariel	Jonstrup, Ballerup.
Skytte-Kristiansen, E.	1913	L.	Hundige, Taastrup.
Skaalum, O.	1902	L.	Harreskov.

Navn	Dimissionsaar	Stilling	Adresse
Smith, W. E. V.	1907	L.	Kissendrup, Faxe.
Strange, A. J. L.	1901	L.	Dalby, Thureby.
— Andersen, P.	1916	L.	Bakkehusene 95, Brønshøj.
Svendsen, Th.	1907	L.	Thunøgade 24, Aarhus.
Søgaard, P. J.	1896	L.	Tullingsgade 6 ² , Kbh. V.
— O. M.	1906	L.	Carstensgade 78, Kbh. V.
Sørensen, L. Arild	1882	Vicedirekt.	Tietgensgade 64 ² , Kbh. B.
— G.	1906	L.	Herrestrup, Grevinge.
Theisen, V.	1919	L.	Den højere Almenskole, Holte.
Thunøe, G.	1916	L.	Holeby.
Thye Møller, P.	1906	L.	Lipkesgade 22 ¹ , Kbh. Ø.
Wamberg, K.	1892	L.	Højvænget, Helsingør.
Wardahl	1916	L.	Kristrupvej, Randers.
Wetterholtz, K. E.	1907	L.	Vimmelskafte 38 B ² , Kbh. K.
Vigild, H. J. P.	1896	L.	Kjerte, Aarup.
Vincentz, Fr.	1868	Pens.	Ruds Vedby.
Voldum, H.	1914	L.	Venslev, Skibby.
Waaben, S. M.	1911	L.	Sierslev, Storehedinge.

REGNSKAB

$\frac{5}{8}$ 1919— $\frac{30}{6}$ 1921.	Indtægt Kr. Ø.	Udgift Kr. Ø.
234 Indmeldelser à 1 Kr.	234 00	
Renter pr. $\frac{30}{6}$ 1921	13 61	
Porto		11 50
Et Stempel		1 75
Annoncer til »Folkeskolen»		27 00
Kassebeholdning		207 39
	<u>247 64</u>	<u>247 64</u>

$\frac{1}{7}$ 1921— $\frac{30}{6}$ 1922.

Kassebeholdning at overføre fra forrige Aar	207 39	
244 Kontingenter à 2 Kr.	488 00	
Renter pr. $\frac{31}{12}$ 1921 og $\frac{31}{3}$ 1922	3 89	
Udgifter ved Sammenkomsten 1921		43 70
Papir, Couverter, Protokoller, Tryksager.		94 67
Porto		26 47
Telefonsamtale		0 45
Annoncer		45 69
Honorar for Artikel til Aarbogen		100 00
Ducør til Postbud		6 00
Postfuldmagtsgebyr		1 00
Kassebeholdning pr. $\frac{30}{6}$ 1922		381 30
	<u>699 28</u>	<u>699 28</u>

Njalsgade 67^A, København B, d. $\frac{30}{6}$ 1922.

K. Frigast Hansen.

Undertegnede Revisorer i Jonstrupsamfundet har gennemgaaet Regnskaberne for 1919—21 og 1921—22 og ikke fundet Anledning til nogen Bemærkning.

Sierslev og Sosum Skoler, i Juli 1922.

S. M. Waaben.

M. Pedersen.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Seminarieforstander *Stig Bredstrup*, R. Dbm., Jonstrup pr. Ballerup. Viceinspektør *Carl F. L. Petersen*, Smallegade 8^a, Kbh. F. Førstelærer *Hegelund*, Ulstrup, Gørlev. Seminarieelev *Feilberg*, Jonstrup pr. Ballerup. Kommunalærer *K. Frigast Hansen*, Njalsgade 67^a, Kbh. B. Før Elev Feilberg var den 1922 dimitterede *Victor Petersen* Medlem.

JONSTRUPBOGEN

2DET BIND

1 9 2 4

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN
JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG - SJALSGADE 67
KROHNS BOGTRYKKERI
1924

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Mindestenens Historie. <i>Kristian Kristiansen</i>	5
Afrodites Øie. <i>R. C. Mortensen</i>	19
Legatstifteren Hans Hansen. <i>Carl F. L. Petersen</i>	24
Blaagaard Seminarium. <i>J. P. Jørgensen</i>	36
Jonstrupsamfundet. <i>Frigast Hansen</i>	60
Regnskab	61
Bestyrelse	62

MINDESTENENS HISTORIE

Af *Kristian Kristiansen.*

Jonstrupbogens to første Bind bærer paa Titelbladet et Fotografi af den Mindesten, Jonstrupelever i Efteraaret 1917 rejste ved »Afrodites Øje«. Det er en Skildring af denne Begivenhed, og hvad der gik forud for den, jeg her skal søge at give. Den kunde maaske gores fuldstændigere, end jeg formaar, thi skont jeg dengang deltog i Arbejdet som Elev i tredje Klasse og saaledes var Begivenhederne paa nært Hold, er der dog mange Smaating, jeg nu kun husker dunkelt. Jeg skal da forsøge at samle til Bevarelse saa mange Enkeltheder om denne Mindesten, som det er mig muligt.

Det var Rudolf Bruhn (dimitteret 1910), der fik Idéen til at faa Soen rensat op og Stenen rejst, og efter at han i længere Tid havde syslet med Tanken om denne Sten, slog han kraftigt til Lyd for den i en Tale, han holdt paa Jonstrup den 26. Februar 1916. Han var dengang Lærer ved Gasværksvejens Skole paa Vesterbro i Kobenhavn, men lige siden sin Dimission havde han staaet i levende Forbindelse med Jonstrup; og det var da ganske naturligt, at han derved kom til at høre til dem, der blev anmodet om at holde Foredrag der ved Elevernes Sammenkomster.

Han var en Tid stærkt beskæftiget med Undersøgelser angaaende Opsangen »Og hør du gamle, gamle Borger«, hvis Historie han gerne vilde have udredet, og d. 26. Februar 1916 holdt han sit Foredrag »Den gamle Borger«, et Foredrag, som alle, der har hørt det, sikkert mindes med Glæde og Tak baade for den stærke jonstruphistoriske Stemning, der bar det, og som med Sangens Strofer som stadigt Ledemotiv lod Fortidens Jonstrup træde le-

vende frem for Tilhorerne, og for den æggende Appel, hvormed han manede Nutidens og Fremtidens Jonstruppere til at sætte Maalet højt for det Ungdomsliv, de fik den Lykke at leve her paa den gamle Borg.

Idet han fortolkede Erik Boghs »Her frem, du Borgens Sønneskare« som særligt Udtryk for det samlevende Jonstrup, for Traditionen, kom han ind paa en Omtale af den fremtrædende Plads, Turene til »Afrodites Øje« efterhaanden havde faaet i Jonstruplivet.

Han opfordrede da stærkt de daværende Elever til at rense Soen, som delvist var overgroet, og han tilføjede:

»Men jeg savner herude ved »Afrodites Øje« noget Jonstrupsk, »et eller andet Tingsted!

»Anton Nielsen taler om, at der inde i Skoven var en Stensætning, Eleverne i hans Tid samledes ved, og som de kaldte »Freyas Alter«.

»Jellingseseminaristerne slæbte langt ude fra Heden en vældig »Sten ned til Uffemindesmærket. Kløge Folk sagde, som kløge »Folk altid siger, at det gik aldrig. Men nu staar Stenen paa »sin Plads, og den forkynnder for Efterverdenen, at »Lærerskolens »Sønner slæbte denne Sten« . . . o.s.v.

»Vi Sønner af Jonstrup maa have en Sten, der forkynnder noget »lignende; og blev Sagen grebet rigtigt an, kunde man sikkert »baade faa Forstvæsenets Tilladelse og alt andet officielt i Orden. Der bor laves Noget ud af Jonstrups hellige Plet derude! »Gaa ud i Morgen og se paa Forholdene, faa Idéer og arbejde selv! »De behøver just ikke at *trille* Stenen herfra og til Skoven; men »skal den kores, saa kor den selv, og rejs den ogsaa selv derude! »Der maa da være praktiske Folk nok her paa Stedet.«

Imidlertid forløb der et Aarstid, uden at den fremsatte Tanke blev taget op til en alvorlig Behandling. Det sidste Stod til denne var bleven givet af et aabent Brev, som en Dag fandtes opslaaet paa Læsestuen og var skrevet af Rudolf Bruhn.

Der blev da indvarslet til Generalforsamling paa Musiksalen, og her viste det sig, at Stemningen var delt. Nogle var strax rede til at gaa i Ilden for Idéens Gennemførelse, medens de »besindige« selvfølgelig rystede paa deres lærde Hoveder og

mente, at et saadant Arbejde langt oversteg vore Kræfter, — ikke alene de fysiske, men ogsaa de pekuniære. Generalforsamlingen forte dog til, at man, som saa ofte for, valgte en Komité, bestaaende af to Medlemmer fra tredie Klasse, et Medlem fra anden Klasse og et fra første Klasse. Komitéen skulde undersøge Muligheden for Idéens Gennemførelse, og den gjorde i det hele taget et saa stort og til Tider lovlig lidet paaskonet Arbejde, at dens Medlemmer fortjener at nævnes. Det var fra første Klasse Blomqvist, fra anden Klasse Th. Hansen og fra tredie Klasse Th. Foersom Hansen og K. E. Jensen.

Man androg Skovrideren om Tilladelse til at oprense Soen samt rejse en Sten lige overfor paa den anden Side af Vejen. Denne Tilladelse var vistnok ikke vanskelig at opnaa, og Komitéen gik da paa Jagt efter en Sten, der kunde egne sig til at minde Eftertiden om Jonstrup og dets Traditioner. Naar man fra Jonstrup spadserer ud til »Afrodites Øje« ad Vejen til Skovloberhuset og, ca. 1 km for man naar Soen, bøjer af til venstre, finder man lidt inde i Skoven ved Foden af en Bakke Stenens gamle Hvileplads. Da man fandt Stenen, laa den halvt dækket med Jord og med den hvælvede Side opad; man gravede da los for at se, hvor dybt den gik i Jorden, og om den havde en Side, der kunde egne sig til at bære Indskriften. Det viste sig da, at dens Underside var jævn og flad, og Stenen egnede sig saaledes naturligt til det Brug, man agtede at gøre af den; men alligevel tænker jeg mig, at Komitéen har imodset det forestaaende Arbejde med bange Anelser; thi vanskeligt laa den der ved Foden af Skrænten, og en ordentlig Kammerat var det; den er blevet anslaaet til 4000 kg.

Komitémedlem Th. Hansen paatog sig at bygge en Slæde eller Sluffe til at køre Stenen bort paa, og der blev gjort Overslag over Omkostningerne, idet man blandt andet forhorte sig om Prisen paa Stenhuggerarbejdet hos en københavnsk Stenhugger. For at kunne rense Soen maatte man have en Baad; men denne udlaantes beredvilligt af Gartneren paa Villa »Jonstruphøj«. Hos Ejeren af Maalovgaard laante vi Loftstænger samt Hakker og Kæder til Brug ved Transporten, altsammen ganske gratis, og endelig kunde Komitéen paa en ny General-

forsamling forelægge Resultatet af Undersøgelserne: Den samlede Udgift ved Stenens Flytning og Indskriftens Indhugning var anslaaet til 90 Kr. plus et energisk Arbejde af Eleverne. Man vedtog saa at søge Arbejdet gennemført, og de fleste lovede villigt at deltage. Komitéen vilde nu trække sig tilbage; men paa Generalforsamlingens Opfordring lovede den dog at fortsætte med Arbejdets Ledelse. Ogsaa i den følgende Tid maatte den døje adskillige Vanskeligheder: Før det første med at planlægge Arbejdet. Jeg har for mig liggende en Arbejdsliste for første Klasse. Af denne ses det, at 1 Elev har arbejdet i 3 Dage, 7 har arbejdet 2 Dage, 18 1 Dag og 4 — slet ikke. Dernæst herskede der endnu nogen Tvivlrædighed blandt Eleverne med Hensyn til Arbejdets Vanskelighed. Saaledes hang der en Dag paa Læsestuen et »Aabent Brev« fra en udpræget Pessimist. Han mente, at Komitéens Arbejde var overfladisk. Før at rejse en saadan Sten fandt han det nødvendigt at støbe et Fundament, der skulde gaa flere Meter ned i Jorden. Ligeledes frygtede han for, at flere under Arbejdet skulde brække Arme eller Ben. Omkostningerne anslog han til 500 Kr. Komitéen tabte imidlertid ikke Modet; af dens Svar kan jeg anføre, at den raadede Vedkommende til at lade sig ulykkesforsikre.

Fra anden Side blev fremhævet, at »Afrodites Øje« skulde være den idylliske, ubemærkede Plet, den var, kun kendt af Jonstruppere; derfor skulde man ikke rejse nogen Sten.

Men — En stottede Arbejdet, En, der i ungdommelig Begejstring ikke gav efter for nogen af os, det var Forstander Bredstrup; og det gav vort Arbejde et vældig solidt Grundlag, at vi vidste, han var glad for det, og at han sammen med os vilde staa inde for, hvad vi her udførte. Og saa tog vi fat. Baaden blev læsset paa en Vogn og i højtideligt Optog trukket ud til Soen, hvor vi satte den ud paa de vilde Vover, som den vist ikke i Mands Minde havde været i Berøring med. I hvert Fald trak den Vand som et Sold, saa at vi meget tit maatte stoppe dens Læk; men vi betroede dog vort Liv til de skrøbelige Planke og stod til Sos. Det var den 1. September 1917, at vi 3—4 Mand begyndte dette besværlige, men interessante Oprensingsarbejde.

Med lange Stænger og River stod vi og halede de lange Vandplanter indenbords. Vi var ikke ganske tørre paa Benene, og de fleste smed derfor Stovler og Strømper. Naar den drivvaade Last endelig tyngede saa meget, at Baaden var synkefærdig, stægede vi os i Land og læssede af paa Bredden under Grantræerne. Det var et Stykke Arbejde, som ingenlunde var ufarligt, og som man vist skal være 20 Aar for med Humor at gaa i Gang med; det tog mange Dage og mange Baadlaster; men rensat blev Soen virkelig, saa ikke en eneste Plante vovede at stikke Hovedet over Vandspejlet.

Saa var Slæden imidlertid færdig, og Opmærksomheden henvendtes paa Stenen. Der maatte graves dybt omkring den, og man fik ved Hjælp af svære Loftstænger med uendeligt Besvær loftet den op og væltet den over paa Slæden, hvilket Arbejde tog flere Timer. Stort mere naaede vi ikke den første Dag, og flere var allerede bange for, at Arbejdet alligevel blev os for vanskeligt; men vi havde en fortræffelig Leder i min daværende »Kone«, J. P. Nielsen, der fungerede som en Slags Overingenior, og vi fik da Slæden maset op paa Rullerne og skulde dernæst have den trukket op over Skrænten. Det saa ikke lovende ud; men heldigvis kom der en god Dag. Der var modt mange Arbejdere, og vi halede saa vældigt i Kæder og Tove, at Slæden virkelig gled op over Skrænten med sin stolte Byrde, der selvfølgelig var surret solidt fast. En tilfældig Tilskuers vilde let have følt sig hensat til Harald Blaatands Dage; men den Kraftanspændelsens Alvor, der i dette Øjeblik betog os alle, fik en meget brat Afbrydelse. Netop som vi ved Opbydelsen af alle Kræfter lykkeligt var sluppet over Skrænten og endnu med hver Muskel spændt klyngede os til Tovet, brast dette, og vi satte os alle med Kraft og Samtidighed. Heldigvis stod Stenen fast, og da vi nu vel var naaet ud til Vejen, var Arbejdet ikke længer saa besværligt; dog gik der endnu et Par Dage, for vi naaede ud til Soen, og der maatte om Natten anbringes Lygte ved Stenen.

Endelig kom den Dag, da man med Besvær kunde vælte Stenen over paa Underliggerne, nogle tunge Sten, der i Forvejen var bragt derud, og da Stenen nu stod med Façaden ud

mod Soen, klang der et kraftigt jonstrupsk Hurra gennem Skoven.

Den kopenhavnske Stenhugger gik saa i Gang med at hugge Indskriften. —

Komitéen havde ved Opslag paa Læsestuetavlen indkaldt Forslag til en velegnet Indskrift til Mindestenen, og daglig hang der nu samme Sted Papirlapper med Fyndord eller lyriske Vers.

Jeg skal anføre enkelte af disse Forslag: »Kundskab er Magt, men med Aand i Pagt«, »Kundskab er en Forer god«, »Staa Sten som Samlingsmærke for Jonstrups Sonneskarer stærke«, »Aarene rinde, Tiderne svinde, lad Traditioner ej blot blive Minde«. Enkelte Citater var der, f. Eks.: »Hvad vi ove, skal staa Prove til de sene Tiders Dom«, og En skrev fyndigt: »Hid mig slæbte de, som stræbte her at samle under Kroner Jonstrups gamle Traditioner«. Paa Stenen kom til at staa: »Jeg staa som Værn ved den stille So om Jonstrups Minder, som ej maa dø«. Dette Forslag blev vedtaget efter en hemmelig Afstemning paa Musiksalen. Det er ikke almindeligt bekendt, hvem der er Forfatteren til Verset, og jeg skulde ikke have meddelt det, dersom jeg ikke fra Jonstrupbogens Redaktor havde faaet en indstændig Anmodning om ikke alene at skrive denne lille Beretning, men ogsaa — for den historiske Sandheds Skyld, som han gentagne Gange sagde, vedgaa, at det er mig, der er Forfatteren.

Det viste sig under Behandlingen af Stenen, at den var ualmindelig haard at hugge i, saa at Stenhuggerarbejdet blev besværligere og derfor ogsaa noget dyrere end ventet; men Komitéen var ikke raadvild. Stenens Façade var omtrent flad og jævn; men der maatte dog hugges enkelte smaa Stensplinter af, for at Indskriften kunde komme til at staa tydeligt; disse smaa Stykker blev omhyggeligt opsamlede og derefter solgt ved en rask Læsestueauktion som værdifulde Erindringer om Arbejdet; jeg gemmer endnu en saadan lille Granitstump og husker saa tydeligt Auktionarius' tapre Anstrelgelser for at drive Prisen saa højt op som muligt.

Endelig var man da saa vidt, at Dagen for Stenens Afslo-ring kunde fastsættes. Det blev Søndag den 14. Oktober 1917. Man opfordrede gennem Bladene Jonstruppere af alle Aargange

til at møde, og der var da ogsaa modt en Del, der deltog i Turen ud til »Afrodites Øje«. Trommen og Fanen var i Spidsen, og jeg tror nok, vi alle folte os lidt stolte over, at Værket var lykkedes; der blev sunget en Sang, der i Dagens Anledning var skrevet af Aage Holck, og saa traadte Forstander Bredstrup frem og holdt sin prægtige Tale:

»Det er et godt Arbejde, De har udført i denne Eftersommer. Denne mægtige Sten har De gravet op et Sted inde i Skoven og slæbt den et forsvarligt Stykke Vej herhen. De har jo nok været mange om det; thi Jonstrup har aldrig haft saa mange Elever som i det Aar, Stenen er blevet rejst. Men alligevel, det *var* et godt Stykke Arbejde. Jeg ønsker Dem til Lykke dermed; thi den Ungdom, som under Sang og Liv og Munterhed har sat denne 8000-pundige godt i Fod heroppe, det er ikke nogen blaseret Ungdom.

Men saa skulde Stenen have en Indskrift. Hvad skulde der staa paa den? Vel noget, som paa en eller anden Maade tog Varsel af denne Kraftudfoldelse? Et Ønskets, et Haabets eller maaske endog et Loftets Ord for Fremtiden?

De skrev:

Jeg staar som Værn ved den stille So
om Jonstrups Minder, som ej maa dø.

Det er ikke et Ord, der gaar paa Fremtiden, i hvert Fald ikke i første Række. Tværtimod, dette med Minderne viser tilbage paa de Dage fra fordum, de henfarne Aar.

At mindes, er det noget for unge? De unge lever jo i Fremtiden. At mindes, det er vel de gamles Sag.

Hertil vil jeg sige, at man bliver hurtigt gammel paa Jonstrup. En Jonstruppers Liv varer 3 Aar, det er det hele. I det første spirer han, i det andet grønnes han, og i det tredje ældes han. Det gaar i en Hast, og inden han véd et Ord deraf, er de tre Aar omme. Saa snorer han sin Ransel og tager sin Violinkasse, og saa er der ikke mere. Jonstrupertiden, dette lille, korte Afsnit af et Liv, er blevet til et Minde, men et Minde som ikke maa dø.

Derfor, som jeg ønsker Dem til Lykke med Stenen, saa on-

sker jeg Dem ogsaa til Lykke med Indskriften. Naar De i Fremtiden som Jonstrupperer emeriti kommer her forbi, vil De staa stille og se paa Stenen og læse Indskriften igen. Og saa kommer Minderne af sig selv. Der er mange, saa mange som Dage i et Aar, og de er brogede og mangeartede. Men jeg er en gammel Skolemester, og paa Skolemestervis vil jeg prøve paa at inddele Stoffet. Jeg tror, der passende kan blive 3 Hovedpunkter i den Disposition.

Først nævner jeg de Minder, der knytter sig til Klassen. Her er et Omraade, hvor den jonstrupske Sprogdannelses- og Sprogfornylsesevne har sat sine fredigste og kraftigste, sine skønneste og saftigste Skud. Og det er blevet til Minder, som ikke *kan* do. Men til Klassens Timer knytter der sig vel ogsaa Erindringer af en anden Art, Erindringer om en og anden Time, hvor ens Ojne blev opladte for noget sandt og smukt, hvor ens Lyst til at blive Lærer blev styrket, hvor man blev taget om Hjertet af et Ord, som kom fra Hjertet. Og det horer til de Jonstrups Minder, som ikke *maa* do.

Saa nævner jeg den Gruppe af Minder, som knytter sig til Kammeratlivet, harmlose og muntre, kaade og viltre, og det er Minder, som ikke *kan* do. Blandt dem vil der maaske være nogle af en mere stille og inderlig Art, Erindringer om et ærligt Vennesind og trofast Venskab. Det er Minder, som ikke *maa* do.

Og endelig nævner jeg de Minder — de betydeligste og værdifuldeste af dem alle —, som hver har for sig om personlige Oplevelser, Dromme og Længsler, maaske aandelige Kampe med Nederlag og Sejre. Mange af disse Minder vil paa en forunderlig Maade være knyttet til denne Skov, den, som vi i jonstrupsk Forstand kalder vor, og ikke mindst til dette Sted, Festpladsen ved den stille Sø.

Jeg stod engang her med to gamle Jonstrupelever fra for min Tid. Jeg viste dem Soen og talte med dem om den Betydning, den har for nuværende Elever. Den ene af dem sagde: »Saadan var det ikke i min Tid, og jeg kan slet ikke huske denne So.«

»Jo,« sagde den anden, »jeg husker den godt nok. Her gik jeg ofte ud, naar jeg trængte til at være ene, naar jeg var mis-

fornojet med Verden eller misfornojet med mig selv. Jeg laa tit derhenne i denne Krog og saa ud over Soen og op paa Skyerne.« Denne Mand var en af Jonstrups mest kendte Sønner, *Mortlen Larsen*, den jydsk Frimenighedspræst. Og han er ikke den eneste, der har Minder herfra fra Tiden, før Soen blev opdaget.

En Dag for mange Aar siden stod her et muntert Selskab af unge, livsglade Mennesker, unge Piger og unge Mænd. Og en af dem pegede ud over Soen og raabte halvt i Spøg og halvt i Alvor: »Den skal hedde Afrodites Øje.« Og saaledes fik den stille So det Navn, den bærer blandt Jonstrupperne den Dag i Dag. Denne Mand var Skoleinspektør R. C. Mortensen.

Jonstrups bedste Minder knytter sig til Skoven. Det véd vi Jonstrupperne godt. Om Foraaret, naar Skoven springer ud, melder Vaaren sig for os med en jonstrupsk Sang, den om Naturen, som holder Pintsefest. Thi hvor skulde vel den Lund være, der fortæller om sin Lykke, om det ikke var Jonstrup Skov? Hvor ringer vel Naturen sin Fest ind som i disse Kroner? Og hvor synger Skovens Due som her? Den Sang kalder jeg jonstrupsk, saa sandt C. J. Boye var Jonstrupper, og har han ikke digtet den herude, saa har dog nok i hvert Fald Skoven her levet i ham som et Jonstrups Minde. Og naar det, som nu, gaar stærkt mod Allehelgen, naar Løvet gulnes, og Bladene falder af, et efter et, til det sidste er faldet, og Træerne rækker deres nøgne Arme mod Himlen, som had de om at loves paany, og Granerne staar alvorligt og stille og ser til ovre fra den anden Side af Soen, da melder Efteraaret sig for os Jonstrupperne med en jonstrupsk Sang, den om Aaret, der hælder dybt i sin Gang, om Lunden, der ødes og om Markens Blomst, der synker med Livets Fald. Jeg kalder den Sang jonstrupsk, saa sandt C. J. Boye og Carl Mortensen var Jonstrupperne.

Jonstrups gode, skønne Minder maa ikke dø. Det vilde de vel ikke heller, selv om Stenen ikke var blevet rejst. Men nu staar den her og vil hjælpe os med at holde Minderne fast, og saa længe Jonstrup Lærerskole er til, saa længe vil dens Elever samles til Fest ved »Afrodites Øje« — ja, om det skulde være om 200 Aar.

Og ud af Minderne i de unges Sind skal der voxé Mand-

domsgerning til Folkegavn og Grode. Derfor, naar nu Dækket drages til Side for Stenen, saa lad os stille blotte vore Hoveder i Ærbodighed for Jonstrups Minder, som ej maa do.«

Denne Tale var os den varmeste og mest kærkomne Anerkendelse af vort Arbejde, og vi folte os Alle forenede ved den Kærlighed til Jonstrup og hele Jonstruplivets Ungdomspoesi, som hans Ord bar Vidne om. Ogsaa Rudolf Bruhn talte:

»Ja lev, saa din Ungdom kan mindes
 med Smil under snehvide Haar!
 »Lad Grønt fra de Skove findes,
 »der sprang ud i din Ungdoms Vaar!
 »Lad Nattens Lysskær fra Skove
 »dig følge, hvor end du maa bo,
 »saa kan du som Olding love
 »din Ungdoms lyse Tro.«

»De vil mindes, at Sigurd Slembe, da han frygtede for at blive dræbt, udraabte disse Ord: »I myrder jo ikke mig alene, men tusinde, tusinde Tanker for mit Fædrelands Vel! Jeg har jo Intel faaet gjort, ikke saaet et eneste lille Korn, ikke lagt en Sten paa en anden, som kan vidne, jeg har været til.«*) Han vil altsaa nodigt do, fordi han foler, at han endnu ikke har faaet udrettet noget. Hans Ord staar da som det skønneste Udtryk for Villien til at udove en Manddomsgerning. Han vil nodigt resignere i Bevidstheden om Intel at have naaet, intel Mærke have sat sig og intel Eftermæle at faa. Det maa i Sandhed ogsaa være tungt at do ung, inden man har faaet Noget udrettet, og I, Borgens unge Sonner, I nuværende Jonstruppere, I *har* faaet Noget udrettet. Naar I engang kommer herud med en Hjertenskær eller med Bornebornene, naar Sonnesonnen skal paa Jonstrup, da kan I lade jeres gamle, krogede Haand ligesom kærtegnende glide hen over Stenens knudrede Granit og sige: Ja, se, min Dreng, *den* har *jeg* været med til at rejse. Ih, hvor vi slæbte! Den kom paa Ruller herudad Vejen, vi trak den i Toug og Lænker, ja, og en Dag sprang Lænken, og vi satte os Allesammen lige saa nydeligt! Sonnesonnen vil vel stirre be-

*) Bjørnson: Sigurd Slembe. femte Akt. 2den Scene.

undrende paa Stenen og Bedstefaderen, og den gamle Mand vil ranke Ryggen: Han har været med til at rejse et Minde, der vil *staa*.

Ja, vi siger dette med et Smil, men der er, som i al jonstrupsk sund Glæde, Alvor bag: De har lagt Sten paa Sten, og det vidner om, at De, netop *De*, »Borgerne«, har rejst et Minde om, *at De var til*. Det er en Bautasten, rejst til Minde, ja — og *som* Minde om Jonstrupperaand endnu i vore Dage. Det er en Bedrift, dette her, kærnedansk i al dens Jævnhed. Det er ikke en Niels Juels Bedrift derude fra det sortladne Hav, det er ikke en Arild Hvitfeldts, men det er i al Fredelighed og Beskedenhed et Vidnesbyrd om det samme Stykke Danskhed som Soldaterne udviste, da de ved Tilbage-toget fra Dannevirke stot og jævnt trak Kanonerne med sig. Det er Hverdagens Mod, det er Trofasthed og Udholdenhed, som Stenen hviler paa her i Dag!

Det er derfor med Tak og med Beundring, vi mere eller mindre gamle Borgere ser Stenen her i Dag. En Tak, fordi De havde Pietet og Forstaaelse af Mindernes Værd, og Beundring, — ja simpelthen fordi *De fik det gjort*. Det lover godt for Jonstrupperaanden af 1917, at dette her har kunnet lade sig gøre. Jeg tvivler ikke om, at de ældre Aargange fra Sovesalenes Tid, da man jo omtrent stod paa samme Tid og med samme Ben ud af Sengen, og da man tænkte i Takt, — at de var sammentømrede i den Grad, at det her udførte Arbejde havde været dem en let Sag; men i vor Tid med alle dens halvfemsindstyve højt udviklede og personligt udviklede Individualiteter skal der Aand og Samfølelse til, for at Sligt skal kunne lykkes. For nogle Aar siden, da harmedes vi gamle Borgere, naar vi kom ud i Skoven: Ikke alene *Soen* vanrogtet, nej, men de *levende Væsener* vantrivedes, syntes vi. Borgere af 2den Klasse og 3die Klasse kunde komme ind i Skovløberhuset og spørge om, hvor egentlig *Sønderso* laa!! Det var, som at se Folk gaa med Skyklapper midt ude i Sommerens og Solens Eventyrskove og Enge. De fortjente ikke at være Jonstrupper, og de var jo ikke Jonstrupper. En af Borgens bedste Sonner holder ikke af at komme herud, har han sagt. Det er ham, naar han kommer her, som om han kommer til sit Barndomshjem og Fader har taget sig en anden Kone,

og andre Born leger i Haven, og Alt er forandret, men for nogle Uger siden cyklede han ud til Maalov Bakke og saa ned over Borgen, han blottede sit Hoved, bad Fadervor, plukkede nogle Blomster og korte saa hjem igen. Ser De, mine Herrer, det er Pietet. Sligt vil baade opmuntre og ans pore Dem, som har Vagt om Borgens Ære nu. De lever der under spejldende, vagtsomme Øjne, de ældre Slægtleds, der stirrer mod Borgen. Gud give, de maa se den hellige Ild altid være tændt som Vagtblus paa Borgens Tinder, se en lys og glad, kærnesund Ungdom færdes paa Jonstrup. Hver føle sig som en vordende ung Lærer, ikke som en sur og sær Seminarist.

— Dette er en Mindesten om Jonstrups Ungdom 1917; og denne Sten vil for Dem som for alle os Andre være en Mindesten for de Ungdomsaar, der knytter sig til Ordet *Jonstrup*. En Gang før eller siden vender De tilbage hertil og staar ved det synlige Minde om Deres Ungdoms Bedrift, staar her alene — *alene*. Ja, thi til Jonstrups Minder, som ej maa do, hører ogsaa de Stunder, da de gik herude ganske alene. Maaske var det en Novemberkvæld, og Sindet græd omkap med sorte, vaade Stammer, eller det var i lyse Majnætter, — at De stod ved Offerstenen her og dromte om Stordaad og Vikingefærd. Her vil De kendes, som da De var bedst!

Ja lev, saa din Ungdom kan mindes
langt op under snehvide Haar,
og lad Grønt fra de Skove findes,
som sprang ud i din unge Vaar.

Lad dette Sted være Helligdommen, Templet med Stenen dybt inde i Skoven! Lad det være der, Deres Tanke søger hen, naar De søger ud fra de trange Skolestuers trættende Arbejder, som De faar nok af, mens De rogger Deres Kald ude i Livet. Trøst Dem i Tanken om, at der var en Tid, da De kunde tage et Tag, — en Tid, da De aldrig gav op.

Lad nu Stenen vidne for Brodre Landet over! Som en Bauta-sten vil den knejse over Deres Gerning og Deres Navne. Og hugges disse Navne end aldrig i Granit, gor det ikke Noget. I Min-

dets Guld og i taknemmelige Hjerter dér er de sikrere. Jeg hader den Tanke, selv om jeg ellers holder af den gamle Drikkevise, der fremsætter den: Om hundred Aar er Alting glemt! Nej, det er ej! Ja, De og jeg, selve Navnene, er maaske glemt, men ikke Sporene af vor Gerning, hvis den er udført i den rette Aand.»

Tavse og grebne af Øjeblikkets Stemning stod vi, da Stenen afsløredes, og derefter klang »Og hør du gamle, gamle Borger« ud over Søen.

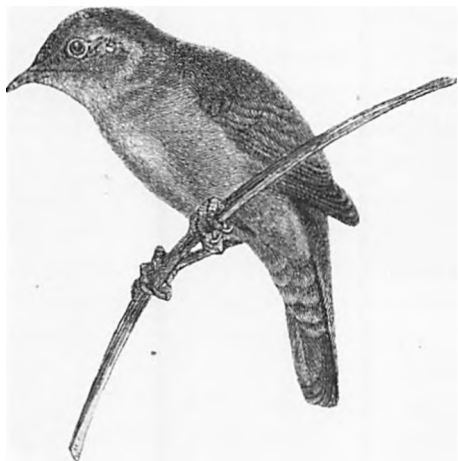
Der var Sold paa Borgen om Aftenen, og der blev sagt endnu meget smukt, der vidnede om den Kærlighed til Jonstrup, der lever hos nuværende saavel som tidligere af Borgens Beboere. Der var Stemning, som der altid er, hvor Jonstrupperne kommer sammen.

Saa var der kun tilbage at bringe alle laante Redskaber samt Baaden tilbage og lade afholde Auktion over Slæden, der indbragte ialt 5 Kr. 61 Øre. Komitéen kunde nu forelægge Regnskabet, der balancerede med 236 Kr. 58 Øre, eller rettere ikke balancerede, da der var et lille Underskud. Af Indtægterne hidrørte de væsentligste fra Eleverne selv, der til Mindestenen havde ydet 117 Kr. 94 Øre og til Festen 92 Kr. 25 Øre. Stenhuggerarbejdet kostede 100 Kr., Festen 90 Kr., og de i sin Tid bebudede Udgifter til brækkede Ben o. l. indskrænkede sig til Godtgørelse for et Lommetorklæde, der betaltes med 50 Øre, og Godtgørelse af et Par Brillor — 4 Kr., hvilken sidste Post oven i Købet ikke udbetaltes.

Nu staar Stenen derude ved Soen. Vi sagde den vort Farvel, og flere Hold har taget Afsked med Jonstrup derude siden den Tid; men jeg tror, at hver Jonstrupper i sin Sjæl har rejst en saadan Mindesten. Skjult staar den, og under vort daglige Arbejde bemærker vi den vel ikke; men sker det en Dag, at din Tanke søger tilbage til Ungdomsdagene, og dit Blik bliver fjernt, da véd jeg, at ogsaa denne Mindesten vil tale sit stille Sprog om nogle af dine lykkeligste Ungdomsaar. Det er ikke de unges Sag at mindes, sagde Forstander Bredstrup i sin Tale; men saa unge vi er, naar vi drager ud fra Jonstrup, saa er vi dog »gamle Jonstrupper«. Jonstruptiden vender ikke tilbage, kan ikke vende tilbage, lad os da frede om dens Minder. Og med et Vers

af Holcks Sang ved Afsløringen slutter jeg dette lille Kapitel af Jonstrups Historie:

Du gamle Sten fra Skovens Gem,
saa staa nu ved -stille Sø,
bær Jonstrups skønne Minder frem,
bevar dem, de maa sej dø
Og knyt til disse Kroner
de gamle Traditioner,
Fortæl de nye Sønner,
som Borgen hvert Aar kalder hjem,
at ingen tør rokke dem.

Singsanger (*Acrocephalus phragmitis*),
der i sin Tid ynglede ved Afrodites Øie udfor Stenen.

AFRODITES ØIE

AF *R. C. Mortensen.*

Det oprindelige Navn paa den Skovmose, som nu spiller saa stor en Rolle i alle Jonstrupperes Liv, er Lille Seibeens Mose. Længere ude, paa begge Sider af Landevejen, ligger Store Seibeens Mose. Der var en Tid, da Formen Seidam havde Overvægten, men man anser den gamle Form Seibeen for den rette.

Det er mig, der har givet den idylliske lille Skovso et pænere Navn. Seibeen — det lyder nærmest lidt grinagtigt, og i hvert Fald lyder det ikke poetisk. Men Afrodites Øie da, hvad skal vi sige om det Navn! Ja, jeg vil sige: Jeg beder om Forladelse, fordi jeg har givet Soen det Navn. Jeg tænkte ikke over, hvad jeg gjorde. Denne lille Skovso — hvor himmelsk! Afrodite — hvor jordisk!

Saa langt tilbage, som jeg kan huske, har jeg tilbragt en meget væsentlig Del af min Fritid i Skoven. I den fordybde jeg mig, i den fandt jeg en Eventyrverden, som drog mig mere end noget Andet. Derude smeltede mit Sind sammen med hele Naturen, blev Eet med den. Det var en Fortryllelse!

I Begyndelsen holdt jeg mig i Skovens nærmeste Del, som dengang var et tæt Krat, men jeg var ikke 7½ Aar gammel, da jeg første Gang vovede mig helt ud til Navnebogen og Lille Seibeens Mose. Den var omgivet af en tæt Granplantning, og nu véd jeg, hvad jeg naturligvis dengang ikke havde den fjerneste Forestilling om, at disse Graner er akkurat lige saa gamle som jeg selv. De er voxede ud af Froene, enten Aaret for jeg blev født eller samme Aar, — i sidste Tilfælde 1862. Bagved dem var der gamle, ranke Bøge og hist og her krogede Ege — en aaben Hoiskov, der dannede en skarp Kontrast til Partiet omkring den

lille Mose, hvor Granerne stod saa tæt, at jeg, saa lille jeg var, havde Moje med at trænge mig ind imellem dem. Endnu i Firserne, da jeg for stedse forlod Jonstrup, var Alt her saa tæt som i en Urskov.

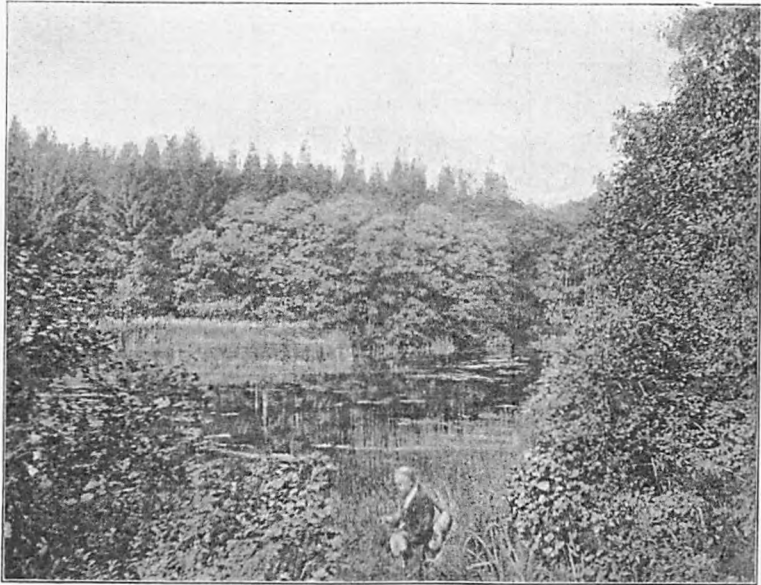
I mine Drengaar var det overmaade sjældent, man herude ved Soen saa noget Menneske. Den Eneste, jeg kunde gøre nogenlunde Regning paa at se, var Skovloberen fra Studekrogen, og naar jeg saa ham, flygtede jeg i Hast — og i Angst. Alle Folk, ogsaa min Fader, sagde nemlig om ham, at han engang havde druknet en Dreng herinde i Skoven. Forresten holdt jeg mig i Skjul ogsaa for enhver Anden, der viste sig, men der gik under min hele Opvæxt Uger, uden at jeg saa et eneste Menneske, mens jeg strejfede om i Skoven. Her gik jeg da og betragtede Fuglene og alle de andre Dyr, og hvad Pan ellers har at byde paa, og i Granerne ved Skovsoen havde jeg et af de allerbedste Tilflugtssteder. I flere Aar byggede et Par Vildænder i Mosens allerbageste Del, og i mange Aar saa jeg hyppigt fra Grankrattet det hvide Musevaagepar, der havde Rede i et ubestigeligt Træ et Stykke bagved Mosen. Det melankolske Musevaageskrig oppe fra Himmelrummet, Snaafuglenes Sange nede fra Træer og Buske, og de mange underlige Lyd ude fra Vandet — Altsammen var det mig til Lyksalighed.

Engang i mine tidligste Udflugtsaar, da jeg paa Hjemturen mod Sædvane fulgte Landevejen i Stedet for at stryge gennem Krat og Eng, mødte jeg Dahlerup og hans Kone*) mellem Rævebakke og Storebakke. Han trængte ihærdigt ind paa mig med sin bestandige Sporgen: »Hvad tænker Du paa, naar Du gaar herude i Skoven?« Jeg blev ham imidlertid Svaret skyldig, for jeg tænkte egentlig slet ikke. Hvad jeg saa og horte, var mig Musik og Æstetik. Jeg rammer nærmest det Rette, naar jeg siger, at jeg i denne Ensomhed var betaget af en hensmeltende Andagt.

Da jeg blev ældre, begyndte jeg at tænke over Et og Andet, og Bogerne i Seminariets og i Faders Samlinger blev nu tagne til Hjælp, naar det gjaldt om at udfinde Navnet paa et Dyr eller en Plante, jeg havde lært at kende ude i det Fri; men blev Sko-

*) Dahlerup var Lærer paa Jonstrup fra 21. Oktober 1863 til 18. Juni 1870.

ven mig end paa den Maade en Kundskabskilde, saa ophorte jeg ikke derfor til Tider at give mig hen til den blot og bart for Æstetikens eller Andagtens Skyld, og kom der Unge tilhuse, og vi drog tilskovs under Sang og Leg, ja saa var Skoven, — selv et Eventyr —, den bedste Ramme om det Eventyrliv, vi Unge levede med hverandre. De overgivne Ord, de muntre Sange, de

Afrodites Øie. — I Forgrunden H. Mortensen.

spændstige Skikkelser og de blanke, sjælfulde Øine, det var for mig aldeles ikke Tankeobjekter, men Noget, hvori min Sjæl flød hen som Sommerfuglen i den solvarme Sommerluft. Og hvis Dahlerup var kommen vandrende til mig, mens vi tumlede os her i Skoven, og havde spurgt mig: »Hvad tænker Du paa?« da var jeg atter bleven ham Svar skyldig, for jeg tænkte ikke, og jeg vidste ikke, at jeg ikke tænkte.

Og hin Aften — engang først i Firserne —, da vi stod derude, hvor nu Mindestenen staar — den Aften, da jeg i kaad Begejstring loftede Armene og raabte ud over den stille Sø: »Du skal

hedde Afrodites Øie!« da var det ikke Afrodite, der begejstrede mig, nej, det var den Sang og Klang, der var inde i mig og uden om mig, det var Livsglæde og Livsmod og Farver og Lys og Sol og Vind og muntre Ord og blanke, sjælfyldte Øine! Mit Raab var fyldt med sprudlende, spruttende Glæde som den, der f. Ex. viser sig hos en Hund, der slippes løs og derpaa styrter afsted, bolttrer sig, snurrer rundt om sig selv og springer gøende og tindrende glad op ad sin Herre. Hvad i Alverden har det med Afrodite at gøre! Men jeg udraabte jo dog hendes Navn, vil man sige. Javist, gjorde jeg det, for et Navn maatte min Jubel have at klæde sig i, og saa floj den ind i det første det bedste — Omtanke var der ikke Sans for! Er der Nogen, der ræsonnerer, mens han jubler!

Og saa gik vi hjem — med Sang og Klang, og jeg for min Part tænkte ikke mere paa mit Raab; men Stenen af Haanden og Ordet af Munden er ikke mere i vor Magt, og det fik jeg at føle.

Jeg forlod Jonstrup, jeg blev Borger i København, og derinde traf jeg saa en Dag paa et Maleri, hvorunder der stod saadan Noget som: Parti fra Afrodites Hoi. Da slog det mig som et Lyn, at det Navn, jeg havde slynget ud over Soen, var grebet af Andre og var sagt til den fremmede Maler. Det var ganske vist bleven misforstaaet, men alligevel: Det var jo levende!

Jeg tog ud til Jonstrup en af de følgende Dage. Jo, man brugte virkelig overalt Navnet Afrodites Øie, — forsaavidt man da ikke i Stedet for Øie sagde *Hoi*, men dette sidste rettede jeg, hvorsomhelst jeg traf det, for det er der jo slet ingen Mening i. Inde i Skoven traf jeg en arbejdsklædt Mand, og ham spurgte jeg om Vei. Det var sandelig ikke, fordi jeg var i Tvivl, men det var for at prove, om ogsaa han kendte Afrodite. Jo, sandelig forklarede han mig, at »denne here Vei den gaar forbi Apperdites Hoi og ud til Ravnhus«. Apperdites Hoi! Det var en fæl Forvanskning! men netop i den havde jeg da et Bevis for, at Navnet var trængt helt igennem, helt ned i Befolkningslagene, og der stod jeg da med den underlige Følelse, at jeg havde skabt Noget, som jeg ikke havde tænkt mig at skabe, havde leget med en lille Orm, der havde skiftet Ham og havde reist sig imod mig

som en Drage. Den Sten, jeg i Ubesindighed havde kastet ud i Rummet, var falden ned som et Bjerg. Det Ord, jeg i Extase havde raabt til Soen og til mine glade Venner, havde naaet hele Landet og laa nu paa Alles Læber.

Tro mig, du rænkefulde Afrodite, som tvang Mangfoldige ind i Taabelighed og Fortræd! Naar jeg vandrede ved den lille So i min Barndoms Paradis, da tænkte jeg ikke først og fremmest paa dine Øine, saa skønne de end er! For mig var Skoven virkelig ikke *dil* Rige men *Pans*. Og var Dahlerup kommen til mig, mens jeg raabte ud over det blanke Vand, og havde han da spurgt mig: »Hvad tænker du paa, mens du raaber saadanne Ord?«, da var jeg ikke mere bleven ham Svar skyldig, men havde smilet til ham og sagt: »Jeg tænker slet ikke, jeg bare glæder mig!«

Naar man er glad, saa veier man ikke sine Tanker og sine Ord og heller ikke Kammeraternes, — man er bare glad, det er det Hele! Og Afrodites Øie, det betyder slet ikke Afredites Øie, men det betyder Søl og Himmel og Fuglesang som Ramme om sjælfulde Menneskeoie og et Venskab, som aldrig forgaar.

Og skal vi saa afskaffe det Navn og give Soen et andet! Lad den hedde Mindesoen, for det er det, vi mener, at den er. Naar vi drager ud til Afrodites Øie, saa drager vi ud i Mindernes Tempel.

Var det Afrodite, der fik Rudolf Bruhn til at foreslaa Borgens Sonner at reise en Sten ved Soen! Var det Afrodite, der begejstrede Kristiansen, da han forfattede Stenens Indskrift! Var det Afrodites Meriter, der blev taget til Text, da Forstander Bredstrup og Rudolf Bruhn holdt Tale ved Stenens Afsløring og Holck sang til dens Pris? Nei, nei og atter nei. Døt, der har tryllet Stenen og Indskriften frem og baaret al vor Tale og Sang derude, det er de fælles Minder, og det er Skovens Poesi som Ramme om det Venskab, der aldrig forgaar. Paa *det* vandrer vi til Mindestenen, den, som vi har reist ved Mindesoen!

LEGATSTIFTEREN HANS HANSEN

Af Carl F. L. Petersen.

Stille og ubemærket gik Hans Hansens Liv hen; men han satte sig et Spor, der vil mærkes i lange Tider. Det er den 25. Marts 100 Aar siden, han blev født, og han skal derfor mindes paa særlig Maade. Hans Fader*), der hed ligesom han, var Bonde i Marbjerg i Flyng Sogn, og Hans Hansen maatte i sin Opvækst og første Ungdom hjælpe til med Gaardens Drift. I den Henseende levede han ganske under samme Kaar som sin 7 Maaneder yngre Skolekammerat og gode Ven, Bondesønnen, min afdøde Fader, Anders Pedersen fra Soderup i samme Sogn.

Pastor Lorentz Lorek, kendt først som Lærer i København (Borgerdydskolen og So-Etatens Skoler), senere især som Medlem af den grundlovgivende Rigsdag, kom efter 3 Aars Præstevirksomhed i Jydstrup og Valsøllille i Aaret 1836 som Præst til Hvedstrup, og han lagde snart Mærke til Hans Hansen og Anders Pedersen, der jo begge boede i hans Kommune. Han interesserede sig i særlig Grad for Landalmuens Oplysning, og det skyldtes hans Paavirkning, at Hans Hansen og Anders Pedersen fik Lyst til at blive Lærere. De blev da forberedt til Optagelsesproven paa Jonstrup, og det paa den Maade, at Lærer Jensen i Thorslundemagle gav dem Undervisning i Sang og Musik og Lærer Søren Peder Olsen (dimmitteret fra Jonstrup 1827) i Flyng underviste dem i Vintermaanederne i de øvrige Fag. Det var ikke dem, der gik til Olsen, men ham, der kom til dem. De unge Mænd boede nemlig i nogen Tid skiftevis hos hinanden, og Olsen gik da snart til Marbjerg og snart til Soderup for at undervise dem.

*) Født 2. 2. 1789, død 30. 5. 1867. Han var gift med Sidse Hansdatter, som var født 27. 6. 1794 og døde 19. 7. 1876.

Den 25de og 26de Marts 1845 mødte der paa Jonstrup 25 unge Mænd til Optagelsesproven, og deriblandt da ogsaa Hans Hansen og Anders Petersen. Af disse 25 bestod 16 Proven, og desuden optog man 3 uden Prøve, idet de, saaledes som man dengang kunde det, hvis man boede meget langt borte, havde indsendt Bevisligheder fra de stedlige Provster og Lærere for, at de af dem var examinerede med et saadant Resultat, at de maatte betragtes som staaende paa lige Fod med dem, Seminariet selv havde prøvet. Som det ses af nedenstaaende Liste*) optoges de

*) De 19, der optoges, var følgende:

1. J. C. Bech, forberedt af Ole Thorup, Lærer i Kbhvn. Blev Lærer i Kongsted.
2. Augustinus Andresen, forb. af Jørgensen. Helsingør. Blev Lærer i Nysted.
3. H. A. Schøtt, forb. af Lindahl i Vester-Egede. Schøtt blev Bankbogholder i Næstved.
4. J. P. Andersen, forb. af Jungersen. Store Brøndum (Jylland). Blev Lærer i Arløse ved Fuglebjerg.
5. Poul Clausen, forb. af Jensen. Allerup. Blev Lærer i Eskildstrup, Ods Herred.
6. C. V. Christophersen, forb. af Christophersen, Sjølle. Blev Lærer i Sjølle.
7. Johs. Wissing, forb. af Wissing, Værum ved Randers. Blev bortvist. Derefter Elev paa Snedsted, Examen 1847. Lærer i Værum.
8. E. J. Arneberg, forb. af Gebauer i Hammer. Blev Lærer i Taars ved Saxkøbing.
9. N. Hansen, forb. af Møller, Græsted. Blev Lærer i Smidstrup.
10. C. Petersen, forb. af Petersen, Soderup. Blev Lærer i Tingerup. Død 3. 12. 53 som Følge af den Skade, han tog i Istedslaget.
11. C. C. J. Hansen, forb. af Carlsen. Holløse. Blev Lærer i Glumsø.
12. Schougaard, forb. af Aagesen, Ballerup. Blev Lærer i Knudsker.
13. N. C. Rørbech, forb. af Rørbech, Ousted. Blev Lærer i Staureby ved Præstø.
14. L. S. Kornbech, forb. af Høyer, Slaglille. Blev Lærer i Vemmelev.
15. P. S. Bredahl, forb. af Bredahl, Ørsløvunderskov. Død 29. 7. 50 som Følge af de Saar, han fik i Istedslaget.
16. Anders Pedersen, forb. af Olsen, Flyng. Blev Lærer i Svinø ved Lundby.
17. Hans Hansen, forb. af Olsen, Flyng. Blev Lærer i Allerslev.
18. Anton Nielsen, forb. af Nielsen, Reerslev. Blev Højskoleforstander i Ollerup paa Fyn. Forfatter.
19. M. Jensen, forb. af Nielsen, Havreholm. Blev Lærer i Nordenbro ved Ringkøbing.

to Venner som henholdsvis Nummer 16 og Nr. 17. Ved første Juleexamen blev de Nummer 7 og 8, og de Numre beholdt de, mærkeligt nok, i den øvrige Del af deres Seminarietid. Af de 19 Klassekammerater blev der i 1848 dimitteret 17, idet Wissing var overgaaet til Snedsted Seminarium (det senere Ranum) og N. Hansen løb forud for de andre og blev dimitteret allerede 1847, og dog var der 19 alligevel, der 1848 blev dimitterede, idet J. H. E. Hoffmann var kommen ind i deres Klasse 1846 og derefter fulgtes med dem (han blev Overlærer i Slagelse) og Mathias Ditzel, der aldrig havde været Elev paa Seminariet, modte til Dimissionsexamen som Privatist. (Der var ogsaa en anden Privatist oppe, men han faldt igennem.) Naar undtages, at to af Dimittenderne ikke led sig prøve iTysk, var samtlige Dimittender oppe ikke alene i de lovbefalede Fag, men tillige i følgende frivillige Fag: Matematik, Fysik, Naturhistorie, Tegning, Verdenshistorie og Tysk. Examen blev afholdt den 26. og 27. Juni, og Forstanderens Afskedstale var bygget over Rom. 12, 11: »Vær ikke lunkne i Eders Iver, vær brændende i Aanden, Ljen Herren!«

Hansens og Anders Pedersens Veje skiltes nu selvfølgelig, men hele deres Liv igennem vedligeholdt de deres Venskab, dels gennem Brevvexling og dels ved kammeratligt Samvær, naar Lejlighed dertil kunde gives.

Hansen blev 1. 7. 1848 Andenlærer i Skuldelov. Kollatsen er udstedt af Biskop J. P. Mynster (1792-43) og forudsætter, ligesom Kaldsbrevet, udstedt af Skoledirektionen for »Lunge, Frederiksborg, Ølstykke og Horns Herreder«, at »den ret beskikkede Andenlærer ved den nævnte Skole efter sin aflæggende Eed dette Embede troligen og vel forestaar, i Særdeleshed med utrættelig Flid og Aarvaagenhed antager sig Skolebornenes Undervisning, bidrager til, saavidt det staar i hans Magt, at Skolegangen ikke forsømmes og at ethvert Barn oplæres efter dets Alder, Begreb og Kundskaber, forer et gudfrygtigt, stille og ærbart Levnel, er sin Øvrighed og Foresatte horig og lydlig, noje iagttager Hans Majestæt Kongens Love og Anordninger, saavidt samme ham vedkommer og i Alt forholder sig saaledes, som det en christelig, flittig og redelig Skolelærer egner og anstaaer. Iøvrigt vil han have at rette sig efter det ham meddelte Kaldsbrev.«

I Kaldsbrevet, udstedt 4. Jan. 1850, staar sidst: »Saalænge Andenlærer Hans Hansen saaledes sit Embede vedborlig og vel forestaar, skal han forblive i samme, ligesom han i aarlig Løn erholder 150 Rbd., der bliver at udrede af Skuldelov Skoledistrikt, samt en anstændig Bolig, som Forstelæreren indrommer ham, hvortil kommer frie Varme til sit Værelse af det Skolen

Hans Hansen som Andenlærer i Skuldelev 1851. (27 Aar gammel).

tillagte forøgede Quantum Brændsel, og Opvartning af Forstelærerenes Tjenestefolk.«

Opholdet i Skuldelev fik stor og afgørende Betydning for ham. Han var her hos Lærer Andreas Petersen, med hvis Son Lauritz han havde været Kammerat eet Aar paa Jonstrup, idet Lauritz Petersen blev optaget der 1847, men endnu nøjere sluttede han sig til Husets Datter, Ida Cecilie, med hvem han snart blev forlovet, og da han 16. 5. 1852 blev Enkelærer i Skovhastrup, var det Meningen, at de snart skulde have Bryllup, hvad de da ogsaa fik den 2. December samme Aar.

I Kaldsbrevet til Embedet i Skovhastrup, udstedt 16. Juni 1852, hedder det: »Han nyder Embedets Indtægter saaledes, som

de er bestemte i den approberede Skoleplan.« »Endelig udreder han de Byrder, som maatte hæfte paa Kaldet —, derunder indbefattet den Pension, der af Kaldet maatte blive tilstaaet hans Formands Enke.«

Hvorledes Indtægterne var, vil ses af det Følgende, men iøvrigt var Hansen af den rette Slags, der sætter Tæring efter Næring og altid faar Noget tilovers. Hans Hustru var i vidunderlig Grad sparsommelig, ja, man har egentlig Ret til at kalde hende altfor paaholdende, men hun kom derved til at give et meget væsentligt Bidrag til den Kapital, Lærerstanden endnu nyder godt af, thi mens Manden sled i det med Landbruget og skaffede Penge tilveje, var hun fra først af den, der væsentligst sørgede for, at de blev anbragt saaledes, at de gav gode Renter. Een Gang anbragt i Sparekassen blev de saa at sige aldrig rørt, og Renter og Renters Rente giver jo som bekendt, naar der gaar mange Aar, en herlig Tilvæxt til Kapitalen.

Til Skovhustrup Skole søgte alle Born fra Kidsrup og Særlose Sogne, og det vil sige, at man kunde regne med, at der gennemsnitligt hvert Aar var 66 Born i Skolen. En meget væsentlig Del af Indkomsterne fik Hansen af sit Jordbrug. Der horte nemlig 11 Tønder Land til Skolen, og de laa i dens umiddelbare Nærhed, saa det var Noget for ham, der, som for bemærket, var vant til alt Bondearbejde. Han var da ogsaa næsten altid i Marken, Loen o.s.v., naar han ikke underviste, og det skal siges, at blev end Jorderne drevet extra fint, saa blev Skolen heller ikke forsømt. Han holdt fra først 1 Hest og 4 Køer — siden maaske flere — foruden Svin og et Par Faar, og iøvrigt var hans faste Indtægter følgende: 4 Tdr. 5 Skpr. Rug, 39 Tdr. 5 Skpr. Byg, 128 Lispund Hø, 192 Lispund Halm, Offer og Accidenser 60 Rigsdaler og desuden en Indkomst paa 17 Rigsdaler og 2 Mark samt 26 Læs Torv og $\frac{3}{4}$ Favn Bøgebrænde.

Haven var saa lille som Ingenting, kun $\frac{1}{2}$ Skæppe Land, men Beboelseslejligheden var god. Der var 13 Fag i Hovedbygningen, de 3 horte til Skolen, de andre til Lejligheden, der bestod af 4 Værelser, et Pigekammer, Køkken og Spisekammer. Et udmærket 8-Fags Udhus med Stald, Lø og Lade o.s.v. blev næstefter Skolestuen og Markerne Hansens fornemste Arbejdssted.

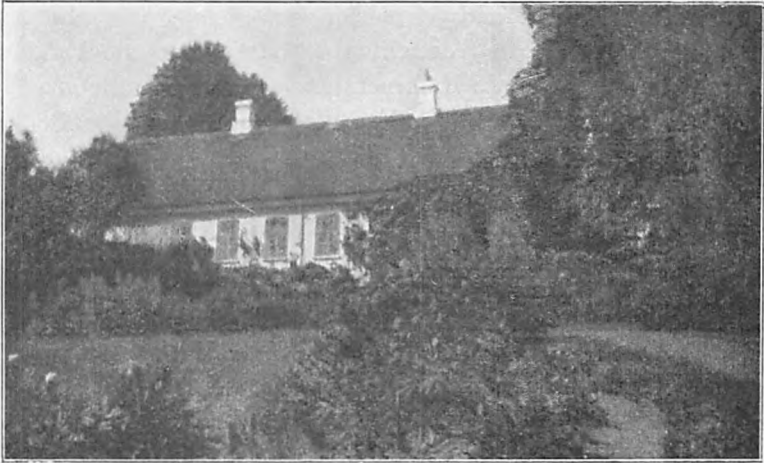
Her i Skovhastrup vandt han mange nye Venner og samtidig vedligeholdt han Forbindelsen med de gamle. Min Fader horte stadigvæk til hans kæreste Venner, og da jeg som Executor i Hansens Dodsbo ordnede hans efterladte Papirer, fandt jeg ogsaa gulnede Breve fra min Fader i Tidsrummet 1858—62. De var meget omhyggeligt bevarede, udglattede og endnu med Frimærkerne paa og med Resterne af de brudte Segl. Det sidste var fra 11. Februar 1864 og havde for mig en vis personlig Interesse, idet det meldte Vennen min Fødsel. Brevene handler ellers mest om de gamle Kammerater og deres Familieforhold, og i et Brev fra 1859 omtaler Fader et Embede med en Reguleringssum af 808 Rigsdaler som sine højeste Ønskers Maal.

Hansen levede lykkeligt i sin Skole, men man maa tilstaa, at han desuagtet, hvad selve Embedsvirksomheden angaar, havde det drojt i Skovhastrup. Han var nemlig i Virkeligheden Lærer i to Skoler. Hveranden Dag kom selve Skovhastrups og den nærmeste Omegns Børn til ham i Skovhastrup Skole, men de andre boede for langt borte, og de samledes de andre Dage i Tolstrup, hvortil Hansen saa maatte vandre paa sin Fod. Aar ud og Aar ind passede han da denne Filialskole eller Biskole foruden Hovedskolen, og dette trættede ham i det lange Lob, og uagtet han var voxet ualmindeligt godt sammen med Befolkningen, var det derfor alligevel med Glæde, han modtog Meddelelsen om, at han den 29de August 1870 var kaldet til Lærer og Kirkesanger i Allerslev ved Lejre, hvor han blev den gamle Jonstrupper Frederik Carlsens Eftermand.*) Hertil drog han saa med sin Hustru og deres eneste Datter, Anna, som var født den 1ste Marts 1854.

I Allerslev fik han da kun een Skole at passe, og han fik kun en halv Fjerdingvej til Jernbanestationen imod den halve Mil, han havde i sit forrige Embede. Han fik endvidere kun een Mil til Kobstaden imod hele $2\frac{1}{4}$ før, og han fik et Embede, hvis Reguleringssum var betydeligt over den i Skovhastrup. I Aaret 1876 var disse Summer henholdsvis 2400 og 1600. Han fik $2\frac{3}{8}$ Tdr. Rug, 38 Tdr. Byg, 6 Favne Brænde, 128 Lispund Ho, 192

*) Carlsen blev dimitteret 1814 og havde lige siden 1815 siddet som Lærer i Allerslev.

Lispund Halm, 367 Kr. i Offer foruden 8 i Julerenter m. m. og 20 Kr. i Kirkesangerløn. Desuden 98 Kr. paa andre Poster, og saa fik han en splinterny Bølig med 5 Værelser, Udhuse o.s.v., og hvad han satte særlig Pris paa var, at han selv kom til at anlægge Haven. Den nye Skolebygning var lagt paa en Østskraaning lige udenfor Byen, og der var paa denne Skraaning

Allerslev Skole med den af Hans Hansen i Aaret 1872 anlagte Have.

lagt hele 6 Skæpper Land ud til Have, altsaa 12 Gange saa stort et Stykke, som han havde i Skovhastrup. Han anlagde Haven med megen Skonheds- og Ordenssans, saa at den blev en Pryd ikke alene for Skolen, men for hele Omegnen. Lige udfør Bygningen anlagde han en yndig Prydhave, og desuden anlagde han en Terrasse og saa blev Resten af Arealet anvendt til Frugttræer, som han fik udvalgt i fortrinlige Sorter. I Aarevis, selv efter at Hansen havde taget sin Afsked, kom Folk for at se denne Have, som forresten havde den gode Skæbne, at Hansens Eftermand, J. P. Madsen (dimitteret fra Jellinge 1879) var en særdeles kyndig Havemand og altsaa en værdig Arvtager. Foruden denne Have anlagde Hansen paa den anden Side af Huset en stor Kokkenhave. Den blev i sin Art ligesaa fortrinlig som Frugt- og Prydhaven.

Til Allerslev Skole horte hele 18 Tonder Land, og Hansen maatte, skondt han holdt Tjenestekar, derfor tage en god Haand med i Arbejdet. Han plojede, harvede og tromlede o.s.v. selv med Liv og Lyst, og da han foruden 2 Heste holdt 5 Køer og 4 Faar, var der ogsaa for hans Hustru nok at gøre. I Skolen, som han passede lige saa godt som Jorden, var han efter Nutidens Begreber lovlig haardhændet, men det var han jo langt fra ene om i de Tider, da ogsaa Hjemmene som Regel korte med overmaade stramme Tøjler. Han var meget afholdt baade af Bornene og Befolkningen, og han var en velset Gæst ved alle Sammenkomster og Gilder, idet han overalt var et oplivende Element.

Her i Allerslev levede Ægteparret og Datteren da saa et meget lykkeligt Liv. Hansen passede sin Gerning som Lærer og Landmand, og Kvinderne passede Huset saaledes, at Alt trivedes vel. Hansen arvede ganske vist efter sine Forældre en Del Penge, men det vilde være en stor Misforstaaelse at tro, at det hovedsagelig er dem, der har lagt Grunden til det Legat, han stiftede. Hustruen var, som for bemærket, i hartad utrolig Grad sparsommelig, og det er især hendes Virksomhed, som Kapitalen skyldes. Et enkelt lille Træk er det i denne Forbindelse oplysende og morsomt at opfriske. Hansen kunde godt lide at faa sig en og anden Lækkerbidsken med hjem, naar han havde været i Roskilde, men det syntes Fruen ikke om, for saadanne rare Sager kostede jo Penge, og af dem skulde der saa mange som muligt i Sparekassen. Saa fandt Hansen da paa en List. Naar han kom hjem med Urtekræmmervarer og lignende, forlangte Konen altid at se Regningen, for den skulde naturligvis studeres ikke alene for Prisernes Skyld, men ogsaa for Varekontrollens Skyld, og det var jo ganske i sin Orden. Hansen brugte saa følgende Kneb, naar han stod i Kømandens Butik: Han indkøbte alle de Varer, som der var Enighed om at købe, lod Regningen skrive, betalte den og lagde den i sin Tegnebog, men derpaa bestilte han en Smule Kræs, betalte det kontant og lod det i en særlig Indpakning følge med Varerne. Naar da Fru Hansen lukkede den store Pakke op og overst oppe fandt den lille Pakke lækre Sager, blev hun altid himmelglad over dette smukke Be-

vis paa Købmandens Gavnildhed og hans Tilfredshed med, at man gjorde sine Indkøb hos ham.

Selvfolgelig var det først og fremmest Ægteparrets Mening at sikre Datteren en Kapital, saa at hun, naar de var dode, kunde leve i økonomisk Uafhængighed; men Hansen kom efterhaanden paa de Tanker, at Pengene, naar hun ikke mere havde Brug for

Fru Ida Cecilie Hansen 1860.

dem, kunde anvendes til et Legat for Lærerdotre, men først og fremmest skulde naturligvis alle tre Familiemedlemmer have fri Raadighed over dem, saa længe de levede, og det varede derfor længe, for Legatet blev til Virkelighed. Den 1ste Oktober 1890 fik Hansen efter derom indgivet Ansøgning sin Afsked paa Grund af Svagelighed, men han rejste ikke bort, før hans Eftermand J. P. Madsen ankom. Han var tværtimod i Funktion, lige til den ny Lærer kom, idet han fungerede som dennes Vikar indtil den 22de November. Han tog saa, da han gerne vilde være Hovedstaden saa nær som muligt, Ophold paa Frederiks-

berg med Hustruen og Datteren, og det var ham, mens han boede her, en stor Glæde nu og da at samles med gamle Kammerater som f. Ex. Clausen og min Fader, som han satte megen Pris paa. Kun i 3 Aar levede Fru Hansen her, hun døde den 20de Februar 1893, og først 1903, i Sommerferien, fik jeg Brev fra ham angaaende Legatets Oprettelse. Han skriver deri, at

Hans Hansen 1908 (84 Aar gammel).

han véd, »at Afslutningen paa denne Tilværelse ikke kan være langt borte«, og han vil derfor ordne sine Sager saaledes, at Datteren »kan fore en nogenlunde sorgfri Tilværelse, naar Døden skiller os ad«. Sin Formue, som han opgiver til »omtrent 40,000 Kr.«, ønsker han indsat i Overformynderiet, og Renten deraf skal, naar Datteren ogsaa er død, anvendes til et Legat, og han beder mig om sammen med min Broder og en tredie, som vi kan blive enige om, at udgøre den første Bestyrelse.

Den 4de August 1903 er H. Hansens og Datterens Testamente udstedt. Heri indeholdes alle Hovedbestemmelser ved-

rørende Legatet. I et senere tilføjet Codicil af 2. Marts 1904 indfores nogle Forandringer og gives udførligere Bestemmelser. Som Medlem af Legatets første Bestyrelse nævnes Lærer N. F. Dahl af København foruden de to allerede nævnte, og jeg indsættes som Executor testamenti og eventuelt som Værge for Frk. Anna Hansen efter Faderens Død.

Frk. Anna Hansen 1908.

Legatets Navn skal være: »Lærer Hans Hansens, hans Hustru Ida Hansen født Petersens og deres Datter Anna Hansens Legat.« H. Hansen døde 1ste Juni 1909 og Frk. Anna Hansen 3 Aar senere, 17de Juli 1912.

Efter Boets Opgørelse og Udredning af alle Omkostninger og Afgifter udgjorde Legatets Kapital den 9de Maj 1914 ca. 30,000 Kr., som nu henstaar i Overformynderiet.

Der er ialt uddelt Legatportioner til et samlet Beløb af 11,850 Kr., og det store Antal Ansøgerinder hvert Aar har været et Bevis for Berettigelsen af Stifternes smukke Tanke. For Tiden

er saa godt som alle Portionerne uddelte til Nyderne paa Livstid, saaledes som Fundatsen anviser.

Familiens Gravsted, som vedligeholdes af Legatet, findes paa Frederiksberg paa Kirkegaarden ved Fasanvejen, og det er afbildet i »Folkeskolen« 1915 Nr. 2. I Nr. 1 for samme Aar findes en lille Artikel betitlet »Et Jonstruplegat«, hvori der ganske kortelig gøres Rede for Legatet og dets Stiftere, men nu, da vi fejrer Hans Hansens Hundreedaars-Fødselsdag, har jeg fundet det rigtigt at dvæle nærmere ved ham og hans Livsforhold. Ære være hans Minde!

Fotograferet af Mikael Saxby.

BLAAGAARD SEMINARIUM

Af *J. P. Jørgensen.*

I. *Under Claussens Styre.*

I det 18. Aarhundredes sidste Halvdel rejste der sig en stærk aandelig Bevægelse, hvis Maal var gennemgribende Reform af de daværende Samfunds- og Skoleforhold. Det var Filantropismen, hvis Tanker og Idéer som en Stormflod styrtede ud over Frankrig og Tyskland og derefter naaede Danmark, hvor den omstyrtede Fællesskab og Stavnsbaand og banede Vej for en human Reform af Skolevæsenet og Børneopdragelsen. I alle oplyste Kredse her i Landet indsaa man, at Skolevæsenet trængte til en Reform, og at det særlig gjaldt om at skaffe dygtige og oplyste Lærere. Regeringen nedsatte derfor den 22. Maj 1789 »Den store Skolekommission til Skolevæsenets Forbedring«, hvis Medlemmer var: Greverne Schimmelmann og Chr. Reventlow, Etatsraad Trant, Magister Sevel, Konfessionarius Bastholm, Biskop Balle og Kancellipræsident Brandt. Kommissionens Fler-tal var Filantropister, uddannede ved tyske Universiteter, og man vedtog da ogsaa snart, at Læreruddannelsen skulde fore-gaa efter tysk Mønster paa et Seminarium, grundlagt som et Internat, hvori de vordende Lærere skulde have Ophold, For-plejning og Undervisning, og iøvrigt stadigt være under Lærernes Paavirkning og Opsigt, for paa den Maade at opdrages og dygtiggøres til deres fremtidige Gerning. Man var stemt for at oprette en større Lærestalt for 200—300 Elever og med en Overlærer eller Forstander, der skulde være »en Mand af Lær-dom og med særlig Indsigt«, to Underlærere, en Skrive- og Regnemester, en Syngemester, en tysk Sprog-mester og en Gartner: endvidere en Spisemester, der skulde sørge for Elevernes Kost og Vadsk samt en Portner. Iøvrigt ønskede Kommissionen,

at Seminariet skulde ligge i Kobenhavns Nærhed, for at den lettere kunde føre det fornødne Tilsyn som Direktion.

Ude paa Norrebro, Vest for Peblingsøen, laa den fordums fyrstelige Lystgaard Blaagaard. Frederik IV's Broder Prins Carl havde her opført den prægtige Hovedbygning med Sidefløje, Pavilloner og Økonomibygninger, alle tækkede med blaaglas-

Blaagaard Slot nogen Tid før det blev omdannet til Seminarium.

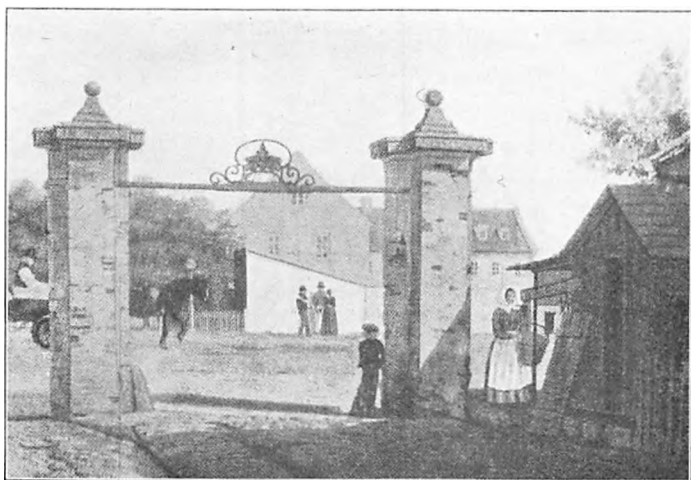
1 »Den danske Folkeskole gennem hundrede Aar«. Udg. af Danmarks Lærerforening 1914 angiver Joakim Larsen paa Side 32, at dette Billede forestiller Seminariet, men det er urigtigt. Man har indt Billede fra Seminarietiden.]

serede Tagsten (heraf Navnet Blaagaard). Værelserne var pragtfuldt udstyrede: Væggene dels dækkede med malede Paneler og forgyldte Lister, dels med pragtfulde Tapeter, og Bjælkelofterne ligeledes prydede med gyldne Sirater. Paa Hovedbygningens Forside var der en Portal, hvorfra Stentrapper til Siderne forte op til Værelserne. Paa Skraaningen ned mod Søen var der et stort Haveparti i fransk Stil, hvis største Prydelser var en sexradet Lindeallé, udklippede Pyramider og Hække af Tax, Buxbom, Liguster m. m., samt en stor, dækket Buegang med Billedstøtter; endvidere murede Lysthuse, Drivhuse og Damme.

I Udkanten af den store Gaardsplads laa Avlsbygninger og Stalde. Hovedindgangen til Lystgaarden var gennem en dobbelt Jerngitterport, ophængt i 2 Stenpiller af rødlig Sandsten, dækkede af 2 store Kugler; Gaardsrum og Have var hegnede med høje Plankeværker. En mindre Færdsels-Adgang til Avlsbygninger og Stalde var gennem en Port i det sydlige Plankeværk nær Søen. Gaarden havde ofte skiftet Ejer, og senest var her drevet et Klædemanufaktur, der blev nedlagt 1786, hvorefter Staten overtog Ejendommen for at opnaa Dækning for ydede Laan til Fabriksvirksomheden. Vel laa Lystgaarden nu forfalden og vanrøgtet paa Bygninger og Have; men endnu var der dog meget tilbage, der mindede om fordums Pragt og Herlighed.

Kommissionen fandt Blaagaard særlig egnet til Sæde for den attraaede Lærestalt, da her var passende Lokaler for Eleverne og tillige Beboelser for Lærerne og Funktionærerne, og ved kgl. Resolution af 25. Juni 1790 fik den saa overdraget Brugen af Hovedbygningen og de denne tilgrænsende Bygninger og Pavilloner. De mere fraliggende Bygninger derimod benyttedes atter til Fabrikdrift eller udlejedes til Private. Kommissionen androg derefter om de fornødne Midler til Seminariets første Udstyr og fremtidig Drift, men først efter længere Forhandlinger lykkedes det at faa anvist de fornødne Penge. Man fandt imidlertid ikke en Mand, der var kvalificeret til at beklæde Stillingen som Overlærer og Forstander; og da man tillige var hæmmet af økonomiske Hensyn, saa maatte man nøjes med foreløbig at ansætte 2 Lærere og en Syngemester samt fastsætte, at Elevernes Antal foreløbig ikke maatte overstige 40. Lærefagene skulde være: Religion og Bibelhistorie, Katekisation, Historie og Geografi, Dansk, Naturfag, Regning og Geometri, Skrivning, Sang og Musik, samt Tysk. Landhusholdning og Lovkundskab skulde senere optages som Fag. Læretiden blev ansat til 3 Aar og Undervisningen var gratis. Det overordnede Tilsyn med Undervisning og Økonomi skulde overtages af en Direktion, hvis Medlemmer i de første Aar var den tyskfødte Etatsraad Trant, Biskop Balle og Magister Sevel. Da denne sidste tillige overtog Stillingen som Seminariets Inspektor, blev han udnævnt til Professor og fik Fribolig paa Blaagaard. Til Lærere udnævntes

den tyskfødte Seminarist fra Kiel J. C. G. Claussen og den danske Student H. W. Riber, samt Syngemester H. O. C. Zinck. Spisevært Scheelund overtog Elevernes Forplejning og Vadsk. Kosten skulde være: Om Morgenen Smørrebrød og en Pægl kogt Mælk; om Middagen 2 Retter god, sund Mad; om Aftenen Smørrebrød, tildels belagt med Kød og Ost. For hver Elev fik Spiseværten 52 Rdl. aarlig for Kost og Vadsk; dog betalte hver Elev

Indkørslen til Blaagaard.

kun 40 Rdl. aarlig, medens Resten blev udredet af Seminariet. Endvidere var der ved Seminariet ansat en Portner.

Imidlertid var Lokalerne paa Blaagaard i Hast istandsatte til at tages i Brug af Seminariet. I Hovedbygningen var Læsestuer, Skolestuer og Spisestue for Eleverne, samt Beboelser for Prof. Sevel og Forstelerer Claussen. I en langagtig Pavillon var Elevernes »Sovehus«. I andre nærliggende Pavilloner fik de andre Lærere og Funktionærer Beboelser, og disse betegnedes derefter som »Ribers Hus«, »Zincks Hus«, »Økonomens Hus« o.s.v. Af det betydelige Haveanlæg blev overladt til Prof. Sevel 15,413 Kv. Al.; til Forstelerer Claussen 6448 Kv. Al.; til Lærer Riber 4550 Kv. Al.; til Syngemesteren 5639 Kv. Al. Af den saa-

kaldte Boldplads blev indtaget til Planteskole 7122 Kv. Al.; til Humlehave 450 Kv. Al.; til Portneren 1800 Kv. Al., og til Smaahaver for Eleverne 6750 Kv. Al. Af Markjorden blev 6 Tdr. Land henlagt til Økonomens Brug.

Lærestuerne var forsynede med Katedre og Skoleborde, anstrøgne med graagrøn Maling, samt en Vægtavle; men iøvrigt var Anstalten yderst tarveligt udstyret med Undervisnings-Apparater, Kort og lignende. Opholdsstuerne var monterede med lange, anstrøgne Borde og løse Bænke. I Sovehuset var der Træsenge med Hampedyner og Hampelærreds Lagener, en Skammel ved hver Seng og en Kommode til hver Elev. I Spisestuen var der lange Borde med umalet, renskuret Plade («Ski-ven») og løse Bænke. Smørrebrød blev serveret paa store Tinfade, hvorfra hver Elevs Portion blev hensat paa en Træbrikke, og Mælk eller The blev uddelt i Tinbægre. Søbemad serveredes i store glasserede Lærfade, hvert beregnet til 6 Mand, de samtidigt »langede til Fadet«. Eftermaden — i Regelen en Kodret — blev bragt ind i Lærfade efter at være parteret i 6 Stykker, af hvilke hver Mand fik sin Part anbragt paa Træbrikken. »Spisegrejerne«, som Eleverne selv skulde medføre, bestod i Regelen af en Horn- eller Træske, samt Kniv og Gaffel; enkelte Elever hjalp sig dog i en snæver Vending med en stor Foldekniv, der gjorde Fyldest baade som Kniv og Gaffel. Opvartningen besørgedes af Økonomens Karl.

Kommissionen var meget uheldig i Valget af Professor Sevel som Inspektør, da han hverken var i Stand til at forestaa den økonomiske Ledelse eller det politimæssige Tilsyn. Han var slov og stædig og blev tilsidst fuldstændig sindssyg og fik derfor sin Afsked 1796. Om hans Virksomhed ved Seminariet udtaler Grev Reventlow sig saaledes: »Den saakaldte økonomiske Inspektør har fra Førstningen af ikke kunnet anses for andet end en Pensionist, med hvilken Seminariet blev bebyrdet, fordi Kongen havde ladet ham rejse for at faa Kundskab om Seminariernes bedre Indretning, men som befandtes alene at forvolde Udgifter og være uduelig til enten at være Lærer eller at bestyre Økonomien.« Og Etatsraad Trant [død 1798 som Kommitteret i Toldkammeret] havde saa meget Bryderi med sit uordentlige Regn-

skab, at ogsaa han maatte blive en slov Tilsynsførende. Førstelærer Claussen blev derfor den virkelige Leder af Seminariet allerede 1791, og fra 1796 overtog han tillige Stillingen som Inspektør og Regnskabsfører.

Johan Christian Gebhard Claussen var født i Kiel 1750. Efter at have rejst i Frankrig og Tyskland blev han Seminarist fra Seminariet i Kiel, hvis Forstander, Prof. Cramer, anbefalede ham til Grev Schimmelmann, der ansatte ham som Skoleinspektør paa sit Gods Lindenberg i Jylland. Herfra blev han kaldet til Førstelærer ved Blaagaard Seminarium, til hvilken Stilling han blev anset som særlig skikket, da han havde erhvervet sig noje Kendskab til de tyske Filantropiner. Andenlæreren, den danske Student *Hans Wilhelm Riber*, født i København 7. Januar 1760, var som Lærer ved Efterslægtsskolen paavirket af den fortrinlige danske Skolemand Edvard Storm. Før han tiltraadte sit Embede ved Blaagaard, besøgte han flere Filantropiner i Tyskland.

Seminariet aabnedes den 14. Marts 1791 med Tale og Bon af Lærer Claussen, hvorefter det begyndte sin Virksomhed med 14 Elever, hvilket Tal i Aarets Løb ogedes til 22, og Aar efter Aar optoges nu nye Elever. Aaret efter aabnedes der en Øvelses-skole for Seminaristerne med 12 Børn.

Seminariets Elevhold bestod i de første Aar af højst uensartede Individuer. Der var Sonner af Præster, Degne, Bønder og Købstadborgere, og der var Skoleholdere og Haandværkssvende, af hvilke sidste mange havde rejst i Udlandet; endvidere forhenværende Tjenere hos adelige og fyrstelige Herskaber, Musikere o.s.v., alle i højst forskellig Alder fra 17 til 33 Aar. Og Eleverne stod paa højst forskellige Kulturtrin, idet de tidligere Skoleholdere var i Besiddelse af flere Kundskaber end de andre og navnlig end de Bondekarle, der i Alderen 20—30 Aar havde forladt Plov og Plejl, og maaske kun var tyet til Seminariet for at undgaa Soldatertjenesten. Disse sidste har vel ogsaa været som rene Kontraster til de mere belevne forhenværende Herskabstjenere og Musikere, der var vant til at bevæge sig i fyrstelige og adelige Huse, samt de synftige Haandværkssvende, der med Ranselen paa Ryggen og Rejsestaven i Haanden havde far-

tet gennem Hertugdømmerne og Tyskland. Det var derfor ikke lige let for alle Elever at følge med i Undervisningen, og Aar efter andet maatte een eller flere efter kortere Tids Forløb forlade Seminariet paa Grund af »manglende Sjæleevner«, og mange »udholdt« forst Afgangseksamen efter 4 Aars Forløb. Arbejdet gik da ogsaa tungt og trægt paa Seminariet. Vel var Claussen flittig og alvorlig; men som tysk af Fødsel og Uddannelse havde han ondt ved at tale fatteligt og forstaaeligt til simple danske Bønderkarle og forstaa deres Tankesæt. Han indprentede Eleverne Religionslæren kateketisk som den mest tørre Lyksalighedslære, og et Udtog af Bibelhistorien gav han blot som en moralsk Exempelsamling. Lærer Riber var meget afholdt; hans Foredrag var i Modsætning til Claussens meget livlige, og han krydrede dem ofte med lystige Anekdoter. Ikke sjældent gik det i disse ud over uheldige Originaler af Præstestanden, og dette er undertiden bleven tydet paa urigtig Maade. I Virkeligheden var han en Mand, der ikke for nogen Pris vilde nedsætte Kirken, hvilket blandt andet ogsaa gav sig Udslag i, at han blev et af de virksomste Medlemmer af den nedsatte Salmebøgskommission. Men der var i Gejstligheden mange, som ikke kunde forlige sig med Seminariet og den Maade, hvorpaa det blev ledet. Sikkert er det imidlertid, at man paa Blaagaard søgte at holde Fanen højt, og at Lærerne ikke alene ønskede at give Seminaristerne Kundskaber men ogsaa at paavirke dem moralsk. De havde et stadigt Tilsyn med de unge Mennesker og anvendte megen Omhu paa at vænne dem til Arbejdsomhed og Orden og at indprente dem, at Beskedenhed og Nojsomhed er Dyder, som en fremtidig Skoleholder skal lægge særlig Vind paa. I deres Bestræbelser for at vaage over, at god Orden blev overholdt paa Seminariet og dets Enemærker blev de støttet af 3—4 »Opsynsmænd«, valgt blandt de ældste og sædeligste Elever, der af Kammeraterne blev opkaldt efter de københavnske Ordenshaandhævere og kaldt »Vægttere«.

Den af Lærerne, der bedst forstod at vække Elevernes Interesse for sine Fag, var *Syngemester Zinck*. Han erhvervede til Seminariet en ikke ringe Samling af Musik-Instrumenter, brugte, men dog brugbare: Klaverer, Violiner, Blæscinstrumenter m. m.

Han forstod at skole Elevernes Stemmer og uddannede i Aarenes Lob mange fortrinlige Kirkesangere, og ved at benytte forhenværende Musikere som Hjælpe lærere, opnaaede han, at de af hans Elever, der var musikalsk begavede, fik en ikke ringe Færdighed i Instrumental-Musik.

Blaagaards Sonner saa ikke alle lige lyst paa Tilværelsen. Spisemester Scheelunds spartanske og mindre appetitlige Retter faldt ikke i deres Smag, og Misfornøjelsen kulminerede snart i aabenbart Mytteri, idet flere Elever en Dag trængte ind i Økonomens Køkken og overfusede Værtinden med Grovheder, medens en Elev paa Spisesalen afbankede Spiseværtens »Karl«, der forestod den sjuskede Servering. Scheelund klagede, men opnaaede kun at faa et Paalæg fra Kommissionen om »at vise mere Nojagtighed og Paapasselighed i sin Tjeneste, at forsyne Seminaristerne med god, forsvarlig Kost, samt at holde Værelserne forsvarligt rene«. En Maaned senere klagede samtlige Elever over Scheelund, og denne fik saa Afsked. *Enken Gregersen*, »en duelig og skikkelig Kone«, blev derpaa Økonoma. Da de af Prof. Sevel anskaffede Hampelærreds Lagener efter et Par Aars Brug var pilraadne, overdrog Kommissionen til hende at købe nye Horlærreds Lagener. Hun fik gennemført en mere proper Servering, idet Træbrikkerne og Lerkarrene blev afløst af Fajance, ligesom der om Søndagen og ved festlige Lejligheder blev bredt Dug paa Spisebordet. Hun blev 1798 afløst af Gartner *G. D. Preisler* (til 1805), der ligesom *Mad. Gregersen* forestod Økonomien til almindelig Tilfredshed og saaledes, at Lærerne forskaanedes for Klager.

Aandelig Vederkvælgelse havde Anstalten i de første Aar ikke at byde sine Elever, selv om de maatte føle Trang dertil, da den ikke var i Besiddelse af stort anden Litteratur end de tarvelige Lære- og Læsebøger og enkelte Maanedsskrifter (f. Eks. »*Minerva*«) og Aviser, samt den Poesi, der var i de Viser »trykt udi dette Aar«, som blev falbudt paa Gaden. Ret snart erhvervede Seminariet dog Thaarups Syngespil og Wessels Digte, og en velkommen Afvexling i det daglige Livs Trivialitet var det, da Musiklærer Zinck naaede saa vidt med sine Elever, at de kunde arrangere mindre Aftenunderholdninger med Korsang, Musik og

Dans, hvortil Blaagaards Beboere og Elevernes Paarørende i Hovedstaden fik Adgang. En behagelig Underholdning skaffede han de Elever, der egnede sig dertil, ved at lade dem medvirke ved det kongelige Teater som Statister og Korsangere. Undertiden var der Opvisning af Kunstfyrværkere, Luftskeppere og andre Artistler paa Plænerne ved Blaagaard for et større Publikum fra Hovedstaden, og til sligt fik Eleverne fri Adgang. Endelig viste Professorerne *Wiborg* og *Hornemann* deres Interesse for Seminariet ved at medtage Eleverne paa botaniske Ekspeditioner i Byens Omegn, hvilket disse satte megen Pris paa, og Professorerne udtalte da ogsaa deres Anerkendelse af Elevernes Opmærksomhed og gode Opførsel.

Der synes i Almindelighed at have været god Forstaaelse mellem Eleverne, selv om ogsaa de ældre undertiden drev lidt vel grovkornede Løjer og Spas med deres yngre Kammerater, saaledes ved Optagelsen i »Broderskabet«. Paa Initiativ af Claussen havde Eleverne efter tysk Monster dannet et Broderskab, hvis Opsang, især 2det Vers, i lange Tider benyttedes som »Broderskabssangen«:

Schultz.

Frugt-ba-re Mar-ker og skov-groe-de Slet-ter,
 fisk-ri-ge Ha-ve om-gi-ve vort Land;
 Bol-gen be-ri-ger og A-ge-ren mæt-ter,
 Gavn-lig-hed ad-ler hver Al-der og Stand;
 æ-re sin Øv-rig-hed, el-ske sin Li-ge,

tro mod sit Land og sin Kon - ge og Mo.
saa tæn - ker Dan - sken, og før han skal svi - ge,
før skal han dø, før skal han dø.

Enige Brødre det ville vi være,
bundne ved Venskabs og Broderskabs Bænd.
Een er vor Konge og een er vor Ære,
derpaa vi give hverandre vor Haand.
Ære sin Øvrighed, elske sin Lige,
tro mod sit Land og sin Konge og Mo.
saa tænker Dansken, og før han skal svige,
før skal han dø.

Ny ankomne Elever blev, før de optoges i Broderskabet, præparerede af nogle af de mest forslagne, ældre Kammerater, der indbildte dem, at Lærerne og Eleverne var »Frimurere«. For at blive Medlemmer af Broderskabet skulde hver for sig paa Tro og Love afgive et højtideligt Løfte om Tavshed med, hvad der foregik indenfor Broderskabet. Naar derefter en Elev ønskede at optages i Broderskabet, blev han fort ind i et halvmørkt Rum, hvis Vægge var prydede med skrækkelige Afbildninger af Dødningshoveder o.s.v. I Baggrunden stod der to Skamler i kort Afstand fra hinanden og dækket med et Tæppe, hvorpaa 2 »Brødre« havde taget Sæde. Hver Aspirant blev ved Indgangen til det hemmelige Værelse modtaget af »Præces«, der havde en Kappe slængt over Skuldrene og en Papirshat paa Hovedet. Med Gravrøst og sære Tegn og Fagter bod Præces Aspiranten tage Sæde mellem de 2 Brødre for at afgive »Tavshedsløftet«; men da de 2 Brødre samtidig rejste sig, faldt han ned mellem Skamlerne, hvorefter Ceremonien endte med et skraldende Latterkor.

Reglementets Paabud om ikke at forlade Anstalten uden Tilladelse og med Forpligtelse at være hjemme, inden Gitterporten blev lukket, ansaa Eleverne som ydmygende Bestemmelser. Tilladelse til at færdes i den nærmeste Omegn blev vel aldrig nægtet; men her laa ved den slagne Landevej (nu Nørrebrogade) kun et Par Lystgaarde og hist og her nogle tarvelige Smaahuse, beboet af Gartnere, Smaahandlende og Arbejdere; men hinsides Soen knejste Taarne og Spir bag Kobenhavns Volde og vakte hos Eleverne en stærk Længsel efter nøjere at kende den store By og det Liv, som rørte sig derinde. Men til Besøg i Byen fordredes Lærernes særlige Tilladelse, og den var ikke altid let at erhverve. Ikke faa Elever var da saa ubesindige, at de selv tog sig Forlov til slige Udflugter, paa hvilke de i Verdenslivet mere forfarne Elever ofte drev grove Løjer med enfoldige og uerfarne Kammerater, saa at disse maatte spille »pant-sat Bondedreng«, og ikke sjældent skete det, at et gemytligt Selskab først brod op, efter at Byporten var lukket, og derfor maatte søge Natteherberge i Byen. Slige grove Forseelser straffedes med alvorlig Irettesættelse og i Gentagelsestilfælde med Bortvisning. Men da en Orkan 1793 væltede Plankeværket, kunde Kontrollen ikke gennemfores, og Elevernes Optræden i Byen blev nu ofte saaledes, at den vakte Forargelse og bragte Anstalten i Vanry. I Skrivelse af 16. Januar 1795 henledte Kommissionen Lærernes Opmærksomhed paa, at efter Rygtet var Elevernes Opførsel ikke altid ulastelig, særlig under Besøg i Hovedstaden ved Nattetid. Kommissionen tvivlede dog om, at Eleverne begik saa grove Uordener, som de blev beskyldt for; den vilde derfor ikke lægge Vægt paa Rygterne, men kun omtale Sagen »som i Forbigaaende«. Lærerne erklærede imidlertid, at de udsprede Rygter var ugrundede. Vel var det sket et Par Gange, at en Elev, der med Tilladelse havde været i Hovedstaden, var udebleven om Natten, fordi han ikke var sluppet ud af Byen, før Porten blev lukket, og derfor maatte søge Nattely hos Paarørende; men iøvrigt hævdede Lærerne, at de i det Hele »var glade over Lærlingenes gode Opførsel«. Herpaa svarede Kommissionen, »at det havde været særdeles behageligt at overbevises om, at det udsprede Rygte var ugrundet«; men den fandt

dog Anledning til at approbere et skærpet Reglement til Ordrens Overholdelse. Uordener og Udskejelser fandt dog vedvarende Sted, og hvert Aar blev der bortvist Elever paa Grund af Umoralitet og Dovenskab. Var Forseelsen ikke særlig gravevende, og naar Synderen angrede sin Adfærd, skete Bortvisningen i Stilhed og under lempelige Former, idet Vedkommende fik en Attest, der udtalte, at han efter Overenskomst forlod Seminariet, da han ikke egnede sig til Lærergerningen.

Den 13. Marts 1794 blev den første Dimission afholdt. Der blev kun aflagt mundtlig Prøve, og paa Kommissionens Vegne opgav Etatsraad Trant Spørgsmaalene i hvert Fag. Det viste sig da blandt andet, at der ikke var undervist i Historie. Først 1797 blev dette Fag optaget paa Undervisningsplanen. Til Examen var der indstillet 12 Elever, der alle bestod. De fik følgende Hovedkarakterer: 2 Udm. duelig, 7 Meget duelig og 3 Duelig. Dagen efter, den 14. Marts, fejredes Seminariets Stiftelsesdag paa følgende Maade: Kl. 8 Morgen begyndte man med sædvanlig Andagt, hvorunder man sang Salme 214 i det »Forsøg« til en evangelisk-kristelig Salmebog, Balle Aaret før havde udgivet.*)

*) 1. Jeg atter da i Jesu Navn min Gerning skal tiltræde til mit og Andres sande Gavn. til min og Andres Glæde. Lad Gud, mig bruge denne Dag saaledes til Dit Velbehag, at jeg den glad kan ende.

2. O, hvilken Skræk, naar Hjertet maa engang sig selv anklage for hvad saa lidet agtes paa, for slet anvendte Dage. Bevar mig, o min Gud, for det, og lær mig, at jeg vel og ret min Levetid maa bruge.

3. Jeg er som Andre skrøbelig og kan saa let forføres, naar Kodets Lyster lokker mig og Verdens Stemmer høres. O, giv mig Kraft at staa imod og vandre frem med sikker Fod den trange Vej til Livet.

4. Den Trost jeg glad alt tænker paa og kan den forud smage, den søde Trost, jeg da vil faa i Livets sidste Dage, naar med den Kraft, som Gud mig gav, jeg vandrede indtil min Grav, som det en Kristen eger.

5. I Jesu Christi Tro mig da det glade Haab opliver, at naar Gud kalder mig herfra, han Salighed mig giver. Kom, Død og Dom og Evighed! min Sjæl forføres ei derved: Gud Herren er min Fader.

Denne Salme, der blev sunget paa Melodien »Enhver, som tror og bliver døbt«, blev optaget i den virkelige saakaldte Evangelisk-kristelig Salmebog, som Nr. 480, men i ændret Skikkelse og blandt Andet kun med 3 Vers, de her anførte 1ste, 3die og 5te.

Istedetfor den første Lektion fik Eleverne en Højtidelighed, ved hvilken Claussen holdt en Tale. De øvrige 3 Formiddagstimer anvendtes efter deres sædvanlige Bestemmelse (Katekisation, Geografi, Læseovnelser) og dermed sluttede Dagens Arbejde. Ved Begyndelsen af Middagsmaaltidet, som den Dag var mindre tarveligt end sædvanligt, blev følgende Sang af Riber afsunget:

Seminarist-Sang.

Zinec.

Hver ær - lig Dansk med hen - rykt Sjel skal
 høit med os i - stem - me, sit he - le Ri - ges
 san - de Vel vor Fre - de - rik vil frem - me. O,
 sign ham, danske Bon - de - mand! han brod din tun - ge
 Læn - ke, og til at ny - de Fri - heds
 Stand din Son han Kraft vil skæn - ke.

O Held os, at det blev vort Kald
 den Unge did at lede!
 Ved Kundskabs klare Lys vi skal
 en virksom Dyd udbrede.
 Held ham, som kaldte os herhid
 vor ædle Pligt at lære,
 og som belønne vil vor Flid
 til Landets Gavn og Ære.

Og held dig, Fredrik, Bondens Ven!
 Du vil hans Kaar forsøde!
 Til Tak vi ofrer dig igen
 vort Arbeids første Grøde,
 Let vorde skal din Kronens Vægt,
 som Fader skal du byde,
 og dig en fri, en oplyst Slægt
 som Sønner tro skal lyde.

Paa fælles Vej en Broder-Haand
 vi vil hinanden række.
 O! lad ej Frygts og Dorskheds Aand
 vort Mod, vor Iver svække!
 Da vorder os vor Bane skøn,
 os Hjertets Fred skal trøste;
 og en Gang sikkert vi til Løn
 vort Arbejds Frugt skal høste.

Til Slutning istemtes denne Sang (Selskab betyder »Samfund«):

Opmuntring til et Selskab.

Ikke for en ledig Ro at søge,
 ikke for en Morskab kun at faa,
 ikke for at lege eller spøge
 træder Løberen paa Banen, — Maalet vil han naa.

Maalet, som han hisset ser at blinke,
 driver ham paa Løbebanen ud,
 Æren ser han sig ved Maalet vinke
 og den Hæderskrans, han venter, er ham mer end Bud.

Held os, Held! vi saa den ædle Krone!
 rask vi ilede ad Banen hen,
 Mærkerne af Løbet hørtes tone,
 Ekko hørte og gav Lyden Hundredfold igen.

Hvilken Lyst opfyldte vore Sjæle,
 hvilken Id bevingede vor Fod!
 Hver løb hen og ingen vilde dvæle,
 Ingen, Ingen blev tilbage, Ingen stod.

All vi saa det fejre Haab oprinde,
 at vor Idræt høstede ædel Løn:
 Mer og mere saa vi Mørket svinde,
 Sandheds Scepter saa vi hyldet af hver Nordens Søn.

Om Eftermiddagen omdannedes Læsesalen til Balsal, og Dagen sluttede med et muntert Bal. Til Beværtningen havde Eleverne ydet et frivilligt S sammenskud, og Musikken besorgede de selv. Indbudt var Familierne paa Blaagaard samt Elevernes Venner og Bekendte inde fra København. Klokken 6 Aften blev Gæsterne fra Byen afhentede i Kæreter af nogle »Deputerede«, og derefter beværtede i »Kabinettet« med The. Klokken 7 aabnedes Ballet med en af nogle Elever efter Zincks Anvisning komponeret Dans, hvortil Idéen var laant af den her anførte Balvise.

Dansens Oprindelse.

Af P. H. Haste.

Ukendt Komponist.

Luf-tig og lys var he-le Jor - den, pyn-tet som

Dan - se - sal den laa. All var Mu - sik fra Syd til

Nor - den, dog var der in - gen Dans der - paa.

Mennesket blev; strax gaa han kunde:
snart han en Legesoster fik.
hørte med Fryd i tætte Lunde
Fuglenes lystige Musik.

Nem han den Kvidren efterligned
traadte dertil i Takt saa net.
Gluten, hvormed ham Gud velsigned
tripped med ham en Mennet.

Atter et Par man saa fremspire,
og da begyndte Kontradans;
det var en Lyst at se de Fire
smykket med Uskylds favre Krans.

Dansen med to Par gik af Mode,
 da der paa Jorden leved' fler,
 snart paa den hele smukke Klode
 elskedes Engelskdansen mer.

Siden, da Jordens Folk blev mange,
 pudsige Krumspring fandt man paa,
 hopped til Strengeleg og Sange,
 til man den lyse Morgen saa.

Heraf hver Mand kan noksom lære,
 Dans er en herlig, gammel Skik,
 samt at det Skade vilde være,
 dersom den rent af Moden gik.

Derfor vi her til Bal os sanke,
 derfor vi vimse lystigt om,
 hoppe fra hver bedrøvet Tanke,
 bryde os lidt om Avinds Dom.

Leve, hver Dansens tro Veninde!
 Leve, hver Dansens raske Ven!
 Aldrig forbitre Nag dens Minde!
 Alfid uskyldig være den!

I Overensstemmelse med Sangen var Dansen inddelt i 4 Perioder: I. Menuet, danset af et Par, der forestillede Jordens første Mennesker. II. Kontradans, danset af Jordens første to Par. III. Engelskdans, danset af 4 Par, Syndflodens Mennesker. IV. Lystig Dans med Krumspring og Springdans, hvori efterhaanden flere og flere Par deltog, — Babelsforvirringen. Under Dansen sang man den her anførte Vise, hvortil Melodien blev spillet. Hvert følgende Vers blev spillet paa samme Melodi som de foregaaende, men hvert nyt Vers stadigvæk i hurtigere Tempo end det foregaaende. Denne Dans gjorde saa stor Lykke, at den aller blev opført senere paa Aftenen. Klokkeren 9 blev der i en tilstodende Sal serveret Festmaaltid: Koldt Køkken, Vin og Punsch for alle Damerne og de indbudte Herrer samt for saa mange af Seminaristerne, der kunde finde Plads, medens de øvrige besorgede Opvartningen. Under Maaltidet sang de 12 Dimittender en Afskedssang, der besvaredes af de tilbagebli-

vende Elever med en Sang, der var forfattet af en af disse. Man sang ogsaa andre af de paa Seminariet brugelige Viser og drak Skaaler for Kongehuset, Skolekommissionen, Lærerne, de danske Digtere, Sandheden m. m. Efter Maaltidet blev der danset til Klokken 6 Morgens, hvorefter der serveredes The og Kaffe. »Den hele Aften herskede en høj Grad af Jovialitet, forenet med den strengeste Omsorg for Velanstændighed og Orden. Man vilde uden Tvivl faa Umag med at fremvise et Selskab af omtrent 80 saa inderlig og tillige saa sødelig glade Mennesker.« Da Nørreport blev lukket op om Morgenen, kom de Kareter, som skulde afhente de kopenhavnske Damer. Disse ledsagedes derpaa ind til Byen af de samme Seminarister, som havde bragt dem ud. De øvrige forvandlede Dansesalen til Læresal, og Klokken 9 Morgens begyndte atter Læsetimerne.

Riber døde allerede 1796, og da Claussens Helbred var vaklende, og Arbejdet med det forøgede Elevantal blev uoverkommeligt, blev der i Ribers Sted ansat to Lærere, Nordmanden Eiler Munthe som Andenlærer, og Frederik Høegh-Guldberg, en Søn af Statsministeren, som Tredielærer. Munthe forstod imidlertid ikke at rogte sin Gerning, og begge manglede de Evne til at holde Disciplin. Det kom da 1798 til forargelige Optrin, idet Lærerne indbyrdes laa i Strid, og Eleverne skændtes med Lærerne og fremsatte stærke Klagemaal navnlig over Munthes Forsømmelser. Tilslidst indfandt hele Kommissionen sig paa Seminariet for at gore Ende paa Skandalen, og efter afholdt Forhør fik Eleverne en alvorlig Irettesættelse og Lærerne et Tilhold om i Fremtiden at leve i god Forstaaelse. Munthe fik derhos en særlig Reprimande for Forsømmelighed og Egenraadighed, og kort efter forflyttedes han til Metropolitanskolen som Adjunkt.

Det er tvivlsomt, om de Mennesker havde Ret, som mente, at Guldberg ikke interesserede sig i tilstrækkelig Grad for sin Lærergerning. Et talende Vidnesbyrd om, at han i hvert Fald med Varme kunde tage sig af sine Elever har man i den Bog, han udgav til Forsvar for Jens Sonderup, der var kommen grumme galt afsted. Sonderup var den 9. Marts 1799 i København, og Klokken 10 om Aftenen modte han efter den Aftale, han havde truffet med to Kammerater, ved Nørreport, idet de

alle tre vilde følges ad hjem. Da de to Kammerater ikke var komne, gav han sig til at spadsere op og ned ad Fortovet lige udenfor en ved Porten værende Horkræmmers Butik, og det var der vel egentlig ikke noget slemt i; men Ulykken vilde, at man iforvejen mente at have iagttaget, at der Natten for var prøvet en fremmed Nogle i Horkræmmerens Hus, og da man nu saa Sonderup gaa op og ned udenfor Huset, antog man uden videre, at han var Tyven, der lurede paa Lejlighed til atter at prøve sin Nogle. Følgelig blev Sonderup anholdt og bragt paa »Stationen«, og først næste Dag blev han sluppet løs igen. At denne Historie vakte en uhyre Opsigt baade paa Seminariet og i Byen, kan enhver forstaa, og Guldberg indgav paa Seminariets Vegne en Klage til Øvrigheden og senere et Forsvarsskrift, hvori han paa det skarpeste tager Sonderup i Forsvar og angriber Horkræmmeren, der er Skyld i det hele Postyr. Guldberg overværede alle de i Sagen afholdte Forhør, og han skrev om Seminaristerne, »at man ei letteligen skal fremvise en Samling af 40 forskelligt-sammenbragte unge Mennesker, der i høiere Grad uden mindste »Tvang iagttager al mulig Orden. Jeg tør altsaa med Vished »paastaa, at — hvilket man endog her har seet — Ingen af dem »enten fornærmer noget Menneske først, eller endog gør det efter »(mod dem ud-)vist Fornærmelse; men just derfor skal deres »Genrettigheder forsvares til det Yderste.« Videre skriver han, at han let gennem sine gode Forbindelser kunde have faaet en i Verdens Øjne anderledes glimrende Stilling end den at være Lærer paa Seminariet, men at han ved denne sidste Stilling er ti Gange saa meget hædret som ved en saadan højere Stilling, og at han til det Yderste vil forsvare sine »Lærlinger og saaledes »afvende ethvert Angreb af Enhver, der ei fører Sandhed i sit »Skjold. Det skal jeg, saalænge jeg staaer paa Posten; jeg skal »staae Enhver til Tjeneste, der saaledes lyster at gjæste Seminariet og Seminaristerne.«

Seminaristerne paa Blaagaard blev Vidne til de to store *Ildsvaader*, der i Aarhundredets Slutning hjemsøgte Hovedstaden, 1794, da *Christiansborg* brændte, og 1795, da en stor Del af Byen blev lagt i Aske, deriblandt *Vajsenhuset*, hvis Born og Personale derefter indkvarteredes paa Blaagaard, hvor Madam Gre-

gersen paatog sig Bepisningen af Bornene. En Kommission undersøgte, hvorvidt det var muligt at knytte Vajsenhuset til Seminariet, hvilket Claussen ønskede; men Biskop Balle satte sig herimod, da han ikke ansaa det for heldigt, at Vaisenhusets Børn skulde være »Proveklude for Seminaristerne«. Vajsernes Ophold paa Blaagaard var imidlertid til stor Gene for Seminariet. Plankeværket fra Lysthusene ned til Soen henlaa nemlig endnu efter Orkanen 1793 »i slet Tilstand«, saa der her var fri og ukontrolleret Færdsel til og fra Blaagaard af Vajsenhusets Børn og Personale, samt af Seminarister, der selv tog sig Forlov til Udgang, og Færdselen her var saa stærk, at Madam Gregeresen klagede over Brud paa Markfreden. Fra Seminariets Side vidste man kun at raade Bod herpaa ved Lontillæg til Portneren, fordi hans Tilsyn nu var besværligere, og til Vajsenhusets Vægter, for at han om Natten ogsaa skulde gøre en Ronde om Seminariets Bygninger for at holde Vagabonder borte. 1799 blev endelig Vajserne bortsendte fra Blaagaard.

Slaget paa Reden 1801 gjorde et dybt og varigt Indtryk paa Blaagaards Seminarister, og dette Indtryk næredes yderligere ved de smukke patriotiske Sange, der i den Anledning saa Dagens Lys. Men en stor Ulempe for Seminariet var det, at Clausen fik Ordre til paa Blaagaard at skaffe Plads med Senge og Madrasser til 50 »indvortes Syge«, der blev flyttet herud fra Frederiks Hospital for der at skaffe Plads til Kvæstede fra Slaget.

De urolige Forhold indenfor Seminariets Omraade bidrog ikke til at grundfæste dets Anseelse. Ved dets Grundlæggelse kunde de mest yderlig gaaende Filantropister ikke finde rosende Ord nok om denne Lærestalt, »et Æreminde for den Konge, der gav Lys og Frihed til sit Folk.« De drømte da om, at der fra Lærestalten skulde spredes en Oplysning blandt Almuen, der skulde sætte sine skønneste Frugter ved »Menneskeslægtens Forædling og Genfødelse«. Men da Frugterne lod vente paa sig, følte de sig skuffede i deres Drømme og tabte Interessen for Filantropismen i Almindelighed og Blaagaards Seminarium i Særdelighed. Lærerne søgte imidlertid at bevare den Nimbus, der fra først af svævede over det som en højere Lærestalt, og de

fandt det berettiget at tale om Seminaristernes *Studeringer*, Lærernes *Forelæsninger*, Blaagaards *Horesale*, »*Visdommens stille Sale*« o.s.v., ligesom de helst ønskede at tituleres: Lektorer, og Eleverne forsøgte ved at gaa klædt i Livkjole (oftest af Vadmel eller Hvergarn) med korte, spidse Skoder at give Seminariet et vist fornemt Præg. De opnaaede dog kun derved, at man gav dem Øgenavnet »*Rumpeludser*«.

Imidlertid var Kommitteret Arctander udnævnt til Medlem af Kommissionen, og ved kgl. Resol. 29. September 1797 beordret til med Trant at fore det særlige Tilsyn med Seminariet, og da Trant kort efter dode, blev Prof. Fr. Münter hans Stedfortræder. Efter Münters Afgang blev Saxtorph d. 12. April 1799 Andenlærer og Inspektor. Claussen dode 26. August 1801.

II. *Under Saxtorphs Styre.*

Jacob Saxtorph var født i Roskilde d. 7. September 1771, blev Student 1788, tog Skoleembedseksamen 1795 og blev Lærer ved Blaagaard 1799, og da Claussen dode, rykkede han 1801 op paa dennes Plads som Førstelærer. Hans Undervisningsfag var Historie, Geografi og Naturlære. I Saxtorph fandt man en Mand, der med Dygtighed og fast Haand formaaede at lede Anstalten, og Eleverne mærkede snart, at de i ham havde faaet en Lærer, der forstod at vække Interesse for sine Fag, og en Inspektor, der formaaede at sætte sig i Respekt og holde Disciplin uden at lægge snærende Baand paa deres personlige Frihedstrang i deres daglige Færd, naar kun deres Optræden var anstændig og sømmelig; men ondartede Udskejelser straffedes derimod skaansellost med Bortvisning. En fortrinlig Kraft erhvervede Seminariet i cand. theol. C. L. Strom, der blev Lærer, efter at Saxtorph ved Claussens Dod var avanceret til Forstander.

Hidtil var Seminariet styret som en ægte filantropistisk Lærestanstalt efter tysk Monster; men allerede nu begyndte Begejstringen at kolnes for Filantropismens Skoletanker. Desuden indsaa man nu, at Eleverne var overbebyrdede med Fag, saa at mange af dem intet lærte til Gavns; og Kommissionen fandt derfor Anledning til at advare Lærerne mod »at udvide Undervisningen til

lærde, spekulative Undersøgelser, men anbefalede dem derimod, »at de paa en populær og tydelig Maade særlig tog Sigte paa at give Eleverne en sund, almennyttig Oplysning«. Prof. Münter, den senere Biskop, udtalte samtidigt, at Maalet med Lærernes Uddannelse kun burde være at sætte dem i Stand til at meddele Landalmuen de nødtorftigste Kundskaber, da en videregaaende Uddannelse efter hans Mening vilde være skadelig, da den kun vilde føre til, at Lærerne følte Utilfredshed i deres Stilling. Seminaristerne skulde opdrages til Nøjsomhed og vænnes til en Levemaade lig Bondernes; derfor burde Seminarierne lægges paa Landet og ikke i Kobstæderne, hvor Eleverne fristedes til Overdaadighed. Lærerne burde føre Tilsyn med, at Eleverne ikke anvendte deres Lommepege til Vin, Kaffe o. lign., eller til Besøg i Teatret. Disse bornerte og reaktionære Anskuelse blev dog kun lidet paaagtede; men man fik dog udvirket, at det blev forbudt Eleverne at medvirke ved Teatret som Statister og Korsangere. Fra Seminariets Side var der dog tidligere gjort Skridt til at gøre Undervisningen mere praktisk og populær, og Strøm, der var gaaet bort fra den aandlose og unaturlige Maade, hvorpaa den kateketiske Undervisning tidligere var drevet, blev udsendt paa pædagogiske Rejser til Nordtyskland og Schweiz for at erhverve Kendskab til nyere Undervisningsmetoder. 1805 blev Agerdyrkningslære optaget som Fag med Prof. Begtrup som Lærer, og til de praktiske Øvelser blev yderligere inddraget 3 Tdr. Land af Blaagaards Jorder under Seminariet. Krigsbegivenhederne 1807 medførte imidlertid Undervisningens Ophor i dette Fag.

Midt under Seminariets Hostferie 1807 gjorde Englænderne Landgang ved Vedbæk. De fleste Seminarister var bortrejste og kun 22 var tilbage. Blandt de frivillige Korps, der i Hast dannedes for at deltage i Hovedstadens Forsvar, var ogsaa Studenterkorpsen, hvis Chef var Hofmarschal Hauch. Seminariets Direktion stillede straks de 22 Elever til Chefens Raadighed; og han anvendte dem da som et Redningskorps, der blev brugt paa Steder, hvor man ønskede særlig paalidelige Folk. Foreløbig blev de paa Seminariet, hvor de maatte skaffe Plads til Syge fra Frederiks Hospital, for at der her kunde blive Plads til saarede

Soldater. Da Fjenden nærmede sig Byen, rejste Saxtorph med Familie til Vestsjælland, medens Seminaristerne indkvarteredes i Regenskirken for at kunne være disponible under C. L. Strøms Ledelse. Endnu nogle Dage begav de sig af og til ud til Blaagaard for at redde det mest mulige af Seminariets Inventarium ind til Byen, men da denne blev aldeles indesluttet og Portene lukkedes, blev de inddelt i Vagtposter paa Rosenborg, Kongens og Prinsens Palæer, samt i Staldmestergaarden. Til Underhold fik hver Mand daglig udbetalt 24 Sk. Seminarieleærer Strøm, hvis Hustru var Datter af Universitets-Bibliotekaren R. Nyerup, tog med Hustru og Barn Ophold i Opgangen til Runde Taarn, udenfor Biblioteket, der den Gang var over Trinitatis Kirkes Hvalvvinger.

Efter Vaabenstilstanden indfandt Strøm og senere Saxtorph sig atter paa Blaagaard, hvor de fandt stærk Indkvartering af engelske Soldater, og i Haven var der opkastet et Batteri med opplantede Kanoner. Allétræer og Frugttræer laa omhuggede, og Bygningerne var sønderskudte. Derfor fandt Lærerne, at det under disse Forhold var nødvendigt at udsætte Undervisningen, og de raadede da de Elever, der havde Slægt og Venner paa Landet, til at søge Ophold hos disse indtil videre, og tilbage blev saaledes kun 16, der havde Logis i Byen. Da de fjendtlige Tropper var bortdragne, blev der i Hast istandsat nogle Værelser, hvori Undervisningen kunde begynde, og da Økonomens Hus var nedskudt, fik Eleverne udbetalt Kostpenge. Men allerede 1808 blev der givet Ordre til at romme Seminariets Lokaler, for at disse kunde anvendes til Feltlasaret for de fransk-spanske Tropper, der ankom hertil for at gøre Landgang i Skaane. Foreløbigt fik saa Seminariet Lokaler paa Lystgaarden Store Ravnsborg og en nærliggende Ejendom.

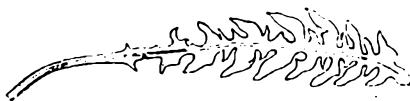
Med tungt Hjerte maatte Saxtorph sige Farvel til »det elskede og skønne Blaagaard«, og med Sorg maatte han erfare, at der endog var Udsigt til, at Lærestalten paa Grund af Pengemangel helt vilde blive nedlagt, hvorfor Lærerne Strøm og M. H. Petersen (der havde afløst Hoegh-Guldberg) søgte og opnaaede Forflyttelse til Præstekald. Men Saxtorph, der 1807 var udnævnt til Professor og Medlem af Skolekommissionen, og Reventlow,

bistaet af Biskopperne Balle og Münter, fik dog endelig udvirket, at Seminariet fremdeles skulde bestaa. Det skulde imidlertid flyttes ud paa Landet, og Valget faldt da snart paa Jonstrup, hvor Staten derefter til Brug for Seminariet erhvervede Hovedgaarden med de nærmest tilliggende Bygninger og Jorder.

Den gamle Tid stod med Hensyn til Embedsbesættelser og Lønforhold ikke i noget Rosenskær for Saxtorph, der i et fortrøligt Brev, dateret 13. April 1812, udtaler sig saaledes derom: »Ved Seminariets Oprettelse tænkte man som oftest mere paa Embeder for Folks, end paa Folk for Embedernes Skyld. Sevel skulde anbringes der; til Lærer duede han ikke, og han blev da gjort til økonomisk Inspektør for dog at være Noget. Erfaringen viste imidlertid snart, at han ikke engang kunde bestride det, skønt han intet andet havde at gøre. Zinck, som den . . . (ulæseligt) var i R(eventlows) og S(chimmelmanns) Kridthus, og som de, der kom darsus'en fra, maatte ogsaa han have et Sommer-Lyststed paa Blaagaard; men mere end Musik kunde han ikke præstere. Til det egentlige Arbejde maatte man have to duelige Lærere, Claussen og Riber, og saaledes stod det til 1796 mod Slutningen af Aaret; da døde Riber. Nu søgte over 20 duelige Folk hans Post; men Guldberg skulde, mere for hans Faders end for sin egen Skyld (skønt han vel for sin egen Skyld havde fortjent det) fojes, og Bastholm, der som Konfessionarius havde været Direktor for Pageundervisningen, vilde have den ved Pagersnes Indstilling afgaaede Page-Hovmester i Vej. Seminariet maatte da finde sig i at være Middel i Stedet for Øjemed, og nu fandt Bastholm paa det Expidens, som han vidste maatte (som i Lignelsen Fuglen Fønix i Julestuen slog Jeronimus gæltig) virke paa Rentekammermanden, at man med ringe Bekostning kunde hjælpe disse Personer, da Riber havde 600 Rdl. i Løn. Naar nu Munthe beholdt sin Pension — 200 Rdl. —, behøvede han kun 300 af Ribers Gage, og de 300 blev til Guldberg, som nu kun behøvede 100 Rdl. til Husleje, og saaledes fik Seminariet for 100 Rdl. 2 Lærere i Stedet for een: det var jo Profit tout clair. Munthe duede ikke til den Post og blev Gudskelov snart ked af den. I Efteraaret 1798 kom han til Frue Skole; man vidste vel, at man havde begaaet en Svaghed, og vilde nu —

det véd jeg med Vished — have gjort den god igen. Men Guldberg havde ikke Lyst til andet end Time-Informationer, og vilde ikke som Lærer flytte ud paa Blaagaard. Claussen havde imidlertid maattet tage den økonomiske Bestyrelse, hvortil Sevel ikke duede, og man maatte da, efter at have vredet sig næsten $\frac{1}{2}$ Aar, skride til at vælge en Tredielærer, og da Zinck ikke kunde have andet end Musikken, blev det mig. Men da man vel saa, at jeg ikke kunde nøjes med 300 Rdl., og den lærde Skole lige saa vel som vor Kommission holdt paa Økonomien, saa kneb den Munthes Løn, paa Grund af, at han havde beholdt sine 200 Rdl. i Pension som Page-Hovmester. Saa indlod Kommissionen sig i Korrespondance med Finanskollegiet, og paa forventet kongelig Approbation, der endnu ikke var kommen den 14. Februar 1801, fik jeg tillige med min Bestalling den 17. Juli 1799 de 200 Rigsdaler anvist i Finanskammeret.«

Da Jonstrup Hovedgaard var erhvervet, var første Kapitel af Seminariets Historie forbi, og med store Forhaabninger imode-saa Saxtorph den ny Tid, der oprandt, da Blaagaard 1809 genopstod ude paa Jonstrup.

JONSTRUPSAMFUNDET

Jonstrupsamfundet er stiftet den 5. August 1919, og de nedenfor anførte Statuter er udstedt den 2. August 1921 (se Jonstrupbogens 1ste Bind Side 5—7 og Side 74).

§ 1. Samfundets Formaal er at samle Jonstrupperne om fælles Minder og Interesser ved at afholde Stævner paa Seminariet, ved at udgive en Aarbog eller paa anden formaals-tjenlig Maade.

§ 2. Enhver, der er eller har været Lærer eller Elev paa Jonstrup, kan blive Medlem.

§ 3. Samfundet ledes af en Bestyrelse paa 5 Medlemmer, valgt ved almindelig Stemmefflerhed og helst af forskellige Aargange. Formanden vælges af Bestyrelsen, som selv fastsætter Forretningsgangen. To Revisorer vælges til at gennemgaa Aarsregnskabet.

§ 4. Til at redigere Aarbogen vælger Bestyrelsen en Redaktør, som efter Samraad med Bestyrelsen bestemmer Bogens Indhold og Pris og hvor ofte den skal udkomme, som Regel hvert Aar.

§ 5. Bestyrelsen fastsætter Storrelsen af det aarlige Kontingent, for Tiden 2 Kr., og bestemmer hvor ofte, der skal afholdes Sammenkomster, som Regel hvert 2. eller 3. Aar.

§ 6. Hver ordinær Sammenkomst betragtes som Samfundets Generalforsamling, hvor der vælges ny Bestyrelse, og hvor alt vedrørende Samfundet kan behandles.

§ 7. I Tilfælde af, at Samfundet ophæves, forelægger Bestyrelsen Forslag for Medlemmerne om, hvorledes der skal forholdes med Samfundets Midler.

I Februar 1924 er Medlemsantallet 310. Især er det Dimittender fra 1893 til 1918, der er repræsenteret. Før og efter mangler der en Del. Vil Medlemmerne ikke agitere for større Tilslutning? 1919—23 er kun repræsenteret ved 12 Medlemmer, hvilket er omtrent 12 % af disse Aars Dimittender. Enkelt Aargange som f. Ex. 1895 og 1904 er meget ringe repræsenteret. Ingen Aargang er fuldstændig. Bedst repræsenteret er 1917 med 20 Medlemmer af 26 Dimittender og 1912 med 15 af 24. Det vilde være rart at naa til, at Jonstrupbogen kunde leveres for Kontingentet alene, saa at en extra Opkrævning kunde undgaaes. Blev vi rigtig mange, kunde det naas.

Indmeldelser i Jonstrupsamfundet modtages af

Frigast Hansen,
Kommunelærer.
Njalsgade 67⁴, København B.

REGNSKAB

	Indtægt. Kr. Ø.	Udgift. Kr. Ø.
1/7 1922— ³¹ 12 1923.		
Kassebeholdning pr. ³⁰ 6 1922	381 00	
Renter	7 46	
Restancer	138 00	
Jonstrupbogen I solgt for et Beløb af	1001 75	
Forsendelsesomkostninger fra Trykkeriet		10 35
Medhjælp ved Udsendelse af Jonstrupbogen I		25 00
Udgifter ved Trykning af 500 Eksp. af Jonstrup- bogen I		1090 10
Postinkasserings- og Postopkrævningsblanketter ..		39 25
Konvolutter, Papir o. s. v.		14 83
Postgebyr		0 63
Porto		176 12
Sekretærens Rejsudgifter til Bestyrelsesmøder ...		10 00
	1528 51	1366 28
Kassebeholdning pr. ³¹ 12 1923		162 23
	1528 51	1528 51

Njalsgade 67⁴ d. 31. December 1923.

K. Frigast Hansen.

Undertegnede Revisorer i Jonstrupsamfundet har gennemgaaet ovenstaaende Regnskab og ikke fundet Anledning til nogen Bemærkning.

Søsrum og Sierslev Skoler i Januar 1924.

M. Pedersen.

S. M. Waaben.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Seminarieforstander *Stig Bredstrup*, R. Dbm., Jonstrup Statsseminarium pr. Ballerup. Viceinspektør *Carl F. L. Petersen*, Smallegade 8³, København F. Forstrelærer *Jorgen Hegelund*, Ulstrup pr. Gorlev. Kommunelærer *K. Frigast Hansen*, Njalsgade 67⁴, København B. Seminarieelev *Thomsen*, Jonstrup Statsseminarium pr. Ballerup.

JONSTRUPBOGEN

3DIE BIND

1 9 2 5

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN

JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG - NJALSGADE 67

KROHNS BOGTRYKKERI

1925

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Rudolf Bruhn. <i>Jorgen Hegelund</i>	5
Jonstrup under Saxtorphs Styre. <i>J. P. Jørgensen</i> ...	36
Jonstrup under Wegeners Styre. <i>J. P. Jørgensen</i> ...	47
H. Mortensen. Et Hundredaarsminde. <i>R. C. Mortensen</i>	57
Regnskab	64
Bestyrelse.....	64

*Har jeg Fred med mig selv,
Guds Sol paa min Færden,
da ligger jeg gerne i Strid
med Alverden.*

RUDOLF BRUHN

Af Jorgen Hegelund.

Blandt Jonstruppere af yngre Aargange har Navnet Rudolf Bruhn allerede en historisk Klang. Jonstrupfortællingen »De Seks« har baaret hans Navn over Landet, og Navnet er forlængst knyttet til Jonstrupstenen derude i Skoven, den Bauta, der netop paa hans æggende Initiativ blev rejst for »Jonstrups Minder, der ej maa dø«.

Mange ældre og yngre Jonstruppere, der ikke personlig har kendt Rudolf Bruhn, spørger med levende Interesse, hvem var dog denne mærkelige Jonstrupper, og hvordan var han?

Det er da rimeligt, at Jonstrup-Aarbogen giver Plads for et Forsøg paa at give et Billede af ham, saadan som han var.

De følgende Sider vil fortælle om ham. Paa Grundlag af hans

egne og nu og da Vennernes samtidige Dagbogsblade, Breve og andre Optegnelser, har jeg forsøgt at give et Virkelighedsbillede af hans saa tidlig afbrudte, men sjældent rigt gennemlevede Livsbane. Der er Ting, der ligger saa nær i Tiden, at de vanskeligt kan tages med endnu i en saadan Skildring, og der er Ting, hvorom Vennen tier. Alligevel vil jeg haabe, at det maa lykkes mig i de følgende Linier at give et Billede af Rudolf Bruhn, Sandheden tro og hans Minde og vort Venskab værdigt.

Rudolf Frimødt Bruhn er født i København den 8. April 1889. Hans Far var Trikotagehandler Harald Bruhn paa Østerbro. Et Hjem, der var vaagent overfor det, der kristeligt og folkeligt levede i Tiden, kom til at præge den lille Rudolf Bruhn i hans Opvækst. Faderens frejdige Friluftsvæsen og nogterne Alvor og hans prægtige Moders overstrømmende, men blide Hjertelighed var Egenskaber, han fik i Arv, og de betingede hos ham det frugtbare Spil af Modsætninger, der altid var ejendommeligt for hans Natur.

Hvad Barndomshjemmet betød for Rudolf Bruhn, anede vi, hans Venner, gennem den Kærlighed og Beundring, hvormed han altid omtalte sit Hjem, den sjældne Forstaaelse af Ungdom, vi altid mødte her, og den enestaaende Fortrolighed i smaat og stort, der bandt ham ganske særligt til hans Moder, og som vi nu og da fik et overraskende Indtryk af.

Rudolf Bruhn er født i April, og noget af Aprilvejrets Uro var der i hans Sind allerede som Dreng.

Hans Forhold til Skolen blev ikke noget Hjerteforhold. Han var en født Oprører mod alle ubarnlige Vedtægter og Baand, og hans Skoleliv var ofte en indre Konflikt mellem Hensynet til Bogen og Længslen efter Kammeraterne derude.

Nogen Ug-Dreng var han ikke. Han passede sine Ting, gjorde lydlig sin Pligt, men glad var han først, naar Kammeraterne kaldte. Med sin utrolige Opfindsomhed og glimrende Evne til at arrangere var han her den kaarede Fører og Høvding.

Et Eksempel paa hans ualmindelig levende Fantasi og stærkt bevægede Følelsesliv er følgende:

Som 10—11-aarig var han en Sommer i Gjellerup og overværede der et Møde, hvor den kendte Præst Johannes Clausen

(Vonsild) talte om Sønderjylland og den nationale Kamp mod Uretten.

Det greb ham saadan, at han, da han kom hjem til København, søgte at begejstre Kammeraterne. Nu skulde *de* tage fat. Rudolf Bruhn skrev til Johannes Clausen og bad om Raad, han og hans Kammerater vilde danne en sønderjydsk Forening, fik ogsaa Svar fra Clausen, der nok har tænkt: Hvor længe mon den Begejstring varer? Men han fik senere stærke Beviser nok i Hænde paa, at hos een i det mindste forblev Kærligheden til det omstridte Land varm og brændende.

Og denne Kærlighed til Sønderjylland bevarede Rudolf Bruhn, saa længe hans Hjerte slog.

I April 1903 kom han i Østersøgades Latin- og Realskole for at læse til Præliminæreksamen. Meget af det kaade Drengelumor, der siden fik Udtryk i Bogen »Dreng«, har de følgende Aar til Baggrund. I disse Aar kom den smukke Forening af Livsglæde og Alvor, han mødte i K. F. U. M.s Ungdomsafdeling i Gothersgade til at betyde meget for ham.

Det var lidt svært for ham at tage Bestemmelse om, hvad han vilde være. En Forstmands raske Friluftsliv var nok det, der tiltalte ham mest; men en Dag kom han hjem og fortalte sin Moder: »Nu ved jeg, hvad jeg vil være; kan jeg blive en Lærer som Hr. Ingerslev, vil jeg være glad.«

Den kaadeste af Drengene, som siden i sine F. D. F.-Bøger skulde fejre rene Orgier af Drengelumor, havde nu fundet et Læreriideal, han ikke alene anerkendte, men som blev afgørende for hans Valg af Livsstilling. Men Drommen om Skoven blev aldrig glemt, og vel ogsaa derfor blev det Jonstrup, der kaldte paa Rudolf Bruhn. Efter at have taget Præliminæreksamen blev han Præparand paa Skolen, og i Sommeren 1907 kom Rudolf Bruhn til Jonstrup.

Han mødte med store Forventninger. Her skulde herlige Ungdomsaar opleves. Her var de ideelle Betingelser for et Friluftsmenneske til at leve løs med aabne Sanser og for fulde Lunger i en herlig Natur, nær det kære Hjem, og dog saa fjernt fra Storstadens Stenbro. Her var altsaa de ufattelige Muligheder for Oplevelse af Kammeratliv og Venskab gennem 3 Aars Ungdoms-

liv. Her var ogsaa Stedet, hvor han skulde arbejde — i sejge Tag — og med frisk Humor for at naa paa Vej frem mod det Lærerideal, der allerede da stod levende for Rudolf Bruhn: Læreren, der med hele sin friske, muntre Personlighed gør sig til Tjener ikke for Mammon eller støvede Paragraffer, men derimod for det levende Livs gode og stærke Magter.

Faa unge Mænd er gaaet til Jonstrup med større Forventning, med varmere Ildhu, med ærligere Beslutning om at faa det mest mulige ud af disse Aar.

Han led Skuffelser, maatte med sin særprægede og følsomme Natur nødvendigvis lide Skuffelser. Og alligevel — faa har oplevet al Jonstrups Herlighed saa rigt som han!

Overfor Spørgsmaalet, hvilke Sider af Livet paa Jonstrup, der optog Bruhn stærkest: Friluftslivet, det snævre Kammeratliv eller »Timerne«, da er der ingen Tvivl om, at det eksamensbestemte Seminararbejde huede ham mindst.

Pligtopfyldende og »nojagtig« var han altid. »Stovlen« paa Klassen indlod han sig nodig med; men Tyrekarl blev han aldrig. Han havde Tid til Friluftsliv, en hyggelig Sludder i Vennelag; og i »Tyretiden« op mod Eksamen var han opfindsom med Hensyn til overraskende Paafund og Sikkerhedsforanstaltninger mod »Overanstrengelse«. At han alligevel altid var paa den sikre Side med Hensyn til at faa sit Arbejde gjort, hang sammen med en Egenskab, der stod i mærkelig Modsætning til det fantastisk impulsive i hans Væsen. Han var en god Økonom — ogsaa med sin Tid. Han var gerrig paa Minutter for at kunne solde kongeligt med Timer.

Rudolf Bruhn passede sine Ting, men det var med alt andet end Begejstring, han gik i Lag med adskillige Fag, hvis nødvendige Plads i Læreruddannelsen han vel anerkendte, men som irriterede ham, fordi Undervisningsstoffet modte ham tilskaaret og behandlet efter Eksamenshensyn.

Men hvor var han taknemmelig, hver Gang han hos sine Lærere mærkede en ærlig Stræben for at frigøre Undervisningen fra Eksamenshensynets Baand.

Naar Forstander Bredstrup en Dag gjorde sig tidlig færdig med Overhøringen eller den dikterede Disposition for derefter

veloplagt og med spillende Lunc at udfolde sin myndige og muntre Veltalenhed, da lyttede vi alle, men vel ingen som Rudolf Bruhn. »Du »Gamle«, det var Menneskfode!« kunde han sige.

»Cand. mag. Nielsen var vel nok den af vore Lærere, Rudolf Bruhn havde vanskeligst ved at »forstaa«. Der var en dyb Temperamentsforskel mellem de to. Som vi andre beundrede han ham som Lærer; men han havde svært ved at forsone sig med den kolige Form og den fine Ironi, hvormed Nielsen skabte sin stillfærdige Myndighed.

Og dog var der beslægtede Strengte hos disse to Modsætninger. Naar »Cand. mag.« i en Literaturtime i 1ste Klasse kunde give sig hen, og vi mærkede hans rigte, varme Menneskelighed og den friske ungdommelige Skonhedsglæde bag den beherskede Form, da faldt der ogsaa for Rudolf Bruhn Manna i Ørkenen.

Rudolf Bruhn inddelte Skolens Fag i Tyre- og Menneskefag. Tyrefagene blev passet pænt; og det var ikke Flid og Velforbereathed i disse Fag, det skortede paa; men hans Forhold til dem var et koligt Pligtforhold, og han brugte enhver rimelig Lejlighed til at slaa det fast.

Jonstruppere fra 1909 vil mindes en uforglemmelig Skt. Hansfest. I et af Bruhns Dagbogsbreve skildrer han den selv saaledes:

Ovre paa Møllehoj laa en Ladning Tjorn, som blot ventede paa at blive hentet. Saa laante vi to Arbejdsvoerne, var selv baade Kusk, Heste og Arbejdere, og saa hang vi i. Det ene Læs kom svingende efter det andet ind paa Baalpladsen.

Ih, hvor vi sled! Jeg har i Dag talt 19 Rifter og Skrammer paa mine Hænder, men da jeg Klokkeren halvti bekendtgjorde Programmet, laa der en saadan Stabel Tjorn, at der var nok til mange Kvægfolde i Afrika.

Forst sang vi »Vi elsker vort Land«. Vi udførte den som i »Der var engang —« med Solo og Omkvæd. Da Baalet flammede højest og lyste viden om, holdt jeg en kort, men virkningsfuld Tale, hvori jeg averterede Ankomsten af en meget farlig Forbryder, der var paagrebet og nu skulde dømmes her. Jeg sprang frem foran Baalet og i — glødende — Ord talte jeg

til med saa store Forventninger. Begge betød saare meget for ham. Men Naturen skuffer aldrig sin Elsker. — Derimod kan det ikke nægtes, at han paa et og andet Punkt blev skuffet i sin uhyre Forventning til Kammeratlivet. Og det maatte blive saadan, og deri havde hverken han eller hans Kammerater Skyld.

Hans indre Forudsætninger og hans Udvikling paa dette Tidspunkt var saa vidt forskellige fra de fleste af hans Kammeraters, hans impulsive Aktivitet og uberegnelige Initiativ maatte skabe ham Vanskeligheder i Omgivelser, hvor det sindige og nogternt vurderende Landbonaturel var i Overvægt.

Blandt 5 Kobenhavnere i Klassen var Rudolf Bruhn, ved Siden af den uforglemmelige Ekberg, særlig typisk; men medens Kammeraterne meget godt kunde døje »Jøden«s grovkornede Drillerier, der kunde straae i et Fyrværkeri af spillende Vid, Lune og Intelligens, saa folte man sig undertiden usikker overfor Rudolf Bruhns henrivende Humør og Enthusiasme og Lyst til at sætte i Scene.

Var Humoret »Grin«? Var Alvoren ægte? Var han ikke lidt vigtig? Var hans Hjertelighed ikke »overdreven«?

Vi, der blev hans nære Venner, ved, at intet var ham fjernere end det golde, vrængende Grin, og at hans kaade Drengelumør dækkede over en usædvanlig Alvor, og at hans Hjertelighed, som en Ven har udtrykt det, bundede i den sjældne Fejl at have et Overskud af Følelse.

Men det var denne Forening af Modsætninger, det var svært for mange af hans Kammerater at »tage«.

Denne KFUM'er og Ricard-Beundrer, der satte Jonstrup paa den anden Ende, forstod man ikke altid. Rudolf Bruhn led, hver Gang han hos Kammeraterne mærkede dette afventende Forbehold. Et blot almindeligt, hyggeligt Kammeratskab var ham ikke nok.

Med sit Følelsesoverskud maatte han nødvendigvis prøve at smede Kammeratskabet om i Venskabets fortrolige Form, og saa gik det naturligt saadan, at han rykkede de Klassekammerater nærmest, der forstod ham bedst, og saadan gik det til, at der allerede paa et tidligt Tidspunkt samlede en Kreds af Venner, oprindelig 6, senere 7.

Det har naturligvis til alle Tider i Jonstrups Historie været saadan, at nogle Stykker, der kunde særlig godt med hinanden, ved Siden af at deltage i det almindelige jonstrupske Kammeratliv har søgt sammen i en lille Kreds, har haft det hyggeligt med hinanden ved en Kop Te med Kiks, eller soldet overdaadigt i Chokolade, Cigarer og Sodavand, mens Sluddereren gik. Man har samledes om Oplæsning af en god Bog, det var maaske »Piazza del Popolo«, der Aften efter Aften troldbandt den lille Kreds i romantiske Dromme: indtil man sluttede af, og Kredens »Vir-

Jørgen Høgelund. Arild Ebbe. C. M. Lauritsen. Elberg. Rudolf Bruhn.
Th. Rindjerg.

»De 6«. En Æggesnaps i det fri.

tuos« gav en Violinsolo, og man gav sig nye Stemninger i Vold. Man har samledes til Diskussioner om alt mellem Himmel og Jord, og medens Knejsen efterhaanden taagedes i Tobaksrøg, sattes Problemerne under Debat: »Forsvarssag«, »Viljens Frihed«, »Seminarisme« og »Tredie Del« eller hvad det nu var. Spøg og Latter, drilske Afbrydelser, rappe Replikker, stiltfærdig Alvor, flammende Harme, luende Begejstring: Diskussion for fuldt Orkester!

Og saa har man sluttet af med en Tur i den maanelyse Sommernat for at kole de hede Hoveder. Flerstemmigt og smukt lod »Nattens dæmrende Taager« derhenne fra Mølleruinen.

Og ind i et saadant Vennelag kom Eventyret en Dag med Efteraarsballets hjertebankende Forventning og Efteraarskomediens Fest!

Eller var det en tindrende Foraarsdag under udsprungen Bøg, da Flokken gik til Hareskov for at møde et andel stormende og herligt Foraar, der siden lyste gennem Skoven med hvide Kjoler og jublede mod Trækronerne med 16—17aarig Ungpigelatter.

Allt dette er ikke noget nyt paa Jonstrup, og der var for saa vidt intet mærkeligt ved »De 6«.

Det, der skabte den jonstrupske Myte om et mærkeligt Føstbroderskab, der gjorde »De 6« til noget mere end en Teklub, der samledes paa »Fyret«*) og »Holger Danske«, det var den stærke Aktivitet og det voldsomme jonstrupske Initiativ, der udgik netop fra denne Kreds, og det vil frem for alt sige fra Rudolf Bruhn og det af ham stiftede hemmelige Selskab »Jernknoen«.

Denne omfattede fire Medlemmer og bevarede sin Anonymitet hele Jonstruptiden ud, ja endikke de 3 udenforstaaende Medlemmer blot anede dens Eksistens. Denne romantiske Mystik tiltalte Rudolf Bruhn; han nod overfor Paastande om »De Seks'« Fadderskab til en eller anden Affære med juridisk Sofisteri at kunne »benægte Fakta« — det var jo nemlig ikke »De Seks«, men »Jernknoen«, der var Synderen, og den anede ingen det mindste om! »Jernknoen«s Formaal var rent ideelle. Dens voldsomme Slag skulde kun falde, naar Jonstrups Ære var i Fare, eller naar det ellers gjaldt en god Sag: Kamp for Første Klasses forfatningsmæssige Ligestilling med de andre Klasser, Oprettelse af et Klasseblad, Kamp mod enhver Form for seminaristisk Selvglæde, Uskadeliggørelse af Eksamensterperiet ved i en eller anden Time at indlægge en fornøjelig Overraskelse.

I en lille med sort Shirting betrukken Protokol, der paa første Side har en Tegning af en frygtelig Jernkno og forovrigt bærer det romantiske Motto —i rød! — »Een for alle — og alle for een!« staar de noteret med Dato og Enkeltheder, »Jernknoen«s

*) Rudolf Bruhn og Charles Lauritzen (Gamle) var »Fyrmestre« 1908—10. Paa »Holger Danske« boede Hegelund, Ebbe og Ribbjerg. Ogsaa Ekberg og Sv. Larsen boede paa »Westend«.

mange berømmelige Bedrifter; baade dem, der var et direkte Resultat af spøgefuld Opfindsomhed, og dem, der var indirekte, men bevidst inspirerede og fremkaldte.

12. Marts 08 er en af »Jernknoen«s store Dage, da Klassen samledes til Kamp for Klassernes Ligestilling, og den første Spire valgtes i Komité til Stiftelsessoldet.

I Maj erklæredes den berømte Vandfejde, hvorunder den spirebesatte Del af Borgen var i Belejringstilstand og i Forsvarsstilling mod forventede Gentagelser af en lidt grov Spøgefuldhed fra nogle Anden-Klassers Side overfor en af vore Kammerater. Myndig og kategorisk Indgriben fra oven standsede en videre Udvikling af Konflikten.

Et Kapitel for sig selv er Starten af Klassebladet »Bomben«. Det udkom maanedligt, var haandskrevet, blev mangfoldiggjort i 30 Eksemplarer hos Aamødt i København. Bladhovedet havde en Tegning af Borgen set fra Bringevejen og med en springende Bombe i Forgrunden.

I dette Blad fremkom i Tidens Lob pragtfulde Indlæg, især af Ekberg. I den første Redaktionsperiode beherskedes »Bomben« fuldstændig af »Jernknoen«, der var uforsigtig nok til for tydeligt at vise en Bestræbelse for at ville angive Tonen. Paa en stormende Generalforsamling blev »De 6« smidt ud af Redaktionen. Denne dramatiske Episode blev længe taget meget højtidelig fra begge Sider, navnlig af Rudolf Bruhn selv. Smaa Ting, der nu mindes med et Smil, blev i hine Tider taget haandfast og med dødelig Alvor, ikke mindst af ham.

Det er nu ikke bare om alvorlige og politiske Begivenheder, den sorte Protokol beretter. Navnlig fra det berømte Spireaar 1907—08 beretter den ofte om dristigt tilrettelagte Situationer, ofte af stor dramatisk Spænding, altid med et forsonende Moment af ægte godt Humør, der hævdede disse Løjer til noget udover det blotte Sjøv og Kommers.

I alt dette var Rudolf den bevægende Kraft, hans æggende Veltalenhed, naar der forelaa en »oplagt« Situation, var ikke let at staa for, og naar hans overdaadige Humør eksploderede som en skyllende Plaskregn af Latter, ledsagede af voldsomme Haandklask i Laaret, saa drukkede alle snusfornuftige Betænke-

ligheder, saa overgav vi os og lod os rive med af dette altbesejrende Landsknægthumor.

Der skete sære Ting paa Borgen i det berømte Spireaar 1907—08. En af vore Kammerater kom en Aften sent hjem og fandt sin Seng flyttet over i en anden Bygning. En stor Del af Klassen havde været med i Spøgen, men den paagældendes Mistanke rettedes nu fortrinsvis mod Rudolf Bruhn. Han vilde øverimelig Gengæld ved Lejlighed, alliere sig med nogle Kammerater, men havde det Uheld uforvarende at komme til at alliere sig ogsaa med et Jernknomedlem, og Resultatet af denne Ubesindighed blev en Spøg, der satte den gamle Borg i stormende Munterhed.

Sent paa Aftenen viste det sig, at han savnede sine egne Sengklæder, og at det netop var disse og ikke, som han antog, de i et Lagen indhyllede Rudolf Bruhns, han paa et dristigt Plyndringstogt havde bortført fra Bruhns Sovesofa og gemt oppe paa »Sibirien«s Loft!

En anden Begivenhed skal anføres.

Paa en Spadseretur i Skoven drøftes Spøgelseshistorier, ægte og lavede, og de dermed i Forbindelse staaende tekniske Problemer. Da fremkommer den æggende Idé: Det automatiske Orgel! Sæt nu, Orgelet paa Musiksalen pludselig larmede — af sig selv — midt i en Sangtime — hvad vilde der saa ske?

Man udmalede i Forudnyden den spændende Situation. Hvad om det kunde »bringes til at ske«?

De vanskelige og vovede Mulighedsbetingelser, det var netop det fristende Element for en Rudolf Bruhn til at boltre sig i, og uden hans fænomenale Udholdenhed i Fantasien havde vi andre sikkert givet op.

Den Idéen iboende indre Drivkraft var for Rudolf Bruhn, og dermed for os, stærkere end alle Betæneligheder, og den 26. April 1908 var det tekniske Problem baade teoretisk og praktisk løst. Det sindrigt beregnede System af Kontravægte ude i det aflaaede Bælgrum virkede paa det rette Tidspunkt, og det gjorde de paa en mystisk Maade af sig selv fungerende Fodtanger ogsaa.

Virkningen var grandios! Vi har dog forlængst af Hr. Steen-

sen faaet Tilgivelse for dette første, eneste og sidste Attentat paa Undervisningsfreden i hans Timer.

Det er en Selvfølge, at Rudolf Bruhn kom til at spille en fremragende Rolle ogsaa indenfor det »officielle« Jonstrup.

Med sit dramatiske Talent, der var ud over det almindelige, og som indenfor Vennekredsen kunde boltre sig i Ordsprogslege, der udviklede sig til Dramaer i flere Akter, var han selvskreven Deltager i Efteraarskomedien. Jonstruppere fra den Tid vil

»Abracadabra« spillet paa Jonstrup.

Forrest, siddende paa Jorden, Rudolf Bruhn. I Bækken bagved, fra Venstre til Højre: V. K. Abrahamsen, J. C. P. Ekberg, A. F. Larsen, Karsten Christensen, G. A. G. Jørgensen, O. C. Petersen (Egerød), C. J. Leonhardt Jensen og A. Lashlein.

huske en herlig forslagen Henrik fra Abracadabra, en frisk og stormende og hjerteknusende Herlov fra »Eventyr paa Fodrejsen«, og den udmærkede spillede falske Tante i »Charlies Tante«.

Han var bedst som Henrik. Det frækt forslagene, dristigt paa-gaaende — der havde sin inderste Hensigt i det at hjælpe en Ven i Noden, gav han fortrinligt. Det var i Virkeligheden noget af sit eget Indre, han odslede ud. Han var uhyre indtagende i sin kejtede Hvalpethed, naar han med et bredt Smil og en stor

Armbægelse afleverede sin Replik. Derfor bragte han Fest med sig paa Scenen. En af hans Medspillere fortæller: »Jeg har en Aften bogstaveligt følt hans Indtræden, som om der tændtes nogle ekstra Lys deroppe paa Scenen.«

Adskillige Kammerater vil ogsaa mindes en Aften i Borgerforeningen, da Rudolf Bruhn fortalte om sin og »Gamle«s Sønderjyllandstur. Der var Forventning. Borgklokken ringede. Eleverne myldrede op paa Musiksalen. Der var fuldt Hus. Paa forreste Række Lærerne med Forstanderen i Spidsen og deres

»Eventyr paa Fodrejsen« spillet paa Jonstrup.

I Baggrunden C. J. Leonhardt Jensen. De fire andre fra Venstre til Højre: Svend Larsen, Rudolf Bruhn, C. Lauritsen, V. Poulsen.

Familier. »I Danmark er jeg født« — og saa Rudolf paa Talerstolen. I 3 Kvarter holdt han Forsamlingen lydløst fangen. Med smittende Humor fortalte han om to glade Jonstrupperes muntre Sommerminder før i næste Øjeblik at lade de nationale Oplevelser og Indtryk skabe en Stemning af Alvor, der betog os alle, og som tilsidst fik Udtryk i Richardts Sang:

»Skærme Gud vor gamle Rede, skænke os et Danmarks Kort, hvor alt Dansk igen er vort.«

I et saadant Øjeblik veg det afventende Forbehold, hvormed endnu en og anden saa paa Rudolf Bruhn.

Man anede den dybe af høje Idealer bestemte Alvor, der levede inderst inde hos ham.

* * *

En af Rudolf Bruhns bedste Egenskaber var hans Natursans. Han var et Friluftsmenneske. Faa Jonstrupperne har som Rudolf Bruhn gennemstrejft de stille Skove mellem Jonstrup og Hareskov, paa alle Aarets Tider, ja, paa alle Døgnets Tider. Hvor kendte han hver Vej og hver Sti! Hvor elskede han Ensomheden ved de stille forborgne Skovsøer! Nemisøen kaldte han en af dem. Mest af alt elskede han dog maaske en aaben Landevej med Udsigt til blaanende Skove. Det var det stadige Tema i hans Digte.

Hans Naturlgæde var rent æstetisk og uden at være særlig forbundet med botaniske og zoologiske Interesser.

Nej, det, han elskede, var Vejret, Stormen, Stilheden, det maleriske, Belysningen, Farverne, Solstrejft, Duften af Skovmuld — men mest det at være ene, højst to. Flere i Følge, det var Løjer og Fest; men saa blev Skovturen straks noget andet.

I Skovensomheden levede han sit stærke og voldsomme Indreliv, her levede han med sine Fremtidsdrømme og Længsler, sin Tvivl og Tro, og til Ensomheden gemte han mandigt de Sorger og Bekymringer, han nodig pinte sine Venner med. De vidste gerne først længe bag efter, naar der havde været noget svært.

Han søgte Naturen — i Glæde og Sorg! Saadan var det i hans Jonstrupliv, og saadan var det i Aarene siden. Snart gik han ad vaade, ensomme Veje, med oprevet, angrende Sind som en Johannes Jørgensen og fandt sig selv, sit Haab, sin Ligevægt, sin Tro paa Gud højt over alle Stjerner; snart styrtede han sig, kaad af Livsglæde, helst med en ung Pige ved Siden, ud i det dejlige Solskin, i Foraaret, og vendte forynget og glad tilbage.

Gang paa Gang forekommer der i hans Breve Naturskildringer fra Jonstrup. Han skildrer en Vinterdag, da de jonstrupske Idyller er forvandlet til Kanadas og Sibiriens Snemarker og stivfrosne Skove, skildrer de overpudrede Graner, hvis Grene

lynges ned af den lunge Vægt. »Paa Nr. 11 maatte vi mase os gennem alentykke Snelag, men endelig stod vi der, overvældede af Vinterens blændende og tindrende Skonhed.« — — Vaar, Sommer og Host, alle Aarets Stemninger er i hans Breve — og i hans Digte.

Og kan du mindes
 Hejrebakkens Maaneskin?
 Duften af Linde
 Blomst i Foraarsvind?
 Kan du huske Skoven
 i en tung Novemberkvæld?
 Gik der Bud fra oven
 gennem ensom Sjø!

Det kneb for ham at blive fortrolig med den Tanke, at den jonstrupske Herlighed dog en Dag skulde faa Ende. I et Brev, skrevet en Dag i 1909 efter Tilbagekomsten fra Oktoberferien, hvor han skildrer Udsynet fra Maalov Bakke, moder vi denne Stemning. »Da saa jeg Jonstrup ligge nede i Dalen. Den rødglødende Aftensol sendte en varm Glans hen over Kastanjernes og Lindenes Guldkroner. Marker og Skove laa aftenstille, og ude i Horisonten stod de fjerne Skove klart og skarpt mod den septemberklare Aftenhimmel; og som et Centrum for al denne Skonhed laa Borgen, de hvide Mure, de blaa Tage — aah, hvor jeg elsker den Plet! Jeg tror aldrig, jeg vil tage Skovture her til Jonstrup, naar jeg kommer herfra. Thi jeg vil blive afgjort tudetrængt, naar jeg en Søndag Formiddag kommer frem oppe paa Maalov Bakke, og jeg saa ved: »Du hører ikke med mere — der er ikke længer Plads til dig dernede« — Aa—nej— Gud ske Lov, man har noget at leve for, naar den jonstrupske Saga ender!

Og Rudolf Bruhn fik saa sandt noget at leve for.

I Sommeren 1910 blev Rudolf Bruhn dimitteret fra Jonstrup med en smuk Førstekarakter. Sit Farvel til Jonstrup skildrer han 6. Juni 1910 i en Vandrebog saadan: »Jeg ved ikke, hvordan jeres Stemning var ved det sidste Farvel. Jeg var nærmest til Mode, som var jeg stillet overfor noget ganske ufatteligt. At gøre mig rigtig klar over Afskedstanken var mig ganske umuligt.

Det var sidste Aften! Umuligt! Alt laa jo, som det plejede, naar vi en Holger Danske Aften til Slut gik en lille Tur for at svalde Hjerneerne. Der laa Mollehojs usikre Omrids, lød virkelig ikke »Klare Stjerne« derhenne fra . . . hist slyngede Vejen sig forbi Hotel Sonderso; var der ikke nogen i Aften, der prøvede Ekkoet. — — Hvor stod Skovens store, mørke Masse skarpt mod den endnu lyse Aftenhimmel i Nord. Skulde vi virkelig ikke ind under de store, skumrende Hvælvinger i Aften — — — Tavst halede jeg »Stærkodder« op fra det dugvaade Græs, trak den op til Toppen af Bakken og cyklede langsomt ind mod København.«

*

*

Efter i nogle Maaneder at have virket som Vikar ved Randersgades og Vibenshus' Skoler blev han i April 1911 indkaldt for at aftjene sin Værnepligt. Han var en flink Soldat og holdt trods sit nu mindre gode Helbred (Mavesaar) godt ud under alle Strabadser.

Da han kom i Lejr, skrev han Dagbog og Sange for Kammeraterne, og det var en Glæde for ham, naar de raabte: »Du, 45, læs noget og syng en Sang!«

I November 1911 rejste han til Varde, hvor han som Lærer og F.D.F.-Fører satte Maalet: »Danmark frem ved raske Drengene, som engang skal blive Mænd.«

I 1913 kom Rudolf Bruhn igen til København, og da fik han Timer paa Gasværksvejens Skole. Og derefter oplevede han rige Aar i den Gerning, han elskede.

Han havde den Lykke at komme til at arbejde under en Inspektør, der satte megen Pris paa ham, og sammen med forstaaende og interesserede Kolleger.

Paa Gasværksvejens Skole kunde han udfolde sit Temperament saa langt, det i det hele var muligt indenfor kommunale Paragraffer og Regulativer — dem, han i saa mangen en drilende kaad og spottende bedsk Artikel i Kommunelærerforeningens Blad til var ude efter. En saadan lille Artikel skriver han 1919:

Fest i Skolen.

Jeg vilde ønske, jeg ikke var Pessimist. Jeg havde ellers glædet mig som en Vikar over Borgmesterens Udtalelser i Borgerrepræsentationen angaaende »den Mangel paa Fest og Glæde, der er over Kobenhavns Kommuneskolevæsen.«

Men nu er jeg Pessimist, og saa ærgrer jeg mig.

Jeg ærgrer mig over, at en Skoleborgmester ikke kender sine en og halvtreds Skoleinspektører bedre, end at han i Byens Raad kan fremsætte saadanne Utopier. Jeg er selv ude over »den farlige Alder«, saa jeg kan udtrykke mig uden Forsigtighed. Det er da en Kendsgerning, at Inspektorerne og alt andet graanel Materiale i det københavnske Skolevæsen, jeg selv iberegnet, ligner hinanden som de sidste Gennemslag af en dupliceret Maskinskrivelse fra Direktionen. Her er ingen friske Farver, her er ingen personlige Ejendommeligheder, som stikker af. Nej, tværtimod: der findes en højt udviklet »Beskyttelseslighed« med Omgivelserne og hele det kommunale Terrain.

Der tænkes ikke først og fremmest paa: »Er her noget frugtbart nyt, er her noget, som kan bringe Afveksling og Festivitas over Skolen?« Næ, man tænker først og sidst: Hvad siger de andre? Mon de smiler —? Mon de snakker om mig?

— Vi marcherer paa *Landevejen* allesammen, ingen gaar paa ensomme ny Stier til Fjælds og finder andre Veje. Nej, paa Række; alle skæver til Siden: *Retning!* Hold dig i Geledet. Eller *soger du? Tril!* Vi gamle har efterhaanden faaet Fodslagets Tempo i Øret (det er for Resten ikke særlig hurtigt!). — at de unge kan holde til det, forstaar jeg ikke. —

Jeg blev afbrudt nu. Jeg ligger i Feriekoloni som Leder. Min yngre Kollega kom ind, og jeg fortalte ham under Edstavshed, hvad jeg var ved at skrive.

Han straaledede over hele sit solbrændte Ansigt.

»Ja, skriv det! Skriv, at hele Skolevæsenet burde være indrettet som en Feriekoloni. Skriv, at der skal være Legeplads paa Taget, og vi synger samlet Morgensang deroppe, naar Vejret er godt. — Tænk, at staa i stille Sommermorgen i Sol og synge ud over alle Tage! — Skriv, at det bør være Afskedigelsesgrund, hvis en Inspektor ikke i Skolens Festsal ved Skoleaarets Afslut-

ning højlideligt og smukt sender Afgangsklassen og de andre Dimittender ud i Livet! Hvorfor i al Verden skal »Uhrene« og Kommoderne uddeles i Dolgemaal, lad det foregaa »foran Fronten«.

Skriv, »at det ses gerne,« at man tager paa Tur med Klassen naar som helst. Hvis en Inspektør tror, at det er en Slags Tilsnigelse til en Fridag, saa lad ham komme med. Han vil komme hjem doltræt og beundrende. Skriv, at vi yngre Lærere efterhaanden gerne vil betragtes som saa voksne Mennesker, at vi kan arbejde under eget Ansvar og »ikke under Cirkulærets«. —

Saa gik han.

Og jeg sidder tilbage og ærgrer mig over — ja over ham og Borgmesteren og over Skoleinspektøernes Beskyttelsesforening og over min egen Pessimisme. Den, der var tredive og Inspektør!

Men jeg er 57 og

Pessimist.«

En anden Gang skrev han:

»Vi vil have Livet ledet ind i Skolen.

Naar der staaar verdenshistoriske Begivenheder i Morgenavisen, saa vil vi have Lov at tale med Drengene om det foran Europaskortet, selv om Timeplanen staaar paa Zoologi (Bløddyr). Og selv om *Instruksen* underofficersmæssigt snerrer sit »Timerne maa kun benyttes efter o. s. v.«

Naar det er en pragtfuld Sensommerdag, saa vil vi have Lov at tage ud og »sige Farvel til Sommeren« (eller omvendt: God Dag til Foraaret!), uden at det skal betragtes som Tilsnigelse til »en Slags Fridag«. Det er Livsminder for Børnene; det er en Overvindelse af den gamle Følelse af Skoleporten som Fængselsdøren, der stænger for Livet og Verden i fem mørke Timer.

Vi vil have levende Mennesker i Skolen.

— — — — —
Den personlige Skole er et af Fremtidens Krav!

Det er haabløst i København! Her, hvor en Skolemand som Professor *Frederiksen* vilde være blevet afskediget, og en *Pestalozzi* overhovedet ikke antaget; her er kun det maskinskrevne Arbejde velset.

Københavns »Maskinskolevæsen« levner ikke Plads til Undersøgelser — men det fungerer godt: Der sad to yngre Lærere og talte sammen om 4. Klasses Timeplan. »Jeg havde i Dag om Abraham i Mamre Lund,« sagde Østerbroeren. »Det havde jeg ogsaa,« sagde den anden; han var fra Valby. »Abraham i Mamre Lund« fra Østerbro til Vigerslev i samtlige fjerde Klasser Byen over. Jo vist fungerer det normalt; men om det er et *Hjerte*- eller *Stempelslag*, det maa den personlige Overbevisning afgøre.

Netop: *Den personlige Overbevisning*.

Maa vi faa den respekteret, saa har vi Albuenum med det samme. Det har allerede nu de af os, som har et Menneske til Inspektør. Men det bliver saa mere en privat Forstaaelse end det officielle Syn. *Vinduerne op!* (Ja, endelig ikke et nyt Regulativ om aandelig Udluftning.)«

Han var, som en Ungdomsven skriver, en, der havde hans Gerning i København paa nært Hold, fremfor alt Lærer, og han var det ikke paa et afgrænset Stykke af sin Dag. Han var ikke i Læreruniform paa Skolen og civil hjemme, som vi alle kan fristes til at blive det.

Hans Dreng var altid hos han, derhjemme ogsaa — somme Tider bogstaveligt — men altid i Tankerne. Men det andet, som er mere vigtigt, han var med hele sin Personlighed i Skolen hos dem.

Han levede i usædvanlig Grad med i sin Tid. Klassens Vægge videdes ud, hvor han var, og Livet selv blev lukket ind og stillet frem for videbegærlige Dreng. Han holdt politiske Valg med sine Dreng i Klassen, tog Eleverne med i Teatret og viste dem den ny Tunnelbanc. Han lod dem følge med i Tidens (Verdenskrigens) store Begivenheder, og i sine Feberfantasier paa Sygelejet talte han til dem om Sønderjylland, der skulde vindes tilbage. »Den Dreng, der bringer blot den mindste Sten, har ogsaa været med til at bygge.«

Hvor vilde han gerne holde den Trang frem i dem, at være med til at gavne sit Land. Det kunde give sig pudsig Udslag, som for Eksempel naar han sendte sine smaa Dreng ud en Søndag

for at samle Søm og Glasskaar op paa Landevejen og præmiere den, der havde flest.

Rudolf Bruhn var et Arbejdsmand. Det var forbavsende, hvad han overkom. Først passede han sin Skole, 36 Timer om Ugen, og vel at mærke arbejdede utvivlsomt mere med sine Drengene baade i og udenfor Skolen, end nogen af vi andre gjorde. Saa gik han flere Timer ugentlig til Forelæsninger hos Professor Villhelm Andersen, dernæst havde han to eller tre Fag paa Lærerhøjskolen, førte Korrespondance med ikke faa, talte og holdt Foredrag omkring i Byen hver eneste Uge, fik Tid til baade at læse Litteratur og gaa i Teatret og — arbejdede samtidig med litterær Produktion; saadan saa denne »Drommers« Dagliv ud!

I »Spejderbladet«s Julenummer 1920 fortæller Gunner Jørgensen om sit sidste Møde med ham:

»Det var vist inde paa Cyklestien ved Peblingsøen. Han stemte sig frem mod en Brandstorm med sammenbidt, ukuelig Energi. Frem vilde han, frem kom han.«

— Det er ikke noget daarligt Billede af Rudolf Bruhn.

Han vilde ikke med, hvor man slog af paa Idealerne for i Ro og Mag at glide med Strømmen. Han vilde op paa Bjergtinderne, selv om han vidste, at Stierne var ujævne og knudrede.

I samme Artikel er der givet et godt Billede af Rudolf Bruhn som Ungdomsfører.

Og han ejede en lykkelig Evne til at faa andre til at slaa Folge. Han ejede den Begejstringens Ild, som desværre er en sjælden Vare i en nøgtern og jordbunden Tid som vor.

Jeg ser ham endnu staa paa Talerstolen i Grundtvigs Hus overfor en Skare lyttende Drengene. Det var Storsynet, han talte om. Det Storsyn, der »ser ud over alle politiske Plankeværker«, det Storsyn, der giver Ungdommen Lyst til at føle Ørnevingerne bruse, og det Storsyn, som midt i Livets daglige Strøm opdager de mange navnløse Helte — ligefra den unge ukendte Kriger, søm entrede op og satte Ild paa Arkonaborgen, og til de Helte, der Danevirkenatten spændte sig selv for den efterladte Kanon og slæbte den med til de danske Linjer, eller hver eneste Hede-

bonde, som om Aftenen gaar dodtræt til Sengs efter at have gravet med paa det nye Dannevirke, som skal hegne vor Fremtid herhjemme.

I Vinteren 1913—14 var Rudolf Bruhn med Liv og Sjæl optaget af Forarbejderne til Samling af den bekendte Sympati-adresse til de danske Sønderjyder fra 70,000 unge. Som Adressens Sekretær havde Rudolf Bruhn et meget betydeligt Arbejde. Det var ham en Fryd her at være med til at samle Tilslutning fra alle Sider af dansk Ungdom, af alle politiske og kristelige Lejre og fra alle Samfundslag. Det gav ham ny Tro og Tillid til dansk Fremtid. Dette Arbejde blev for ham et Mode med Sider af dansk Ungdom, han tidligere havde staaet fjernere, og navnlig betød det for ham et djærvt Haandslag ud til Skytteforeningerne og de danske Ungdomsforeninger. Der foregik efterhaanden en Frigørelse i hans Syn paa dansk Ungdom, hans Blik udvidedes, og hans medfødte Uvilje mod at gaa i Baas og sværge til Partiprogrammer hjalp med.

Samling paa national Front, tværs over alle politiske og retningsbestemte Skillelinjer, der var hans Program, det var hans »unglanske« Idé.

Derfor blev han en af de unge, der varmost sluttede sig til det nye idealistiske, kristeligt-nationale »Hovedstaden« og stillede sin kvikke Pen til Bladets Raadighed.

Rudolf Bruhn var KFUM'er, men blev det aldrig i stærkere Forstand, end at han bevarede sit eget selvstændigt prægede Sjæleliv. KFUM betød for ham en Bekræftelse paa den Forening af Alvor og Livsglæde, han saa smukt gav Udtryk for (det lille Indledningsdigt i »De 6«). Derimod kunde han være ret kritisk overfor en vis sølladen Jargon. Hans Kristendom var ikke saa dogmatisk bestemt, som mange kunde ønske, og han fandt lettere sin Forbindelse med Gud under den høje Himmel i Guds fri Natur end under Mødesalenes Loft.

Rudolf Bruhns politiske Udgangspunkt var konservativt, og han var en overbevist Forsvarsven; men hans Temperament var radikalt. Overfor den traditionelle danske Partipolitik folte han Lede, han savnede Storsyn og rene Linier. Han døjede ikke konservativ Jeronimus-Træghed og tilgav aldrig de radikale,

hvis politiske Idéer han paa flere Maader følte Tilknytning til, de vestindiske Dementier.

Med Angst og bange Tanker om vor nationale Fremtid gennemlevede han det grufulde Krigens Vejr, der gik hen over Verden; han oplevede det, som det gik paa Livet løs, ikke blot ude paa de rygende Slagmarker, men overalt i Menneskers Sind, ogsaa i hans eget, overalt, hvor man endnu kunde føle og tænke noget ved det hele. Og han saa Redningen i en ny Skole, en ny Opdragelse, der skulde skabe en Slægt med nye Idealder.

I det Arbejde vilde han være med og fremme i forreste Linje og med hele sin flammende Ildhu. Saadanne Tanker bestemte hans Virke i Skole og paa Talerstol, og de gjorde ham ogsaa til Forfatter.

Det er Rudolf Bruhns Boger, der har gjort hans Navn kendt i videre Kredse.

Hans Drengéboger: »Dreng« (1914) og »I Sommerlejr« (1917) straalere af gnistrende Drengelumor og lyser af Sol og Sommer. De er ikke, som saa mange Boger om og for Dreng, kogt sammen efter en Recept, de er oplevede af en, hvis egen Drengetid straaledede i eventyrlige Minder, og som igennem Ungdomsaarene bevarede ikke saa lidt af det friske, respektløse Drengesind.

Der er Mindelser fra egne Drengaar, fra Realskoledage paa Østerbro og fra KFUM's Sommerlejre, og fra senere Aar, da den elskede og beundrede Hr. Bruhn førte an i FDF's jublende Drengeflok.

Men bagved og ind mellem det eksploderende Humors kaade Fyrværkeri skildres Drengesindets stille Alvor, naturlige religiøse Indstilling, nationale Grebethed, dets Længsel og Drøm om Fremtidsdaad.

I FDF's Historie har Rudolf Bruhn med disse Bøger, men maaske især med sin »Væbnersang«, indskrevet sig et varigt Minde.

Længst naaede Rudolf Bruhns Navn med Ungdomsfortællingen »De Seks« (1916). Hans Gave til dansk Ungdom, hvem han tilegner den i det skønne Indledningsdigt:

Lad den hilse hver Ung, der har Sol i sit Sind,
 der er frejdig og frisk som en Foraarets Vind:
 som har Smil over Arbejdets graatunge Slid,
 og som vil bygge med paa den kommende Tid.
*Som kan le med Humor, og som dog bærer Bud
 fra de evige Lande og Alvorens Gud.*
 For en Ungdom som den vil jeg hejse mit Flag,
 naar den fylkes en Gang paa en Fremtidens Dag.

Denne Bog er blevet kendt og elsket i vide Kredse. Den er en af de Ungdomsbøger, man sjældent træffer »hjemme« paa Folkebibliotekernes Boghylder.

Det er Bogen om Jonstrup, Rudolf Bruhns Jonstrup 1907—10. Handlingen i Bogen er opdigtet — selvfølgelig, men alligevel er den et herligt Billede af et Stykke oplevet Ungdomsliv. Der er de jonstrupske Skoves Sus og betagende Stemning i den Bog.

Situationer og Begivenheder er digtede eller stillede om i nye og opdigtede Forbindelser, og alligevel er en utrolig Mængde Enkeltheder og Replikker ligefrem fotografisk gengivne, hentet frem som de er af Dagbogsblade og Breve til hans Mor.

Hvor der anes Portræt eller Selvportræt (Tom), er det paa mange Maader fortegnet, kun i Glimt, i enkelte Situationer og Replikker vil man ligefrem kunne sige, det er den og den.

Tydeligst er Ekstrøm, i hvem enhver Jonstrupper fra hine Aar vil genkende den alt for tidlig afdøde Ekberg, et Unikum af gnistrønde Vid og respektlos Rapmundethed.

Den myndige og hjertevarme Forstander Vangs kloge og lune Smil tager man heller ikke fejl af.

Og i den yndige Elseskikkelse er der Træk, som enhver Jonstrupper fra disse Aar med Vemod kender igen.

Et lille Bind Fortællinger og Digte er samlede og udgivne efter hans Dod af hans Ven, Seminarieforstander Alfred Christiansen.

Her findes den lille Skitse »Da Uvejret brod løs«, et Stemningsbillede fra de skæbnsvangre Julidage i 1914, som Rudolf Bruhn oplevede paa Tilbagerejse fra Lugano. Her findes Smaafortællinger, muntre og alvorlige, ofte tidligere optrykt i Julehefter og lignende.

Perlen iblandt dem er den henrivende Fortælling om »Sorens Spille«.

Blandt Digtene er den lille Juvel:

Novemberregn.

Novemberregn — Novemberrusk,
November alle Steder.
Et blodrodt Bær i bladløs Busk.
Og sorte Stammer græder.

En gammel Bro, saa glat og vaad.
Et Vand, som haabløst rinder
og skulper om en sunket Baad
med glømte Sommerminder.

Der er med Grund rejst Tvivl om, hvorvidt det var som Digter, Rudolf Bruhn havde en Fremtid.

Vanskeligst magtede han vel den psykologiske Karaktertegnning. Sproget er ofte skodesløst og ikke altid smagsikkert. Men hvor kunde han mesterligt fremstille en dramatisk Situation, og hvor kunde han gribe og gengive en Stemning, saa man foler den som selvoplevet. Det, der belæger i Bogen »De Seks«, det er den stærke og varme Livsfølelse, der banker i hver Linje, han skrev.

Der var i Rudolf Bruhn Stof til en Digter. Han følte det selv som en Flamme i Sjælen; men Spørgsmaalet vilde være blevet, om der var Stof nok til at bære hans dristigste Dromme.

Digterdrommene levede stærkt og voldsomt hos ham i de sidste Maaneder for hans Sygdom.

Sine Dreng- og Ungdomsbøger regnede han for kun forbedrende Tilløb; men i hans Sind kæmpede Tidens Tanker og vilde have Form.

I hans saa mærkelig sammensatte Sind blev hans stærke Dragelse mod det æstetiske en Kilde til en voldsom indre Spænding. Han maatte befri sig, maatte gennem denne Spænding frem til indre Klarhed, maatte vove Springet.

Og han hævdede frimodigt, at Literatur og Kunst tjente det levende Livs gode Magter bedst, naar de ærligt tjente den hensynslose Sandhed.

Han tumlede med Stoffet til baade Skuespil og Roman. »Lige Linjer« kaldte han Stykket, og Romanen skulde hedde »Den store Tid«.

Begge en flammende Protest mod Sløjheden, Løgnen, Hycleriet og den nationale Holdningsløshed i en Tid, der kun var stor i Krigens bundløse Rædsler, men »Den store Tid« var tillige et bittert, hensynsløst ærligt Selvopgør.

Det pinte Rudolf Bruhn, som man i de senere Aar i mange Kredse, især yngre, ærede og saa op til, at disse Kredse maatte tro ham bedre, end han var. Hensynsløst, ærligt vilde han sige Sandheden om Tiden, men ogsaa Sandheden om sig selv.

Kun saadan kunde der ryddes ny, solid Grund for den stærke Livstro, den Kærlighed til Livet, der altid var Rudolf Bruhns. i Glæde og Sorg, i Arbejde og Fest.

Terningerne skulde kastes nu paa afgørende Sejr eller Nederlag, men først Nederlaget vilde give fri Bane for hans egentlige Kongstanke, den, hans Digterdrømme alligevel kun i Perioder kunde stille i Skygge. Thi det er nu nok alligevel rigtigt at sige, at det næppe var som Digter, Rudolf Bruhn havde haft en Fremtid.

Den laa for ham i Skolen, i hans pragtfulde Evne til at vinde Born.

Jævnside med hans literære Stræben og stærkere end den foregik en Udvikling hos ham til Klarhed over Veje og Maal for Fremtids Skole.

Af gennemgribende Betydning for Rudolf Bruhn blev her Modet med den gamle, men stadig ungdommeligt livlige Professor H. C. Frederiksen.

De mødtes i Jægerspris i F. D. F.-Lejren (1916). »Friser« talte, og Rudolf stod nede blandt Drengene. De fangedes straks grundigt af hinanden. Friser af Rudolf Bruhns Øjne, Rudolf af hele Friserskikkelsen og de dejligt stærke Ord, han talte.

Efter Talen styrede Friser straks sin Vej ned mod Rudolf Bruhn for paa ægte Frisermaner at trykke en ny Ven i Haanden. »Jeg maa ned og trykke Deres Haand og takke for den Trofasthed, hvormed De med Deres dejlige Øjne har fulgt mig hele Tiden!« Rudolf manglede ikke Svar, halvt bortvendt sagde han

stille: »Nej, jeg maa ud og finde mig selv efter alt det, De har kaldt frem herinde!«

Enhver, der har kendt H. C. Frederiksen, ved, at det kunde han ikke staa for! Han lagde sin Haand paa Rudolf Bruhns Skuldre, og medens de sammen gik over Lejrpladsen og ned mod Stranden, blev det Venskab stiftet, der for Rudolf Bruhn var Indvielsen i noget nyt — den grundtvigske, personlige Skoletanke.

Han havde kendt den før, havde betaget læst om Kold; men her modte han den spillevende i den gamle Friser.

Der foresvævede Rudolf Bruhn en Drom, en skøn Drom fra svundne Jonstrupdage om en Skole, hvor alle de Skoleidealere, der lyste for ham, og som hans Hjerte brændte for, skulde virkeliggøres. Der foresvævede maaske ogsaa den gamle Høvding fra Ordrup et forjættende Syn.

Var Rudolf Bruhn Efterfølgeren, der skulde bære H. C. Frederiksens Kongstanke frem, saa den lyste som en Fakkell paa Vejen frem for nye Slægter?

Det er nu næppe sandsynligt, at Rudolf Bruhn netop var blevet noget i Retning af en grundtvigsk Skoleholder eller Højskolelærer. Han havde snarere skabt sin egen Form. Men eet er sikkert, at Forholdet til Professor Frederiksen, et Forhold, der udviklede sig til et næsten sonligt Fortrolighedsforhold, blev af gennemgribende Betydning for hans Skolesyn og gav hans Kritik af den officielle Skole ny og voldsom Slagkraft.

I rappe, æggende og vittige Artikler i »K. K.« og »Hovedstaden« hamrer han løs paa den officielle Skole, hvis pragtfulde Organisation og ydre Storhed paa mange Maader kunde betage ham, men hvis indre Brøst og Farer han fik et stadig skarpere Oje for.

Hans Kærlighed til Grundskolen og Tro paa dens Fremtid fik et stærkt Udtryk i et større Indlæg: »Hvad er Grundskolen? Hvad bør den være? Hvad vil Grundskolen være?« Han sammenligner den bestaaende Skoleordning med en forhugget Træstub, hvor Topskuddene er hugget af ved det fjerde Aar og pødet ind som en Sidegren, der tynger det hele.

I Kobenhavns Kommunalærerforening opførtes i 1918 hans Revy, og aldrig har hans respektløse Henrikhumør gnistret og

straaleet som i disse Viser, hvor han leger syndig Himmelspræt med enhver Form for kommunalpædagogisk Højtidelighed, lige fra Rengøringskoner og Skolebetjente til Direktion, Borgmester og Raad. Med levende Interesse følger han alt, hvad der rører sig indenfor Lærerskolernes Ungdom. Han hilste med Glæde Oprettelsen af Dansk Seminarieelevforening, hvis Navn han dog vanskeligt forsonede sig med, han ivrede voldsomt mod de forhadte Gloser, Seminarium og Seminarist. Lærerskole og Lærerelev skulde det hedde. Han skrev ildnende Artikler til de unge Lærerelevs Blad, og paa deres Aarsmode paa Skaarup i 1917 talte han flammende Ord til lyttende unge og satte Maalet højt for Danmarks Lærerungdom.

Hans Foredrag: »Som vi er, som vi var — og som vi burde være« blev siden trykt og udgivet. Det giver Læseren et Indtryk af den æggende Appel, der gjorde Rudolf Bruhn til en saa fortrinlig Ungdomstaler. Efter en lille humoristisk og dog vemodig Oversigt over Lærerstandens Ahner, lige fra Per Degn til Nutidens Seminarist Svaabæk, vender Rudolf Bruhn sig med et heftigt Angreb paa den nuværende Seminarieordning. Slutningen af Talen gengives her:

Der skal og der maa stilles store, ja endda *meget* store Krav til Lærerskolerne. Det var ikke en Gang nok, om Programmerne var i Orden; om der var de fineste Specialkræfter til Stede i hvert eneste Fag. Skolen kunde dog være forfejlet.

Der skal, det er vist *Skjoldborg*, der har brugt Billedet, »paa hver eneste Lærerskole være et Taarn rejst imod Tidens Vejr«. Men de fleste Skoler ligger skjult i Dale eller omgivet af idylliske Landsbyer, og Tidens Vejr gaar langt uden om.

Anton Nielsen fortæller i sin Bog »Seminarieliv i Fyrreerne«, om, hvordan de oplevede 1848. Tænk Dem, hvad det Aar betød: Troner omstyrtes, Revolutionens Bolgeslag gik over alle Europas Lande; det danske Folk oplevede en Stortid, saa højtidsfuld og oploftende, saa alle senere Slægter maa misunde dem — og da gaar disse værdige Seminarister nede paa Jonstrup og ved ikke, hvad der foregaar, Aviser faar de ikke, »for de skulde have Ro til deres Eksamenslæsning«. »Den tapre Landsoldat« naaede ud til dem, trykt som en Markedsvise. Sangstemmen var med, og den blev spillet igennem paa en Violin og derefter erklæret for noget Juks.

Der har De »Anno 1848« og Danmarks vordende Lærere! De, som skulde have bragt Bruset for den store Tid til de kommende Slægter; de gaar fjernt fra det hele og passer deres Pibe og deres Læsning. Verdensorkesetret derude og den skrattende Violin derhjemme, det er Stortidens Genklang af det vældigste Vejr, Menneskeheden har oplevet indtil vore Dage.

Og nu i vore Dage?

Hvis der blev spurgt Danmarks Lærerelever 1914—17: Hvad fik I ud af den store Tid? saa er det mest rimeligt, at de fleste vilde slaa Blikket ned og sige: Ingen Verdens Ting! Og det vilde hverken være Deres eller Deres Læreres Skyld maaske. *Der var ikke Tid.*

Og dog? *Bor* der ikke være Tid til at gennemgaa den Verdenshistorie, der sker udenfor vore Vinduer.

Vinduerne op og lyt efter, hvad der sker derude! Livet maa ikke være eet og Skolen et andet. Men Livets Pulsslag skal banke gennem Lærerskolerne. Tidens Krav og Tidens Spørgsmaal skal være derinde; ikke doceres, ikke afgøres, men *brænde*.

*

*

*

Naar jeg saa tilsidst skulde prove at samle alt dette, saa vil jeg gore det ved at ønske for Dem, at Mindet fra i Dag, da vi stod deroppe paa Bregninge Kirketaarn i Tidens flygende Blæst og Bygevejr — andet kan vi ikke forlange i 1917 —, at det Udsyn altid maa være over Dem og Deres Gerning.

— Derude, hvor jeg havde den Lykke at leve mine tre glædeste Ungdomsaar, havde vi en Udsigt fra vore Vinduer mod fjerne Skove ude i Horizonten. Skove, som stod brunlige under Vinterens Sne; Skove, som blaanede under Sommerens Dis.

Jeg tror aldrig, vi glemmer de Skove. Uden vi vidste det, prægedes vi hver Dag af Billedet: Landevejen, som gik hverdagsjævn og hvid ud over de almindeligste Marker og Bakker, men saa derude:

»Hinsides fjerne Skoves Sus
og sollyse Haves Bølgebrus
Tanken paa Eventyr vanker — —«

Skovene kaldte og sagde: Du maa aldrig give op og blive som en af dem, der sidder i Groften og siger, der er ikke noget ved det hele, og man naar alligevel aldrig Eventyret eller Idealet!

Vær altid paa Vej!

Se derfor at faa saadant et Maal, et Stykke Ungdomsskov, der evig og altid vil mane og kalde. Du maa aldrig slaa dig til Ro med, som du er. Du maa ikke give op. Vær paa Vej fremover!«

»Aldrig færdig, altid paa Vej!« Det var hans stadige Motto!

*

*

*

Rudolf Bruhn bevarede et trofast og hjerteligt Forhold til Jonstrup og alt jonstrupsk. Og det var ikke blot hans gamle Jonstrupvenner, men ogsaa den gamle Borg, dens Forstander og Lærere og de skiftende Elevhold, der fik det at mærke. Her paa Jonstrup instruerede han et Efteraar (1912) sin Komædie »Jonstruppere«, der gjorde stormende Lykke. Her talte han til en vaagen og lyttende Ungdom om jonstrupske Idealer.

Her holdt han sit æggende Foredrag om »Den gamle Borger«. Til Jonstrup skrev han (1918) *Kantaten*, der nu synges hvert Aar ved Dimissionen paa Jonstrup Lærerskole:

Nu grønnes de Birke ved Søndersø Bred,
 Det skinner med Sol gennem Bøge.
 Nu drager der atter en Skare af Sted
 For Fremtidens Slotte at søge.
 Der vinker fra Borgen et Flag til Farvel.
 Og nu er det jer, som det gælder!

Det synger fra Skov og det kvæder fra Kral,
 Og Vaaren er just som den plejer.
 Du staar ved dit Vindu og lytter i Nat,
 Og synes, det hele du ejer.
 I Morgen der blæses til Optrud paa ny.
 Og nu er det jer, som det gælder!

Der gaar gennem Jonstrup en Slægternes Gang.
 De kommer, de er — og forsvinder.
 Der toner deroppe fra Bakken en Sang
 Af evigt bortvandrende Minder.
 Og Aar efter Aar en Flok maa af Sted,
 Og nu er det jer, som det gælder!

(Melodi: »Sjung svenska Folk!« Nr. 33. Östersjöen: Du blånende Hav.)

Ved Afsloringsfesten 14. Oktober 1917 ved Stenen, der paa hans eget Initiativ af jonstrupske Elever blev rejst ved »Afrødites Øje«, talte han varmfølte Ord om Troskab mod alle jonstrupske Minder, der aldrig maa dø, og om, hvordan en Omsætning af Drom til Daad, som det sejge Tag med Stenens Flytning og Rejsning var Udtryk for, maatte mane til Livets Arbejdsdaad.

»Det er tungt at do ung, for man endnu har udrettet noget,« sagde Rudolf Bruhn et Sted i sin Tale.

Aarsdagen efter samledes vi ved hans Grav!

Det var den onde Sol, den voldsomme og forfærdelige Influenzaepidemi i Efteraaret 1918, der bortrev ogsaa ham, hvem vi bittert maa savne; bitrest og smerteligt hans Mor og Søster og hans unge Kæreste, med hvem han nylig var blevet forlovet, og hvis henrivende vaarfriske Ungdom blev hans Hjertes Lykkedrom.

Da han laa paa sit Dødsleje, spurgte hans Moder ham: »Rudolf, har du i Sinde at rejse fra mig?« — »Nej Mor,« svarede han, »du kan tro nej, der er for meget endnu, der skal udrettes!«

Saa kom den forfærdelige 9. Oktober, da vi blev rystet af et Budskab, vi ikke kunde tro: Rudolf død! Den Dag vil altid staa for os som et af vort Livs smerteligste Minder!

Aldrig mere skulde vi møde hans herlige, trofaste Venne-sind, der lyste varmt i hans dejlige Øjne, naar han med et kært Smil og det ham egne Skuldertræk rakte os sin Haand med et djærvt Tryk og et festligt »God Dag, du!«

Denne voldsomme stærke Livsstrøm maatte altsaa standse, før den endnu for Alvor var kommet til at arbejde med alt det, som han drømte om, skulde blive hans Manddoms Daad og Indsats. Men vi ved, at Rudolf Bruhns korte, rastløse Arbejdsdag ikke blev levet forgæves.

Der lyste ung Glæde og frejdig Livstro, hvor han gik. For mange af de Drengene, for en Del af den Ungdom, der mødte Rudolf Bruhn paa deres Vej, vil Mindet om ham lyse. Hvor Rudolf Bruhn satte Plovfuren i unge Sind, vil Sæd gro, og Drom skabe Daad.

Og saa længe Sten stander ved Sø, og forkynder for et levende Jonstrup om jonstrupske Minder, der aldrig maa dø, saa længe vil ogsaa hans Navn level

Efteraarsløvet laa — broget og gyldent — paa den smukke Vestre Kirkegaard, da vi hin 14. Oktober 1918 fulgte Rudolf Bruhn til Graven.

Med Venskabet Ret, med Sorgens Myndighed, med den personlige Smertes stærke Magt talte Forstander Bredstrup her ved sin unge Vens Kiste og greb vore Hjerter, tolkede vor Sorg, men ogsaa vor Tak, saadan som ene han kunde gøre det:

»Farvel, Rudolf Bruhn! Tak, for hvad du vilde, og for hvad du udrettede! Farvel og Tak og paa Gensyn!«

Ungdomsvenner fra Jonstrup bar hans Kiste. Ved Graven stod en Æresvagt af Ungdom. Der var hans Dreng fra Skolen. F. D. F.s Faner gjorde Honnør ved Baaren; der var saa mange unge samlede, at der var et Hundrede som ikke kunde komme ind i det store Kapel.

Ogsaa Jonstrup stod Æresvagt. 3. Klasse var mødt med Sangkor og bragte en sidste Hilsen fra det Sted i Verden, han elskede højest: Jonstrup!

Vor Gerning.

Af Rudolf Bruhn.

Langt kan vandre og vidt kan naa
de Sjæle, vi fik i Eje.

For os selv glider Dagen graa
ad Skumringens stille Veje.

Gav vi dem Sol og Sang i Sind,
fulgte vi dem i Livet,
var vi med derude.

Hvem vil mindes din Arbejdsdag.
Hvornaar mon en Tanke sendtes.
Sjældent hejstes et Løftningens Flag,
saa Gerningens Storsyn kendtes.

Stod den for os i Ungdommens Syn,
blaaend det bort i Kornmod's Lyn.
Intet blev tilbage.

Dog — jeg tror, at der er et Sted,
hvor alle de Skæbner mindes.
Og jeg tror, hvor et Hjerte var med,
vil plovdybe Spor der findes.

Tanker vil gro i Tusindfold,
give din Gerning Adelsskjold,
om dit Navn end glemtes.

JONSTRUP UNDER SAXTORPHS STYRE

Af *J. P. Jørgensen.*

Krigsluen raste om Akselhus,
og Borg og Hylte nedsank i Grus,
mens Fjender sig lejred i Støvet,
og Ødelæggelsen stormede fort.
Nu Blaagaards Sonner maa drage bort
den hjemlige Arne herøvet.

Da vandred' de did til Jonstrups Vang
og bygged' i Ly af Skovens Hang,
ved Søens blaanende Bølge.

(H. Mortensen.)

Da Staten 1808 havde overtaget Jonstrup-Gaard, blev der strax givet Ordre til at indrette Hovedbygningen til fremtidigt Brug for Seminariet »paa hurtigste og billigste Maade«; men Ombygningens Udførelse blev da ogsaa derefter: et tarveligt og usolidt Arbejde, som først blev endt i Hosten næste Aar.

En Sen-Sommerdag sidst i September 1809 skred et større Vogntog fra Københavns Norrebro ud ad Frederikssunds Landevej. Det var »Blaagaards Sonner«, der med deres Lærere som husvilde maatte forlade den store, larmende Hovedstad og drage ud paa Landet til det stille, venlige Jonstrup. De forreste Vogne var optaget af Lærerfamilierne og deres Bohave; derefter fulgte en Vognrække, der medførte Seminariets Inventarium: Kathedre, Borde, Bænke, Senge, Skabe, Kommoder o. m. a., og ovenpaa Læssene tronede »Blaagaards Sonner«. Udenfor Ballerup By drejede Vogntoget tilhøjre ind paa Markvejen over Overdrevet og forbi Fugleburshuset og til Toppen af Maaløv Kratbakke; og herfra øjnede de Vejfarende endelig Rejsens Maal, Jonstrup-Gaard, der laa for dem dernede i Dalen med sine hvide

Jacob Saxtorph.

Født i Roskilde den 7. September 1771. Student fra Roskilde Skole 1788. Fra 1789 til 1799 Lærer ved samme Skole. 1795 Skoleembedsexamen. 1799—1801 Lærer paa Jonstrup og 1801 - 1818 Forstander. Derefter Rektor i Odense. Bøllig i København. Død under et Besøg i Odense den 12. August 1850.

Mure og sit rode Tag; det var, som om den venligt og smilende bød dem et hjerteligt »Velkommen!«

Da Vogntoget endelig naaede Borggaarden, fik alle Hænder travlt med Indflytning af Bohave og Inventarium. I Stueetagens Midterfløj fik Eleverne anvist Sovesale med Vaskerum, Sygestue, Pulterkamre samt Spisestue. Økonomens Virksomhed blev henlagt til Etagens østre Sidefløj, medens der i vestre Fløj blev Beboelse for Tredielæreren. Øverste Etages vestre Fløj og en Del af Midterflojen tog Forstanderen i Besiddelse; her var desuden Direktionens Mødesal og Arkivværelset. I Midterfløjens østre Del fik Andenlæreren Beboelse, og i Etagens østre Fløj var indrettet Lære- og Læsestuer for Eleverne. Kælderen under vestre Fløj blev overladt til Økonomen; her var Bagerovn, Proviantkælder, Vaskekælder m. m. Da Økonomen paa Blaagaard, Gartner Preisler, ikke ønskede at flytte til Jonstrup, blev Økonomien overdraget til Kobbersmed Hans Chr. Greiersen, og som Portner blev ansat Lorens Lorensen.

Den 8. Oktober foretog Biskop Balle Indvielsen i Overværelse af en større Kreds af Indbudte, hvorefter Undervisningen begyndte med Prof. Saxtorph som Førstelærer og Forstander, hidtilværende Lærer ved Brøndbyvester Seminarium, Pastor Roeskilde, som Andenlærer, og cand. theol. Schow som Tredielærer. Kommissionens Medlemmer Münter og Reventlow foreslog, at Musikundervisningen for en billig Betaling skulde overtages af en nærboende Skolelærer et Par Eftermiddage om Ugen. Det faldt imidlertid haardt for »Gamle Zinck« at trække sig tilbage fra Seminariet, og han fik da omlagt sin Teatertjeneste saaledes, at han fik 2 ugentlige Fridage, og han dukkede saa atter op som Seminariets Musiklærer. Rejserne til og fra Jonstrup blev imidlertid for besværlige for den gamle Mand; han søgte derfor 1811 sin Afsked, og man tilstod ham hele hans Gage i Pension.

Der forestod Saxtorph et brydsomt Arbejde med at ordne Seminariets indre og ydre Forhold, og særlig tog han Sigte paa at skabe Hygge og Velvære samt gode Levevilkaar for Lærerfamilierne og Eleverne. Strax ved Ankomsten udstedte han et kategorisk Forbud mod Krogang i den op til Seminariet liggende

Møllekro. Og da der i Omegnen ikke var Udsalg af Husholdningsvarer (særlig Kolonial) undtagen i Fabrikkens Høkerhandel i Kroen, traf han den Ordning, at Lærerfamilierne fra deres Forbindelser i København fik Varer udsendt med Økonomens Vogn, naar denne var i Byen. Ved lejede Arbejdere fik han ryddet op efter Haandværkerne, gravet Brønd, samt forlagt en Del af Lindealléen til syd for Portnerboligen, hvorefter Seminariets Haver og Marker blev inddigede. Hertil udredede Staten 544 Rdl. 42 Sk.

De Haveanlæg, Saxtorph forefandt paa Jonstrup, var Fabrikcjerens stor Have ost for Hovedbygningen, som nu blev »Professorens Have«, og et Haveanlæg syd for Lindealléen, som blev overladt Økonomen og Portneren. Men nord for Hovedbygningen og Professorens Have henlaa en Mark som Ager og Eng, og allerede 1809 havde Saxtorph affattet en Plan, hvorefter denne Mark væsentlig skulde indtages til Have og Lystanlæg. Nord for Hovedbygningen blev først udlagt Gymnastikplads, og nord for Professorens Have blev anlagt en bred Allé, beplantet med Ahorn. Nord for Alléen blev anlagt Haver til Lærerne, og nord for Gymnastikpladsen Smaahaver til Seminaristerne. Alle Haver skærmedes mod Øst og Nord af »Anlægget«, der var et bredt Læbælte af højstammede Træer og Sirbuske, og hvorigennem en bred Spadseregang bugtede sig fra Alléen ost og nord om Haverne ned til »Øen«, en lille beplantet Holm i Mollesøen. Midt i Borggaarden blev anlagt en oval Græsplæne, beplantet med Kastanietræer. De højstammede Træer leveredes fra Ledøje Plantage, Frugttræer og Buske fra Frederiksberg Slotshave.

Haveanlæg og Plantning blev udført af Seminariets Elever under den praktiske Undervisning i Havebrug, og det var en af Eleverne selv, Ole Jacob Gebauer (f. 1789), der ledede Arbejdet. Han havde efter 5 Aars Uddannelse i Haverne ved Sorø Akademi faact Lærebrev som »Gartnersvend«, hvorefter han 1808 var bleven Seminarieelev paa Blaagaard. Gebauer var en særlig dygtig og praktisk Gartner og Plantør, og under hans Ledelse arbejdede Seminaristerne med saa stor Lyst og Udholdenhed, at Have- og Lystanlæg i det væsentligste var fuldført ved hans Dimission 1811. Da man ønskede at knytte ham

til Seminariet, fik han Ansættelse som Lærer i Havebrug med en aarlig Lon af 80 Rdl. samt Kost og Ophold som en Elev, og med Tilsagn om ved indtrædende Vakance at blive ansat som Skolelærer i Seminariets Nærhed. Forelobig blev han Hjælpe­ lærer i Farum, og derfra vandrede han 2 Eftermiddage om Ugen til Jonstrup for at undervise. Ved Besættelsen af Lærere­ bedet i Lille Værlose blev han imidlertid forbigaaet, og derfor fik han saa Lofte om Ansættelse ved en ny Skole, der skulde oprettes i Knardrup; men da det trak i Langdrag med Skolen, tabte han Taalmodigheden og beklagede sig (17. Marts 1813) for Kom­ missionen over, »at han nu havde slidt det lidt, han havde af Klæ­ der ved sin Afgang fra Seminariet, uden af sin ringe Lon, 80 Rdr., at kunne anskaffe sig andre.« Kommissionen tilstod ham nu 200 Rdr. som »Erstatning for det store Tab, han havde lidt ved i 2½ Aar at maatte undvære en tilbuden god Skole«. Biskop Münter formaaede derefter den gamle Degn Riis i Stenlose til at fratræde og udnævnte i hans Sted Gebauer til Skolelærer og Kirkesanger, »for at han kunde fortsætte sin Virksomhed ved Seminariet«.

Krigen 1807—14 medførte stor Dyrtid. Da Kolonialvarer ikke var til at opdrive, hjalp man sig med Surrogater. Dette var galt nok, men værre var det, naar det skortede paa almindelige, dag­ ligdags Fødevarer. Da Bagerøvnen paa Jonstrup var nedfalden, fik Seminariet Brod fra en Bager paa Norrebro; men i 1812 var Brodmangelen i København saa stor, at Magistraten forbød Bagerne at sælge Brod til Udenbysboende. Saxtorph udvirkede da, at »Provideringskommissionen« fik Ordre til af sit Oplag at overlade Jonstrup ialt 50 Tdr. Rug, 2 Tdr. ugentlig, til en Pris af 20 Rdl. pr. Td., som Seminariet saa selv maatte besørge bagt. Da dette Forraad var medgaaet, meldte Økonomen, »at han ikke kunde være ansvarlig for at kunne skaffe Seminariet Brod, endog til hvilkensomhelst Pris, da Rug ikke var til at bekomme, medmindre det fornødne Kvantum blev ham anvist til en be­ stemt Pris«. Saxtorph maatte saa atter henvende sig til Auto­ riteterne for at faa anvist det fornødne Brodkorn. Til disse trange Tider sigter det gamle jonstrupske Rim:

Smørumovre og Smørumnedre de ligger paa Rad,
Og Maaløv ligger i en Hule.
I Bringe har de kun liden Mad,
Paa Jonstrup aldrig en Smule.

En Følge af Dyrtiden og de elendige økonomiske Forhold blev, at medens en Elev 1797 aarlig betalte for Kost og Vask 40 Rdl., steg denne Konto i Aarnes Løb saa højt, at Betalingen 1816 var 108 Rdl., hvortil kom, at Eleverne i Fremtiden skulde medbringe Sengeklæder, 2 Par Lagen, 6 Haandklæder, samt Ske, Kniv og Gaffel, og endvidere en Regnetavle. Lærerne med deres usle Lønninger kunde kun med Bekymring se Fremtiden i Møde, og Staten maatte da ogsaa her træde hjælpende til med personlige Lønningsforhøjelser, ligesom den 1814—15 sogte yderligere at forbedre Lærernes Levevilkaar ved at overlade dem Brugen af nogle Smaalodder i Vangen, der imidlertid omtrent var værdiløse, da ca. $\frac{2}{3}$ af Arealet var sur Eng og Mose, medens Resten var Agerjord af ringe Bonitet. Det ved Dyrkningen af disse Lodder forefaldende Arbejde blev præsteret af Eleverne, idet man ventede, at disse herved kunde opnaa saa megen Indsigt i Landbrug, at de senere som Skolelærere vilde være i Stand til at dyrke en Skolelod som et lille Monsterbrug. Det kgl. Landhusholdningsselskab skænkede 21. Juni 1821 Seminariet en engelsk Svingplov, for at Eleverne kunde indoves i Brugen af dette Redskab, og 1823 modtog Seminariet 25 Ekspl. af »Lærebog i Agerbrug« af Dalgas. Da Saxtorph ofte i Embeds Medfor og som Medlem af »Den store Skolekommission« maatte foretage Rejser til Hovedstaden, saa han sig nødsaget til at holde egen Befordring, hvorfor han for egen Regning købte 2 Parceller af Maaløv Krat, som han drev sammen med sin egen Embedsjord.

De slette økonomiske Forhold her i Landet under og efter de 7 Aars Krig var til Tider ret truende for Seminariet, og for at sikre dets Fremtid foreslog Saxtorph 1813 at lade det indgaa under det 1805 oprettede Seminariefonds Økonomi. Regeringen bifaldt Forslaget og skænkede Seminariet Bygningerne og Jorderne til Ejendom. Saxtorph foreslog dernæst, at der ved indtrædende Vakance i Ballerup og Farum Pastorater skulde dannes

et nyt Sognekald af Maalov Sogn, Bringe By og Jonstrup Vang med Seminariets Religionslærer som Præst. Forslaget blev imidlertid ikke approberet. I Aarene 1813—14 deltog Saxtorph i Forhandlingerne om at udvide Jonstrup Seminarium med en 4. Klasse, der særlig skulde udklanne Lærere til Købstadskolerne. Planen, der modarbejdedes stærkt af Reventlow, blev imidlertid stillet i Bero paa Grund af Pengeknaphed. — I 1815 blev Saxtorph af Kancelliet opfordret til at affatte Forslag til en fælles Undervisningsplan for samtlige Seminarier, og derefter blev det overdraget ham tilligemed Seminarieforstanderne Hammond og Bojsen at udarbejde et Reglement, der skulde sikre de vordende Lærere en fyldigere Uddannelse. — Imidlertid var den af »Den store Skolekommission« udarbejdede Skoleordning af 29. Juli 1814 traadt i Kraft; Kommissionen blev derefter opløst, og Styrelsen af Seminariet overgik nu til Kancelliet.

I Aaret 1816 havde Seminariet bestaaet i 25 Aar, og i den Tid var der dimitteret 248 Elever foruden 9 andre, der var udgaaet med Bevis fra Lærerne, altsaa ialt 257. Kancelliet bestemte da, at der i den Anledning den 25. Juni skulde afholdes en større Festlighed, hvortil blev indbudt en Kreds af Almenoplysningens Venner og Befordrere, Seminaristerne sang en Kantate, forfattet af Seminarielærer Schow, hvorefter Kancellipræsident Cold holdt Festtalen. Efter Talen blev sunget en Hymne af Digteren Th. Thaarup, »hvortil Zinck havde komponeret en aandrig Musik«:

Evnen fodes, den forgaar,
 Men Du, o Jehovah bestaar!
 Naar Dagens Stjerne ej skal mere brænde,
 Naar Jordens Sted er ej at kende,
 Da taler den, som skabte Sol og den:
 »Vord Lys og Jord!« da vorde de igen.
 Kun Du er uden Byrd, og uden Ende.
 Halleluja! — Jehovah! Elohim.

Vi knæler for Dit Aasyn ned,
Din Vælde, Jehovah! vi kende.
Men Abba! Fader! hver Din Søn det véd,
At som Din Vælde, er Din Godhed uden Ende.
Stig højt, vor Glædes Jubelraab:
Gud, Jehovah! vor Trost, vort Haab!

Hvert Aandedrag, hvert Stovets Fjed,
Dem har Du talt, Du deres Grænser véd,
Du ser i Hjertet ned.

Gud, Jehovah! som Jordens Slægter dyrke!
Giv Du vor Vandel Visdom, Taalmod, Styrke!
Amen!

Kor af «Athalia». Musikken af Schultz.

Vidt over Verden gaar, o Gud, Din Magt og Vælde!
Hver tilbæde vor Gud! hver anraabe hans Hjælp!
Inden Tiden blev til, inden Kloden blev grundet,
Var han, vor Gud! Pris hans Godhed og Magt!
Med Sang, med Fryd, pris hans Godhed og Magt!

Omsonst skal Vold og Ondskab byde
Det Folk, som priser ham: Hold inde med din Sang!
Vi helligholde dog hans Fest,
Af gyldne Strengte lyd harmonisk vores Harpe!
Højt over Verdner gaar Dit store Navn, Jehovah!
Med Sang, med Fryd, pris hans Godhed og Magt!

Højt over Verdner gaar Dit store Navn, Jehovah!
Med Sang, med Fryd, bringer Lov ham og Tak!

Sang.

Hver ærlig Dansk erkendtligen
 En Borgerkrans for Danmarks Ven
 Af Egeblade binde!
 Den vorde den Fredgøles Lon!
 O! ingen Konge den saa skøn
 Ved Krigerdaad kan vinde.

Op Brodre, op med Sang og Dans,
 Saa Pligten bod, vor Hyldings Krans
 Vi Danerkongen binde,
 Den vorde skal Skjoldungens Lon!
 O! ingen Konge den saa skøn
 Som Frederik skal vinde.

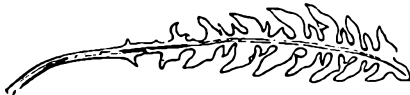
Forsamlingen istemte derefter som et Jubelkor Salmen: »O! priser Herren alle Mand.« — Sangen blev ledsaget af Musik (Strygeinstrumenter), udført af Medlemmer af det kgl. Kapel. Efter Højtideligheden blev Resultaterne af den forud afholdte Eksamen fremlagt og Eleverne prøvede i enkelte Fag. I Anledning af Jubilæet afgav Prof. Saxtorph Beretning om Seminariets Virksomhed i de forløbne 25 Aar. Han fremhævede, at af alle skønne Kunster er Musikken mest skikket til »at vække og skærpe den ethvert Menneske af Naturen medgivne æstetiske Følelse,« og han maatte derfor beklage, at dette Undervisningsfag paa Seminariet blev hæmmet ved Mangelen paa hensigtsmæssige Materialier, navnlig Musikinstrumenter. Efter Saxtorphs Henstilling skænkede Kongen derpaa til Seminariet følgende kasserede Instrumenter fra det kgl. Kapel: 1 Fagot, 5 Klarinetter, 1 Obo, 1 Picolo, 16 forskellige Stykker til Klarinetter, en Flojtte, samt en Bratch, og 1817 modtog Seminariet endvidere efter kgl. Befaling 2 brugte Valdhorn.

Samtidig med, at Seminariet fejrede sin Jubelfest, klagede Præstestanden højlydt over de store Afgifter, den maatte svare til Seminariefonden og til Amtsprovsternes Lonning, og flere

ansete Gejstlige, bl. a. Stiftsprovst Stockholm og Pastor Ronne, rettede et Stormlob mod Seminarierne; de erklærede, at de var for kostbare, ja at de var overflodige, da Præsterne efter deres Mening godt kunde overtage Uddannelsen af Folkeskolens Lærere. Selv i Regeringskredse syntes Filantropismens Skoletanker at henvejres, hvilket Saxtorph særlig maatte føle, naar man krympede sig for, eller endog helt nægtede at bevilge de til Seminariets Drift nødvendige Udgifter.

Særlig var Chr. Reventlow karrig overfor Jonstrup. Han erklærede saaledes i en Skrivelse til Forstanderen, at »de Bekostninger, som hidtil var en Følge af Førstelærerens Stilling, for Eftertiden maatte søges undgaaede, da Finansernes Forfatning var saaledes forvirret, at alle Udgifter burde bortfalde, som ikke var aldeles fornodne. Det Gæstebud, som fandt Sted ved Eksamen, burde bortfalde, og kun de nødvendige Dommere skulde indbydes til at overvære samme. Om ellers nogen vilde besøge Seminariet, saa var Ballerup Kro kun noget over $\frac{1}{2}$ Mil fraliggende.« Endvidere fandt Reventlow det ikke fornødent for Forstanderen at holde Skriver eller Fuldmægtig. Derimod savnede han saadanne Medhjælpere til Undervisningen, som kunde skaffes Seminariet ved omboende Lærere. Ved Vesterborg med over 30 Elever besorgede Skolelærer Tarp Musikundervisningen tilfredsstillende efter Grevens Mening. — Imidlertid søgte og opnaaede Lærerne Roeskilde og Schow Forflyttelse; og da Saxtorph mærkede, at man nu ogsaa i Regeringskredsene svigtede Filantropismens Skoletanker, idet der endog var Stemning for at nedlægge en Del af Seminarierne og at indskrænke Undervisningen paa de øvrige, saa besluttede ogsaa han at fortrække fra Jonstrup, og den 12. Decbr. 1818 blev han kaldet til Rektor i Odense, hvor han virkede, indtil han 1843 blev entlediget med Pension. Derefter tog han Bopæl i København. Til Seminariets Stiftelsesdag den 14. Marts 1844 havde Saxtorph, der nu var Etatsraad, modtaget en særlig Indbydelse, og han havde glædet sig til, efter mange Aars Fravær, atter at gense Borgen, men han maatte paa Grund af slet Vejr og svigtende Helbred sende Afbud med Undskyldning og Tak. Han døde 12. August 1850 under et Besøg i Odense, 79 Aar gammel.

Saxtorph virkede ved Seminariet ikke alene som den dygtige Lærer, men tillige som en fortrinlig Inspektør og Administrator, og særlig skyldes det hans Bestræbelser og hans ubøjelige Energi, at det lykkedes efter Ødelæggelsens Vederstyggelighed 1807 at fore Anstalten frelst i Havn paa Jonstrup-Gaard. Og her — paa dette idylliske, men dog tillige afsides Sted — arbejdede han utrættelig for Seminariets Fremgang, samt for at skabe Hygge og Velvære for Medlærere og Elever. Hans Virke blev da ogsaa paaskonet af Autoriteterne ved, at han den 22. April 1807 blev udnævnt til Professor, og den 28. Jan. 1810 hædredes han med Ridderkorset. I de 10 Aar, Saxtorph virkede paa Jonstrup, raadede der her en god Tone. Der var den bedste Forstaaelse mellem Forstanderen og hans Medlærere: Den stilfærdige Pastor Roeskilde, den humoristiske Schow, de godmodige Lærere Andersen og Gebauer samt den robuste Gymnastiklærer Gehl. — Overfor sine Elever forstod Saxtorph at holde paa sin Autoritet; men hans Optræden overfor dem var dog stedse præget af faderlig Jovialitet, og de gav ham da ogsaa Hædersnavnet »Fatter«, der gik i Arv til de efterfølgende Forstandere. Han deltog altid i Elevernes Lag, naar de »festede«, f. Eks. paa Kongens Fødselsdag, Stiftelsesdagen, Mikkelsdag o. s. v., hvortil kom »Fatters Fødselsdag«. Naar Festmaaltidet var endt og Bordet afdækket, traadte »Fatter« frem fra Økonomens Køkken med en mægtig Bolle Punch og intonerede under de Tilstedeværendes Jubel en af de gamle Klubviser, f. Eks. »Tag, Brodre, Glas i Haand« o. lign.

JONSTRUP UNDER WEGENERS STYRE

Af J. P. Jørgensen.

*Hver ærlig Dansk erkendtligen
en Borgerkrans for Danmarks Ven
af Egeblade binde!*

*Den vorde den Fredgodes Løn!
Oh! ingen Konge den saa skøn
ved Krigerdaad kan vinde.*

*Op, Brødre! op med Sang og Dans;
saa Pligten bod: vor Hyldings Krans
vi Danerkongen binde.*

*Den vorde skal Skjoldungens Løn.
Oh! ingen Konge den saa skøn
som Frederik skal vinde.*

Den 24. Februar 1819 blev Kapellan hos Domprovsten i Roskilde og Lærer ved den derværende Latinskole Jens Ernst Wegener udnævnt til Forstander ved Jonstrup Seminarium. Det var under højst vanskelige Forhold, at han traadte til som Forstander, idet Seminariet paa Grund af Statens slette økonomiske Tilstand havde mistet sine væsentligste Indtægter og endog havde Udsigt til at blive nedlagt. Efter langvarige Forhandlinger blev det dog fastslaaet, at Jonstrup skulde vedblive at bestaa, men at Undervisningen skulde indskrænkes og det ene Lærerembede nedlægges. Uddannelsestiden paa Jonstrup blev fastsat til 3 Aar, medens den paa de øvrige Seminarier kun var 2 Aar. (Kgl. Resol. 8. Oktober 1824). Prof. Saxtorph havde højnet Undervisningen ved Gennemførelsen af Reglm. 10. Februar 1818, der sikrede de vordende Lærere en saadan Uddannelse og aandelig Udvikling, at de kunde indtage et højere Stade i Samfundet end Almuen, og derved blive i Stand til at højne dennes Udvikling. Seminarierne var da at ligne ved frodige Marker, der lovede en rig Host; men den kgl. Resol. 8. Oktober 1824 forvandlede dem til aandelige Ødemarker ved at stryge almindelige Fag som Verdenshistorie, Naturfag og Matematik af Læseplanen og erstatte dem med det saavel for Elever som Lærere aandssløvende Fag »Indbyrdes Undervisnings Metode«, der endog blev dominerende Hovedfag. Seminariernes Opgave

blev nu at indøve Eleverne i praktiske Færdigheder; om Aandsdannelse var der ikke Tale. Samtidigt blev det tilladt privat forberedte Aspiranter (Privatister) at indstille sig til Afgangsprøve ved Seminarierne. — Da det uden de udskudte Fag var umuligt at meddele en nogenlunde frugtbart Undervisning og fyldig Uddannelse, søgte Lærerne at raade Bød herpaa ved nogle ugentlige Foredrag i disse Lærefag. For at vinde Tid til denne ekstra Undervisning nedlagde man Seminariets Øvelsesskole og henviste Børnene til Maalov Skole, hvor Lærer Gehl derefter vejlede Seminaristerne i praktisk Skolegerning.

Et Par Aar efter, at Wegener havde tiltraadt Forstanderembedet, og medens Autoriteterne endnu forhandlede om Jonstrup's Ve og Vel, udbrød paa Seminariet en alvorlig Revolte: Paa Blaagaard havde Lærerne benyttet Eleverne til Budtjeneste, hvad disse satte Pris paa, da de derved opnaaede Udgangstilladelse. Ogsaa paa Jonstrup blev Budtjenesten i en Aarrække præsteret, og da Lærerne skulde vejlede Eleverne i praktisk Landbrug, var det en Selvfølge, at disse ydede Lærerne en Haandsrækning ved Dyrkningen af disses Haver og Jordlodder. Men omsider kom den Tid, da de vordende Pædagoger fandt det nedværdigende at forrette slikt »Hoveriarbejde«, og i 1820 gav Misfornøjelsen herover sig Udslag i, at Eleverne paa 2 nær skriftlig forpligtede sig til at nægte saadan Tjeneste. — Da Lærer Boye derefter en Dag bad en Elev Olsen om at besørge et Brev, nægtede Olsen dette og henviste til den tagne Beslutning. Boye betegnede Elevernes Adfærd som »Ulydighed, ond Trods og Uforsømmelighed« og befalede atter Olsen at besørge Brevet. Da denne nægtede dette, vilde Boye kaste ham paa Doren; men den bomstærke Kulsvier blev staaende tavs og urokkelig, og først da Boye slap sit Tag, forfojede Olsen sig bort. — Efter afholdt Afhøring indberettede Forstanderen Sagen til Kancelliet og indstillede, at Eleverne Cappelen, J. Christensen og Olsen blev bortvist fra Seminariet, de to første som Ophavsmænd til Mytteriet, og den sidste fordi han havde udvist en »særlig ondartet Trods«. Men samtidigt modtog Kancelliet fra 37 Elever en Forespørgsel om, hvorvidt de var pligtige til at arbejde i Mark og Have for

Jens Ernst Wegener.

Født i Odense den 5. Oktober 1781. Student derfra 1800. Cand. theol. 1801. Præst. 1813 Lærer ved Høskilde Katedralskole. 1819 - 39 Forstander paa Jonstrup. Død i København den 15. Oktober 1846.

Lærerne, samt til at forrette Ærinder for disse, ofte en Mil bort og i Mulm og Mørke. Ligeledes fremsattes der en Besværing over, at Lærer Boye tiltalte Eleverne med »Du«. — Kancelliet billigede, at de 3 Elever bortvistes og fandt, at Eleverne ikke havde Grund til Klage. »Man havde med største Mishag erfaret, at den Tænke- og Handlemaade, som efter Reglm. 10. Februar 1818 § 1 burde herske paa hvert Seminarium, ikke tilbørligen agtedes af Adskillige, som opdroges til Skolelærere for Børn af Almueklassen. Iøvrigt skulde Kancelliet vel vide at opretholde den ved Seminariet nødvendige Orden og det Ærbødighedsforhold, hvori Lærlingen bør staa til sine Lærere.« — Senere overlod Kancelliet til Forstanderen at tage Bestemmelse om, hvorvidt de 3 Urostiftere skulde indstilles til Benaadning, og anmodede ham om i Kancelliets Navn »at advare samtlige Lærlinge mod nogensinde at unddrage sig fra den Beskedenhed, Agtelse og Lydighed, de skylder deres Lærere og Foresatte.« — Eleverne gjorde derefter skriftlig Afbigt for samtlige Lærere, »bedende om Tilgivelse og Forglemmelse af det begangne i enhver Henseende,« og lovede »at overholde den Orden, Lydighed og Agtelse, vi som taknemmelige Lærlinge skylder de Mænd, der vil virke og arbejde for vort Vel.« Endvidere udbad de sig »Lærernes gunstige Deltagelse og Forbon« om Tilgivelse for de Bortviste. I sin Erklæring herom udtaler Forstanderen, at uagtet han havde »den inderligste Uvillie mod det Forefaldne og dem, der havde bidraget dertil,« vilde han ikke nægte Glemsel og Tilgivelse, og anbefalede derefter de Bortviste til Kancelliets Naade, og dette gav derefter Samtykke til, at de 3 Elever atter optoges paa Seminariet. — Eleverne havde ved denne Sags Afslutning lidt et ydmygende Nederlag; men de blev dog straks fri for den forhadte Budtjeneste, og da Kancell. Pl. af 1824 ophævede Undervisningen i Landbrug ved Seminarierne, bortfaldt ogsaa deres Arbejde i Marken for Lærerne, idet disse fra nu af bortforpagtede deres Jordlodder.

Wegeners Undervisningsmaade var væsentlig en tor, kateketisk Udvikling af Balles Lærebog og Bibelhistorien. Hans Optræden overfor Eleverne var som oftest »tilknapet, stiv og afmaalt,« og han blev derfor aldrig en saa populær »Fatter« som

Saxtorph, uanset han var en dygtig Lærer, som til enhver Tid stræbte efter at varetage Elevernes Tarv. —

Som Andenlærer under Wegeners Styre virkede de theol. Kandidater C. J. Boye (1818—26) og derefter J. Jensen, den senere Seminarieforsleder. — Den hidtilværende Musiklærer R. Andersen havde imidlertid ved Lærer Schows Afgang faaet kgl. Udnævnelse som Tredielærer. — Undervisningen i Havebrug blev fremdeles varetaget af O. J. Gebauer, og Skolelærer V. J. Gehl overtog Undervisningen i Gymnastik og Svømning samt vejledede Eleverne i praktisk Skolegerning i Maalov Skole. —

Caspar Johannes Boye var født i Norge. Han skildres som »en dygtig og livlig Lærer, men undertiden noget iltter.« Der tillægges ham fra Jonstrup det Mundheld: »Mit Ord staar fast som de norske Fjelde.« I sin Fritid var han optaget som dramatisk Forfatter, samt af Besøg i Omegnens Præstegaarde og i litterære Kredse i Kobenhavn, bl. a. paa Bakkehuset, hvor han blev hædret med et af Fru Kammas Kælenavne, »Phantasien«. I Elevernes Kreds færdedes han sjældent udenfor Timerne. Paa Jonstrup skrev han bl. a. det smukke Digt »Kirkeklokken i Farum«, samt Sorgespillet »Svend Grathe«, hvori forekommer en versificeret Beskrivelse af Danmark, som senere ved Weyses Musik blev dansk Nationalsang. (Der er et Land, dets Sted er højt mod Norden.) — 1826 blev Boye udnævnt til Sognepræst i Sollerød. —

Jens Jensen var »en samvittighedsfuld Lærer, men tør i sine Foredrag.« I sin Fritid var han optaget af sproglige og pædagogiske Studier; men færdedes dog ofte mellem Eleverne og særlig blandt saadanne, der som han selv var udgaaet fra Almuestanden.

Rasmus Andersen virkede først som Musiklærer og Lærer i Skrivning; men efter Lærer Schows Afgang modtog han kgl. Udnævnelse som Tredielærer og overtog nu tillige Fagene Regning og Matematik. Han var en Bondesøn fra Lolland og havde i nogle Aar været i Tjeneste hos en Landinspektør, hos hvem han erhvervede sig Færdighed i Skrivning, Korttegning og Regning. I Aarene 1806—09 var han Elev paa Blaagaard, hvor han af Prof. Zinck modtog særlig Uddannelse i Musik (teoretisk

og praktisk). — 1810 blev han Lærer i Skovlunde, og i 1811 Zincks Efterfølger som Musiklærer paa Jonstrup, hvor han i en lang Aarrække virkede som en utrættelig Lærer og en værdig Efterfølger af sin gamle Læremester. Da Forstander Wegener ofte var svagelig, og Lærer Boye i sin Fritid var fuldt optaget som Forfatter, overtog Lærer Andersen det nærmeste Tilsyn med Eleverne, og paa Opholdsstuerne var Andersen ofte travlt beskæftiget med at give de bedst musikalsk begavede af sine Elever en særlig Uddannelse i Vokal- og Instrumentalmusik. Seminariets Samling af Musikinstrumenter var den Gang stor, men lidet værdifuld. Fraset et nyt Orgel med 4 Registre bestod den væsentlig af en Del ældgamle Klaverer, der hidrorte fra Blaagaard, deriblandt 2 stumme (d. v. s. strengelose Tasteinstrumenter, der benyttedes til Indøvelse i Fingersætning); endvidere nogle Flojter og Guitarer, samt de mange kasserede Instrumenter fra det kgl. Kapel, som Zinck og Saxtorph havde erhvervet. Men med dette tarvelige Materiale arrangerede Andersen musikalske Aftenunderholdninger, hvis vokale Del bestod af Solo- og Korsang, afvekslende med Terzetter og Kvartetter udført af de flinkeste af hans Elever paa skrattende Blæseinstrumenter, Bratch og klimprende Violiner. Undertiden afvekslede Musikken med Deklamation eller endog med et lille Skuespil. Til Aftenunderholdningerne, der altid afsluttedes med Dans, blev af Eleverne indbudt dannede Familier, navnlig blandt Omegnens Proprietærer og Forstvæsenets Embedsmænd. De nærmest boende Præstefamilier modtog derimod særlig Indbydelse fra Forstanderen, og da denne var Svigersøn af Pastor Bindesboll i Ledøje, var det en Selvfølge, at Familien Bindesboll, der var meget musikalsk, stedse gav Mode ved disse Aftenunderholdninger. Sonnerne fra Ledøje Præstegaard, Teologen, den senere Biskop, Arkitekten, Thorvaldsens Museums Bygmester, og Juristen, den senere Amtsforvalter i Skanderborg, optraadte ofte paa Jonstrup som Solosangere og var ivrige Dansere ved Ballerne. Arkitekten M. G. B. Bindesboll hjemførte fra Jonstrup som sin Brud en Datter af Lærer Andersen. — I Sommertiden om Søndag Eftermiddag, een eller to Gange om Maanedn drog Seminaristerne i Flok paa Skovtur i Skovvangen og Hareskoven. I

Spidsen gik 3—4 Musikere, der trakterede Valdhorn, Klarinet, Fløjte samt Pauke. Paa en aaben Plads slog man sig ned og forlystede sig med Korsang og en Svingom i det Grønne med Ungdommen fra de omliggende Gaarde. Omegnens Beboere satte stor Pris paa »at høre Seminaristerne i Skoven«.

Mellem Forstvæsenet og Seminariet var der stedse god Forstaaelse. Paa egen Haand anlagde Eleverne Sti fra Borgen til den nærliggende Skov, og da Beplantning og Haveanlæg ved Jonstrup var fuldført, begyndte de paa at omdanne den nærmeste Del af Skovvungen til en Lystskov med Gange og Stier samt Lovhytter med Bænke, dannede af Græstørv eller afbarkede Granrafter. Hver Klasse havde en stor Lovhytte som Samlingspaulun, og i Skovtykningen var der flere mindre Lovhytter, bygget af enkelte Elever, der særlig ønskede at fjerne sig fra Tummelen i Borgens trange, kvalme Lokaler for at nyde Ensomhed og Stilhed i Guds frie Natur. Navnene paa de større Lovhytter og Gange var prentet sirligt paa smaa Papskilte. f. Eks. Filosofgangen, Per Gantes Vej, Sneversti, Parnasset, Enrum, Eremitagen, Roligheden, Gaa forbi, Kragereden o. s. v. Herude »tyredes« til Eksamen og droftedes Eksamensudsigter, og her drømte man lyse Dromme om den ukendte Fremtid, og her var endelig Ro til for Venner at udveksle Hjerteanliggender. Langt inde i Skoven, ved Vejen til den daværende Skovfogedbolig, »Ravnehuset«, stod en prægtig Bog, »Navnebøgen«, med rank Stamme og hvælvet Krone. I Stammen indridsede Seminaristerne Aar efter Aar deres Navnetræk. Denne Skik holdt sig i mange Aar og først 50 Aar efter Wegeners Tid var Træets Tid forbi, idet en Storm kastede det over Ende.

Det gode Forhold mellem Forstvæsenet og Seminariet stod en Gang Fare for at blive afbrudt. — Et Par af Eleverne (Kulsviere) dristede sig til i Forening med en Bonde at drive Krybskytteri paa Kongens Fredejagt (Jagt paa Raaer og Grævlinger). Sagen blev neddysslet, men førte til, at Gymnastiklærer Gehl i Stilhed Ijernede Stenene paa Seminariets gamle Flintebøsser.

Som Forstander formaaede Wegener ikke med Autoritet og Fasthed at hævde Seminariets Tarv overfor den bureaukratiske

Styrelse, som til Tider udviste en utilborlig Karrighed, naar det gjaldt om at bevilge det nødvendige til Anskaffelse af Læremidler, Fornyelsen af Inventarium og Bygningernes Vedligeholdelse. Elevernes Opholdsværelser var yderst tarveligt udstyrede, og af Skoleborde, Bænke, Kommoder og Sengesteder var Malingen omtrent afslidt. Hver Lærestue var kun monteret med et Kateder, en Vægtavle og almindelige Skoleborde, det meste medført fra Blaagaard; og de nøgne, kalkede og som oftest smudsige Vægge var kun prydede med et enligt Kort og nogle Tabeller. Det hele gjorde et ode og trist Indtryk. Lakkede det henad Sct. Hansdag, naar Eksamen skulde afholdes, fik Eleverne et Par Fridage, da Lokalerne skulde hvidtes og renses for at være nogenlunde præsentable til den forestaaende Højtid, Dimissionseksamen, som overværedes af enkelte Medlemmer af Kancelliet, Sjællands Biskop, Amtets Provst og enkelte af Omegnens Præster, der var særlig indbudte som Censorer. Ved alle Festligheder var den største Lærestue ryddet for Borde og Bænke, og de nøgne Vægge om Sommeren prydede med Bøgeløv og om Vinteren med fine Grankviste. Katederet var forbeholdt Festtaleren, og til de øvrige Honoratiores var hensat Stole, medens andre Tilstedeværende overværede Festen staaende.

De, der som Privatister indstillede sig til Examen, var som oftest Folk, der havde maattet afbryde en tidligere Løbebane, og som nu vilde forsøge paa at havne i et Skolelærerembede. Mange Privatister led en krank Skæbne ved Prøven; men af dem, der bestod, var der flere, som senere vandt et Navn som fortrinlige Skolemænd, f. Eks. C. Chr. Carlsen, der blev Lærer i Slagelse og kendt som Skolebogsforfatter og Redaktør af »Skolevennen« og »Samleren«; P. V. E. Carstensen, Lærer i Skænkelsø, historisk Forfatter, fik Fortjenstmedaillen i Sølv; J. H. Fix, Lærer i Sludstrup, blev kendt som Skolebogsforfatter; A. C. Gleeup, Lærer i Tudsenæs, bekendt som Politiker, skrev fortrinlige Afhandlinger om Skolevæsenet og døde som Cancelliraad og Bureauchef i Rigsdagen; J. C. D. Hartnack, forhenværende Underofficer, blev Lærer flere Steder i Københavns Amt, studerede samtidigt og blev derefter Sognepræst i Sønderjylland.

I en Aarrække efter den store Revolte var Flertallet af Jon-

strups Elever Bondersonner, og et mindre Antal Sonner af Købstadborgere. Tilgangen til Seminariet var i de Dage ikke stor, og Aspiranterne var derfor i Almindelighed sikre paa at blive oplaget, naar de kunde præstere Attest fra deres Sognepræst om sædelig Vandel og gode Skolekundskaber. Undertiden blev der dog ogsaa oplaget Sonner af Præster og andre Embedsmænd, som oftest tidligere Latinskoledisciple, for hvem den akademiske Bane var for tornefuld. Det var, som om der i den Tid paa Borgen herskede et aandeligt Dodsstille, idet Eleverne levede som i en Verden for sig selv, uberørt af det Aandsliv, der omkring Tyverne kom til Gennembrud i Hovedstaden. Kirkestriden med Prof. H. N. Clausen havde de ingen Anelse om, og af dansk Litteraturhistorie kendte de kun, hvad Munthe i sin Danmarkshistorie berettede om Holberg, Evald, Wessel o. s. v. — Som danske Læsebøger benyttedes væsentligst Mallings »Store og gode Handlinger«, Bircks og senere Peder Hjorts Læsebøger, samt »Evangelisk kristelig Salmebog«. — Uden Interesse for dansk Digtekunst var Eleverne dog ikke, idet de i »Poesibøger« nedskrev Digte, f. Eks. af Wessel og Baggesen, Th. Thaarup, Ingemann, H. C. Andersen, Boye o. fl.

Hvad Børneskolen angaar, da blev den i Wegeners Tid ophævet, og Børnene fra Vangen og Bringe blev henvist til Maaløv Skole, som derefter i en Aarrække var Seminariets Øvelsesskole, hvor Lærer Gehl med stor Dygtighed vejledede Seminaristerne i »Praktisk Undervisnings Metode«, og herunder »Indbyrdes Undervisning« paa en saadan Maade, at Jonstrup blev særlig fremhævet i Modsætning til de øvrige Seminarier.

Elevernes Klædedragt og deres Optræden var præget af de Hjem, de var udgaaet fra. Sonnerne af Smaakaarsfolk paa Landet var kendelige paa deres solide Vadmeldragt og paa Stumptrøjen, som de dog snart ombyttede med en Vams; og deres Optræden var, særlig i de ældre Elevers Øjne, klodset og ubehjælpelig i de uvante Omgivelser. Sønner af Købstadborgere gjorde sig bemærkede ved Klædebon af flottere Snit, oftest af Hvergarn eller grovt Klæde, og deres Optræden var mere belevet. I mange Aar var dog »Spidskjolen« paa Jonstrup, som den forhen havde været paa Blaagaard, et almindeligt, dagligt

Klædningsstykke, der betegnede, at dens Bærer var »Seminarist«, og som saadan folte sig som staaende paa et hojere Dannelsesstrin og hævet over Omegnens Ungdom. Fodtojet var Fedtlæders Stovler og Blankelæders Sko. Til daglig Færdsel i det Fri var Trætofler almindeligt Fodtojs; Træsko blev anset for upassende. Paa Lære- og Opholdsstuerne benyttede mange en Slags Lædertofler, dannet af aflagte Stovler, hvoraf Skafter og Kapper var fjernet. Hovedbeklædningen var Kasket. — Jonstrups »fine Skrædder« var i mange Aar Jens Frederiksen i Bringe, hvis Bedrift var saa stor, at han ofte holdt 5 Svende. Almindeligt Lappearbejde besorgede »Lappemor«, en Husmandskone i Vangen.

Wegener blev 1828 Konsistorialraad, og i 1836 R. af Db. Men hans svage Helbred tvang ham kort efter til at søge Afsked fra 1. Januar 1839 at regne. — Han døde i København 1846. —

H. MORTENSEN

Et Hundreedaarsminde. Af *R. C. Mortensen.*

Bedstefader, Fisker Morten Jensen Otte, boede i et smukt Hus i Fiskerbyen Hesnæs paa Falsters Østside. Det laa, som alle Byens andre Huse (i hele Byen var der 17), saa nær Strandlinien, at Nordveststormene ofte kastede store Vandsprøit op paa Ruderne. I Foraaret 1830 forblev det ikke ved det, men da slog Bølgerne hele Forhaven væk, og siden den Tid var der tæt foran Huset en steil Lerskrænt ned mod Havet. Den værnede mod Bølgerne, men kun til hin forfærdelige November 1872, da Stormfloden hærgede store Dele af Danmark. Dengang styrtede ikke alene Lerskrænten men hele Huset i Havet, og Haven og Marken — ialt en Tonde Land, skylledes fuldstændigt bort. Vi kan altsaa ikke faa den mindste Smule at se af det, der i sin Tid udgjorde Faders Barndomshjem, et Sted, han hele sit Liv igennem dvælede ved med den allerstørste Kærlighed.

Det var den 28de April 1825, at Fader blev født. Baade Brickas og Salmonsens Lexica angiver feil Dato, — jeg ved ikke, hvorfra denne feile Angivelse stammer.

I Hesnæs By rørte der sig et arbeidsomt og noisomt Liv. Alle Husfædrene var Fiskere, men alle havde de Bierhverv som Skovarbeidere eller som Skippere eller paa anden Maade. Den fornemste Mand i Byen var Faders Morbroder Hans Jensen. Han seilede paa København — og vel ogsaa andre Stæder. Til København bragte han Brænde fra det Classenske Fideicommis' udstrakte Skove, og Fader fik jævnlig Lov til at følge med ham paa Reiserne derind.

Hver Familie havde en Mark, saa at den kunde holde en Ko eller to foruden Grise og flere Faar og en Flok Fjerkræ, men der var i den hele By ikke een eneste Hest at opdrive. Hver Husfader havde Akkord med en Bonde i Moseby, Bønnet, Aastrup eller Skjoldrup angaaende Brugen af en Hest, og paa den Maade fik han pløiet, tilsaaet o.s.v. Al den Fisk, der blev fanget, bar man i Ryg-Kurve rundt omkring i Omegnen, og kun under det store Sildefiske om Efteraaret maatte man leie Heste for at faa Fangsten solgt. Reier fangede man inde ved Stubbekøbing, og Fader maatte allerede som lille Dreng vandre den lange Vei frem og tilbage og deltage i Fangsten. De Voxnes Sange og Fortæl-

linger, der var beregnede paa at oplive Deltagerne, oplivede ogsaa i høi Grad den Lille og gjorde ham det strenge Arbeide taaleligt. Aldrig har legemligt Arbeide ligget for ham, men han maatte alligevel tage fat med i Alt, hvad han paa nogen Maade kunde magte; bedst gik det, naar han blev sat til at strikke Strømper, men han var dog ogsaa til det Arbeide ret kluntet paa l'ingrene. Nei, saa var boglig Syssel ham noget Andet! I den

H. Mortensen 1849.

Efter Duguerreotypi.

Retning var han fremmelig nok. Morbroderen eiede en betydelig Bogsamling: Hele Riises Arkiv for Historie og Geografi, Holbergs Danmarkshistorie, Poul Egedes Bog om Grønland, Rousseaus Bekendelser, Magasin for Natur- og Menneskekundskab og mange, mange flere Bøger. Blandt dem befandt han sig vel, og de mange selskabelige Sammenkomster i Morbroderens velstaaende Hus bød ikke alene paa herlig Mad, men ogsaa paa Sange og Somandshistorier. Flere Skolelærere var Stavgæster hos Morbroderen, og i hans Hus lærte Fader at kende Lærer Lindholm, hos hvem han senere skulde gaa i Skole, og hvem han kom til at skyldte, at han blev det, han blev.

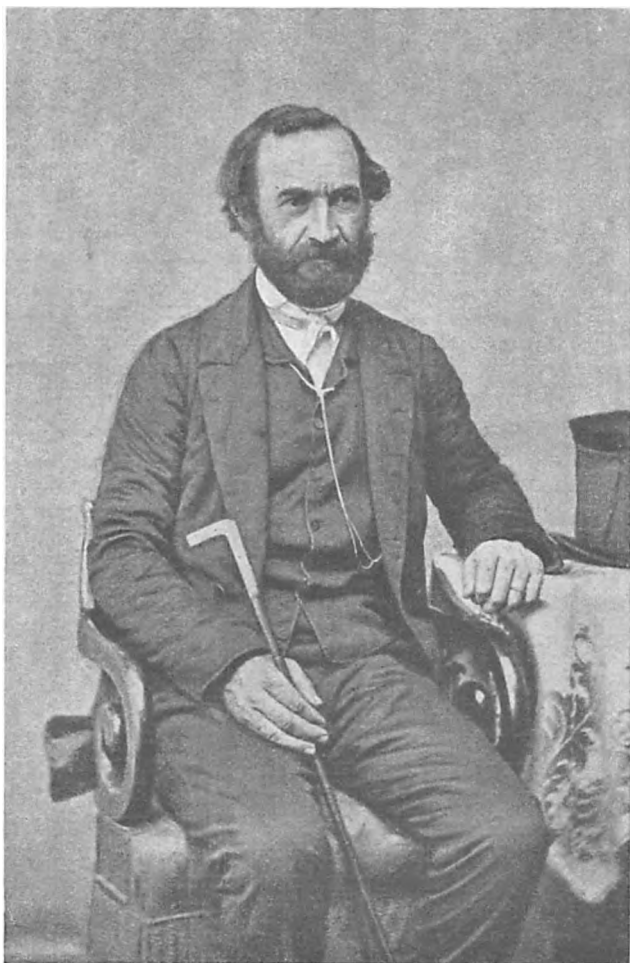
Da Fader var bleven konfirmeret (det var den 7. April 1839), udvirkede Lindholm, at han fik en Understøttelse af Kammerherre Classen paa Corselitze, og med den som Grundlag skulde han saa være Elev paa Jonstrup Seminarium. Denne Anven-

delse af Penge var dog Kammerherren meget imod. Han vilde absolut uddanne Drengen til landoekonomisk Virksomhed, og han havde efter Alt at domme mangedoblet Understøttelsen, hvis Fader havde villet boie sig for Kammerherrens Ønsker. Imidlertid maatte der hengaa 4 Aar, for Fader kunde optages paa Seminariet, thi for det 18de Aar var fyldt, kunde man efter de dengang gældende Bestemmelser ikke blive Elev der. I Begyndelsen tjente han da sit Brød som Skovarbeider, og han viste mig 1879 et stort Stykke Granskov, han havde plantet, og de Udskibningssteder, ved hvilke han havde været med til at seile mange, mange Favne Brænde ud til de langt ude i Søen ventende Skuder, der skulde befordre Brændet til København, et Arbeide, der faldt ham overmaade svært. Imidlertid fik han senere (det var dog først i det tredie Vendeaar) Arbeide, der laa bedre for hans Evner, idet han først fik Tilbud om at ordne Sognepræst, Professor J. H. Smidths Bogsamling og dernæst om at blive Huslærer for Skovfoged Quists Sonner og senere Skrивerdreng paa Corselitze Godsforvalterkontor.

I de Tider var det saaledes, at naar en Aspirant boede meget langt borte fra Seminariet, havde han Lov til at lade sig examinere af Stedets Provst, der saa sendte Karakterlisten til Seminariet, hvorfra man saa senere fik Besked om, hvorvidt Aspiranten var bleven antaget eller ikke. Fader blev paa den Maade examineret af Provst Heiberg-Jürgensen i Sønderkirkeby. Han fik tg i dansk Grammatik, og i Geografi og mg i de andre Fag. Det var Lærer Lindholm, der havde forberedt ham, og han havde megen Ære deraf, thi Fader blev optaget som Nr. 2 af samtlige 18 Aspiranter.

En af de sidste Dage i Juni gik Fader nu ombord i Morbroderens Skib for at seile til København og derfra med en Bonde naa ud til Jonstrup, men udfor Høie Møen reiste der sig en Storm, der tvang Skuden til at vende om. Den tyede, haardt betrængt, ind i Grønsund og vilde der vente paa Magsveir, men Fader var saa ilde tilredt af Søsyge, at ingen Magt kunde faa ham ombord igen. Han blev da sat over paa Møens Kyst, og herfra begyndte han saa sin Vandring — saa at sige paa Maa og Faa ad Jonstrup til. Saa længe han vandrede paa Møen, var Humøret godt nok, men da han var bleven sat over til Sjælland og havde faaet begyndt paa den næste og unægteligt længste Marchetour, kneb det med Humøret, og det blev ikke bedre, da Støvlerne omsider fik gnavet Hul paa Fødderne, saa at han maatte vandre videre paa de bare Fødder. I Skillingskroen, Nord for Køge, gav han endelig tabt. Her tyede han ind for Natten, og næste Morgen korte han saa med en Hønsekræmmer til Ros-

kildekroen. Længere skulde Kræmmeren ikke, og saa begyndte Vandringen paany. Efterhaanden steg Humøret igen, og da han

H. Mortensen 1863.

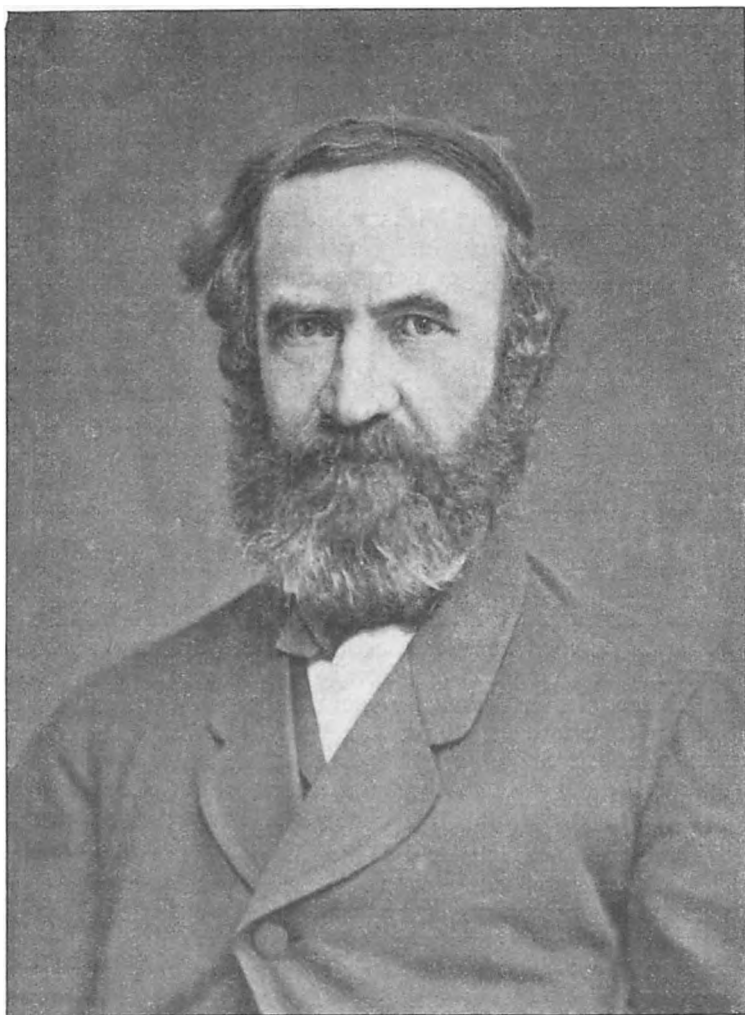
henad Aften naaede Frederiksberg Bakke og derfra øinede den voldomkransede By, var han lykkelig og glad.

Næste Morgen opsporede han en Bondc, der havde været i Byen med Landprodukter, og med ham kørte han saa ad Jonstrup til, men denne korteste Del af Veien, kun $2\frac{1}{2}$ Mil, var

den, der tog længst Tid. Bonden var nemlig en meget tørstig Mand, der maatte bede i alle mulige Kroer. Første Del af Reisen gik kun fra Kultorvet til Nørrebros Runddel, hvor »Den hvide Svane« vinkede med sit fulde Bæger. Derefter var Lygten, Husum, Herlov o.s.v. nødvendige Bedesteder, og det blev paa den Maade Aften, inden man naaede Jonstrup.

Alt her syntes Fader usselt, forfaldent og frastødende. Der var absolut Intel, der tydede paa, at han skulde komme til at befinde sig vel her, ja komme til at tilbringe Storsteparten af Livet her i velsignelsesrig Virksomhed. Mens han var Elev paa Jonstrup, døde hans Forældre, først Faderen, med hvem han aldrig havde kunnet forliges, dernæst Moderen, hvem han elskede usigeligt. Hun havde i flere Aar lidt af Kræft, og han vidste, da han reiste til Jonstrup, at han sandsynligvis aldrig mere fik hende at se. Efterretningen om Faderens Død havde nær knust ham, thi Bevidstheden om al den Uret og Misforstaaelse, der var dem imellem, reiste sig ved Dødsbudskabet med lidobbelt Vælde imød ham, men da Moderen døde, græd han vemodigt stille. Endnu paa sine gamle Dage kunde han faa Taarer i Øjnene, naar han i Mørkningen ved Klaveret sang de gamle Viser og Sange, hun havde lært ham.

Det gjaldt imidlertid om at overvinde Følelserne, lade Forstanden raade og først og fremmest om at være flittig, for den normale Uddannelse var tre Aar, men Fader havde kun Penge til to. Det lykkedes ham imidlertid at klare Greierne saaledes, at han i Løbet af to Aar blev færdig og endda fik Udmærkelse til sin Examen, men der var en slem Hage ved det Hele, og det var den, at han aldeles ikke havde Lyst til at blive Bornelærer og mindst af Alt Skolelærer paa Landet. Han var derfor overmaade glad, da han fik Tilbud om atter at blive Huslærer paa Corselitze, og paa denne prægtige Gaard tilbragte han derpaa nogle Aar i ungdommelig Herlighed og Glæde. Han var overgiven og kaad, han var letbevægelig, og han glimrede ved sit udmærkede Flojtespil. Kammerherre Classen fik nu atter Interesse for ham, og han tilbød ham et Ophold paa Polyteknisk Læreanstalt og gjorde ham, efter at dette var tilendebragt, til »theoretisk Lærer« paa Agerbrugsskolen Næsgaard. Her skulde han blandt Andet undervise i Botanik, men han kendte saa at sige ikke til Planter. Han tog imidlertid, vakt af Ansvars- og Æresfølelse, fat paa Plantebestemmelser, og derved grundlagde han sit senere Ry som den gode Florist. Botaniker i dette Ords egentlige Betydning blev han aldrig, men han blev en omhyggelig og paalidelig Plantesamler og Plantepræparator, og endnu gemmer Næsgaard Skole et af ham dannet Herbarium.

H. Mortensen 1873.

Født i Hesnæs paa Falster, den 28. April 1825. Dimitteret fra Jønstrup 1845. Huslærer hos Godsforvalteren fra Corselitze 1845-47. Kursus paa Polyteknisk Lærestanstalt 1847-49. Lærer paa Næsgaard Agerbrugsskole 1849-53. Skolelærer i Øverup 1853-56. Lærer paa Jønstrup 1856-96. Død paa Frederiksberg d. 12. Novbr. 1908.

Desværre var han i sin Næsgaardtid overmodig og selvsikker, saa at han kom paa Kant med Forstander Fangel om Undervisningens Principper, hvilket endog udartede til, at han angreb ham i Bladartikler, der helt satte Lolland-Falsters Stiftstidendes Læsere paa den anden Ende. Den Polemik, han derved førtes ind i, gjorde ham Næsgaardopholdet utaaeligt, og da det viste sig, at han kunde faa Skolelærerembedet i Øverup, tog han det i sin Fortvivelse, uagtet han var sig bevidst, at han slet ikke duede til at være Skolelærer. Han giftede sig nu ret pludseligt med en ganske ung Gaardmandsdatter, der bragte ham en god Medgift og alle Dage var ham en opofrende og overmaade dygtig Hustru. Han var i det daglige Liv ikke altid let at omgaas, og ikke mindst af den Grund blev det hende, der i deres lange Samliv trak det tungeste Læs. Skolelærerembedet, som han slet ikke forstod at rogte ret, slap han til alt Held snart fri for. Efter faa Aars Forlob havnede han som Lærer paa Jonstrup Seminarium, og i denne Stilling kom han til at udføre et stort, et dygtigt og et anerkendt nyttigt Arbejde. Paa Jonstrup udfoldede han sig ret som Florist. Derfra gjorde han Reiser til de allerfleste af Danmarks Egne, hvis Væxtforhold han lærte at kende ud og ind, og der kom han i Forbindelse med de allerfleste af vort Lands Botanikere og med ret mange af de fremmede Landes. Han forsynede flere Skoler med Herbarier, og naturligvis sørgede han for, at ogsaa Jonstrup fik en stor Del Planter fra hans store Samling. Størsteparten af det Herbarium, han ved sin Død efterlod sig, blev ved min Foranledning og Professor Rosenvinges store Elskværdighed overdraget til Universitetet, der igen lod en mindre Del overgaa til Aarhus.

Fader var en splittet Natur: Haard indtil det Grusomme og blod indtil det helt Overfolsomme, let at bringe i Oprør men ogsaa let at forsone igen, let at gore glad og let til at blive forknylt. Haard og ubillig var han i sin Dom over Personer og Forhold, han ikke forstod, mild og hjælpsom, hvor han saa og forstod Nød og Sorg og Elendighed. Han var en af de dybest religiøse Naturer, jeg har kendt, men til Tider nagedes og pintes han af Tvivl og Tilintetgørelsesangst. Han hadede, navnlig i en vis Aarrække, en Del af det kirkelige Ceremoniel, idet han betragtede det som grelle Menneskepaafund, men han havde den dybeste Ærbødighed for det ægte Kirkelige. Ofte satte han sig i Morkningen til Klaveret og sang Boyes Salme »Jeg haabe vil, hvordan det gaar, til Gud saa længe Hjertet slaar.« Den, der læser denne Salme igennem, faar fuld Besked om Faders Uro og Haab.

REGNSKAB

	1/1 1924—31/12 1924.	Indtægt Kr. Ø.	Udgift Kr. Ø.
Kassebeholdning pr. 31/12 1923.....		162 23	
308 Kontingenter.....		616 00	
Porto ved Opkrævninger.....		87 90	
1 Restance.....		2 00	
Renter.....		9 31	
Porto ved gentagne Opkrævninger.....		0 88	
Jonstrupbogen II solgt for et Beløb af.....		858 50	
Honorar for en Artikel.....			100 00
Udgifter ved Trykning af 400 Eksp. af Jonstrup- bogen II.....			901 75
Medhjælp ved Udsendelse af Jonstrupbogen.....			35 00
Transport og Drikkepenge.....			9 35
Konvolutter, Papir o. s. v.....			59 00
Papir og Porto til Redaktøren.....			14 00
Gebyrer til Girokontoret.....			2 64
Porto.....			231 22
Rejsegodtgørelse til Sekretæren til Bestyrelsesmøde			10 00
Annonce i »Folkeskolen«.....			17 40
Udgifter i Anledning af Festen paa Jonstrup.....			74 77
		1736 85	1455 13
Kassebeholdning pr. 31/12 1924.....			281 72
		1736 85	1736 85

Njalsgade 67⁴, Januar 1925.

K. Frigast Hansen.

Undertegnede Revisorer i Jonstrupsamfundet har gennemgaaet ovenstaaende Regnskab og ikke fundet Anledning til nogen Bemærkning.

Søsum og Sierslev Skoler i Marts 1925.

M. Pedersen.

S. M. Waaben.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Forstander *Stig Bredstrup*, R. Dbm., Jonstrup. Enelærer *Jul Christensen*, Skenkelso, Ølstykke. Førstelærer *J. Hegelund*, Ulstrup, Gørlev. Seminarieelev *Eriksen*, Jonstrup. Kommunelærer *K. Frigast Hansen*, Njalsgade 67⁴, København B. Sidstnævnte er Kasserer og modtager Indmeldelser.

JONSTRUPBOGEN

4DE BIND

1 9 2 6

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN
JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG · NJALSGADE 07
KROHNS BOGTRYKKERI
1926

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Jonstrup under J. Jensens Styre. <i>J. P. Jørgensen</i> ..	3
Betz's Udtalelser om Etatsraad Jensen. Refererede af <i>Hans Rasmussen</i>	55
J. P. Jørgensen. <i>R. C. Mortensen</i>	60
Regnskab	63
Bestyrelsen	64

JONSTRUP UNDER J. JENSENS STYRE

Af *J. P. Jørgensen.*

FRÅ 1. Jan. 1839 at regne tiltraadte hidtilværende Andenlærer ved Seminariet Jens Jensen Embedet som Forstander paa Jonstrup. Han var født i Særslev Sogn, Holbæk Amt. Forældrene, Hugger Jens Nielsen og Hustru Margrete Larsdatter, var Smaakaarsfolk, hvis Rigdom var en stor Borneflok. Den gav de en saa god Opdragelse, som de evnede, og de var fromme, gudfrygtige Folk, der holdt daglig Husandagl. — Om sine Skoleaar fortæller J. Jensen som ældre Mand: »Jeg har i min Barndom gaaet i en Almueskole og har endnu Erindringer fra den Tid. Min første Skolemester havde været Tjener hos en fornem Herre, som skaffede ham Kaldet; den anden havde været Student; men begges Fremgangsmaade var den samme: man lærte hos dem at læse mekanisk, og lige saa mekanisk lærte man at skrive: Man modtog en Skrivebog, den blev paa hver Side forsynet med en Forskrift, og saa havde man at skrive Siden ned og at faa det, man skrev, til mest muligt at ligne Forskriften. Enkelte udvalgte Elever lærte desuden at regne, men ogsaa Regneundervisningen, hvis man kan bruge Ordet Undervisning, var aldeles mekanisk: Man fik Cramers Regnebøg udleveret, og saa havde man at regne, — værsaagod! Man begyndte med Multiplikationstabellen (Tabula Pythagorica, som der saa oplysende (!) for de smaa Born stod ovenover den) og dernæst gik man paa næste Side over til »Additio«, hvis første Opgave lod saaledes: »Adder 7, 4, 38, 29, 436, 578, 5401 og 2799.« Efter Subtraktions- og Divisionsovelserne fik man saa et Væld af »Generalregler« for den ædle Regnekunst. Om Forklaringer eller om Anskueliggørelse af nogetsomhelst var der aldrig Tale. Iov-

rigt lærte man Luthers Katekismus og Birchs Bibelhistorie samt paa Ramse, ligesom alt det andet, enten »Pontoppidans Forklaring« eller »Balles Lærebog«.

Børnene blev holdt til at kysse Læreren paa Haanden, naar de kom og gik, men forresten gik det ikke videre kærligt til: Tungnemme eller uordentlige Elever eller de, som paa anden Maade paadrog sig Lærerens Mishag fik rigeligt af Reb-Tampen eller de blev haardt medtagne af de saakaldte Haandtager. Naar Læreren var borte, forte hans Kone Skolescepteret. Hun blev kaldt »Læremoer«. Se det var den hele Skoleundervisning, og at der i alt dette ikke var Spor af Metode eller synderligt af dansende Elementer, indser Enhver.

Jens Nielsens Born blev allesammen flinke Konfirmander, og de fleste fik af Præsten Vidnesbyrdet »Ypperlig«. Tre af Sønerne tog senere Lærerexamen fra Jonstrup, nemlig Niels, født 1792 og død 1833 som Lærer i Eskebjerg; Jens, født 1796, senere Seminarieforstander, død 1875, og Knud, født 1808, senere Broderens Eftermand som Lærer i Eskebjerg, og dernæst Ejer af Tranemosegaard i Rorby Sogn, død 1878. Den ene Datter, Sidse, blev gift med Lærer Niels Rasmussen i Store Fuglede, og den anden, Hanne, blev gift med Smed Haagen Hansen i Eskebjerg. Saa var der endelig Sonnen Lars Jensen. Han døde engang efter 1880 som Gaardmand i Snertinge.

Da den ældste Son, Niels, 1813 havde bestaaet Examen som Skolelærer, vilde den yngre Broder, Jens, ogsaa optages paa Seminariet. Han fik en glimrende anbefaling fra sin Sognepræst, og da han manglede et Aar i den for Optagelsen fastsatte Alder, vidste den gamle Præst Raad for at klare den Ting, idet han paa Fodselsattesten gjorde ham et Aar ældre, og saaledes blev da Jens Elev paa Jonstrup. Ved sit Jubilæum 1864 mindede Jens Jensen, der nu var Seminarieforstander og Etatsraad, herom med de Ord: »Vorherre har vist tilgivet min gamle Præst dette lille Bedrag. Havde han ikke været, havde vi næppe i Dag siddet bænkedet her i festligt Lag.«

En Dag i Forsommeren 1814 holdt Gymnastiklærer Gehl Monstring over nysankomne Elever. Han bed straks Mærke i Jens Jensen. Han var den mindste af dem og var en lille duv-

nakket Fyr i Stumproje og Knæbukser, og hvordan han end vendte eller drejede sig, indtog han en alt andet end militær Holdning. Paa sit grovkornede Jydsk rettede Gehl straks en spottende Reprimande til ham, den lojerlige »bette Kaal« derhenne i Geleddet, men »Den bette Kaal« vandt imidlertid snart Gehls Yndest. Vel lærte han aldrig helt at »ranke Ryggen«; men over Voltigérbommen sprang han som et Egern, og om Sommerdagene boltrede han sig som Odderen i Sondersøens Vover. Ved Dimissionen blev der da ogsaa tilkendt ham Prædiketet: »For Gymnastik udmærket godt; kan svømme 2000 Alen«.

Jens Jensen var i sin Seminarietid »flittig som en Myre«, og han opnaaede da ogsaa at faa sin Dimissionsattest prydet med 15 ug. Smukskrivning, der var hans daarligste Fag, indbragte ham kun mg?. For hvert af de 3 Fag: Sang, Orgelspil og Havedyrkning fik han mg×. — I Hovedkarakter tilkendtes der ham: »For Kundskaber og Færdigheder: Meget duelig med Udmærkelse. For Opførsel: Meget rosværdig. Kan meget godt forestaa saavel Sang som Orgelspil«.

Men Jens Jensens Kundskabstrang var endnu langt fra tilfredsstillet, og utvivlsomt har han allerede dengang sat sig theologisk Embedsexamen som sit Maal, for at han derefter skulde kunne leve som Landsbypræst. For at faa Tid og Lejlighed til at erhverve sig Sprogkundskaber tog han Ophold hos Professor Saxtorp som Sekretær og derefter tog han Plads som Huslærer hos Pastor Schow i Thorslunde. Schow havde fra 1809 til 1817 været Lærer paa Jonstrup, og han satte megen Pris paa Jensen, der ved sin store Retsindighed, Pligtopfyldelse og Flid i særlig Grad havde tiltrukket sig hans Opmærksomhed. Hans Broder Niels Benedict Schow var dimitteret fra Jonstrup samme Aar, som Jensen var bleven Elev der, og ogsaa til ham kom Jensen til at staa i et særlig godt Forhold, men der var ellers stor Forskel paa de to Jonstrup-Elever, thi mens Jensen var et absolut Bogmenneske, var Niels Benedict Schow i særlig Grad interesseret i Landbrugsforhold og han blev af den Grund Bestyrer af Frenderup landøkonomiske Lærestanstalt. Senere blev Jensen Huslærer i Reerslev hos Pastor Eggert Christopher Broager, der i sin Tid var kendt som Oversætter af enkelte af Wal-

ter Scotts og Byrons Værker. Det var hos disse Præster, Jensen fik Hovedparten af de Kundskaber, der var nødvendige, naar han skulde tage Examen artium. Den fik han endelig 1821, og nu laa Veien til en Universitetsuddannelse ham aaben.

Samtidig med, at han begyndte sit theologiske Studium, havde den unge Professor H. N. Clausen tiltraadt sin Virksomhed ved Universitetet, og Jensen var blandt dem, der flokkedes om hans særegne Syn paa de theologiske Spørgsmaal. Til hans nærmeste Omgangskreds i de første Studenteraar horte Brodrene Peter Andreas og Johannes Ferdinand Fenger, samt Jakob Christian Lindberg, men da det 1825 kom til det store Opgør mellem Grundtvig og Clausen, sluttede Jensen sig til den sidstnævnte, der var ham en saare elsket Lærer, og derved blev Forbindelsen med de tre nævnte senere saa beromt Mænd afbrudt.

Iovrigt ved man ikke noget videre om Studenteraarene. Jensen levede i yderst trange Kaar, men hans Helbred var udmærket, saa han taalte alle Savn, og den 10de Januar 1826 var han færdig med sin theologiske Embedsexamen, til hvilken han fik en fin Første Karakter. Den homiletiske Prove aflagde han 1828 i August Maaned, og ogsaa til den fik han første Karakter, men til den kateketiske fik han Udmærkelse.

Den 19de Maj 1826 blev Andenlæreren paa Jonstrup, Caspar Johannes Boye forflyttet til Præsteembedet i Solleroed, og den 16de August samme Aar blev Jensen beskikket til hans Eftermand. Der var en himmelvid Forskel paa de to Lærere Boye og Jensen. Den første, der var udgaaet fra et kultiveret Hjem, var livlig og spændig i Optræden og vant til at færdes i Hovedstadens fint dannede Kredse, — han kom f. Ex. ogsaa i Bakkehuset. Desuden var han en yndet dramatisk og æstetisk Forfatter, som i sin Jonstruptid fik flere Stykker opført paa det Kongelige Theater. En stærk Kontrast hertil var Jens Jensen, der var udgaaet fra et Almuehjem, og hvis Færden i Hovedstaden væsentligst havde været indskrænket til Veien mellem det tarvelige Studerekammer og Universitetet. Han var dertil en saare prosaisk Natur, hvis aandelige Interesser væsentligst var at fordybe sig i Theologi, Pædagogik og sproglige Studier. Da hans Hovedfag som Andenlærer var »Dansk mundtligt og

skriftligt«, kastede han sig strax over Studiet af ældre Haandbøger i dansk Grammatik, samt Afhandlinger af Rask, N. M. Petersen m. fl., hvorefter han 1833 udgav »Forsøg til en dansk Sproglære«, en Bog paa 395 Sider. Bogen blev af Fagmænd anerkendt som et grundigt Arbejde, men man ankede over, at den var i altfor høj Grad paavirket af latinsk og tysk Grammatik. Den viste sig desuden altfor vanskelig for Seminariets Elever, og Traditionen meddelede, at en af dem i Fortvivelse kastede baade den og sig selv i Molledammen, op af hvilken de dog i Tide blev reddede. 1834 udgav Jensen »Forsøg til en dansk Retskrivningslære« som et Pendant til denne Bog, og 1835 et »Udvalg af den danske Sprog- og Retskrivningslære« som en mindre Udgave af de foregaaende. Om hans Interesse for Danskundervisningen vidner ogsaa hans Udgivelse af en dansk Læsebog efter Tyskeren Diesterwegs System.

Han var en overordentlig flittig Skribent, Flid var i det Hele et af de mest fremtrædende Karaktertræk hos ham, men hans Bøger vakte ofte Modsigelse, fordi de var tunge og tørre, og han maatte anvende megen Tid til Polemik i Blade og Tidsskrifter. En lille, læseværdig Bog er »Vink for Forældre og Lærere«, (1837); den fremtraadte som Besvarelse af en udsat Prisopgave, men naaede ikke at faa Prisen tilkendt.

Et umaadeligt Arbejde anvendte Jensen paa de af ham udgivne Haandbøger til Brug ved Religionsundervisningen. 1845 kom den mægtige »Forklaring over Balles Lærebog« (584 Sider stor) og 1856 »Forklaring over Luthers liden Katekismus« (218 Sider), hvortil 1858 sluttede sig »Et kort Indbegreb af de kristelige Lærdomme«, en Forkortning af sidstnævnte Bog. Han haabede gennem disse Bøger at bidrage til en Forbedring af Religionsundervisningen rundt om i Landsbyskolerne, men han har ved sin personlige, hæderlige Færd og sin personligt mundtlige Paavirkning udrettet langt mere end ved Bøgerne, thi disse forekom de fleste Lærere altfor skematiske og tørre, idet de for en meget væsentlig Del bestaar af Henvisning til Skriftsteder.

En for Seminarieundervisningen meget vigtig Bog var Jensens Oversættelse og Bearbejdelse af Rettigs Bibelkunde: »Bibelskyndighed eller almeenfattelig Veiledning til Kundskab om

Bibelen og til dens Forklaring i Almueskolen«, hvori der bl. a. ogsaa gives Besked om bibelsk Geografi og Oldkyndighed. Mest Betydning fik imidlertid hans 1845—1846 udgivne »Haandbog i Undervisnings- og Opdragelseslære«, en fri Bearbejdelse af Curtmanns tyske Haandbog. Denne Bog blev benyttet som »Pædagogik« paa Jonstrup, hvor den afløste Brammers i 1838 udkomne Bog.

Endnu skal kun to Ting siges om Jensens Skribentvirksomhed: Den ene er, at han ikke alene nu og da skrev i flere af Datidens Tidsskrifter som f. Eks. »Maanedsskrift for Literatur«, »Dansk Literaturtidende« o. s. v., men at han selv var Redaktør af Tidsskrift for »Almueskole- og Seminariivæsenet« fra 1843 og til 1857. Dette Tidsskrift med den forfærdeligt gammeldags Titel, var ganske vist tænkt som et for hele Landet virkende Organ, men det blev dog først og fremmest et Speilbillede af Livet paa Jonstrup, idet det aldrig lykkedes i større Grad at faa Bidragydere fra videre Kredse. Derfor er det bleven en Guldgrube for Enhver, der giver sig af med at studere Jonstrups Historie i Jensens Tid.

Den anden og sidste Ting, vi vil bemærke om Jensens literære Virksomhed er, at han udgav to gode Boger om Jonstrups Historie nemlig: »Historiske Efterretninger om det blaagaard-jonstrupske Seminarium«, omfattende Tidsrummet 1791—1841 og »Beretning om Jonstrup Seminarium«, omfattende Tiden 1841—1859. Disse to Boger har blandt andet Betydning ved de Dimittentfortegnelser, de meddele. Man kunde ønske, at de, hvad den historiske Fremstilling angaar, var betydeligt fyldigere, men der var ikke Pengemidler nok til at gøre Bogerne større.

Den 14de Oktober 1828 ægtede Jensen Lagerla Francisca Lucia Comestabili, Datter af en kopenhavnsk Conditor, en indvandret Italiener. Hun var en Del yngre end han, idet hun var født 1809. Hun var en meget livlig Natur, og hendes sydlandske Oprindelse var oiensynlig ogsaa hvad Udseendet angik. Med hende fik han 6 Born:

Louise blev gift med Seminariekærer Carl Mortensen, Jens blev Mineeier i Californien, Sara forblev ugift, Anna blev gift med Georg Greiersen, der var Købmand i Californien, Otto blev

som Forstander for Opfostringshuset kendt over hele Landet, og Othilia blev gift med Wiggers, der dimitteredes fra Jonstrup 1864 og endte som Skoleinspektør i København. Det ældste af disse Børn blev født 1829, det yngste 1843.

Da Wegener 1838 ønskede at fratræde som Forstander, sad Jensen endnu i det daarligt lønnede Andenlærerembede og længtes som Familiefader (han havde dengang 4 Børn) efter at opnaa Stillingen som Landsbypræst. Embedet som Seminarieforstander agtede han ikke at søge. Autoriteterne ansaa imidlertid Andenlærer Jensen for at være særlig skikket til at overtage Styret af den Lærestalt, hvis Elev han tidligere havde været, og ved hvilken han senere havde virket i 12 Aar som Lærer, og han lod sig da endelig bevæge til at overtage Styrelsen af Jonstrup. Den 17de November 1838 modtog han derefter Udnævnelsen som Seminariets Forstelærer og Forstander.

Forstander Jensen viste snart, at han formaaede at fore Styret med fast Haand ved Hjælp af sine 4 blandt ældste Kl. udnævnte Opsynsmænd. Smaaforseelser, som Syvsoveri, Uopmærksomhed, Tobaksrygning i Klasseværelserne o. lign. nojedes han med kort at paatale; men grovere Forseelser, som Raahed, Slagsmaal, Udeblivelse fra Timerne, Bortreise uden Tilladelse m. v. straffedes med »Extratimer hos Fatter«, d. v. s. Synderne blev af en Opsynsmand tilsagt til Mode paa Forstanderens Værelse, hvor »Fatter« gav ham en saadan Overhaling, at han ønskede sig vel nede af Trapperne; thi ved saadan Lejlighed var J. Jensen ikke at spøge med; hans Tunge var skarp, og hans Øjne skod Lyn, der trængte gennem Marv og Ben. Var Synderen forstokket og umedgørlig, blev der gjort kort Proces med ham, idet man — som fordem paa Blaagaard, resolut bortskar ham som et Vildskud paa Pædagogikkens ædle Træ; — der var ikke helt Faa, der efterhaanden blev bortvist.

Nogle af Eleverne var, som lige nævnt, Opsynsmænd. De skulde vaage over Ordenen, og de skulde i smaa »Meldingsbøger« optegne dem, der forsyndede sig. Disse blev saa kaldt op til Forstanderen og undertiden indankedes deres Sag for et Lærermøde. At det ikke altid var store Ting, det drejede sig om, fremgaar af følgende Udvalg af Lærermødeprotokollen fra 1843.

»V. Nielsen har beskæftiget sig med uvedkommende Ting i Undervisningstimen, og skønt advaret, fortsat dette i en følgende Time. Schou viser ikke tilborlig Flid, selv ved de vigtigste Lærefag (Stil, Katekisation). C. Andersen er bortgaaet uden Tilladelse og har roget Tobak paa Skolen. Rudolph er efterladende i flere Ting. Andersen kom paa Læsestuen med Trætofler og Hovedtoi. Kornbech og A. Nielsen har stoiet paa Læsestuen.«

Om nogle af disse Sager skulde man tro, at de nok kunde været afgjort uden at blive indankede for det samlede Lærerraad! Men det maa iovrigt indrommes, at det navnlig i Begyndelsen af Jensens Funktionstid var nødvendigt at tage haardt fat paa dem, der i Stort eller Smaat syndede mod god Orden. Enkelte Gange forekom der Tilfælde af saa ondartet Slagsmaal, at en Elev maatte bortvises fra Seminariet som Voldsmænd, men grove Forseelser horte dog naturligvis til Undtagelserne.

Den saakaldte Rævesyge, ogsaa kaldet »Den indbildte Syge« optraadte i Forstander Wegeners sidste Aar lovlig ondartet, og da Jensen overtog Styret var den at betragte som en epidemisk Syge, der skulde og maatte bekæmpes med ethvert Middel. Den var vel nok ogsaa kendt i alle Jonstrups senere Aar, men aldrig som noget overhaandlagende. Som den var i Jensens første Aar kulminerede den i Vintertiden og aftog lidt efter lidt hen mod Sommeren. Som Regel fik Patienten sit Anfald omtrent samtidig med, at Klokkerne ringede alle Mand ud om Morgenen, og den optraadte da med en saadan Heftighed, at Patienten mente, at det var ham umuligt at forlade Sengen. Op ad Formiddagen blev Tilstanden dog bedre, og ved Middagstid, naar den varme Mad kom paa Bordet, var Patienten som Regel helt rask! Forstander Jensen anvendte efter Omstændighederne mildere eller skrappere Midler imod Sygdommen. I lettere Tilfælde bevidnede han Patienten sin faderlige Deltagelse, men paa en ironisk Maade, der ikke huede den Syge og ikke sjældent helbredte ham. I alvorligere Tilfælde anvendte Jensen efter Samraad med Lægen et Brækmiddel eller et afførende Middel, og det havde paa de allerfleste den vidunderlige Virkning, at de aldrig mere i hele deres Seminarieliv blev syge! Amerikansk

Olie var et almindeligt Middel, — det var ikke velseet, men det virkede ikke saa afskrækkende som skrappe Midler gjorde.

De Rævesyge var lidet anseete blandt Lærerne, og de, som flere Gange fik Sygdommen, blev heller ikke blandt Kammeraterne velanseete. Det hændte ikke saa sjældent, at det ikke var Forstanderen men Kammeraterne, der helbredte dem. Den Kur, de anvendte, var frygtelig. De overpøsede nemlig den Syge med iskoldt Vand. En enkelt Gang blev der anvendt en Kur, som der var mere Humor i. Dermed forholder det sig saaledes: Man havde i nogen Tid forarget sig over en, der i særlig Grad var rævesyg, og som forresten iovrigt i forskellige Retninger var ilde anseet, og en Morgenstund greb fire haandfaste Karle hans Seng med ham selv i, bar den, trods hans voldsomme Protest, ned ad Trapperne og midt ud paa Gymnastikpladsen, stillede den der og gik deres Vej. Der laa da saa den »Syge«, og Lærerfamilierne og Andre begyndte at samle sig i Vinduer og Døre for at se paa ham. Han undsaa sig ved at staa op og flygte, thi Toj havde han jo intet af, og hvad skulde han saa gøre! Imidlertid kom Redningen fra Forstander Jensen, idet han befalede Portneren at bringe Synderen hans Klædningsstykker, saa at han efter at have ligget i Sengen en halv Time ude i fri Luft, kunde faa klædt sig paa. Han forlod, saa snart dette Arbejde var udført, skyndsomst Sengen, og siden maatte han hverve Folk til at hjælpe sig den op paa Plads. Fra den Dag af var han grundigt og absolut kureret for Rævesyge.

Tobaksrygning var ilde anseet af Lærerne. En Tidlang taaltes den neppe engang i det fri, men senere blev den tolereret endog inden Døre nemlig paa Gangen og inde i Spisesalen, men her dog ikke længere end til 2 Timer for en fast Spisetid, efter en senere Bestemmelse dog $\frac{1}{2}$ Time. Jensen selv hadede ubetinget Tobaksnydelse under enhver Form og han tilstillede Direktionen en Forespørgsel om, hvorvidt det burde forbydes Seminarieeleverne at ryge inde i Seminariets Værelser. Han har sikkert haabet, at han i Direktionen kunde finde saa megen Støtte, at han helt turde forbyde al Rygning, og da Direktionen svarede (i en Skrivelse af 8de December 1840), at da det efter de gældende Bestemmelser tilkom Forstanderen at ordne alle

Seminariets indre Forhold, maatte man overlade det til ham alene at træffe Bestemmelse om, hvorvidt Tobaksrygning maatte finde Sted i Lokalerne eller ikke, forbød han den ubetinget paa Sovesalene og i Læsestuerne, men da det havde vist sig, at det ikke kunde nytte helt at forbyde den overalt, vedblev den Bestemmelse at bestaa, at der i en vis Tid maatte ryges i Spisesalen.

Forsogene paa at faa Forbudet strengt overholdt voldte mangfoldige Kvaler, navnlig da de blandt Eleverne valgte Opsynsmænd i de fleste Tilfælde lukkede Øjnene mest muligt for Overtrædelser, der vedrorte Tobakken. I andre Henseender var de som oftest mere end skrappe nok. Lærerne var allesammen enige med Forstanderen om at kæmpe mest muligt imod Tobaksbrugen. Traf de en Elev, der overtraadte Forbudet, blev han uvægerligt tiltalt med et tordnende: »De er noteret!«, og det vilde sige, at Vedkommendes Navn blev skrevet op og derefter sendt til Forstanderen. Fandt de en Pibe henstillet i en Vindueskarm eller i en Krog, kastede de den strax ud af Vinduet, ofte brækkede de den først itu, men selv om de noiedes med at kaste den ned i Gaarden, blev jo baade Svampedaase og Hoved slaaet itu, og mange Elever hentede med Sorg de sorgelige Rester op nede fra Gaarden og sorgede især over Tabet af det vel tilrogede Hovede.

I Spisestuen var der imidlertid god Lejlighed til at ryge, navnlig om Aftenen, og her var der et mærkværdigt Leben. Op og ned ad Gulvet gik man, — Nogle alene, Andre To og To med deres Boger og Piber. Den enlige læste i sin Bog, de parvist vandrende samtalede om de foreskrevne Pensa eller horte hinanden i hvad de skulde kunne udenad, og ved de lange Borde sad Kammeraterne enligt, parvist eller i Grupper, de fleste læste, andre skrev, og der var en Summen og Surren af alle de mange forskellige Roster. Her var det dansk Grammatik, derhenne derimod et eller andet Religionsemne, og hist henne Regning, der optog Sindene, — alle Emner og allehaande Roster blandedes sammen, og over alle Skikkelser svævede Tobaksskyerne. Især om Aftenen ved de svage Lys var det Hele et i høj Grad malerisk Syn.

Jensen var Enevoldshersker, og det var godt, thi der trængtes, især i hans første Aar, til en fast og sikker Haand. Det var nemlig efterhaanden bleven saadan, at Selskabet paa Seminariet var bleven ret uensartet sammensat, ret, hvad man kalder et blandet Selskab. Mange Præster, Embedsmænd og Købstadnæringsdrivende søgte at faa saadanne Sonner, der i Latinskolen ikke havde kunnet klare sig, anbragt paa Jonstrup, og hertil kom, at Sonner af Hofbetjente eller af andre Folk i lignende Stillinger nu og da ved Protektion opnaaede Adgang, og det var derfor ikke altid det bedste Materiale, der modte op og beredte sig paa et Samliv indenfor Borgens Mure. Ofte havde der derfor i Jensens Formands Tid været mange Bryderier, — i hver Klasse var der efterhaanden kommen mindre heldige Elementer, der ikke gad bestille noget og dertil ovenikøbet idelig lavede Halloj og gjorde Optøjer. Jensen arvede derfor et Rige, hvis forsvarlige Bestyrelse var meget vanskelig.

Imidlertid maa det i denne Sammenhæng udtrykkelig fremhæves, at der ogsaa fra Tid til anden iblandt de mere fremmedartede Elever, de, der havde deres Oprindelse udenfor de sædvanlige jævne Kredse, var meget kundskabsrige og tillige i andre Henseender udmærkede Folk, som i deres tidligere Livsstilling havde udført et dygtigt og hæderværdigt Arbejde. Der var forhenværende Skrivere, Fuldmægtige fra Postkontorer, Godskontorer, Herredskontorer og lignende Steder. En var examinatus juris, og En havde taget Examen baade som Kadet og som Styrmand og havde i to Aar plojet de vilde Vover, for han blev Elev paa Jonstrup.

Alle Dage har der paa Jonstrup været fort Klager over Madsen, — ganske sikkert ofte aldeles med Uret, men dog ogsaa til Tider med god Grund. At der har været enkelte uheldige Tilfælde er givet, men aldrig havde Forholdene været saa slette som de en Tidlang var i Jensens Forstandertid, og heller aldrig blev de senere saa uheldige. Herom skal vi nu høre:

Forhenværende Kobbersmed H. Christian Greiersen var fra 1809, da Seminariet var bleven flyttet ud til Jonstrup og indtil 1821, da han døde, Jonstrups Økonom. Det var altsaa hans Mad, Jensen havde spist, mens han var Elev paa Seminariet, og han

maa have været vel fornoiet med den, thi han holdt, som vi nu skal se, trofast paa Familien Greiersen. I Kobbersmedens Tid var der da heller ikke nogen virkelig Grund til at fore Klage over Kosten, og Forholdet mellem ham og Eleverne var i det lange Lob godt. Derfor fik hans Enke, Marie Riis, Tilladelse til at fortsætte Virksomheden, og den drev hun altsaa, da Jensen blev Forstander, men hun forstod sandelig ikke at vedligeholde de gode Traditioner. Meget ofte var Groden eller Vællingen sveden, men værre var det, at der i Sobemaden ofte fandtes Regnorme eller Salamandere. Heller ikke skaldede Spurvcunger var sjældne. For at forstaa dette maa man ikke alene vide, at det Vand, der blev benyttet til Madlavningen, blev hældt spandevís op i den vældige Gryde, men ogsaa have Besked om, hvorfra Vandet blev hentet. Det blev taget fra en Brønd i Gaardens nordostlige Hjørne. Den var stensat og aaben, og i Stensætningen fandtes der altid Spurvereder, — intet Under, at der jævnlig dumpede Unger ned i Vandet. Brønden var forsynet med et Hejseværk, der var indrettet saaledes, at den ene Spand blev hejset ned, mens den anden kom op. I Brønden levede der til Stadighed Salamandre, og at Regnorme til Tider kunde falde ned i den er jo let forstaaeligt, men hvad der ikke er let forstaaeligt det er, at Kokkenpersonalet havde saa stærkt et Jag med at faa hældt Vandet i Gryden, at man ikke fik Dyrene fisket op, men lod Eleverne om at finde dem, naar Maden var serveret. At sligt tyder paa daarlig Disciplin blandt Kokkenpersonalet og et slapt Tilsyn fra Madam Greiersens Side, kan man ikke benægte. Eleverne klagede ogsaa ofte over, at Flæsket eller Smorret var harsk, Klipfisken fuld af Orm og Øllet surt. Engang karakteriserede man Vandet som ligefrem raadent, og var end mange Klager, naar det gjaldt Smorret eller Klipfisken overdrevne, saa var mange andre fuldtud velbegrundede og den om det raadne Vand ikke mindst. Denne Klage blev fremført med megen Heflighed, og den foranledigede derfor, at Brønden blev grundigt undersøgt, og hvad fandt man da i den? Ja, saamænd en pilraadden Kat! Denne Gang maatte Forstanderen for Alvor tage sig af Sagen, men ellers var han lidet tilboielig til at stole paa Klagernes Berettigelse. Han provede, saa længe han

paa nogen Maade kunde det, at klare Situationen med at sige saadan noget som, at der jo altid, og lettest i en stor Husholdning, kunde ske Uheld, at den Fisk, som havde Orm, var den bedste o. s. v., men i sit Hjerte folte han, at Økonomaen var bleven for gammel, og at der trængtes til en skrap Haand i Kokkenet.

Paa Elevernes Spisestue var der to Tonder, en med Øl og en med Vand. Man kunde efter Behag tappe sig en Drik af den ene eller den anden. Det var dette Øl, der ofte blev klaget over, og da der en Gang i nogen Tid var bleven fort Klage over, at det var surt, og Klagerne slet ikke havde hjulpet, skete der det mærkelige, at da vedkommende tjenende Aand kom for at give Tonden en ny Forsyning, var — Tonden væk! Der blev et mægtigt Røre paa Borgen, men hverken Forstanderen eller nogen Anden kunde skaffe Tonden tilveie. Naa, saa vankede der ingen Øl, — men det kunde ogsaa, mente man, være det samme, saa længe man var vis paa blot at faa det sædvanlige sure Stads. Men hvad skete! Nogen Tid efter, da Eleverne var beskæftigede med Havearbejde, stodte en af dem med sin Spade imod noget Haardt, og det viste sig ved nærmere Eftersyn at være den savnede Tonde, som nogle Galgenfugle havde gravet ned i Jorden. Nu var al Undervisning forbi: Under stor Jubel blev Tonden udgravet og rensat og derefter i Procession og under Afsyngelsen af »Malle Brok er dod i Krigen« atter fort tilbage til Spisestuen.

De mest groteske Beretninger man har om saadanne Tildragelser stammer dels fra Madame Greiersens Tid dels fra hendes Eftermands. Hun dode 1841, og hendes Datter onskede meget at faa Bedriften efter hende, men Forstander Jensen vilde paa ingen Maade give efter for hendes Forestillinger. Han mente dels, at en Mand bedre end en Kvinde vilde kunne raade Bod paa de forkvaklede Forhold, sætte sig i Respekt hos Kokkenpersonalet og de andre Funktionærer og forestaa Anretningen i det Hele taget, derunder den rette Behandlingsmaade af Eleverne. Desuden vilde han have en Økonom, der tillige kunde være Lærer paa Seminariet, nemlig overtage Ledelsen af den dertil knyttede Øvelsesskole og vejlede Seminaristerne i praktisk Færdighed. Til at overtage denne vigtige Post havde han udseet

sig Madame Greiersens Son Jens Peter, der fra 1816 til 1819 havde været Elev paa Seminariet og saaledes i et Aar havde været Jensens Kammerat. Fra Forældrene maatte han kende en Del til Bedriften, og som Elev havde han jo seet denne ogsaa fra den anden Side, saa der maatte, mente Jensen, være Meget, der tydede paa, at man i denne Mand havde en udmærket kvalificeret Ansøger. Greiersen havde siden sit Dimissionsaar været Lærer og Organist i Stubbekøbing, men 1841 brod han altsaa op for at overtage sin nye Stilling. Jensens Forhaabninger om, at han skulde egne sig ypperligt til at bestride den blev imidlertid i sorgelig Grad skuffede, thi Forholdene blev alt andet end bedre. Inden vi horer noget herom, maa vi imidlertid bemærke os, at Direktionen ganske afviste Jensens Plan om at gore den nye Økonom til Lærer. I Skrivelse af 10de Juli 1841 meddelte den Forstanderen, at den Intet finder at indvende imod, at Lærer J. P. Greiersen ansættes som Økonom, men at den bestemt fastholder, at Ansættelsen ikke maa forenes med Embedsansættelsen af en Lærer ved Øvelsesskolen. Direktionen approberede dernæst det af Forstanderen indsendte Forslag til et Reglement for Økonomen dog med den Ændring, at Seminariet, ikke Eleverne, skulde anskaffe Skeer, Knive og Gaffler. Dog skulde en Elev for Brugen af disse Greier hvert Aar betale en Afgift af 16 Skilling (33 Øre i nugældende Mont). Siden 1816 (Skrivelse af 6. September) havde Eleverne ellers selv medbragt Ske, Kniv og Gaffel saavel som Sengeklæder, et Par Lagner og 6 Haandklæder.

I Seminaristernes Øine var Greiersen en hoven Herre, der ved enhver Leilighed oversaa dem og saa ned paa dem med saa dyb Foragt, at han aldrig besvarede deres hofflige Hilsen med en venlig Genhilsen. Det kom da snart til aaben Feide mellem Økonomen og Seminaristerne. Disse sidstes Vaaben var dels Drillerier og dels berettigede Klager, som de rettede direkte til Økonomen, og som denne besvarede med en haanlig Afvisning. I 1842 fremsendte 40 Elever en Klage, stilet direkte til Økonomen, hvori de paatalte den grisede Servering og anden stedfindende Uorden. Heri fremhævedes bl. a., at Tinskaalene, hvort Maden serveredes paa Spisesalen og paa Sygestuen, jævnlig var

hoist urene, fordi de ogsaa benyttedes ved Pleie af syge Kreaturer og til Ædetrug for Hønsene; at Knive, Gaffler og Duge var i hoieste Grad urene; at Mælk og Mælkemad ofte var sveden; at Kokkenpersonalet haandterede Kod og Brod i skidne Klæder; at enkelte af Skolens mest urene Born jævnligt fungerede ved Borddækningen; samt endelig, at den store Øltonde paa Spise-stuen haardt tiltrængte en Renselse. —Økonomen blev rasende, klagede til Forstanderen og stemplede Klagemaalet som grov Usandhed. Han maatte imidlertid indromme, at de paatalte Forhold virkelig havde fundet Sted, men han hævdede, at det var sket uden hans og hans Hustrus Vidende og Villic. Men netop som Forstanderen mente at kunne afslutte Sagen, gengav Bladet »Den Frisindede« og derefter Fr. Frolunds Skoleblad »Repertorium« Elevernes Klage »som en Kuriositet, maaske ogsaa som et lidet Bidrag til Vurderingen af den Tone og det Forhold, der finder Sted paa Jonstrup«. Forstanderen optog nu Sagen til fornyet Undersøgelse for om muligt at opdage Op-havsmændene til Publikationen, men opnaaede kun, at Klagernes indrommede, at de graverende Uordener efter deres Mening ikke skyldtes Økonomen og hans Hustru, men Tyendet, og da Redaktionen af »Den Frisindede« erklærede, at Publiceringen af Elevernes Klage ikke skyldtes nogen Elev, afsluttede Forstanderen Sagen ved i Pressen at erklære, at naar han var kommen tilstede i Spisesalen, havde Alt været i Orden, og Eleverne havde ikke til ham klaget over Forpleiningen, uagtet de i deres Instrux havde en Opfordring til i paakommende Tilfælde at gøre det.

Borgens Sonner havde omkring ved 1840 startet »et satirisk, vrovlevornt« lokalt Blad, der kaldtes *Sandheden*, og som paa en vel ungdommelig Maade behandlede Borgens indre Anliggender. Bladet var hemmeligt, men alligevel faldt nogle Numre i Økonomens Hænder, og efter den Omtale, han i disse Numre havde faaet, blev han aldeles ude af sig selv af Vrede. Skummende af Raseri styrtede han op til Forstanderen med Numrene og fremførte en skarp Klage over de utaknemlige Elever, der kritiserede hans Virksomhed saa haardhændet. Forstanderen stillede sig forsaavidt paa Greiersens Side, som han for-bød Udgivelsen af Bladet, men det havde kun til Folge, at der

kort efter, at det var gaaet ind, fremstod et andet Blad, *Gen-gangeren*, og det var vistnok herfra, at »Den Frisindede« samt Frolund og Rugaard fik en Hovedpart af deres Impulser, naar de i den offentlige Presse kritiserede jonstrupske Forhold.

Der kom, som man let vil forstaa, aldrig noget godt Forhold i Stand mellem Greiersen og Flertallet af Eleverne. Disse folte sig stadigvæk krænkede over hans haanlige og affærdigende Tone, og han klagede lige saa haardnakket over Elevernes Uhoflighed og Mangel paa Opdragelse, og 1858 var han bleven ked af det Hele, hvorefter han opgav sin Stilling og tog Bolig i en Villa, han havde bygget i Seminariets umiddelbare Nærhed, Det er den, som nu hedder Sondersogaard. Her døde han 1867.

Greiersens Eftermand blev Jens Riddermann Gehl, der var dimitteret fra Jonstrup 1838. Ogsaa om ham maatte Jensen have Grund til at tro, at han maatte kende Forholdene ud og ind, da baade han selv og hans Fader havde været Elever paa Jonstrup, og desuden maatte man sige, at da Gehl siden 1848 havde været Lærer i Maalov, altsaa i 10 Aar havde boet i Seminariets Nærhed og havde omgaaedes flere af Lærerne, kendte han ud og ind Klagerne over Greiersens Regimente. Det maatte da være let for ham at se saavel Elevernes som Økonomens svage Sider og saaledes finde Anledning til at lede Bedriften tilfredsstillende. Virkelig gik det ogsaa i hans Tid meget bedre, end det nu i lange Tider havde gaaet, men helt fri for Klager blev man dog ikke, saa længe Jensen bestyrede Anstalten. Der kom dog imidlertid aldrig i Gehls Tid saadanne Forhold som de ovenfor beskrevne. Jensen fik da saaledes omsider opnaaet en Forbedring af de til Bespisningen knyttede Tilstande, og dette glædede ham meget.

Ingensinde var Jonstrup saa angrebet i Pressen som i Jensens Tid, og derfor har ingen anden Forstander deltaget saa meget i offentlig Polemik som Jensen. Han var dog ikke meget tilbøielig til at polemisere, saa han tog ikke Ordet, for han var nødsaget dertil, og han halede ikke Diskussionen ud. Han sagde sin Mening, men han søgte at undgaa al Vidtloftighed. Det blev en Tid Mode at angribe Jonstrup som et usundt Opholdssted, og

Seminariets gamle Elev, Frølund, var strax paa Færde, — han ligefrem søgte Leilighed til at angribe Anstaltens Forhold. Da der offentligt var fremkommen Udtalelser om, at Jonstrups Beliggenhed i en sid og fugtig Egn var meget uheldig for Elevernes Sundhed, tog Jensen sig for, det var 1846, at gendrive disse Udtalelser, og han argumenterede saaledes, at naar der ikke var større Sygelighed mellem Eleverne og de paa Stedet boende Lærere, end de faktiske Forhold udviste, saa var Talen om den uheldige geografiske Beliggenhed en Theori, og intet Andet. Mens jeg var Elev her i 3 Aar, skriver han i sit Tidsskrift for Almueskole- og Seminarievæsenet, var jeg aldrig syg, og i alle de Aar, jeg senere har boet her, har jeg kunnet glæde mig ved et ret godt Helbred. Det samme kan man sige om Lærerfamilierne, og der er intet foruroligende i Elevernes Sygestatistik. Man kan ikke sige, at hans Argumenter er lige gode allesammen, saaledes ikke Forsvaret for Sovesalen, som dengang laa i Nordsiden af Hovedbygningen ud imod den Grund, som nu optages af Øvelsesskolen, og Sovesalene blev jo da ogsaa senere henlagt til andre Steder, men i Hovedsagen har han Ret, thi man har aldrig kunnet paapege foruroligende Sygdomme, der skulde kunne stamme fra Anstaltens Beliggenhed, og det er mærkeligt, at saa daarligt underbyggede Angreb kunde fremkomme, som f. Ex. det anonyme Produkt i Frølunds »Maanedsskrift og Repertorium for Almueskolelærere« i April 1846, der endda sikkert har selve Frølund til Forfatter.

Dengang var Distriktslægen i Lyngby Læge for Seminariets Elever. Det var den i Lægekredse anerkendte Thomas Christopher Mürer, saa den Sagkundskab, de Syge kom ud for, var den bedste. Efter Nutidens Begreber boede han for langt borte, idet der nemlig er henved halvanden Mil fra Seminariet til Lyngby, men dengang regnede man det selvfølgelig ikke for urimeligt at have et saadant Stykke Vei til Lægen. Forresten havde Jensen søgt at faa Læge fra Ballerup, og en Tid blev Seminariet ogsaa virkelig betjent af den der boende Krigsassessor (hvilken Læge er nutildags Krigsassessor?) Peter Jacob William Kietz, og fra 1856 af blev det endelig arrangeret saaledes, at Balleruplægen, Jens Lassen Busch, blev Seminariets Læge.

og det vedblev han at være gennem hele Resten af Jensens Funktionstid.

Naturligvis var Forholdene primitive. Om det Vand, der benyttedes til Madlavningen, er der forhen talt, og Badeværelse havde man ikke, — men Forholdene var jo ikke anderledes saa at sige alle andre Steder hele Landet over, hvor Eleverne kom fra, og hvor de efter deres Dimission skulde hen! Den Fremvæxt, der senere har vist sig paa Jonstrup, er den samme, som har vist sig overalt i Landet. Det vil aabenbart være retfærdigt at sige, at de sanitære Forhold var i Jensens Tid saaledes, som de gennemsnitligt var overalt, og de Meninger, som var komne til Orde i Frolunds Tidsskrift deltes da heller ikke af Elevernes Flertal, men mange Aar efter kom det under ganske ekstraordinære Forhold til en Katastrofe, da det konstateredes, at en af Eleverne havde Kopper. Hvad der i den Anledning skete, er saa interessant, at der maa dvæles nærmere ved det.

Juleferien 1864—65 var endt, og fra alle Sider vendte Eleverne tilbage til Borgen. Om Aftenen var der Liv og Røre paa Spisestuen, hvor man i Smaaklynger indbyrdes gav hinanden Referat om Feriens Forlob. Næste Morgen afgav Elev af 2. Kl., N. P. Christiansen, Sygemelding, og han holdt Sengen den hele Dag og Aften. Da Klassefællerne ved Sengetid spurgte om hans Befindende, fik de det Svar, at fraset nogen Hovedpine havde han det ret godt; nu laa han og morede sig med »at klo« nogle røde Knopper, der brod frem over hele Kroppen. Klassens medicinske Kapacitet, A. Erslev, der havde været noget paa et Apothek, vejrede strax Kopper og udbrod: »Var dig for at rive Knopperne itu, for at Du ikke skal blive koparret.« Næste Morgen var Sygdommen kommen til Udbrud, og den fungerende Vægter tilkaldte nu Elev af yngste Kl., Chr. Mattesen, der tidligere havde haft Kopper. Denne konstaterede, at Sygdommen virkelig var Kopper. Melding herom afgik til Forstanderen, der strax beordrede Patienten anbragt paa Sygestuen og derefter tilkaldte Lægen, Dr. Busch. Forhandlingerne mellem Forstanderen og Lægen forte til, at Patienten blev flyttet fra Sygestuen til et tomt Tagværelse over Sovesalen i den nye Bygning, hvor han skulde tilses og passes af Portneren, den gamle grundskikkelige

»Pitus«. Da man udfrittede denne om, hvilke Forholdsregler, der var truffet for at hindre Sygdommens videre Udbredelse, svarede han skælvende af Skræk: »Ak, mine Goder! skrækkelige Tider, vi lever i!« Han fortalte saa videre, at Doktoren frygtede for, at Sygdommen vilde gribe videre om sig, og derfor havde givet Ordre til at være forberedt paa at rydde Gymnastiksalen. for om muligt at kunne benytte denne som Lazaret. Imidlertid havde Mattesen aflagt Besøg hos Patienten. Efter hans Skøn havde denne det saa nogenlunde, men savnede fornødent Tilsyn og Pleie, idet Pitus, hvem dette paahvilede, var ræd for at paa- drage sig Sygdommen ved Smitte, og derfor indskrænkede Pleien til at bære Spise og Drikke op paa Værelset, samt »tænde op« i Kakkelovnen, medens Patienten derefter selv maatte fore- tage den videre Indfyring med Brænde, der var henlagt inden- for Døren. Patientens Klassefæller harmedes ved at erfare hvilken Behandling den Syge fik ved i den strenge Vinterkulde at være henlagt hielpelos og saa godt som uden Tilsyn paa et ode Tagkammer. Strax indvarsledes Klassen til en Generalforsamling, hvor det vedtoges at sende en Deputation med Duksen, Fr. Mygind, som Ordfører, der hoffligst henstillede, at Patienten maatte blive indlagt paa et Sygehus, hvorved vilde opnaas, at han kunde faa en forsvarlig Pleje, og at Epidemien hindredes i at faa videre Udbredelse. Deputationen blev imidlertid kort og godt afvist af Forstanderen, der erklærede, at han nok selv som Forstander skulde vide at varetage Stiftelsens og Elevernes Tarv. Henvendelsen til Forstanderen havde vakt almindelig Op- mærksomhed, alle 3 Klasser troppede da ogsaa strax op paa Spisestuen, hvor Efterretningen om Forstanderens Afvisning vakte almindelig Harm, og et overveieende Flertal af de Til- stedeværende tiltraadte nu strax 2. Klasses Fordring om, at Patienten skulde flyttes fra Seminariet og at der skulde ydes ham en forsvarlig Kur og Pleje. Blev denne Fordring ikke efter- kommet, vilde alle forlade Seminariet. Der indvarsledes der- næst ved dertil udvalgte Udraabere til »Stor Generalforsam- ling!« Baade Forstanderen og Lærerne blev indbudt til at del- tage i den, og to af de klogeste og forhandlingsdygtigste Elever blev sendt til Ballerup for at gøre Læge Busch bekendt med

Elevernes Fordring. Man maa sige, at Jensen ikke optraadte klogt ved denne Lejlighed og til at begynde med udeblev han endog fra Generalforsamlingen, mens alle Lærerne gav Mode.

Forhandlingerne var saare livlige, og der blev rettet voldsomme Angreb paa Borgens hygieiniske Forhold og paa Lægen, hvis Optræden man karakteriserede som Udtryk for Ligegyldighed og Sloseri. Blandt Lærerne tog Carl Mortensen strax derpaa Ordet, han søgte at gyde Olie paa de oprorte Bolger, og han raadede meget indtrængende Eleverne til at vente med at tage en afgørende Beslutning, da Sagen jo naturligvis endnu kunde ordnes til almindelig Tilfredshed. Baade Lægen og Forstanderen vilde naturligvis træffe de fornødne Sikkerhedsforanstaltninger mente han. Hans Kollega, Hans Mortensen, derimod, erklærede kort og godt, at havde han været Elev paa Seminariet, vilde han strax have reist sin Vei. Den næste Lærer, der talte, var Dahlerup. Han misbilligede meget Forstanderens Holdning, men ansaa det for muligt, at Forstanderen vilde boie sig, naar Eleverne paany henvendte sig til ham. Herimod gjorde Eleverne gældende, at efter den Erfaring, de havde gjort ved den Modtagelse, de allerede havde faaet, maatte man anse enhver Forhandling for orkesløs. Herpaa svarede Dahlerup, at saa vilde *han* forhandle med Forstanderen, og derpaa forled Lærerne Generalforsamlingen.

Derefter vedtog Eleverne, at de næste Morgen Klokken 8 vilde rejse bort allesammen. Kun Chr. Mattesen, der ansaa sig for uimodtagelig for Smitte, undlod at stemme. Kort efter, at Afstemningen var forbi, kom de To, der havde været sendt til Læge Busch, tilbage fra Ballerup, og de meddelte, at Lægen havde erklæret, at der var truffet de fornødne Foranstaltninger, og at han iovrigt ikke kunde udtale sig nærmere. Imens de aflagde dette Referat, kom Dahlerup tilbage fra Forstanderen, og hvad han fortalte, forogede kun Larmen, thi han meddelte, at Forstanderen havde været aldeles uimodtagelig for Fornuftgrunde og ganske afvist al Forhandling. Derfor vilde nu Dahlerup slutte sig til H. Mortensen og tilraade Eleverne at rejse bort.

Derpaa opløstes den overordentlig livlige Generalforsamling, og Alle fik travlt med at hyre Reisevogne til Afreisen

næste Morgen, hvorpaa man gik i Lag med at pakke alle Greier sammen. Duxen i 2den Klasse gjorde nu et nyt Forsøg paa at faa Forstanderen i Tale, men han fandt Doren lukket, — alle Forsøg paa, at faa Nogen til at aabne den, var forgæves. Nu var Klokken omtrent 11, den bevægede Dag var endt, Eleverne gik i Seng, og Borgen henlaa stille og rolig, som den plejede det.

Da Portneren, Anders Olsen, den følgende Morgen havde »ringet op« og havde tændt Lamperne i Sovesalen og andre Steder, blev der usædvanlig hurtigt Liv og Røre overalt, og da den fungerende Opsynsmand gjorde sin 2den Ronde, fandt han kun en ganske enkelt, særlig sovning Sjæl i Fjerene. Det var faldet i Joakim Larsens (den senere frederiksbergske Skoledirektors) Lod at give Forstanderen Meddelelse om, at Eleverne nu forlod Borgen og agtede at blive borte i tre Uger. Forstanderen blev aldeles bestyrtet, da Larsen, en af Seminariets allerflinkeste Elever, afgav sin Melding, og han udbrod: »Vil De, Larsen, da ogsaa reise?« Hertil svarede Larsen: »Ja, Hr. Etatsraad, vi reiser *Alle!*« »Maa jeg dog,« svarede Etatsraaden, »endnu bede Dem anmode Eleverne om at møde paa den store Læsestue Klokken halvotte.« Dette lovede Larsen, og virkelig modte Eleverne.

Forstanderen holdt saa en lang Tale til dem og fortalte om hans og Lægens Forsøg paa at gardere dem imod Smitte, om deres egen store Ubesindighed, om det urimelige i at betegne Lægens og hans Adfærd som Ligegyldighed og Sloseri, han viste dem, hvorledes Elever af alle Aargange havde den taabelige Mode at betegne Lægerne — ogsaa Buschs Formand — som udelige og forsommelige o. s. v. Til Slutning erklærede han, at han vilde vise Eleverne den store Naade at give dem fri for de to forste Undervisningstimer, da han kunde tænke sig, at de ikke havde faaet Tid til at forberede sig godt til Dagens Gerning, og dermed haabede han at have dæmpet Oprøret. Han havde imidlertid talt for dove Øren, og næppe var han kommen tilbage til sin Lejlighed, for han fra Vinduet blev Vidne til Elevernes Flugt. I større eller mindre Flokke kom de dragende. Nogle var tilfods, Andre besteg de ankomne Vogne. Kun Koppepatienten og Chr. Mattesen blev tilbage. Med en saadan Elevbesætning var

der Intet at udrette, Mattesen fik derfor Lov til at reise hjem, og saa var altsaa den syge N. P. Christiansen for en Tid Seminariets eneste Elev.

De Forhandlinger, som Forstander og Læge nu forte med Direktionen og Ministeriet kender vi intet til. Om Forholdene paa Borgen under Koppeserien er at bemærke, at Patienten strax blev flyttet ned til en ubeboet Lejlighed i en Bygning tilhørende Molleren. En Kone fra Omegnen blev leiet til at pleie og passe ham; han blev bespist fra Forstanderens eget Kokken »og levede hoit«, som han senere udtrykte sig, og Lægen tilsaa ham daglig. Og endelig blev de Lokaler, hvori Eleverne særlig bevægede sig, grundigt rengjorte. — Under Koppeserien var Eleverne som spredt for alle Vinde. De fleste var reist til deres Hjemstavn med det gode Forsæt der at tage alvorlig fat paa Repetition til den forestaaende Examen; men det gik her for Manges Vedkommende som det saa ofte gaar med de gode Forsætter — de blev ikke omsat i Handling. — Treugersdagen efter Bortreisen stævnedes Eleverne atter tilbage til Borgen, og den følgende Morgen holdt saa Forstanderen en meget spagfærdig Straffeprædiken, hvori han bebreidede Eleverne deres ubesindige Adfærd, der i høj Grad havde vakt Direktionens og Ministeriets Misbilligelse. Iovrigt var Talen holdt i en forsonlig Tone, og man forstod, at Fatter nu ønskede Fred og Ro paa Borgen, Eleverne ønskede det samme, og derved blev saa atter oprettet det gode Forhold mellem Jensen og Eleverne.

En saa uhort Begivenhed som den, at Undervisningen maatte standse for et Tidsrum af tre Uger, og oven i Kobet, at Standsningen havde sin Aarsag i, at Eleverne havde gjort Opror og var flygtede bort, maatte selvfølgelig af Forstanderen blive indberettet til Myndighederne, og naar han holdt en Formaningstale til de hjemvendte Rebeller, var det ikke udelukkende af egen Drift. Han havde nemlig ogsaa faaet Paalæg om at træffe de Straffeforanstaltninger, som det var muligt at træffe. Dette ser man af Direktionsskrivelsen af 21de Januar 1865, der lyder saaledes:

I Anledning af Hr. Etatsraadens behagelige Skrivelse af 14de denne Maaned, hvori indberettes, at en enkelt Elev paa Jon-

strup Seminarium har haft Koppesygdom, og at dette har bevirket, at de øvrige Elever uden Tilladelse har forladt Seminariet, skal man til behagelig Efterretning tjenstlig melde at ligesom man bifalder de af Dem tagne forebyggende Forholdsregler med Hensyn til den ommeldte Sag, saaledes maa man højligen beklage den af Eleverne udviste, og for deres tilkommende Stilling som Skolelærere saa lidet værdige — paa een Gang modløse, og om en i høj Grad af Mangel paa Subordination vidnende Adfærd.

Man skal derfor tjenstlig anmode Dem om, ved Elevernes Tilbagekomst indtrængende at foreholde dem det forkastelige i deres Forhold og paa det alvorligste advare dem mod Gentagelse med Tilføiende, at hvis Sligt atter finder Sted, vil de Elever, der nu har Understøttelse, miste denne, og de øvrige i sin Tid ingen kunne vente, hvorhos Hr. Elatsraaden ligeledes anmodes om i betimelig Tid at indkomme med Forslag til indtræffende Feriers Forkortning, eller til at disse helt bortfalder.

I Henhold til denne Skrivelse foreslog Direktionen i Skrivelse af 14de Februar 1865, at følgende Fridage skulde bortfalde i Aarets Lob: Fastelavnsmandag, Tredie Paaskedag, Tredie Pintsedag samt tre af de sædvanlige Fridage for Aarsexamen og Afgangsexamen.

Iøvrig gav Begivenheden Anledning til, at Sygeværkets Forhold og Alt, hvad der kunde tænkes at staa i Forbindelse med et nyt Epidemiuudbrud blev — i hvert Fald for en Tid — forbedrede. Den 28de Januar 1865 forlangte Direktionen Forstanderens og Læge Buschs Erklæring om Storrelsen og Beliggenheden af Sygeværket, om Sygerekvisitternes Art og Antal samt Oplysning om, hvorvidt »der ikke i Nærheden af Seminariet findes et ældre Fruentimmer, som mod en passende Betaling kan overtage Sygepleien,« thi, skrives der: »det Tilfælde, som nylig er indtruffet, gør det nødvendigt, at man ordner det Fornødne for at undgaa noget lignende i Fremtiden, og at man, selv om ingen Epidemii udbryder, kan skaffe syge Elever en forsvarlig Pleie.«

Der maatte naturligvis paa Seminariet være, hvad man andre Steder kalder en Skolebetjent eller en Pedel. Paa Blaa-

gaard kaldtes han Portner, fordi han foruden Betjent virkelig var Portner, og denne Betegnelse beholdt han ogsaa efter, at Seminariet var flyttet ud til Jonstrup, hvor den jo forresten aldeles ikke passede, da der ikke er nogen Port nogen Steder. Den første Jonstrupportner fra Jensens Tid, Hans Poulsen, var en gammel Brumbasse, som overfor Eleverne optraadte med en paataget Værdighed og Overlegenhed, og dette skal være Grunden til, at de kaldte ham Paven. Af en eller anden Grund ændredes dette Navn senere til Puvius, men dette Navn fortrængte dog aldrig det gamle Pavenavn.

I Jensens Tid afløstes Hans Poulsen af Anders Olsen, der havde været Kromand i Lilleværlose. Han var en meget mærkelig Mand. Forst og fremmest maa det siges, at han til det Yderste, trods en vel stor Kærlighed til de vaade Varer, var samvittighedsfuld, punktlig, paapasselig og noiagtig, han var derhos en Tusindkunstner, der kunde Lidt af Hvert, saa at han i mange Tilfælde fuldtud erstattede en Haandværker, naar det gjaldt en Reparation af en Dor, en Laas, et Vindue o. s. v. Ogsaa Ærinder, f. Ex. til Ballerup, besorgede han med stor Samvittighedsfuldhed og man vil efter alt dette let forstaa, at han var hoit skattet baade af Elever og Lærere. Han optraadte med stor Venlighed og Hoflighed, og derfor gav Eleverne ham Navnet Pius, hvilket smukke Navn (den Fromme, den Milde) senere ganske meningsløst ved et eller andet Ordspil blev ændret til Pitus, en Form, der hurtigt blev eneraadende blandt Eleverne. Lærerne anvendte altid Portnernavnet. Pitus var en stor Original, og han yndede at bruge Fremmedord ved alle mulige Leiligheder, men da de i Reglen anvendtes i forbløffende fejlagtige Betydninger, blev det almindeligt at holde ham for Nar ved at lære ham at bruge helt forkerte Ord.

Af tredje Klasse, ældste Klasse, som den sædvanligvis kaldtes, blev der hvert Aar udvalgt fire af »de agtværdigste og paalideligste Elever«, der skulde fungere som Opsynsmænd. Hver af disse »Bedsteborgere« havde sine særegne Hverv. En var Lysemester, en Anden Postmester, og de to Andre var Vaskemestre, men forresten havde de alle Fire ogsaa andre Hverv end dem, der havde givet deres Stilling Navn.

Lysemesteren forte Tilsyn med Tællelysbeholdningen og forte noiagtligt Regnskab over den. Han omdelte Lys til hver Klasses Elever og leverede til Portneren alle de Lys, der skulde anvendes til Trapper og Gange og i Sovesalen. Denne Del af hans Embedsforretning bortfaldt dog 1859, thi i det Aar fik Seminariet Petroleumslamper.

Portneren havde Nøglen til Seminariets Postkasse, der hang paa Spisestuen og til den store Læder-Posttaske, i hvilken Borgens Postsager blev befordrede fra og til Lyngby (senere Kroen i Ballerup). To Gange ugentlig var det Portneren, der bar Posten frem og tilbage, og to — senere fire — Gange om Ugen Eleverne. Denne Opsynsmand forte Bog over ind- og udgaæde Breve, Aviser og Pakker baade for Elevernes og Familiernes Vedkommende.

Vaskemestrene skulde een Gang om Maaneden modtage alt Vasketøj og bogføre det, for at det, naar det paa Økonomens Foranstaltning var bleven vasket og torret, igen kunde komme de rette Elever i Hænde.

Skiftevis — de havde hver en Uge ad Gangen — optegnede Opsynsmændene i en »Meldingsbog« Navnene paa de Elever, hvis Tur det var at undervise Bornene i Øvelsesskolen og paa dem, der — ligeledes efter Tur, havde Kirketjeneste, det vil sige skulde udføre Degneforretningerne i Maalov eller Kirkeværlose Kirke. Desuden skulde de fore Bog over de Syge, over de Fraværende og dem, der foretog sig en eller anden Uorden eller paa anden Maade gjorde sig bemærkede. Meldingsbogen blev hver Morgen fremvist for Forstanderen, og han traf saa sine Forholdsregler, hvis han fandt, at der var Anledning til at skride ind.

Det var indrettet saaledes, at naar en Klasse skulde begynde sin Undervisningstime, skulde en Elev hente vedkommende Lærer, naar alt var i Orden til at modtage ham. Det var ordentligvis Duxen eller en af Opsynsmændene, der hentede Læreren enten til Time eller, hver Morgen Klokken 8, til den for alle Elever fælles Morgenandagt. Endelig var det en Opsynsmand, der havde den Pligt hver Aften at gaa hele Seminariet igennem og raabe: »I Seng!« Eleverne havde da uvægerligt at

lystre. Udraaberen blev kaldt *Vægter*, og Vægternavnet gik siden over til at gælde samtlige Opsynsmænd. Det var et stort Tillidshverv at være Opsynsmand, og i mange Aar fik de Paagældende paa deres Dimissionsattest en hædrende Paategning saalydende: »Har været Opsynsmand«.

Lærerforsamlingen dannede et Lærerraad, og dette kunde Forstanderen sammenkalde naarsomhelst. Paa »Lærermødet« droftede han da loyalt alle Sager med Lærerne, og det var denne Forsamling, der udpegede et vist Antal Elever, mellem hvilke en Elevforsamling havde Ret til at vælge Opsynsmændene.

I den ældste Tid kunde Eleverne godt mode i Slobrok og i Tofler eller paa anden Maade i ikke præsentabel Paaklædning til Undervisningstimerne, og de kunde udenfor Undervisningstiden færdes overalt i Træsko, i Skjortærmer o. s. v., men efter Jensens Initiativ blev der af Lærerforsamlingen udstedt en streng Bestemmelse om, at man altid og overalt skulde være fuldtud præsentabelt paaklædt, som Lærerne selv jo altid var det. Forstanderen havde iovrigt de sogne Dage den tarveligste Paaklædning, idet han i Klasselokalerne var iført en graa, langskodet Kjortel, der af Eleverne betegnedes som en Mellemting mellem en Slobrok og en Frakke. Hver Sondag derimod var han fin nok. Da vandrede han til en af Omegnens Kirker, og da var han altid iført en smuk, sort Klædesfrakke. Ved større Højtideligheder som f. Ex. ved Dimissionsfesten, var han næsten ukendelig, naar han i Spidsen for de ved den Lejlighed ankomne højtstaaende Herrer kom ind og besteg Kathederet, iført højkravet Livkjole med høje Flipper og stift Halsbind og med Ridderkorset paa Kjoleopslaget, og det var saamænd tydeligt, at han, den jævne Mand, folte sig trykket i denne stive, uvante Paaklædning. Han befandt sig altid bedst i den daglige Paaklædning og den daglige Gerning, og det var ganske oiensynligt at han ikke folte sig helt hjemme mellem de hoifornemme Herrer; men naturligvis kunde han ikke andet end glæde sig, naar han altid ved Dimissionsfesterne horte Foresattes eller Kyndiges Udtalelser om, at Seminariet stedse indtog en meget fremskudt Stilling og gjorde det paa Grund af *hans* Ledelse.

Den 15de Marts 1841 feirede Seminariet sit Halvtredsindstyveaars-Jubilæum. Under Saxtorph og Wegener havde Cancelliet stadig udvist et ganske utilborligt Kniberi, naar det gjaldt om Penge til Seminariets Drift og ikke mindst, naar det drejede sig om Bygningernes Vedligeholdelse og Inventarets Fornyelse. Derfor var Alt baade ude og inde præget af Forfald og Uhygge, og vittige Hoveder titulerede Jonstrup Roverborgen, men til Halvtredsaaarsjubilæet var Alt blevet pudset op. Baade Mure og Vægge var blevne grundigt reparerede, og Inventaret var fornyet paa mange Steder, saa at en stor Del af det, der var Arv fra Blaagaard og Brøndbyvester, var bleven udrangeret, og da Festdagen oprandt, den 15de Marts, laa Borgen ganske forynget. Ingen var særlig indbudt, men Forstanderen havde i Aviserne udstedt en almindelig Indbydelse til alle Skolelærere og Geistlige saavel som til andre Venner af Seminariet. Der indfandt sig saa en talrig Mængde: Seminariets Direktion, de nærmest omboende Geistlige (dog ingen fra Hovedstaden), men især Skolelærere, nogle endog fra Sjællands fjerneste Egne. — Den egentlige Fest foregik i Seminariets store Læsesal, der var festlig smykket; blandt andet var Frederik VI's og Christian VIII's Navnetræk, smukt oplyste, anbragt paa en mørk med Grønt beklædt Bagvæg. Festen begyndte Klokken 12 med første Afdeling af en Kantate med Text af Forstanderen og Musik af Professor R. Bay, udført af Eleverne. Festtalerne blev holdt af Biskop Mynster og Forstanderen. Høitideligheden sluttede med sidste Del af Kantaten. Synlig rorte forlod Tilhorerne Salen og spredte sig i forskellige Værelser for at indtage Forfriskninger. Enkelte forlod nu Seminariet, men de fleste Lærere blev tilbage og tilbragte Tiden med munter Samtale. Saa kaldte Musikken til Ballet. Ældre og andre Ikke-Deltagere søgte til tilstødende Værelser, hvor de tilbragte Tiden med Fornyelsen af gamle Bekendtskaber o. s. v. Det var en stor og betydningsfuld Lærerforsamling, oplivet og krydret ved broderlig Enighed og fælles Munterhed. Seminariets Forstander og Lærerne blandede sig mellem Mængden, og deres elskelige Personligheder bidrog ikke lidt til at forhøje Festligheden.

Kantaten (af J. Jensen):*For Taler:*

Prise vi Herren, som Tiderne bygger,
 Folkene freder i Kærligheds Skygger,
 Aanderne lædsker af Visdommens Væld!
 Seklerne fødtes og veksled' og runde,
 Slægter og Værker de bleve og svunde:
 Evig er Herren, som kroner vort Held.

Fædre, som planted' os Kundskabens Have,
 Slumre alt længe i hædrede Grave:

Væxten skod Rodder i Hjerternes Ly,
 Kvægede Aander med Aandernes Frugter,
 Vakte et Liv, som til Livet optugter!
 Voxte med Tiderne stille og bly.

Med Ynglings Lue smelted' Fred'riks Fyrstesjæl
 De haarde Lænkens Jern, som tvunge Bondens Arme
 Til ufrit Slid for Muldets Drot; — den gustne Træl,
 Hvis Sjæl var dorsk og mørk og Hjertet uden Varme.

Og Aandens Lænker brast, da Kundskabs gyldne Sol
 Skod klare, milde Straaler ind i Bondens Hytte.
 Den frie Mand i Lysets Spor til Fyrstens Stol
 Tren frem med Aandens Tak, med Friheds skonne Bytte.

Ved Kongens By der stod en Gaard med blaa og gyldne Sale;
 Der rejser Fred'riks milde Vaar en Stol, hvor simpel Tale
 Ved Troens Kraft og Kristi Ild skal danne Ungersvenden snild
 Til Barnets Ven og Lærer.

Og mangen Svend, til ærlig Færd beredt i denne Skole,
 Svang kraftig Aandens blanke Sværd. — Dog Mænd i Vaaben-
 kjole
 Slog Lejr i Kundskabs Sonners Hjem! — Da bygged' Kongens
 Visdom dem

Nyt Hjem ved So og Skove.

Her horte vi saa mangt et Ord om Aandens Tarv og Længsel,
 Om Slægters Færd paa viden Jord, om Livets Kaar og Trængsel.
 Den blanke So og Skovens Lyst god Glædens Flamme i vort Bryst,
 Og Pris til Lysets Fader.

Ja priser Herren, alle Mand! gaar ham med Sang imode!
 Han signer os, vort Folk og Land med Fred og Aandens Grode.
 O Gud! Du er miskundelig: alt Livets Lys gaar ud fra Dig
 Gid vi det aldrig glemme!

Efter Tølen:

Halvseklet randt; Lyset som tændtes herinde
 Skuedes grant glimte bag Bjergenes Tinde
 Hist udi Nord tættest befrugted' dets Straaler
 Fædrenejord, Livet, selv Tanken ej maaler.

Fred med dit Stov, du ædle Drot,
 Hvis Hjerte slog for Bondens Lykke!
 Hil Konge, Dig, hvis Fyrsteslot
 Har Dyd og Ret til Hæderssmykke!
 Ja hver, som bygte paa det Hus,
 Der gav vor Ungdom Ly og Lære:
 Lad Marmorstotter vorde Grus,
 Hans Navn vil gro med Gud og Ære.

Og alle I, som died denne Moder, og skode yppig Vækst ved
 hendes Bryst;
 Og god i Barnesjælen Aandens Goder: Modtag vor Hilsen, I jer
 Moders Lyst!

Vi yngre Brodre, i vort Hjerte brænde en Lue kraftig ren som
 Himlens Glans
 For Aandens Liv! — Os Himlen Styrke sende, at vi ved Daad
 maa vinde Dydens Krans.

O Gud! Du smiler fra det Hoje til Vinter, Sommer, Host og Vaar;
 Og Tid fremskrider for Dit Øje i Rad af Timer, Seklers Aar.
 Kun, Fader, Du omskiftes ej. Lad Sandheds Lys i Sjælen brænde
 Og Lyset hellig Iver tænde, at vi maa vandre Lysets Vei.

Alfader, Stærke, Milde, Store, for Alles Røgt uævnelig!
 Dig prise Sangens Jubelkore, og Stummes Andagt prise Dig
 Vi knæle for Dit Aasyn ned: For svundne Dage ske Dig Ære!
 Lad de, som komme, Slægter lære, at Du er Lys og Kærlighed.

Aftenens officiellé Talere var først Forstanderen, der talte for Kongen, for Fædrelandet, for Stiftelsen og for Direktionen samt for de nu dimitterede Elever, — dernæst Elev Chr. Larsen, der talte for Lærerne, Seminarielærer Christensen, der talte for Eleverne, Seminarielærer Rasmus Andersen, der talte for Professor Rudolf Bay og endelig Elev Erik Bogh for Damerne.

De om Aftenen udbragte Skaaler blev hver især indledet med et Vers og en lille Tale. Verset for Direktionen var forfattet af Forstanderen, de øvrige Vers var forfattede af Seminaristerne E. Bogh og Rudmose. Dog var i Verset for Fædrelandet Ordene »Frimods Varme« indsat af Forstanderen istedetfor de oprindelige »Friheds Varme«.

Skaalerne udbragtes som følger:

For Kongen:

Mel.: Kong Christian.

Du Dannerfolkets Fyrste bold, Kong Christian!
 Du vorde os som Danmarks Skjold,
 Et Værn mod Morke, Splid og Vold,
 Og bringe atter Frodes Old — Dit elskte Land!
 Gud sende Styrke, Lys og Fred og Held til gamle Danmark ned
 Ved Christian.

Derefter Tale af Forstanderen.

For Fædrelandet:

Mel.: Kong Christian.

Du Nordens gamle, lille Land, vort Fædreland!
 Som Fædre for, den danske Mand
 Endnu, uagtet Tidens Tand
 Dig hædrer, ei ved Skaal og Brand, men — Daad og Aand
 Hos ædelt Sind og Kraft i Arm boer Frimods Varme i hans Barm
 For Fædreland.

Derefter Tale af Forstanderen.

For Stiftelsen:

Mel.: Brødre, hvorfor flyde.

Stiftelse! Din Hæder hver blandt os attraaer;
 Aands og Hjærtets Glæder skænker Du vor Vaar
 Hvad som Mænd vi fremme, selv vor Oldingsfærd,
 Skal med sanddru Stemme vidne om Dit Værd.
 O kære Sted, nyd Himlens Held! O kære Sted, nyd Himlens Held!
 Nyd Himlens Held!

Derefter Tale af Forstanderen.

For Direktionen:

Mel.: Dannevang ved grønne Bred.

Vidskabs Venner Lysets Præst Aandens Offer bringe:
 Hjertets Guld paa Lysets Fæst, Tak paa Tankens Vinge.
 Visdom forte os ved Raad, Kærlighed gav Glæde:
 Vise Fædres Jubeldaad Hjertetonen kvæde.

Derefter Tale af Forstanderen.

For Lærerne:

Mel.: Hvor Bølgen larmer højt mod Sø.

Den Tak, o Lærere modtag, som Kærligheden byder!
 Uhyklet her i Glædens Lag vort Hjertes Stemme lyder.
 Med Fryd De længe virke her! saa ønske vi, saa ønsker hver,
 Som De mod Maalet forte.

Tale af Seminarist Larsen.

For de dimitterede Seminarister:

Mel.: Her muntert Glam blot år.

Endnu en fyldt Pokal vi glade tomme skal:
 Den vies dem, som for os frem drog mod vort Maal!
 Ja Held, Held hver en Lysets Ven! han naa til Maalet hen,
 Til Broders Dyd og Lys og Fryd.

Tale af Forstanderen.

For Seminaristerne:

Mel.: Frugtbare Marker og skovgroede Stetter.

Enige Brødre det ville vi være, bundne ved Venskabs og Broder-
skabs Baand.

Een er vor Konge og een er vor Ære, derpaa vi give hverandre
vor Haand.

Ære sin Øvrighed, elske sin Lige, trofast mod Land og mod
Konge og Mo!

Saa tænke Alle, og for vi skal svige, for skal vi do.

Tale af Lærer Christensen.

For Professor Bay:

Mel.: Vift stolt.

Til Dig, hvis Harpetoner i Ørkenlandet klang,
Hvis Sang en Hæderstrone har i Dannevang,
Til Dig vor Hylding lyde, til Dig vor ædle Gæst!
Som skont har vidst at pryde vor simple Mindefest.

Lærer Andersen udbragte et »Leve Hr. Professor Bay!«

For Damerne:

Mel.: Der er et Land.

I fjerne Old, da Danmarks Moer drøge
Med Sværd og Skjold til Hildurs vilde Leg,
Da seirede de stedse, naar de sløge. — Men da den barske
Heltealder veg
De kolde Vaaben kastede de Feire; nu kæmpe de med Blikke,
ej med Staal
Og derfor, Venner! for de os besejre, vi villig hylde dem ved
denne Skaal.

Seminarist E. Bøgh: Ja, ved denne Skaal bringer vi Da-
merne vor Hylding! Kun ved frivillig Underkastelse for den
Magt, som ingen Mand har mægtet at trodse, kunne vi afværge
en Kamp hvori vi selv seirende vilde tabe. — Damernes Skaal.

Udenfor de officielle Taler udbragte *Fr. Frolund* en Skaal for en tilfredsstillende Ordning af Skolelærernes økonomiske Forhold.

Det var i Anledning af denne Fest, at Forstanderen blev udnævnt til Professor. Ogsaa paa anden Maade markeredes denne Fest, idet Forstanderen havde sørget for, at hans første Skrift om Jonstrups Historie forelaa færdigt til Jubilæumsdagen. Til Festen var der bevilget 200 Rigsdaler. Heraf medgik til Programmer og Sange 104 Rigsdaler 72 Skilling, og da Salget af Festskriftet kun indbragte 50 Rigsdaler, led Forstanderen, der havde haft meget store Udgifter til Beværtning med mere, et betydeligt Tab, hvorfor der efterbevilgedes 150 Rigsdaler.

Blandt de store Festligheder, der feiredes paa Jonstrup i Jensens Tid, skal man ogsaa mindes dem, der drejede sig om hans egen Person. Den 16. August 1851 var der henrundet 25 Aar, siden han blev Lærer ved Seminariet. I den Anledning havde der dannet sig en Komité, der bestod af Seminariets Lærere og nogle ældre og yngre Dimittender, og denne Komité indsamlede saa meget til en Hædersgave, at den kunde lade udføre som Oliemaleri et Portræt af Jubilæren. Det var den senere saa vel kendte A. Dorph, der malede Billedet. Ved næste Aars Dimissionsexamen fejrede man derpaa Jubilæet ved en Højtidelighed, der foregik den 25. Juni for Examinationen tog sin Begyndelse. Seminariets Direktion var kommen tilstede, og naturligvis var Censorerne, Lærerne og Eleverne alle samlede. Ogsaa mange tidligere Elever havde indfundet sig, og den største Læsestue var forvandlet til en Festsal, i hvilken Maleriet hang over Kathederet, omkranset af friskt Egelov.

Provst Boisen holdt Festtalen og Forstanderen takkede i en velformet Tale. Man afsang ved denne Lejlighed en Kantate, som Braseh havde forfattet og Carl Mortensen sat Melodi til.

Da Professor Jensen holdt Femogtyveaars-Jubilæum som Forstander, viste hans Overordnede ham en ny Anerkendelse, idet han blev udnævnt til Etatsraad. Som saa ofte forhen hædrede forhenværende og daværende Elever ham ved en festlig Sammenkomst, og det var Wiggers, der tolkede Elevernes Tak og derefter overrakte ham en Gave, en Solv-Bordopsats.

Jens Jensen.

Født i Sørslev ved Holbæk den 20. September 1796. Elev paa Jonstrup Seminarium 1814. Dimitteret derfra 1817. Huslærer indtil 1820. Theologisk Candidat 1826. Samme Aar Lærer paa Jonstrup og 1838 Forstander der. 1841 Professor. 1864 Etatsraad. Afsked 1869. Dod paa Frederiksberg 16. November 1875. Billedet er fremstillet efter et Lithografi, der 1852 blev udført hos J. W. Tegner & Kittendorff efter Dorphs i 1851 udførte Maleri.

Samtlige Festsdeltagere blev derefter af Forstanderen indbudt til et Festmaal, og her skildrede Eltsraaden dem i en stor Tale sit Livs Eventyr lige fra den Dag, da han som fattig Vagterdreng gik i Særslev og til han blev Elev paa Seminariet, og saa dets Forstander og nu stod her i denne Elev- og Venneforsamling. Festen sluttede med et improviseret Bal. Blandt de Sange, der i Dagens Anledning var afsungne, var der to af Carl Hansen (dengang i Maaløv, senere i Stenløse). Da de er typiske for de fleste Elevers Syn paa Forstanderen, aftrykkes der her.

I.

Fra Jonstrups Sønner fjern og nær
vi bringer dig, vor Lærer kær,
en Hilsen paa din Højtidsdag
i varme Hjerters Slag.

En Tak for ærlig, trofast Id
og daadrig Færd i svundne Tid,
en Hæderskrans, paa Minder rig,
vi venligt rækker dig.

Vor Hylding er ej tomme Ord,
men hvad der dybt i Hjertet bor,
ja Tolk for trofast Kærlighed,
som altid bliver ved.

Med Jubel Kransen bringes her.
Vi siger frit: Du er den værd!
Den vidne lad, at paa vor Vej
vi dig forglemte ej.

II.

Her paa den kære, gamle Gaard,
hvor hædret du som Olding staar
og skuer glad tilbage,
gik ogsaa du engang som vi,
mens Sagas Skrift du gransked i,
alt i de unge Dage.

Men Aanden stilled større Krav,
du greb paany din Vandringsstav,
en Stund herfra at drage.
Dog, Fuglen lig, der paa sin Vej
sit gamle Træ forglemte ej,
saa kom og du tilbage.

Den gamle Borg var dig saa kær,
du fandt det godt at bygge her
i Skovens dunkle Skygge.
I To ej kunde skilles ad, —
du vied Kraft og Evne glad
til Jonstrups Held og Lykke.

I Kærlighed og uforsagt
nu Haanden blev paa Ploven lagt,
du saa dig ej tilbage.
Din Gerning blev dit Et og Alt,
og Byrden aldrig tung dig faldt,
selv i de onde Dage.

Og hvad du saaede, spired smukt,
det bar sin rige, ædle Frugt
for Gamle og for Unge;
og Sonnerne saa freidigt gik
i Livet ud med aabent Blik
og Aandens Ord paa Tunge.

Ja det skal siges til din Pris,
du var en Leder god og viis,
en Skolens Ven tillige!
Saa glad dig Borneflokken saa,
saa smukt du vidned for de Smaa
om Vejen til Guds Rige.

Det stunder til din Aften snart,
 men Blikket end er sundt og klart
 og Kraft og Evne unge;
 og Kærligheden rusted ej, —
 end gaar du glad din gamle Vej,
 ej Skridtene blev tunge.

Hil dig, du ædle Kæmpe bold!
 Vort Jonstrups trygge Værn og Skjold
 i mørke Uvejrsdage!
 Gud skænke dig end mange Aar!
 Dit Navn, naar sent du fra os gaar,
 skal hædret staa tilbage.

Carl Hansen var i det Hele alle sine Dage en Jonstrup-Sanger. Han elskede Jonstrup og Alt, hvad der stod i Forbindelse med dens Gerning og dens Personer, og han er en af dem, der ved festlige Sammenkomster ofte paa bedste Maade skrev en Festsang. Som Taler var han i mange Aar — alle andre fortrinlige Talere ikke at forglemme — den, der bedst forstod at anslaa Hjertets Strenge, fodt Lyriker og fodt Oratoriker, som han var, og man kan tilfoie: fodt Komiker, der forstod at lade Komiken komme til sin Ret ved Siden af den dybe Alvor, der ogsaa laa i hans Natur. Forskellige andre Elever optraadte i Tidernes Lob som Lejlighedsdigtere, og undertiden levede et og andet af deres Digte flere Slægtled igennem paa Borgen. Dette var f. Ex. Tilfældet med den efter Jubilæet af Emanuel Henningsen skrevne Festdigt-Parodi, der begyndte saaledes:

Jeg har været til Middagsmad,
 det var oppe hos Fatter,
 der sad vi Allesammen paa Rad
 og havde Somme til Latter.
 Der sad Store, og der sad Smaa,
 der sad Fatter med Flipper paa,
 ja, jeg har været til Middagsmad
 hos Fatter idag.

For et Seminarium er en Øvelsesskole selvfølgelig en ganske uundværlig Institution, og da man 1809 begyndte Livet paa Jonstrup, oprettede man da ogsaa strax en saadan Skole. Meningen var, at den skulde søges af Bornene fra Vangen og fra Bringe, og at den skulde kunne rumme 50 Born. I Aaret 1824 blev »Indbyrdes Undervisning« indført ved Skolen. Indtil den Tid havde Seminarierne undervist efter de Bestemmelser, som Reglementet af 10de Februar 1818 bestemte. Cancelliplakaten af 19. Oktober 1824 var en Sorg for Mange, og da Jensen fik med den at gore, gjorde han, hvad han kunde for at faa raadet Bod paa dens Skadelighed. Den havde afskaffet følgende Fag: Geometri, Verdenshistorie, Religionshistorie, Anthropologi, Landhusholdning og Læren om Verdensbygningen, og i Stedet for alt dette havde den sat »Indbyrdes Undervisning«, en Methode, som Jensen fandt meget mekanisk og aandlos, ja Cancelliplakaten havde endogsaa indført den Bestemmelse, at ingen Seminarist til sin Dimissionsexamen kunde faa en højere Hovedkarakter end den Specialkarakter, han havde faaet i Indbyrdes Undervisning. Fra Begyndelsen af saa det ganske vist ud til, at Jensen ikke skulde have med denne Methode at gore i Borneskolen, thi samme Aar, han blev Lærer paa Jonstrup, blev Skolen nedlagt, og samtidig traf man den Ordning, at Seminaristerne skulde gaa til Maalov Skole og hos den der-værende Lærer faa al deres Uddannelse i »Praktisk Færdighed«, men 1836 genoprettedes Jonstrup-Skolen, fordi man i Længden havde fundet den trufne Ordning uheldig, og da Jensen 1838 var bleven Forstander, rykkede atter Bornenes Undervisning helt ind under hans Virksomhedsomraade. Det var 1836 bleven bestemt, at Skolen kun maatte have indtil 24 Born, men Jensen mente, at en saa lille Haandfuld Born ikke kunde afgive tilstrækkeligt Øvelsesmateriale til Seminaristerne. Ganske vist gik disse fremdeles til Maalov, men hvad skulde denne Dobbelthed til: Skole paa Seminariet og dog den egentlige Læreruddannelse henlagt til Maalov Skole! Dette fandt Jensen uholdbart, og han satte derfor efter en ihærdig Agitation paa højere Steder igennem, dels at Seminaristernes Besøg i Maalov op-hørte, og dels at Jonstrupskolen fik Lov til at optage alle Van-

gens og Bringes Born, som den tidligere havde haft det, og at Børneantallet blev sat op til 40 som det Normale. Det var saa hans Haab, at den efterhaanden skulde voxe sig langt op over Tallet 50. Ved den Lejlighed lagde han forresten tydeligt for Dagen, som han ogsaa ellers havde faaet Anledning til at gøre det, at han fandt Seminariets Beliggenhed allfor afsides, og han beklagede meget, at Børneantallet ikke kunde blive saa stort, at en flerkasset Skole kunde blive oprettet. Kun en saadan kunde give Seminaristerne den bedste Støtte i deres Uddannelse i »Praktisk Færdighed«, mente han.

Som Forholdene nu var, delte han Skolen i to Klasser og lod hver have tre Skoledage om Ugen, saadan som det var Regelen overalt dengang paa Landet. To Seminarister tog Del i hver Klasses Undervisning, saa at fire Elever havde »Skole-tour« hver Uge. Kun i Skolens nederste Klasse anvendte man »Den indbyrdes Undervisning«s-Methode, som Jensen ikke yndede, men som han jo var forpligtet til at lære Eleverne.

Ved Thronskiftet 1839 lysnede det noget for Undervisningsforholdene, og en Plakat af 10. August 1841 skubbede endog Faget »Indbyrdes Undervisning« stærkt tilbage, saa at det fra at være dominerende, blev underordnet, og allerede derved havde man vundet Meget. Et andet stort Fremskridt haabede Jensen at kunne opnaa, og det lykkedes ham ogsaa delvist. Han androg nemlig den 31. August 1844 om, at det maatte blive ham tilladt at udvide Seminarieundervisningen, saa at man indrommede baade Naturkundskab, Aritmetik, Geometri og Tysk og Tegning en forsvarlig Plads paa Timeplanen. Cancelliet svarede ham 10. Decbr. 1844 imodekommende, dog med to Bemærkninger som et Notabene: For det Første burde man fritage saadanne Elever, der ikke godt kunde overkomme Arbejdet, og for det Andet maatte saavel Forstander som Lærere uafsladeligt have for Øje, at det er Religionskundskab, Modersmaalundervisning, Skrivning og Regning samt Øvelse i at undervise, der er Hovedsagen ved Seminarieundervisningen. For Verdenshistorien kunde det ikke nytte at slaa et Slag, men hvad der ved denne Cancelliskrivelse var vundet, var ikke saa helt Lidt.

Dersom man tror, at det Rore, der i vore Dage mærkes overalt angaaende Spørgsmaalene om Seminarieundervisningen, er Noget, der særpræger vor urolige Tid, tager man fejl. Længe for Jensen blev Forstander, og tillige under hele hans Funktionstid droftede man — mere eller mindre forstaaende — i Piecer og Blade baade Seminariernes Existenberettigelse, og Fagrækken, Undervisningsmaaden og Karaktergivningen, og en Bekendtgørelse af 9. Maj 1857 bragte atter store Ændringer ind over Seminarierne. Denne Gang var Ændringerne dog Forbedringer. Ifølge denne Bekendtgørelse kunde der fremtidigt paa Seminariet optages indtil 10 Realelever, det vil sige unge Mennesker, der ikke vilde være Lærere, men vilde have almindelige Kundskaber og tillige vilde undervises i Agerdyrkningskemi, Landmaaling og Tysk eller Engelsk. For at de kunde faa Tid til at beskæftige sig med disse Fag, skulde de være fri for et vist Antal af de andre. Bestemmelsen om, hvilke Fag de skulde fritages for, kunde de enes med Forstanderen om. Denne Realelevinstitution fik aldrig nogen virkelig Betydning. Paa Jonstrup har der vist ialt kun været en to til tre Realelever, og man folte ikke dette som noget Savn. Jensen havde ingen særlig Interesse for denne Realundervisning, Seminariets Lærere heller ikke, men hvad der opmuntrede ham en Del var, at Indbyrdes Undervisning blev trængt endnu stærkere tilbage end tilforn, idet man fremtidig kun forlangte »Kendskab til« Metoden, og et saadant Kendskab kan, siger han, være rimeligt nok, thi »Metoden bruges jo endnu adskillige Steder«. 1855 forsvandt endelig Læren om »Indbyrdes Undervisning« helt af Seminariets Læseplan. Derimod fandt han aldeles ikke den fra 1857 indførte, men forresten først fra 1861 praktiserede, Tvedeling af Examen rimelig. Det var i den første Tid Naturhistorie, Matematik, Geografi, Fysik og Historie, man afsluttede med 1ste Del af Examen, men paa Jonstrup vedblev man, fordi Jensen fandt, at denne Afslutning faldt for tidligt, længe at give nogen Undervisning navnlig i Naturfag ogsaa efter, at »Halvdimissionen« var tilendebragt.

Jensen beklagede sig ofte over, at man opadtil ikke tog tilbørligt Hensyn til de af ham fremsatte Forslag om Ændringer

og Forbedringer, men nogle gik man jo virkelig ind paa, og selv om man overhorte nogle andre af disse hans Forslag, satte man netop opadtil megen Pris paa ham, og det, han ved sine Forestillinger satte igennem, var meget vigtige og gavnlige Ting. Han interesserede sig meget baade for Bibliotheket og for at faa ordentlige naturvidenskabelige Samlinger knyttet til Seminariet. Bibliotheket var ved hans Tiltrædelse kummerligt. Fra Blaagaards Tid var der en lille Slump Boger, andre var komne fra Trolleborg og fra Vesterborg, da disse Seminarier nedlagdes, et defekt Exemplar af Flora danica blev aldrig i Jensens Tid, trods hans Forestillinger derom, fuldstændiggjort, og de 448 Bind, han bevægede det Kongelige Bibliothek til at overdrage til Seminariet, viste sig at være dels defekte, dels paa anden Maade overmaade lidet værd. 1841 talte Bibliotheket 1200 Bind, men efterhaanden blev Samlingen betydeligt forøget.

Da de første Forsøg paa at danne en Fysiksamling blev gjort, fik Jensen Ubehageligheder, ja nærmest en Næse, thi man fandt slige Apparater ganske unødvendige. Han havde købt en Centrifugalmaskine, en Skrue uden Ende, Tridseværk og andre Apparater til Støtte for Undervisningen i den mekaniske Fysik, men uagtet han, som sagt, fik Ubehageligheder derfor, vedblev han ufortrodt at have Fysiksamlingen i venlig Erindring, og han tiltvang sig efterhaanden nogenlunde anstændige Bevillinger til den. Et godt Tillæg tilkom, da Drewsen paa Strandmøllen forærede Seminariet en Insektsamling, hvis enkelte Stykker var bestemt af ham selv, og da H. Mortensen, efter at have tiltraadt sin Lærerpost, lod Seminariet drage Fordel af sit eget private Herbarium.

Bestemmelserne af 1857 blev nærmest revolutionære for Seminariet. Alt gennemsyredes af dem. Elevuddannelsen blev betydeligt fyldigere, end den forhen var og Elevantallet fastsattes til 70, eventuelt 80, saa at det blev meget højere end for. Naturkundskaben kom til sin Ret, den lemlæstede Historie ligeledes o. s. v., saa Lærerne slap for, som de hidindtil havde gjort det, *udenfor* Læseplan og Examensfordringer at give Undervisning i Ting, der nu heldigvis faldt indenfor Planen, saa disse af den Grund kunde doceres med mere Udbytte. Af alt dette

fulgte, at man maatte have flere Lærerkrafter og Klasseværelser, og at de allerede forhaandenværende maatte forbedres.

Allerede 1840 havde Jensen ved sin Energi faaet udvirket, at der var bleven oprettet et nyt Lærerembede. Dette havde Georg Heinrich Horst faaet, iovrigt samme Aar, som han blev dimitteret. Han overtog Ledelsen af Øvelsesskolen, og han forestod Gymnastik, Tysk- og Tegneundervisningen. 1847 blev han Lærer i Herlov og hans Eftermand blev Joh. Chr. Immanuel Brasch som Øvelsesskolens Lærer. Han var dimitteret fra Jonstrup 1839 og havde derefter været Lærer i Hillerød. Da han 1853 blev Lærer i Tommerup og Ullerup, efterfulgtes han af Chr. Julius Hoyer og derefter fulgte H. Mortensen, hvis Eftermand, J. Beyerholm, beholdt Øvelsesskolens Ledelse hele Forstander Jensens Tid ud. At Beyerholm blev ansat ikke alene som Skolens Lærer, men ogsaa som Seminariets, var en umiddelbar Folge af de Bestemmelser, der indfortes 1857. Beyerholm var, i Modsætning til alle de andre, der havde ledet Øvelsesskolen, ikke dimitteret fra Jonstrup. Han var Skaarupper, dimitteret 1850 og derefter Lærer først i Flensborg siden i Fjolde. Ved Jonstrup blev han ansat den 16. November 1857, og han fik strax Undervisningen i Regning, Tysk og Gymnastik. To Aar efter fik han ogsaa Matematiken overdraget og samtidigt blev han fri for Gymnastiken, som fra da af og fremtidigt i Jensens Tid besørgedes af en Underofficer. Iovrigt var Beyerholm lige til 1865 Seminariets Inspektør.

Den udadtil mest iøjnefaldende Ændring, som Bestemmelserne af 1857 forte med sig, var Opforelsen af en helt ny Bygning og gennemgribende Ombygning af den ældre. Nord for Gymnastikpladsen, paa en Del af de gamle Elev-Havers Plads, blev der opført en loetages Bygning, i hvis vestlige Del man indrettede to Lærerboliger. I den østlige Del blev der forneden lavet en stor Gymnastiksal og foroven en Sovesal for een Klasse. Til Gymnastiksalen knyttedes der et Rustkammer, thi Gymnastikundervisningen var helt igennem af militært Tilsnit, saa at baade Bosser og Huggevaaben maatte være tilstede. Hidindtil havde man gjort Gymnastik enten i det Fri eller i Spisesalen, hvilket unægteligt var noget primitivt, og det kan med Sikker-

hed siges, at hidtil havde de fungerende Gymnastiklærere ikke egnet sig videre godt til denne Del af deres Gerning.

Denne Bygning, der var prydet med en Frontespice med Taarnuhr, var ikke alene pyntelig, men den betegnede et stort Fremskridt for Seminariet. I den gamle Bygning lavede man artligt om paa Forholdene. I nederste Etage blev den hidtil eksisterende store Sovesal med samt Sygestuen omdannede til Klasseværelser, Øvelseskole og Bibliothek samt Badeværelse, og i den overste Etage indrettedes der to Sovesale, Sygestue, Vaske- rum med mere.

Alt det gamle Inventar blev kasseret, og nyt kom i Stedet. Sovesalene blev monterede med Jernsenge, hvori der var Hø- madras og Skraapude, og ved hver Seng blev der anbragt en Tabouret med en Skuffe i. Ved Væggene blev der fastgjort Klædeskabe med Skuffer i, og hver Seng forsynedes med to uldne Tæpper og et stukket Vattæppe. Professor Jensen havde ønsket, at der yderligere til hver Seng skulde have hort en tynd Krolhaarsmadras samt Lagner, men han kunde ikke faa de dertil nødvendige Pengemidler bevilget. Dette var ham en stor Skuffelse, thi Seminariet havde tidligere et Par Gange haft meget store Ulemper derved, at Elever havde købt slige Ting hos Marchandisere, der havde givet dem en Del Væggelus i Tilgift, og det er som bekendt et forfærdeligt Arbejde at faa slige Gæster udryddede. 1861 kom der *dog* en lille Tilgift til Sengene, — det var en Fodmadras til hver af dem.

En meget gennemgribende Ændring bestod iovrigt i, at Tællelys- og Stearinlys-Tiden nu var forbi. De firkantede Træ- blokke, der hidindtil havde fungeret som Lyseholdere, blev kasserede, og overalt i Lokalerne og paa Gangene blev der op- hængt Petroleumslamper. Saaledes blev Borgen da fornyet, — men hvor blev det gamle Materiel af? Ja, en Del af Trælyse- kronerne blev brugt mange, mange Aar endnu ved festlige Lej- ligheder, thi ved dem saa de mange Lys bedre ud end Lamper, — men ellers skilte man sig af med det mest mulige af alle de gamle Sager. En Del Kommoder af det gamle Inventarium blev hensat paa Spisestuen til Opbevaringssteder for Elevernes private The- og Kaffekander med mere. Et Par andre Kom-

moder blev sat op paa Pulterkamrene, og de 23 resterende blev solgt ved Auktion og indbragte 46 Rigsdaler. 26 Sengesteder indbragte ved samme Lejlighed 31 Rigsdaler og 4 Mark. De bedste Skolebænke blev hensat i Anlægget, hvor de fungerede som Havebænke. Ogsaa for et Par bestrængede og et stumt Øvelsesklaver, fandt man endnu Anvendelse.

Fra Begyndelsen af 1858 blev der sat fuld Kraft ind paa Opførelsen af den nye Bygning, og denne stod da ogsaa næsten fuldfærdig den 1. August. Forst derefter begyndte man paa Omdannelserne ovre i den gamle Bygning, og derfor havde Seminariet det Aar Sommerferie lige til Oktober. Da Eleverne endelig kom tilbage, kunde de neppe kende den gamle Borg igen, — helt omlavet som dens ældre Dele var, og dertil forsynet med en ny Bygning og et nyt, smukt Haveanlæg. Alt dette stemte Sindet til Fest, og næste Aar var det jo netop halvtredsindstyve Aar siden, at Borgen var bleven taget i Brug, og man paatænkte derfor at afholde en meget stor Jubilæumsfest i Forbindelse med Dimissionsexamen i Juni 1859. Forstanderen udarbejdede en meget lang Tale, og Lærerne H. Mortensen og Carl Mortensen tilvejebragte Kantaten, hin Texten og denne naturligvis Musikken, men af Grunde, der aldrig udtrykkeligt blev nævnedes (formodentlig har Autoriteterne negtet at give det nødvendige Pengetilskud), kom den store Fest aldrig i Stand og Forstanderen holdt en mindre Tale af en anden Karakter. Kantaten derimod blev benyttet.

Kor:

En underfuld og hellig Magt,
som did mod Himlen forer,
i Barnets Hjerte er nedlagt;
Guds Rige det tilhorer.

Men trang og vildsom er vor Sti,
imens vi her har hjemme;
tit vandrer Synden os forbi
med falske Lokkestemme.

O, maatte vi med sikker Haand
den Unges Fodtrin lede!
da brister Arvesyndens Baand,
Guds Engle os omfrede.

Duet:

Hvor Stadens Taarne sig hæver mod Sky
og Livet fra aarle Morgengry
med Bulder og Larm fremskrider; —
hvor Sundets Vove mod Kysten slaar
og Snekken i Kongedybet gaar
med Mindet om gamle Tider —

Der stod hin mindeværdige Gaard,
som Kundskabens Skatte Aar efter Aar
hen over Landet udsprede.
Derfra udvanded de gæve Mænd,
som siden med Haand og Mund og Pen
med Flid Guds Ager beredte.

Og Livet derinde var friskt og frit,
men Verdenslarmen fængslede tit
de unge, livsglade Tanker.
Den Unge behøver Ro og Fred
og Grublen i stille Ensomhed,
naar Visdommens Skatte han sanker.

Solo:

Krigsluen raste om Axelhus,
og Borg og Hytte nedsank i Grus,
mens Fjender sig lejred i Stovet,
og Ødelæggelsen stormede fort;
nu Blaagaards Sonner maa drage bort
den hjemlige Arne berovet.

Da vandred de hid til Jonstrups Vang,
og bygged i Ly af Skovens Hang
ved Soens blaanende Bolge.

Et halvt Aarhundred svandt hen i Fred,
end staar det Hus paa samme Sted,
mens Slægter paa Slægter folge.

Et halvt Aarhundred svandt hen i Fred,
end staar det Hus paa samme Sted,
nær Soen og Bakken og Skoven.
Forynget, fornyet det nys fremstod,
Gud lade sin rige Velsignelses Flod
nedstrømme til det fra oven.

Kor:

Til dig, du store Borneven,
i Bon vort Suk vi hæve:
O drag os Alle til dig hen,
din Aand lad os omsvæve!

Der blev arbejdet strengt paa Jonstrup, thi baade Forstander og Lærere fordrede Meget, og den, der ikke var flittig, var ikke vel seet. Men ind imellem Arbejdet faldt der hyppigt festlige Sammenkomster ikke alene af den Art, vi hidindtil har dvælet ved, de store Jubilæer, Dimissionsgilder o. s. v., men ogsaa Aftenunderholdninger med Musik og scenisk Fremstilling. For at hjælpe Eleverne i sidstnævnte Retning, blev der, da Seminariet ombyggedes, ved Samarbejde mellem Forstanderen og Arkitekten, bygget Eleverne et lille Theater af nogle gamle Gulvbrædder fra den ældre Del af Bygningen, og den paafølgende Sommer blev Theatret indviet i Overværelse af alle Lærernes og nogle af Omegnens Familier. Man spillede Soldaterlojer, og Carl Mortensen havde overtaget Magister Globs Rolle. Rygtet om, at Jonstrup, denne til Alvor indviede Lærerskole, havde anskaffet sig et Theater, vakte stor Opsigt, og paa højere Steder vakte Efterretningen om denne Kendsgerning stor

Forargelse. Det fik Forstanderen at føle, da han nogen Tid efter ansøgte om Midler til at faa lavet et Sengelad til Udluftning af Elevernes Sengetoj. Man negtede pure Andragendet, og det er neppe helt blottet for Sandhed, naar Traditionen beretter, at man henviste Forstanderen til at lave sit Theater om til det ubetinget nyttigere Sengelad, hvilket grufulde Foretagende virkelig blev udført, og Forstanderen var bleven vred og negtede længe Seminaristerne den Fornojelse at spille Komædie, — lidet klogt, forresten, af ham.

De eneste tilbageblevne Rester af Theatret, Fortæppet med Stang og Tridseværk blev henkastet snart her snart der, og først 1867, da de blev fundne paa Økonomens Holoft, blev de fremdragne og kom til Ære og Værdighed igen.

En ganske kurios Ting, der viser, hvor smaalig Revisionen kunde være, kan fortælles her med det samme:

Da man ombyggede Seminariet, havde man forglemt at træffe Foranstaltninger til Ophængning af Elevernes Tobakspiber i Spisestuen, der var det eneste af Seminariets Lokaler, hvori Tobaksrygning var tilladt. Man saa derfor her Piberne opstillede i Krogene og Vindueskarmene, og for at raade Bod paa saadan Uorden, lod Forstanderen paa en Væg i Spisestuen opslaa Lister med Kroge, hvorpaa Piberne kunde anbringes, og den derved foraarsagede Udgift blev opført paa Seminariets aarlige Regnskab. Dette gav Anledning til, at Revisor — en Embedsmand i Ministeriet — gav Regnskabet følgende Antegning: »Paa Snedker Baus Regning af 2. Marts 1859 var opført en Post saalydende: »Reggener til at hænge Piber paa«. Det formenes, at herved er ment et Apparat til at hænge Tobakspiber paa (vulgo: en Piberække); men det forekommer Revisor, at det, hvadenten Piberne tilhører Lærerne eller Eleverne, er mindre passende at lade Undervisningsanstalten bestride Udgiften, der — just fordi den kun udgjør 72 Skilling — synes med Føje at kunne være forlangt udredet af den eller dem, som har Brug for Apparatet.«

En Fest af en ganske særlig Art fandt Sted 1862, da Eleverne besøgte Skaarup Seminarium. Til den Lejlighed komponerede Carl Mortensen Melodien til »Sjolund er en yndig Ø«,

— siden den Tid atter og atter anvendt paa Jonstrup ved festlige Sammenkomster. Dette Digts første Vers er forfattet af Carl Peter Borggaard, engang kendt som en flittig og yndet Forfatter af sceniske Arbejder. Hans Eventyrkomedie »Hulen i Kullafjeld« udkom 1841 og havde nogen Interesse for Jonstrupperne, fordi en af Hovedpersonerne er »Jarl Sigvald ved Fureso«. Af den i dette Arbejde forekommende Sang om Sjolund og Jarl Sigvalds fagre Helga, tog man første Vers, og til den foiede H. Mortensen saa tre, han selv forfattede til denne Lejlighed. Disse tre Vers er ikke meget værd, men Carl Mortensens Melodi blev en af Jonstrups allermest yndede. Den blev benyttet første Gang ved Aftenunderholdningen den 14. Marts 1862, og med den hilste alle Jonstrupperne Fynboerne, mens de den 7. Juni samme Aar gled ind i Svendborgs Havn*). Ogsaa da de ankom til Skaarup havde de deres egen Melodi med, nemlig den, som Carl Mortensen havde komponeret til Carl Hansens Velkomstdigt, hvis første Vers lod saaledes:

Sommersolen venligt til os smilte,
 Fuglekoret jubled os sin Sang,
 Stork og Svale længst tilbage ilte,
 Bøgen stod saa grøn i Jonstrupvang,
 Hjertel blev saa trangt og traurigt hjemme,
 bort vi drog som Fuglen over So
 til det Sted, hvor Brodres kære Stemme
 kaldte os — til Odins gamle Ø.

Skaaruppernes Svar var en Sang, der til Melodien »Vort Land, vort Land, vort Fosterland«, var skrevet af en unavngiven Elev.

Om dette Skaarupbesøg levede Mindet længe, og der var flere Gange Tale om at gentage et saadant Besog eller at indbyde Skaarupperne, men Idéerne herom blev aldrig realiserede. Derimod oplivedes Dagliglivets Besvær ofte ved Aftenunderholdninger, Baller og Skovture.

*) Sangen om Sjolund er sunget mangfoldige Gange paa Jonstrup senere, men da altid med Borggaards egen Text.

Etatsraad Jensen begyndte imidlertid at føle Aarenes Vægt, og han begyndte at skranke. Lægen tog ham under Behandling og tilraadede ham at tage Motion, f. Ex. ved at klove Brænde til Husholdningen. Pitus forsikrede, at Fatter, som Etatsraaden uvægerlig kaldtes, punktligt opfyldte Lægens Bud, »men«, fojede Pitus til, »han overlader rigtignok Knuderne til mig«. — Efter at Carl Mortensen 1866 havde aflost Beyerholm som Inspektør, foretog Forstanderen sjeldnere og sjeldnere den ellers saa faste Ronde gennem Elevernes Opholdsstuer og andre Rum. Kun naar han havde Time paa Øvelsesskolen og naar han Lørdag Eftermiddag forestod Udlaanet paa Bibliotheket, lagde han Vejen ind igennem Spisestuen. Han var nu aldeles vis paa, at hans Arbejde havde frugtet, saa at Internatetssystemet og hele Ordningen med Forstander, Inspektør, Opsynsmænd, Økonom og Portner virkede, om ikke som et Perpetuum mobile, saa dog som et godt Normaluhr, men Loven af 25. Juni 1867 kom over ham som en ubehagelig Mindelse om, at stod end en Del af det, han havde frembragt, sin Prove endnu gennem lange Tider, saa var der dog nu nye Tider i Vente. Efter Loven skulde nemlig Dimissionsretten fratages Seminarierne og lægges i en Examenskommissions Haand fra 1869 af, og Jensen greb da Anledningen til at søge sin Afsked. I Juni 1868 blev den sidste Examen efter den gamle Ordning holdt, og den 19. December holdt man paa Jonstrup en stor Afskedsfest for den gamle Forstander. Til denne Fest havde H. Mortensen og Carl Hansen skrevet hver sin Sang.

Tak!

Som Sædemanden sig fryder i Lon
ved trofast Arbeid og ydmyg Bon,
ved Markens svulmende Grode,
— som Hyrden vogter sin Hjord med Lyst
paa grønne Enge ved Soens Kyst,
mens Aftenenens Straaler glode,

saa frydes Lærerens trofaste Sind,
naar Herren følger ham ud og ind
i Sorg og Glæde og Gammen,
naar Bon og Arbejd forenes smukt,
naar Mojen bærer velsignet Frugt,
af Bonnen forjættes Amen.

Vor gamle Lærer! du virked med Flid,
med kærlig Troskab den lange Tid,
og Himlens Naade nedsmilte,
og Herren fulgte dig for som nu,
og Glæden fyldte din Sjæl og Hu,
Velsignelsen over dig hvilte.

Tak for den gode og frugtbare Sæd,
du lagde trofast i Hjerterne ned,
til rige Frugter at bære!
Tak for den ædle og sjeldne Flid,
hvormed som Hyrde den lange Tid
du vogted din Hjord med Ære.

H. Mortensen.

Farvel!

Hyl dig i Sorg,
vor gamle Borg!
Lad Afkedstaaren rinde:
Din bedste Son
med Tak i Lon
en Hæderskrans du binde!
Som ham du ejer Ingen fler,
— men skal du ej ham favne mer,
dog, glem ham ingensinde!

I trofast Aand,
med sikker Haand
din Borneflok han ledte;

en Æra ny
med Glans fra Sky
han om din Isse spredte,
og ej som Lejesvenden kold,
men som en Stridsmand djærv og bold
han dine Mure frodte.

Han ofred dig
en Vaar saa rig,
en frodig Sommers Grode,
et Efteraar,
trods Sne i Haar,
en gylden Aftenrode.
Lad nu din Gamle hvile lidt, —
det Eneste, han glemte tidt
ved Dagens Strid og Moje.

Fra Skov og Vang
en Afskedssang
dig naar paa Vindens Vinger,
mens Alfer smaa
med Øine blaa
nu Mindets Banner svinger.
I bygged sammen her saa glad,
ei uden Graad I skilles ad
— et tungt Farvel de bringer.

Se, Olding kær,
en Sonnehær
der fostret blev herinde,
— som mild i Aand,
med kærlig Haand
du monne til dig binde, —
dig byder vemodsfult Farvel.
Vor Bøn for dit og dines Held
skal Vej til Himlen finde!

Vort gamle Hus,
 om du i Grus
 skal styrtes inden længe, —
 om Daarskabs Raad
 og Avinds Braad
 skal dine Porte stænge
 og kaste dig i Glemsels Favn,
 — Jens Jensens hæderkronte Navn
 skal ingen Magt fortrænge.

Carl Hansen.

Sidste Vers hentyder til, at der jævnlgt i Pressen og derpaa ogsaa i Rigsdagen havde rejst sig Roster, der angreb Seminarierne, ja nogle havde endogsaa erklæret, at de burde nedlægges.

Ikke alene fra Eleverne blev der vist Forstander Jensen megen Deltagelse, da han rejste, men ogsaa fra langt videre Kredse, og Elatsraaden tog nu Bolig paa Frederiksberg, men han aflagde derefter flere Besog paa Jonstrup. Han stod paa en god Fod med sin Eftermand, Driebein, og han yndede at samtale med Elever, han traf paa sine Vandringer i Anlægget eller Skoven. I sit Hjem syslede han bestandigt med literære Foretagender, og han var arbejdsdygtig til det sidste. Han dode pludseligt i sit Arbejdsværelse den 16. November 1875, og blev begravet den 22. November. For Talen afsang man: »Vor Gud han er saa fast en Borg« og efter Talen »Lær mig o Skov,« naturligtvis til Carl Mortensens Melodj.

Ingen Jonstrupforstander har sat dybere Spor end Elatsraad Jensen.

BETZ' UDTALELSER OM ETATSRAAD JENSEN

Refererede af *Hans Rasmussen*.

FREDERIK CARL ALFRED BETZ fødtes i Grevinge i Odsherred den 20. Oktober 1819 som Søn af Sognepræsten der, *J. M. C. Betz* og Hustru, *Mette Marie Foss*.

Da Faderen blev sindssyg, havde Moderen ondt nok ved at faa sine fem Born opdragne. *Alfred Betz* kom efter sin Konfirmation som Skriver paa Basnæs Godskontor og senere til Byfogedkontoret i Skelskor, men var saa fem Aar i Handelslære i Kobenhavn og gjorde i et Par Aar derefter Tjeneste som Urtekræmmersvend; men hans Lyst til at udvide sine Kundskaber bragte ham paa den Tanke, at han ligesom sin yngre Broder *Christian*, (1883 afgaaet som Førsterlærer i Slingerup og død der 1897 som Pensionist) skulde se at komme paa Jonstrup for at blive Lærer.

Efter et toaarigt Ophold paa Jonstrup udgik Alfr. Betz fra Seminariet i 1845 med Karakteren udmærket duelig, blev straks Lærer ved den kommunale Borgerskole i *Nakskov*, men 1½ Aar senere Lærer og Kirkesanger i *Idestrup* paa Falster (17. Decbr. 1847), hvor han virkede, til han, Nytaar 1896, tog sin Afsked (død 4. Decbr. 1901). Han var uden Modsigelse en af Lolland-Falsters betydeligste Lærere, paa hvem blandt andet ogsaa Biskop *Monrad* satte megen Pris. I 1874 vakte det megen Opmærksomhed, at Biskoppen stævnedes en stor Del Præster og Lærere til at overvære hans Visitats i *Idestrup* Skole, og at han efter den vellykkede Prove udførlig talte med de tilstedeværende om, hvad han krævede af en Lærer i en Landsbyskole.

I 1893 udgav Alfr. Betz (som Manuskript for sine Born og nærmeste Venner) »En gammel Lærers Livserindringer«. Af

denne Bog, som ogsaa jeg havde den Ære at modtage fra ham, vil jeg anfore, hvad han mente om Jonstrup, om Undervisningen og Livet paa Seminariet, et Vidnesbyrd, som kan have sin Betydning ved Siden af, hvad andre kendte Jonstrupperne har skrevet om Seminariet.

Altsaa, *Betz* har Ordet:

— »Forend jeg i Juli 1843 kunde optages paa Seminariet, maatte jeg erhverve Aldersdispensation; Aldersgrænserne var nemlig 18 og 23 Aar, og jeg var 23½ Aar. Den med denne Alder følgende større Modenhed saavel som den Udvikling i forskellige Retninger, mine tidligere Livsforhold havde medført, kom mig paa Seminariet meget til Gode og gav mig et Fortrin fremfor de 18-aarige, unge Mennesker, der kom lige fra Moder i Hjemmet og havde ondt ved at finde sig i det regelbundne Liv, der var en Nødvendighed, hvor saa mange Mennesker levede sammen. De ret hyppige Anker, der fremkom over det kasernemæssige Liv paa Jonstrup, over den aandlose, mekaniske Maade, hvorpaa Undervisningen dreves, over de stramme Tøjler, hvori Eleverne holdtes, hidrorte enten fra dem, der saa stærkt folte sig generet af Tøjlerne, eller fra udenforstaaende, der manglede Forudsætningerne for en retfærdig Vurdering af Vanskelighederne ved paa rette Maade at lede en Stiftelse, hvor halvtredsindstyve unge i Lømmelalderen lever i et saa tæt Samliv.

To bekendte Forfattere, der er udgaaede fra Jonstrup, har i deres Boger omtalt Livet der: *Anton Nielsen* og *Erik Bogh*. Forstnævnte omtaler det saa nedsættende og i en saadan Tone, at det hos mange ansete Jonstrupperne fremkaldte en Indignation, der affødte en offentlig Moddemonstration. *Erik Bogh* taler i »Erindringer fra mine unge Dage« vel ikke med synderlig Agtelse om Jonstrup og dets Lærere, men hans Ytringer derom ægger dog ikke saaledes til Modsigelse som *Anton Nielsen*. Iovrigt gav min Broder, der var samtidig med *Erik B.* paa Jonstrup, denne det Skudsmaal, at han der opførte sig som en kaad Dreng, hvem Professor Jensen var glad ved at blive af med paa to Aar.

Modsat de to fornævnte udtaler Professor *Kroman* sig

Ogsaa han er udgaaet fra Jonstrup, og han har offentlig udtalt, at de gamle Statseminarier leverede en »bedre Vare« end Nutidens Institutioner til Læreruddannelse*).

En stik modsat Udtalelse faldt i sin Tid ved Pestalozzi-Festen i *Maribo* 1846 fra Kateketen, Pastor *Jessen*, der ikke kunde undlade at sammenligne Seminariernes Metode med den, man anvendte, naar man holdt Born for Næsen, medens man gav dem »Kinderpulver«. Jeg tillod mig at gore Pastor *Jessen* opmærksom paa, at alle vore Seminarieforstandere var Theologer, altsaa Mænd med samme Dannelse som Pastoren, og naar de, der af Erfaring kendte, hvor lidet forberedte og udviklede i det hele Aspiranterne modte til Optagelse, hvor lidet skikkede til med Udbytte at høre et frit Foredrag, — naar de havde fundet det nødvendigt, især i den første Seminaretid, at holde sig meget til Lektuelæsning og Afhoring, saa var en saadan skaanselslos Kritik som Pastor *Jessens* aldeles uberettiget.

Mig generede det regelbundne Liv paa Jonstrup aldrig; det var for mig et langt friere Liv, end jeg var vant til. Jeg forlod Jonstrup med en Veneration for Stiftelsen, dens Forstander og Lærerne, som jeg har bevaret indtil denne Dag, og er derfor endnu rede til at træde i Skranken til Forsvar for gamle Jonstrup, saaledes som det var under Professor *Jensens* Forstanderskab. Var han end ikke en meget aandrig Mand som Professor *Schurmann* ved Skaarup eller Professor *Nielsen* ved Lyngby, — i Flid, Iver og streng Pligtopfyldelse stod han ikke tilbage for nogen af sine Kolleger, og gennem sit, af Ministeriet anbefalede, »Tidsskrift for Seminarii- og Almueskolevæsen« udovede han betydelig Indflydelse i Skolekredse. Han sørgede for, at der blev arbejdet paa Jonstrup, fandt sig ikke i Drivert og fulgte nøje den enkeltes Flid og Fremgang. Som Eksempel derpaa kan jeg anføre, at han engang kaldte mig til sig og bad mig anvende min ham bekendte Indflydelse paa en Klassekammerat til at formaa denne til større Flid.

Foruden mig blev ogsaa Falstringen *Hans Mortensen* optagen i anden Klasse, og som sidst indkomne blev vi sat nederst i Klassen; men til første Halvaarseksamen rykkede vi op til

*) Denne Udtalelse er falden for Seminarieloven af 1891. H. R.

Nr. 1 og 2 og vi hævdede disse Pladser til vor Dimission; men det kneb for mig og fordrede ihærdigt Arbejde, at hævde min Duxemplads; H. Mortensen var mig i flere Fag alt den Gang overlegen og er ved sin senere Uddannelse og sin Stilling som mangeaarig Seminarielærer end mere bleven det; hans Navn som Botaniker er jo bekendt ogsaa udenfor Danmark. — — Begge var vi flittige og kaldtes spotvis af Kammerater, der tog sig Tingene lettere, »Læseheste«; men »Læsehestene« gik ogsaa ud fra Seminariet med et »Udmærket duelig«, medens de lettere Fugle maatte nøjes med et »Duelig«.

Som gode Venner blandt Kammeraterne kan jeg nævne: *Buchmann*¹⁾, *Hagerup*²⁾, *Thorstensen*³⁾, *Heuckendorf*⁴⁾, *Neble*⁵⁾ og *Ludvig Nielsen*⁶⁾; men min ældre Alder bidrog maaske nok noget til, at Forholdet mellem dem og mig ikke just blev kordialt. Vor Klasse havde ikke megen Omgang med de andre Klasser, dog sluttede jeg mig temmelig nøje til *Jensen* i ældste Klasse, der var fra Præsto og endte sin Embedsgering som Kordegn i Vordingborg, og til *Brummerstedt* fra Hillerød, dog som Lærer i Fredensborg, begge noble Karakterer, men noget tilbøjelige til en vis Stikkenhed, ogsaa overfor Lærerne, hvilken jeg søgte at modvirke. En Elev i yngste Klasse, som nød vel fortjent Agtelse, var Duxen *L. H. Kristensen*, en Jyde, en grunddygtig og selvstændig Personlighed. Hans foresatte i hans Soldatertid udvirkede for ham en kongelig Resolution, hvorved der tildeltes ham fulde tre Aars Friplads paa Jonstrup, noget hidtil uhort, da ellers ingen fik tildelt Friplads, for han efter et Aars Ophold paa Seminariet anbefalede dertil af Forstanderen. *L. H. Kristensen*'s sidste Embede var i Oppesundby, og hans Navn er bleven ret bekendt i Skoleverdenen tildels ved hans ihærdige Bestræbelser for Oprettelsen af en Enkekasse for Lærerenker i Frederiksborg Amt.«¹⁾

1) V. P. F. Buchmann i mange Aar Førstelærer i Frolunde ved Korsør.

2) A. V. H. Hagerup, fra 1853 Bestyrer af Waisenhuset i Tønder, afsat af Projserne 1864, død 1868.

3) N. Thorstensen, i mange Aar Lærer i Herstedøster.

4) E. F. Th. Heuckendorf, en Holstener, Lærer i Saks-købing, senere Førstelærer i Holme Olstrup.

5) F. D. Nebel, i mange Aar Lærer i Hingsehølle ved Rodby.

6) Ludv. Nielsen, i mange Aar Lærer i Tillitze ved Nakskov.

7) Forfatteren kunde have tilføjet, at *L. H. Kristensen* gjorde sig endnu mere fortjent af Standen ved den store Andel, han havde i Stiftelsen af Lærerstandens Brandforsikringsforening (1880).

— Saa langt Betz selv. Til Slutning skal jeg kun meddele, hvad Alfred Betz's Ophold paa Jonstrup kostede ham, for at man kan se den afgørende Forskel paa hin og Tid og Nutiden.

»Under mit Ophold paa Jonstrup,« skriver han, »begyndte jeg min første Lærergerning med at undervise Økonomen, *Greiersens*, Born, Georg og Bolette. Dette medførte for mig, foruden en Indtægt af 50 Rdl., den Behagelighed, at jeg havde fri Adgang til Familien. Fru Greiersen, første Gang gift med en *Taaffe*, var en meget dannet Kone, en Præstedatter fra Gunslev, som jeg ogsaa efter min Dimission stod i lidt Brevvexling med. Da hun som Enke boede i Kobenhavn, besøgte jeg hende, da hun var 90 Aar, og traf tilfældigt der *Sonnen* Georg, som fra Kalifornien, hvor han længe havde været bosat, var i Besøg hjemme.

Jeg slap meget billigt fra mit Ophold paa Seminariet, idet jeg kun betalte for det første Aar 102 Rdl. for Kost, Logis, Vask og Undervisning, men havde andet Aar Friplads og fik 20 Rdl. til Hjælp til Klæder og Boger, og da jeg tjente 50 Rdl. hos Greiersen, havde jeg frit Ophold og Undervisning og desuden 70 Rdl., og det paa en Tid, da almindelig Hjælpe lærerløn var 60 Rdl. aarlig.«

J. P. JØRGENSEN

Af *R. C. Mortensen.*

JJØRGENSEN er død. Dette siges med Smerte af Enhver, der holder af Jonstrup og har Interesse for den gamle Borgs Historie.

Da Planerne om Jonstrupbogen blev lagt, var det Meningen, at den først og fremmest skulde give Læserne Meddelelser om Jonstrups Historie, og derfor maatte Jørgensen til at begynde med blive en Hovedmand. Han laa nemlig inde med det fyldestgørende Kendskab til Jonstrups ældste Historie. Han ønskede at give os en Skildring, der strakte sig fra Valdemarernes Tid og indtil den Dag, da Forstander Jensen nedlagde sit Embede, og det Maal, han havde sat sig, naaede han, men samtidig tog Døden ham fra os. Den Skildring, Jonstrupbogens fjerde Bind har givet os fra hans Haand, er hans sidste Hilsen til os. Tanken om, at han med den naaede at faa fuldført sit historiske Arbejde om Jonstrup, fyldte ham med Tilfredshed. Med en stærk og aldrig udslukt Kærlighed hang han ved Jonstrup, og det var denne Kærlighed, der gjorde ham til Seminariets Historiker. Han var interessant at tale med om de gamle Seminarieforhold, og det ikke alene for hans Kundskabs Skyld, men ogsaa fordi man gennem Samtalerne fik et levende Vidnesbyrd om, at han med dyb Kærlighed var knyttet til Mindet om de Mænd, der i hans unge Aar havde opdraget ham, og til Kammeraterne, som han var opdraget sammen med. Det er altid forunderligt velgørende at blive stillet Ansigt til Ansigt med ægte Kærlighed og Taknemmelighed, — thi det er noget, der i særlig Grad forlener Indehaveren med et Højtidspræg, der breder sig ud over hans Omgivelser. Det samme gælder den uforfalskede

Guds frygt, og den traf man sandelig ogsaa hos Jørgensen. Da han havde afleveret sine sidste Manuskriptstykker til mig, gik han, hvad han havde sagt flere Gange for, at han folte sig Døden nær, og at han aldrig vilde faa sit Stykke om Jonstrup under Forstander Jensens Styre at se paa Tryk. Derefter forhandlede han i største Ro med mig om, hvorledes visse Forhold skulde ordnes efter hans Død. Ingen var mere end han overbevist om, at det kun gjaldt en midlertidig Afsked med mig, idet Livet er en Reise hen imod et bestemt Maal, — det dolger sig under en anden Tilværelsesform, men det er der, og nu forestod der jo intet Andet end, at han naaede ind til Maalet nogen Tid før jeg. Jeg har, sagde han et Par Gange, medens han dvælede herved, levet et lykkeligt Liv, og han mente dermed, at han havde naaet Alt, hvad en Mand med hans Udviklingsmuligheder med Rimelighed kunde vente at naa, ja egentlig mere til, endvidere, at han folte sig omgivet af trofaste Venner, og at han nu sluttelig, med den flittige og trofaste Arbejders gode Samvittighed om ganske kort Tid skulde stedes for den Højstes Domstol. Andre kan have det paa samme Maade, men jeg har i hele mit lange Liv ikke truffet Nogen, der har lagt det for Dagen med større Selvfølgelighed og Tryghed.

Jørgensens Levnedsløb er fortalt i Jonstrupbogens første Bind. Her skal kun tilføjes, at han i sine sidste Aar med stor Flid og Noiagtighed stadig gjorde Optegnelser om Jonstrup og at han tilendebragte sit Værk »Historiske Optegnelser om Ledøje—Smorum Sogne fra Oldtiden til den nyere Tid« og tegnede dertil hørende Kort, men at hans Arbejdskraft efterhaanden tog af. Han døde efter jævnt tiltagende Alderdomssvaghed den 28. Januar 1926 i sit Hjem paa Østerbro i København, og han blev begravet fra Smorum Kirke den 4. Februar under megen Deltagelse fra gamle Elever og Venner og naturligvis ikke mindst fra Jonstrup Seminariums Side.

Den gamle Kirke, i hvilken han i over 40 Aar forrettede Kirketjeneste, var fyldt til sidste Plads. Kisten stod dækket under et Væld af Blomster, og hele Kirken var smykket med Blomster og Træer. Blandt Kransene og de andre Dekorationer kan man nævne den fra Danmarks Lærerforenings 3die Kreds, fra Histo-

risk Samfund, Jonstrupsamfundet, Ledøje og Smorum Sogneraad, og Jonstrup Seminarium.

Pastor Holt fra Nazarethkirken i København talte efter Jørgensens eget Ønske over det kendte Sted fra Davids 23de Salm: »Herren er min Hyrde, mig skal intet fattes«, og han anvendte paa en smuk Maade dette Bibelsted paa Jørgensens Ro i Forholdet til Livets Tilskikkelser og tilsidt den Fortrolighed, han viste ved Tanken om Døden, — Menneskets sidste Fjende.

Afdødes Svigersøn, Læge Norregaard fra Taastrup, bragte de Tilstedeværende en Tak for den store Deltagelse nu ved Begravelsen og for Alt, hvormed man havde glædet Jørgensen, mens hans levede, og han bragte en kærlig Hilsen og Tak fra den Afdøde til alle hans gamle Elever, til Sogneraadet og alle de Venner, der havde bevaret deres Troskab imod den gamle Mand.

REGNSKAB

	Indtægt	Udgift
	Kr. Ø.	Kr. Ø.
1/1 1925 — 31/12 1925.		
Kassebeholdning pr. 31/12 24	281 72	
282 Kontingenter à 2 Kr.	564 00	
Porto ved Opkrævning	18 90	
Renter	15 12	
Jonstrupbogen III solgt for et Beløb af	903 75	
Jonstrupbogen I og II solgt for et Beløb af	29 75	
Honorar for Artikel		100 00
Udgift ved Trykning af 400 Eksp. Jonstrupbog III		878 00
Medhjælp ved Udsendelse af Jonstrupbog III .. .		35 00
Transport og Drikkepenge		6 00
Konvolutter, Papir o. s. v.		6 16
Gebyr til Girokontoret + Giroblanketter		15 12
Porto		102 50
Papir og Porto til Redaktøren		14 00
2 Blomsterdekorationer		30 50
Bil fra Jonstrup til Maaløv (Bestyrelsesmøde)		3 50
Kassebeholdning pr. 31/12 1925		622 46
	1813 24	1813 24

Njalsgade 67⁴, i Marts 1926.

K. Frigast Hansen.

Undertegnede Revisorer i Jonstrupsamfundet har gennemgaaet ovenstaaende Regnskab og ikke fundet Anledning til nogen Bemærkning.

Sierslev og Søsund Skoler i Marts 1926.

S. M. Waaben.

M. Pedersen.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Forstander *Stig Bredstrup*, R. Dbm., Jonstrup. Enelærer *Jul. Christensen*, Skenkelsø, Ølstykke. Førstelærer *J. Hegelund*, Ulstrup, Gørlev. Seminarieelev *Reinholdt*, Jonstrup. Kommuelærer *K. Frigast Hansen*, Njalsgade 67^A, København B. Sidstnævnte er Kasserer og modtager Indmeldelser.

JONSTRUPBOGEN

5TE BIND

1 9 2 7

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN

JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG - NJALSGADE 67

KROHNS BOGTRYKKERI

1927

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Hans Rasmussen, Karleby	3
Kalkars Jordefield	108
Regnskab	113
Stevne 1927	114
Bestyrelsen	114

HANS RASMUSSEN, KARLEBY

Indledning.

I Aaret 1868, endnu for jeg var 6 Aar gammel, lærte jeg Skolelærer Hans Rasmussen at kende, og fra 1879 af var vi Venner for Livet. Han var en overmaade stor Dygtighed som praktisk Børnelærer, og 1903 bad jeg ham om at nedskrive sit Levnedsløb, fordi jeg mente, at hans Skildring vilde komme til at indeholde mange Momenter af Interesse for Den, der studerer Landsbyskolens Historie. Han folte imidlertid ingen Lyst til at nedskrive Noget. Som Pensionist skrev han til mig fra Vordingborg 20. 10. 03: »Ganske ubetinget afslaa Deres Anmodning i den Retning vil jeg i Øieblikket ikke. Jeg vil blot forberede Dem paa, at De, om jeg skulde faa i Sinde en Gang at imodekomme den, vil komme til at lide nogen Skuffelse.« Dersom han havde foiet mig strax, var hans Skildring utvivlsomt bleven langt, langt bedre end den, der senere kom til at foreligge, og som jeg først 1913—18 fik ham til at udarbeide. Den bærer i hoi Grad Præget af den dengang meget gamle Mand, men alligevel synes jeg, at den bør reddes fra Undergang, og her følger den da. Man maa under Læsningen huske, at hver Gang Rasmussen taler om Nutidsforhold, taler han om Tiden 1913-18.

D. 8. April 1927.

R. C. Mortensen.

Barndomsaarene til omtrent Elleveaarsalderen. 1828—39.

I Mageltving, Vesterborg Sogn, Christianssædes Gods, nær Hovedgaarden Pederstrup paa den flade, men frugtbare Ø Lolland — »Pandekagen med Syltetøi paa« — saa jeg første Gang Lysen d. 21. Oktober 1828. Mine Forældre var daværende Arvefæstebonde Rasmus Hansen og Hustru Ane Cathrine Jensdatter. Skont det var paa Christianssædes Gods, hvor det jo vides, at daværende Statsminister Christian Ditlev Reventlow — han var forresten død netop 1 Aar tidligere — havde gjort saa overordentlig meget for Bondestandens Ophjælpning og Oplysning, var Fattigdom, eller i alt Fald meget tarvelige Kaar, dog endnu det almindelige blandt Godsets Bønder, og min Fader dannede i saa Henseende ingen Undtagelse frá Regelen. Han var født Aar 1772 i Horslunde paa Lolland, den samme By, hvorfra jeg selv 85 Aar senere hjemførte min Brud. Faderen var Husmand, og selv var han i en meget lang Række af Aar Soldat. Som saadan deltog han baade i Skærtorsdagsslaget paa Rheden d. 2. April 1801 og i Affæren ved Koge 1807. I den Tid, han ikke befandt sig i Militærtjenesten, ernærede han sig som Tjenestekarl og er sandsynligvis i denne Egenskab kommen til at tjene i den Gaard, af hvilken han senere blev Eier, forsaavidt man kan siges at eie en Genstand, i hvilken der skyldes ligesaameget, som den selv er værd. Han har vel saa ved at gifte sig med Datteren af Gaardens tidligere Eier overtaget Gaarden uden selv at medbringe anden Kapital end Retsindighed, et sundt og kraftigt Legeme samt to gode arbejdsvante Hænder. Der har saaledes vist næppe være meget at staa imod med under de saa overordentlig trange og vanskelige Tidsforhold, der den Gang raadede ikke blot her i Landet, men i hele Europa, nok nærmest som Følge af de forudgaaende langvarige Krige. Min Moder døde, da jeg var i mit 4. Aar, i Aaret 1832. Jeg har kun kunnet bevare een eneste Erindring om hende, og det er, at jeg en Dag, da der just skulde bages, saa hende komme syg ind i Stuen fra Kokkenet og lægge sig paa en saakaldet Slagbænk, der stod ved Væggen ud til Haven,

formodentlig i den Mening, at det snart skulde gaa over igen. Dette skete imidlertid ikke. Sygdommen, vistnok Mavebetændelse, tog Overhaand, og inden Forløbet af ret mange Dage var jeg moderlos. Om dette Dødsfald med paafølgende Jordefærd erindrer jeg kun — men dette da ogsaa saa tydeligt, som var det sket igaar — at jeg saa hende ligge i sin sorte endnu ikke lukkede Kiste, der henstod midt paa Gulvet i Stuen, i sin Jordeklædning med smaa smalbaandede sorte Sløifer paa det hvide Lin, og at jeg gik rundt om Kisten og strøg med mine smaa Fingre langs ved sammes Overkant, naturligvis uden Spor af Bevidsthed om, hvilken Betydning det, der her foregik, vilde faa for mig.

Min Moder hed Ane Kathrine Jensdatter, og hun maa, efter hvad jeg har kunnet udregne, have været født 1794. Hun blev i saa Fald kun 38 Aar gammel.

Hvad skulde nu min den Gang allerede 60aarige Fader gøre? Kaarene var smaa, og Tidsforholdene, som foran berørt, i det hele taget trange. Arbejderne udenfor Huset, i Gaard og Mark kunde han vel nok saa nogenlunde have holdt gaaende; men der behøvedes ogsaa en ordnende Haand til at lede Sagerne indendørs samt til at yde mig fornøden Pleie og Tilsyn. Hertil har han sandsynligvis ikke oinet nogen Udvei. Ialtfald overdrog han ret snart Gaarden med Tilbehør til forhenværende, men da entledigede Godsfuldmægtig paa Pederstrup, Erhard Lützen, der allerede i Forveien eiede en anden Gaard i Nabo-byen Bonned, hvis Jorder netop grænsede saa nær op til min Faders Gaards Areal, at den nemt vilde kunne sammenlægges dermed, saa det hele kom til at udgøre een Avling.

Det er denne Mand, der forøvrigt senere blev min Pleiefader, jeg har at takke for, at det, da jeg var vokset til, lykkedes mig at komme paa Seminariet og derefter at blive Lærer. Hvorledes bemeldte Gaardhandel egentlig ordnedes, er jeg aldrig kommen paa det rene med; men det kan ogsaa være det samme. Jeg har i eet og alt saa meget at takke Lützen og hans elskelige Hustru for, at det aldrig kunde falde mig ind at lade Tanken dvæle ved dette. Var jeg ikke kommen i Forhold til Lützen, vilde min Lod i Livet sandsynligvis være bleven en

lignende som min stakkels gamle Faders, først at blive Tjenestekarl og siden maaske Arbeidsmand, i hvilken Stilling jeg vistnok ikke havde kunnet klare mig eller overhovedet vundet blot nogenlunde Tilfredshed i Livet.

Som sagt: Min Fader afstod altsaa efter min Moders Dod sin Gaard til Lützen vistnok saaledes, at Gaard og Gæld gik lige op imod hinanden, saa Lützen overtog Gaarden, imod at tilsvare den paa samme hvilende Gæld, samt imod at indromme min Fader paa Livstid en Aftægtsleilighed i Gaardens Stuehus og desuden at yde ham en aarlig Aftægt i Korn og Brændsel (Torv, der fandtes nemlig ved min Faders Gaard rigeligt med Tørveskær). Lützen boede selv paa sin anden Gaard.

Efter at have truffet denne Ordning var det min Faders Mening at tage ind til sig i sin Aftægtsleilighed een eller anden Arbejderfamilie, som imod at erholde fri Bolig samt den aarlige Aftægt, der var ham tilsikret, maatte være villig til at pleie og passe mig. Dette var, syntes han, den eneste Maade, paa hvilken han saa sig istand til at skaffe mig dog nogen Erstatning for, hvad jeg ved min Moders for menneskelige Øine seet allfor tidlige Dod havde tabt. Selv blev min Fader fra denne Stund fast Arbejder (Dagleier) hos Lützen, hvad han vedblev at være indtil sin Dod, dog saaledes forstaaet, at han, da han i sin fremrykkede Alder maatte friste den tunge Skæbne at blive fuldstændig blind (vistnok den graa Stær), samt baade sjælelig og legemlig affældig (dog især det forste) og folgelig ikke mere kunde arbeide, fik fri Bolig og Pleie hos Lützens. Han dode 81 Aar gammel i Aaret 1853.

Paa den saaledes antydede Maade fik jeg i Aarens Lob forskellige Pleiemodre. Det skal her bemærkes, at det om dem alle vistnok maa siges, at de i det hele tog sig forsvarligt af mig og gjorde alt saa godt for mig, som de forstod og formaaede. Den sidste af dem saavel som hendes Mand mindes jeg særligt med saa megen Taknemmelighed og Paaskønnelse, at jeg ikke kan undlade her at vie dem nogle faa Mindeord, sandsynligvis de eneste, der nogensinde eller nogetsteds er fremkommen skriftligt til deres Amindelse. Manden, hvis Efter-

navn vistnok var Rasmussen, kaldtes sædvanlig Jorgen Piber, og hans Hustru, der hed Grethe, altsaa Grethe Pibers. Tilnavnet Piber hidrorte sandsynligvis fra, at han som Soldat havde været noget ved Militærmusiken. Den Tid, i hvilken disse dengang allerede ældre Folk boede hos min Fader og altsaa havde mig i Pleie, regner jeg til min Barndoms lyseste. Gamle Grethe Pibers tog sig i enhver Henseende af mig, som havde jeg været hendes eget Barn. Da jeg kom i Pleie hos dem, havde jeg godt begyndt i Skolen, og den holdt de mig samvittighedsfuldt til at soge. I Grevskabet Christianssædes Skoler havde man dengang Hverdags- og Halvdags Skolegang saaledes, at ældste Klasse sogte Skolen om Formiddagen og yngste Klasse om Eftermiddagen. Da jeg var kommen i ældste Klasse, lod de gamle Pibers mig i Almindelighed soge Skolen hver Dag hele Dagen. Jeg vil ikke paastaa, at jeg just havde noget særlig stort Udbytte af at være i Skolen ogsaa om Eftermiddagen; men det kan dog ikke nægtes, at den dertil medgaaede Tid kunde have været daarligere benyttet. Jeg fik i alt Fald derved en Øvelse i Regning, som senere er kommen mig ikke saa lidt tilgode. Man kendte dengang saa at sige ikke andre Regnebøger i Skolerne end Cramers, og da Regning var det Fag, jeg særligt interesserede mig for, sled jeg i den baade tidlig og silde, hyppigt endog, naar de andre Børn morede sig ude paa Legepladsen. Jeg var derfor heller ikke ret gammel, da jeg havde gennemgaaet nævnte Regnebog første Gang. Jeg begyndte saa forfra igen, og jeg kunde da godt mærke, at jeg nu forstod den bedre end fra først af. Min Fremgang i Skolen glædede lige saa meget de gamle Pibers som min egen Fader, og gamle Jorgen opmuntrede mig saa godt, han forstod. De første Penge, jeg tjente i mit Liv, tjente jeg som en lille Opmuntringspræmie hos ham. Man brugte jo dengang i Menighederne den saakaldte »Evangelisk kristelig Salmebog til Brug ved Kirke- og Husandagt«; men min Fader, som selv var en Bogven, havde blandt andet ogsaa den Samling af Brorsons Salmer, der er kendt under Benævnelsen »Troens rare Klenodie«. Flere af disse Brorsons Salmer holdt Jorgen Piber særlig meget af, f. Ex. af »Her komme dine arme Smaa« og for hver af dem, jeg lærte

udenad, gav han mig 4 Skilling. Ogsaa nogle af Grundtvigs den Gang helt nye Salmer, som f. Ex. »Et Barn er født i Bethlehem« elskede han, og de indbragte mig samme Belønning.

Saa dode imidlertid Jorgen Piber, vistnok i Sommeren 1839, og hermed var den første og bedste Del af min Barndom forbi. Hans Enke, der nu selv begyndte at føle Alderdommens Tryk, flyttede sammen med sin Son, der var Maler, og som selv havde en Son. Denne var omtrent et Par Aar ældre end jeg og min bedste Legekammerat. Jeg selv var paa dette Tidspunkt i en Alder af omtrent 11 Aar. Min Fader opgav nu sin Aftægtsleilighed i sin gamle Gaard og tog fast Ophold hos Lützen, medens jeg blev antaget af Lützen som Pleiebarn, det vil sige som Tjenestedreng. Dette var et saa stort Omslag i min Tilværelse, at de følgende Aar indtil min Konfirmation udgør et særligt fra det foregaaende forskelligt Afsnit af min Barndom, som jeg ikke just kan tænke tilbage paa med ubetinget Glæde eller Tilfredshed. Skont jeg, som sagt, maa mindes mine forskellige Pleieforældre, særlig Pleiemodrene, med al Anerkendelse og Paaskønnelse, maatte jeg dog, ogsaa medens jeg var hos den gamle Piber, i Et og Alt dele Lod med alle andre fattige Born paa den Tid, saasom samle og hjembære Brænde fra Skoven. Det var dengang tilladt Fattigfolk i Grevskabet Christianssædes Skove at samle og hjemføre de fra Træerne nedfaldne tørre Ris og Grene samt hvad der ved Træfældning var efterladt af Spaaner, Splinter og Grenstumper. Endvidere maatte jeg i Hostens Tid hjælpe til med at samle Ax paa de afhostede Marker og om Efteraaret deltage i Kartoffeloptagningen, hvorved der tjentes ganske godt, idet vi fik Lov til at beholde hver ottende Skæppe selv (det var jo, for man endnu kendte noget til den saakaldte Kartoffelsygdom, som senere fik saa stor Indflydelse paa denne Gren af det gammeldags Landbrug). Alt dette betragtedes som noget saa selvfølgeligt, at det ikke kunde være anderledes, og vi Born, i hvis Lod det var falden at maatte deltage i alt sligt, følte os af den Grund paa ingen Maade ringere end de bedre stillede, for hvem saadant ikke var nødvendigt, ligesom jeg heller ikke tror, at vi af den Grund blev agtet ringere end disse eller overseete. Forskellen

i Befolkningens økonomiske Kaar, imellem Velhavende og Fattige, var den Gang heller ikke nær saa stor, som den senere er bleven. For øvrigt folte jeg mig trods alt fri, glad og sorgløs, altsaa lykkelig, saaledes som et Barn i den Alder og under saadanne Forhold kan være det, og jeg erindrer aldrig i min Barndom at have været mig de Savn bevidst, som uundgaaeligt maa ledsage saadanne økonomiske Forhold som de her skildrede. Jeg er senere kommen til den Erkendelse, at det at have gennemgaaet saadanne Kaar i sin Barndom har sine gode Sider, om end det tilvisse til Gengæld ogsaa kan have andre, som kan blive og ogsaa for mig har været alt andet end heldige for min Udvikling og senere Stilling i Livet. Man vil let forstaa, at jeg, saa ofte jeg senere som Lærer har ladet Bornene læse i deres danske Læsebog Digtet om »Dansen i Skoven« eller Anton Nielsens Fortælling »Hyrdedrengen«, der skildrer de Kaar som tilfaldt lille Hans hos Per Nilen i Dalby, har maattet tænke tilbage paa min egen Barndom og næsten er kommen til at betragte begge disse Skildringer som Episoder af min egen fattige Historie.

Barndommen fra henimod det 11te Aar til Konfirmationen. 1839—43.

Ved den gamle Jorgen Pibers Dod blev altsaa, som det fremgaar af det foregaaende, mit Barndomshjem opløst. Min Fader, som ved min Fodsel var henved 56 Aar gammel, og som, da dette Dodsfall indtraf, allerede i omtrent 7 Aar havde været fast Arbeidsmand hos Lützen, dog saaledes, at han regnedes for at bo og da ogsaa hele Tiden havde haft Natteophold i sin Aftægtsleilighed, fik fra nu af anvist en Bolig i Lützens anden Gaard, i hvilken han opholdt sig i den Tid, han ikke var i Gaardens Arbejde, medens jeg levede og færdedes sammen med Gaardens øvrige Folk, spiste sammen med ham og dem i Borgestuen, udførte hvad Arbejde, der blev mig paalagt i Gaard og Mark, i Stald og andetsteds og havde min Seng i Karlekammeret. Om Vinteren var det min Bestil-

ling at passe, fodre og vande Koerne og Hestene, navnlig dog de første, samt at rense i Staldene. I den ovrigte Del af Aaret deltog jeg efter Evne i alle ved Gaarden forefaldende Arbeider. I Foraars- og Efteraarssædetiden korte jeg Harve eller Tromle. I Hoslettens Tid paa Ager og Eng maatte jeg sprede det nyslaaede Klover og Græs, for at det bedre og hurtigere kunde blive stakketjenligt, samt være med, naar Høet skulde stakkes og ligeledes, naar det skulde kores hjem og sættes paa Stænge eller i Hæs. I Kornhosten var der naturligvis Anvendelse for mig paa mange Maader. Jeg blev saa vist ikke sparet — det bliver en Fyr, som jeg da var, jo aldrig; men det var just et Liv, der var rigt paa Afvekslinger og derfor ikke uden Interesse, og jeg erindrer ikke, jeg nogensinde syntes, at jeg havde det slemt. Koerne blev i hin Tid, naar de ikke var paa Stald, for det meste toirede, og det paalaa da mig at flytte og vande dem, samt holde Toirene vedlige med Toirpæle, som jeg maatte lave i Huggehuset. Til Tider kunde denne Beskæftigelse gore mig nok af det, især naar Koerne i den varme Tid, mest i Hundedagene, da de plagedes slemt af Bremserne, kunde faa isinde at »bisse« og da enten rev Toirpælen op eller sprængte Toirene, og saa løb hist og her hen, hvor de ikke maatte være og maaske kunde gore Fortræd. Var der i Sommertiden ikke andet at henvise mig til, maatte jeg vogte Gaaseflokken og Faarene paa Brakmarken og om Efteraaret Faarene paa de afhostede Marker eller Engene. Der var, kort sagt, altid nok at gore. Da der var en Del ganske godt Torveskær til Gaarden, gav Pasningen og Hjemkoringen af Torven saavel som ogsaa Transporten af den solgte Torv ikke saa lidt Extraarbeide. I Godningskørselen maatte jeg selvfølgelig ogsaa tage Del. Jeg erindrer, at ogsaa jeg, ligesom den anden lille Hans (»Hyrde-drengen«) det første Aar maatte have en Extratur i Anledning af den uundgaelige »Modlingskraber«. Efterhaanden, som jeg blev større og tog noget til i Kræfter, fik jeg leilighedsvis ogsaa Lov til at prøve at ploie og at bruge et Meiclo. Paa denne Maade blev jeg lidt efter lidt fortrolig med de forskellige ved Landbruget forefaldende Arbeider og fik ogsaa ikke saa lidt Interesse derfor, hvilket senere i Livet paa een Maade er kom-

men mig tilgode, medens det fra en anden Side seet har været ikke ubetinget heldigt, idet det har sinket anden Udvikling, thi fra den Tid af, da jeg kom til at være hos Lützens, fik jeg saa godt som ikke mere Leilighed til at soge Skolen, i alt Fald kun, naar der ikke var videre for mig at bestille hjemme. I hin Tid fik man Plads i Skolen i Forhold til den formentlige Dygtighed, man havde erhvervet sig, og jeg havde allerede, før den her beskrevne Forandring i mine ydre Forhold indtraadte, erobret Duxepladsen, hvilken jeg ogsaa følte mig saa temmelig sikker paa at kunne beholde; men efterhaanden, som jeg mere og mere forsømte Skolen og kun kom, som man siger, i Ny og Næ, tabte jeg ogsaa Interessen for den og saa, uden at blues derved, flere af mine Kammerater, hvem det ikke tidligere var falden mig svært at holde Stangen, gaa uden om mig, ligesom jeg ogsaa med en Følelse af Skam maa bekende, at jeg, da jeg skulde konfirmeres og udskrives af Skolen, paa en Maade følte mig glad og stolt ved Tanken derom. Jeg kan endnu harmes paa mig selv, hver Gang jeg mindes, hvorledes jeg, dreven af hin falske Stolthed, opførte mig den sidste halve Dag, da jeg sad som Elev i Mageltving Skole. Al Udvikling, som skal kunne kaldes sund og god og kunne føre til det tilsigtede Maal, maa være jævn og stadig og bestandig føres videre i det engang indslaaede og vel overveiede Spor uden at tabe sig i Side- og Vigespor. Havde det været Lützens Mening, da han antog sig mig som Pleiebarn, at jeg skulde udvikle og uddanne mig med Landbrugsforhold for Øie for siden at vælge min Livsstilling i Overensstemmelse dermed, vilde hine 3 à 4 Aar, der afsluttede min Barndom, kunnet siges at have været tilfredsstillende anvendt paa det nær, at jeg i den Tid ikke fik Leilighed til at fortsætte, hvad der i Forveien var saa vel begyndt i Skolen, hvilket naturligvis ogsaa under denne Forudsætning vilde være kommen mig tilgode. Hvis han derimod allerede fra først af har haft den Tanke med mig, at jeg skulde gaa Lærerveien og altsaa indrette mig paa, naar jeg havde opnaaet den dertil passende Alder, at blive optaget paa et Seminarium, maa det jo ubetinget siges, at der her er skeet et stort og uopretteligt Feilgreb, hvis Folger har været følelige og skæbne-

svangre for mig gennem hele mit senere Liv. Ved slige Misgreb i Opdragelsen paatrykkes der ufeilbarligt dem, det gaar ud over, et uheldigt Præg, som det aldrig siden vil kunne lykkes helt at fjerne, endog ved de alleralvorligste Bestræbelser. Dette har jeg idetmindste i rigt Maal erfaret og jeg mener, at jeg lider derunder endnu den Dag idag. Leilighed til at forny denne Erfaring indtræffer idelig. Jeg skal dog her skynde mig at bemærke, at det med, hvad jeg her har anført angaaende denne Sag, ingenlunde har været min Hensigt at rette nogen Bebreidelse imod min Pleiefader. Han har uden Tvivl haft den bedste Mening med mig, da han antog sig mig. Den Tanke, at jeg skulde slaa mig paa det boglige i Stedet for at fortsætte med den overveiende legemlige Gerning, er sikkert kun efterhaanden opstaaet hos ham. Hans egne økonomiske Forhold var desuden saa smaa, at han ikke kunde tænke paa at udrede, hvad der i den Anledning vilde blive nødvendigt, af sin egen Lomme. Han havde selv 3 Sonner og 1 Datter, som han naturligvis først maatte tænke paa at gøre det efter Omstændighederne bedst mulige for, og allerede dette var omtrent det yderste, hvortil han i den Retning saa sig i Stand. Naar han altsaa, da hans Tanke med Hensyn til mig omsider var modnet, skulde kunne gøre noget ogsaa for mig, maatte det folgelig skee ad Omveie, nemlig ved at søge Sagen støttet fra andre Sider. Herpaa rettede han da ogsaa sine Bestræbelser, dem han da ogsaa havde den Glæde omsider at se kronede med Held. De uheldige Folger af det begaaede Feilgreb kunde nu engang ikke afværges; men han gjorde i saa Henseende, hvad han formaade. Han saavel som hans fortræffelige Hustru, der altsaa i den her beskrevne Periode af mit Liv, var min Pleiemoder, min sidste, sover nu forlængst paa Vesterborg Kirkegaard deres lange Sovn ganske nær ved den Plet, hvor mine egne Forældre lagdes ned; men min uskromtede Tak for, hvad de med ærlig Hu har gjort for mig, vil hos mig stedse uadskilleligt være forbunden med Erindringen om dem.

Første Ansættelse som Lærer.

1. 11. 1843—1. 11. 1844.

Efter at jeg ved Paasketid 1843 var bleven konfirmeret, blev jeg endnu Sommeren over hos Lützen under de i det foregaaende beskrevne Forhold. Men saa var der imidlertid hos Lützen opstaaet den Tanke, at jeg vist maatte kunne paatage mig at undervise Bornene paa *Øen Lang* i Rødby Fjord. Denne Ø er henimod $\frac{1}{2}$ Mil fra Øst til Vest, men ikke bredere, end at man, i alt Fald i dens vestlige Del, ploier helt tværs igennem den i een Fure. Den var dengang imod Øst ved et smalt og grundt Vand, en saakaldet »Veile«, skilt fra Rødby Mark. Denne Veile maatte man, naar man havde Ærinde til Rødby, passere enten ved Hjælp af en Jolle eller, naar man kom fra Øens vestlige Del eller havde større og vægtigere Ting at transportere, saasom Sæd og deslige, korende. Ved almindelig Vandstand kunde man, naar man var kendt med Forholdene, passere der med Vogn, uden at Vandet naaede ind i denne. Rødby Fjord er imidlertid senere ved Inddæmning delvis bleven torlagt, saa der nu er tørt Land paa Strækninger, hvor der før stod Vand og kunde seiles med Joller. Dette Inddæmningsforetagende skal dog ikke være lykkedes i den Udstrækning, som efter Planen var tilsigtet. Bemeldte Veile er dog derved forsvunden, saa man nu ved Anlægget af en solid Vei derover er kommen i en langt nemmere Forbindelse med Rødby og i det hele med Omverdenen end tidligere. Folgen heraf er altsaa den, at Lang herefter kun i uegentlig Forstand kan kaldes en Ø. Dersom der ikke nu er oprettet en selvstændig Skole der paa Stedet, maa det vel antages, at Forholdet i saa Henseende er blevet ordnet saaledes, at Bornene fra Lang søger den efter hin Tid paa Rødby Mark opførte Skole, ved hvilken nuværende Skolevæsenskonsulent Professor N. A. Larsens Fader var den første Lærer. Saadant vil imidlertid kun kunne være skeet efter særlig Overenskomst imellem Tirsted—Skorringe—Veileby og Rødby Kommuner; thi meerbemeldte Ø horer i geistlig Henseende til forstnævnte Kommune og til Tirsted Skoledistrikt; men dertil kunde man kun komme ved at seile.

Hvis Bornene ude fra Lang skulde i Skole i Tirsted, vilde de faa vistnok en Mil til Skolen, og Lützen fik det da ordnet saaledes, at jeg fra 1. November for at kunne komme til at undervise disse uheldigt stillede Born blev optaget i Huset hos en Bonde paa Lang ved Navn *Niels Hus Jeppesen*. Han havde selv 2 Born (Stedborn), en Dreng og en Pige. Saavidt jeg erindrer, var det ordnet saaledes, at jeg skulde undervise om Formiddagen og gaa i Arbeide med Gaardens Folk i Gaard og Mark i den Tid, i hvilken der ikke skulde undervises. N. H. Jeppesen fik saa sine Born undervist frit imod at afgive Lokale til Undervisningen, medens det af mig udforte Arbeide skulde gaa lige op imod mit Ophold hos Familien. Soverum havde jeg ved Siden af Hestestalden sammen med Gaardens Karle. Man vil saaledes see, at Forholdet udenfor de Timer, der optoges af Undervisningen, var ganske det samme som derhjemme i Bonned hos Lützen. Ifølge det i det foregaaende meddelte kunde jeg jo kun mode med et meget beskedent Forraad af Kundskaber; men Fordringerne var ikke ret store, og jeg kunde ialfald da saa meget af Læsning, Skrivning, Regning og Religion. at jeg nok i disse Ting kunde meddele Bornene det første lille Grundlag. Det er kun yderst sparsomme Erindringer, jeg har fra denne min første kortvarige Vandring paa Landsbylærernes ikke altid heelt tornefri Vei. Jeg erindrer at der, sandsynligvis i Efteraaret 1844, blev afholdt en Prove i Form af en lille Examen for daværende Sognepræst for Tirslev—Skorringe—Veileby Pastorat, Pastor *Clausen Bagge* i *Rubbelykke*, der altid var mig meget venligsindet. Iblandt de flere andre, der var tilstede ved den Leilighed, var ogsaa min Pleiefader. Nogen klar Erindring om denne Proves Udfald har jeg ikke; men jeg er aldeles overbevist om, at min medfødte uovervindelige Undseelighed og Forlegenhed med deraf følgende Tilboielighed til at blive konfus, ved denne som ved saa mange Leiligheder senere ikke har undladt at gore sig gældende og har gjort Præstationen ringere, end den ellers kunde være bleven. Imidlertid tror jeg heller ikke, at det Vederlag, der bodes mig for mine uden Tvivl ærligt mente Bestræbelser, har været ret stort.

Niels Hus Jeppesen var en temmelig raa og plump Natur. Han var et gediegent Vrovl, og der yntedes om, at han ikke altid var rigtig i Hovedet. Han havde imidlertid en rigtig brav og flink Hustru. Mit Ophold og min Virksomhed der varede kun et Aar, altsaa til 1. November 1844. Jeg vil ikke paastaa, at det, da jeg til den angivne Tid forlod Øen Lang, som jeg aldrig senere har haft Leilighed til at gæste, voldte mig større Bedrøvelse. Mine gladeste Minder derfra knytter sig nærmest til den Omstændighed, at jeg der i Medfør af Forholdene blev lidt fortrolig med at behandle en Jolle, ikke blot saaledes, at jeg lærte at bruge en Aare, men ogsaa saaledes, at jeg kunde sætte Seil til og styre. Det var selvfølgelig et saare primitivt Indblik i Sømandens Haandtering, jeg under de givne Forhold og i den nævnte korte Tid kunde opnaa, og da der aldrig senere har været Leilighed til videre Udvikling i denne Retning, er selv dette i Tidens Lob ganske glemt. At der, da der netop det Aar indtraf en for Skoiteløbning gunstig Isvinter, ogsaa derved skaffedes mig en kærkommen Adspredelse, vil man let fatte. At kunne lobe den hele Strækning ind til Rødby, omtrent en Mils Vei, eller ogsaa til andre Punkter paa Lolland paa deilig glat Is var en Nydelse, jeg ikke forsømte nogen Leilighed til at benytte.

Andre Minder fra mit Ophold paa Øen Lang staar meget klarere end noget af det foregaaende for min Erindring, det er dem, der knytter sig til Synet af de ikke saa sjældne Luftspeilinger, man der om Sommeren under gunstige Luft- og Temperaturforhold havde Leilighed til at iagttage imod Syd ud over Havet imellem Lolland og Femern. Imellem Lang og Østersøen laa først den noget mindre Lidso, der ogsaa nu er landfast med Rødby Mark, og der udenfor igen nogle under Grevskabet Christianssæde hørende Strækninger: Tjørnebjerg, Bredfjord, Myggelfjord o. fl., og hvoraf navnlig Tjørnebjerg — beliggende netop lige sydlig for Niels Hus Jeppesens Gaard — bestod af ikke saa ganske lave Flyvesandshoider, saa man inde paa Lang i Almindelighed slet ikke kunde see Havet der udenfor, endog om man var kommen noget tilveirs, f. Ex. i Høide med et almindeligt Bondehus, og da navnlig aldrig om Vinteren. Men

saa kunde det om Sommeren nu og da see ud, som om Havet stod som en Flade, der var stillet paa skraa, saa at man tydeligt kunde see ikke alene de mange og stundom ret anseelige Seilere, der paa den Tid passerede dette Farvand temmelig nær ind under Land, men ogsaa Øen Femern længere mod Syd. Jeg er vis paa, at dersom man havde haft blot en taalelig god Kikkert, vilde man have kunnet skelne Skove, Gaarde, Kirker o. s. v. ganske tydeligt derovre. Jeg har hidtil antaget, at saadanne Luftspeilinger, naar den jydsk Hede med de udstrakte øde Vidder undtages, var temmelig sjældne hertillands. Af Troels Lunds Skildring af sit Barndomshjem i »Gamle Bakkehus« (Mit Hjem 1912) seer jeg imidlertid, at man der forinden den stærke Bebyggelse af Omgivelserne kom, kunde iagttage noget lignende ud imod Sydspidsen af Amager. Hin Antagelse synes saaledes ikke at holde Stik. Imidlertid turde den ovenfor omhandlede Tilsyneladelse formentlig have særlig Interesse paa Grund af de historiske Minder, der knytter sig til denne Plet af Østersøen. Soen udover, som bekendt, jo ikke sjældent en dragende Magt, navnlig over unge Gemytter, og jeg erindrer, at jeg ofte under Skuet af hint Fænomen ønskede, at jeg kunde færdes derude paa det skønne blaa Hav i Stedet for at ligge som forankret derinde paa Landjorden. Man glemmer da let, hvad man i Grunden dog veed saa godt, at Soen, naar den »skummer vred«, er saa uendelig forskellig fra, hvad den er, naar den viser sig speilblank og daarende. Man erindre ogsaa, at paa den Tid, hvorom der her er Tale, passerede der kun meget faa, vist nærmest slet ingen Dampskibe paa de meget befærdede Have, men kun Seilskibe af alle mulige Arter og Størrelser, medens Forholdet nutildags tilnærmelsesvis er det omvendte. Ingen vil vist nægte, at det at see en fuldrigget Tremaster for fulde Seil er et stolt og smukt Syn. Et saadant er der nu saa sjældent Leilighed til at nyde; men i hin Tid var dette noget omtrent dagligdags for dem, der levede i Nærheden af et saa livligt benyttet Farvand som Kolbergerheide.

At Havet kan være farligt, fik jeg imidlertid een Gang for Alvor at prøve: Jeg skulde engang i Sommeren 1844 i et nødvendigt Ærinde gore en Tur til Godskontoret paa Christians-

sæde, vistnok angaaende min lille Skole. Jeg havde ganske vist været ude at seile nogle Gange, men aldrig ganske paa egen Haand, saa min Erfaring om og Øvelse i at omgaas en Jolle med Seil og Aarer var overmaade ringe. Jeg skulde nu inde i Rodby Fjord seile fra Lang til Holled eller ogsaa til Gerringe. Til Holled var Seilturen den længste og den derpaa følgende Marche inde i Landet den korteste — omvendt fik jeg det, naar jeg lagde min Baad til ved Gerringe. Jeg valgte heldigvis og fornuftigvis Gerringe. Overturen gik meget godt; men da der fra Gerringe til Christianssæde var en Milsvei tog Turen frem og tilbage nogle Timer, og da jeg kom tilbage til Gerringe, viste det sig, at der havde rejst sig en temmelig stærk Blæst, saa Bolgerne i det lille Farvand godt havde begyndt at skumme. Bedst havde det under disse Omstændigheder været, om jeg ganske havde kunnet opgive at begive mig paa Seilturen tilbage igen til Lang, da Vinden tilmed var temmelig stærkt imod. Dog, dette lod sig ikke gøre. Jeg maatte vove mig paa Turen og i Guds Navn betro mig til de vrede Bolger. Jeg fik Seilet hejst, Jollen gjort los, satte mig ved Roret og begav mig paa Vei styrende saa nær op mod Vinden som muligt, hvilket jo var mindre farligt end at have den helt ind fra Siden. Seiladsen gik nu ret strygende og saa godt som, uden at jeg vidste af mig selv at sige. Jeg saa kun, at Jollen hele Tiden krængede saa stærkt over i Læsiden, at Vandet uafbrudt truede med at trænge ind over dens Rand, og jeg var fuldt overbevist om, at det umuligt vilde kunne lykkes at naa Land igen, kort sagt, at jeg brat skulde ende mit unge Liv paa denne farefulde Færd. Et eneste blot en Smule forstærket Vindstød vilde ufeilbarligt kæntre Jollen, og hvad saa? Som Barn havde jeg rigtignok lært mig selv at svømme; men at jeg skulde kunne klare mig nu i de oprorte Bolger og fuldt paaklædt, var saa temmelig utænkeligt. Aldrig i mit Liv, hverken for eller senere, har jeg følt mig staaende saa umiddelbart Ansigt til Ansigt med Døden som i disse korte Øieblikke. Lykken — jeg mener naturligvis Vorherre — var mig imidlertid god, og inden jeg tænkte derpaa, begyndte Vandet at blive mere smult, efterhaanden som jeg nærmede mig Land. En Stund senere kunde jeg tage Seilet ned

og fortoie Jollen ved en Baadebro, rigtignok ikke Niels Hus's, men en Nabos, fra hvilken den jo hurtigt kunde hentes hjem. saasnart Veiret bedagede sig. Hvor glad og taknemmelig jeg folte mig over denne efter min Opfattelse underfulde Frelse lader sig lettere tænke end beskrive.

Forberedelsen til Seminariet og sammes Afslutning med Optagelsesprøven.

Efteraaaret 1844 til ind i Sommeren 1848.

I Lobet af Sommeren 1844 havde min Pleiefader, Lützen, aftalt med min Barndoms Lærer, daværende *Lærer Ernst* ved *Magellving Skole*, at jeg, naar jeg til November samme Aar kom tilbage fra Øen Lang, skulde optages der i Huset, og at han saa skulde læse noget med mig som Forberedelse til, at jeg, naar jeg meentes at have opnaaet den dertil fornødne Alder og Modenhed, kunde forsøge paa at blive optaget paa et Seminarium. Som Vederlag herfor skulde jeg saa, da der ikke var Penge at betale med, gaa ham tilhaande i Skolen, samt udenfor Skoletiden, eller naar saadant maatte behøves, ogsaa i Skoletiden udforte de ved Skolen saavel som i Have og Mark forefaldende Arbejder, skære det til Skolens og Familens eget Brug leverede Brænde, passe Kreaturerne, Køerne, Faarene og Grisen, rense i Stalden o. s. v., men ellers Intet betale for mit Ophold.

Hans Christian Ernst var af Fødsel en Sønderjyde og som saadan, Traditionen tro, i Besiddelse af fremtrædende pædagogiske Evner. Hans Fader havde været Lærer i en dansk-talende Egn i Sønderjylland, og han selv var i Aaret 1832 dimitteret fra Vesterborg Seminarium og horte altsaa til dette Seminariums sidste Hold Seminarister. Det var jo Statsminister *C. D. F. Reventlow*, som i Forbindelse med *Biskop P. O. Boisen* havde oprettet nævnte Seminarium, der altsaa var et af de saakaldte Præstegaardsseminarier, og nu var de begge dode, førstnævnte 1827 og sidstnævnte 1831. Da disse to Mænd, af hvilke Statsministeren opretholdt Seminariet i økonomisk Hen-

seende, medens Biskoppen ledede Undervisningen og alt hvad der ellers vedrorte Virksomheden, var borte, maatte det naturligvis gaa ind. Ernst var ved sin Dimission vistnok adskilligt ældre, end Dimittenderne sædvanligt pleiede at være. I sine tidligere Læreraar, for Sygdom undergravede hans legemlige og aandelige Kræfter, var han anseet som en mere end sædvanlig duelig og samvittighedsfuld Lærer og derfor ogsaa i høj Grad afholdt saavel af Befolkningen som af Bornene. Senere, da han blev ældre og tillige temmelig svagelig — han led i den Tid, jeg var hos ham, meget af Nyregrus — var han imidlertid ikke længer den, han havde været. Han var da bleven noget pirrelig og gnaven og maatte stundom holde Sengen i kortere eller længere Tid, og i saadanne Tilfælde maatte han overlade til mig at klare mig med Skolen, som jeg kunde bedst. Hans Kundskabsforraad var temmelig ringe; men han havde, naar hans Sundhedstilstand var nogenlunde tilfredsstillende, et eget heldigt Greb paa at meddele sine Elever i Skolen det bedste af, hvad han selv sad inde med, og jeg har under min senere selvstændige Virksomhed, baade som Andenlærer i Bregninge og siden som Førstelærer i Karleby, befunden mig vel ved at anvende adskilligt af de Metoder, jeg var bleven fortrolig med i Mageltving Skole, først som Elev i Skolen i Barndomstiden og senere som hans Hjælper. Blandt andet var det en der paa Egnen vel kendt Sag, at Bornene i Mageltving Skole læste smukkere og mere forstandigt, end det dengang var Tilfældet i alt Fald i *mange* Landsbyskoler, altsaa ikke blot med Færdighed, men fornemmelig med en bedre og rigtigere Betoning, ikke med dette eensformige og stodende Tonefald, som man baade paa den Tid og ogsaa senere har kunnet høre mangfoldige Steder. Jeg har leilighedsvis i Karleby hørt Modre udtale: »Man kan godt høre, naar Born fra en anden Skole læser høit, at de ikke er fra Karleby Skole.« Og Provst Poulsen bemærkede engang ved en Prove i Læsning: »Det er morsomt at høre Bornene rette sig selv, naar de kommer til at bruge en urigtig Betoning.« At skrive og regne lærtes sikkert ogsaa i Mageltving Skole fuldt saa godt som i Skolerne i Almindelighed, ligesom jeg ogsaa tror, at Bornene *der* med Hensyn til Retskrivning og

de til Støtte for samme benyttede grammatikalske Regler kunde staa Maal med, hvad der almindeligt præsteredes. Nogen Øvelse i Brevskrivning og andre smaa Opsatser og stilistiske Forsøg var de heller ikke fremmede for. Hvad Religionsundervisningen angaar, da vides det jo, at Staven er forlængst brudt over de Boger, der her dengang benyttedes, og af hvilke da navnlig Balles Lærebog har været de senere Tiders ufeilbarlige Dogme-
fortolkere en slem Torn i Øiet, ligesom ogsaa de ved denne Undervisning benyttede Metoder. Dette er der forsaavidt ikke noget at sige til. Jeg for min Del kan imidlertid aldrig i mit Liv noksom takke min Barndomslærer i hans Grav for den moralske Ballast, jeg efterhaanden indvandt ved Religionstimerne i Mageltving Skole, og som senere i Livet i saa mangfoldige Tilfælde, ja bestandig, har været mig et aldrig svigtende eller misvisende Kompas, efter hvilket jeg trygt har kunnet rette min Kurs. Heller ikke tror jeg, det vilde have været til nogen Skade, om *Begrebet Pligt* noget alvorligere var bleven indprentet de Unge, der nu om Stunder fra Skolen gaar ud i den i saa mange Henseender farefulde og svigefulde Verden for at fore deres Liv paa egen Haand, end det i Folge nyere Opfattelser nu finder Sted og allerede i lange Tider har funden Sted. Jeg vedkender mig aabent, at det altid har gjort mig ondt, naar man har revet ned paa og talt og skrevet haanligt om de Boger, der benyttedes i min Skoletid, og som derved var bleven mig kære. De har jo dog udfyldt deres Plads for deres Tid og saaledes gjort deres Nytte. Nu for Tiden skyder ny Skolebøger op som Paddehatte, saa omtrent af alle mulige Arter, saa man i Skolerne næppe kan faa sig bestemt for een, før der kommer en ny, som paastaas at være endnu bedre, og der er jo snart ingen Lærer, navnlig Faglærer, der befinder sig vel, naar han ikke kan faa Lov at benytte sin egen Bog. For mig har det altid staaet saaledes, at det beror mere paa, hvorledes en Bog bruges, end paa, hvem der er dens Forfatter. Dog — det er vist bedst at forlade disse Udenomsbemærkninger og vende tilbage til Emnet: Ernst som Børnelærer. Af Historie læstes der i hin Tid ikke stort mere, end hvad der indeholdtes i den da omtrent i alle Skoler, i alt Fald paa Øerne, benyttede Læsebog af David

Seidelin Birch: »Naturen, Mennesket og Borgeren«. Det samme gjaldt om Naturhistorie og Naturlære. Længere var man den Gang ikke kommen i Udviklingen. Af Geografi bibragtes der Børnene en almindelig Oversigt over Fædrelandet og Verdensdelene, og af disse da igen særligt Europa. Ernst havde selv affattet en sammentrængt Beskrivelse af Danmarks geografiske Forhold, som Børnene maatte lære. Skont »Indbyrdes Undervisning« lige saa lidt benyttedes i Mageltving som i nogen anden af Grevskabet Christianssædes Skoler, fandtes der dog ved Skolen et fuldstændigt og paa Pap opklæbet Sæt af de til sammes Undervisningsmateriale hørende Landkort. Disse Kort var meget tydelige og pænt udstyrede og derfor heller ikke heelt forkastelige som Hjælpemiddel ved Geografiundervisningen, skont ganske vist mindre tilfredsstillende ved Fælles- eller Klasseundervisning. Det var først hen imod Slutningen af denne Periode (1848), at der til Mageltving Skole blev anskaffet et større Vægtkort over Danmark. Da dette var skeet, foltes Manglen af et tilsvarende Kort over Europa som et Savn, hvilket gav Anledning til, at jeg tog mig for at tegne et saadant paa Bagsiden af Skolens store Vægtavle. Som Monster for samme valgte jeg Europaskortet i den da bedst kendte og vistnok meest benyttede Kortsamling af Riise. Naar dette kopieredes i en 2½ Gang forstorret Maalestok, vilde Kortet blive saa stort, som den sorte Tavles Storrelse tillod. Det kom her naturligvis an paa først at faa Gradnættet, Længde- og Bredegraderne aldeles nojagtigt afsatte. Naar først dette var skeet, var det øvrige Arbeide ganske let. Jeg tror nok, det i det hele lykkedes mig, saa jeg kunde være det bekendt, og saaledes, at dette mit første og eneste Forsøg i Korttegning i adskillige Aar dannede et brugbart Hjælpemiddel ved Undervisningen i bemeldte Fag ved Mageltving Skole.

I Aaret 1843 indtraf der en Begivenhed, som jeg ikke kan lade uomtalt, da den ved en Sidevirkning kom til at berøre Mageltving Skole og Lærer Ernst. I Aarets smukkeste Sommertid aflagde nemlig Hs. Maiestæt Kong Christian VIII tiligemed Dronning Caroline Amalie et Besøg paa Lolland, særligt som den gamle Kammerherre Reventlows Gæster. Medens

Herskabet ellers til Stadighed havde Bopæl paa Pederstrup, blev dog alle Festligheder i Anledning af dette høie Besøg henlagt til Christianssæde som Grevskabets fornemste Gaard. Dronning Caroline Amalie var, som man veed, en stor Borneven og som saadan meget optaget af det store og vigtige Spørgsmaal om den bedste Undervisningsmetode. I den Anledning havde hun jo selv grundlagt en Skole, hvor de ny af Grundtvig i saa Henseende fremsatte og udformede Tanker provedes og forsøgte. Det laa da nær, at man ved hendes allerhøieste Nærværelse som Gæst paa Christianssæde kunde ønske at præsentere hende et Par af Grevskabets formentlig bedste Skoler, og Valget faldt da paa *Opager Skole* ved Christianssæde og *Mageltving Skole* ved Pederstrup. Skont jeg var konfirmeret ved Paasketid samme Aar og folgelig udskrevet af Skolen, fik Lützen dog isinde, at ogsaa jeg skulde fremstille mig til Proven sammen med de andre Elever. Hvilken hans Mening har været hermed, har jeg aldrig kunnet forstaa; thi som mit Forhold til Skolen havde været i mine sidste Skoleaar, saaledes som dette tidligere er fremstillet, var det jo utænkeligt, at jeg paa nogen Maade skulde kunne glimre, eller at jeg skulde kunne bidrage til at kaste Glans over Skolen eller dens Lærer. Det kunde jo ventes, at Dronningen blot vilde høre en Smule Religion samt maaskee lidt Boglæsning og muligvis see Bornenes Skrift. Nu traf det sig hverken værre eller bedre end, at Hendes Maiestæt opgav Lignelsen om Sædemanden at tale med Bornene om. Der benyttedes paa den Tid almindeligt i den Egn Skoler, og da ogsaa i Mageltving Skole, en lille Bibelhistorie af H. J. Birch, og nævnte Lignelse fandtes uheldigvis og mærkeligt nok ikke i denne for sin Tid vist ellers ret brugbare Bog. Ernst kom derfor til at tænke paa Lignelsen om Klinten blandt Hveden og begyndte at tale om den, indtil Dronningen gjorde ham opmærksom paa, at det ikke var den, hun havde ment. Førstnævnte Lignelse var naturligvis ikke ukendt hverken for Ernst eller Bornene, navnlig os større Born. Han maatte da saa gaa over til at tale om den, og det gik da ogsaa, men jo ikke med den Sikkerhed, man ellers kunde have været vis paa; den lyse og glade Stemning, hvormed man ved

denne Lejlighed var modt, havde faaet en Rift, og Proven fik i det hele ikke ganske det Udfald, som alle, og da navnlig Herskabet (de gamle Komtesser fra Pederstrup) havde glædet sig til. Efter hvad man senere horte, skal det nok være gaaet bedre i Opager Skole, et Bevis paa, at der kan være nogen Sandhed i den kendte Talemaade: »Frækhed belønnes«; thi Læreren i Opager, en lidt ældre Vesterborger ved Navn Thomsen, var, skønt selv i Besiddelse af baade Kundskaber og Dygtighed, en i hoieste Grad ligegyldig og forsømmelig Lærer, der for en væsentlig Del lod Bornene passe sig selv i Skoletiden og selv ikke tog sig stort andet for end at læse Romaner. En Niece af os, som gik i Opager Skole, var et Aarstid hos os i Karleby og gentog idelig, at hvad hun havde lært, lærte hun i det Aar hos mig der, og at hun intet lærte i Opager Skole. Men hermed nok om dette. For Dronning Caroline Amalie efter endt Prove forlod Mageltving Skole, hvor hun forøvrigt i eet og alt optraadte med al mulig Venlighed og Hjertelighed, skrev hun midt paa den næste blanke Side i Skolens Protokol — jeg erindrere det aldeles noiagtigt — disse Ord: »Maa jeg tilfoie det Ønske, at Guds Ord her maa faa Indgang i mange, mange Hjerter!« og derunder sit Navn. Man maa antage, at denne Protokol fremdeles opbevares som en Helligdom og som et kært og smukt Minde om hin nu saa fjerne Begivenhed.

Meningen med, at jeg kom i Huset hos Lærer Ernst i Mageltving, var altsaa den, at jeg skulde forberedes til Optagelse paa et Seminarium. Jeg var der fra Efteraaret 1844 til ind i Sommeren 1848. Men hvad Forberedelsen angaar, maa jeg bekende, at Resultatet var saare tarveligt. Det er tidligere bemærket, at Ernst selv kun var i Besiddelse af et ret beskedent Kundskabsforraad. I Barneskolen kunde dette saa taaleligt strække til, men derimod ikke, naar Talen var om at forberede et ungt Menneske til Seminariet, og herpaa havde Ernst i det hele taget heller ikke noget heldigt Greb. Man vil forstaa dette deraf, at jeg hele Tiden, medens jeg var der i Huset, levede i den Forestilling, at de ved Undervisningen paa Seminariet benyttede Bøger — Tanken var fra først af henvendt paa Jonstrup — skulde læres fuldstændig udenad (et Bevis paa Uden-

adslæsningens Skadelighed, naar den overdrives og misforstaas). Folgen heraf var saa den, at jeg, da jeg ikke havde Raad til allerede den Gang at anskaffe disse Boger, mente, det ingen Nytte kunde være til at læse andre Boger, der maaske dog i det væsentlige indeholdt det samme, og hvortil der muligvis nok ad een eller anden Vei havde været Adgang. Paa denne Maade hendreves den kostbare Tid uden videre Kundskabstilegnelse, indtil Provexamen stod for Doren. Jeg skal nu, hvad dette angaar, ingenlunde lægge hele Skylden paa Ernst, men fuldt saa meget paa min egen taabelige Uforstand. Han forstod ganske vist ikke at give mig det rette Syn paa Sagen; men jeg burde naturligvis have forstaaet dette af mig selv, vilde maaskee ogsaa have været istand dertil, saafremt min Skolegang ikke som tidligere bemærket, netop i den bedste Deel af min Skoletid paa en saa beklagelig og uheldig Maade var bleven forstyrret. Ialtfald savnede jeg den Umiddelbarhed, der alene kunde have muliggjort en sundere Opfattelse og forhindret, at disse saa betydningsfulde Aar i Mageltving Skole henlevedes paa en saa utilfredsstillende Maade og en Leilighed til Udvikling saa uopretteligt gik tabt. I een Henseende fik jeg dog noget Udbytte af Forberedelsestiden. Jeg skrev nemlig ikke saa faa Stile til Ernst og fik derved dog nogen Øvelse i at udtrykke mig skriftligt, hvad der siden paa Seminariet kom mig ikke saa lidt tilgode. Hertil bidrog det maaskee ogsaa en Del, at jeg, skont jeg som anført gav mig saa lidt af med egentlig Faglæsning, dog læste ikke saa lidt æstetisk Litteratur, deels Feuilletoner i »Berlingske Tidende«, deels underholdende Boger fra et Leiebibliotek i Nakskov, hvoraf da navnlig Inge-manns historiske Romaner især fængslede mig. Om Matematik havde Ernst saa godt som ikke Spor af Begreb, kunde altsaa heller ikke her yde mig nogensomhelst Veiledning. Som Sonderjyde var han derimod særdeles dygtig i praktisk Regning, hvoraf jeg profiterede ikke saa lidt. Cramers Regnebog var netop i Slutningen af min Skoletid udkommen i en ny og meget udvidet Udgave, besorget af H. Schneekloth. Han havde hele Bogen igennem tilfoiet en Masse ny Regneopgaver af en ganske anden Stobning end Cramers egne, som da ogsaa ved Siden

af de ny viste sig ret tørre, ensformige og kedelige. Han havde blandt andet ogsaa tilføiet et nyt og ret udfordrigt Afsnit om Decimalbrøk. Da Regning var et Fag, der allerede fra min første Skoletid interesserede mig, kastede jeg mig med Iver over alle de Problemer og alt det meget for mig tidligere aldeles uanede, som denne ny Udgave af den gammelkendte Bog gav Anledning til, hvorved jeg da ogsaa efterhaanden opnaaede saa megen Dygtighed, at jeg — med hvor megen Ret skal jeg ikke domme om — blev betragtet som een af de flinkeste Regnere i min Klasse, da jeg var kommen paa Seminariet.

Ernst var, skont han i musikalsk Henseende var meget smaat begavet, skont Mageltving Skole strængt taget horte til Vesterborg Sogn, og skont han havde mindst $\frac{1}{2}$ Mil at gaa til Birket Kirke, dog Kirkesanger ved denne Kirke og maatte altsaa uagtet sit svage Helbred traske denne lange Vei, hvorledes end Veir og Fore var, ikke blot hver Son- og Helligdag, men ogsaa, saa ofte der ellers var nogen kirkelig Forretning at udføre, saasom Begravelse, Brudevielse og deslige. Naar saadanne var ansatte til Sogndage, hvad jo var det almindelige, maatte jeg forestaa Skolen i hans Fraværelse; og paa Son- og Helligdagene maatte jeg altid følge med ham og staa ved hans Side i Degnestolen for at støtte ham ved Sangen, deels fordi han, som sagt var noget svagelig, men ogsaa, fordi han, hvad Sangen angik, folte sig lidt tynd i Papirerne. Man sagde om mig som Barn, at jeg havde en rigtig god Stemme, og et godt Øre havde jeg ogsaa. Da jeg som vordende Lærer kunde have Udsigt til selv engang i Fremtiden at blive Kirkesanger, maatte det jo ansees for heldigt paa denne Maade at faa nogen Øvelse i Salmesang og at blive fortrolig med, hvad der i og udenfor Kirken paahvilede en Kirkesanger. Det overdroges efterhaanden ligeledes mig at lede Sangovelserne i Skolen. Stedets Præst var den for sin Lærdom i sin Tid vel kendte Magister L. N. Boisen i Vesterborg, en Son af Biskoppen og som Sognepræst hans Eftermand. Han var i kirkelig Henseende Grundtvigianer og havde en udpræget Sans for Sang, særlig Folkesang, og var iøvrigt noget af en musikalsk Begavelse. I Skolerne, ogsaa i Mageltving Skole, holdt han ikke sjældent Moder med historiske

eller andre Foredrag, og ved disse Moder blev der sunget mange af vore gode gamle Folkesange, for Resten da ogsaa af de nyere. Han var selv Forsanger, og af ham lærte jeg, for jeg selv fik lidt Forstand paa Noder, mange Melodier, som jeg saa igen kunde lære Bornene i Skolen. Om alt dette var der for saa vidt jo kun godt at sige; men da det vedblev at gaa paa samme Maade, ogsaa i den Tid, min Stemme var i Overgang, førte det til, at den blev totalt odelagt for hele Livet. Naar man ved, hvad det er for en underfuld Omdannelse, der i den Tid, Drenge's Barnestemme forandres til den en Oktav dybere Mandstemme, foregaar med Stemmebaandet, det saa vidunderligt fine »tusindstrængede« Organ, forstaar man let, at det maatte gaa netop saaledes, og at denne Omdannelse under de givne Omstændigheder uundgaaeligt maatte faa et saadant Udfald; men det var der Ingen, der dengang tænkte paa eller forstod. Jeg erindrer godt endnu, hvilke underlige og for Øret saa utiltalende Lyd, jeg i den Periode kunde opvarte med, naar jeg skulde synge. Dette fandt jeg i min Uforstand ret morsomt; men hvilken Betydning det havde for Udviklingen af min Stemme, har jeg til min Beklagelse senere i Livet haft Leilighed til at erfare.

Forinden jeg slutter denne saa ubetydelige Mindekrans fra min fattige Barndoms Edens saa yderst sparsomme Kundskabsvæld, kan jeg, for at man kan sættes istand til at drage en Sammenligning imellem nu (Aaret 1913) og da (Aarene 1840—50), altsaa med et mellemliggende Tidsrum af c. 70 Aar, ikke undlade endnu at tilføie følgende fra Skriveundervisningens Omraade. Fra det Øieblik jeg optoges i Huset hos Ernst i Mageltving som hans Hjælper i Skolen, blev følgende Arbejder udelukkende overdragne mig: 1) at sørge for, at den fornødne Beholdning af Fjerpenne ved hver Skrivetimes Begyndelse var i Orden, 2) at sy og beskære de fornødne Skrivebøger samt 3) liniere samme. Staalpenne med tilhørende Holdere var i hin Tid endnu kun lidet kendte. Det tillodes naturligvis de Børn, som havde Lyst og Raad dertil, at anskaffe sig saadanne; men det var ialfald kun meget faa, med hvem dette var Tilfældet. For mit eget Vedkommende erindrer jeg godt, at det varede tem-

melig længe, inden jeg vænnede mig saaledes til Brugen af Staalpenne, at jeg ganske opgav Fjerpennen. Der er jo da ogsaa nogen Mulighed for, at Staalpennene fra Begyndelsen af ikke var saa fine, gode og hensigtsmæssige, som de senere er blevne. At skære en god Pen var en Kunst, som krævede adskillig Øvelse, for man opnaaede Sikkerhed deri, og dette Arbejde med Pennene tog i en nogenlunde stor Skole ikke saa lidt Tid. Hertil benyttedes i Almindelighed Religionstimen, hvormed hver Halvdags Undervisning i Reglen begyndte. Linieringen af Skrivebøgerne fandt ogsaa gerne Sted i Skoletiden, hvorimod de maatte sys og beskæres til andre Tider. At Boghandleren kunde levere Stile- og Skrivebøger i alle mulige Kvaliteter, i enhver ønsket Udstyrelse og i fuldfærdig Stand til oieblikkelig Afbenyttelse kendtes dengang aldeles ikke. Det fornødne Blæk til Skolens saavel som til eget Brug lavede Lærer Ernst ogsaa selv efter en Anvisning, der fandtes i en Læsebog. Jeg erindrer ikke rettere — end, at det af ham fremstillede Blæk var lige saa sort og godt og i Skriften holdbart, som det, man nu køber fra Fabrikkerne, og man havde, saalænge man skrev med Fjerpenne, idetmindste ikke den Ærgrelse, at Børnene odelagde Blækket i Blækhusene ved at putte de brugte Penne deri.

I Sommeren 1848, da jeg altsaa var i mit 20de Aar, mentes jeg — Gud bedre det! — at være moden til at optages paa Seminariet, og det blev bestemt, at jeg skulde indstille mig til dette Aars Optagelsesprove paa Jonstrup. Min Pleiefader mente, det vilde være ganske heldigt, om jeg kunde opholde mig paa Seminariet et Par Dage, for Prøven skulde finde Sted, for at blive lidt fortrolig med Stedet og Forholdene og maaskee samle en Smule Mod til at møde den for min Fremtid saa betydningsfulde Afgørelse. Min Tyndhed var jeg mig i fuldeste Maal bevidst. Af Dogmatik kunde jeg intetsomhelst ud over, hvad jeg havde tilegnet mig i Religionstimerne hos Ernst, samt hvad jeg havde opsnapet af nogle skrevne Hefter, han havde fra sin Seminarietid, og af Bibelhistorie kun, hvad der stod i H. J. Birchs lille Bog og maaskee eet og andet, jeg havde mærket mig i Bojsens større Bibelværk, der lige var begyndt at

udkomme. Hvad Fædrelandshistorien angaar, da kunde jeg opgive den danske Kongerække, medens jeg forovrigt kun vidste Besked med, hvad der af historiske Emner var behandlet i Skolens Læsebog og hvad jeg havde beholdt ved Læsningen af Ingemanns Romaner og andre Boger i denne Retning. Verdenshistorie var mig næsten ubekendt. Af Geografi havde jeg læst en Smule i Riises ret store Bog, der var stærkt spækket med Navne, men jeg kendte ellers kun det almindeligste vedrorende Landene og Verdensdelene, Have, Floder o. s. v. Hvad jeg vidste af Naturhistorie var overmaade lidt og af Fysik kunde jeg saa godt som Intel. Af de Boger, der brugtes paa Seminariet, havde jeg omsider faaet Raad til at anskaffe mig Ursins Aritmetik og sammes Geometri. Den første af disse Boger havde jeg paa egen Haand arbeidet mig en Smule ind i; men med Hensyn til Geometrien havde det ikke været mig muligt at faa noget lært, saa her var jeg ganske blank. Af Tysk havde jeg lært saa meget, at jeg kunde oversætte et lettere Stykke fra Tysk til Dansk, men med Grammatiken var det meget slet bevendt. Jeg havde jo, som tidligere bemærket, haft nogen Øvelse i Stilskrivning, men jeg kendte af dansk Sproglære kun en lille paa Skolen beregnet Piece. Dette var Alt, hvad jeg kunde mode med til Proven, og mit Haab om at kunne bestaa denne var saare lille; men prøve maatte og skulde jeg jo. Der var ikke andet for. Jeg blev, da jeg om Eftermiddagen var ankommen til Borgen, særdeles venligt modtaget af Forstanderen, daværende Professor, senere Elatsraad Jensen. Da jeg forklarede ham Grunden til, at jeg var kommen saa tidligt, mente han imidlertid, det var bedst at gore mig færdig snaarest muligt, og fik derfor aftalt med de andre Lærere, at jeg skulde prøves allerede næste Dag. Han anmodede saa en af Eleverne i den daværende ældste Klasse, som han netop traf i den saakaldte store Læsestue, om at tage sig af mig for Natten, hvad denne — han hed Skovgaard — da ogsaa gjorde med største Elskværdighed. Det var jo i Aaret 48, og Aanden fra dette Aar, efter hvilken vi nu alle, saa mange, som har Sans for noget ud over dette at »æde og drikke og være glade« stirrer tilbage med Fortvivlelsens Vemod som

efter Noget, der uigenkaldeligt og for stedse er svunden bort, denne Aand, der da ogsaa var naaet til Jonstrup. Efter endt Læsetid samme Dag fik ældste Klasse, der altsaa dimitteredes samme Aar, de gamle Muskedonnere med Flintelaase ud af Vaabenkammeret og afsted gik det saa ud i Skoven, hvor de morede sig med at skyde til hinandens Huer, som i den Anledning blev kastede op i Luften, og af hvilke en og anden kom til at lide en Medfart, paa hvilken der næppe var tænkt ved Anskaffelsen. Et af disse da saa livsglade unge Mennesker ved Navn *Bredahl*, en Son af Digteren *Bredahl*, kom for Resten kort efter med i Krigen, hvor han i Slaget ved Isted blev ramt. Han dode paa Lazarettet i Flensborg. Han stod ved 12te Bataillon. Der blev naturligvis baade paa Ud- og Hjemreisen sunget flerstemmige Sange, bl. a. den vel bekendte: »I Skov, i Skov, i friske grønne Skov.« For mig, som Dimittenderne elskværdigt havde inviteret med paa Turen, og som aldrig havde hort anden flerstemmig Sang end den, forannævnte Magister Bojsen ved Examen i Magellting Skole lavede derved, at han brummede Bas til Bornenes Sang, var dette noget aldeles henrivende og deiligt. Havde det været for hin saa skonne, men nu desværre saa totalt svundne Tid, da Fædrelandsbegeistringens Aand var kommen ogsaa over Seminaristerne paa Jonstrup, er det ret tænkeligt, at een eller anden Spasmager iblandt dem kunde have faaet isinde at have lidt Sjøv med en Gronskolling som mig, der lige var kommen fra den fjerne Provins, men nu var Stemningen af ædlere og alvorligere Art. Saadant skete derfor ikke. De var alle uden Undtagelse saa venlige og elskværdige imod mig, som tænkes kunde. Det blev rigtignok senere sagt mig, at *Anton Nielsen*, der netop var blandt dette Aars Dimittender, og som paa det Tidspunkt var noget uvorn, skal have haft noget isinde i den Retning. Kammeraterne skal imidlertid have gjort ham Modforestillinger i saa Henseende med den Begrundelse, at jeg saa saa »skikkelig ud«, og, kort sagt, han lod Spogen fare, og jeg slap for at blive gjort til Grin. Naar jeg erindrer, hvor tilboielig man ved senere Optagelsesprøver, hvortil jeg selv var Vidne, var til at ville slaa sig til Ridder paa Aspiranternes Bekostning, maa jeg i Sandhed sige selv

at være sluppen heldigt over det. Næste Morgen begyndte saa Proven, der fik det for mig ganske uventede Udfald, at jeg af samtlige 15 Aspiranter blev Nr. 8. Dette kunde jeg naturligvis ikke faa at vide, for den samlede Prove et Par Dage senere var afholdt; men saa meget blev dog sagt mig inden min Hjemreise, at der trods alt dog var godt Haab om, at jeg vilde blive antaget. Af mine tilkommende Klassekammerater havde jeg altsaa endnu ingen seet. Dem mødtes jeg først senere med, da jeg hen i Sommeren atter kom til Jonstrup for at blive der med det samme. Den egentlige Grund til, at jeg i det hele blev antaget, var forresten simpelthen den, at der i dette Aar ikke meldte sig flere ved Optagelsesproven, end man gerne skulde have. Der blev saaledes Ingen vraget. Saaledes gik det forresten ogsaa i flere af de nærmest følgende Aar med Aspiranterne.

Seminarietiden.

1848—50.

Efter at jeg i Foraaret 1848 havde bestaaet Optagelsesproven, blev jeg syg. Man sagde, jeg havde Lungebetændelse, og den Behandling, mit Hjem ydede mig, var denne: Jeg fik Spansk Flue over hele Brystet, og mit Haar blev klippet af saa tæt ind til Skindet som muligt. Jeg var Døden nær, og det varede længe, før jeg begyndte at komme til Kræfter, men da jeg hen paa Sommeren gav Møde igen paa Jonstrup havde jeg dog ganske overstaaet Sygdommens Folger. Først nu saa jeg mine 14 Kammerater, thi jeg havde jo bestaaet Optagelsesproven for de gav Møde, og nu grundede jeg over det store Spørgsmaal, hvorledes det nu skulde gaa med at samleve i hele 3 Aar ikke alene med disse 14 men ogsaa med alle de Elever, der befandt sig i de to overste Klasser. For mit Vedkommende blev det imidlertid saaledes, at jeg vandt mig mange Venner paa Jonstrup, Venner, jeg dengang var glad ved at leve sammen med, og som jeg senere i Livet med stor Glæde mødtes med; men nu, da jeg skriver dette er jeg af min Klasses 15 Elever den eneste, der er i Live, og af den Klasse, der blev dimitteret det Aar, jeg blev

optaget, lever der nu kun to Mand, forhenværende Overlærer Boberg og forhenværende Lærer i Eskildstrup pr. Vig Povl Clausen.

Da vi samlevede paa Jonstrup i Internat og altsaa ikke blot modtog Undervisningen der, men ogsaa sov og modtog hele vor legemlige Forpleining der, saa det i Eet og Alt var vort Hjem, er det en Selvfølge, at der maatte være visse bestemte Ordensregler, som vi Alle maatte underordne os, men som ikke kendtes ved Landets andre Seminarier, hvor Eleverne maa indlogere sig hos Beboerne. Der var iblandt os mange, hvem disse Ordensregler, Reglementet, som det hed, i hoi Grad generede. Med mig var saadant aldrig Tilfældet. Jeg folte mig ganske fri for nogen som helst Tilboielighed, som kunde friste til at gøre Brud paa Reglementet. Der var nu f. Ex. Tobaksrygning. Denne maatte naturligvis kun finde Sted i Spisestuen og saa for Resten i den fri Luft, i Anlægget, Skoven o. s. v., men selvfølgelig ikke i Sovesalene, Lærestuerne eller Gangene. Hvor faldt det dog mange blandt os besværligt at overholde dette. Det var en utrolig Færdighed, Adskillige havde i at have deres Piber tændt i en indvendig Sidelomme, saa de kunde tage et lille Drag, ialtfald naar de passerede Gangen eller Sovesalen. Da jeg er saa heldig aldrig at have røget Tobak og heller ingensinde har folte mig fristet dertil, generede de nævnte Indskrænkninger jo ikke mig. Vi skulde naturligvis ogsaa om Morgenen staa op til bestemt Tid og rede vor Seng og ligeledes gaa i Seng til bestemt Tid. For mig faldt ogsaa dette af sig selv. Der var imidlertid dem blandt os, som nok kunde have lidt svært ved om Morgenen saadan paa en Studs at forlade den deilige varme Seng; men naar Opsynsmanden havde passeret Sovesalen med Raabet: »I skal op!« saa gik det ikke an at trykke sig. Skete saadant, risikerede man at blive noteret i den saakaldte sorte Bog, en lille Oktav med et sort Kors paa Forsiden, i hvilken den fungerende Opsynsmand havde den Pligt at antegne enhver Overtrædelse af det for mange saa afskyelige og forhadte Reglement. Drev vedkommende Elsker af den kære, varme Seng det for vidt, kunde han risikere, at selve »Fatter« : Forstanderen kom ned for at bistaa ham med at overvinde sin slemme Tilboelig-

hed, og dette var ingenlunde nogen Behagelighed. Det skete imidlertid i min Tid meget sjældent.

Ønskede nogen at aflægge en Visit et eller andet Sted i Seminariets nærmere Omegn, maatte det meldes til den fungerende Opsynsmand, for at man kunde vide hvor han var, dersom han f. Ex. savnedes ved et Maaltid; og gjaldt det en længere Tur, saasom til København, saa maatte Tilladelsen indhentes hos Forstanderen selv. I saadanne Tilfælde kunde det for en Gangs Skyld tillades at blive ude over den reglementerede Sengetid eller vel endog at udeblive en hel Nat. Heller ikke her havde jeg nogen Tilboielighed at kæmpe med. Jeg kendte jo Ingen i Seminariets Omegn og har i det hele aldrig været stærk i at aflægge Besog.

Et meget omstridt, omdisputeret og delikat Punkt iblandt Seminaristerne var Bispisningen. Over Maden fortos der idelig Klage. I min Tid var Økonomen en Mand ved Navn Grejersen. Han havde tidligere været Lærer og Organist i Stubbekobing, men den Stilling, han nu havde, var tilvisse i Sammenligning med den forrige saare vanskelig, ja aldeles ikke misundelsesværdig. Det kan imidlertid ikke nægtes, at Bispisningen i min Tid var ret larvelig, men det var den jo ogsaa beregnet paa at være. Det kan være ret sandsynligt, at der mellem saa mange unge Mennesker kan have været adskillige, som fra deres Hjem var bedre vant, og som det kunde være ret vanskelig i den nævnte Henseende at tilfredsstille. Nok er det, at der næsten bestandig var Mudder angaaende Maden, snart over det ene, snart over det andet. Økonomens havde deres Dagligstue ved Siden af Seminariets Spisestue med kun en Dor imellem, og det var ingenlunde smigrende eller virakfyldte Ord og Domme, Økonomen og hans Familie uundgaaeligt og ideligt maatte høre paa. Benævnelsen »den tykke Vombat« om ham var det staaende Kælenavn, naar Humoret var en Smule oppe. Men maatte Vombatten til daglig høre mange fæle Ting — thi selvfølgelig stod man henne ved hans Dor og raabte saa hoit, at han ikke kunde undgaa at høre alle Ukvemsordene — saa var der dog Leiligheder ved hvilke man ydede ham al Anerkendelse. Det var, naar der var Fest og Maden derfor blev omhyggelig lavet og der

endog vankede Kage og Punsch. Saa kom Humoret op paa en anden Maade og baade Økonomen og hans Madam blev inviteret ind i Spisesalen, hvor deres Skaal blev udbragt, og da maatte Madammen klinke med alle Eleverne; men Freden varede ikke længe. Efter Festen begyndte alle Balladerne igen! Engang, vistnok ganske korte efter min Optagelse, var de ældre Klasser bleven enige om, at nu skulde der klages til Professoren. Klagen skulde naturligvis underskrives af samtlige Elever, i hvilken Anledning vi blev sammenkaldte paa den saakaldte »store Læsestue«, og da det forudsattes, at vi saa nylig indtraadte muligvis kunde faa isinde at soge at snige os bort for at undgaa at underskrive Klagen, blev der sat Vagt ved begge Dorene for at vi — »Plebserne« eller »Plebcierne«, som Eleverne i yngste Klasse da pleiede at benævnes i Modsætning navnlig til ældste Klasse, som paa Grund af deres mere fremskredne Udvikling kaldtes med Hædersnavnet »Patricierne« — ikke skulde kunne slippe for at yde vor Skyldighed. Klagen blev saa underskrevet og indgivet; men Resultatet blev en Sludder for en Sladder, og Sagen faldt hen. Omtrent paa samme Maade gik det vist ikke saa sjeldent. For mit eget Vedkommende maa jeg erklære, at jeg følte mig ganske tilfreds med Traktementet. Senere hen i Tiden blev Forholdene dog nok værre, og det blev, for dog om muligt at sætte en Stopper for al denne Uro ved Seminariet, vedtaget, at een af Lærerne hver Dag skulde deltage i Middagsmaaltiderne, og man regnede saa med, at han nok vilde paatale muligt indtrædende Utilbørigheder i den omhandlede Retning.

Af Seminariets Lærere maa jeg naturligvis først omtale Forstanderen, Professor, senere hen Etatsraad Jensen. Han var naturligvis den af samtlige Lærere, der nød den største Anseelse og Respekt, og til hvis Timer vi gennemgaaende forberedte os meest samvittighedsfuldt. Hans Stilling ved Seminariet var paa Grund af det i forskellige Henseender ret strænge Reglement, som Internatet nødvendigvis maatte medføre, ret vanskelig. Han er baade i denne Henseende og som Lærer bleven uhyre forskelligt bedomt; men hvorledes man end kan være tilboielig til at domme om ham, hvad enten som For-

stander eller Lærer, saa vil Ingen med Sandhed kunne frakende ham hverken Dygtighed, Samvittighedsfuldhed eller Retfærdighed. Forsaavidt den og den, muligvis ret mange, kan være tilboielige til at tillægge ham for stor Strængthed med Hensyn til Overholdelsen af Reglementet, er jeg tilboielig til at mene, at Feilen mere ligger hos de saaledes dommende end hos ham. Naar man beskylder ham for at have været Rationalist, da tillader jeg mig at paastaa, at der i hans Religionsundervisning saa lidt som i hans Boger vedrorende denne, næppe vil kunne paavises nogen eneste Ytring, som vil kunne tydes i saadan Retning. Hvad mig angaar, da sætter jeg ham høit, og jeg vil og maa stedse mindes ham med den største Taknemmelighed. Hans Fag var: Dogmatik, Bibelhistorie, Bibelkyndighed og Pædagogik. De hertil benyttede Boger var: 1) Hans ret vidtloftige og ikke ganske let overkommelige Forklaring over Balles Lærebog med de saa overmaade mangfoldige Henvisninger til Bibelsteder, der skulde bevise Rigtigheden af vedkommende i Bogen fremsatte Læresætninger. 2) Bibelkyndighed eller en almeenfattelig Veiledning til Kundskab om Biblen og til dens Forklaring i Almueskolen; tilligemed et Tillæg, indeholdende de nødvendige Forkundskaber af den bibelske Historie, Geografi og Oldkyndighed. En Haandbog for Almueskolen o. s. v. Af F. G. Rettig. Oversat paa Dansk af J. Jensen, 1846. Den var altsaa en ret ny Bog dengang. 3) Herslebs Bibelhistorie og 4) Jensens Oversættelse af Curtmanns Pædagogik. Dersom Professoren, naar man ved en Examination var færdig med Besvarelsen af det opgivne Spørgsmaal, udtalte omtrent som saa: Det var *rigtigt*, hvad N. N. sagde om den Ting! (eller det Punkt) følte man sig vel tilmode, derimod mindre vel, naar han Intel bemærkede angaaende Præstationen. Var denne altfor utilfredsstillende, hed det, at man »gik paa Stovlerne«, og jeg ved, at den Dag idag kalder man paa Jonstrup en Lærers Optegnelser om Elevernes Præstationer »Stovlebogen«, idet man mere tænker paa det Skrækkelige, at de daarlige Karakterer opbevares deri end paa det Tilfredsstillende i, at de gode er gemt i den. En af mine meest nedslaaende Erindringer fra Jonstrup skriver sig fra den første Examinationstime, jeg over-

værede. Professoren havde i en foregaaende Time holdt Foredrag angaaende et Stykke i Curtmanns Pædagogik. Jeg tror nok, jeg var den første af os Plebeiere, som her skulde vise sin Dygtighed. Det maa bemærkes, at dette Fag den Gang var fælles for baade første og anden Klasse. Paa Grund af min høist mangelfulde Forberedelse til Seminariet havde jeg aldrig prøvet mundtlig at gøre Rede for Noget, som jeg havde læst, og heller ikke hørt Andre gøre det, og da »Fatter« sagde: »Vilde Rasmussen gøre Rede for det Punkt,« tav jeg bomstille. Man ventede en Stund, men da Tavsheden fra min Side vedvarede, saa bemærkede Een af anden Klasse: »Rasmussen er ikke her. Han er i ældste Klasse!« Der var nemlig ogsaa dér en Rasmussen. »Jo vist,« bemærkede Fatter, »er her er Rasmussen.« Ja, det var der ganske vist, og det var mig; men i den Time vankede der ikke Spor af Svar fra min Side. Læst mine Ting havde jeg, men jeg kunde ikke finde Ord til at udtale mig, var vist ogsaa fuldkommen perplex af Forlegenhed. Siden viste det sig, at jeg nok baade kunde forberede mig og ogsaa, naar det forlangtes, klare for mig. Da jeg nu har meddelt, hvor yderlig uheldig og ydmygende, min første Optræden paa den lille Jonstrupske Scene var, lad mig da ogsaa fortælle lidt om Afslutningen af min Seminarielids første Halvår. Forst maa de bemærkes, at vi dengang blev »flyttede om« efter Summen af det Antal Points, vi ved Proverne i de forskellige Fag havde opnaaet, ganske som det mange Steder endnu finder Sted i Børneskolerne. Vi havde Examen to Gange om Aaret, nemlig om Sommeren og lige op til Julen. De Pladser, vi ved hver saadan Examen opnaaede, beholdt vi for første og anden Klassen Vedkommende til næste Examen. I ældste Klasse beholdt vi de Pladser hele Aaret, som opnaaedes ved Sommerexamen i anden Klasse. Der gaves den Gang for Jonstrups Vedkommende, da det jo var en Fortsættelse af det gamle Blaagaards Seminarium, ret betydelige Pengeunderstøttelser til Eleverne, deriblandt ogsaa til de mest trængende og dertil iøvrigt værdige Elever endog hele Fripladser og derudover endog 5 Rigsdaler i Lomme penge hvert Kvartal, og endnu yderligere Fritagelse for Ydelsen til Seminariefondet, 10 Rdl., forsaavidt man ikke

var Son af en Skolelærer. Sonner af Lærere var nemlig paa Forhaand fritagne for denne Ydelse. At jeg i det hele havde opnaaet, trods Pengehensynet, at kunne lade mig optage paa Jonstrup Seminarium var grundet paa, at min Pleiefader, Gaardeier Erhard Lützen, ved sin Broders, Godsinspektør Palle Lützens Indflydelse havde opnaaet, at jeg af den saakaldte Dronning Anna Sophie Reventlows Kasse som Understøttelse fik udbetalt det fornødne Pengebeløb til mit første Aars Op- hold paa Jonstrup, skont saadant, efter hvad der senere er bleven mig sagt, nok egentlig ikke faldt ind under denne Kasses Virksomheds Bestemmelser. Mere var der fra denne Side ikke at opnaa, og Udsigten var nærmest den, at jeg naar dette Aar var omme, af Mangel paa Penge kunde blive nødsaget til at forlade Seminariet. Nu var det imidlertid dengang en ret almindelig Forudsætning paa Jonstrup, at man, naar man ved Juleexamen havde staaet sig rigtig godt og bevisligt var meget trængende og derhos i alt øvrigt maatte erkendes for værdig, kunde opnaa hel Friplads allerede det andet Aar, hvilken man saa kunde gore Regning paa at beholde hele Seminarietiden ud. Spændingen vedrørende Udfaldet af min første Examen paa Jonstrup var derfor ret betydelig baade hos mig selv og hos dem derhjemme. Vi havde altid forud for Examen tre Dage, i hvilke vi var fri for Timer og som vi udelukkende anvendte til Repeteren i den alvorlige Anledning. Dette sammenlignede vi altid med hine tre mørke Dage, som rugede over Gosenland før Israeliternes Udgang fra Ægypten. Jeg havde mange ikke ganske smaa Pensa at arbeide mig igennem; og jeg er mig bevidst, at jeg gjorde mit Bedste, men om Aftenen, den sidste af disse tre mørke Dage, faldt jeg sammen af Træthed. Jeg sad paa den ene af Læsestuerne, og det gjaldt hele det gamle Testamente i Herslebs Bibelhistorie, og jeg var netop naaet til den Herodianske Periode; men det var sent paa Aftenen, og jeg følte mig yderlig træt. Saa kom den da fungerende Opsynsmand, nuværende Professor N. A. Larsens Fader, der var Dux i tredje Klasse, han satte sig ved Siden af mig (han skulde vistnok kalde i Seng), og for ham udtalte jeg mig om, hvorledes det forholdt sig, og jeg spurgte, om han ikke nok mente,

det gik an at lobe an paa, at jeg ikke skulde komme op netop i det, der endnu manglede. Hertil kunde han selvfølgelig kun svare, som jeg selv tænkte, at det skulde da være meget uheldigt, om et Spørgsmaal netop fra det ikke repeterede Stykke skulde komme til at staa paa den af mig ved Proven trukne Seddel. Jeg tror nok, at Forstanderen vist ikke engang havde holdt Examinationsprøve derover under den daglige Undervisning. Naa, Stykket blev altsaa ikke repeteret — men trods den vovede Forhaabning, trak jeg netop den Seddel, der krævede Redegørelse for den Herodianske Familie. Her stod jeg altsaa omtrent lige saa hjælpelos og fortvivlet som ved hin foran omtalte allerførste Examination. Med Bibelhistorien var der imidlertid heldigvis forbunden et Spørgsmaal i Bibelkyndighed. Dette gjaldt en Redegørelse for Hovedindholdet af Pauli andet Brev til Corintherne, og netop Hovedmomenterne af Forstanderens Forelæsning om dette Punkt stod ret klart i min Erindring, saa jeg havde en Fornemmelse af at have klaret mig ganske tilfredsstillende med Hensyn til dette Spørgsmaal; men jeg kunde alligevel umuligt tænke mig, at dette kunde ophæve Folgerne af min totale Vandgang i det første Spørgsmaal. Jeg folte mig derfor aldeles fortabt og var fuldstændig paa det Rene med, at jeg, i alt Fald nu maatte opgive ethvert Haab om den Friplads, der som et lokkende Lyspunkt havde staaet for min Fantasi. Min Tilstand var kort sagt for en Stund den sorteste Fortvivlelse. Til min store og glædelige Overraskelse viste det sig imidlertid, da det samlede Examensresultat blev opgjort, at jeg var bleven Dux. Hermed turde Spørgsmaalet angaaende min Forbliven ved Seminariet med temmelig stor Sikkerhed betragtes som afgjort. At Forstanderen vilde indstille mig til Fripladsen, og at de andre Lærere dertil vilde give deres Samstemning, var jeg paa Forhaand overbevist om. Man vil let forstaa, at min Glæde over saa lykkeligt at være kommen over nævnte skæbnesvangre Punkt ingenlunde var mindre end min forudgaaende Sortseen.

Seminariets Andenlærer var cand. theol. Morten Thomsen Becher. Han afløste i Marts 1848 den tidligere Andenlærer Caspar Christensen, der ogsaa var theologisk Kandidat og nu

havde faaet Præstekald. Becher var en meget flink og rar Mand og udfyldte sikkert Andenlærerposten saa godt, som det i Almindelighed kunde ventes af en Mand, hvis egentlige Livsmaal og Virkefelt laa paa et ganske andet Sted, og som kun betragtede denne Stilling som et Gennemgangsled til noget bedre. Man kendte dengang ikke en saa god Læreruddannelse som den, vore nuværende candidati magisterii faar. Man havde i gamle Dage jo Lærere ved Latinskolerne, som kaldtes *Lektiehørere*, og man tænker sig ved saadanne vist næppe Mænd, hvis Undervisning var videre aandfuld eller udbyttebringende, og stort anderledes vil man ikke kunne betragte den Undervisning, der præsteredes af Theologernes Flertal i gamle Dage. Der var jo gudbeaandede Undtagelser, og Jonstrup fik efter min Tid en saadan i nu afdøde Forstander Driebein.

Andenlærer Bechers Fag var: Dansk, Geografi, Naturhistorie, Fædrelands- og Verdenshistorie, Fysik og Tysk. De ved Undervisningen i disse Fag benyttede Bøger var: Velschows Geografi i Forbindelse med et dengang meget brugt Atlas, Bramsens og Dreyers Zoologi og Botanik (i dette sidstnævnte Fag var Undervisningen dog overdraget Fjerdelæreren Brask), Panums overordentlig lille Fysik, og i Tysk Peter Hjorts lille tyske Lærebog og sammes lille tyske Grammatik. Allens lille Fædrelandshistorie og Kofods fragmentariske Verdenshistorie. Ved min Afgang fra Jonstrup indfortes dog en anden Verdenshistorie. Lærer Becher gjorde sig ojsynlig megen Umage med sine Fag og vi havde saa megen Respekt for ham, at vi gennemgaaende samvittighedsfuldt forberedte os til hans Timer. Mest frugtbringende tror jeg nok hans Undervisning var med Hensyn til skriftlige Udarbejdelser i Modersmaalet. Angaaende Lærer C. Christensen veed jeg fra ældre Dimittender, der havde haft ham som Lærer, at han ikke var godt lidt blandt Seminaristerne. Man pleiede kun at benævne ham ved hans Fornavn, Casper, vist nærmest fordi han ansaas for, hvad Stil angik at være altfor fordringsfuld og umulig at tilfredsstille. Saadant kunde paa ingen Maade siges om Lærer Becher. Havde han i Timen, der fulgte efter, at de bedømte Stile var tilbageleverede, noget særligt at bemærke eller et eller andet

Vink at give, som kunde angaa os Alle, skete det altid paa en venlig og hensynstuld Maade. Selvfølgelig kunde ogsaa han blive vred, naar En eller Anden havde drevet det for vidt i Skodesloshed og Sjuskeri, som f. Ex. da Schou engang ved at indføre en Stil uden videre med en Finger strog hen over en Linie, han var misfornøiet med, hvilket selvfølgelig saa meget grimt og svinagtigt ud, saa meget mere, som Schous Skrift havde temmelig tykke Træk. Da var Becher vred, og der vankede naturligvis en alvorlig Irettesættelse. Man kunde altid see, naar Becher var vred, og det var han ofte. Han blev da meget rød i Ansigtet; men han forlob sig aldrig. Den foran nævnede Schou var for Resten ubetinget den bedst forberedte af os allesammen, og han havde gode Sprogkundskaber. Det skal saaledes være hændet engang efter, at jeg havde forladt Seminariet i Anledning af min Indkaldelse til Militærtjenesten, at han skrev en dansk Stil paa Tysk — hvad jo egentlig ikke var Meningen. Becher var dygtig i Tysk, men kunde ingen Sprogfeil paavise i Stilen. Det blev sagt, at Schou kunde skrive en Stil ogsaa paa Fransk, men om dens Feilfrihed turde Becher ikke udtale sig. Det Fag, i hvilket Lærer Becher tarveligst gjorde Fyldest, var vistnok Fysik. Nogen Undskyldning i saa Henseende maa den Omstændighed uimodsigeligt kunne paastaas at være, at der, naar undtages en Atwoods Faldmaskine, ingen Fysikapparater fandtes paa Seminariet. Hvorfor man netop havde fundet paa at anskaffe dette Apparat, skal jeg ikke kunne sige. At Autoriteterne overhovedet ikke har anseet Fysik for videre nyttig for Seminaristerne fremgaar iovrigt af, at den Bog, vi undervistes efter, nemlig P. L. Panum: Methodisk Ledetraad til Brug ved Undervisningen i Naturlærens Begyndelsesgrunde (126 Sider), en ret ny Bog, idet den var udkommen 1844, men dog altfor barnlig for Seminarieelever. Interessen for Fysik var imidlertid stor baade hos Forstanderen og hos saa at sige alle Eleverne, og mange af os købte større Boger, som vi selv søgte at bruge som Veiledning. Da jeg senere blev Skolelærer paa Falster, lærte jeg H. Mortensen at kende, han var dengang, efter at have ligget en Tid ved Polyteknisk Læreanstalt og der have haft H. C. Ørsted til Fysik-

lærer, Lærer ved Næsgaard Agerbrugsskole og ved at besøge ham der fik jeg i denne Skoles meget righoldige Samling af fysiske Apparater seet adskillige Experimenter udført.

Tredielæreren paa Jonstrup var Seminarist Rasmus Andersen, dimitteret fra Blaagaards Seminarium. Han var tidligere Lærer i Skovlunde, Ballerup Sogn nær ved Jonstrup, men blev i 1811 kaldet som Lærer i Musik og Sang samt Matematik og Regning paa Jonstrup. Som Lærer i Musik og Sang maatte han sikkert anses som meget dygtig, og han var uagtet sin hoie Alder overordentlig samvittighedsfuld. Der fandtes paa Seminariet endnu i min Tid nogle ganske yderst simple Klaverer, som ved diverse Huller efter Kanonkugler bar synlige Vidnesbyrd om, at de stammede fra Blaagaard, som jo i 1807 blev odelagt ved de engelske »Blus og Brande«. De var overordentlig simple i deres hele Udstyrelse og viste ved paa Tasterne som Mekanisme kun at have nogle Messingstifter, ved hvilke Strængene sloges an, at de kun var beregnede paa at tjene som Øvelsesinstrumenter, hvortil de ogsaa troligt blev benyttede. Disse Instrumenter eller »Hakkebrædter«, som vi kaldte dem, blev hver Søndag Formiddag samvittighedsfuldt stemte af gamle Andersen for dog at være saa brugbare efter deres Bestemmelse som muligt. Det kan sikkert med Foie siges, at Eleverne paa Jonstrup under Andersens Veiledning, hvad disse to Fag angaar, nogenlunde bragte det saa vidt, som Vedkommendes Evner og samtlige givne Omstændigheder gjorde det muligt. Flerstemmig Sang dreves flittigt ikke blot i, men stundom ogsaa udenfor Timerne, ofte ogsaa af Seminaristerne paa egen Haand. For at saa mange som muligt kunde bringe det til, naar de engang fik Embede, at kunne spille Orgel, hvor saadant krævedes, fandtes der ogsaa et ganske godt Orgel samt et saakaldt Positiv. Paa dette maatte Seminaristerne af ældste Klasse hver Morgen skiftevis spille Melodien til en Salme, som blev sunget af alle Klassernes Elever, og derpaa oplæste en af dem selv forfattet og forinden for Forstanderen forevist Bon. Efter denne Morgenandagt begyndte saa Undervisningen. Som Grundlag for Indøvelsen af de nærmestliggende Elementer af Musiktheorien benyttedes en Musiktheori af Muth Rasmussen. Der

var iblandt Eleverne ikke saa faa, der havde bragt det ret vidt i at spille Violin. Heri gav Lærer Andersen dem rigelig Leilighed til yderligere Udvikling ved sammen med dem ret hyppigt at udføre forskellige større Musikstykker, Ouverturner etc., udsatte for flere Stemmer og Instrumenter. Kunde En eller Anden ogsaa spille Bratsch, Violoncel eller Floite, var saadant altid i høi Grad paaskønnet. Saadanne Sammenspilovelsers var jo for os alle fornoielige Oplevelser. Jeg selv havde i min Barndom og Tiden forinden min Optagelse paa Seminariet ikke, skønt jeg altid havde yndet og glædet mig ved Musik og Sang, haft Leilighed til heri at drive det videre end til Husbehov. Jeg havde imidlertid dog, da det tit foltes som et Savn, at der ikke fandtes nogen, som kunde spille Violoncel, af Interesse for dette Instrument øvet mig saa meget paa samme, at jeg ved en Aftenunderholdning nogenlunde taaleligt kunde udføre Violoncelstemmen i det ved denne Leilighed valgte Musikstykke. Jeg har ikke rørt nogen Violoncel hverken før eller senere.

Som sagt, Lærer Andersen var sikkert en meget duelig Musik- og Sanglærer. Om det samme kan siges om ham, forsaavidt Talen er om Regning og Matematik, hans Samvittighedsfuldhed i Ære, kan vel nok, mildest talt, betragtes som tvivlsomt. Med Hensyn til Regning, da gennemgik han her i det første Aar det almindelige vedrørende de forskellige Regningsarter. Det var mig ikke bekendt, at han benyttede nogen bestemt Bog som Veiledning, men det lod til, at han altid var rigeligt forsynet med Opgaver til Øvelse i Timerne. Forresten maatte vi det første Aar skrive noget, som sædvanligt benævntes et Cifferhæfte. Dette bestod i, at vi, hver Gang han havde holdt et af de ovenfor nævnte Foredrag om et Regningsfacit, skriftligt skulde gengive Indholdet af dette Foredrag. I Aarets Lob blev dette Cifferhæfte, naar der hver Uge holdtes et saadant Foredrag, til en ikke ganske lille Bog. Hermed forholdt det sig imidlertid saaledes, at mange Elever, naar de blev dimitterede, overlod tilbageblevne Kammerater deres Cifferhæfter. Der fandtes altsaa mellem Eleverne en Mængde gamle Hæfter, skrevne for adskillige Aar siden, og mange Elever

klarede sig saa med blot at afskrive dem. Jeg havde imidlertid allerede strax efter min Optagelse foresat mig aldrig at tilsnige mig noget ad uærlig Vei. Jeg gav mig derfor aldrig af med saadanne Ting, som f. Ex. at skrive matematiske Formler paa Manchetterne, paa Uhrskiven eller lignende, og jeg udarbejdede strax fra Begyndelsen af mit Cifferhæfte selv. Dette mærkede Lærer Andersen snart og han sagde ved Leilighed: »Rasmussen skriver sgu sit Cifferhæfte selv; det kan jeg se.« Saavidt hvad Regning angaar. I Matematiken var Andersen endnu uslere end i Regning. Han benyttede Ursins Aritmetik og ligeledes hans Geometri. Ogsaa her holdt Andersen »Foredrag«; men disse bestod væsentlig kun i en bogstavelig talt ordret Gengivelse af Bogens Ord. Af Aritmetiken havde jeg dog forinden Optagelsen paa egen Haand gennemgaaet Afsnittene om Decimalregning og Bogstavregning samt lidt om Kvadrat og Kubikrod og Roduddragning, saa det, der nu krævedes, forekom mig ikke altfor mesopotamisk. Anderledes med Geometrien. Om denne havde jeg saare ringe Begreb til at begynde med. Et af Bogens første Stykker var Beviset for, at Vinklerne ved Grundlinien i en ligebenet Trekant er lige store. Dette Bevis var i Ursins Geometri fort ved Hjælp af forskellige Hjælpelinier, altsaa paa en lidt omstændelig Maade, som gjorde Sætningen lidt indviklet og vanskelig for mangen Begynder at komme over, især da, naar de skulde over den ved gamle Andersens Hjælp. Vi kaldte derfor denne Sætning »Æselsbroen« og havde den Mening, at naar vi først var kommen over den, saa faldt efterhaanden alt det følgende lettere. Dette viste sig iallfald rigtigt for mit Vedkommende. Geometrien blev mig lidt efter lidt mere og mere kær. Jeg erindrer ikke, at Andersen nogensinde gav sig af med at indove Ligninger med os. Der fandtes imidlertid i 1848—49 i ældste Klasse en Seminarist ved Navn Andreas Hjorth fra Ronne, han var usædvanlig dygtig i omtrent alle Fag og han blev iovrig siden et Stykke af en Videnskabsmand. Til ham tyede vi gerne hen, naar der var noget, vi ikke selv kunde klare os ud af. Var en eller anden matematisk Nod os for haard, saa var han Mand for at kunne hjælpe os over Vanskelighederne. Hjorth var ogsaa sikker i Botanik. Det ærgrede mig senere ikke

ogsaa her at have profiteret af hans Viden og Velvillie; men da havde jeg ingen Interesse i denne Retning. Den kom først senere. Som Botaniker blev Hjorth siden en Capacitet. At jeg i det mindste dog fik en lille Smule Greb paa at løse en Ligning, har jeg ham at takke for. Gamle Andersen søgte sin Afsked samtidig med min Klasses Dimission i 1851. Han døde 1870 i København.

Fjerdelæreren var Johan Christian Immanuel Brasch. Han var Seminarist fra Jonstrup, dimitteret 1839. Han var en flink og venlig Mand, der altid stod i et godt Forhold til Seminaristerne og sikkert ogsaa mente det ærligt baade med os og de Fag, der var ham betroede; men der kom kun lidt eller næsten Intet ud af hans Bestræbelser. Han var saa underlig holdningsløs. Hans Fag var Botanik, Gymnastik samt Tegning og Skrivning, ligesom han ogsaa forestod Ledelsen af Seminariets Øvelsesskole. Af Bramsen og Dreyers Zoologi og Botanik gennemgik han den sidste Del med os, men hvad han fik ud af denne Gennemgang var tilvisse overmaade lidt. Han holdt nok Foredrag i Timerne vedrørende Botaniken; men det staar for mig, som om han ikke evnede at bibringe os nogensomhelst Interesse for Planteverdenen. Han fortable sig som oftest i en Beskrivelse af de tropiske Skoves overdaadige og henrivende Blomsterrigdom og talte mystisk om Planternes forunderlige Kræfter, men noget positivt lærte han os ikke. Det hed sig, at vi paa Exkursioner skulde lære Planterne at kende; men vi gjorde altid Narrestreger dermed, thi i Virkeligheden vidste Brasch ikke Besked med Noget ude i den fri Natur. Jeg lærte ved disse Udflugter ikke en eneste Plante at kende, og jeg ved bestemt, at det gik alle de andre i første og anden Klasse paa samme Maade. Der var dog een eneste Plante, vi alle kunde finde, og som vi hver især samvittighedsfuldt kom hen til ham med for at faa Oplysning om Navnet. Nu veed jeg ikke mere, hvilken Plante, Talen her var om; men Navnet, som blev os opgivet, var: »Brændende Kærlighed«. Man skulde synes, at disse Exkursioner maatte trætte og ærgre ham, men det mærkede vi aldrig noget til.

Med Gymnastiken gik det saaledes, som det vist almindeligt

den Gang plejede at gaa, hvor man ikke havde en militært uddannet Mand til at lede den. Nachtegalls Lærebog skulde vist egentlig benyttes, men jeg erindrer ikke, at vi beskæftigede os med den. Fordringerne ved Dimissionen var jo heller ikke store. At der senere, da der ved Seminariet ansattes en Underofficer til at lede denne Undervisning, opnaaedes væsentlig mere, er jo saa ganske selvfølgelig.

Medens det nutildags er Frihaandstegning, der drives ved Seminarierne, altsaa ogsaa ved Jonstrup, var det i min Tid kun, hvad man kort og godt plejede at kalde Klodstegning, hvori vi fik nogen Øvelse og ved Hjælp af hvilken der søgtes os bibragt nogen Forstaaelse af Begrebet Perspektiv. Tør jeg slutte fra mig selv og adskillige andre, som jeg nok tør dømme lidt om i denne Retning, saa opnaaedes dette ogsaa i det hele ret tilfredsstillende. Der var som Hjælpemiddel ved disse Tegneøvelser en større Samling af omhyggeligt og efter aldeles bestemt Maal forfærdigede Klodser af Bøgetræ. Grundformen var en Kubus med en Sidelinie af vist omtrent 3 Tommer. Alle de øvrige større Klodser var kun en Gentaagelse af denne Kubus forlænget i den ene Retning 2, 3, 4 eller flere Gange, saa mange Gange nemlig, som der ved denne Tegning kunde skønnes at være Anvendelse for. Man vil let forstaa, at der af dette System af Klodser kunde opstilles mange forskellige Figurer, som saa skulde gengives ved Tegningen. Til Opstillingen af Figurerne som Tegneopgaver hørte ogsaa et tilhøvet og malet Brædt, paa hvis ene Kant Klodsernes Grundmaal var afmærket med Numre i hele Brædtets Længde. Dette Brædt blev saa lagt paa et af vedkommende Lærestues Borde med den afmærkede Kant udad, og paa samme blev saa Opgavefiguren opstillet. Det blev nu Elevernes Sag at gengive denne Figur saa nøjagtigt som muligt efter den Stilling, de hver især indtog over for samme, saaledes som den virkelig viste sig for Vedkommendes Øje. For at kunne dette maatte man først udfinde et Punkt, som kaldes Hoved- eller Øjepunktet, og et andet, som hed Distancepunktet. Naar alt dette var ordnet, og det var ikke nær saa vanskeligt, som det efter denne Beskrivelse maaske kunde synes, saa løstes Opgaven ganske let ved Hjælp af Blyant, en Lineal og en Passer samt et Stykke

Sytraad eller tyndt Seilgarn, hvilket sidste var nødvendigt, for at man kunde finde Distancepunktet. Jeg har behandlet denne Slags Tegning saa omstændeligt, fordi den formentlig ikke mere noget Steds er kendt eller anvendt. Jeg erkender, at jeg aldrig i min Undervisning har haft Leilighed til at anvende min Kundskab i denne Retning uden netop, da jeg hjalp til med at forberede den senere Lærer i Gilleleje, Peter Olsen, til Seminariet; men jeg har haft megen Glæde deraf, idet denne Viden har hjulpen mig til bedre at forstaa og nyde Synet af mange Billeder, saasom dem i Tidsskriftet »For og nu«. Til yderligere Studium af dette Fag fandtes der ogsaa ved Seminariet en Samling af perspektiviske Tegninger af Architect og Professor G. F. Hetsch, som det var ikke faa blandt os en Fornøjelse at stifte nærmere Bekendtskab med. At den Undervisning i Tegning, der nu anvendes ved Seminarierne, de private saavel som de offentlige, nemlig Frihaandstegning, er langt mere hensigtsvarende og i langt højere Grad kan komme Skolen til Nytte, er en given Sag. Hvorledes man egentlig er kommen paa den Idee at indføre perspektivisk Tegning som Undervisningsfag paa Jonstrup, synes ikke let at forstaa. Men enhver Tid har jo gerne sin Kæphest, og af saadanne har i Tidens Lob de mange fremragende og ihærdige Venner af Oplysningens Fremme haft ikke saa ganske faa. Man erindre blot den saakaldte »Indbyrdes Undervisning«, hvilken jeg imidlertid aldrig har kendt, fordi den ikke, ialtfald i *min* Barndom, anvendtes ved Skolerne paa Christianssædes, altsaa Exellensen, Statsminister C. D. Reventlows Gods.

Ved min Optagelse som Elev paa Jonstrup blev der, blandt de Ting, det blev mig paalagt at medbringe, ogsaa nævnt en Spade, et Skuffejern og en lille Haverive. Dengang fandtes der ved Seminariet intel Gymnastikhus og ingen Gymnastikapparater udover de ved alle Skoler paa Landet værende Apparater som Klatremaskine, Gangbrædt, Springstøtter og Springtov. Gymnastikhuset med Bolig til Sang- og Musiklæreren byggedes senere. Den hele Plads udenfor Seminariebygningen, Gymnastikpladsen fraregnet, var inddelt i smaa Havestykker saaledes, at enhver af Eleverne i første og anden Klasse kunde faa sit

Stykke, som de kunde benytte ganske som de selv vilde, men som det var dem paalagt at dyrke med Blomster eller maaskee med saadanne Havesager, som de mente selv at kunne faa Anvendelse for; men det skulde holdes i en pæn Orden, og mange af os satte ogsaa en Ære i at kunne fremvise et saa vel beplantet og vel holdt Havestykke som muligt. De ovenfor nævnte Haveredskaber købte vi saa af dem, der afleverede deres Stykker ved at komme i ældste Klasse. Havedyrkning var nemlig ogsaa et Fag, hvori der skulde gives Undervisning. Læreren i dette Fag var en gammel Lærer i Stenlose ved Frederikssundsvejen, O. J. Gebaaer. Han kom paa visse Dage for at holde Foredrag om Havedyrkning, Plantning, Podning, Okulering, o. s. v. Nogen Examination angaaende, hvad der var gennemgaaet, blev imidlertid aldrig foretaget ligesaa lidt som der forlangtes noget som helst skriftligt Arbejde i den Retning. Det hele var kort sagt fuldstændig Humbug, om ellers noget kan kaldes med dette Navn. Det var i Grunden Synd for den gamle Mand, men vi sjoflede næsten Allesammen hans Fag, thi da vi aldrig, hverken til daglig eller til Examen, blev examinerede, lod vi i vor ungdommelige Dumhed hele Undervisningen blive Loier. I alt det andet vidste vi dog, der kom en Opgørelse baade efter Foredragene og ved Halvaarets eller Aarets Slutning og endelig til allersidst den store Opgørelse, der gjaldt for hele Livet, og af hvilken vor Fremtid efter Beregningen var afhængig, men det var nu en Gang saaledes, at Gebaaers Timer skamløst og ganske aabenlyst benyttedes f. Ex. til Brevskrivning eller Morskabslæsning eller til at man beskæftigede sig med helt andre Fag, som man aabenlyst sad og arbejdede med. Det er umuligt, at dette Forhold ikke har været Gebaaer bekendt. Han kunde jo umuligt blive fri for at se det, omend hans Øine ganske vist var gamle. At han ikke, selv om han vidste, at der aldrig kom til at foreligge en Examen, satte os Stolen for Døren og tiltvang sin Undervisning Respekt for Fagets egen Skyld, er uforstaaeligt.

Det hændte sig i min Tid temmelig almindeligt, og det samme har vel sagtens funden Sted baade for og efter, at en Aspirant har vist sig saa vel forberedt, at han straks har kun-

net optages i anden Klasse og altsaa har kunnet gøre sig færdig paa 2 Aar. Dette var ogsaa Tilfældet ved Optagelsesproven i 1849. Da meldte der sig en Mand, der ikke alene var dygtig nok til strax at kunne træde ind i min Klasse, men hvis Navn med Straaleglans senere blev indskrevet i Jonstrups Annaler, og vil staa saaledes, saa langt som dets Historie vil komme til at række fremad i Tiden, og hvis smukke Melodier endnu i lange Tider vil være kendte overalt i Landet. Denne Mand var Niels Carl Vilhelm Mortensen.

Han var Son af daværende Andenlærer ved Borgerskolen i Kerteminde, Ludvig Ditlev Mortensen, dimitteret fra Bernstorfsminde 1806. Denne Hædersmand fremstillede ved personlig Nærværelse sin Son til Proven. Jeg erindrer, at jeg fik Leilighed til at vexle nogle Ord med ham og blandt andet, at han spurgte mig, om vi ved Matematikundervisningen ogsaa kom til at befatte os med Ækvationer. Hvad jeg svarede hertil, erindrer jeg ikke saa noie. Nej svarede jeg ialtsald ikke, da det selvfølgelig vilde have forekommet mig som en Falliterklæring for Jonstrup, naar man i en saa lille By som Kerteminde gav sig af dermed og oven i Kobet benyttede den latinske Benævnelse, medens vi altid brugte det danske Ord Ligninger. Efter hvad jeg derom har bemærket under Omtalen af Lærer Andersen, vilde Nej nærmest have været det korrekte Svar paa dette Spørgsmaal, skønt det dog gerne kan være, at jeg allerede da hos A. Hjorth i ældste Klasse havde faaet nogen Oplysning om, maaskee ogsaa lidt Øvelse i Løsningen af herhen hørende Regneopgaver.

Carl Mortensen kom altsaa rejsende langt borte fra lige ind i min Klasse, og vi maatte med Beskæmmelse erfare, at han var en fremragende Dygtighed, der stod over os. Han tegnede bedre end vi, og han kunde, naar han gjorde sig Umage dermed, skrive saa vidunderligt smukt, at hans Arbejde stod som det var trykt. Tidligere havde vi i de særlige Skrivetimer ganske vist gjort os saa megen Umage, som det var os muligt; men noget Forbillede i saa Henseende havde vi ikke haft. Hvor smukt Lærer Brasch kunde skrive, erindrer jeg aldrig at have seet nogen Prove paa; men fra nu af stillede vi os alle den Op-

gave saa godt som muligt at efterligne Mortensens Skrift, og det med den storst mulige Ihærdighed. Det er naturligvis overflodigt at bemærke, at Udfaldet af disse Bestræbelser faldt hoist forskelligt ud. Han noiedes ikke med at skrive; men han prydede tillige gerne Marginen i sin Skrivebog med et Slags Arabesker, hvilke han pleiede at udføre, naar der af en eller anden Grund vankede en Kop Kaffe. En lille Draabe af denne af os alle værdsatte, men til daglig ret sjeldne Vædske, var ham et velkomment Tegnemateriale. Det virkede paa det hvide Papir omtrent som en Art Crèmefarve paa Kniplinger eller Gardiner. Hans sidste Skrivebog havde jeg, længe før jeg paa Grund af Indkaldelse til Militærtjenesten forlod Seminariet, sikret mig hans Løfte om; men da jeg 1851 var ude paa Seminariet for at faa min Dimissionsattest, der først havde kunnet udstedes samtidig med mine Klassekammeraters, og søgte efter den, var den forsvunden. En anden havde ogsaa haft Lyst til den og var kommen mig i Forkobet, hvilket jeg ikke var saa lidt ked af. Ogsaa i Violinspil stod Carl Mortensen høit over os, men uagtet han havde saa uhyre meget forud for alle sine Samtidige, var der ikke Spor af, at han paa nogen Maade viste Tegn paa, at han folte sig hævet over os. Han var i alle Maader en saa god Kammerat, som vi kunde ønske os. Vi beundrede maaske mest af Alt hans deilige Violinspil, og vi samlede ofte i mangan en Morkningstime i Klynger om ham for at høre og nyde hans deilige Fantasier paa Violinen. Det var ikke let at sige, hvem der var mest utrættelig, han eller hans Tilhørere. At han ret snart kom til at spille en fremragende Rolle paa Seminariet, var saa ganske selvsølgelig. Skulde Eet eller Andet arrangeres, var det en given Sag, at han stillede sig i Spidsen derfor. At der oprettedes en Samling af gode skønlitterære Boger og i den Anledning lagdes en bestemt Plan med Forudbestillingsprotokol for Afbenyttelsen skyldtes, baade hvad Ideen og Udførelsen angaar, alene ham. Gjaldt det en Aftenunderholdning, blev det ogsaa i det væsentlige ham, Ordningen nærmest kom til at paaahvile. Ved sin Indtræden paa Seminariet medførte han en Del for Seminariet ganske ny og meget smukke Sange, udsatte for 4 Stemmer.

Sammen med Anders Christensen og Hækkerup af vor Klasse samt mig dannede han en Sang-Kvartet. Vi indovede saa med hinanden de nys nævnte Sange, naturligvis tilligemed andre af de ved Seminariet benyttede 4-stemmigt udsatte Sange. Øvelserne i denne Quartet mindes jeg altid med megen Glæde. At Mortensen efterhaanden blev en mere og mere fortrolig Gæst hos Forstanderen var saa ganske naturligt. Professorens ældste Datter Louise spillede Fortepiano med vistnok ikke ringe Færdighed, skont hun ikke i nogen væsentlig Grad var musikalsk. Til hendes Pianospil spillede Mortensen ofte Violin. Hvad dette sigtede til, var os alle klart; men overfor os vedblev Mortensen ganske at være den samme. Det var ikke saa sjældent, at Mortensen foretog Spasereture sammen med flere af os andre. Han kunde i saadanne Tilfælde, uden at vi sagtnede vor Gang, godt falde i med at synge en eller anden Sang. At synge gaende kunde jeg derimod allerede dengang ikke udholde. Jeg table hurtigt Vejret, som man siger, naar jeg begyndte derpaa.

Mortensen og jeg var altsaa Klassekammerater henimod $1\frac{1}{2}$ Aar. I Sommeren 1850, da jeg altsaa fra 1. Juli var rykket op i tredie Klasse, var jeg paa Session. Det var jo det sidste Aar af den første slesvigske Krig. Jeg blev taget til Kavallerist og havde som saadan saa smaat haabet at blive fri for at blive indkaldt, til jeg havde overstaet Dimissionsexamen; men saa skete det, at alle vi fra Kobenhavns og Frederiksborg Amt af det Udskrivningshold, uanset, hvad vi var taget til, blev indkaldt til Infanteriet. Jeg sad netop om Aftenen den 8. November Kl. 8 i Orgelstuen og ovede mig paa Orgelet, da der kom Een, som stak mig en Seddel i Haanden. Det var mit Pas fra Lægdsmanden i Værlose, og det lod paa, at jeg den 12. November skulde møde i Exerceerhuset i Gothersgade som Rekrut. Det var i Lobet af det sidste Par Aar hændet, at enkelte af Eleverne i tredie Klasse paa samme Maade var bleven indkaldte. De havde saa faaet Tilladelse til, inden de forlod Seminariet, ekstraordinært at blive dimitterede. Dette kunde selvfølgelig kun ske paa den Maade, at Lærerne ved den mundtlige Prove censurerede hinanden. Jeg havde rigtignok dengang jo kun været lidt over 4 Maanedre i ældste Klasse og kunde

i hoi Grad haft behov at faa hele Aaret med. Der var imidlertid jo ikke andet for, end at ogsaa jeg maatte se at faa Tilladelse til over Hals og Hoved ogsaa at tage min Afgangsexamen saa godt, som det under de givne Omstændigheder lod sig gore. Jeg gik oieblikkelig ind til Forstanderen for at søge at opnaa denne Tilladelse. Efter et Øiebliks Overveielse svarede han, at saafremt de andre Lærere ikke havde noget derimod, saa havde han det heller ikke. Imidlertid maatte jeg jo uopholdelig henvende mig til dem hver især for at opnaa deres Samstemning. Dette var hurtigt gjort. Resten af Aftenen til Kl. 12 benyttede jeg saa til at give de forskellige Fag en lille Omgang paa de Punkter, hvor jeg syntes, det haardest kunde behoves. Den 9. og 10. udforte jeg saa mine skriftlige Prover, den 11. fandt de mundtlige Prover Sted, og den 12. modte jeg og blev modtaget efter Passets Lydende. Der blev saavel fra Lærernes Side som fra Elevernes Side vist mig saa megen venlig Deltagelse og Opmærksomhed som paa nogen Maade muligt. Der foranstaltedes f. Ex. i den givne Anledning en lille Afskedsfestlighed for mig, og nogle af mine Kammerater skænkede mig et Album med lose Stambogsblade, hvoraf hver især skrev saadanne venlige Mindeord, som just i Øieblikket faldt dem ind. Nogle af Bladene blev dog ikke færdige dengang, men eftersendtes pr. Post. Jeg hidsætter her tre Prover:

Blandt de Kammerater, jeg mindes med storst Veneration, vil jeg nævne Peder Larsen, Fader til nuværende Professor N. A. Larsen. Han var ikke mindre end 25 Aar gammel, da han blev optaget paa Seminariet, hvilket havde sin Grund i, at han først havde været Underofficer; A. Hjorth, der blev Botaniker og Geolog; Chr. Boberg, der blev Overlærer ved en Kommuneskole i Kobenhavn, og J. Skjoldager, der blev Lærer i Helsingør. Desuden Chr. Bau, Maglebrænde paa Falster; N. J. Jorgensen, først ved Dovstummeinstituttet i Kobenhavn, saa Lærer i Elmelunde paa Moen; Hoyer, en Tid Lærer paa Jonstrup, (H. Mortensens Formand), og endelig mine egne Klassekammerater Carl Mortensen, Hækkerup og A. Christensen; den første af disse har jeg omtalt udforligt nok, den anden blev Lærer i Præsto og Christensen kom til Øster Egesberg.

Skær, minns ^{de} hiedens Polys vante,
Mintak Klouster minn Jau,
Had da dette Blad sig mint
Mandagari om mig sigind. -

Sin fante Mand
Chr. Rasmussen
(fr. Kjøbenhavn i Ryeland)
Jordstift, d. 12. November 1850. -

Hans Rasmussen!!

Skjævt er det kæreste Sags er en mange,
Leds jag at fatte det det Mord.
Leder vil jag ogsaa mange Gange
Leds jag sig under hvide Fod
Jas du end i Døden saaler
Minne bafte Sufter følge sig;
Maatte ogsaa fjendens sine saaler
Leds foran færdbringeren om mig.

Jordstift den 1. December 1850.

Sin Hens
Hans Peter Hansen.
Kjøbenhavn, den 1. Dec.

Prøver fra Hans Rasmussens Stambog.

(Brøchner Larsen døde 1891 som Skoleinspektør i København
og H. P. Hansen 1901 som Lærer i Hellested).

Undervisningen har vi Alle uden Undtagelse maattet supplere efter Examen og for mig staar det som om vor allerstørste Mangel, da vi kom ud i Verden, var den, at vi ikke kunde Sprog. Tysk lærte Mange af os ret godt, men om andre Sprog havde vi ingen Forestilling. Selv har jeg derfor med stor Moie senere lært en Smule Engelsk og betydeligt mere Fransk, saa at jeg efterhaanden naaede til at kunne læse enhver fransk skonlitterær Bog, jeg ønskede at gøre Bekendtskab med. Alligevel nærer jeg nogen Frygt for, at man, hvis man virkelig, hvad der jo til Tider tales om, vil indføre Sprogundervisning paa Seminarierne, vil kunne naa noget ordentligt Resultat. Det er der ikke Tid til, medmindre man iforveien, for Optagelsen, har lært Sprog, mindst saa meget, som der forlanges til Præliminærexamen.

Elevmaterialet var dengang for blandet og vedblev vist at være det endnu i mange Aar derefter. Vi 15 i min Klasse havde det saaledes, at een var fra Kobenhavn, een fra Holbæk, een fra Frederikssund, alle de andre var fra Landet og tre af dem var Lærersonner, de 9 var Almuefolk. Disse sidste stod til at begynde med afgjort tilbage for alle de Andre og navnlig forstod de ikke saa godt at bevæge sig imellem andre Mennesker og at tale for sig, naar det i Undervisningstimen forlangtes, at de skulde gøre Rede for et og andet Forhold. Hvad mig selv angaar, havde jeg stor Moie med at aflægge mit grimme, lollandske Sprog, der afveg saa meget som tænkes kan fra det gængse danske Talesprog. Mange andre Seminarister har sikkert i den Retning haft lige saa stor en Kamp at bestaa som jeg, men mærkeligt nok er der ogsaa dem, som slet ikke har villet vænne sig af med deres provinsielle Sprog.

Mit Soldateraar.

Det var altsaa falden i min Lod at opleve omtrent hele den første slesvigske Krig paa Jonstrup. Det var ganske vist, da jeg forlod Seminariet for at melde mig som Rekrut, min Tanke, og jeg kan godt sige mit Haab, ogsaa at komme til at indtræde

Rene Engel! rids med sandre Din
Mine Ønsker uden Bram og Smiger!
Sjæle er de — dog vil vist min Ven
Nøies med dem!, som jeg hev dem siget:

God! lad følge,
Hjærtigt lad ombølge
Vennen, der nu bort fra os maa gaa:
Fred og Glæde!
Hjærtighed herude!
Salighed hvor ingen Skygger naa!

Jonstrup d. 11^e November 1850

Carl W. Mortensen

51

Hans Rasmussen

Prøve fra Hans Rasmussens Stambog.
(Carl W. Mortensen døde som Seminarielærer paa Jonstrup).

i Rækkerne af dem, der saa heltemodigt og heldigt kæmpede imod den frække Oprørerskare, der vilde frarove os vort gamle Grænseland. Det var i den deilige Tid, da »Aanden fra 48« raadede ikke blot paa Jonstrup, men over det hele Land, da vi Alle folte os som Danske og var villige til at ofre baade Gods og Liv for Konge og Fædreland, for Ære og Ret. Hvor var vi ikke spændte, inden vi igennem Bladene fik Underretning om Udfaldet, naar vi vidste, at der var sket noget betydningsfuldt paa Krigsskuepladsen! Hvor jublede vi ikke, da Rygtet naaede os om det sejrige Udfald fra Fredericia, om Sejrene ved Dybbøl og Isted og om det saa dygtige Forsvar af Frederiksstad, hvor ærligt delte vi ikke Sorgen over Olaf Rye, Schleppegrell, Læso og de mange andre faldne Helte, ligesom ogsaa Stoltheden over saa tapre og dygtige Mænd som Generallerne Bülow, Krogh, de Meza og Oberst Helgesen! Vel havde, inden jeg forlod Seminariet, de saakaldte Bondevenner begyndt at reise Hovedet og hverve Tilhængere; men det for Folk og Land saa ulykkebringende Partivæsen, saaledes som vi kender det nutildags, havde endnu ikke fortryllet eller forgiftet Befolkningen. Forholdene var dengang i alle Retninger jo uendelig simplere og tarveligere, end de er nu. Dette gjaldt naturligvis ogsaa for Militærets Vedkommende. Jeg glemmer aldrig den første Nat, jeg tilbragte paa Solvgades Kaserne. Nu er det jo saa, at hver Soldat faar sin egen Seng; men den Gang var man altid to om en Seng, hvilket jo paa forskellig Maade ofte kunde være mindre behageligt. Jeg fik til Slof en Bondekarl vistnok fra Kulsviereggen, saa vidt jeg crindrer en ganske pæn og ordentlig Karl for Resten. Der var naturligvis paa samme Stue ikke saa faa Senge, alle forsynede med faststoppede Ho- eller Tangmadratter, Lagner samt et uldent Tæppe som Overdyne. Det var hele Sengeudstyret, og til en Begyndelse forekom dette Leie mig lovlig haardt; men efterhaanden kom jeg til den Erkendelse, at dette netop var et rigtig sundt og rart Leie. En af Rekrutterne paa samme Stue som jeg raabte hele Natten: »Uh, Fjeren trykker mig, Fjeren trykker mig,« og hvor meget vi andre end tyssede og skændte paa ham for at faa Ro, blev han dog ved sit. Han kunde paa ingen Maade

forsone sig med Fjerens Tryk. Der gik da heller ikke ret mange Dage, inden han deserterede. Hans Moder bragte ham dog snart tilbage. Det viste sig, at det var en noget enfoldig Stakkel, som der kun var meget lidt at stille op med. Han vedblev at desertere. Næste Morgen begyndte saa vore Øvelser. I den Anledning blev vi langs ad Volden, Norrevold og Østervold, og gennem Østerport, over Fæstningsgraven og Ravelinen ad Østerbro fort ud til Blegdamsfælleden. Forst maatte vi indoves i den rigtige Retstilling med Brystet frem og Maven ind samt den militære Hilsen med Haanden til Huen. Men der var selvfølgelig overmaade meget andet, der skulde læres, og der gik en lille Tid, inden vi fik et Gevær at ove os i Grebene paa. Paa vor Tur til Fælleden paaserede vi Portvagten ved Østerport; men da vi den forste Dag, da vi forte Gevær med os, endnu ikke havde lært at tage Geværet paa Skulder, saalidt som noget andet af de mange andre Greb paa dette Vaaben, var det saare ydmygende for os at passere Portvagten, uden at der vistes os den ellers sædvanlige Honnor, at hele Vagtmandskabet maatte træde under Gevær for at skuldre for os, medens vi passerede, hvilket dog skete, da vi efter endt Øvelse marcherede hjem igen, og havde lært den rette Maade at bære Geværet paa og at skuldre. Øvelserne dreves nu daglig, dels paa Fælleden, dels i Exerceerhuset ved Gothersgade, hvor vi havde dels Gymnastik med de mange Øvelser og Spring paa den saakaldte Træhest, dels Bajonettægtning. Min legemlige Smidighed har aldrig været og blev heller aldrig ret stor, og jeg havde navnlig megen Vanskelighed ved at nemme Finesserne ved de mange forskellige Spring paa Træhesten, snart paa tværs af den, snart paa langs og afvxlende med og uden Madratser paa samme. Adskillige Andre bragte det imidlertid meget vidt heri, saa at de kunde springe paa langs over Hesten med een, to, ja endog 3 eller 4 Madratser. Jeg crindrer en Dag, da Lieutenanten, der ledede disse Øvelser og saa min Frygt for vedkommende Øvelse, sagde: »Ja, pas bare paa! Den bider sku.« Imidlertid gik Tiden, og det skred saaledes frem med vor Skole, at vi efter Forlobet af c. 6 Uger mentes at være kommen saa vidt, at vi kunde ansees for brugbare til at gøre Krigs-

tjeneste. Der kunde jo altid senere, hvad enten vi skulde sendes over til Armeen eller gøre Garnisonstjeneste i Kobenhavn, blive Leilighed til yderligere Udvikling. Forinden skulde vi imidlertid dog som en Art Afslutning paa det hele foretage en Præsentation for Prins Ferdinand. Det gik ved denne Leilighed ganske som med Tordenskjolds Soldater. Alle de, der her havde opnaaet den største Færdighed og kunde præstere de smukkeste Spring, vilde naturligvis heller end gerne vise deres akrobatiske Kunststykker, medens alle vi Stympere i Faget mindst lige saa gerne vilde undgaa at prostituere os. I denne sympatiske Overenskomst indvilligede Læreren gladelig, og Præsentationen blev bestaaet glimrende. Prins Ferdinand undlod naturligvis ikke at bevidne Leiutenanten sin Tilfredshed med nogle naadige og velvalgte, pæne Ord.

Jeg har fra min Rekruttid bevaret en ret pudsigt Erindring, som jeg ikke kan undlade at meddele. Et Udslag af Borgernes Villighed til i Krigens Tid, da der paa Krigsskuepladsen jo var Brug for hver eneste vaabenovet Mand, at bringe Ofre for Fædrelandet var ogsaa det, at Kobenhavns Borgervæbning, saa længe Krigens varede, havde paataget sig at besørge Vagttjenesten paa alle de Steder, hvor der ellers pleiede at udstilles Vagtposter af Garnisonen. Der holdtes i den Anledning Vagtparade i Exercherhuset ganske som dette ellers under normale Forhold pleiede at ske. Naar vi Rekrutter altsaa paa den Tid, da Vagtparaden stillede, ogsaa havde Øvelser i Exercherhuset, maatte disse Øvelser indstilles, til Vagtparaden var forbi og Mandskabet afmarcheret. Vagtmandskabet maatte altsaa stille sig i 2 Geledder, der af Befalingsmanden, Kaptainen eller hvad han nu tituleredes, kommanderedes i Retstilling. Denne blev da ogsaa forfra seet meget antagelig; men naar der saa kommanderedes: »Aabner Geledderne, Een, To, Tre!« og Kommandoen saa gik ned mellem Geledderne, var det selvfølgelig et i hoieste Grad pudsigt Syn, idet ikke saa faa modte med stærkt Anlæg til Mave, medens Andre næsten syntes at mangle denne Legemsdel. Dette Syn forekom os saa uimodstaaeligt pudsigt, at vi ikke kunde tilbageholde vor derved fremkaldte Munterhed. Dette var naturligvis fra vor Side baade

taabeligt og daddelværdigt; men hvad, vi var jo unge og havde ikke bedre Forstand. Vi blev da ogsaa, da det var passeret nogle faa Gange, eller mere, saalænge denne Tilstand varede, viste ud paa Gardens Exerцерplads, saa de gode offervillige Borgere kunde undgaa at blive til Grin for os for deres velnærede Mavers Skyld.

Da Krigen paa det Tidspunkt, da vor Rekrutskole begyndte, altsaa omtrent ved Midten af November 1850, syntes at nærme sig sin Slutning, og Vaaben- og Uniformskamrene paa Grund af Forsyningen og Ekviperingen af det under Vaaben indkaldte Mandskab, ganske var tomme, savnedes der Uniformer til vor Ekvipering, og da der, naar Krigen sluttedes og det gamle Mandskab hjempermitteredes, jo vilde blive Overflod af brugte Uniformer, besluttedes det, at vi skulde gennemgaa Skolen i vore egne Klæder. Min Forsyning med Klæder var overmaade beskeden og tarvelig. Jeg havde en daglig tarvelig Dragt og en anden vel nok en lille Smule bedre. Det Slid paa Tøiet, som foraarsagedes ved de mangeartede Øvelser dels paa Fælleden, dels i Exerцерhuset medtog saa hurtigt og stærkt min lille Forsyning, at jeg, da Rekrutskolen var endt og jeg endelig modtog min militære Habit, var saagodtsom fuldstændig blottet for Klæder, saa jeg Intel havde at tage paa, naar jeg en Gang skulde hjempermitteres. Min daglige Frakke saavel som Benklæderne var ganske ubrugelige. Jeg sagde saa til min Slof, at han gerne maatte tage dem, hvis han mente at kunne have nogen Anvendelse for dem. Han lod til at blive glad derfor og trakterede endog med en Kop Kaffe i den Anledning, hvorover jeg i Grunden folte mig overrasket. Da jeg senere var færdig med min Soldatertjeneste, fik jeg at vide, hvorfor han var bleven saa glad. Derom fortæller jeg siden.

Med Hensyn til Forpleiningen er der kun det at sige, at det i saa Henseende var meget skralt. Den daglige Lonning var en gammeldags Mark, hvorfra der dog gik lidt til Pudsematerialier samt, om jeg husker ret, daglig ifølge Vedtægt et ganske lille Beløb i et militært Øiemed. Med Resten af Marken samt mit Kommisbrød, $1\frac{1}{2}$ Pd. daglig, maatte jeg se at slaa mig igennem. Man vil let skønne, at der ud af dette kun kunde

komme et saare skralt Traktement. De 20 Kroner, Seminarieforstanderen havde været saa ovenud venlig at redde for mig, kom mig tilgode paa den Maade, at jeg gav en Hr. Petersen i Montergade, en ganske paalidelig og flink Mand, der holdt Middagsabonnement, dem i Forvaring imod, at jeg hver Dag skulde spise til Middag hos ham. Hvert saadant Maaltid kostede mig 24 Skilling. Paa denne Maade slog de 20 Rigsdaler altsaa til omtrent til Udgangen af Januar 1851 og i al denne Tid havde jeg det altsaa godt, hvad Forpleiningen angik. Nævnte rare, gamle Mand var mig endog saa venligsindet, at han inviterede mig til at feire Juleaften hos ham og hans Familie og nogle faa andre indbudte Venner eller Slægtninger. Der vankede Gaasesteg og hvad andet godt, der ellers stod til Raadighed i Helligaftens Anledning. Selvfølgelig kom der ogsaa Kort paa Bordet. Man havde i gamle Dage et Spil, som kaldtes Brus, og som jeg kendte fra mit Hjem. Dette Spil tog jeg Del i. Senere har jeg aldrig haft Leilighed til at spille Brus. Da de 20 Rigsdaler var medgaaede, maatte jeg naturligvis ogsaa ophøre med den Overdaadighed daglig at nyde en varm Ret. Naar undtages, at jeg een eneste Gang modtog en Krukke Smor fra mine Pleieførelde, Lützens i Bonned, maatte jeg se at slaa mig igennem med mine 5 Mark og mit Kommisbrød hver 5te Dag. At det blev Smalhans er jo ganske givet; men det gik. Der var ingen Vei udenom. En Gang imellem nød jeg en Portion Mad i Marketenderiet; men det var ikke ret ofte, fordi der ikke var Raad dertil, skont Maden derfra ellers maatte siges at være baade billig og ganske antagelig.

Da vi afgik fra Rekrutskolen og skulde overgaa til Garnisonen, kom jeg til at staa ved 1ste saakaldte lette Bataillon. 2det Kompagni. Foruden her at deltage med Garnisonens øvrige Afdelinger i Vagttjenesten, fortsatte vi vore Øvelser stadig saavel i Exercits som i Gymnastik og Bajonetsfægtning, ligesom vi naturligvis, da Foraaret og Sommeren kom, blev ovede i Skarpskydning paa Hærens Skydebaner, der var indrettede paa et Sted noget bag Tivoli og ud til Kallebodstrand, som her Enighedsværn, nær ved den gamle Jernbanevold. Ifølge et Kort i »For og nu« over den Bydel som nu optages af Søndre Boule-

vard ved Gasværket og de tilstodende Gader Sommersteds- og Søndergade, menes Enighedsværn at have været beliggende paa et Punkt, som nu indtages af Søndre Boulevard, nu altsaa et ikke saa lille Stykke fjernet fra Kalleboderne. Saa meget er altsaa opfyldt ved Udgravningen af Jernbaneterrainet. Jeg nævnte nys, at vor Tid i Garnisonstjenesten for en væsentlig Del blev optaget af Vagtjenesten. Naar vi kom paa Vagt den ene Dag og hjem den næste, var vi fri for Vagt en heel Dag. Om vi afvexlende var fri 1 og 2 hele Dage, erindrers jeg ikke saa noie, at jeg tør udtale mig bestemt derom. Hvor holdtes der da Vagt? Ja, det var nu ret mange Steder. Der var først Hovedvagten paa Kongens Nytorv, som laa omtrent der, hvor Hovedvagtsgade nu udmunder, og hvorfra der skulde gores Honnor, naar hoitstaaende Civile eller Militære passerede Torvet. Saa var der de 4 Porte, der nu alle er forsvundne. Dernæst Straffeanstalterne Stokkehuset eller Slaveriet og Tugthuset. Endvidere var der ogsaa en Vagt indenfor den gamle Port ind til Holmen, altsaa paa Gammelholm, hvor der bl. a. var vældige Kullunker at passe paa. Ved Nyholm, Hønsbroen og ved Prins Ferdinands Palæ var der ogsaa en Vagtpost. I Anledning af Tallotteriets Trækning, der fandt Sted paa Vandkunsten, sendtes der ogsaa hver Maaned et Kommando afsted, som skulde vaage over, at der ingen Uorden foregik, naar de 5 udtrukne Numre udkastedes blandt Mængden. Den, i Reglen en Dreng, der bragte vedkommende Nummer tilbage, fik som bekendt en fastsat Dusr. For denne Tjeneste vankede der ogsaa for det hertil udtagne Mandskab en lille Extragodtgørelse. Det samme var Tilfældet, naar man blev udtaget til et Par Timers Tid at staa Vagt i Expeditions-Lokalet i den gamle Montbygning, der laa tæt ved Børsen i Linie med sammes nordlige Gavl overfor Ministerialbygningerne. Jeg har en Gang været udkommanderet til hvert af disse Steder. Hvor var det dog overvældende i Montlokalet at se de mægtige Stabler af nytrykte Pengesedler! Naar undtages Amagerport, hvor jeg aldrig kom som Soldat, har jeg gjort Vagttjeneste paa alle de nævnte Steder, paa flere af dem gentagne Gange.

Trods Vagttjeneste, Exercits og Gymnastik havde vi dog

mange Timer til vor Raadighed, som det gjaldt om at anvende paa en saadan Maade, at de ikke gik altfor langsomt eller kedeligt. Især var Vinteraftenerne skrækkelige. Nutildags indrettes der jo paa mange Steder Soldaterhjem, hvor de, som ikke har deres Hjem paa Garnisonsstedet, kan tilbringe deres ledige Timer og Aftener paa en baade behagelig og nyttig Maade uden enten at kede sig eller at være udsat for at give efter for de mange Fristelser, der altid saa mangfoldigt lokker de Unge til Fald. Jeg havde det Held ved min Pleiebroder, Maler Lützens Hjælp, for et Aar at blive Medlem af Industriforeningen, vistnok for en Rigsdaler for hele Aaret. Industriforeningen havde sit Samlingslokale et Sted nede ved det daværende Gammelholm, hvor man saa kunde gaa hen om Aftenen og fordrive Tiden med at læse de forskellige fremlagte Blade, se paa dem, der spillede Skak eller andre Spil, nu og da at høre belærende Foredrag o. s. v. Her tyede jeg altid hen, naar jeg ikke var optaget paa anden Maade. Jeg havde paa den Tid et Par gode Venner fra Jonstrup, nemlig den tidligere nævnte Boberg og en Jørgensen, de var begge Lærere ved Døvstummeinstituttet ude bag Kastellet. Hos og sammen med dem tilbragte jeg ogsaa i Vinterens Lob adskillige Aftener. Der fandtes ogsaa, saavidt jeg husker i Møntergade, et Leiebibliotek, hvor man kunde laane saa mange Bøger, man ønskede, for 4 Skilling Bindet. Denne Leilighed til underholdende Læsning benyttede jeg saa flittigt, som min overmaade lille Lønning tillod mig.

Paa denne Maade gik Tiden. Vinteren gled forbi, og Sommeren næsten med. Krigsen var jo endt og Tropperne forlængst vendte tilbage fra Krigsskuepladsen, modtagne i Hovedstaden med storst mulige Æresbevisninger og bedækkede med Hæder hjempermitterede. At gøre Vagttjeneste, exercere og gymnastisere blev i Længden ensformigt og var jo ingenlunde det, jeg havde dromt om forinden og ved min Indkaldelse. Kort sagt: Jeg vilde være glad ved det snarest mulige at kunne faa Lov til at aflevere Bajstrøien. Det var kommen til min Kundskab, at den bekendte Anton Nielsen, der var dimitteret 1848, og som efter med Kaldsbrev og Kollats at være ansat ved en

Skole, ifølge Dom var bleven hjempermitteret og udslettet af Rullen. Det samme, der var skeet med ham, maatte jo ogsaa kunne skee med mig, naar jeg kunde være saa heldig ogsaa at opnaa en Ansættelse ligeledes med Kaldsbrev og Kollats. Min Ven og Klassekammerat Anders Christensen var bleven Lærer ved den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard ved Stubbekøbing. Han kendte selvfølgelig godt mit Ønske, og da Andenlærerpladsen ved Bregninge Skole, Horbelev Sogn nær ved Næsgaard var bleven ledig ved den derværende Andenlærers, min senere Svoger Lindholms Forflyttelse til Ullerslev paa Lolland, meddelte han mig uophødelig dette med Opfordring til at søge dette Embede. Den er jo let at lokke, som efter vil hoppe. Jeg fulgte selvfølgelig uden Tøven denne Opfordring og var saa heldig at blive kaldet. At der just foruden Kaldsbrev ogsaa her skulde meddeles Kollats havde oprindeligt vist Ingen tænkt paa, da det Classenske Fideicommiss nærmest havde oprettet denne Lærerpost med den Tanke, at den skulde benyttes af konfirmerede unge Mennesker, altsaa som et Slags Fortsættelsesskole for Omegnens mandlige Ungdom. Paa Grund af Krigsforholdene havde man imidlertid jo Brug for alle de Unge i Hjemmene, og det var kun ganske enkelte Konfirmander, der søgte derhen for at søge lidt udvidet Undervisning. Det var altsaa saa godt som udelukkende kun Born, der søgte Skolen. Derved blev Undervisningen jo en noget anden, end hvad der nærmest var paatænkt. Imidlertid blev jeg kaldet, fik Kaldsbrev og Kollats og indgav med Paaberaabelse af nævnte Dom Andragende til Krigsministeriet om at blive hjempermitteret for at kunne tiltræde min Plads; men der hengik Maaneder uden at der indløb noget Svar paa Ansøgningen. Lindholm var kaldet til Ullerslev den 5. August. Min Ansøgning maa altsaa være indgivet til Ministeriet omtrent ved Midten af August. September gik, Oktober med; men bestandig intet Svar. Fideicommissets daværende første Direktør, nemlig Kammerherre Classen fandt sig saa, da man begyndte at blive lidt utaalmodig, foranlediget til at henvende sig til Monrad, med Besværing i den givne Anledning. Og da han saa henvendte sig i Krigsministeriet angaaende Sagen, blev der strax resolveret,

at jeg skulde hjempermitteres; men da var jeg ikke mere i Kobenhavn. Omtrent ved Midten af September var der til flere af de Batailloner, der laa til Garnisonstjeneste i Kobenhavn, indlobet Ordre til, at omtrent Halvdelen af Mandskabet skulde afgives for at lægges i Kantonnement i Slesvig. Da jeg jo gik og ventede paa den omhandlede Resolution, viste man mig vel Kompagniet det Hensyn at springe mig over. Det varede imidlertid kun en kort Tid, for der kom en ny Ordre, som lod paa, at ogsaa Resten af Kompagniet skulde afsted, og saa var der ikke mere nogen Vei udenom. Vi blev saa pr. Damper ført til Flensborg, blev der en Dag og et Par Nætter, og gav os saa paa Marche ad Tonder til, hvor vi indtil videre skulde indkvarteres. I Lobet af et Par Dage naaede vi Flekken Leck, der ligger omtrent lige Vest for Flensborg. Det var just ikke meget, vi fik at see af denne i hin Tid saa meget omtalte By. Vi fik dog paa Forhaand et Indtryk af den overmaade smukke Indseiling til Byen samt af, hvorledes Stemningen blandt Befolkningen var delt mellem Dansk og Tysk, ligesom vi da ogsaa maatte ind paa Kirkegaarden for at see de danske Faldnes Grave. Fra Leck til Tonder var der kun een Dags Marche. Jeg blev tilligemed en Kammerat indkvarteret hos en tysksindet Brændevinsbrænder, hvis Navn jeg ikke mere erindrer. Med Hensyn til Forpleiningen blev det ordnet saaledes, at vi fik fuld Kost hos en Naalemager Ort, der boede paa Byens Torv. Hertil medgik hele vor Lonning paa en Ubetydelighed nær. Denne Ordning var vi imidlertid meget fornoiede med, da Kosten var fuldt tilfredsstillende. Vort Samlingslokale havde vi i den Bygning, der indtil Krigen var optaget af Tonder Seminarium. Der stod endnu et meget ramponeret Orgel fra den Tid. Det var saa ilde medtaget, at det næppe mere vilde kunne tages i Brug. Der hændte os i Tonder kun een Begivenhed, som har bidt sig fast i min Erindring. Chefen for den Styrke, der var lagt i Kantonnement paa de forskellige Steder i Slesvig, var daværende Oberst Gerlach, der jo senere som General under den anden slesvigske Krig, sorgelig Ihukommelse, blev valgt som Overgeneral for hele Armeen efter General de Mezas Fra-træden. Da vi var konunen i Ro i Tonder og nogenlunde bleven

fortrolige med Forholdene, kom Obersten da ogsaa derhen for at inspicere det lille Detachment. Efter en Prove i Exercits skulde vi da ogsaa vise, hvor vidt vi var naaet i Skydefærdighed. Dette skete paa den Maade, at han gik hen til Geledet og udpegede dem, der skulde repræsentere den lille Styrke i nævnte Retning med de Ord: Kan du og du og du skyde? Det gjaldt selvfølgelig ikke, om vi kunde eller ej. Vi skulde jo, enten vi saa kunde eller ej. Jeg var da ogsaa imellem de udpegede, og jeg erindrer, at jeg bestod denne Prove saa pænt, at jeg ikke, som ved Præsentationen for Prins Ferdinand, behøvede at skamme mig derved. Det Gevær, der den Gang benyttedes saavel i Krigen som i Garnisonen, var glatlobet og forholdsvis lille. Det var et ganske fortrinligt Gevær til Exercits, men saa tyndt og uholdbart i Lobet, at dette blot ved et lidt uheldigt Fald eller Tryk blev saaledes krummet, at det blev ganske ubrugeligt. Med det Gevær, der blev mig udleveret i Kobenhavn og som var hjemkommen med Tropperne ved Indtoget, gik Kuglen, selv med rigtigt Sigte, i Jorden paa mindre Distance end 50 Alen. Med det, jeg havde faaet i Tønder, havde jeg aldrig skuddt, og jeg kendte det altsaa slet ikke. Vi fik til Proven hver især 3 Patroner og skulde skyde paa 200 Alens Afstand. Paa denne Afstand maatte Kuglen fra et glatlobet Gevær antages i nogen Grad at ville indtage en bueformig Bane. Paa Skydeskiven var der en sort Plet, der forestillede Hovedet paa en Mand og en anden, der forestillede Brystet. Jeg sigtede altsaa i Hoiden efter Hovedet og tænkte, at Kuglen saa maatte kunne ramme i eller nærved Pletten i Brystet. Ramte Skuddet i denne Plet, gjaldt dette 7 Points, medens det, naar det ramte i Forkanten, der omsluttede denne Plet, gjaldt 6 Points. 7 og 6 var altsaa det høieste, der ved det enkelte Skud kunde opnaas. I denne Firkant havde jeg det Held at faa anbragt alle mine 3 Kugler, hvilket Resultat var Provens allerbedste. Den, der kom det nærmest, skød, saavidt jeg erindrer med en sakaldet Topriffel, og fik samme Antal Points, med 7, 6 og 5 for de enkelte Skud. Nogen rigtig sikker Skytte har jeg imidlertid aldrig været og vilde jeg heller ikke kunne blive, da jeg ikke kunde undlade at blinke ved Aftrækket. Nævnte gode

Resultat beroede ganske og aldeles paa et rent Slumpe-træf.

Vi var altsaa naaet ind i November, inden Monrad fik foranlediget, at Resolutionen i Anledning af mit Andragende blev afgivet til Kompagniet med Ordre til, at jeg skulde hjempermitteres. Inden Ordren kom Kompagniet ihænde var der imidlertid kommen Befaling fra Overkommandoen om, at vi skulde forlægges fra Tonder til Frederiksort. Vi var netop paa Marchen dertil kommen til en lille Landsby i Fjorde Sogn i det sydlige Slesvig, netop til det Sogn, fra hvilket den senere Lærer Beyerholm paa Jonstrup var udgaaet. I den Gaard, i hvilken jeg der var indkvarteret for Natten, og hvor jeg modtog min Hjempermission, havde vi det Særsyn, at der mellem Kostalden og Opholdslokalet kun var en Væg, saa man gennem en Dør umiddelbart kom fra Stuen ind i Kostalden, denne Bygningsmaade er eller var dengang den almindelige i Sydslesvig. Vi gjorde ogsaa der den Erfaring, hvilken vi forresten havde gjort paa vor Marche igennem Landet, baade da vi marcherede til Tønder og ligeledes nu paa Marchen til Frederiksort, at alle de gamle, vi mødte, baade kunde og ogsaa gerne vilde tale Dansk med os, medens de unge, deres Sonner, Dotre og Tjenestefolk, hverken kunde tale eller forstaa Dansk. I den Grad var Landet misregeret, at denne stor Forandring var foregaaet i den sidste Menneskealder, altsaa Christian den Ottendes og den sidste Del af Frederik den Sjettes Regering. Denne Kendsgerning har jeg ikke kunnet undlade at anfore.

Nu var jeg altsaa hjempermitteret; men nu gjaldt det om foreløbig at komme til København og for min lille Afregnings Skyld hos Afdelingen der at kunne faa afleveret mine Baisklæder. Jeg maatte naturligvis reise i min Baistroie og med Tornysteret paa Ryggen. Lidt Penge maatte jeg selvfølgelig se at faa, da jeg selv var ganske blottet. Jeg henvendte mig først i den Anledning til Kaptainen om et Laan paa 5 Rdl.; men Svaret var, at Kompagniet ingen Penge havde til saadan at laane ud. Saa var der imidlertid ved Kompagniet en velvillig Sjæl, en Kommis fra Rodby ved Navn Larsen, som, hvilket vistnok blandt Mandskabet i Almindelighed var ret sjeldent,

var saa vel ved Mullen, at han laante mig de nævnte 5 Rdl., som jeg mente at kunne hjælpe mig med. Med dem i Lommen begav jeg mig saa ad Flensborgchausseen paa Marche hjemad. Næste Dag naaede jeg Aabenraa og samme Dag kom jeg til Aarøsund, hvorfra jeg den følgende Dags Morgen blev lærget over til Assens. Paa Turen gennem Fyen gjorde en Skrædder mig Følgeskab, bestandig tilfods. Her skete det, at vi ved at passere gennem en Landsby kom forbi en Gaard, hvor der netop holdtes Bryllup. Skrædderen vidste Besked med, at man ved en saadan Leilighed pleiede at være meget venlige mod enlige Vandrere, og vi gik altsaa derind og bad om lidt at drikke. Brudeskaren var paa det Tidspunkt netop i Kirken og Bryllupsbordet stod dækket med en mægtig Overflødighed af Mad og Drikke. Vi blev yderst velvilligt placerede ved det store Bord og fik en rigtig solid Styrkning, hvorefter vi med hjertelig Tak for modtagen Gæstevenlighed fortsatte Turen ad Odense til. Jeg tror nok jeg samme Dag ved at tage med Diligencen naaede Nyborg og med Bældamperen samme Aften kom til Korsør. Det staar for mig, at det den følgende Dag lykkedes mig ved en billig Akkord med en Fragtmand at naa Kobenhavn. Da jeg kom dertil, havde jeg ikke een eneste Skilling i Lommen, og nu maa jeg berette det mærkeligste, som nogensinde er hændet mig.

Da jeg i sin Tid var færdig med Rekrutskolen, havde jeg to Sæt civilt Toi, men det ene var ganske ubrugeligt. Jeg har for berettet, at min Slof, en nordsjællandsk Bondekarl blev saa mærkværdigt glad ved at faa det ene forærende. Det andet blev deponeret hos en hæderlig, fattig Skomager Kruse, der havde syet Fodtoi til flere af Jonstrups Elever og deriblandt da ogsaa til mig. Da jeg nu kom til ham for at faa mit Toi, viste det sig, at jeg i sin Tid af en Feiltagelse havde givet min Slof det gode Sæt og deponeret det ubrugelige hos Skomageren. Nu var gode Raad dyre, og i det, der nu hændte, kan jeg kun se Sporet af Guds Finger. Min Uniform kunde jeg ikke aflevere for jeg havde noget andet Toi at tage paa, og jeg kunde altsaa heller ikke faa mine »Afregningspenge«, de Undermunderingspenge, jeg havde tilgode. Hvem skulde jeg i denne min Nød henvende mig til!

Forst tænkte jeg paa min gode Ven Anders Petersen. Det var en Landsbyvæver, som i Januar 1850 var gaaet med i Kri-gen som Frivillig. Ham havde jeg allerede, imedens jeg var Rekrut, sluttet mig meget nær til, og han var paa den Tid Bombarder (Underofficer) ved Artilleriet.*) Ham gik jeg til, men han var taget bort, vistnok paa Grund af et Dods-fald paa Landet. Det var en Skuffelse. Saa gik jeg til Folketingsmand L. A. Hækkerup, Broder til en af mine Klassekammerater, men ogsaa han var reist bort. Der var der altsaa ogsaa vinket af. Men hvad saa? Et Haab havde jeg endnu, men det var ganske lille. Der boede i Lille Grønnegade en Skrædder Petersen. Hos ham havde adskillige Seminarister fra Jonstrup købt deres Toi, og jeg havde da ogsaa selv et Par Gange købt et og andet Klædnings-stykke hos ham. Ham gik jeg da til, men han erindrede mig slet ikke. I min Nød paaberaabte jeg mig Godsinspektør Palle Lützen, Pederstrup paa Lolland, men ogsaa det var forgæves. Naturligvis saa jeg heller ikke tillidindgydende ud som jeg stod der i mit af Slid medtagne Baistøj, og jeg fik i hvert Fald rent og skært Afslag. Der stod jeg. Et Sted var der endnu, hvor jeg kunde henvende mig og gøre et nyt Forsøg; men her var jeg ganske paa det rene med, at der intet vilde være at opnaa, selv om vedkommende var hjemme, (hvilket jeg bestemt troede at vide, han ikke var), ikke fordi han ikke skulde ville hjælpe mig, om han *kunde*, men fordi jeg bestemt vidste, at han aldrig og altsaa heller ikke ved denne Leilighed, var saaledes stillet, at han skulde kunne, selv med den bedste Villie, yde mig eller nogen Anden pekuniær Støtte. Det var min Pleiebroder, Kunst-maleren N. A. Lützen. Jeg vidste, at han i Efteraaret havde været hjemme hos Forældrene i Bonned paa Lolland og det var meget lidt sandsynligt, at han var kommen tilbage til København endnu. Imidlertid: alle Sunde syntes jo lukkede, og Forsøget maatte, skont paa Forhaand haablost, gores. Jeg søgte ham altsaa paa hans Tagkammerkvist. Jeg gik derop uden Spor af Haab om at træffe ham. Man vil derfor kunne forestille sig, hvor overrasket og hvor let i Sindet jeg blev, da han viste sig alligevel at være kommen hjem. Men endnu mere, ja grænseløst forbauset blev jeg, da han modtog mig med følgende Beretning:

*) Den senere kendte Personallhistoriker, bl. a. Forfatter til »Den jonstrupske Støtte».

Jeg er kommen herind i Formiddags med Onkel Palle. Han er nu reist hjem igen; men da han forinden sin Afreise gik en Tour i Byen, kom han igennem Lille Grønnegade, og da han her passerede en Skrædderbutik, kom han i Tanker om, at han i Grunden kunde have Brug for en Frakke, og at han jo her kunde gaa ind og prøve een. Som sagt eller rettere tænkt, saa gjort. Han gik ind i Forretningen og bad Skrædderen om at tage Maal og saa se, om han skulde have en færdig Frakke, som kunde passe ham. Som nu Skrædderen staar og maaler ham, siger han, Skrædderen, pludselig: »Men er De ikke fra Rodby?« og da der hertil svares jo, siger han videre: »Er Deres Navn ikke Lützen?« til hvilket Spørgsmaal der atter svares jo. Det viste sig nu, at de begge var barnefødte i Rodby. De havde vistnok ikke set hinanden siden de skiltes dér som Skoleborn, og maaske næppe tænkt paa hinanden siden den Tid. At Skrædderen trods de mellemiggende Aar alligevel havde kunnet kende ham laa simpelt hen i, at Godsinspektoren var stærkt skævhovedet og at hans Øienlaag havde stærkt røde Kanter. Disse legemlige Eiendommeligheder havde han haft fra Barndommen af og paa dem genkendte Skrædderen ham og dette blev den middelbare Aarsag til, at jeg blev hjulpen ud af min haablose Situation. Da det nemlig gik op for dem, at de var gamle Bekendte, siger Skrædderen videre: Deres Navn er netop bleven nævnt her for ikke en Time siden, og da Godsinspektoren spørger ham af hvem, svarer han: Det var en Seminarist Rasmussen, der har været Soldat og skulde hjempermitteres, men som ikke kunde aflevere sine militære Klæder, fordi han selv ingen Klæder havde at tage paa. Han bad mig om en Klædning paa Kredit og paaberaabte sig i den Anledning Dem; men da jeg ikke kendte ham, turde jeg ikke indlade mig derpaa. Det endte naturligvis med, at Lützen paalagde Skrædderen at udlevere mig en Klædning, hvis jeg kom igen. Og det gjorde jeg strax. Man domme nu om dette særdeles mærkelige »Sammentræf«, som man kan bedst: Jeg kom fra Sonderjylland til Kobenhavn og var stedt i Nod, og fra Lolland kommer Lützen ind til Kobenhavn blot et Par Timer for at redde mig af min Nod. Jeg kan ikke se paa dette anderledes end, at dette var Guds umiddelbare Indgriben.

Andenlærer ved Bregninge Skole. Novbr. 1851 til Febr. 1855.

Omsider var det altsaa lykkedes mig at faa afleveret mine militære Sager, og efter et Par Dages Ophold i mit tidligere Hjem hos mine Pleieforældre, Lützens i Bønved ved Pederstrup paa Lolland, skyndte jeg mig med snarest muligt at tiltræde min Plads, hvor jeg saa længe havde været ventet. Det gjaldt ganske vist kun en Reise fra det nordvestlige Lolland til Østkysten af Falster; men det var i hin Tid, da man i Danmark ikke havde nogen anden Jernbane end det omtrent 4 Mil lange Stykke fra København til Roskilde, og den kunde jo ikke hjælpe mig. Nei, det var virkelig vanskeligt saa sent paa Aaret — det var i den sidste Halvdel af November — at gøre en saadan Reise. Der var ikke andet for end at gaa paa sin Fod og saa løbe an paa, at jeg maaske et og andet Sted kunde — rent tilfældigt — faa Lov at køre med, hvis en Vogn indhentede mig. Tidligere havde jeg paa Ture til og fra Jonstrup passeret Nordfalster uden just at følge Landeveien fra Guldborg til Gaabense og ogsaa, ialtfald een Gang, overnattet i en Landsby, som just passeredes, om det var Kippinge eller en anden, husker jeg ikke. Jeg erindrer blot, at jeg selv saavel som de, jeg reiste sammen med, var i hoieste Grad forbavset over det Bjerg af Dyner, hvormed Sengene var udstyrede. Dette lille Kendskab til Falster foranledigede, at jeg lagde Veien over Guldborg og om ad Stubbekøbing i Stedet for over Nykøbing, hvad jo havde været lige saa nært og ogsaa lige saa nemt. Til at begynde med, var jeg svært heldig, for Lützen lod sin Vogn køre mig paa Vei, vistnok til Guldborg, men det andet Stykke Vei derfra til Stubbekøbing og saa igen derfra til Bregninge Skole, satte mig, da jeg ikke kunde tænke mig at overnatte i Stubbekøbing, en Smule Fluier i Hovedet. Det gik dog langt lettere, end jeg havde tænkt mig, ja endog næsten en lille Smule romantisk. Ved min Ankomst til Guldborg traf jeg nemlig min tilkommende Hustrus ældste Broder, der tidligere havde været Forpagter af Moseby Præstegaard, men nu boede i Egense nær ved Guldborg. I Selskab med ham var en Jomfru Lindholm. Hendes Broder var

Peter Lindholm, den Mand, der hidtil havde haft det Embede, jeg reiste hen for at overtage. De kom lige fra Horslunde, hvor han havde holdt Bryllup med Ane Petersen, med hvis yngre Søster jeg senere blev gift. Endda maa det berettes, at Forpagteren selv senere blev min Svoger, saa det var jo et mærkværdigt Møde. Jeg havde dengang endnu aldrig tænkt paa at gifte mig, og Ingen af os anede, at vi senere skulde faa saa Meget med hinanden at gøre. Forpagteren var en praktisk Mand og fik det hurtigt ordnet saaledes, at Jomfru Lindholm og jeg i Forening leiede en Vogn, som i Lobet af et Par Timers Tid førte os til Stubbekøbing. Hun var da Husbestyrerinde for daværende Konsul, Kobmand og Brændevinsbrænder Benzon i Stubbekøbing. Kommen saavidt havde hun altsaa endt sin Reise, medens jeg endnu havde den eventyrligste Del af min tilbage. Havde jeg blot haft en lille Smule Penge i Lommen, havde det jo ligget nær at tage en Vogn til denne omtrent 1½ Mil lange Tur, da det jo allerede var lidt paa Aftenen og Veien ikke saa lidt vildsom for den, der ikke tidligere havde passeret den. Jomfru Lindholm havde imidlertid beskrevet mig den saa tydeligt som muligt, og jeg begav mig trøstigt afsted; men Veien var vildsom og Aftenen faldt paa. Jeg so'r da ogsaa vild, idet jeg ikke kunde klare de mange Veikrydsninger. Ved at spørge mig frem, fandt jeg dog omsider Bregninge, hvor jeg uden Vanskelighed opdagede den Bygning, som efter Jfr. Lindholms Beskrivelse maatte være Skolen. Men nu gjaldt det om ogsaa at finde ind i den. Efter en Del Sogen fandt jeg Døren aaben ind til et mindre Rum, som jeg skønnede maatte være den fælles Indgang til begge Skolelokalerne. Jeg famlede mig saa videre frem, kom igennem det Lokale, som maatte være det gamle Skolelokale, kom saa ind i en ganske lille Forstue og igennem denne ind i en Stue, men bestandig maatte jeg famle mig frem. Endelig hørte Skolens Beboere min Famlen, en Dør blev revet op og en ung Pige raabte med ægte falstersk Melodi: »Men Jøsses dou! Der gaar jo rigtig et Menneske heringe!« De samtlige Tilstedeværende var Skolens Lærer, Rasmus Hansen, hans gamle Moder, hans Hustru, hendes gamle Fader, der havde været Lærer ved en anden Skole i Horbelev Sogn, som hed Lunde-

skolen samt Pigen og en 13aarig Pleieson. Jeg skulde jo nu præsentere mig selv som den ny Andenlærer og i den Anledning henvende mig til Skolens Forstelærer. Det maa her bemærkes, at Hansen, om hvis Indre jeg aldrig har faaet Anledning til at sige Andet end godt, i flere Henseender af Ydre var en lidt underlig Skikkelse. Han var en høj Mand, naar han stod opreist; men han havde usædvanlig lange Ben og var derfor tilsyneladende kun en lille Mand, naar han sad ned. Han var derhos komplet skægløs og gjorde derfor i første Øieblik Indtryk af at være en ret ung Mand, skont han vel nok paa den Tid var inde i Halvtredserne. Det varede derfor en Stund inden jeg kom paa Rene med, hvem af de to Mænd det egentlig var, jeg havde at henvende mig til. Skont han vedblivende erklærede: »Det er mig,« varede det lidt for længe, inden jeg blev fuldt overbevist om, at min første Antagelse, at det maatte være den ældre Mand, var fejlagtig. Da først Præsentationen og Redegørelsen var klar, var min Modtagelse yderst venlig. Hvad der jo allerførst maatte tænkes paa, var naturligvis, at jeg fik noget at spise, hvad jeg visselig trængte stærkt til. Maden kom saa vist heller ikke til at mangle. Imedens jeg spiste, fik Pigen saa Ordre til at sætte en Seng istand til mig, og dermed begyndte de 4 lykkelige og tilfredse Aar jeg tilbragte i Bregninge Skole. Lønningen var imidlertid kun lille. Det Classenske Fideicommiss anvendte ialt kun 200 Rigsdaler aarlig paa denne Lærerspost. Der var indgaaet Akkord med Lærer Hansen om, at der for Kost, Vask, Renholdelsen af Andenlærerens Værelse, kort sagt fri Station for Andenlæreren, udbetaltes ham 120 Rdl., medens Andenlærerens Lon kun var 80 Rdl. For at kunne betale den Klædning, jeg som tidligere meddelt endelig fik udleveret hos Skrædderen i Lille Gronnegade, samt forøvrigt at complete min Garderobe, maatte jeg optage et Laan paa 50 Rdl. i Nakskov Sparekasse. Dette Laan maatte jo afdrages med noget vist aarligt, saa der blev ikke meget tilovers af de 80 Rdl. til at holde Hus med. Tilbygningen til Skolen i Anledning af Oprettelsen af Andenlærersposten omfattede naturligvis ogsaa et Værelse til Andenlæreren. Dette havde min Formand, Lindholm, været i Stand til selv at møblere, hvorimod jeg fattige

Stymer ikke saa mig istand til at gore det. Lærer Hansen udvirkede saa hos Fideicommisset, at man til Andenlærerens Værelse anskaffede en Seng, et Par Stole, et Bord, jeg tror ogsaa et lille Skab, saa jeg havde noget at gemme mine faa Ejendele i. Det fornodne til Sengen havde jeg jo fra Seminarietiden. Jeg levede mig snart ind i de nye Forhold, og jeg mindes stedse Hansen og hans venlige og dygtige Hustru med oprigtig Taknemmelighed.

Hansen var Seminarist fra Vesterborg Seminarium, men havde mange flere Kundskaber end Lærere i Almindelighed. Hans Fader, som ogsaa var Lærer ved Bregninge Skole, var en studeret Mand og havde sorget for at bibringe Sonnen det meste af, hvad han selv sad inde med, navnlig i Latin og Tysk. Om det ogsaa var ham, der havde givet ham botaniske Kundskaber, ved jeg ikke, men saa meget er vist, at Hansen havde et ikke ganske lille Herbarium, havde megen Interesse for Planteverdenen og kendte omtrent alle danske vildtvoksende Planter. Allerede i sin Seminarietid dyrkede han Botaniken og samlede og præparerede Planter til sin Samling. Han talte ofte om en Klassekammerat og Ven, han der havde, og som de kaldte Fejø-Olsen. Denne Kammerat havde ingen Sans for Hansens Kundskabstrang og drillede ham undertiden med at radere paa de Navnesedler, der laa i Hansens Herbarium og omskrive Navnene til det mest sidssvage og drengcagtige Tøieri. Navnet »Liden Kæruld« lavede han om til »Skiden Uldsax« o. s. v. Da Hansen mente det alvorligt med sit Studium af Planterne, tog han ikke venligt imod den Slags Drengestreger, men iovrigt var han i sine unge Aar selv en stor Spilopmager. Paa Seminariet lavede han mange kaade Streger og blandt Vesterborg Dimittender verserede der i mange Aar lignende mer eller mindre opdigtede Historier om ham som blandt Jonstrupperne om Erik Bogh. Om Hansen i sine Seminarieaar virkelig drev Spasen saa vidt som man paastod, nemlig til at skyde Forstanderens Katte, skal jeg ikke kunne sige, — dog det ligner ham ikke helt, for hans Spilopper var ellers af en meget godmodig Art, ligesom de var, mens han var Dreng. Den værste, jeg har hort om ham fra Drengesaarene var, at da hans Fader

engang for at straffe ham lukkede ham inde i Sovekammeret, lukkede Drengen til Gengæld en levende Loppe ind i Faderens Lommeuhr, hvilket foraarsagede adskillig Ravage i dette, og da Aarsagen endelig blev opdaget, indbragte Drengen en ny Straf.

Da jeg var Andenlærer i Bregninge, var H. Mortensen Lærer paa Næsgaard Agerbrugsskole ved Stubbekøbing. Han var dimitteret 1845 fra Jonstrup og derefter havde han ligget ved polyteknisk Lærestanstalt i København. Han var ugift og havde sin Bolig paa Skolen, hvor han spiste ved Forstander Fangels Bord. Forstanderen var en ret fordringsfuld og myndig Herre, og med Hensyn til sin Viden og Dannelse var han i ret høj Grad begrænset. Den daglige Omgang og Samværen med ham var derfor alt andet end behagelig. Det laa altsaa nær for Haanden, at Mortensen søgte sin Omgangskreds udenfor Skolen. Da han og Lærer Hansen i Bregninge aabenbart havde saa mange fælles Interesser, var det en given Sag, at de ogsaa hurtigt fandt hinanden. Hansens forte et overmaade gæstfrit Hus, og det var en saa godt som fastslaaet Regel, at Mortensen hver eneste Lordag Aften ventedes i Bregninge Skole, hvor han saa opholdt sig Søndagen over, og det hændte, at han først Mandag Morgen begav sig paa Tilbageturen. Han kom ikke som jeg listende og famlende, men havde saa godt som altid sin Floite eller i sin Tid sin Harmonika med. Naar vi altsaa Lordag Aften — det kunde af og til ogsaa skee til andre Tider — hørte Musik ude i Forstuen, vidste vi, hvem det var, der paa denne Maade meldte sin Nærværelse. Botaniken havde, som allerede antydet, for dem begge en meget væsentlig Interesse, og der gik under saadanne Omstændigheder næppe nogen eneste Søndag uden at de ialtfald som Afvexling for Underholdningen tog en eller anden Afdeling af Hansens Plantesamling frem til Eftersyn. For den første Vinters Vedkommende kunde jeg ikke tage Del heri, da jeg saa godt som ingen Planter kendte og ogsaa ganske savnede Interessen. Jeg pleiede gerne, naar de tog fat paa dem, at sige: »Saa skal I nu have fat paa jert Hø og Halm igen?« Men i Lobet af Vinteren foregik der i denne Henseende en fuldstændig Forvandling med mig og min Interesse

for Planteverdenen vaagnede helt da Foraaret kom, og fra da af ledsagede jeg dem altid paa deres botaniske Udflugter, og min Interesse for Sagen var nu ikke mindre end deres. For mig var det en helt ny Verden, der oplodes. De nævnede Navnene paa saa mange som muligt af de paany fremspirende Planter. Jeg nedskrev Navnene og tog et Exemplar af hver saadan Plante med mig hjem til Studium. Mine Venner lærte mig altid det latinske Navn — det danske blev ganske vist i Reglen ogsaa nævnt; men det betragtede de dog som det underordnede. Det var, da den første Sommer var gaact, et ret stort Antal Planter, jeg allerede havde lært at kende. Jeg tror nok at turde sige, at jeg iblandt de mangfoldige Elever, Mortensen senere har haft i Botanik, ikke har været den ringeste eller for ham kedeligste. Jeg glemmer aldrig, hvilken Triumf det var for mig, da jeg i en Groft udenfor Moseby Præstegaards Have fandt *Echinochloa crus galli**) (den hed i 1ste Udgave af Langes Haandbog *Panicum*) og Mortensen senere forærede mig et Exemplar af Langes Flora med Paaskriften: »Til Minde om *Echinochloa crus galli*.« Senere, da Mortensen forlod Næsgaard paa Grund af Uoverensstemmighed med Forstanderen og hans fornemme Frue og dermed naturligvis ogsaa med Kammerherre Classen, Fideicommissets første Direktor, og blev Lærer i Øverup og Kirkesanger i Tingsted Kirke, besøgte jeg ham troligt paa lignende Maade, som han i sin Tid besøgte Bregninge Skole, det vil sige, jeg gik derover Lørdag Eftermiddag, naar Skoletiden var endt, og blev der ofte til Mandag Morgen. De botaniske Rejser og Udflugter vi har foretaget i Forening, deriblandt adskillige af ret stor Udstrækning, og de Triumfer, vi i Fællesskab har fejret, naar vi fandt enten noget nyt eller noget meget sjældent er ikke saa ganske faa. I Begyndelsen anførte Mortensen gerne sit Navn som Finderen, om ogsaa Finderen i Virkeligheden var mig, og der er derfor i Langes Flora flere Steder feilagtigt anført hans Navn, hvor mit burde have staaet. Dette gælder saaledes *Echinochloa*. Senere var han mere ærlig. Det var paa en saadan Fællestur, jeg i Freilev Skov fandt *Atropa Belladonna*. Vi gjorde denne Ferietur først til Nysted, derpaa

*) Hanesporer, en sjælden Slags Græs. R. C. M.

langs Lollands Sydkyst til Rodby, hvor vi overnattede sammen med daværende cand. theol. Hans Poulsen, Son af Provst Poulsen i Karleby. Det var ganske vist mig, der blev opmærksom paa denne, for mig hidindtil fuldstændig ukendte Plante; men vi gik alle tre ved Siden af hinanden paa en Korevei i nævnte Skov, og saa skulde jeg just være den heldige, der ligesom faldt over den. Mortensen og jeg havde engang tidligere søgt denne Raritet ved Christianssæde, hvor den ifølge Hornemanns botaniske Haandbog skulde findes, men vor Søgen dér var forgæves. En anden Gang fandt jeg paa en sandet Mark ved Skjalderup (ikke Halskov, som der feilagtigt staar i Langes Floras 4de Udgave) *Ornithopus pusillus**) og her har Mortensen sørget for, at jeg virkelig er nævnt som Finderen. Ogsaa *Digitalia glabra***), som forresten dengang kaldtes *Panicum glabrum*, fandt jeg paa en af vore Fællesture. Vi gik og ledte efter *Setaria viridis****), da jeg pludselig opdagede *Panicum* og begejstret raabte dens Navn. »Aa Snak!« skreg Mortensen og sprang til, — men det var jo rigtigt nok! Ja, hvor har vi mange Gange jublet, naar vi samtidig gjorde nogle ret fornøielige Fund, ogsaa, om vi i Forveien vidste, at Planten skulde forekomme paa vedkommende Sted, f. Ex., da vi paa Graaryg, Moens Klint, søgte *Caucalis daucoides*****) og begge i samme Nu fandt den og i samme Nu jublende udraabte dens Navn. Moens Klint og Omegn er jo vistnok den Lokalitet, der paa et ret begrænset Omraade huser den største Mængde Rariteter. Et andet deiligt Sted er Alindlille Fredskov, hvor jeg tidt forgæves har længtes mig hen, men hvor jeg aldrig fik Leilighed til at komme, det Sted, hvor Medlemmer af botanisk Forening paa en Fællesudflugt oplevede den kedelige Skuffelse, at »da de trak *Troflerne* frem, var der ingen.« Ja, hvor havde vi dog mange Oplevelser sammen paa vore Vandringer.

Det var langt fra alene Botaniken, der optog os, naar vi i Bregninge Skole fik Besog af Mortensen. L'hombrespillet fik sin rigelige Part af Interessen. Whist dyrkedes ogsaa, men mindre. Ved Spillets Ordning benyttedes en saakaldet Aal, og dertil

*) Fugleklo, en ærteblomstret Plante. **) Fremliggende Fingeraks, sjælden Græs. ***) Skærmax, en Græs. ****) Fodangel, en meget sjælden Skærmpilante. R. C. M.

anvendtes almindeligvis en Mont af Værdi 2 Daler. Engang fik Mortensen og Hansen den Idé, at deres Aal skulde forgyldes, men de opnaaede kun helt at odelægge den. Deres Forsøg med at fordrive Rotter ved Hjælp af Kemikalier mislykkedes ogsaa.

En ganske morsom Ting skal endnu berettes om dem. Hansen havde visse Særheder i sit Sprog, og deriblandt den, at han sagde: Jeg laa Bogen paa Bordet og: Jeg har sat her længe o. s. v. Det var der iøvrigt mange, der gjorde dengang, og man kan ogsaa hos Datidens gode Forfattere finde disse Verbe-Boi-ninger, uagtet de ikke regnes for at være korrekte. Engang var Hansen og Mortensen, efter at denne ofte havde forlangt, at Hansen skulde vænne sig af med at bruge Verberne som han gjorde det, lige paa Nippet til at blive for Alvor Uvenner om Sagen. Heldigvis forstod de dog at slaa den hen i en Spøg, idei det hed sig, at de skulde duellere med Paraplyer henne ved »Tre Hoie« i Nærheden af Meelse. Forsaavidt lob Striden jo gemytligt af, men Mortensen skrev i Lolland-Falsters Stiftstidende en skarp Artikel om Udryddelsen af de uriglige Boi-ninger.

En særlig lille L'hombreklub dannede Hansen med Lærer Martensen i Horbeløv, Moller Frisenette i Meelse og mig. Til vor L'hombre horte altid Toddy eller Thevandsknegt, en dengang almindelig Drik. Vi kom sammen skiftevis i Horbelov Skole, Meelse Mølle og Bregninge Skole. Tonen var meget fri, — vi tiltalte ofte hinanden som kaade Drengue uden nogensinde at fornærmes over, at den Ene drev Spot med den Anden. Alt var jo, baade Skældsord og Spot kun Udslag af vor Livsglæde og var aldrig ment som Andet end Spøg, som naar f. Ex. Hundehvalpe bider hinanden i Ørerne, mens de leger. Engang forte Frisenette, mens han sad og saa ned i sine Kort, Haanden op til Panden og udbrod: »Hvad betyder det, naar man har et Hul i Panden?« Hertil svarede Hansen, der nylig i Kroyers store Værk: »Danmarks Fiske« havde læst, at fede Torsk sædvanligvis har en Fordybning i Panden: »Det betyder, at Torsken er fed!« hvilket Svar morede Alle, der var i Stuen, kosteligt. Frisenette saa sig om og udbrod: »Ih, dit forbandede Fæ!«

En anden Gang spillede Hansen en Solo, som han vilde have

tabt, dersom Frisenette ikke feilagtigt havde lagt en Trumf til, som burde have været sparet. Derved vandt Hansen, og da han tog sit Slik hjem, sagde han ironisk: »Du er dog godhjertet, Frisenette!« hvortil denne svarede: »Du mener jo *enfoldig*, dit Fæ!«

Hansen havde en prægtig Have, og han passede den med stor Dygtighed. Især havde han en Mængde Logvæxter, ogsaa nogle, der absolut maatte lages op tidligt om Efteraaret og overvintres for ikke at dø.*) Ingen Andre end Hansen, tror jeg, kunde med saadan Omhu vaage over dem, Aar for Aar, saa at de ikke dode ud.

I det ene Hjørne af Haven var der en Jordhoi, omgivet af en Ligusterhæk. Her oppe var engang et Selskab forsamlet og deriblandt en Somand Corfitzen, en Slægting af Hansen. Da han af en eller anden Grund slog ud med Armene, røg hans Forlovelsesring af Fingeren og over Hækken ind i den tilstodende Græsmark. Al Sogen var forgæves, men næste Aar, da jeg alene systematisk gennemsogte Marken, fandt jeg Ringen.

Almindeligvis havde Vesterborgseminaristerne lært, hvad vi nutildags vilde kalde Papsløid, mange af dem havde medindbefattet Bog-Indbinding deri. Dette sidste drev Hansen ikke, men han var en Mester i at lave alle tænkelige Slags Æsker og lignende Sager. Han yndede at tegne og derefter udskære smukke Figurer i Æskernes Sider og sætte kulørt Papir bagved, hvilket i vore Øine saa meget smukt ud.

En *Laterna magica* hørte ogsaa med til Hansens Raritetssamling. Han havde hertil f. Ex. en Række Billeder til P. A. Heibergs Vise: »Komme Hvo, som komme kan, komme Mand og Kvinde!« og foruden sit store Herbarium og de dertil knyttede Haandbøger, havde han Kærbollings Fugleværk, som han købte 1852 strax, da det var udkommen. Han stoppede selv Fugle ud og begyndte paa at aftegne og kolorere alle danske Fugle, et Arbeide, han dog aldrig fik fuldført. Under Sofaen i den Stue, jeg paa min Ankomstaften famlede mig igennem,

*) Det var *Tigridia pavonia* (*Ferraria Tigridia*), en meget aparte Plante og meget zart, hvilket sidste vel er Grunden til at man saa at sige aldrig ser den dyrket. Jeg saa den endnu 1879 i Bregninge Skoles Have.

laa en stor udstoppet Stør, og saaledes kunde man hele Skolen igennem finde Ting, som man ikke fandt hos Hvemsomhelst.

Det hed sig, at Hansen havde et daarligt Bryst, og han konsumerede Masser af Islandsk Mos, som man dengang antog for et godt Lægemedel. Han dode imidlertid ikke før 1881 som en gammel Mand. Et Par Aar tidligere var hans Kone dod. Ved hans Jordefærd talte Pastor Elers Koch, den yngste Son af den meget bekendte i 1847 afdode mangeaarige Præst i Horbelev Consistorialraad Koch, i Skolen ved hans Kiste, før han fortes til sit sidste Hvilested. Denne Tale glemmer jeg aldrig. Denne unge Præst, dengang Kapellan i Væggerlose, var ligesom alle hans Brødre, hvoraf to ligeledes var Præster, fortrolige Venner af Hansen og besøgte ham ogsaa, saa ofte der gaves dem Leilighed. Han var ellers en overmaade venlig Mand og som jeg indtil da havde antaget, venligt dømmende. Han havde ogsaa mange Lovord at udtale om Hansen, men saa endte han sin Tale med en Dom, jeg aldrig har kunnet forstaa, han havde Ret og Mod til at lade komme over sine Læber. Den lod, efter den beføiede Ros, han i Forveien havde udtalt, i al sin Korthed saaledes: »Men han var ingen Christen!« Han foiede rigtignok til, at Hansen var en søgende Sjæl. Hertil vil jeg sige, at det har vel været med Hansen som med saa mange Andre, deriblandt, naar jeg skal være ærlig, ogsaa mig selv, at han kan have haft sine Tvivl vedrørende nogle af de saakaldte Dogmer. Noget saadant udtalte Hansen imidlertid aldrig i mit Paa-hor, og saa meget er ialtfald vist, at han var en meget flittig Kirkegænger og aldrig nogen eneste Søndag blev hjemme fra Kirken, naar ikke Omstændighederne i saa Henseende stillede sig absolut hindrende i Veien derfor. Dersom alle, der i den nævnte Henseende ufrivilligt nærer visse Tvivl, skal frakendes Navnet Christen, saa kunde det muligvis blive ret faa, der faar Lov til at beholde det. Jeg vil aldrig kunne indrømme, at det helt og fuldt bogstaveligt at antage Dogmerne, saaledes som de i Tidernes Lob er bleven udformede i de kristelige Bekendelsesskrifter, skulde være den absolute Betingelse for at kunne bære dette Navn, lad saa være, at man ydmygelig overfor Gud og sig selv maa erkende, at man kun er det i al Skrøbelighed og Ufuld-

kommenhed. Hvormange mon der egentlig kan tænkes at være, som tør føle sig hævede over Tolderens Bon: »Gud være mig Synder naadig!« Mon ikke netop Ydmyghed er den uundgaaelige Betingelse?

Jeg nævnte tidligere i disse Optegnelser, at en af mine Klassekammerater paa Jonstrup, Anders Christensen, var Lærer ved Næsgaards Skole. Ogsaa han var altid en velkommen Gæst i Bregninge Skole. Til Gengæld besøgte jeg da ogsaa ham paa Næsgaard nogle faa Gange. Han blev imidlertid i August 1852 forflyttet til Storehedinge. Det var altsaa kun en kortere Tid, vi var hinanden saa nær. Han fik naturligvis ogsaa sin Forpleining hos Forstanderen. Naar jeg besøgte ham, foranledigede han, at der bragtes os nogen Mad paa hans Værelse. Det blev mig meget unaadigt optaget, at jeg ikke gjorde Fangels min Opvarthning, hvilket regnedes mig næsten som en kriminel Pligtforsømmelse. Saadant er imidlertid mange Gange senere hændet mig. Det er jo, beklageligt nok, en af mine medfødte Skodesynder, som min i flere Retninger mangefulde Opdragelse naturligvis ikke har kunnet raade Bod paa, og som jeg ofte har maattet lide under. Jeg har aldrig forstaaet paa passende Sted at vise slige Opmærksomheder, der som bekendt er indbefattede i det gamle saa vel kendte Ord: Min Son, om du vil i Verden frem, saa buk!

Under mit Ophold i Bregninge enedes Hansen og jeg om at forberede Bregningeskrædderen Ole Petersens Søn, der hed Peter Olsen, til Optagelsesproven paa Jonstrup og den bestod han fint, hvorefter han efter kun to Aars Ophold blev dimitteret med en smuk Examen.

Ikke saa heldigt gik det med min Soldaterkommerat Anders Petersen. Han tyede, efter at være bleven hjemmitteret som Underofficer, over til mig for at blive forberedt til Optagelsesproven, men han bestod den ikke i første Omgang. Han var hos mig allfor kort, og jeg mener, at jeg i det Hele taget ikke har Ansvar for, at han faldt igennem. Senere lykkedes det ham ved en ny Prove at komme ind, og han fik Examen 1855 og blev siden en kendt Mand.

Som for bemærket havde Kammerherre Classen foranlediget

Andenlærerposten i Bregninge oprettet, fordi han ønskede at tilbyde Befolkningen en Fortsættelsesskole til de konfirmerede Born, men der modte saa ubegribeligt faa til den dem tiltænkte Undervisning, at Enden blev, forst, at jeg, for ikke at have altfor faa Elever, fik Barneskolens ældste og flinkeste Elever ind til mig, og siden at Andenlærerposten, da jeg 1855 overtog Karleby Skole, blev nedlagt.

I Karleby.

Marts 1855 til 1. Nov. 1889.

Der herskede i Bregninge stedse den bedste Forstaaelse mellem Lærer Hansens Familie og mig. Hansen var barnefødt i Sognet, og hans Fader havde haft Embedet før han, saa alle Beboerne havde gaaet i Skole enten hos Faderen eller ham. Forholdene var derfor i enhver Henseende de bedste, men jeg længtes ganske naturligt alligevel efter at være min egen Mand, og der var i Bregninge ikke Brug for to Lærere. Hansen havde to almindelige Almueskoleklasser, og jeg, der skulde have haft en eller to Fortsættelsesskoleklasser havde det i Grunden næsten paa samme Maade som Hansen, fordi der ikke modte Unge nok til en hel Fortsættelsesklasse. Jeg havde kun et Par Stykker i 4de Klasse, men for disses Skyld kunde dennes fortsatte Existens ikke forsvares. Man maatte derfor forudse, at mine to Klasser maatte oplooses, saa snart der tilbød sig en Leighed, og den kom 1854, da Lærer Fæster i Veiringe dode. Han, der var en Sonderjyde, var dimitteret fra Vesterborg, og en af hans Sonner var Lærer i Karleby Skole, men da Faderen dode, blev han forflyttet til Veiringe, og Karleby Skole blev ledig. Den laa i en Udkant af Sognet og næsten alle Bornene havde derfor en altfor lang Skolevei. Nu tilbød det Classenske Fideicommis at bygge Beboerne en ny Skole midt inde i selve Karleby imod at overtage den gamle Skolebygning med dens Jordlod. Dette tog Beboerne imod med Kyshaand. Her i den ny Skolebygning underviste unge Fæster saa nogle Maaneder som Vikar, inden han tog til Veiringe, og saa blev jeg Vikar i Karleby, idet man jo i Bregninge let kunde ind-

rette sig saaledes, at jeg slet ikke blev savnet der. Forresten havde jeg tidligere været ude som Vikar, nemlig i Moseby, mens den derværende Lærer Lindholm, en ældre Broder til min Svoger, var i København som Folketingsmand.

Biskoppen — det var dengang Monrad — havde Kaldsretten til Karleby Skole, men da Det Classenske Fideicommis øiensynligt med store Pengeofre havde leveret Sognet en ny og efter Datidens Forhold smuk og god Skolebygning, paa-skønnede Monrad dette ved for denne Gangs Skyld at lade Fideicommiset besætte det ledige Embede. Gennem H. Mortensen havde jeg lært den saare elskværdige Karlebypræst O. D. Lütken at kende, og jeg kom jævnlig til Middag hos ham. Lütken stod i noie Forbindelse med Kammerherre Classen, og jeg haabede derfor, at min personlige Forbindelse samt det Faktum, at jeg virkede som Vikar i Embedet skulde sikre mig at faa dette; men jeg havde en farlig Medbeiler i Vilhelm Bau, Søn af Snedker Bau, som visse Aargange Jonstrupdimit-tender kender saa vel fra deres Seminarietid. Denne Bau havde været Medhjælper hos gamle Fæster og tillige Regne- og Mathematiklærer paa Næsgaard, og derfor støttede Forstander Fangel ham nu, da han søgte Karleby Skole. Da Fangel naturligvis kendte Kammerherre Classen saare godt, mente jeg, at Bau vel blev den, der fik Embedet og det samme mente alle de Sogneboere, jeg talte med, men Pastor Lütken sagde til mig: »Bryd Dem ikke om det, min Far!« og jeg fik da ogsaa Embedet.

Det var i en Overgangstid, jeg kom til Falster. Overalt i Landet søgte de saakaldte Bondevenner at faa Landbefolkningen under deres Indflydelse, og de havde opnaaet en betydelig Magt paa de under det Classenske Fideicommis hørende Godser Carlsfeldt og Corselitze. Bonderne havde i en lang Aarrække ført en kostbar og skarp Proces med Fideicommisset i Anledning af, hvorledes man skulde forstaa et Udtryk i Fideicommis-Stifterens Testamente. Udtrykket lod omtrent saaledes, at naar Tiden var inde, skulde man give Bonderne Arvefæste paa deres Gaarde. Dette havde en af Bondevennernes Førere opfattet saaledes, at Gaardene skulde overdrages Bonderne

gratis, og den Tolkning var Bonderne naturligvis meget villige til at tiltræde, men selvfølgelig kunde afdøde Classen ikke have ment det saaledes, da det jo vilde være at berove Fideicommisset dets Midler og dermed standse dets filantropiske Virksomhed. Processen fik da ogsaa det Udfald, at Bondernes Paastand blev tilbagevist. Jeg oplevede derefter, at Gaardene efterhaanden blev overdraget Bonderne til Eiendom paa særdeles lempelige Vilkaar, ja saaledes, at de, om de vilde, strax efter Overdragelsen kunde have solgt Gaardene for det dobbelte af, hvad de nys havde givet for dem.

Faa Aar, før jeg kom til Karleby havde en Bonde købt en Gaard, men saaledes, at Halvdelen af Arealen blev tilbageholdt af Fideicommisset, der vilde udstykke dette Areal, dels i almindelige Husmandslokker paa ca. 3 Tdr. Land, dels i mindre Lodder paa omkring ved 4 à 6 Skpr. Herved dannedes der langs med den vestlige Side af Landeveien til Nykøbing, ligesom en ny Afdeling af Karleby, mest bestaaende af Huse med ganske smaa Lodder eller, om man vil, større Haver. Et vittigt Hoved fik i et inspireret Øjeblik isinde at kalde denne Husrække for *Smalby*, et Navn den for al Eftertid fik Lov at beholde. Denne Nybebyggelse fik for Karleby Skole i hele det Aaremaal, i hvilket jeg havde min Virksomhed der, en ikke ringe Betydning. Som Folge af den anførte Udstykning opførtes der altsaa et større Antal nye Beboelseshuse, saa godt som alle af nydannede Familier. Det varede folgelig ikke ret mange Aar, før Børneantallet i Karleby Skole steg betydeligt. Saa skete der yderligere det, at der i Karleby af Geheimeraad Classen oprettedes et Børnehjem for 12 fattige Pigebørn, i Grunden fra hele Landet, saafremt vedkommende Autoriteter eller private Velgørere havde Villie og Evne til aarlig for et saadant Barns Pleje, Beklædning, Opdragelse og Undervisning at betale det saa ganske overordentlig beskedne Beløb af 30 Kr. Flertallet af disse Born kom imidlertid fra København. Snart oprettedes der et ganske lignende Børnehjem ved Corselitze, fra hvilket Bornene ogsaa til en Begyndelse henvistes til Karleby Skole, og inden jeg saa mig til, havde jeg da over hundrede Born i Skolen, og deraf paa een Gang 60 i yngste Klasse.

Forst medførte dette, at Bornene ikke mere kunde rummes ved de gamle Borde, hvormed Skolen fra først af, da der kun var omkring et halvt Hundrede Born ialt, var forsynet. Da det væsentligst var Bornene fra Børnehjemmene, der foranledigede denne Pladsmangel, maatte det ogsaa antages nærmest at være Fideicommissets Pligt i den Anledning at træde til, og hertil var Geheimeraad Classen ogsaa villig. Man var paa den Tid i Skolekredse stærkt i Færd med at opfinde hensigtsmæssigere Skolemateriel end det indtil da kendte, og deriblandt da navnlig hensigtsmæssigere Skoleborde. Det tillodes derfor mig hos en særdeles dygtig og paalidelig Landhaandværker, som man netop havde til Raadighed, at bestille et nyt Sæt Skoleborde ganske efter mit eget Hoved. De saakaldte Tomandsborde, som man nu anvender omtrent overalt, blev mig ogsaa foreslaaet. Jeg fandt imidlertid, at det ved disse var en væsentlig Mangel, at Læreren ikke kunde passere bagved dem, naar saadant af en eller anden Grund, f. Ex. ved Skrivning, kunde være ønskeligt. Jeg valgte af den Grund lange Borde med løse Bænke, saaledes, at disse kunde flyttes fremad til Bordene, naar Bornene skulde enten læse eller skrive, men flyttes tilbage, saa de kunde have Rydstod ved Bordet bagved dem, naar de blot skulde høre eller se. Jeg har senere leilighedsvis, mens jeg som Pensionist har levet i København, vikariat i Klasser med Tomandsborde; men jeg har altid funden mine lange Borde saa hensigtsmæssige, at jeg aldrig ved et Valg som det nysnævnte kunde tænke mig at ville vælge Tomandsbordene. Mine lange Borde var blandt andet saaledes aabne, at man altid fra Katedret kunde se, hvad der foregik eller gæntes under Pladen. I mange Skoler ser man Bordene ridsede med Griffler eller forskaerne med Knive. Jeg vaagede altid over at Bordene i Karleby Skole aldrig blev molesterede, ligesom ogsaa, at Skolens Læsebøger ikke mere end nødvendigt befamledes med Fingrene, saa de saa længe som muligt kunde bevares i tiltalende brugbar Stand.

Som sagt: Børneantallet blev efterhaanden saa stort, at der enten maatte foretages Noget, der sigtede til at sætte det ned, eller blev truffen Forholdsregler til Forøgelse af Lærerkræf-

terne. Da det var Bornehjemmene, der væsentlig foranledigede det altfor store Borneantal for een Lærer, engagerede Geheimeraad Classen en Lærerinde til at undervise Pigebørnene fra Karleby Bornehjem og tillige med dem adskillige andre Børn, hvis Forældre boede ved Corselitze. Ved denne Forholdsregel afværgedes for en Stund Faren for Kravet om en Udvidelse af Skolebygningen og Ansættelsen af en Andenlærer. Tillige foretoges der den Forandring med Karleby Bornehjem, at det ophævedes som saadant og i Stedet for ændredes til et Plejehjem baade for saadanne Børn og konfirmerede unge Piger, der var Rekonvalescenter, og for andre, der blot trængte til landlig frisk Luft, god Forpleining og Strandbade, alt under en dertil engageret Læges Tilsyn. Til Plejehjemmet, ligesom ogsaa til at forestaa den saakaldte Skole paa Hjertebjerg, ogsaa beliggende i Karleby benyttedes bestandig Diakonisser. Om saadant endnu er Tilfældet er mig ubekendt.

Trods alt vedblev Faren for Nødvendigheden af at træffe Forholdsregler til Ansættelsen af en Andenlærer ligesom at staa truende i Baggrunden, idet Borneantallet vedblivende bevægede sig nærved Maximumsgrænsen, 100. Medens Overtallet fra først af fandtes i yngste Klasse, viste det sig tilsidst i ældste Klasse, og jeg tog mig nu for ved Hjælp af Kirkebogen at undersøge, hvorledes det stod sig med Borneantallet i Sognet, saa at jeg kunde danne mig en Mening om, hvorvidt Skolens Elevantal stadigvæk vilde voxe eller ei. Det viste sig da, at Borneantallet Aar for Aar efter al Sandsynlighed maatte blive dalende, saaledes at det, naar 7 Aar var gaaet, maatte vise sig at blive ca. 76, og da jeg med Skolekommissionens og Provst Poulsens Tilslutning indsendte denne Sandsynlighedsberegning til Skoledirektionen, gav man sig tilfreds med det. Erfaringen viste, at Beregningen temmelig nojagtig slog til.

Ved min Omtale af Lærerne paa Jonstrup Seminarium nævnte jeg ogsaa J. C. I. Brasch, som 1. Oktober 1853 forflyttedes til Tommerup—Ullerup. I hans Sted kaldedes saa C. J. Hoyer, dimitteret 1850 fra Jonstrup med Udmærket duelig som Fjerde-Lærer ved Seminariet. Hans Ansættelse her varede imidlertid kun til 1855. Ved hans Fratrædelse modtog jeg til min store Overraskelse

Opfordring fra Professor Jensen om at søge Pladsen. Skont jeg paa den ene Side var mig fuldt bevidst, hvor meget jeg manglede i Kundskaber og Dygtighed for paa fuldgyldig Maade og til min egen Tilfredshed at kunne udfylde denne Lærerpost og paa den anden Side vidste med mig selv, hvor lidet jeg paa Grund af mit ængstelige Naturel var skikket til at blive stillet paa en saadan fremskudt Post, som en Seminarielærers Stilling altid er, lod jeg mig dog friste af den smigrende Opfordring og søgte Pladsen, som ogsaa blev mig tilkendt paa den Betingelse, at jeg paa Statens Bekostning skulde gennemgaa et Kursus i Gymnastik ved Hærens Elevskole. Dels har Gymnastik aldrig været mit særlige Sværmeri, og dels var mine øvrige Betæneligheder i Mellemtiden yderligere taget til, saa jeg benyttede den stillede Betingelse som Paaskud til at tage min Ansøgning tilbage. Jeg har senere ofte bebreidet mig selv, ikke at jeg gjorde dette, men kun, at jeg gjorde det under det nævnte Paaskud. Min mig saa kære og mig saa velvilligt stemte Forstander havde kunnet vente en mere ærlig Erklæring fra min Side. Imidlertid, da jeg havde afgivet denne Erklæring som endelig, spurgte han mig, om jeg da ikke kunde nævne ham en anden, som jeg kunde tænke mig, der baade kunde være skikket og villig til at søge den. I saa Henseende havde jeg ikke Anledning til ret længe at betænke mig. Jeg kendte i det givne Tilfælde kun een eneste, som der kunde være Tale om at foreslaa nemlig H. Mortensen. Hans Dygtighed til at bestride Posten var i lige saa høj Grad uomtvistelig, som min efter min ærlige Overbevisning var det modsatte. Han havde dengang paa Grund af Uenighed med Forstander Fangel forladt sin Lærerstilling ved Næsgaard og var Skolelærer i Øverrup, en Stilling, hvori der kun var saare liden Anvendelse for, hvad han sad inde med baade af Kundskaber og Evner, og som han desuden slet ikke egnede sig til, hvorfor jeg paa Forhaand var overbevist om, at han med Glæde vilde prøve paa at blive Seminarielærer. Jeg slog mig altsaa fremdeles til Ro i Karleby Skole.

Saa indtraf der, vistnok enten 1860 eller et af de nærmest efterfølgende Aar det, at der midt i Høstferien kom Meddelelse

fra Provsten om, at den netop da udnævnte Overskoledirektor With, samt Sanginspektor Berggreen og Gymnastikinspektor la Cour en nærmere angiven Dag i Ferien agtede at inspicere Karleby Skole. Jeg maatte altsaa, skont det var i Ferien, over Hals og Hoved sende Bud omkring i Distriktet for dog forinden at faa hver Klasse til at møde i Skolen et Par Dage for dog at faa Bornene en lille Smule i Trit igen samt ovet lidt Gymnastik med dem. Dette sidste var ellers et Fag, der gennemgaaende i yderlig Grad blev negligeret omtrent i alle Landsbyskoler. Saaledes havde det altid været i Bregninge Skole, og saaledes var det ogsaa i Karleby. De dengang paa Landet almindelige Redskaber: Klatremaskine, Gangbrædt, Springstotter, Springe-Reb og Sjippetov var der ganske vist, men da Opvisning i Gymnastik aldrig forlangtes, benyttedes de kun grumme lidt. Jeg havde imidlertid jo nylig været Soldat og havde ogsaa erhvervet mig nogen Øvelse i at kommandere. Ved altsaa dog at have ovet hver Klasse et Par Gange, maatte det antages nok at kunne komme til at gaa saa nogenlunde taaleligt, og det gjorde det ogsaa, for Gymnastikkens Vedkommende endog til Vedkommendes overstrømmende Tilfredshed.

Dette med en Overskoledirektor var paa den Tid noget aldeles nyt og uhort. Det var altsaa en given Sag, at der ved denne Leilighed vilde møde ikke blot alle de Lærere paa Falster, for hvem absolute Hindringer i saa Henseende ikke stillede sig i Vejen, men sandsynligvis ogsaa enkelte fra det østlige Lolland, hvad selvfølgelig ogsaa var Meningen, ligesom selvfølgelig ogsaa den nærmeste Omegns Præster samt Provsten kunde ventes. Det blev da ogsaa i det hele en saa stor Forsamling, at jeg med mit ængstelige Naturel og min Mangel paa Selvtillid uundgaaeligt i høj Grad maatte føle mig paavirket af en saa sjelden og alvorlig Situation. Alt gik imidlertid meget tilfredsstillende undtagen Proven i Religion. Her skulde jeg tale med Bornene om Salmen: »Op, al den Ting, som Gud har gjort«. Jeg havde selv valgt denne Salme, som jeg mente, der kunde være en hel Del at sige om. Selvfølgelig var der ogsaa det. Jeg var imidlertid saa paavirket af Situationen, at det kun var overmaade lidt af, hvad jeg havde tænkt mig,

det lykkedes mig at faa frem, saa denne Del af Proven fik et mildest talt yderst tarveligt Udfald. Dette var imidlertid ikke det værste. Dette kom paa følgende Maade: I min egen Skoletid var jeg undervist efter den gamle saakaldte Balles Lærebog, som ogsaa endnu paa denne Tid var den eneste, der kendtes og brugtes i Skolerne. Medens Luthers lille Katekismus jo helt er optaget i Balslevs senere fremkomne Lærebog, der er beregnet for Skolernes ældre Klasser, var der i Balles Lærebog ved Slutningen af hvert Kapitel kun henvist til de Stykker i Katekismen, som svarede til vedkommende Kapitels Indhold. Da nu Overskoledirektoren ogsaa selv vilde tale lidt med Bornene, og navnlig ogsaa vilde prove, om de kendte og endnu kunde deres lille Katekismus udenad, da viste det sig desværre til min yderst ubehagelige Overtaskelse, at de ganske havde glemt den. Da den hele Prove var endt, fik Bornene Lov at gaa hjem, medens samtlige ovrigte Tilstedeværende opfordredes til at tage Plads, for at der kunde tales lidt om, hvad der nu var hort og seet, medens *jeg* havde en Fornemmelse af hvorledes det i gamle Dage maa have været at blive stillet i Gabestokken. Overskoledirektoren satte sig nu paa Katederet og fremsatte sin Bedømmelse af den hele Prove, ved hvilken han klappede med den ene Haand og slog med den anden. Det havde været dem alle Tre en Glæde at være Vidne til »den magelose Interesse, han her havde truffen for Gymnastikken. Man kunde se det paa Bornenes Kommen og Gaaen. Ja, man kunde endogsaa, saaledes lod nojagtigt Ordene, se det paa deres Skrift! Og saa vidste dog jeg selv og alle de Tilstedeværende med Undtagelse af de tre Inspektionsherrer, hvorledes det i saa Henseende i Virkeligheden forholdt sig. Hvad Berggreen angik, da var ogsaa han overordentlig vel fornøjet. Han havde ikke tidligere i nogen Skole funden saa mange indovede Sange og Salmer som i Karleby Skole. Saa kom jo til Slutningen Malurtdraaben, at Proven i Religion ikke havde tilfredsstillet ham. Her gav han forskellige gode og sikkert velmente Raad. Nogen Anelse om, at en Lærer ved en saadan Leilighed kunde være noget betagen af en Art Examensfeber eller om man vil »Lampfeber«, syntes han ikke at have. Men det værste var

som sagt det med den glemte Katekismus. I Anledning heraf bemærkede saa en Tilstedeværende, vistnok Provsten, at der i den Omstændighed, at Katekismen ikke var aftrykt i Lærebogen, i saa Henseende laa noget som kunde tjene mig til Undskyldning. Men dette vilde Overskoledirektoren ikke indrømme. Netop paa den Tid, da denne Visitats fandt Sted, læste jeg ogsaa privat med Enkefru Søtofts Born. Hun var en Datter af Pastor Lütken og havde lejet den gamle Skole, som nu havde faaet Navnet Delsehoi, vistnok efter Navnet paa den Mark, paa hvilken den var bygget. Overskoledirektoren spiste naturligvis efter Proven i Skolen til Middag i Præstegaarden tilligemed de tvende andre ham ledsagende Herrer samt flere andre, og her kom det i Skolen passerede atter paa Tale. At gamle Pastor Lütken paa bedste Maade har talt min Sag ved denne Leilighed er jeg overbevist om, og saa sagde man mig senere, at netop disse Born fra Delsehoi, da de horte, hvad Talen var om, havde bemærket, at jeg altid havde sagt til dem i Religionstimerne, at det allervigligste var at huske Katekismen. Om Hr. With har følt sig paavirket af denne barnlige Bemærkning veed jeg ikke. Han kom imidlertid efter Middagen igen over i Skolen, vistnok for at tale med mig; men da han endnu traf Skolen fuld af Lærere, nojedes han med at *bede om en Tandstik*. Man vil af nærværende Fremstilling let forstaa, at det er med en lidt trykket Bevidsthed, jeg mindes Overskoledirektor With; men saa meget erfarede og forstod jeg, at han havde en medfødt Evne til at tale med Born, hvorved han uimodstaaeligt maatte vinde deres Opmærksomhed og Tillid. Ønskeligt vilde det naturligvis være, om alle, der vælger Lærergerningen som deres Livs Virkefelt, ogsaa besad denne Evne, men den kan ikke erhverves, selv ved den mest energiske Flid. Det er naturligvis her som paa andre Omraader: Man kan ikke, trods sin Flid — blive Virtuøs, Kunstmaler eller Billedhugger. Man kan godt tage en udmærket Lærereksamen og alligevel ikke du til at være Lærer. Det gælder kort sagt om at komme paa »sin rette Hylde«. Jeg er for mit Vedkommende saa temmelig paa det rene med, at dette ikke har været Tilfældet med mig. Jeg er mig bevidst, at jeg i min 34-aarige Virksomhed i

Skolen har søgt at udrette det meste og bedste, jeg har forstaaet og evnet. Jeg har altid været en trofast Deltager i alle Lærer- og Skolemoder og har med Beundring hørt paa al den pædagogiske Veltalenhed, der her udfoldedes og al den pædagogiske Visdom, de forskellige baade efter deres egen og Andres Mening dygtige Lærere sad inde med. Men jeg kan i Virkeligheden ikke erindre, at jeg i min Skolegerning har funden Anvendelse for ret meget deraf. Jeg holdt mig til mine egne Metoder og maatte uundgaaeligt føle mig som en afgjort Undermaaler. Ved de senere Visitatser af Biskop saavel som Provst var der dog aldrig noget i Vejen. Biskop Monrad, der ogsaa til en Tid fungerede som Overskoledirektor, besad ikke en tilsvarende Evne som With til at tale med Børn eller til at indlade sig med Eleverne; men han havde et meget gennemtrængende Blik og skulde nok opdage de svage Sider i en Skole, om der fandtes saadanne. Man fortalte om ham, at han, da han engang visiterede i Ringsebølle Skole ved Rødby og her fandt Tilstanden utilfredsstillende, overfor Læreren, den forlængst afdøde Lærer Neble, bemærkede, at Børnene *der* ikke kunde mere end hvad han vilde kunnet lære dem paa en Time, hvortil Neble, der iøvrigt mere var kendt som en fortræffelig Selskabsmand end just som en dygtig Lærer, bemærkede: »Det er ingen Sag, hvem der har saadanne Kundskaber«. Det Fag, Biskop Monrad især lagde Vægt paa, var vedkommende Skoles Standpunkt i Dansk. Ved sine Visitatser plejede han at fortælle en lille Historie, som Børnene saa skulde gengive. Hertil blev der tilstaaet dem en Time, og der blev, som jo altid ved skriftlig Examen, noie passet paa, at der ingen Snyderier fandt Sted. Der blev saa i Forhold til Børneantallet lagt et vist Antal Tavler til Side, som han saa selv gennemsaa grundigt ikke blot med Hensyn til orthografiske Feil, men ogsaa med Hensyn til Tegnsætning, og af dette Resultat udregnede han saa Karakteren for Skolens Standpunkt i Dansk. Jeg havde ham i min Tid tre Gange paa Visitats og opnaaede for den nævnte Præstation to Gange ug⁺ og een Gang mg⁺, hvilket jeg syntes var meget tilfredsstillende i Betragtning af, at Drenge i Skolen, formentlig uheldigt paavirkede af Tidsaanden,

i hoi Grad savnede Modtagelighed for Undervisningen. Ogsaa denne Omstændighed, hvorom man ogsaa ved andre Skoler havde maattet gore Erfaringer, var ikke undgaaet Biskop Monrads Opmærksomhed. Ved Visitats i en anden Skole bemærkede han saaledes, da han havde overhørt Bornene i Læsning: Pigerne, de læste udmærket godt, men Drengene har spoleret det altsammen. Da Biskop Monrad, vistnok ved sin sidste Visitats i Karleby Skole, efter endt Prove tilligemed Provst Poulsen var kommen ud i Skolens Entre, bemærkede han til Provsten: »Ja, dette var nu meget godt, og tænk saa paa, hvilket Arbeide, der er gaaet forud. Og saa vil saadan En som Holstein Ledreborg staa frem i Rigsdagen og kaste Snavs paa Skolelærerne!«

Der er formentlig ikke ret mange Lærere, som ikke i deres Virksomhed i Skolens Tjeneste har oplevet mange Skuffelser og paa forskellig Maade har haft betydelige Vanskeligheder at bekæmpe, og deriblandt adskillig Misfornøjelse og Misforstaaelse fra Forældres Side. Saadant har da ogsaa været Tilfældet med mig, og jeg skal villigt bekende, at jeg stundum i saa Henseende selv ikke har været uden Skyld, især i mine yngre Dage. Jeg havde da Ord for at være, hvad man kalder noget klathaandet. Med Tiden faldt dette ganske vist bort; men jeg havde nu engang faaet denne sorte Plet. Min Skolegerning har dog ogsaa bragt mig mange Glæder og lidt Tilfredsstillelse. Jeg har haft mange Elever, der endnu og vedblivende giver mig Bevis paa, at de mindes mig med Hengivenhed og Taknemlighed. Jeg har ogsaa haft Elever, som senere, naar de er bleven voxne og er kommen til bedre Erkendelse, er kommen til mig og har bedt om Tilgivelse for de Bryderier og Ærgrelser, de var sig bevidst i deres Skoletid at have paaført mig. I saadanne Tilfælde har jeg altid svaret dem, at sligt maa man aldrig gemme paa. Samme Dag, de forlod Skolen, blev ogsaa ethvert saadant Regnskab fra min Side fuldkommen slettet. Jeg havde da ogsaa den Glæde at blive venligt erindret i Anledning af mit 25 Aars Jubilæum som Lærer i Karleby, ligesom man ogsaa ved min Fratræden som Lærer foranstaltede en lille Festlighed for mig og min Hustru med venlig Tak

for de mange Aar. Vi havde ogsaa mange Venner i Karleby og Tommerup, hvoraf adskillige endnu lever og venligt mindedes os baade i Anledning af vort Diamantbryllup 9. Oktober 1917 og min nitiaarige Fodselsdag 21. Oktober 1918. Men jeg har aldrig ved at betræde Lærervejen anseet mig for at være kommen paa min rette Hylde. Jeg har bestandig ment, at dette nærmere maatte ansees for at være skeet, om jeg istedetfor var kommen ind paa Kontorvejen.

Da jeg blev kaldet til Lærer i Karleby Skole, blev jeg med det samme Kirkesanger. For den nye Skole blev bygget, var der blandt andet den store Ulempe for Læreren, at han havde henimod 1½ Fjerdingsvei til Kirken. Den ny Skole var derimod kun skilt fra Kirken ved Landeveien, hvilken Omstændighed selvfølgelig var en særdeles betydelig og behagelig Forandring for Kirkesangeren. Der horte den Gang ikke mindre end tre Sogne til Pastoratet, nemlig Karleby, Horreby og Norre Ørslev. Da Præsten naturligvis kun til Stadighed kunde prædike i de to af Kirkerne, maatte der hver Søndag skiftevis være Messerfald i den tredie. Kun tre Gange om Aaret, nemlig første Jule-, Paaske- og Pinsedag, maatte Præsten i Hovedsognet, Karleby, prædike i alle tre Kirker. Paa denne Maade havde jeg altsaa en Frisøndag hver Gang, der ingen Gudstjeneste holdtes i Karleby Kirke. Saa hændte det imidlertid, at Kirkesangeren i Norre Ørslev paa Grund af Brystsyege ikke selv kunde forrette sin Tjeneste i Kirken. Det laa da nær, at jeg som den yngste af Pastoratets Lærere (de var alle Enelærere), og da jeg kunde kore med Pastor Lütken baade til og fra Norre Ørslev Kirke, tilbød at træde i hans Sted, saalænge Sygdommen varede. Engang havde imidlertid baade Pastor Lütken selv og hans Kusk glemt at holde ved Skolens Indkørsel. Der var altsaa ikke andet for, end at jeg ad den nærmeste Markvei saa hurtigt det var mig muligt tilføds maatte se at naa Norre Ørslev, og jeg kom da ogsaa saa betids til Kirken, at jeg kom til Indgangsdøren samtidig med Præsten, der altid tog ind hos Indehaveren af Mensalgaarden i Norre Ørslev for at iføre sig Ornatet, for han gik ind i Kirken. Jeg var imidlertid bleven saa betaget af Turen, at jeg kun med Moie kunde udholde at

syngte Salmerne for Prædikenen. I de unge Aar kan man heldigvis dog udholde nogen Anstrengelse.

Kirken i Karleby var uanseelig, og den havde f. Ex. hverken Spir eller Taarn. Klokken hang i et Murhul i Kirkens Gavl, og der hang et Reb derfra helt ned til Jorden, hvor Klokkeren

Hans Rasmussen, Karleby.

altsaa stod, naar han ringede. Da jeg havde været i Karleby nogle Aar, tilbød det Classiske Fideicommis imidlertid Sognet at anbringe et Spir paa Kirken, hvilken Gave selvfølgelig modtoges med Tak. Det opfortes af daværende Arkitekt Glahn i Nykøbing. I Spiret blev saa Klokken anbragt; men da dette var skeet, kunde den naturligvis ikke mere ringes paa den gamle Maade, og Kirkens Vaabenhús var saa lavt og lille, at der ikke fra dette kunde skaffes Adgang for Ringeren til Kirkens Loft eller til Spiret. Foreløbig var der saa ingen anden Ud-

vej, end at der inde i Kirken i det ene Hjørne maatte anbringes en lang Slige, der ragede ind over nogle af Stolene ved Kvindernes Side (det var den Gang almindeligt paa Landet og er vel saa endnu, at den ene Side af Kirken, almindeligt vist den nordlige, betragtes som Kvindernes og den anden, altsaa den sydlige, som Mændenes. Desaaarsag vækker det ogsaa, eller gjorde det ialtfald i min Tid, ikke saa lidt Opmærksomhed, naar nogen, som ikke kender eller ikke ænser denne landlige Sædvane sætter sig imellem hinanden uden Hensyn til Kønnene). Denne Klavren op og ned ad Stigen var til at begynde med saa meget mindre hyggelig, som det paa den Tid var en Kvinde, der besørgede Ringningen. Man vænner sig imidlertid jo til næsten hvadsomhelst, og det varede ikke længe, inden ogsaa den ny Ringemaade ophørte at tiltrække sig Opmærksomhed. Der hengik alligevel ikke ret mange Aar, for Sognet, sandsynligvis ved Kirkesynets Paa-virkning, besluttede at rive det gamle Vaabenhus ned og bygge et andet saa stort og høit, at det rummede en Trappe, ad hvilken der saa blev Adgang til Spiret og Kirkens Loft ogsaa for Ringeren. Senere forbedredes Kirkebygningen yderligere. Der blev sat nye Vinduer i, d. v. s. det var dem, som man i Saxkøbing havde kasseret, da den daværende Kirke repareredes, men vi var glade for dem. Man paastod, at de gode Saxkøbingborgere ødslede med de Penge, de havde at bruge til deres Kirke, thi hvis de fik Noget tilovers, skulde de afstaa det til Maribo Domkirke, der var fattig, men de vilde ikke ofre Noget paa en anden By! — Hvad angaar Karleby Kirke, da fik den i min Tid endnu en Forbedring, idet der indrettedes et Varmeapparat i den.

Saa længe jeg havde været Vikar i Karleby, havde jeg boet hos Hansen i Bregninge, thi der var kun en halv Mils Vei mellem de to Skoler, saa der var jo ikke for langt at gaa. Nu, da jeg sidst i Marts 1855 rykkede ind i Karleby med de laante Møbler, havde jeg altsaa egen Bolig; men Kone havde jeg ikke og Tyende heller ikke ligestrax. Stedets Præst, O. D. Lütken lod til at have tænkt lige saa meget over den Ting som jeg selv, thi han tilbød mig strax, at jeg hver Dag gratis maatte

spise til Middag hos ham. Han var en elskelig Mand og et smukkere Familieliv end det, han førte sammen med sin Kone og deres 8 Børn, af hvilke de 7 var Sønner, kan man ikke tænke sig. Datteren var Enke efter en Pastor Sotoft paa Fyn, og hun boede sammen med sine Børn hos Forældrene. Alle disse mange Personer levede som de elskelige, noble og fint dannede Mennesker, de var, sammen paa den smukkeste Maade. Som Prædikant var Lütken yderst tarvelig, men hans og hele Familiens Liv og Færd var i Grunden for dem, der havde Sans for at se Sligt, den skønneste og lærerigeste Prædiken.

I denne fine og noble Familiekrede spiste jeg altsaa til Middag hver Dag indtil jeg i 1857 blev gift. Skolearbeidet laa imidlertid saadan, at jeg hver eneste Dag maatte komme længe efter, at de Andre havde begyndt at spise, men det var man naturligvis belavet paa, og jeg blev efter Husmoderens Anordning derfor siddende ved Bordet ogsaa efter at de Andre havde reist sig, — dog med Undtagelse af een Person, Præstens gamle Broder, der var noget »underlig«, og blandt Andet havde den Eiendommelighed at han, som man siger, aldrig kunde blive færdig med Noget, altsaa heller ikke med at spise. Han holdt mig altsaa med Selskab, naar hele den ovrigte store Familie reiste sig. Pastoren pleiede da at sige: Velbekomme dem, som *har* spist, og velbekomme dem, som *ikke* har spist!«

I Bregninge Skole havde min Aarsindtægt været 80 Rigsdaler, her i Karleby havde jeg i Henhold til Skoleloven af 1856 en Reguleringssum paa 358 Rigsdaler. Det var en Forbedring, men da jeg havde et Laan at afbetale til Nakskov Sparekasse, var der alligevel ikke noget at flotte sig med. Jeg havde hidindtil aldrig tænkt paa Giftermaal, men her i Karleby kom det i den Henseende til et Vendepunkt i mit Liv. Min Formand i Andenlærerembedet ved Bregninge Skole, Peter Lindholm, var, som for bemærket, nu Lærer i Ullerslev i Vestlolland, og i Norre Ørslev Skole, Karleby Pastorat, var Ebbe Jensen ansat, men han døde i Sommeren 1856, og Lindholm blev saa forflyttet til Norre Ørslev. Ham lærte jeg snart at kende, og vi blev meget fortrolige Venner. I hans Hus opholdt sig hans Kones yngste Søster, og uden at jeg egentlig lagde Mærke der-

til, blev mine Besøg hyppigere og hyppigere og det var for Jomfru Petersens Skyld (dengang var Frøknerne ikke opfundne for vort Samfundslags Vedkommende). Omsider vovede jeg da det afgørende Skridt og anmodede om hendes Haand. I sin Svarskrivelse tilfoiede hun, at hun haabede at blive mig en trofast Hustru, og dette har hun Gud været lovet været i de mange, mange Aar indtil nu. Hun har været mit Hjems Velsignelse og altid været tilrede som Hjælper, Støtte og Raadgiver baade i de gode Dage, af hvilke vi Gudskelov og Tak har haft mange, og i de tunge med. Hun har været det i sine Velmagtsdage, saa længe hendes legemlige Kræfter slog til, og hun er det endnu, uagtet Kræfterne desværre nu har svigtet hende og Sygdommen totalt nedbrudt hendes Legeme. Hun lider af Ledforkalkning, og denne Sygdom volder hende ulidelige og ubeskrivelige Smerter, men hun bærer dem Gud være lovet med saa stor Taalmodighed, som det er muligt for et Menneske. Vorherre har været hende saa naadig, at hun dog endnu kan udrette Lidt til Nytte i Huset med sine skrøbelige og af Sygdommen meget medtagne Fingre. Med Haandarbeide, Avislæsning eller Læsning af en og anden god Bog gaar Tiden for hende, naar hun sidder ved sit lille Bord i vor Dagligstue ved Vinduet. Her sidder hun Dag ud og Dag ind, fra hun staar op til hun igen med yderste Besvær og under megen Lidelse slæber sig ind til sin Seng. Kommen saa vidt maa hun hjælpes af vor Datter, baade naar hun skal op i den, og naar hun skal ud af den igen. Trods saa megen Elendighed skulde Ingen, som ser hende sidde ved sit Bord med Bogen eller Haandarbeidet, tro, at hun feilede Nogetsomhelst, thi de vil altid finde hende oplivet og interesseret for alle Tidens Spørgsmaal. Det er velgørende for hende, naar der kommer Nogen for at tale med hende, men det er dog ofte svært at følge Skriftens Opfordring til at sige Gud og Faderen Tak for alle Ting. Gud hjælpe os i sin Naade til at kunne gøre dette og til at tilbageholde de mange utilbørlige og formastelige Spørgsmaal, der af og til vil paatrænge sig. Guds Villie ske! Den er dog altid den bedste!

Det var i 1856, vi blev forlovede, og den 9de Oktober 1857 feiredes vort Bryllup i Horslunde Skole ved Pederstrup, Lol-

land. Hvor var dog dette en stor Forandring for mig, som indtil da var uden Spor af Familie. Min Moder dode, som tidligere nævnt, i min spæde Barndom. Hendes eneste Broder levede i min Barndom som Tækkemand i et lille Hus i Vesterborg, og jeg kan godt erindre, at jeg nogle Gange som lille Dreng besøgte ham og hans Kone med min Fader. Disse gamle Mennesker, hvem jeg erindrer som altid meget venlige imod mig, var paa den Tid, da jeg blev forlovet og gift, Begge dode. Det samme var Tilfældet med to af deres Sonner, som jeg havde kendt i min Barndom, og det samme var sikkert Tilfælde med en tredie Son. Men ved Optagelsen som Svigerson i den store Horslunde-Petersenske Familie fik jeg paa een Gang ikke mindre end ni Svogre og ligesaa mange Svigerinder, der saagodt-som alle havde en større eller mindre Flok Born, hvis samlede Antal det aldrig har været mig muligt at udfinde. Lærer Petersens i Horslunde havde ialt 6 Sonner og 4 Dotre, der alle var gifte og spredte rundt omkring i Stiftet. En af Sonnerne havde valgt Lærerveien, og tre af Dotrene var gifte med Lærere, af hvilke min Hustru var den ene. Af alle disse er min Hustru og jeg nu de eneste, der er ilive (1918). Det er mig imidlertid en Tilfredsstillelse at kunne mindes dem alle med den Bevidsthed, at jeg med al mulig Venlighed blev modtaget af dem. I gamle Lærer Petersen fandt jeg en udmærket dygtig og anseet fra Vesterborg Seminarium udgaaet Lærer, som jeg vedvarende vil mindes med Højagtelse og Hengivenhed. Han og hans Hustru havde med Dygtighed opdraget deres store Borneflok. Takket være en Bondegaard, som min Svigerfader eiede og som han personlig med Bistand af behorigt Folkehold dyrkede ved Siden af Skolen, samt hans Hustrus store Dygtighed, var deres Hjem altid saa rigeligt forsynet med Forraad af alle Slags, at de til enhver Tid saa sig i Stand til at modtage og indlogere og paa bedste Maade beværte disse mange Familier med deres efterhaanden voxende Borneflokke. Ved vort Bryllup kom *alle* Familiemedlemmer tilstede.

Min Svigermoder var en særdeles dygtig Husmoder, og udenfor den egenlige Husmodergerning udforte hun endda et vældigt Arbejde, idet hun fremstillede hjemmelavede Toier,

baade uldne og linnede, baade Sækkelærreder, Hestedækkener, Dreiels Duge med tilhørende Servietter, de prægtigste og smukkeste Dynevaar o. s. v. Selv spandt hun, naar Dagens Gerning var endt, i de lange Vinteraftener, og hendes Dotre blev fra Smaa af vænnede til det samme virksomme Liv. En Spinderok horte efter hendes Mening ufravigeligt med til enhver Kvindes Udstyr. Og ikke nok med, at hun satte Dotre og Tjenestepiger til Husflidsarbejde, nej hun fik mange af Egnens Husmandskoner med ind i Arbeidet, f. Ex. med at spinde det Garn, hun skulde bruge, o. s. v. De nærmestboende Landsbyvævere maatte ogsaa arbejde for hende. Raastoffet til al hendes Industri, baade Hor, Uld og Fjer (dette sidste til at fylde i Dynerne) leverede Skolens og Gaardens Landbrugsdrift hende, idet hun dyrkede Hor og holdt Ænder og Gæs. Hun forsynede efterhaanden alle sine mange Born og Borneborn og andre Paarørende, og nu ogsaa os rigeligt med sine solide, ja uopslidelige Varer. Ogsaa af Fødemidler uddelte hun rigeligt, og endda havde hun altid Nok, naar de mange Slægtninge kom i Besøg. I lang Tid kom nu ogsaa min Hustru og jeg over til vore Svigerforældre i Sommerferien, og det vedblev vi med ogsaa efter at Svigerfader havde taget sin Afsked, og de havde bosat sig i Maribo.

Svigerfader, Hans Pedersen, blev dimitteret 1809 fra Vesterborg og var saaledes Klassekammerat med Rasmus Hansen i Bregninge. 1846 blev han Dannebrogsmænd og 1859 feirede han Halvtredsaars-Lærerjubilæum ved een og samme Skole med en meget stor Fest, til hvilken alle det gamle Ægtepars Ætlinge og ovrigte Familieforbindinger var indbudte. Jeg erindrer, at Svigerfader modtog anerkendende Skrivelser baade fra Kultusministeren og fra Biskoppen. Fem Aar senere opgav han sit Embede og flyttede til Maribo, hvor han døde 1876 i sit 88de Aar. Min Svigermoder overlevede ham et Aar. Hun var 87, da hun døde. De ligger begravede tæt udenfor Indgangen til Maribo Domkirke. I denne havde Svigerfader, saa længe han boede i Maribo, hver eneste Søndag bivaanet Gudstjenesten.

For at faa saa stort et Supplement som muligt til den ringe Lønning, maatte jeg se, om jeg kunde drive min Jordlod med Fordel. I de Aar jeg, som paa andet Sted anført, var i Huset hos

min Barndoms Lærer, Ernst i Mageltving, havde jeg ved at deltage i Arbeidet med hans Skolelod, og ligeledes ved i Aarene 1851—55 at være Vidne til Driften af Skoleloddet ved Bregninge Skole faact Forstaaelsen af, at Udbyttet af Skoleloddet, naar den blev dreven med nogen Omtanke og Interesse, kunde blive en ret væsentlig Del af en Lærers Indtægt. Ubemidlet som jeg var kastede jeg mig derfor med al min Iver og al min Interesse over Løsningen af den Opgave at opnaa saa godt Udbytte af min Skolelod som muligt. Den var ganske vist ikke ret stor, nemlig Byggegrund og Haven fraregnet, kun $4\frac{1}{2}$ Td. Land; men det var udmærket god Jord og sagdes i sin Tid at have været udlagt som Degnejord. Men her vilde, for at det tilsigtede kunde ventes opnaaet, først være et stort Arbeide at udføre. Det var mig klart, at Jorden baade trængte til at mærgles og at drænes, og jeg tog ufortovet med Kraft fat paa begge Dele. Allerførst var der dog et andet betydeligt Jordarbeide at udføre, for jeg kunde tænke paa at anlægge en Have. Et forhenværende Moddingsted maatte først fyldes og betydelige Jordmasser planeres ud. Dette maatte selvfølgelig dog være Kommunens Sag. Man enedes saa herom paa den Maade, at Bønderne i Skoledistriktet en bestemt Dag mødte ved Skolen med Heste, Vogne og Kuske og Husmænd og andre Arbeidere med Skovle og Spader. Paa denne Maade blev dette betydelige Arbeide udført paa een Dag uden anden Udgift for mig end nogle Potter Brændevin til Arbeidsstyrken, saa det hele kunde gaa let og villigt fra Haanden. Haven blev saa anlagt og de fornødne Hækker ud mod Landeveien samt langs med Indkørslen til Skolen og omkring Gymnastikpladsen plantede ligesom ogsaa de fornødne Busketbuske og Træer. Jeg troer nok at turde sige, at Haven, saaledes som den tog sig ud fra Landeveien, gjorde et tiltalende Indtryk; men herfor kunde jeg udelukkende takke den af Pastor Lützens Sonner, der senere tog Forstexamen og derpaa i en lang Aarrække fungerede under Statens Forstvæsen under Benævnelsen Skovtaksator. Hans Fornavn var Christopher. Alle Pastor Lützens Sonner var forresten prægtige og dygtige Mennesker. Der var 7 ialt. Fru Sotoft, som tidligere er nævnt, var Pastor Lützens eneste Datter. Da den ny

Skole i Karleby var traadt i Virksomhed, leiede Pastor Lütken den gamle Skole til Bolig for hende og hendes Born, 2 Sonner og 2 Døtre, og jeg gik saa derud og underviste Bornene, for saa gjorde jeg en Slags Gengæld for den gode Bespisning i Præstegaarden, og denne Undervisning paa Delsehoi, som Stedet blev kaldt, vedblev jeg med indtil Præsten dode og Fru Sotoft flyttede til Nykobing sammen med sin Moder. I Koleraaaret 1853 antog Kammerherre Classens paa Korselitze sig en lille Pige, hvis Forældre var bleven bortrevne af Farsoten. Denne lille Pige blev opdraget hos en Frøken Sotoft, en Slægning af Fru Sotofts Mand. Hun forestod den af Fideicommisset i og for Karleby oprettede Syskole. Nævnte lille Pige gik, da hun voksede til, naturligvis i Skole hos mig; men det bestemtes saa, at hun hver Aften, naar jeg gik til Delsehoi, fulgtes med mig for sammen med Fru Sotofts Born tillige der at deltage i Undervisningen. Vi fulgtes naturligvis ad baade paa Henveien og Hjemveien. Et Minde fra disse Aftensure er mig uforglemmeligt. Det var jo i Aaret 1858 man saa den sidste rigtig store Komet, vistnok den største, der har vist sig for Beboerne af Jordens nordlige Halvkugle i min Levetid. Omtrent hele Sommeren igennem nod vi paa vore Hjemture fra Delsehoi Skuet af dette ophoiede Himmelfænomen.

Den lille Piges Skæbne blev forovrigt trist. Det var oprindeligt Godseier Tesdorpf, der havde taget sig af hende og lod hende sende til Falster for at hun kunde blive opdraget i en Familie og paa hans Regning, men Barnet sluttede sig paa den Damper, der bragte hende til Falster, inderligt til Kammerherreinde Classen, der var med som Passager, og hun bad da Tesdorpf, om hun maatte beholde hende. Paa den Maade gik det til, at hun blev anbragt hos Frk. Sotoft i Syskolen. Hver Sondag og i alle Ferier var hun hos Kammerherre Classen paa Corselitze og man gjorde der Alt for at bibringe hende aandelig Uddannelse, men hendes Evner var yderligt smaa, og man maatte efter mange Aars Anstrengelser opgive at faa Noget ud af hende indenfor de Kredse, der dog saa gerne havde optaget hende. Hun, der iovrigt var Epileptiker, giftede sig nu med en Færgemand ved Grønsund. Senere kom han til Nyord. Hans

Moder, der boede sammen med ham, underkuede Konen og denne dode som Sindssyg paa Oringe. Da jeg som afskediget Lærer kom til at bo i Vordingborg, lagde jeg en Krans paa hendes Grav.

I Karleby Have plantede jeg en Mængde Anemoner og Erantis og disse bredte sig saaledes, at de 1889, da jeg forlod Skolen, havde erobret al den Plads i Busketterne, der erobres kunde, og en af mine Eftermænd gjorde sig en god Indtægt ved at indsamle Erantisfro og sælge det til en Frøhandler.

Hvad angaar Skolens Agerbrug, var det forste, jeg tænkte paa at foretage mig, at faa den drænet. Denne Jordforbedring var paa den Tid begyndt at blive temmelig almindelig. Der fandtes ganske vist i Karleby en Mand, der gav sig af med at paatage sig saadanne Anlæg; men da han var en ganske almindelig Husmand uden Spor af Forstand paa Nivellering eller i det hele taget, hvorledes et saadant Arbeide i givet Tilfælde helst skulde udfores, turde jeg, om end saadant ikke vilde blive helt venligt optaget, ikke henvende mig til ham, men søgte Forbindelse med en Mand, som havde mange saadanne Arbeider under Udforelse paa Herregaarde rundt omkring i Landet. Han, Marschall, som han hed, var da ogsaa villig til at paatage sig Arbeidet og udfærdigede et Kort over Skolelodden med Plan over Anlægget samt en Beregning over, hvad Arbeidslønnen vilde belobe sig til. Drænrørene købte jeg hos Fideicommisset, der havde sit eget Teglværk netop for Tilvirkning af Drænrør. Betalingen for dem erlagdes med et mindre Beløb aarlig og Arbeidet udførtes, saavidt jeg erindrer allerede i 1855, det halve om Foraaret og Resten om Efteraaret. Det var Kurhessere, han sendte til at udføre Gravearbeidet. Forskellige Omstændigheder foranledigede, at Bekostningen i det hele blev noget større end den var beregnet til; men færdigt blev det og det viste sig ogsaa at virke saaledes, som det var Hensigten. Samme Aar fik jeg ogsaa begyndt med at paaføre Jorden Mergel, hvilket Arbeide helt tilendebragtes i 1856. Man vil sandsynligvis mene, at det var noget voveligt for mig som ung Lærer og ganske blottet for Kontanter til at betale disse ret bekostelige Arbeider med. Men jeg var jo dengang endnu Ungkarl, og min Husholdning

kostede mig ikke meget. Jeg kunde altsaa benytte en væsentlig Del af min meget beskedne Indtægt til Dækning af de nævnte ret betydelige Udgifter, saa der kun blev Drænrørene at betale efterhaanden. I de første Aar leiede jeg den Skolen nærmest boende Bonde til at besørge Jorden behandlet og tilsaaet. Nogen rigtig Art fik mit Landvæsen dog ikke, saa længe jeg var ugift og alene, og det staar mig ikke mere klart, hvorledes jeg i de første 2 à 3 Aar greb Sagen an. Gamle Pastor Lütken, ligesom ogsaa Kammerherre Classen havde imidlertid lagt Mærke til, med hvilken Grundighed jeg foranstaltede Jordloddens Dræning og Mergling, og havde, uden at jeg anede noget derom, indstillet mig til Landhusholdningsselskabets Opmærksomhed, og saa en skønne Dag modtog jeg fra samme, til min store Overraskelse, som Opmuntring og Belønning for min store Interesse for Landbrugets Fremme, Selskabets 3die Solvbæger og en, kun allfor rosende Skrivelse.

I Forbindelse med min Svoger Lindholm i Norre Ørslev, drev jeg imidlertid efterhaanden mit Landbrug svært op. Lindholm var paa flere Punkter mere praktisk end jeg og forsøgte ikke, hvor saadant lod sig gøre, at lade mig nyde godt af hans noget større Erfaring og Indsigt. At jeg saa til Gengæld bestræbte mig for at hjælpe og støtte ham, er jo da saa ligefrem. Skulde vi vedblivende have ladet vor Jord dyrke og behandle for Betaling, vil det let indses, at Nettoudbyttet nødvendigvis maatte blive temmelig lille. Vi blev derfor snart enige om at anskaffe os hver en Hest, saa vi kunde faa ploiet og behandlet vor Jord hvornaar og hvorledes det passede os bedst. Men Hestehandeler vil jo for de allerfleste Lærere være en ret farlig Forretning at indlade sig med. Jeg var her aldeles ukyndig, hvorimod Lindholm forstod sig ganske godt paa baade at bedømme en Hests Alder, Egenskaber og Værdi. Det varede derfor ikke længe, inden vi fik os hver en Hest, som vi kunde være tjent med baade med Hensyn til Brugbarhed og Pris. Vi enedes saa altid med hinanden om, naar vi, særlig i Foraars- og Efteraarssædtiden skulde bruge hinandens Hest, og havde saa en fast Mand, som fulgte med Hesten fra det ene Sted til det andet, passede begge Hestene og udførte Arbeidet i Markedet. Naar der skulde

hostes, mødte vi hos hinanden hver med sin Hest og Pige, og Kornet blev paa den Maade ret hurtigt bragt i Hus uden for store Omstændigheder. Til at begynde med laante vi vistnok de fornødne Redskaber, Plov, Harve o. s. v. hos Naboerne; men ret længe varede det ikke, inden vi anskaffede alt saadant selv. Da jeg i Halvfjerdserne opgav Landvæsenet og forpagtede Jordlodden ud, havde jeg Landvæsensredskaber omtrent lige saa fuldstændigt som en Bonde: Plov, Harve, Svenskharve, Tromle, Radrenser, Kornrensemaskine, Roeskærer, Hakkelsemaskine, ikke at tale om en Arbeidsvogn foruden Korevognen. Fremdeles af Kreaturer 3 Koer foruden Hesten. Det er en Selvfølge, at det, naar det skulde kunne holdes gaaende i denne Stil, var nødvendigt, at vi selv udførte det daglige Arbejde ved Kreaturerens Pasning (man havde i Reglen ogsaa en Gris, et Faar med Lam, undertiden ogsaa en Fedekalv). Da Lindholms Sønner voksede noget til, hjalp de ham jo ikke saa lidt med alt dette; men da jeg ingen Sønner havde, og det blev for dyrt at holde fremmede dertil, maatte jeg gøre det alt selv, som sagt med Undertagelse af Jordens Behandling og Sædens Lægning. Man vil sandsynligvis mene, at et saadant Apparat til Dyrkningen af en saa lille Jordlod kun daarligt maatte kunne svare sig. Naar saa hertil føies, at vi oven i Kobet dyrkede Roer efter en forholdsvist større Maalestok, at vi købte ikke saa lidt Kunstgodning og tillige ret hyppigt Hø fra Moserne i Omegnens Skove, saa vil det ikke kunne nægtes, at dette lille, men stort anlagte Landvæsen absolut maatte blive temmelig bekosteligt, skønt vi, som sagt, udførte ikke saa lidt af Arbejdet selv. For dog trods alt at faa Nettoudbyttet bragt saa høit op som muligt, lagde vi os efter at dyrke Kommen. Frøet af denne Plante stod paa den Tid i god Pris hos Brændevinsbrænderne og kunde almindeligt naa op til 20 Rd., altsaa 40 Kroner pr. Td., stundom noget derover. Naar der altsaa kunde sælges indtil en halv Snes Tonder om Aaret, hjalp dette naturligvis godt paa den økonomiske Balance. Ved denne Handelsplantens Dyrkning var der imidlertid den slemme Omstændighed, at den ikke godt taalte at komme igen paa samme Jordstykke for efter et længere Aaremaals Forløb. Men da dette Tidspunkt viste sig at

være indtruffet, var vi heldigvis saa vel afstivede i økonomisk Henseende og vore Lodder i saa god Drift, at vi klarede os alligevel, dels ved Indtægten af Koérne, dels ved Hjælp af Kornafgroderne. Da vi paa denne Maade var naaede ind i Halvfjerdserne i afvigte Aarhundrede, blev Lindholm imidlertid først alvorlig syg, og derefter svagelig, saa han, da hans Søner derhos var bleven voksne og komne ud fra Hjemmet, maatte opgive ikke blot sit Landvæsen, men ogsaa, efter nogle Aar at have holdt Hjælpelærer, selve Skolen. Han tog sin Afsked 1883. Dette havde for mit Vedkommende til Folge, at ogsaa jeg ret snart saa mig nødsaget til at trække mig ud af den hele Landvæsensaffære. Jeg forsøgte det vel for en lille Tid med en anden Plovmakker; men medens der i alle de Aar, da Lindholm og jeg lagde i Lav med hinanden, aldrig nogensinde havde været os et Misfornoielsens Ord imellem, ikke det allermindste, viste det sig hurtigt, at det ikke kunde gaa paa samme Maade med min ny Fælle. Det var en i Karleby boende velstaaende Smed, en for Resten i enhver Henseende anset, dygtig og hæderlig Mand; men til at gaa i Spænd med mig eller jeg med ham, passede han ikke. Jeg havde tillige nu dreven Landvæsen saa længe, at jeg, da jeg nu var ude over Ungdommens Aar, i Grunden vist havde faaet nok af det, saa jeg fandt det bedst at trække mig ud af det hele, saa meget mere, som Tidsforholdene efterhaanden havde forandret sig saa væsentlig, at dette uvilkaarlig maatte foranledige et andet Syn paa Sagen. Jeg forpagtede derfor nu med Autoriteternes Tilladelse Skolelodden ud til en ved Siden af samme boende Gaardmand, der selv efter min Tiltræden i Karleby Skole havde været min Skoledreng en lille Tid. Bortforpagtningen skete paa saadanne Vilkaar, at de blev ret fordelagtige for mig. Jeg solgte altsaa Hest, Koer og samtlige Avlsredskaber og var fra nu af en forholdsvis fri Mand og kunde nu bl. a. igen saa smaat genoptage Pleien af mine botaniske Interesser, der jo gennem en ret lang Aarrække ganske havde været satte tilside. Ved Bortforpagtningen af Jordlodden havde jeg betinget mig Brugen af en Hest, saa ofte vi havde Lyst til en Koretur (Korevognen var nemlig ikke bortsolgt), og derhos det fornødne af Mælk og Smør

til en forud fastsat rimelig Pris. Denne Tilstand vedvarede, saa længe vi endnu blev ved Skolen. Min Erfaring i Anledning af denne stor Forandring i vore ydre Forhold var nu den, at Pengene forslog noget ringere end tidligere, men tillige, at jeg ikke for nogen Pris vilde have Jordlodden tilbage. Ikke for aldrig det.

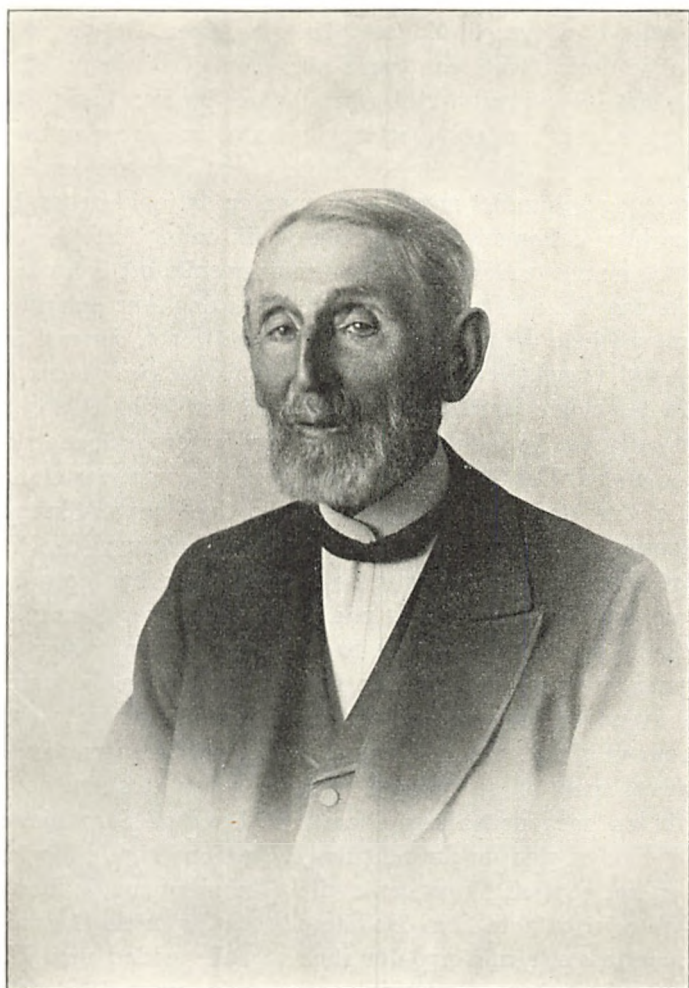
Til den senere som Seminarielærer kendte H. Mortensen kom jeg, som for anført, i et meget noie Forhold allerede mens jeg var i Bregninge, og efter at jeg var kommen til Karleby tiltog var Omgang i hoi Grad. Han kunde være overstadig munter, og han bragte altid Musik med sig. Især vakte han Opmærksomhed ved sit smukke Floitespil.

Penge forstod han sig ikke paa. De sad dengang som vistnok hele Livet igennem, meget lose hos ham, og jeg maa bekende, at han var meget lunefuld. Omtrent et Aar efter, at han havde forladt Næsgaard og var bleven Skolelærer i Øverup, var jeg med til hans Bryllup. Det fandt Sted i stor Stil efter Egnens Skik. Jeg havde ved denne Leilighed den Ære at fungere som Kirkesanger ved Vielsen, der fandt Sted i Tingsted Kirke. Den berømte Præst Jacob Christian Lindberg talte ved Bordet for Brudeparret, og der var Dans og Musik til næste Dags lyse Morgen. Seet paa Overfladen tegnede Alt lyst og glædeligt, men Mortensens Venner, som kendte hans Eiendommeligheder og hans Lunefuldhed, kunde ikke undgaa at føle nogen Betænkelighed saavel paa hans som paa hans meget unge Bruds Vegne. Jeg var senere ikke sjældent Gæst i deres Hjem i Øverup, og jeg kan ikke nægte, at hans Lunefuldhed overfor sin unge Hustru nu og da gav sig ret grelle og for mig frastodende Udslag. 1856 blev han Lærer paa Jonstrup, men vort Venskab vedvarede, og vi stod i livlig Brevvexling altid. Han besøgte mig ogsaa, naar han af og til kom til Falster, f. Ex. i 1868, da han sammen med hele sin Familie tilbragte Sommerferien herovre. Ved denne Leilighed kom det paa en latterlig og barnagtig Maade, naar henses til, at Talen var om voxne Mænd, til et Brud mellem os, og det varede flere Aar, inden Forholdet imellem os blev godt igen. Vi var engang groet saadan sammen, at en indtraadt Misforstaaelse, ja endog en Forløbelse, og det forelaa der her, ikke kunde skille os ad for bestandigt. Den

midlertidige Forstyrrelse i vort gode Forhold var en ren Taabelighed, og jeg har aldrig senere kunnet tænke paa den uden med nogen Følelse af Skam og Selvbekendelse. Mortensen opholdt sig hos sin Svigerfader, Gaardeier Peder Snedker i Stubberup, hos hvem jeg fra gammel Tid af altid var bleven modtaget med den største Gæstfrihed. Mortensens Broder, Peder, der var Lods ved Hestehovedbatteriet, var taget til Stubberup en Dag, da ogsaa jeg var der, og da han og jeg skulde hjem, vilde Mortensen først vise mig det Sted, hvor den meget sjeldne *Spirantes autumnalis**) voxede, det var et Sted mellem Øverup og Kraghave, og det var mig en stor Glæde. Da vi havde seet den, vilde Lodsens og jeg videre over til Nykøbing Landevei, idet vi dengang befandt os nær ved Systofte Skov, men herom vilde Mortensen aldeles ikke høre Tale, da hans Svigermoder ventede os med Kyllingesteg. Dette var jo meget fristende, men gav vi efter, blev vi sunkede allfor uforholdsmæssigt meget og mistede desuden en god Leilighed til fra et Sted ude paa Nykøbing Landevei at faa Køreleilighed. Hver vilde Sit, og det kom til vrede Ord og en aldeles utilgivelig Skilsmisse-Scene. Men som sagt, denne Taabelighed blev senere glemt, men desværre ikke uden at have voldet Fortræd i flere Aar. Intet saarer mere end hidsige og uoverlagte Ord. Jeg skammer mig endnu ofte over Et og Andet, hvortil jeg ved den Leilighed lod mig henrive, og især over et Brev, jeg senere sendte ham, men det er gaaet hermed som det ofte gaar: Fortrydelsen kan være nok saa ærlig, det, der er skeet, kan ikke gøres uskeet. Nu er han gaaet bort til en bedre Tilværelse, i hvilken det tør haabes, han har funden en naadig Dommer og seer Alt klarere, end det var muligt her paa Jorden. Snart staar ogsaa jeg for Tur til at gaa ind til det Ukendte. Jeg tror, det lykkedes os Begge helt og holdent at tilgive hinanden. Gid vi nu atter maa modes under Forhold, der umuliggør Miskendelser. Jeg har ham at takke for mange af mit Livs bedste Timer.

En anden Gang, da H. Mortensen besøgte mig, nemlig i 1879, havde han en af sine Sonner, R. C. Mortensen, med sig, han var dengang Gartnerelev paa Ourupgaard, nu er han Skole-

*) En Gøgeurt. Paa Dansk kaldet Skruer-Ax. R. C. M.

Hans Rasmussen, Karleby.
Fotograferet 9. 10. 1917 paa sin Diamantbryllupsdag.

inspektør i København. Vi begav os alle Tre paa en lang Tur. Forst gik vi til Hestehovedbatteriet, hvorfra den foran nævnte Lods seilede os over til Madses Klint paa Moen. Det var Meningen, at vi derfra vilde gaa tværs over Øen til Maglevandsfaldet. Foreløbigt blev vi imidlertid afbrudt, idet jeg ved Landstigningen styrtede i Vandet, hvorfor vi maatte indlogere os hos en Bonde, til mit Toi blev tort. Vi blev først antagne for Landstrygere, og behandlet meget kort, men da det opklaredes, hvem vi var, blev vi kongeligt beværtede og fik endog Natophold paa Gaarden og næste Dag korte Bonden os ovenikøbet et forsvarligt Stykke paa Vei ad Damsholte til. Jeg skal dog ikke opholde mig videre ved hele denne Tur, men blot berette det, der er Hovedsagen ved Turen. Den blev gjort, for at vi ude paa Moens Klint kunde faa nogle Herbarieexemplarer af den sjeldne Mos *Seligenia calcarea*. Vi laante ved Maglevandsfaldet en Spade og begav os afsted. Det Sted, vi om muligt skulde naa, var et Klint-Stykke, der stod næsten lodret ned imod et uhyre Skraaplan. Mortensen gik foran med Spaden og lavede sig med den Trappetrin. Hver Gang han havde lavet et nyt, steg han op paa det, og saaledes kom han stadig paa Skraa hen over Skraaplanets Sideflade, jeg fulgte efter og bagest kom den unge Mortensen, dengang en Dreng paa 16 Aar. Dybt under os laa det udbredte Hav, ovenover os havde vi den blaa Sommerhimmel, det var, som om vi gik midt i en Luftkugle, og mens Drengen fandt det størartet, snart at se op mod Himlen, snart at stirre ned paa Havfladen, medens Kalkmulderet skred ned ad Skraaplanet og vi undertiden gled en Smule tilbage. og mens gamle Mortensen stot og roligt stadig kom den steile Mur nærmere og nærmere, begyndte jeg at føle mig ilde tilmode, det svimlede for mig og jeg maatte sætte mig ned for ikke at rulle nedad mod Havet. I denne Situation var der ikke Andet for unge Mortensen at gøre end at gribe fat i mig og slæbe mig hen til et lidt fastere Parti ved en Busk og blive der for at holde paa mig og i det hele hjælpe mig, men selv da mit Ildebefindende omsider horte op, havde jeg tabt Lysten til at komme videre, saa den eneste, der naaede Muren og fik skrabet en Del Mos af, var gamle Mortensen. Jeg havde en Følelse af, at dette var at lege med Livet blot

for at faa en Plante til sin Samling, og jeg mener endnu, at gamle Mortensen ikke burde have fuldført sit Forehavende. Ved at gore det, fristede han Herren sin Gud. Det Hele saa mig ud til at være Mere, end Mortensen, Alt vel overveiet, burde have gjort. Imidlertid, han vovede det, og Gud var ham naadig!

Naar det gjaldt ham om at faa fat i en Plante til sit Herbarium, var han i enhver Henseende hensynslos. Jeg mindes f. Ex. hvorledes det gik til den eneste Gang, jeg besøgte ham paa Jonstrup. En Dag passerede vi et Hus med et frodigt Stykke Kartoffler mellem Huset og Veien, og uden videre gik han ind midt i Kartoffelrækkerne for at faa fat i en sjelden Plante, — jeg tror, det var *Mercurialis annua*. Eierne kom til og i retfærdig Vrede tiltalte han Mortensen lidt nærgaaende; men Mortensen sjokkede ganske rolig afsted igen uden at svare paa Tiltalen.

Endvidere husker jeg, da Mortensen og Fraas, (jeg tror nok, det var saadan, han hed), vovede sig ind i en Gartnerhave ved Marienlyst ved Helsingør for at finde den samme Plante, og med det samme plukkede Lommerne fulde af Stikkelsbær, som vi saa, siddende paa en Bænk ved nævnte Etablissement, gottede os med. Jeg havde ikke vovet mig med hen til Stikkelsbærbuskene, men jeg fandt ingen Betænkelse ved at være med til at nyde Bærrene. Hæleren siges jo imidlertid at være ikke bedre end Stjæleren.

*

Her ender desværre Rasmussens Manuskript. Det skulde have været fortsat med en Meddelelse om, at han 1889 tog sin Afsked og derefter indtil 1906 boede i Vordingborg som Pensionist. Da han det nævnte Aar brød op for at tage Ophold i Kobenhavn, forærede han sit Herbarium til Vordingborg Seminarium. Han døde i Kobenhavn 9. Okt. 1919 og hans Hustru fulgte ham den 4. Marts 1923. De efterlod sig en Adoptivdatter, som endnu lever. Rasmussen var uhyre beskeden, i modsat Fald vilde han i den botaniske Verden have været meget kendt, thi han var en betydelig Florist og en glimrende Havemand.

R. C. Mortensen.

KALKARS JORDEFÆRD

DEN 7de Januar 1926, Dagen efter Kalkars Død, bragte »Berlingske Tidende« og »Nationaltidende« denne særprægede og smukt formede Dodsannonce: »Slægtninge og Venner bedes modtage en sidste Hilsen fra min elskede Mand Otto Kalkar, som idag er kaldt hjem. Kongens Lyngby, d. 6. Jan. 1926. Hans Hustru, Born og Borneborn.« Den 9., da Annoncen atter fremkom, havde den en Tilføielse om, at Begravelsen skulde foregaa den 11. Januar i Gladsaxe, og trods det ublide Vinterveir stævnedes da hin Dag en Mængde Mennesker selv meget langt borte fra til denne noget afsides liggende By. Fra Jonstrup Seminarium, Bringe-Eggen, Himmeleveggen og andre Egne, i hvilke Kalkar havde virket, var der kommen gamle Venner tilstede og deriblandt flere Præster og Videnskabsmænd. Der var Kranse fra Universitetsjubilæets danske Samfund, Jonstrup Seminarium, Bibelkredsen fra Næstved og naturligvis mange andre.

Efter at man havde sunget: »At sige Verden ret Farvel,« talte den afdodes Son, Pastor Kalkar fra Næstved, saaledes:

Det var altid med et eget Tonefald, Far nævnede Gladsaxes Navn. Derovre i Præstegaarden — saa nær ved denne Kirke, under hvis Aftenklokkes Bedeslag han forleden for sidste Gang kom hertil, og hvor nu hans Kiste staar — var jo vor elskede Faders Barndoms og Ungdoms lykkelige Hjem. Der voxede den op og gik ud til Livet, Soskendekredsen, af hvilken han nu som den sidste har lukket sine Øine, — de Øine, hvis kærlige Blik vi aldrig glemmer; de Øine, der havde forsket og gransket saa flittigt, men hvis Brug han nu alt i Aar og Dag havde maattet savne. — Og hvor gik han ikke i mange Maader rigt og udrustet ud herfra!

Dog — naar nu i Dag i denne Stund mit Blik vil glide ud over hans Liv, saadan som han har fortalt mig derom, og saadan som jeg selv erindrer det — ja, saa forstaar vist alle, der er samlet her, at naar man har haft en saadan Far, som vi derhjemme har haft den umaalelige Lykke og Velsignelse at eje i ham, hvor langt mere, det vilde være stemmende med min Tilboielighed i Taushed at sætte mig hen ved de Andres Side. For saa i Stilhed at lade ogsaa mit Hjertes Tak for det uudsigelige gaa til Gud, bedst ved at mindes et af hans egne Yndlingsord, sagt saa ofte af ham baade i Kirke og Hjem med den dybe Overbevisnings Tone:

»Al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra og kommer ned fra Lysenes Fader« — det er som horer jeg ham endnu staa med det Ord paa Læben i Lyslet af min Barndoms Jul. Men min Opgave er jo her i Dag en anden.

Engang i Efteraaret, da han — som saa ofte ellers — talte til mig om det, som nu er sket, faldt ogsaa den Bemærkning: »Da det jo nu ser ud til, at du kan udføre Tjenesten i Glad-saxe, saa, ja, jeg beder dig end ikke derom« — ret hans uendelige Hensynsfuldhed — »men kunde du da ikke tænke dig at nævne det Ord: »Naar vort Hjerte fordømmer os, saa er dog Gud større end vort Hjerte, og han ved alle Ting.« Der har vi Far. Hans dybe Syndserkendelse i Forbindelse med en fintudviklet Følelse af det i det givne Øjeblik rigtige, havde gjort ham saa forunderlig lydhor for de Stunder, hvor vort eget Hjerte vil domme — men hvor levede han saa ikke samtidig i den faste Forvisning om, at den Gud, der kender alle Ting, er i sin Naade og Kærlighed langt større end vort eget Hjerte selv i den haardeste Dom.

Naar jeg da sagde, at han gik rigt udrustet ud fra Glad-saxsehjemmet, saa var vel her noget af det værdifuldeste, han tog med sig, den Guds frygt med Nojsomhed, hvis Præg aldrig forlod hans Personlighed. Hans Tilegnelse af sit Livs litterære Hovedværk, Ordbogen over det ældre danske Sprog: »Min Fader i sonlig Hengivenhed og Ærbødighed« var det virkelige Udtryk for deres indbyrdes Forhold. Og hvor var ikke hans Forhold til hans elskelige Mor yndigt at være Vidne til.

Ellers maa jeg mindes her, hvad engang hans Ungdomsven og Svoger, Holger Rordam, et af sine sidste Aar sagde til mig: »Det var det mærkelige ved din Far i de unge Dage, at hans Evner spændte over saa vidt forskellige Omraader, at han vist med lige Lethed kunde have fulgt historiske, sproglige eller mathematiske Baner, som han vilde have gjort sig gældende i det rent praktiske Liv.« Ikke, at han jo ikke kendte det, der hemmer.

Derovre i Præstegaarden har den livlige, lærelystne Drengs svage Syn i længere Perioder nodt ham til — som det ogsaa sluttede — kun at høre, hvad andre læste for ham. Og siden maatte han jo atter som ung Kandidat forlade de orientalske Studier, han gennem hele sit Liv bevarede en usvækket Kærlighed til og efter Ordbogens Afslutning genoptog endnu en Gang for hans Øjnes Lys slukkedes.

Men disse alsidige Anlæg kom ham jo til Gode siden, da Livet nodte ham ind paa Veje, der ikke oprindelig var hans Lyst. Far blev en af vort Lands tidligste Hojskoleforstandere og var vist ved sin Død den ældste af disse Mænd, der i sin Tid gerne ad den Vej vilde gøre en Indsats i vort Folkeliv for at indadtil skulde vindes, hvad udadtil var tabt. Men at han baade her og i den lange Aarrække i Seminariernes Tjeneste vandt sine Elevers Yndest og Hengivenhed, modtog han indtil de sidste Dage med taknemmelig Glæde mange trofaste og kærlige Vidnesbyrd om.

Det jydsk Lyngby og Jonstrup var ogsaa Navne, ved hvilke man, naar han nævnede dem, let fornåm, hvor inderligt han havde været knyttet til disse Steder og Gerningen der.

Han gav mig som Dreng et lille græsk Testamente. Siden, da jeg kunde tyde Bibelordet, han havde skrevet foran deri: »Saa staar da med eders Fodder ombundne med Kampfærdighed fra Fredens Evangelium«, kunde det ikke andet end gøre et eget Indtryk paa mig, for jeg vidste jo, at Bogen havde ligget i hans Tornyster, mens han frivilligt stod paa Dannevirke og ved Dybbøl. Og er det vist saaledes rigtigt, hvad engang hans Eftermand i Tjenesten her paa dette Sted sagde til mig: »Din Far hører nu ikke til de Mennesker, der kommer let gennem Verden« — naar han da kom gennem det, der blev hans Livs

Kampe, som han gjorde det, med det ydmyge, mildt dommende og taknemme Sind, mon saa ikke hans indre Livs Hemmelighed var denne, at han altid stræbte at staa som den, der har sit Staa i den Kampfærdighed, som — ikke vor egen Kraft — men netop Fredens Evangelium giver? Der lyste Fred ud fra ham til os, der gik til og fra hans sidste Leie — og dog kunde han under al sin Svagheds Byrde være nær ved at bebreide sig selv, at hans Fred ikke var stærkere, end den var. »Det største af alt er og bliver dog at have det godt med sin Frelser« — lad mig ogsaa idag gentage dette, som et af hans sidste Ord til mig. Vi tvivler jo ikke om, at nu har Du faaet det godt med din Frelser. Det er det største. Og det skal ogsaa være det største for vor Tanke. Thi om vi end savner, saa under vi ham dog vemodsfyldte »det, som intet Øie har set, og intet Øre har hørt, og som ikke er opkommet i noget Menneskehjerte, men som Gud har beredt for dem, der elsker ham«.

Dog, jeg kan ikke slutte uden at prøve paa at fore den Tale, som sikkert er mest i min Fars Aand: at ty til Apostelordet, der saa tidt lod i hans Forkyndelse og saa stærkt ud fra hans Liv, som vi saa det fra Dag til Dag, Ordet om, *at sige Gud og Faderen Tak for alle Ting i vor Herres Jesu Kristi Navn.*

Vi takker for det, der betød Rigdommen i hans Liv. For hvad han gik ud med herfra til Livet. Ogsaa for Lykke og Glæde, som han kendte det ikke mindst de lange og trofaste Venskabsforhold, ofte knyttede i Barndoms og Ungdomsaar her — men varende, indtil nu de allerfleste er gaaet bort — som han selv — som gode Sonner af deres Fædreland.

Vi takker for Hjemmet, som vi fik det ved ham. For som han staaer for os, naar Gud lod Glædens Sol lyse, og som han var i de Dage, om hvilke et Menneske siger: De behager os ikke. For Forskerglæden, som den blev ham forundt.

Gud ske Lov, at han, der havde mistet saa meget af det, han havde evnet, da det ene af hans Lys slukkedes efter det andet — og kun hans Kærlighed til os alle var uformørket — saa skaanedes for det, han saa nodig vilde »for mine Omgivelsers Skyld«, som han sagde, sig selv lig til det sidste — at hans Tanke forvirredes, for hans Livslys brændte stille ud.

Og Gud ske Tak — maa jeg nok have Lov til at sige ogsaa her — at han beholdt Dig, der for 48 Aar siden gik ind i det moderløse Hjem og blev for ham og for os, hvad Du blev.

Ja, hvor langt vi saa end er fra at kunne sige Tak for alle Ting, saa skal dog dette mit fattige Ord ved min elskede Fars Kiste slutte i Takken til dig vor Gud, for hvad du skænkede os i ham. Hans Minde velsigne du iblandt os og saa langt det rækker. Men fremfor alt, Herre vor Gud og himmelske Fader, velsigne du ham selv der, hvor du siger til den tro Tjener: »Gaa ind til din Herres Glæde!« Ja, for din uendelige Naade og Barmhjertighed i Jesus Kristus: »Glæd hans Sjæl i dit Himmerige!«

Amen!

Derpaa talte Stiftsprovst Volf som Repræsentant for Kalkars Vennekreds fra de unge Aar. Han fremhævede Kalkars Trofasthed og Grundighed, hans Fædrelandskærlighed og hans dybe Kærlighed til det danske Sprog. Allerede i Studenter-tiden anede adskillige Kammerater, at Kalkar engang vilde blive en Pryd for sit Land, og nu tør vi vel ogsaa sige, at hans Ordbog vil bevare hans Navn for de kommende Slægter.

Efter denne Tale sang man: Er trang og mørk end Gravens Vei«. Ved Graven talte Inspektør Holme*) som Repræsentant for Kalkars gamle Jonstrup-Elever saaledes:

Lad os, der i vor Ungdom sad paa Skolebænk hos Otto Kalkar i den gamle Lærerskole paa Jonstrup og lærte ham at kende som han kom os i Møde med venlige Følelser og som den, han var, en Natanael, i hvem der ikke var Svig, og lærte at ære ham og holde af ham, og det ikke blot dengang, men for Livet, — lad os, der her er tilstede af de Faa, der endnu er tilbage, for vi skilles, hilse ham med et hjerteligt: »Paa Gensyn!«

Jordpaakastelsen blev foretaget af Pastor Kr. Kalkar, og af »Den signede Dag« sang man derpaa de to Vers: »Thi takker vi Gud, vor Fader god« og »Saa reiser vi til vort Fædreland«.

*) Dimittet 1873 fra Jonstrup. 1875 Lærer ved Døvstummeinstituttet i København og senere Inspektør der.

REGNSKAB

1/1 1926—31/12 1926

	Indtægt	Udgift
	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Kassebeholdning pr. 31/12 25	622 46	
Kontingent (285 × 2 Kr.).....	570 00	
Restancer	10 00	
Salg af Jonstrupbøger	619 05	
Portogodtgørelse.....	29 70	
Girorenter	6 07	
Bankrenter	4 28	
Gratiale til Postbud		5 00
Fuldmagtsgebyr		1 00
Dekoration til J. P. Jørgensens Baare		20 00
Konvolutter, Papir o. s. v.....		24 20
Duplikeringsarbejde		5 50
Indbetalningskort (Giro).....		13 00
Porto		94 50
Gebyr til Girokontoret		1 79
Medhjælp ved Udsendelse af Jonstrupbog IV.....		35 00
Leje af 3 Clichéer		5 00
Middelboes Reproduktionsanstalt		18 00
Porto til Redaktøren		3 00
Drikkepenge til Bud fra Trykkeriet.....		1 00
Trykning af Jonstrupbogen IV.....		695 00
Transport af Forlaget til Jonstrup		18 00
Kassebeholdning pr. 31/12 26.....		921 57
	1861 56	1861 56

K. Frigast Hansen.

Undertegnede Revisorer i Jonstrupsamfundet har gennemgaaet ovenstaaende Regnskab og ikke fundet Anledning til nogen Bemærkning.

Søsum og Sierslev Skoler i Marts 1927.

M. Pedersen.

S. M. Waaben.

STÆVNE 1927

Tirsdag d. 2. August afholdes der Stævne paa Jonstrup. Man samles Kl. 2 paa Borgen, hvor der drikkes Kaffe. Hr. Prof. *N. A. Larsen* vil holde Foredrag om Seminarielærer *Carl Mortensen*. Derefter spadserer man til Hareskov Pavillon, hvor der spises til Middag.

Meddelelse om Indmeldelse, Pris o. s. v., vil fremkomme i de forskellige Fagblade omkr. 1. Juni.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Forstander *Stig Bredstrup*, R. Dbm., Jonstrup. Enelærer *Jul. Christensen*, Skenkelso, Ølstykke. Forstelærer *J. Hegelund*, Ulstrup, Gorlev. Seminarieelev *Rorbech*, Jonstrup. Kommunelærer *K. Frigast Hansen*, Njalsgade 67^a, Kbhvn. S. [Sidstnævnte modtager Indmeldelser.]

JONSTRUPBOGEN

6TE BIND

1928

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN
JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG - NJALSGADE 67
KROHNS BOGTRYKKERI
1928

INDHOLDSFORTEGNELSE

Malling Hansen	3
F. Hansen	26
Nyt Æresmedlem	29
Jonstrupsamfundet	30
Jonstrupsamfundets Medlemmer	32
Jonstrupsamfundets Bestyrelse	46
Stævne	47
Regnskab	48

MALLING HANSEN

Af Arild S. Ebbe.

DET lille Lands smaa Forhold og Skepsis, den indskrænkede Plads herhjemme, Følelsen af at sidde inde i en lille Vig, medens de store Bolger gaar udenfor, tyngede denne Mand.

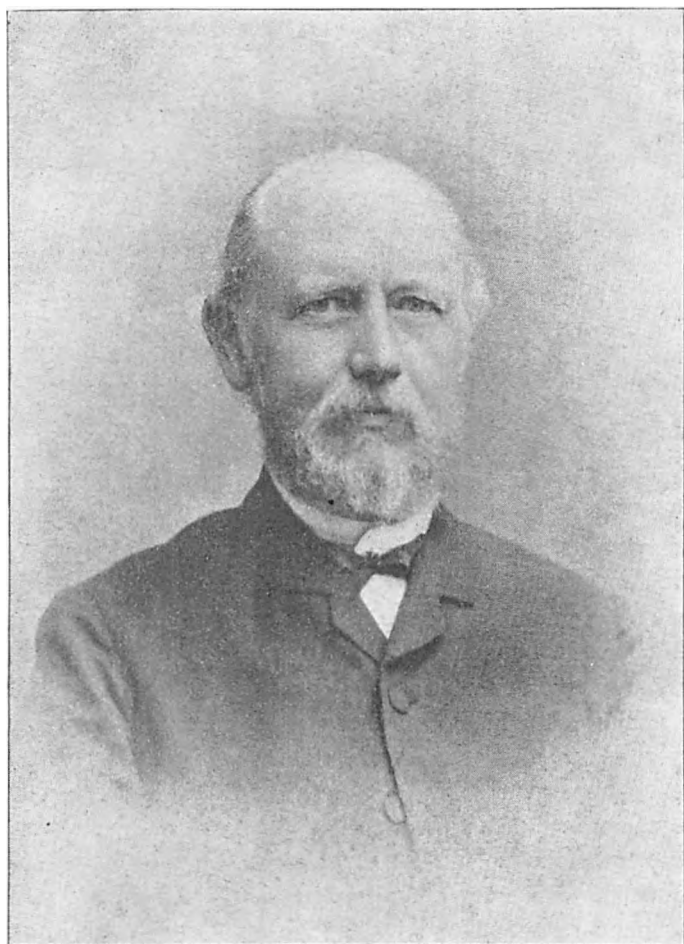
Som saa mange andre begyndte han med frejdigt Mod og saa i sin livlige Fantasi alle Hindringer ryddet af Vejen, men Tiden gik og lærte ham det samme som Skytten Bryde om Ærens Tornevej. Han saa i Tankerne Statuen rejst, men naaede kun at frembringe en Torso.« Saadan skrev Illustreret Tidende ved Malling Hansens Død i 1890.

Den havde sikkert Ret, og dog naaede Malling Hansen meget. Han opfandt Skrivekuglen, Takygraafen og Xerografien, stod som en meget fremragende Biolog og dode — kun 55 Aar gammel — som Forstander og Præst ved Dovstummeinstituttet i København.

Der manglede vel saaledes ikke Solskin paa hans Vej, og det kan heller ikke siges, at han stodte paa haardnakket Modstand, men han modte ofte Ligegyldighed, hvor han havde ventet at finde Varme, Tilbageholdenhed, hvor han havde haabet fuld Tilslutning. Man troede ikke helt paa ham, hørte ham kun halvt og vilde kun vove lidt.

Hans Rasmus Johan Malling Hansen — der skrev sig R. Malling Hansen — blev født den 5te September 1835 i Hunsby paa Laaland. Faderen, Joh. Fr. Hansen, var Lærer i Havlykke, Moderen var Juliane Cathrine, f. Matzen.

Efter Faderens tidlige Død (1839) kom han i Huset hos den mærkelig dannede og dygtige Skolelærer Rasmus Malling i

H. Halling Hauken

Fotograferet 1890.

Hunseby.*) Hos denne sin Plejefader — efter hvem han antog Navnet Malling — modte han de første Indtryk fra den store Verden udenfor, og Lysten til at blive noget stort vaagnede i ham. Den opvakte og livlige Dreng, der havde adskillige Talenter, blev imidlertid, da han havde naaet en passende Alder, sat i Malerlære i Maribo, da der ikke var Raad til at holde ham til Bogen, og han maatte saaledes forelobig sige sine ungdommelige Dromme Farvel.

Da viste der sig imidlertid en *deus ex machina* — Grev Knuth til Knuthenborg — der havde hort den flinke Skolelærerens omtale, og ved hans Hjælp kom han paa Jonstrup Seminarium, hvor han efter et 3-aarigt Ophold tog Eksamen i 1854 med Karakteren: Udmærket duelig.

Jonstruptiden.

Sit Ophold paa Jonstrup omtalte han altid med den største Kærlighed og Taknemmelighed, Følelser han saare smukt fandt Udtryk for i sin Tale ved Jubileumsfesten for Seminariets 100-aarige Bestaaen den 4. August 1890.

Egentlig blev den officielle Fest afholdt den 25. Juni — 100-Aars Dagen for Udstedelsen af det kongelige Reskript — men visse Forhold, og deriblandt det, at det store nordiske Skolemøde det Aar blev holdt i København først i August, forte til, at 43 tidligere Elever med Malling Hansen — da Forstander ved det kgl. Dovstummeinstitut — som Formand, indbød til en Fest den 4. August.

Indbydelsen blev efterfulgt af ca. 200 forhenværende Elever, og efter at Lærer Betz, Idestrup paa Falster, havde talt for Kongen, fik Malling Hansen Ordet for at tale for »Gamle Jonstrup, samtlige Festsdeltagere og i Særdeleshed for Jer Brodre, Sonner af det gamle Jonstrup,« og han udtalte tilsidst omtrent følgende:

— — —

*) Rasmus Malling blev dimitteret fra Jonstrup 1808 og samme Aar Lærer i Hunseby.

»Og ser jeg da paa min Jonstrup-Tid, der ligger omtrent 40 Aar tilbage, for at finde det, hvorom vi alle vil kunne samles i fælles Tak til Jonstrup, — saa træffer jeg allerførst paa dette: Vi lærte at arbejde, vi lærte at tage fat, vi lærte Flid, et velordnet Arbejde, og ikke at skyde Arbejdet tilside, selv om det ikke behagede os. Der var en Arbejdssomhedens Aand over Seminariet, den udgik fra Seminariets Forstander, fandtes hos næsten alle Lærerne, og gennemtrængte alle Eleverne saaledes, at den, der var uheldredelig Driver, tillige var nær ved at blive til Nar for de andre. Naa, det udelukkede jo ikke, at vi som glade, ægte Unge, ikke var bange for at tage os en Ræv eller at komme paa Stovlerne engang imellem; men Flid var der indenfor den gamle Borg, og Flid lærtes der, og Flid og Arbejdssomhed har Jonstrups Sonner bragt med ud i Danmark gennem alle Tider. Og derfor: Tak, gamle Jonstrup!

Det Næste, hvorom vi Alle kan samles i Tak, det er vor pædagogiske Uddannelse, den, der nu kimses saa meget af. Fik vi end ikke megen Øvelse i pædagogisk Gerning, saa fik vi et sundt Grundlag af Kundskab og Forbilleder, der vel ikke i Reglen kunde føre til Glimren ved en Embedsprove, men som var et sundt og godt Grundlag, vi selv kunde bygge videre paa i Livet, i Lærer-Gerningen. Hvad Værd et saadant Grundlag har, og hvad det vil sige at mangle det, ja det har jeg i mit Liv saare ofte erfaret. naar jeg stod ligeoverfor Folk, der uden dette pædagogiske Grundlag begyndte paa en Lærergerning. Jeg har hos saadanne Folk saare ofte igennem lange Tider iagttaget en saadan Famlen og Usikkerhed, saa vældige pædagogiske Bommerter, en saa lang Tids Slid, for Arbejdet klarede sig, at jeg mangfoldige Gange i mit lange Lærertilv har haft rig Grund til at takke for min pædagogiske Uddannelse. Og herom kan vi vist alle samles i et: Tak, gamle Jonstrup!

Og saa, Brodre: Det var i vor fagre Ungdomskaar, vi var samlede her. Trods Arbejde og Besvar var de dog de glædeste og lykkeligste Aar i vort Liv: Gamle Jonstrup var paa dette Omraade kun i det Ydre en streng Moder, hun saa altid gennem Fingre med mangen herlig Ungdomsstreg og glædede sig

til de mange Venskaber, der her blev sluttede for hele Livet, Venskaber, som vil staa fast til det Sidste. At vi Alle har Sind til at pleje de glade Minder, selv om Afstand og Aar har splittet os fra hinanden, — derfor Tak, gamle Jonstrup!

Og ser vi nu paa Seminariets Undervisningsvirksomhed gennem de 100 Aar, saa maa vi takke Jonstrup, fordi det i væsentlig Grad har Æren af, at Lærerstanden, som i Slutningen af forrige og i Begyndelsen af dette Aarhundrede var bagefter sin Tid, nu længe har været forud for den. Det var ikke Lærerstanden, der skabte Seminariet eller anviste og gav Regler for Skolesagen. Lærerstanden fulgte kun efter i de gamle Spor. Men i de sidste 20 Aar er det Lærerstanden, der forer an og peger med Kraft og Inderlighed hen paa, at en videre Uddannelse bør vi Lærere have, men fremfor Alt mere Tid, Undervisningstid for Landsbyskolens Born, der sandelig ikke er »overbebyrdede«. Lærerstanden ser nu og peger med Kraft hen paa det Fænomen, at mens Jernbane og Telegraf har bragt alle Mennesker nærmere sammen, klistret dem op ad hverandre, gjort Jorden lille, har man gjort det at vinde en Position i Livet vanskeligere, Kampen for Tilværelsen vanskeligere, og derved nødvendiggjort, at den Uddannelse, og de Vaaben, Aandens og Hjertets Vaaben, som Skolen giver for Livet, bliver talrigere og skarpere — saa er dog Skoleuddannelsens Fremskridt langt tilbage for de Fordringer, som Nutidslivet stiller til den Enkelte. Gamle Jonstrup har været med til at vække sine Sønners Øjne herfor, og derfor: Tak!

Og ser vi paa den danske Lærerstand igennem de 100 Aar, saa finder vi langt tilbage i Tiden en meget lidet anset Lærerstand, men nutildags finder vi en Lærerstand, som værdsættes omtrent efter Fortjeneste. Lad mig udtale, at dette vistnok som Regel kan siges: *Et Land bør værdsættes, efter som det værdsætter sin Lærerstand.* I denne Henseende er der sket et vældigt Fremskridt gennem Aarene, dertil har gamle Jonstrup ogsaa givet sin Skærv. Derfor: Tak!

En Moder bliver ung i sine Born! — Nu er det vel saadan, at gamle Jonstrup ikke er ældet, men, trods Aarene, tænker kraftfuldt og ungl. og dette er jo, som det bør være. Det enkelte

Menneske ældes, men en Institution skal ikke kunne ældes, tvertimod: Den skal gennem Aarene blive yngre og yngre, det er: kraftigere og kraftigere. Og dette kan vistnok ogsaa siges om Borgen her. Er dette et skönt Vidnesbyrd, saa maa det siges, at ikke mindre skönt vilde det være, om der endelig engang ud fra Landets Lærere kunde gennem Landets Lovgivning gydes ny Kraft ind i Fostermoderen. Det ske!

Hjertens Tak og til Lykke og Fremgang! Længe leve Jonstrup kongelige Skolelærerseminarium!« (Kraftige Hurraraab.)

— — —

Malling Hansens Ord vandt Genklang hos alle de Tilstedeværende, og han takkedes med et »Leve den berømte Jonstrupper«. Ingen anede da, at det skulde blive hans »Svanesang«. Han døde knapt to Maaneder efter, den 27. September.

Efter endt Eksamen paa Jonstrup var Malling Hansen en kort Tid Hjælpe lærer paa Laaland, men blev (atter ved Grev Knuths Hjælp) — sat i Stand til at studere. 1858 blev han Student, og i Begyndelsen af 1859 Lærer ved det kongelige Døvstummeinstitut i København, hvor han fandt en Virksomhed, der interesserede ham. Han opgav dog denne Stilling for at kunne læse til theologisk Embedseksamen, men Studierne blev hurtigt afbrudte. Man ønskede nemlig en dansk Mand ansat ved Døvstummeinstitutet i Slesvig, og 1862 blev Malling Hansen da Lærer ved dette Institut og i Begyndelsen af 1864 Forstander for det. Men Krigsbegivenhederne trængte ham væk. Han vendte tilbage til København og tog i 1865 theologisk Eksamen efter kort i Forvejen at være bleven konstitueret som Forstander ved Københavns Døvstummeinstitut; endelig Ud nævnelse som Forstander og Præst ved det fik han i September samme Aar.

Døvstummesagen.

Den store Offentlighed ved saa godt som intet om Malling Hansens Fortjenester af Døvstummesagen i Danmark, de ligger ikke aabne for alles Blikke og kun en snæver Kreds af Fagmænd forstaaer at vurdere dem.

Men naar det i en Kommissionsbetænkning af 1889 hedder, at »alle Landets Dovstummeanstalter er indordnet som Led i et System, indenfor hvilket enhver dovstum henvises til en særegen Anstalt, hvis Undervisning er afpasset efter Graden af hans legemlige Fejl og hans aandelige Standpunkt, og at en saadan systematisk Ordning af Dovstummeundervisningen endnu ikke findes andre Steder end i Danmark«, skyldtes dette fortrinlige Resultat i første Række Malling Hansen. Allerede i 1867 resolverede Ministeriet efter Indstilling fra Dovstummeinstitutet og den private (Kellerske) Dovstummeskole, at fra nævnte Aar skulde der ske en Sondring mellem de til Undervisning indkaldte dovstumme Born saaledes, at de egentlig dovstumme skulde oplæres paa Institutet, medens de uegentlig og aandslove dovstumme henvises til de Kellerske Anstalter.

Hermed var der vundet et vigtigt rationelt Grundlag for Undervisningen, der for de uegentlig dovstummes Vedkommende nu helt grundlagdes paa Talemetsoden, medens Tegnetoden bibeholdtes paa Dovstummeinstitutet som dettes væsentlige Undervisningsmaade.

Dette Skridt var imidlertid kun en Begyndelse.

I 1879 fremkom der fra Malling Hansens Haand et Forslag om Oprettelsen af et Dovstummeinstitut i Jylland for egentlig dovstumme, hvor Undervisningen udelukkende skulde ske efter Talemetsoden og ved hans energiske Optræden kom Dovstummeinstitutet i Fredericia i Stand i 1881.

Talemetsodens sejrige Fremtrængen her i Landet er i væsentlig Grad bleven støttet og baaret af Malling Hansen.

Til Oplysning om hans Dovstummevirksomhed kan endnu meddeles, at han i 1868 besøgte en stor Del af Udlandets Dovstummeinstituter, at han i 1872 var en af Lederne ved et Mode i Kobenhavn af de nordiske Abnormskolers Lærere, og at han var et virksomt og indflydelsesrigt Medlem af en i 1888 nedsat Kommission, der blandt andet foreslog, at Staten skulde overtage de Kellerske Anstalter og oprette en Dovstummeskole i Nyborg, hvilket førte til Loven af 11. April 1890.

I Virkeligheden var Dovstummesagen den røde Traad i Mal-

ling Hansens Liv, alle andre Interesser, hvoraf han blev greben, havde deres Rod hos de dovstumme; det var saaledes ogsaa i sit Arbejde for disse, at han kom til at tumle med det, der maaske har fort hans Navn videst om, nemlig

Skrivekuglen.

Malling Hansen havde iagttaget, at medens man kun kan skrive omtrent 4 Lydtegn i Sekundet, kan man i Ramser eller i meget rapmundet Tale udtalte 20 Lyd eller noget derover i hvert Sekund, hvorimod man ved offentlige Foredrag sjældent udtaler mere end 15, undertiden kun 9, saa at Talen er fra 2 til 4 Gange saa hurtig som Skriften.

Kender man lidt til de dovstummes Fingersprog, skulde man tro, at dette maatte gaa endnu meget langsommere, men Malling Hansen har ved sine Iagttagelser fundet, at en ovet Fingertaler — om man kan sige det — udtaler eller angiver omtrent 12 Lydtegn i Sekundet, altsaa »taler« 3 Gange saa hurtigt som man skriver.

Denne Omstændighed ledte ham til Opfindelsen af Skrivemaskinen.

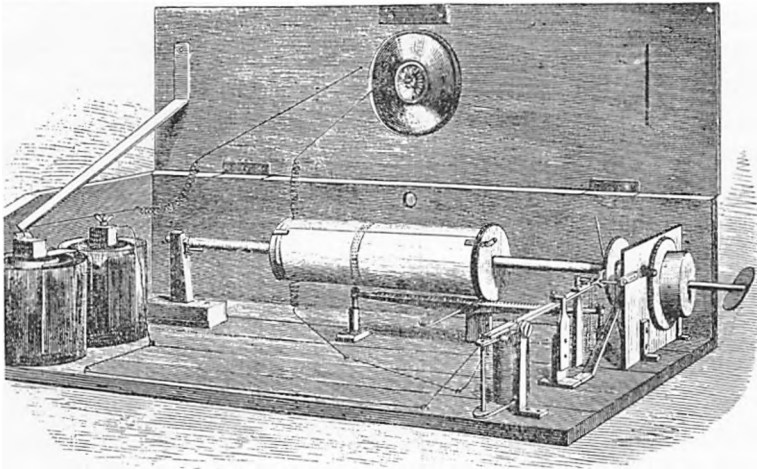
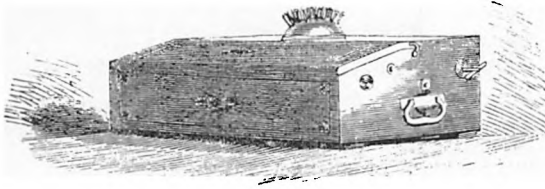
En lignende Indretning som Skrivemaskinen havde man for anvendt for blinde, kun at disse trykkede ophøjede Bogstaver mod affarvende Papir med almindeligt Papir bag. Det gik meget langsomt — selv for seende — da hver Type skulde frem, stilles paa Plads, modtage Trykket og atter lægges til Side. Paa Skrivekuglen var derimod Typerne udskaarne paa de nederste Ender af prismatiske Staalstilke, som foroven endte i Knapper, forsynet med de Bogstaver, de bar forneden, og holdt borte fra Papiret med Staalfjedre.

Alle disse Stilke laa i Retningerne af Radierne til en Del af en Kugle — deraf Navnet — igennem hvis Centrum Papirfladen gik.

Naar man nu trykkede alle Stilkene ned, den ene efter den anden, vilde alle Bogstavene komme til at staa paa eet Sted, hvis ikke Papiret blev flyttet imidlertid. Den mindste Figur

paa Billedet af den første Skrivekugle viser Maskinen udefra, og man ser foroven den egentlige Skrivekugle med sine fremstaaende Stempler.

Den største Figur — paa samme Billede — viser Maskinen indvendig. Laaget, hvorpaa Skrivekuglen er anbragt, er lukket op, saa man kan se Apparatet indvendig. Skrivepapiret sam-

Malling Hansens første Skrivekugle. Den vejede 75 kg og kostede 1200 Kr. Prisen paa de sidste Modeller var kun 150 Kr. og de vejede $4\frac{1}{2}$ kg.

men med det affarvende Papir er klemt fast paa en Cylinder (midt i Figuren), den bliver drejet rundt af et Urværk (til højre i Figuren), men paa Enden til højre bærer den en fremspringende Skive, i hvis Rand der er indskaaret en Skruengang, som griber ind i en Tandstang forneden. Derved bevirkes det, at Cylinderen under Urets Gang ikke blot drejes rundt, men tillige forskydes langs ad sin Akse, hvortil den er tilstrækkelig lang.

Man vil da indse, at en af Typerne -- hvis den blev holdt i Berøring med Papiret under Urets Gang -- vilde tegne en Skruelinie paa det, der, naar det toges af Cylinderen, vilde vise sig som en Række af parallelle Linier. Hvis nu Urets Gang havde en Hurtighed, der stemmede med Øvelsen hos den skrivende, behøvede denne blot efterhaanden at trykke paa de forskellige Stempler, han skulde bruge, de tilsvarende Bogstaver vilde da stille sig i Række, og et forlænget Ophold mellem to Ord vilde da give en større Plads imellem Ordene end mellem Bogstaverne i samme Ord. Det ses imidlertid let, at man kun ved megen stor Øvelse kunde opnaa at faa lige store Afstande imellem Bogstaverne. Maskinen har derfor faaet en saadan Indretning, at Cylinderen kun gør et Spring, naar et af Stemplerne trykkes ned, og dette sker ved Elektromagnetisme. Skrivekuglen bestaar derfor af to koncentriske Kugleskaller, som er isolerede fra hinanden. Den ene af disse er i Forbindelse med den ene Pol af et galvanisk Apparat (til venstre i Figuren), den anden staar i Forbindelse med en Elektromagnet (forrest til højre i Figuren) og derfra med den anden Pol af Apparatet. Stemplerne er alle i Forbindelse med den inderste Kugleskal, men isolerede fra den ydre; naar et af dem trykkes ned, kommer dets Knap i Berøring med en Fjeder og derved sluttes Strømmen. Elektromagneten tiltrækker et Jernanker, som er anbragt lige over den, og et Hemværk, som ved Vægtstænger er sat i Forbindelse med dette, udloses, hvorved et Tandhjul, der er anbragt paa Enden til højre af Cylinderens Staalakse, drives $\frac{1}{2}$ Tand frem, Bogstavet trykkes mod Papiret. Slipper man Stemplet, gaar dette tilbage, Strømmen afbrydes, Ankeret fjernes fra Elektromagneten, Hjulet drejes atter $\frac{1}{2}$ Tand og bliver i Ro, til næste Tegn anslaaes. For med denne Indretning at kunne gøre de tilhørende Mellemlinier mellem Ordene, er der overst paa Kuglen anbragt et Stempel uden Type, som ved at nedslaa bringer Cylinderen et Stykke frem uden at sætte noget Mærke.

Den Hurtighed man kunde opnaa med denne Maskine afhang selvfølgelig for det første af Mekanismen, nemlig af, hvor mange Bevægelser, Elektromagneten kunde lade Ankeret og

Hemværket gore i et Sekund, men ogsaa af Bogstavernes Ordning paa Kuglen. Malling Hansen havde ordnet dem saaledes, at hver Finger i det hojeste havde tre Stempler at anslaa. Konsonanterne ansloges med hojre, Vokalerne med venstre Haand, og Bogstaverne var saaledes ordnede, at de mest bevægelige Fingre anslog de hyppigst forekommende Bogstaver. Maskinen kunde let frembringe tolv Tegn i Sekundet, saa man kunde altsaa med den følge en nogenlunde hurtig Tale. I Marts 1870 fik Malling Hansen 15 Aars Eneret paa sit Hurtigskrivningsapparat i dets forste Skikkelse, og Publikum horte atter og atter om det, det blev omtalt og afbildet og beskrevet i danske, tyske og engelske Blade, det fandtes paa Udstillingen her i 1872 og i Wien 1873, og begge Steder blev det prisbelønnet. Allerede 1871 optraadte det dog i en meget forandret Skikkelse og langt mere praktisk end i den forste Form.

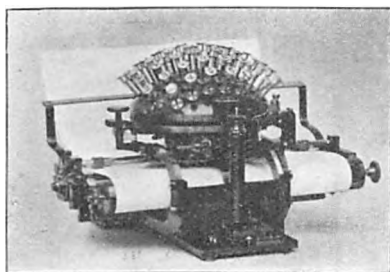
Papiret var ikke længere rullet om en Cylinder, men laa fladt paa en saakaldt Vogn, den var mindre af Omfang og billigere at frembringe.

Allerede i Udstillingssommeren fik Malling Hansen i Forbindelse med Ejeren af Professor Jürgensens Etablissement, Mekanikus og Professor C. P. Jürgensen, 13 Aars Eneret paa en saakaldt Takygraf (d. e. Hurtigskriver) Skrivekuglen i en ny Skikkelse, der skulde gore det muligt for en ovet Haand at anslaa og altsaa skrive 20 Bogstaver i Sekundet, en Hurtighed, der er omtrent 5 Gange saa stor som den, hvormed man skriver med en Pen, og som tillader den skrivende at følge en endog temmelig hurtig Taler. Intet Under at den vakte Opsigt, det engelske og det osterriigske Patent blev solgt, og der indlob Bestillinger fra Rusland og Italien.

Desværre var man ikke i Stand til at effektuere alle Ordrene, da Opfinderen ikke var indstillet paa at tilvirke Maskinen fabrikmæssigt, og hvor den kom frem, viste det sig forovrigt som en ikke ringe Vanskelighed, at Elektromagnetismen var nødvendig. Man var dengang ikke saa vant til at omgaas elektriske Elementer som nu, de blev forsømte eller forkuldrede, og saa klagede man over Skrivekuglens Umulighed. Det gjaldt derfor om at blive af med dette besværlige Tilbehor, og man

fik ved denne Lejlighed et Bevis for Malling Hansens overordentlige mekaniske Snille: Da Mekanikerne gav op, løste han selv Opgaven, og det paa følgende Maade: den anslaaende Bevægelse, der forer Stemplet ned, sætter samtidig hele Kuglestykket, hvori Stemplerne er samlede, i en vippende Bevægelse, en lille Stift bringes herved til at gribe ind i et Tandhjul, der fores en Tand frem, Bevægelsen gaar videre, og Papiret flyttes en Bogstavbredde.

Det er i Virkeligheden en saare simpel og smuk Konstruktion, som man hagefter maa forbavses over ikke forlængst var opfundet.

Den allersidste Model af Malling Hansens Skrivemaskine, den saakaldte Vippe-kugle, der fungerer uden elektrisk Tilbehør.

Maskinen var nu i saadan Skikkelse, at den maatte siges fuldtud at løse sin Opgave. *Malling Hansen var den første, der havde fremstillet en virkelig brugbar Hurligskrivningsmaskine.*

Man maa imidlertid ikke tro, at han var den eneste, der havde beskæftiget sig med saadanne Problemer.

De første Forsøg kan følges næsten 40 Aar tilbage fra den Tid, men man tragede til at begynde med kun efter at skaffe de blinde et Middel til at meddele sig skriftlig, og et Apparat til det Øjemed var fremstillet allerede 1838 af den blinde Lærer Louis Braille, og i 1851 var der paa Udstillingen i London flere Apparater af den Slags, ligesom 1853 i Paris. Det er derimod en ny Tanke, at saadanne Maskiner ogsaa kan anvendes af seende, og det er af Interesse, at herhjemme er Malling Hansen kommen paa den Tanke ved sin Virksomhed som Forstander for Dovstummeinstituttet.

I Amerika var derimod C. L. Stoles sammen med to andre beskæftiget med at fremstille Hurtigskrivningsmaskiner for seende, og fra 1868 har de udtaget forskellige Patenter paa deres »Type-Writer«, men af Beskrivelserne (Scientific-American for 10. Aug. 1872) fremgaar det, at de har været meget forskellige fra Malling Hansens.

Man studerede imidlertid sidstnævntes Model ivrigt derovre og fandt den aabenbart god. En Patentagent søgte i det mindste at erhverve Malling Hansens Patent, ligesom den Forretningsmand, der forhandlede den Stoleske Model, tilbød den danske Opfinder at bytte Patent, saaledes at de skulde være berettiget til at bruge hinandens.

I Illustreret Tidende for 16. Januar 1876 skrev C. Nyrop den Gang en Artikel om den, der ikke mindst nu er interessant at læse. »Fra Opfinderens Side,« hedder det, »er Sagen nu bragt til et saadant Punkt, at det store Publikum vil kunne have Nytte af den, og nu er det dettes Sag at fore den videre og slutte sig livlig om Opfindelsen, thi gor det ikke det, kan det være, at Malling Hansens Opfindelse inden lang Tid bliver os tilsendt som udenlandsk Fabrikat. I New York har der allerede været indbudt til Dannelsen af et Konsortium, der skal tilvirke Skrivekuglen.«

Spaadommen gik desværre i Opfyldelse. Af Mangel paa Kapital kunde Malling Hansen ikke tage Kampen op med de store amerikanske Selskaber, hans Navn er ikke knyttet til nogen nu benyttet Skrivemaskine, ja, man kan vel endogsaa sige, at det nærmest er glemt.

Xerografien.

Under sit Arbejde med Skrivekuglen beskæftigede Malling Hansen sig ogsaa med Problemet at kunne tage *Kopier* af Kugleskriften, og det forte til en Fremgangsmaade, der ogsaa uden Skrivekuglen kunde skaffe et betydeligt Antal ens Eksemplarer.

De hidtil kendte Fremgangsmaader, ved hvilke man hur-

ligst kunde skaffe sig et mindre Antal ens Aftryk, indskrænkede sig til følgende to: Paa det med Kopiblæk skrevne Papir lagde man et Stykke fugliggjort, gennemskinnende Papir og begge Stykker pressedes derefter i en Kopipresse mod hinanden, hvorefter Skriften aftrykkedes paa Undersiden af det gennemskinnende Papir. Man har saaledes to ens Eksemplarer og kan ved endnu engang at aftrykke Originalen paa gennemsigtigt Papir faa et tredie, men i Reglen meget utydeligt Eksemplar.

Ved den anden Fremgangsmaade, der blev benyttet paa Telegrafstationer, lagde man et Stykke Papir paa et haardt Underlag og ovenpaa det et Stykke Svært papir med den farvede Side nedad; paa Svært papiret lagde man igen Skrivepapir o. s. v. i en 4—6 Lag. Med en haard Blyant eller en Agatspids og under et haardt Tryk gennemskrev man alle disse Lag og fik altsaa saa mange ens Aftryk, som der var Lag -- i Reglen ikke flere end seks, dersom man brugte almindeligt Skrivepapir, og omtrent 12, naar man nojedes med Silkepapir. Den nye Fremgangsmaade havde paa sit forste Trin nogen Lighed med den sidstnævnte. Der benyttedes *blaat* Svært papir og Gennemskrivning, men i Stedet for at lægge Skrivepapiret nederst og paa det lægge Svært papir med Farven nedad, saa lagde man her Svært papiret nederst og med Farven opad, og ovenpaa det et Stykke Oliepapir, derpaa Svært papir med Farven opad, Oliepapir, Svært papir o. s. v., f. Eks. i fem Lag.

Disse Lag gennemskreves, og man havde derved 5 ens Eksemplarer, paa hvilke Skriften eller det tegnede stod omvendt paa den Side, som under Skrivningen vendte nedad. Af hvert af disse fem Eksemplarer kunde man dernæst tage ikke mindre end 20 Aftryk og man fik altsaa ialt 100 Aftryk foruden de fem Originaler, og det paa følgende Maade: Imellem de fem Originaler lagdes Skrivepapir, og denne Bunke fortes under et ikke stærkt Tryk gennem en lille Satincermaskines to Valser. Skriften stod da aftrykt paa de fem Stykker Skrivepapir. Atter lagdes Papir mellem de engang benyttede Originaler og atter fortes de ind mellem Valserne, men denne Gang under et lidt stærkere Tryk, og man havde saa ialt 10 Eksemplarer.

Denne Aftrykning kunde — under et voxende Tryk af Valserne gentages ikke mindre end 20 Gange og alle de 100 Aftryk frembragtes i 6 à 7 Min., og de var alle tydelige og skarpe, ja endogsaa Skriften paa de fem Originaler stod aldeles klart og rent, uagtet der af den Form, Skriftrækkene havde til at begynde med, var bleven afgivet Farve nok til ikke mindre end 20 Eksemplarer. Gennemskrev man tyve Originaler paa een Gang, fik man i Lobet af 10 Min. 200 ens Eksemplarer. Det nye i den anførte Fremgangsmaade hviler paa den heldige Opdagelse, som Malling Hansen gjorde, at Skriften paa det omtalte blaa Sværtetepapir under visse Betingelser kan lade sig aftrykke saa mange Gange uden at tabe sin Styrke. Farven fra sort, brunt og anden Slags Sværtetepapir kan kun give et Par brugbare Aftryk, hvorimod det blaa Papir, dersom det er af den mægtigt intensive Farve, som kaldes Berlinerblaat, kan afgive de overraskende mange Aftryk.

Af de antydede Betingelser er følgende de vigtigste:

Sværtetepapiret maa være tyndt og Farven paa det fint reven, Oliepapiret ligeledes tyndt, haardt og meget tørt; dette — samtidig med, at det er mættet med Olie — gør, at det kan optage Farven fra Sværtetepapiret uden at opsuge den i sig og dernæst er i Stand til at afgive den igen. Det Papir, Aftrykkene lages paa, maa være jævnt -- ikke riflet eller sribet, men dog heller ikke særlig glat. Man skrev med en lille Elfenbenspind eller, hvis man kun skulde have 20 ens Eksemplarer og altsaa kun havde een Original, da paa almindelig Maade med Pen og Blæk.

Den nye Fremgangsmaade blev kaldt Xerografi (d. e. Tørtryk), og var paa den Tid den hurtigste Maade at skaffe sig mange ens Aftryk paa.

At ogsaa denne Opfindelse vakte Opmærksomhed, fremgaar af følgende Udtalelse i Pressen:

»Det skulde glæde os meget, om vor Landsmand, der allerede ved Skrivekuglen har gjort sit Navn bekendt og agtet i Udlandet, ved denne nye Fremgangsmaade endnu mere vil befæste det fordelagtige Omdomme, hvormed hans Opfindelse hidtil overalt er bleven ledsaget, og hvortil han tilfulde har gjort sig fortjent.«

Vegen er for Overmagt
Liden Flok tilsides;
Men af Danmarks Bre
Dem haver Indet mid'!

Prøve paa Xerografi efter Malling Hansens Metode.

Var Malling Hansen Skrivekuglens Opfinder?

Spørgsmaalet kunde synes mærkeligt efter det foranstaaende, og for 1921 var det da ogsaa utænkeligt. Men i Berlingske Tidende for 12. Novbr. nævnte Aar fremkom Professor H. I. Hannover med en Artikel, hvori han fremsatte den Paastand, at den dengang nylig afdøde Kancelliraad, tidligere Lærer i Flensborg, J. A. Peters, var den virkelige Opfinder af Skrivekuglen.

Paastanden overraskede vistnok alle — og ikke mindst Malling Hansens nulevende Dotre. Der opstod en Polemik mellem dem og Professoren, en Polemik, der til Tider antog temmelig skarpe Former.

Det vilde fore for vidt paa dette Sted at komme ind paa Enkelthederne i Diskussionen, men Spørgsmaalet er dog af saa stor Betydning, at det kort skal omtales.*)

Professoren var naaet til sin Slutning efter at Historisk Teknologisk Samling havde erhvervet en »skrivekuglelignende« Overdel, som var lavet af Kancelliraad Peters, og efter at han havde haft én Samtale med denne, under hvilken han var naaet til det Resultat, at Peters havde opfundet Skrivekuglen endog flere Aar før Malling Hansen, hvad der blev bekræftet af Peters.

Peters's Maskine staar omtalt i Illustrierte Zeitung for 12. Oktober 1872 som opfundet og patenteret i 1868; men Maskinen fra 1868 staar beskrevet samme Aar i Berlingske Tidende, og de to Beskrivelser stemmer ingenlunde overens. I Berlingske Tidende omtales den som »havende Form som et middelstort rundt Bord og i det ydre lignende de saakaldte taffelformede Pianoforter.«

Billedet fra Illustrierte Zeitung viser derimod en Genstand, der nærmest ligner de saakaldte »Urtepotteskjulere«, en meget mindre, men sikkert meget mere praktisk Model, der kun har Vægtstangsprincippet tilfælles med den fra 1868, men i sig selv er en helt ny Konstruktion fra 1871. Peters har — og derved blev han opfattet som den første — overfor Illustrierte Zeitung

*) Skulde nogen ønske nærmere at sætte sig ind i Sagen henvises der til Fru Johanne Agerskov, f. Malling Hansens' Skrift »Hvem er Skrivekuglens Opfinder?«

HJERTELIG TAK TIL DIG OG TIL KJÄRE GODE MODER OG TIL KJÄRE BRÖDER JOHN
FOR EDER KJÄRLIGE LYKÖNSKNINGER OG KJÄRKOMNE BREVE. JA FRA EDER KJÄRE BRÖDRE H
_AR JEG JO HELE 4 BREVE AT BESVARE. FÖRST OG FREMMEST TAKKE VI ALLE EDER HER MA
_NGE GANGE FOR EDER KJÄRE BESÖG, SKJÖNT DET VAR JO KORT NOK, OG DERNÄST SKAL
DU SIGE TIL BEDSTEMODER, AT VI GLÄDE OS I HAABET OM, AT HENDES KJÄRLIGE FÖRSÄT
— AT VILLE BESÖGE OS TIL NÄSTE AAR — MAA GAA I OPFYLDELSE. SENEST DEN NIENDE
FAAR KJÄRE GODE MODER SELV BREV FRA HENDES GAMLE MUS. BEDSTEMODER E M M A SI_
GER OGSAA HJERTELIG TAK FOR LYKÖNSKNINGERNE. HELE FAMILIEN VAR DEN 4DE SAMLET H
_OS BEDSTEMODER OG DEN 5TE HER HOS MIG. DOCTOREN HAR VÄRET HER I BYEN I NOGLE
DAGE EFTER SIN HJEMKOMST FRA JAGTEN I SVERIG, HVORFRA HAN SENDTE OS DELICATE UH
_RFUGLE. NU SIDDER HAN OGSAA IGJEN I SIT VANTE SLID. JEG HAR HAFT DEN GLÄDE AT
HAVE ET AFTENBESÖG AF MIN GAMLE VEN MAD S K R Ö L L, DER VAR TILFREDS OG GLAD.
FASTER B O D I L OG HENDES MAND HAVE OGSAA VÄRET HER EN FORMIDDAG TIL FROKOST,
OG IDAG MÖDER FÄTTER PETER HER TIL MIDDAG. — — OGSAA SMAAPIGERNE BEVARE EDER

Skriftpröve fra en af de første Modeller af Skrivekuglen.

Der benyttedes udelukkende store Bogstaver, og Ordene kunde ikke skilles efter Stavelser ved en Linies Slutning.

fortiet, at den indleverede Model var ny. Redaktionen har saa formodet, at det var Modellen fra 1868.

Ydermere maa det tilføjes, at Peters overhovedet ikke har faaet Patent paa nogen Maskine i 1868, Patentretten fik han først i Begyndelsen af 1872.

Artiklen i Ill. Zeitung er saaledes i høj Grad urigtig, der kan intel bygges paa den, og ovenstaaende Spørgsmaal maa efter som for 1924 besvares med et ubetinget Ja.

Under Striden om ovenstaaende Spørgsmaal udtalte Professor Hannover sig iøvrigt ret nedsættende om Skriften fra Malling Hansens Skrivekugle, idet han erklærede, at Bogstaverne var tværet ud. Af hosstaaende Skriftprover kan man imidlertid selv danne sig et Skøn. — Forøvrigt henvendte Fru Engelke Wiberg, f. Malling Hansen, sig, for at faa en sagkyndig Dom, til Formanden for Importører af Skrivemaskiner i Danmark, og modtog følgende Svar:

Foreningen skal udtale,*) »at deres (Skriftprovernes) Kvalitet eller vor Formening er meget fin og fuldtud ud staar paa Højde med, hvad moderne Skrivemaskiner nu til Dags kan præstere i Henseende til smuk og tydelig Skrift.«

Malling Hansens Skrivekugle kunde aabenbart paa dette Omraade udmærket konkurrere med de nutildags gangbare Mærker.

Biologiske Studier.

Ogsaa som Biolog naaede Malling Hansen frem i allerførste Række. Hans videnskabelige Værk: »Perioder i Borns Væxt og i Solens Varme«, blev kendt over hele Europa og har sit Udspring i en praktisk og ganske prosaisk Undersøgelse over det bedste Spisereglement for Døvstummeinstituttet. Denne Undersøgelse førte ham ind paa at foretage forskellige Vejninger af Bornene, og hvor grundigt han gik til Værks, faar man et Indtryk af ved at læse i ovennævnte Værk: »Eleverne vejes fire Gange om Dagen hele Aaret rundt, undtagen i Tiden fra Mid-

*) Svaret er dateret 20. December 1924 og underskrevet F. C. Larsen, Formand.

ten af Juli til henimod Slutningen af August, da Bornene i Sommerferien er borte fra Institutet. Sidste Vejning af Drengene foregaar hver Aften Kl. 9 med Undtagelse af Juni—Juli, da Vejningen sker Kl. 9½. Drengene var tidligere inddelt i otte faste Grupper, nu kun i fire, hver paa en 16—18 Born.« Vejningen af hver Gruppe tog c. 15 Sekunder og foretoges i de første 8 Maaneder af Malling Hansen selv, efter den Tid fordeltes Aftenvejningen mellem 5 af Institutets Lærere. De fortsattes i c. 4 Aar, og skulde der nu paa Basis af disse Vejninger bygges en almindelig Regel for Borns Vægtudvikling gennem et Aar, saa maatte den komme til at lyde saaledes:

En ni til femten Aar gammel Drengs Vægtforhold gennemgaar hvert Aar tre Hovedperioder, en Maximums-, en Mellemp- og en Minimumsperiode. Maximumsperioden begynder i August og ender midt i December, varer altsaa 4½ Maaned. Mellempperioden rækker fra midt i December til Udgangen af April, 4½ Maaned. Minimumsperioden gaar fra Slutningen af April til Slutningen af Juli, 3 Maaneder. I Maximumsperioden er den daglige Vægtudvikling 3 Gange saa stor som i Mellempperioden. Næsten hele den i Mellempperioden indvundne Vægtforøgelse tabes i Minimumsperioden.

Ogsaa Bornenes Hojder var Genstand for Iagttagelse, idet de blev maalt en Gang om Dagen, og Resultatet af disse Maalinger var følgende:

En ni til femten Aar gammel Drengs Længde-Væxt gennemgaar hvert Aar 3 Hovedperioder, en Minimums-, en Mellemp- og Maximumsperiode. Minimumsperioden begynder i August og varer til henimod Slutningen af November, c. 3½ Maaned. Mellempperioden gaar fra Slutningen af November til henimod Udgangen af Marts, varer altsaa c. 4 Maaneder. Maximumsperioden rækker fra Udgangen af Marts til ind i Midten af August og omfatter altsaa c. 4½ Maaned. Den daglige Hojdevæxt er i Mellempperioden dobbelt saa stor som i Minimumsperioden og i Maximumsperioden 2½ Gang saa stor. Perioderne i saavel Bornenes Hojde- som Tykkelsesvæxt er uafhængig af deres Ernæring og Beskæftigelse.

Fra Bornene vendte Malling Hansen sig til Træerne i Insti-

tutets Have og fandt ved talrige Maalinger, at Forholdet mellem Træernes Længde- og Tykkelsesvæxt har væsentlige Ligheder med samme Væxtperioder hos Bornene.

Længdevæxtens Maximumstid efterfølges af Tykkelsesvæxtens Maximumstid; under Længdevæxten er der væsentlig Hviletid for Tykkelsesvæxten og omvendt.

Hans Studier fik ikke alene Betydning for Fysiologien, men ogsaa for Meteorologien og Astronomien. Gennem en Række skarpsindige og geniale Undersøgelser fandt han, at ovennævnte Perioder i Bornenes Væxt og Vægt skyldes kosmisk Indvirkning, ja, at alle organiske Funktioner paa Jorden er i uafbrudte og sãmstemmende Intensitetssvingninger, til hvilke Impulserne udgaar fra Solen, idet de kommer i eller med dennes Varmestraaler.

Han naaede ved disse Undersøgelser den smukkeste Anerkendelse, der kan tænkes. Paa en Lægekongres i København holdt han — de dovtummes Lærer og Præst — et Foredrag om Perioder i Borns Væxt, og alle Lægevidenskabens Ypperste hilste ham med udelt Bifald, ligesom han ved sin Dod i Udlandets Presse betegnedes som en af Biologiens betydelige Forskere.

Af det foregaaende faar man, som naar man ellers studerer Malling Hansens Liv, Indtrykket af en Mand, der havde Øjnene med sig paa alle Omraader, gik stille og iagttog, og ikke saa nogen Virkning uden at forske efter Aarsagerne og bearbejde sine Iagttagelser i sig selv ved en stille Proces, indtil de havde antaget fast Form. Saa kastede han sig med overordentlig Iver over de Enkeltheder, som yderligere skulde klare, oplyse og bevise hans Ideer, opsamlede Kendsgerninger i Hobevis fra de forskellige Sider, forfulgte Maalet Aar ud og Aar ind med utrættelig Iver og begyndte langsomt at opføre den Bygning fra Grunden af, hvis Kuppel han i Fantasien saa rage højt til Vejrs.

Naturen havde skænket ham sjældne Gaver, noget af den intuitive Kraft, der er Geni, Lethed til at sætte sig ind i Viden-

skabens forskellige Grene, Koldblodighed og Ro og en egen fin Sporsans.

Trods sine mange Skuffelser var Malling Hansen en udpræget »Lysseer«. Han var meget indadvendt, men kunde dog ogsaa være livlig og munter, han var overordentlig musikalsk, og blev i høj Grad beundret for sit Orgelspil.

Han kunde glæde sig over andres Glæde og være overmaade hjælpsom. Han var f. Ex. til stor Støtte for Ingeniør Voigt, der i mange Aar tumlede med Planer til en styrbar Ballon, blandt andet hjalp han ham med en Del mathematiske Beregninger og Konstruktioner.

Det var paa hans Opfordring og Tilskyndelse, at Ludvig Feilberg i sin Tid udgav sine filosofiske Værker. Malling Hansen saa klart, at Feilbergs selvstændige Tanker og Ideer var meget betydningsfulde.

Som et lille Kuriosum kan ogsaa nævnes, at det var Malling Hansen, der først fremkom med den Teori, at Aarsagen til de overordentlig skønne og farveprægtige Solnedgange, der viste sig i Aarene 1883–84, maatte ligge i den voldsomme Askeregn, som i vide Kredse blev udslyngel ved Vulkanen Krakatoas Udbrud. Solstraalernes Brydning i Atmosfærens Askelag, mente han, gav de skønne Farver til Solens Nedgang, en Teori, som Videnskabsmandene senere accepterede.

I et lille Samfund som vort er Betingelserne ikke gunstige for Udviklingen af »Heroer«, skont Aarsagerne vistnok ligger andetsteds og dybere end i den blotte Lidenhed. Det er med Rette bleven bemærket om vore Stormænd i Politikens, Kunstens og Aandens Rige, at det saa godt som aldrig lykkes dem at naa det højeste, de er »nær ved«, »paa Nippet til«, men heller ikke mere.

Malling Hansen danner ingen Undtagelse fra denne Regel. Han hostede ingen anden Frugt end Skuffelse af sin Skrivemaskine, og det lykkedes ham ikke at skaffe den Indpas i vide Kredse, hverken i eller udenfor vort Fædreland. Han lagde

Grunden til en ny videnskabelig Metode og anviste Veje, ad hvilke hans Efterfølgere kunde gaa, men selv kom han kun et kort Stykke ad dem.

En Videnskabens Pioner, det er det Navn, der tilkommer ham med Ære, men det udtommer ingenlunde hans Væsen, thi han var mere end det.

Vi maa ikke glemme, at han var en Fader for de ulykkelige Børn, der betroedes til hans Omsorg, en sand Menneskeven og en god Mand.

Data.

Født 5. Septbr. 1835. Eksamen fra Jonstrup Seminarium 1854. Hjælpe lærer i Maglener ved Saxkjøbing 1 Aar, fra 1. Juli 1854. Den 10. Jan. 1859 Lærer ved det kongelige Dovstumme-Institut i København. 1. Oktbr. 1861 paa Regensen. 1. Oktbr. 1862 Lærer ved det kongelige Dovstumme-Institut i Slesvig By. 23. April 1863—Febr. 1864 Forstander sammesteds.

Cand. theol. 27. Juni 1865. Samme Aar Forstander og Forstrelærer ved Det kongelige Dovstumme-Institut i København og 4. Septbr. samme Aar tillige Præst sammesteds.

31. Maj 1872 Fortjenstmedaillen i Guld. Modtog 1873 for Opfindelsen af Skrivekuglen den østerrigske Guldmedaille »pro literis et artibus«. Ved Verdensudstillingen i Wien samme Aar »Fortschritts-Medaille«. Paa den nordiske Udstilling 1875 1. Medaille. 26. Juni 1876 Ridder af den svenske Vasaorden. Udstillingen i Paris 1878 Guldmedaille og 2. Febr. 1880 Ridder af Dannebrog. 1882 Underdirektor ved det kongelige Dovstumme-Institut i Fredericia. Dod 27. Septbr. 1890.

Gift: 1. Gang 1865 med Cathrine Georgia Heiberg, Datter af Professor Soren H., Præst og Forstander ved det kongelige Dovstumme-Institut. (Malling Hansens Forgænger). I dette Ægteskab var der 7 Børn, som Moderen døde fra 1876.

2. Gang 1880 med Anna Cathrine Maria Stenstrup, Datter af By- og Herredsfoged i Frederikshavn, Michael Vogelius Stenstrup Dod 1897.

F. HANSEN

Smed Friedrich Martin Hansen i København, ansat ved Danmarks første Jernbane, havde 4 Børn. Af dem døde det ene tidligt, og de tre andre blev opdragne af Fremmede, da deres Fader døde af Kolera 1853. En Haandværker i Lyngby tog sig af den ene Son, og han udvandrede siden som Kunstsmed til Amerika, Justitsraad Lunn tog sig af Datteren Marie, og hun blev 1891 gift med nuværende Skolekonsulent, Professor N. A. Larsen*). Det tredje Barn, Friedrich Wilhelm, blev antaget af Major Lunn til Dorothealyst, Knabstedgaard Gods, og han satte ham i Pleie i Oppesundby hos L. H. Kristensen, en af Datidens mest kendte Skolemænd**). Herfra kom F. Hansen i Snekkerlære i Holbæk, men et Par Aar efter brød han af, og han blev 1869 dimitteret fra Jonstrup Seminarium. Hans Lærerliv blev ret broget, tildels fordi han trods sin ualmindelige Retsindighed var et uroligt Hoved. Han blev Huslærer hos Godsforvalter Carlsen paa Bækkeskov ved Præstø, Soldat (Underkorporal paa Trekrøner), Huslærer hos Forpagter Jørgensen paa Hagedsgaard ved Holbæk, Andenlærer i Skibby og Lærer i København ved Østerbros Realskole, men Bestyreren her erklærede, at Hansen var aldeles ubrugelig som Lærer, saa hans Debut i København var ikke lovende. Imidlertid fik han alligevel Timer ved Kjeldskovs Skole paa Norregade, og her var han henved 4 Aar, men denne Skole nød ingen Anseelse, og Hansen higede efter andet Arbejde. Det fik han forelobigt hos Ritmester Clauson Kaas, der i 1878 og 79 benyttede ham som Husgerningslærer i Estland og Liffland, men sin blivende Virksomhed fandt han, da han fra 1880 blev Kommunalærer i København. Han maatte forud for sin Ansættelse bevise sin Duelighed, og han fik derfor sidst i 1879 under selveste Skoledirektor Holbechs Opsyn et Hold Drengene at undervise. Holbech erklærede sig tilfreds med Arbejdet, og nu horte Hansen til ved Københavns Skolevæsen, hvorfra han først i 1918 tog sin Afsked. I et meget langt Tidsrum bestred han sammen med Lærerposten Stillingen som Kon-

*) Hun døde 1902.

***) Fader til Gehl Kristensen, Snoldeløv, (dimitteret 1875) og Bedstefader til E. Gehl, som nu er Skoleinspektør i København (dim. 1901),

F. Hansen.
Født 30. Juli 1847. Dod 26. Januar 1928.

torassistent paa Matthæuskirkens Klokkerkontor, og han vilde meget gerne have overtaget Klokkerstillingen, da den blev ledig, men da han vilde beholde sin Lærerstilling tillige, vilde man ikke bevilge hans Andragende. Hansen, der i 1873 var bleven gift med Christine Rasmussen, en Gaardmandsdatter fra Ulbølle paa Fyn, blev 1909 Enkemand, men 1914 giftede han sig med Hansine Hoffmann, Datter af en Skibstømmer i Fjællebroen pr. Ulbølle, og i Oktober 1918 overtog han Svigerfaderens Hus, hvorefter han begyndte et virksomt Liv som Høns- og Frugtavlser. Han længtes dog tilbage til sin Lærergerning og skrev i ramme Alvor til mig om Muligheden af atter at blive Lærer i København. Det var ham en meget stor Glæde, at der, mens han boede i Fjællebroen, blev Lejlighed for ham til at virke en Tid som Vikar i en Skole, men naturligvis kunde der ikke blive Tale om helt at vende tilbage til Skolearbejdet. Med sin første Kone havde Hansen 13 Børn og med den anden 3, saa han fik nok at tænke paa med Hensyn til Opdragerarbejde indenfor Familiens Rammer, men karakteristisk for ham under enhver Besværlighed, enhver Nød, var hans ukuelige Mod. Hvad han i 1915 skrev til mig, passede for hele hans Liv fra Ungdommen af og til hans Dødsdag: »Jeg har den Tro, at det unyttigste, vi Mennesker kan gøre, er at bekymre os, og at det lykkeligste, vi kan gøre, er at følge Jesus's Raad: Bekymrer Eder ikke for nogen Ting etc. Derved har jeg hele mit Liv holdt mit gode Humor vedlige.« Sidste Torsdag, han levede, var han med sin Kone paa Visit hos Genboens. Der folte han sig ilde tilpas, og Fredag Morgen stod han ikke op af Sengen, men sagde: »Nu mener jeg, at jeg skal dø.« Derefter bad han sin Kone om at hilse alle Venner, og om Lordagen, da han var staaet op, sendte han Bud efter nogle Slægtninge samt Lægen og Præsten, for, sagde han, »jeg bærer Døden i mig.« Han nød saa Alterens Sakramente, og Kl. 9 Aften gik han i Seng. Om Søndagen stod han op, men maatte efter Middag hjælpes i Seng, og derefter kom han ikke til Bevidsthed mere. Han sov stille hen Natten mellem Onsdag og Torsdag (25.—26. Januar 1928). Han blev begravet paa Norre Aaby Kirkegaard.

R. C. Mortensen.

NYT ÆRESMEDLEM

Det var med velberaad Hu, at Bestyrelsen henvendte sig til Inspektør R. C. Mortensen og anmodede ham om at redigere Jonstrupsamfundets Aarbog, thi ingen havde større Kærlighed til og Kundskab om Jonstrup og Jonstrupperne.

Fot. H. Mathias, Frederiksborg. 37.

Inspektoren har nu redigeret 5 af vore Aarbøger (med den sidste 6) paa en saa fortræffelig Maade, at de er blevet ikke uvæsentlige historiske Skrifter. Derfor var det kun rimeligt, at Jonstrupsamfundet udtrykte sin Taknemlighed ved paa Redaktorens 65-aarige Fodselsdag at udnævne ham til Æresmedlem af Samfundet og at overrække ham et Billede af Jonstrup, hans Barndomshjem.

Formanden, Forstander Bredstrup, og Kassereren, Kommuelærer K. Frigast Hansen, tog paa selve Dagen, 25. November 1927, ud til Prinsessegades Skole, hvor en Kreds af Venner var

samlede. Her holdt Forstanderen en Tale, hvori han takkede Inspektøren for hans store og uegennyttige Arbejde for Jonstrupsamfundet og bragte en frisk Hilsen fra Barndomshjemmet. Forstanderen sluttede med at oplæse følgende:

Kære Hrr. Inspektør R. C. Mortensen.

I Anledning af Deres 65-aarige Fødselsdag sender Jonstrupsamfundet sin hjertelige Hilsen med Ønsket om, at Deres Livsaften maa blive skøn, og at Guds Velsignelse maa hvile over Dem og Deres Hus.

Samtidig beder vi Dem modtage Udnævnelsen til Æresmedlem af Jonstrupsamfundet som en Anerkendelse af og Tak for det store og uegennyttige Arbejde, De har gjort for os ved at redigere vor Aarbog.

Paa Jonstrupsamfundets Vegne:

*Slig Bredstrup. Jul. Christensen. Jørgen Hegelund.
Harry Olsen. K. Frigast Hansen.*

Derefter takkede Inspektøren og udtalte sin Glæde over, at det Arbejde, han var gaaet til med den største Interesse, var blevet paaskønnet. Udnævnelsen til Æresmedlem netop i Jonstrupsamfundet havde glædet ham overordentlig meget.

K. Frigast Hansen.

JONSTRUPSAMFUNDET

§ 1. Samfundets Formaal er at samle Jonstrupperne om fælles Minder og Interesser ved at afholde Stævner paa Seminariet, ved at udgive en Aarbog eller paa anden formaals-tjenlig Maade.

§ 2. Enhver, der er eller har været Lærer eller Elev paa Jonstrup, kan blive Medlem.

§ 3. Samfundet ledes af en Bestyrelse paa 5 Medlemmer, valgt ved almindelig Stemmefflerhed og helst af forskellige Aargange. Formanden vælges af Bestyrelsen, som selv fastsætter Forretningsgangen. To Revisorer vælges til at gennemgaa Aarsregnskabet.

§ 4. Til at redigere Aarbogen vælger Bestyrelsen en Redaktor, som efter Samraad med Bestyrelsen bestemmer Bogens Indhold og Pris og hvor ofte den skal udkomme, som Regel hvert Aar.

§ 5. Bestyrelsen fastsætter Storrelsen af det aarlige Kontingent, for Tiden 2 Kr., og bestemmer, hvor ofte der skal afholdes Sammenkomster, som Regel hvert 2. eller 3. Aar.

§ 6. Hver ordinær Sammenkomst betragtes som Samfundets Generalforsamling, hvor der vælges ny Bestyrelse, og hvor alt vedrørende Samfundet kan behandles.

§ 7. I Tilfælde af, at Samfundet ophæves, forelægger Bestyrelsen Forslag for Medlemmerne om, hvorledes der skal forholdes med Samfundets Midler.

2. August 1921.

Forstander *Stig Bredstrup*, Kommunelærer *K. Frigast Hansen*,
Jonstrup. København.

Forstrelærer *J. Hegelund*, Viceinspektør *Carl F. L. Petersen*,
Ulstrup pr. Gjørlev. København.

Victor Petersen,
Elev, Jonstrup Lærerskole.

Indmeldelser i Jonstrupsamfundet modtages til enhver Tid af Kassereren, Kommunelærer Frigast Hansen, Njalsgade 67^a, København S.

JONSTRUPSAMFUNDETS MEDLEMMER

I.

1863. Zacharias Nielsen (død 1922). Carl Henriksen (død 1927).
1864. Viktor Holst (død). Borre (død 1921).
1866. Mariager. J. P. Jorgensen (død 1926). C. J. Lovstrøm.
1867. J. P. C. Larsen.
1868. Fr. Vincentz (død 1928).
1869. F. Hansen (død 1928).
1871. Hans Rasmussen.
1872. O. C. C. Hansen (død). V. Fraas. R. Larsen (død 1921). R. Rasmussen.
1873. Chr. Betz (død). Morten Larsen. P. Holme. N. M. Engell.
1874. Gravlund (død 1925). Gehl Kristensen (død 1922).
1875. Kn. O. Petersen.
1876. Karl Andersen (død).
1878. Kr. Vedsmand. H. C. Hansen (Rejnstrup).
1879. L. Jensen (udm.). N. A. Larsen.
1880. Johs. Nehm.
1881. Fr. Jensen. O. Lund. P. Petersen. C. F. Nielsen.
1882. Sophus Halle (død 1924). R. P. Nielsen. Romme (død 1920). H. C. Petersen. Arild Sørensen.
1884. A. Andersen (død). Gormsen (udm.). Morten Hansen. Jens Hansen. H. C. Hansen. H. Hansen (død). Hindevad. M. P. Johansen Irner (død). P. Larsen. H. P. Larsen. Johs. Kock. R. C. Mortensen. Muxoll. P. Nielsen. P. J. Petersen. Carl F. L. Petersen. Steners.
1885. Almegaard. E. Hansen (død). H. C. J. Nordlund. J. J. Nordbo.
1886. Edv. Christensen. H. F. Olsen (udm.). Funch.
1887. Beyerholm. Julius Christensen. C. A. Nielsen.
1888. Otto Engell. Chr. Jacobsen. J. P. C. Jørgensen (død).
1889. P. Andersen. Fr. A. Hansen (udm.). Langkjær. Jørgen Olsen. Vest Hansen.
1890. Arkil. V. Mortensen. G. Larsen-Ronne.

1891. Chr. Christensen. H. P. Hansen. K. A. Larsen (udm.).
1892. Grundtmann. Fick (død 1921). Wamberg.
1893. Abildgaard-Hansen. R. Benzon. V. Dano. Edv. Hansen (udm.). N. H. Kromann. F. K. Larsen. C. C. Nyholm. M. Petersen. V. Rorbech. Vald. Skjoldager. A. Skytte. C. Vigild.
1894. J. C. Hansen. F. G. Johansen. N. Nielsen (udm.).
1895. L. Nielsen. A. T. Rasmussen. H. V. Remmer (udm.). O. V. E. Schländer.
1896. O. Friederichsen (udm.). Hoirup. Monsted-Friis. Th. Nielsen. P. J. Sogaard (udm.). H. J. P. Vigild.
1897. Diemer (udm.). J. Erlandsen. O. Larsen (udm.). J. Povelsen. A. M. Hansen.
1898. V. Asmussen. Friis. H. P. Hansen. J. P. A. Hansen. S. Jonsson. O. J. Kofod. N. P. Pedersen.
1899. J. Dibbert. S. Hansen. Otto Th. Just (udm.). Langhoff. A. J. Nielsen (udm.).
1900. F. S. Andersen. Borbye. P. Gundersen. A. Jorgensen. J. P. Jorgensen. Kohl (udm.). P. Povelsen.
1901. E. Asmussen. Balthasar-Christensen. Binger. Johannes Fraas. E. Gehl. C. R. Kofod. E. Nielsen. Strange. K. Skou.
1902. Boolsen. Forman. Frendrup. Hojmark (udm.). S. J. Lyng. A. Munch. O. A. Nielsen. J. P. Nielsen. P. A. Pedersen-Sejerbo. O. Skaalum.
1903. S. Boas. A. Eriksen. P. Friborg. O. Outze. R. H. Rasmussen. Chr. Schländer. Aug. V. Oldenburg (udm.). H. Olsen.
1904. P. H. Anker. Th. Jensen. H. K. Larsen. A. Nielsen. G. Rasmussen.
1905. Th. Asmussen (udm.). M. Andersen (udm.). A. Jacobsen. P. Lyng. R. V. G. Nielsen. N. L. Nielsen. O. Olsen (udm.). O. J. Olsen. Cl. Petersen. H. Ravn Petersen (udm.).
1906. N. E. Andersen. A. Asmussen. P. V. Backer (død). A. R. Hansen (udm.). O. M. Sogaard. G. Sorensen. Thy-Moller.
1907. A. S. Andersen. R. Andreasen. O. Hansen. Olsen-Hjelmsø. H. N. Gellert (udm.). Rectz. W. E. V. Smith (udm.). Th. Svendsen (udm.). Wetterholtz.

1908. A. Hegelund. O. Hessilt. P. Holme Hansen. A. V. Illemann. A. Jensen. L. Jorgensen. K. Kastrup Nielsen. J. Nielsen.
1909. V. K. Abrahamsen. O. Egerod (udm.). L. Jensen. J. A. Jensen (udm.). Krauch. Johannes Larsen. A. P. Larsen. Lasthein. O. Nielsen. Noer. V. Norlyng. Ravn. Kr. Romme.
1910. V. Andersen. A. H. Andersen (udm.). A. S. Ebbe. J. Hegelund. O. Hemmingsen. Hartby. K. K. A. Jensen. Ch. Lauritsen. H. Moller. A. P. G. Nielsen (udm.). Ougaard. V. Poulsen. Randing (udm.).
1911. V. Bitsch. Chr. Gundelach (dod 1922). N. Jakobsen (udm.). A. O. Jensen. H. F. Jensen. H. P. H. Larsen. C. M. Nielsen (dod). H. F. Nielsen (udm.). H. P. H. Novrup. A. Ougaard. Th. Ribbjerg. S. M. Waaben.
1912. O. Andersen. Blichfeldt. J. Ellegaard. H. F. Friborg. K. Frigast Hansen. Edv. Hansen. G. Hjorlund (udm.). C. R. O. Jensen. H. C. Jensen (udm.). Jens Jensen. N. P. K. Jensen. Sv. Larsen. O. V. Larsen. H. Larsen. A. Petersen.
1913. B. Bak. A. E. Hansen (udm.). E. M. Jensen (udm.). G. Krogh Jensen. A. Lereche. F. Lauritzen. O. Lindberg. P. K. Mathias (udm.). E. Skytte-Christiansen. Th. Rudkobing.
1914. Blicher Nielsen. K. Christensen (udm.). Chr. Hansen. S. Hermansen. F. Johansen. P. A. Klein (udm.). F. Klinto. J. K. Larsen. H. Larsen. M. Lund. J. E. Petersen. H. Volddum (udm.).
1915. A. Andersen-Moller (udm.). P. Eriksen. K. Fauring. K. P. Gunge. Alb. Jorgensen. Korntved. L. C. Larsen. C. N. Olsen. H. M. Olsen. Henry Olsen. E. Outze. K. Skovbjerg.
1916. H. C. Andersen (udm.). E. Askgaard (udm.). H. Raahouge-Askegaard (udm.). Flade. Chr. Rob. Hansen. J. K. V. Jensen. Leschly-Kristensen (udm.). J. K. Hartvig-Moller. A. Olsen. Strange-Andersen. Schæbel. G. Thunoe. Wardahl.

1917. H. J. Andersen. A. Andersen. H. Bonde (udm.). F. Elgaard. Johs. Hansen. M. A. Husby. Bogeskov-Jensen. R. Jensen. R. Kjeldsen. Alfr. Lauritzen. L. Nielsen. Nottelmann Hansen. H. Norregaard. H. Olsson (udm.). S. Pejtersen. A. P. Petersen. J. R. Pfaff. H. K. Rasmussen. M. Rasmussen. M. C. Rasmussen. C. Simonsen.
1918. O. Bärenholdt. A. Dydensborg. Th. Foersom-Hansen. E. Hansen. A. K. Hansen. Aa. Holck. K. E. Jensen. Th. F. Jorgensen. K. Kristiansen. C. J. Lauritzen (udm.). H. E. Nielsen. F. Petersen. G. Petersen. K. L. Rathje.
1919. J. Juel-Billum (udm.). H. C. Bloch (udm.). C. C. Christensen. V. Theisen (udm.). E. Thomsen.
1920. A. Hansen (udm.). Vilh. Kristensen.
1921. C. Christensen. H. Demcker. H. J. Jensen-Holm. E. Jorgensen. E. P. Raahouge-Askegaard.
1922. H. Bahne-Jensen (udm.). K. Mortensen. Victor Petersen. W. T. Reitzel. Th. Rorbech.
1923. H. Arentz Larsen. Paul Jensen.
1924. Holger Diernisse (udm.). Arnold Jensen. Mikael Larsen. Karl Larsen. V. Lissner. Jacob Nielsen. A. Lauge Thomsen.
1925. F. Bjørnekjær. H. Eriksen. C. G. Hansen. A. P. Jensen. Johs. Munch. K. A. Olsen. E. Petersen (udm.). E. Rasmussen.
1926. Ingen Medlemmer.
1927. G. Beck Poulsen. Per Borresen. Asger Christensen. M. Ellehammer. Aage Engell. Torsten Hasselberg. E. Henriksen. Sv. Kristensen. J. F. Kristiansen. K. K. Olsen. S. A. Olsen. H. P. Petersen. Th. Petersen. Henning Rorbech. Viggo Voigt-Hansen.

II.

Seminarieforstander Stig Bredstrup, fhv. Seminarielærer E. Lunddahl, Seminarielærerne K. Steensen, Fr. Johansen, Rud. Benzon, Chr. Hauch, O. Kejser, O. Lindberg og F. Lauritsen samt Frk. Rorbech, Lærerinde ved Øvelsesskolen paa Jonstrup.

III.

(L. betyder Lærer.)

Der har sikkert indsneget sig en Del Fejl i denne og i den kronologiske Liste, bl. a. med Hensyn til Navnenes Stavemaade. Rettelser sendes til Skoleinspektør Mortensen, Prinsesse­gades Skole, København K., eller til Lærer Frigast Hansen, Njals­gade 67, 4. Sal, København S.

Navn	Dimis­ sions­ aar	Stilling	Adresse
Abildgaard-Hansen, Th.	1893	Kordegner...	Marstal.
Abrahamsen, V. K.	1909	L.	Vennemindevej 59 ² , Kbh. Ø.
Almegaard, A.	1885	Overl.	Horsens.
Andersen, A., død	1884	Viceinsp. ...	Odensegade 30 ¹ , Kbh. Ø.
— A.	1917	L.	Dr. Margrethevej 6, Roskilde.
— A. II., udm.	1910	L.	Dragør.
— A. S.	1907	L.	Sjælstofte, Rødby.
— F. S.	1900	L.	Slotsvej, Charlottenlund.
— H. C., udm.	1916	L.	Stormarks Alle 12, Nakskov.
— H. J.	1917	L.	Sdr. Taastrup pr. Sdr. Ørslev.
— K., død	1876	L.	Kongsted, Borup pr. Rønnede.
— M., udm.	1905	L.	Asserbo pr. Frederiksværk.
— Møller- A., udm. ...	1915	L.	Klostervang 10, Roskilde.
— N. E.	1906	L.	Sølvsten, Hammel.
— O.	1912	L.	Løjtofte, Nakskov.
— P.	1889	L.	Hjørlande, Slangerup.
— P. Strange- ...	1916	L.	Bakkevej 30, Brønshøj.
— V.	1910	L.	Alkestrup, Tølløse.
Andreasen, R.	1907	L.	Hømb, Ringsted.
Anker, P. II.	1904	L.	Ribe.
Arkil, A. O.	1890	Inspektør..	Helsingør.
Askgaard, E., udm.	1916	L.	Løgumgaard, Løgum.
Asmussen, A.	1906	L.	Buddinge.
— E.	1901	L.	Frølichsvvej 47, Charlottenlund.
— Th., udm.	1905	L.	Gl. Jernbanevej 22 ⁵ , Kbh., Valby.
— V.	1898	L.	Ørslevunderskov, Ringsted.
Backer, P. V., død	1906	L.	Rebkekavej 1 ² , Hellerup.
Balthasar-Christensen ..	1901	L.	Storchedinge.
Bak, B.	1913	Seminariel.	Ranum.
Beck-Paulsen, G.	1927	L.	Raaby pr. Dalbyovre.
Benzon, Rud.	1893	Seminariel.	Jonstrup, Ballerup.
Betz, C., død.	1873	Kordegner...	Valdemarsgade 24, Kbh. V.

Navn	Dimis- sions- aar	Stilling	Adresse
Beyerholm, Chr.	1887	L.	Toftegaards Allé 9 ^o , Valby.
Billum, J. Juel, udm. ...	1919	L.	Sdr. Fasanvej 10 ^o , Kbh. F.
Binger, C. C., udm.	1901	L.	Søborg.
Bitsch, V.	1911	Kantor	Vemmetofte, Fakse.
Bjørnekjær, F.	1925	L.	Braade.
Blicher-Nielsen	1914	L.	Korsør.
Blichfeldt, Th.	1912	L.	Kostræde pr. Lundby.
Bloch, H. C., udm.	1919	L.	Marstal.
Boas, Sophus	1903	Overlærer .	Gramby.
Bonde, H., udm.	1917	L.	Lykkesholms Allé 5, Kbh.
Boolsen, D.	1902	Inspektør ..	Skolen i Stevnsgade, Kbh. N.
Borre, N. K., død.	1864	L.	Sofievej 12 ^l , Kbh. V.
Borryé, Th.	1900	L.	Storehedinge.
Bredstrup, Stig R., Dbm.	—	Forstander	Jonstrup pr. Ballerup.
Bärenholdt, O.	1918	L.	Staalegade 5, Rønne.
Børresen, P.	1927	L.	Valdemarsgade 10, Ringsted.
Bøgskov-Jensen, O. ...	1917	L.	Fuglebakkevej 12, Kbh. F.
Christensen, A.	1927	L.	Hovedgaden, Søborg.
— C. C.	1919	L.	Ruds Vedby.
— Chr.	1891	Overlærer .	Horsens.
— C.	1921	L.	Aalykkegade 28, Kolding.
— Edv.	1886	L.	Silkeborgvej 11, Aabyhøj.
— Julius.	1887	L.	Skenkelsø pr. Ølstykke.
— K., udm.	1914	L.	Chr. Richardtsvej 7 St., Kbh. F.
Christiansen, E. Skytte.	1913	L.	Hundige, Taastrup.
Danø, Viggo	1893	Overlærer .	Præslø.
Demcker, H.	1921	L.	Øster Højst.
Dibbert, J.	1899	L.	Gedser.
Diemer, A., udm.	1897	Forretn.f. .	Graasten.
Diernisse, Holger, udm.	1924	L.	Glamsbjerg.
Dydensborg, A.	1918	L.	Prinsesse Aleksandrines Allé 3, Charlottenlund.
Ebbe, A. S.	1910	L.	Prinsesse Maries Allé 7, Kbh. V.
Egerod, O., udm.	1909	L.	Parkvej 40, Brønshøj.
Elgaard, F.	1917	L.	Kastelev, Klarskov.
Ellegaard, J.	1912	L.	Højrup pr. Storehedinge.
Ellehammer, M.	1927	L.	Tybjerggaard pr. Herlufmagle.
Engell, Aa.	1927	L.	Møllegade 33, Rønne.
— O.	1888	L.	Kjeldstrup pr. Slagelse.
— N. M.	1873	Inspektør ..	Rønne.
Eriksen, A.	1903	L.	Nørre Saltum.

Navn	Dimis- sions- aar	Stilling	Adresse
Eriksen H.	1925	L.	Nørre Boulevard 8, Nakskov.
— P.	1915	Forstander	Skolehjemmet, Kallehave.
Erlandsen, J.	1897	L.	Valbygaardsvej 16, Kbh., Valby.
Fauring, K. F. V.	1915	L.	Webersgade 1 ³ , Kbh. Ø.
Fick, C. V., død	1892	L.	Nr. Alslev.
Flade, S. M.	1916	L.	Laurberg.
Foersom Hansen, Th. ...	1918	L.	Hulgaardsvvej 51, Kbh., Brønshøj.
Fraas, Johs.	1901	L.	Toftegds. Allé 12 ³ , Kbh., Valby.
— V. (R. af Dbg.)	1872	Inspektør..	Fortunvej 39, Charlottenlund.
Forman, H.	1902	L.	Læssøgade 1 A ¹ , Kbh. N.
Frendrup, L. A.	1902	L.	Charlottenlundvej, Hellerup.
Friberg, H. F.	1912	L.	Svingelvej 119, Nakskov.
— P.	1903	L.	Højstrupvej 123, Brønshøj.
Friedrichsen, O., udm. ...	1896	L.	Sæby, Roskitde.
Frigast Hansen, K.	1912	L.	Njalsgade 67 ¹ , Kbh. S.
Friis, N. Mønsted-	1896	Realsk.b. ...	Jyderup.
Friis	1898	Kantor	Storehedinge.
Funch, H. V.	1886	Viceinsp. ...	J. E. Ohlsens Gade 10, Kbh. Ø.
Gehl, E.	1901	Inspektør..	Nørrebrogade 58 ² , Kbh. N.
Gehl-Kristensen, V., død	1875	L.	Gadstrup.
Gellert, H. N., udm.	1907	L.	Sortedamsgade 11 ⁴ , Kbh. N.
Gormsen, C. C., udm. ...	1884	Inspektør..	Kapelvejens Skole, Kbh. N.
Gravlund, H. M., død ..	1874	L.	Reersø, Gørlev.
Grundtmann, M.	1892	Viceinsp. ...	Fredericia.
Gundelach, Chr. R., død	1911	L.	København.
Gundersen P.	1900	L.	Særslev, Snerlinge.
Gunge, H. P.	1915	L.	Landet, Søllested.
Halle, Sophus (R. af Dbg.) død	1882	Inspektør..	Hellebækgade 1 ⁴ , Kbh. L.
Hansen, A., udm.	1920	L.	Olstrup.
— Abildgaard	1893	Kordeg.	Marstal.
— A. E.	1913	L.	Under Elmene 10, Kbh. S.
— A. K.	1918	L.	Grenaa.
— A. M.	1897	Statsrevis. ...	Valdemarsgade 7, Roskilde.
— A. R., udm.	1906	L.	Under Elmene 10, Kbh. S.
— Chr.	1914	L.	»Sirena«, Gurrevej, Helsingør.
— Chr. Robert.	1916	L.	Reerslev, Ruds Vedby.
— E., død	1885	L.	Vraaby, Haarlev.
— E.	1918	L.	Gundestrup, Grevinge.
— Edv.	1912	L.	Heggelunds Allé 7, Glostrup.
— Edv., udm.	1893	L.	Tietgensgade, Aarhus.

Navn	Dimis- sions- aar	Stilling	Adresse
Hansen, F. W., død 1928	1869	L.	Sølyst, Fjellebroen, Ulbølle.
— Fr. A., udm.	1889	L.	Nørre Herløv, Hillerød.
— C. G.	1925	L.	Rosenvængets Allé 14 ³ , Kbh. Ø.
— H., død	1884	L.	Hornum.
— H. C.	1884	L.	Hyltøfte, Rødby.
— H. C.	1878	L.	St. Knudsgade 17, Ringsted.
— H. P.	1898	L.	Markskolen, Roskilde.
— H. P.	1891	L.	Lou.
— J. C.	1894	L.	Hyrup, Stouby.
— Jens	1884	L.	Pederstrup, Lou.
— Johannes	1917	L.	Ibsgade 11, Viborg.
— J. P. A.	1898	L.	Ranum.
— Morten	1884	L.	Tyrolsgade 1 ⁴ , Kbh. S.
— Nottelmann	1917	L.	Pontoppidansgade 10, Aarhus.
— O.	1907	Overlærer .	Løjt Kirkeby.
— O. C. C., død	1872	Kantor	Frederikssund.
— S.	1899	L.	Slangerup.
— Vest	1889	L.	Holbøl.
Hasselberg, T.	1927	L.	Bjerggade 13, Helsingør.
Hauch, Chr.	—	Seminariel.	Jonstrup, Ballerup.
Hegelund, A.	1908	L.	Væggerløse,
— J.	1910	L.	Ulstrup, Gjørlev.
Hemmingsen, O.	1910	L.	Ellinge, Ullerslev.
Henrichsen, Carl, Dbm., F. M., død	1863	Kordeg... .	Mars' Allé, Søborg (ved Kbh.)
Henriksen, E.	1927	L.	Ny Fløng, Hedehusene.
Hermansen, S.	1914	L.	Tudse, Holbæk.
Hessilt, O.	1908	L.	Kommuneskolen, Nr. Alslev.
Hartby, J. H., udm.	1910	L.	Frøslev, Storehedinge.
Hindevad, H. M.	1884	Kordeg... .	Vardegade 19 ³ , Kbh. Ø.
Hjelmso, Olsen-	1907	L.	Unnerup, Helsinge.
Hjørland, G., udm.	1912	L.	Breidablikallé 7, Kbh. S.
Holck, Aa.	1918	L.	Raadhusgade 10, Stege.
Holme, P. (R. af Dbg.).	1873	Inspektør..	Holsteinsgade 1 ⁴ , Kbh. Ø.
Holme-Hansen, P.	1908	L.	Lestrup pr. Rønnede.
Holst, Viktor, død	1864	Bogholder .	Borups Allé 106, Kbh. L.
Husby, M. A.	1917	L.	Pontoppidansgade 10 ¹ , Aarhus.
Højmark, H. H. H. udm.	1902	L.	Stoholm.
Høirup, J.	1896	Overlærer .	Nyborg.
Illemann, A. V.	1908	L.	Hvedevej 18, Brønshøj.
Irner, M.P. Johansen, død	1884	L.	Enghavevej, Skive.

Navn	Dimis- sions- aar	Stilling	Adresse
Jacobsen, Chr.	1888	Inspektør..	Howitzvejens Skole, Kbh. F.
— A.	1905	L.	Hovedgaden 44, Kongens Lyngby.
Jakobsen, N., udm.	1911	L.	Agerled, Sindal.
Jensen, A.	1908	L.	Nørre Vedby, Nørre Alslev.
— A.	1924	L.	Marstalsgade 1 ³ , Kbh. Ø.
— A. O.	1911	L.	Braade.
— A. P.	1925	L.	Haarlev.
— Bahne-, udm.	1922	L.	Lombardigade 9 ³ , Kbh. S.
— C. R. O.	1912	L.	Hvedevej 21, Kbh., Brønshøj.
— E. M., udm.	1913	L.	Heinegade 3 ³ , Kbh. L.
— Fr.	1881	Viceinsp. ..	Bjørnsonsvej 24, Valby.
— H. C., udm.	1912	L.	Kongedybet 17 ³ , Kbh. S.
— -Holm, H. J.	1921	L.	Ramsing St.
— H. F.	1911	L.	Bredelykke, Storehedinge.
— J. A., udm.	1909	L.	Broager.
— J. K. V.	1916	L.	Langsø, Vesterborg.
— J.	1912	L.	Fuglsig, Ilbro.
— K. K. A.	1910	L.	Kippinge, Nørre Alslev.
— K. E.	1918	L.	Skovboulevarden, Nykøbing F.
— Krogh-	1913	Dr. phil. ...	Krp. Sofies Vej 14, Kbh. F.
— L., udm.	1909	L.	Grønnegade 8, Roskilde.
— L., udm.	1879	L.	Rønnebæk, Næstved.
— N. P. K.	1912	L.	Humblebækgade 7 ² , Kbh. L.
— P.	1923	L.	Gasværksvej 5, Frederikssund.
— R.	1917	L.	Tokesvej, Sorø.
— Th.	1904	Viceinsp. ..	Frijsenborg Allé 58 ¹ , Kbh. Str.
Johansen, F.	1914	L.	Glostrup.
— F. G.	1893	Inspektør..	Nyelandsvej 57 ² , Kbh. F.
— Fr.	—	Seminariel.	Jonstrup, Ballerup.
— -Irner, M. P., død ..	1884	L.	Enghavevej, Skive.
Juel Billum, J., udm. ..	1919	L.	Søndre Fasanvej 10 ² , Kbh. F.
Just, Otto Th., udm.	1899	L.	Ved Grænsen 88, Kbh., Vanløse.
Jørgensen, Alb.	1915	L.	Pernillevej 8, Kbh. L.
— A.	1900	L.	Bybjerg, Ourø.
— E.	1921	L.	Godsted, Ulslev.
— J. P. Æresmdl., død	1866	Pens.	Willemoesgade 6 ³ , Kbh. Ø.
— J. P.	1900	Overlærer .	Birkerød.
— J. P. C., død	1888	Overlærer .	Middelfart.
— L.	1908	L.	Classensgade 62 ¹ , Kbh. Ø.
— Th. F., død	1918	L.	Paulsker Ø. Skole, Neksø.
Jønsson	1898	Skolestyrer	Reykjavik.

Navn	Dimis- sions- aar	Stilling	Adresse
Kastrup Nielsen	1908	L.	Gørlev St.
Kejser, O.	—	Seminariel.	Jonstrup pr. Ballerup.
Kjeldsen, R.	1917	Overassist.	Rosenvej 1 ³ , Kbh. Ø.
Klein, P. A., udm.	1914	L.	Vordingborg.
Klintø, F.	1914	L.	Banegaardsvej, Høbro.
Koch, Johs.	1884	Pens.	Hedegade 6, Roskilde.
Kofod, C. R.	1901	L.	Hvalsø.
Kofoed, O. J.	1898	L.	Neksø.
Korntved, J. C. L.	1915	L.	Søvej, Lemvig.
Krauch, P.	1909	L.	Askø.
Kristensen, V.	1920	L.	Realskolen, Karise.
— H. Leschly, udm. . .	1916	L.	Langs Skole, Silkeborg.
— Sv.	1927	L.	Bjeverkov.
Kristiansen, J. F.	1927	L.	Løllandsvej 38 ⁴ , Kbh. F.
— K.	1918	L.	Humblebæk.
Krogh Jensen, G.	1913	Dr. phil. . .	Krp. Sofies Vej 14, Kbh. F.
Kromann, N. H.	1893	Overlærer .	Monradsvej 7, Kbh. V.
Køhl, Soph., udm.	1900	L.	Øster Allé 28, Kbh. Ø.
Langhoff	1899	L.	Hvessinge, Glostrup.
Langkjær, Johs.	1889	L.	Horsens.
Larsen, H. Arentz	1923	L.	Terslev, Haslev.
— F. K.	1893	L.	Femhøj, Frederikssund.
— H.	1914	L.	Aastrupvej 142, Haderslev.
— H. K.	1904	L.	Aakirkeby.
— P.	1884	L.	Vig.
— H. P.	1884	L.	Kraneled, Borre.
— H. P. H.	1911	L.	Sdr. Boulevard 108, Odense.
— H.	1912	L.	Nordrup, Slagelse.
— J. K.	1914	L.	Sejrbø v. Skole, Sejrbø.
— Johs., udm.	1909	L.	Klakring.
— J. P. C.	1867	L.	Mantzusvej, Birkerød.
— K. A., udm.	1891	L.	I. E. Ohlsengade 8 ³ , Kbh. Ø.
— K.	1924	Assistent . .	Holbæk Bank, Holbæk.
— K. H.	1925	L.	Aakirkeby.
— L. C.	1915	L.	Trans Skole pr. Fjaltring.
— Morten	1873	Præst	Holstebro.
— M.	1924	L.	Hjembæk, Jyderup.
— A. P.	1909	L.	Wergelands Allé 26, Søborg.
— N. A. (K., Dbm.) . .	1879	Professor . .	Østerfarimagsgade 30, Kbh. Ø.
— O., udm.	1897	L.	Drosselvej 40, Kbh. F.
— O. V.	1912	Proprietær	Stellensminde, Guldborg, Falster.

Navn	Dimis- sions- aar	Stilling	Adresse
Larsen, P.	1884	L.	Sønderup.
— R., død	1872	L.	Valbyvej 27, Taastrup.
Larsen, Sv.	1912	L.	Rye, Gjørlev.
— -Rønne, G.	1890	Overvagt. m.	Svendsgade 1 ² , Kbh. V.
Lasthein, A.	1909	L.	Æbeløgade 29 ³ , Kbh. Str.
Lauritsen, F.	1913	L.	Holsteinsgade 52, Kbh. Ø.
— Ch.	1910	L.	Ruds Vedby.
— Alfr.	1917	L.	Schønbergsgade 15, Kbh. V.
— C. J., udm.	1918	L.	Ballerup.
Lerche, A.	1913	L.	Markvej 1, Brønshøj.
Lindberg, O.	1913	Seminariel.	Jonstrup pr. Ballerup.
Lissner, V.	1924	L.	Egeslevmagle pr. Skelskør.
Lund, M.	1914	L.	Sofiendalsvej, Aalborg.
— O.	1881	Kantor	Helsingør.
Lunddahl, E.	—	Seminariel.	Peter Bangsvej 2, Kbh. F.
Lynge, S. J.	1902	L.	Helsingør.
— P.	1905	L.	Lynge, Sorø.
Løvstrøm	1866	Pens.	Valdemarsgade 8, Vordingborg.
Mariager, E. L., udm. ...	1866	Pens.	Nyhuse Hillerød.
Mathias, P. K., udm. ...	1913	L.	Vigerslev Allé 74 ¹ , Kbh. Valby.
Mortensen, K.	1922	L.	Kollemorten, Jellinge.
— R. C., Æresmedlem.	1884	Inspektør ..	Prinsessegade 54, Kbh. K.
— V.	1890	L.	Karlslunde, Taastrup.
Munch, A.	1902	L.	Maaløv.
— Johs.	1925	L.	Nørgaard, Valby pr. Helsinge.
Muxoll, Th.	1884	Pens.	Strandvej 110 B ⁴ , Kbh. Str.
Møller, H.	1910	L.	Listed, Svaneke.
— -Andersen, A., udm.	1915	L.	Klostervang 10, Roskilde.
— J. K. Hartvig.	1916	L.	Annisse, Helsinge.
Mønsted-, Friis, N.	1896	Realsk.b. ...	Jyderup.
Nehm, Johs.	1880	Viceinsp. ...	Classensgade 40 ¹ , Kbh. Ø.
Nielsen, A.	1904	Inspektør ..	Tietgensgade, Kbh. V.
— A. J., udm.	1899	L.	Helsingør.
— A. P. G., udm.	1910	L.	Græse, Frederikssund.
— Blicher-	1914	L.	Nyvej, Hobro.
— C. A.	1887	L.	Espergærde.
— C. F.	1881	Pens.	Ørsted, Haudrup.
— C. M., død	1911	L.	Braade.
— E.	1901	L.	Skibhusvej 98 ² , Odense.
— H. E.	1918	L.	Nygaardsvej, Næstved.
— H. F., udm.	1911	L.	Kastrupvej 47 ² , Kbh. S.

Navn	Dimis- sions- aar	Stilling	Adresse
Nielsen, J.	1908	L.	Aarby pr. Kallundborg.
— J. P.	1902	L.	Sæby.
— Jacob	1924	L.	Trollesvang, Hillerød.
— Kastrup, K.	1908	L.	Gørlev.
— L.	1917	L.	Skovgaardsvej 5, Nakskov.
— L.	1895	L.	Vallø, Viby.
— N.	1894	L.	Horsebøg, Sorø.
— N. L.	1905	L.	Ørby, Koldby, Samsø.
— O. A.	1902	L.	Østermarie, Bornholm.
— O.	1909	L.	Dragstrup, Firhøj.
— P.	1884	L.	Bavelse, Glumsø.
— R. P.	1882	L.	Klodskov, Tingsted.
— R. V. G.	1905	L.	Tingsted.
— Th.	1896	L.	Skørpinge, Flakkebjerg.
— Zacharias, R., Dbm.	1863	Professor..	Charlottenlund. Død ^{11/11} 1922.
Noer, J.	1909	L.	Skibby.
Nordbo, John	1885	L.	Harsdorffsvej 7 B ⁴ , Kbh. V.
Nordlund, H. C. J.	1885	L.	Kastager.
Nottelmann Hansen....	1917	L.	Pontoppidansgade 10, Aarhus.
Novrup, H. P. H.	1911	Overlærer .	Tønder.
Nyholm, C. C.	1893	Viceinsp. ..	Utterslev, Kbh. L.
Nørregaard, H.	1917	L.	Classensgade 35 ⁴ , Kbh. Ø.
Nørlyng, Vald., udm....	1909	L.	Strandboulevarden 100 ⁴ , Kbh. Str.
Oldenburg, Aug. V., udm.	1903	L.	Fredensborggade 1 ¹ , Kbh. L.
Olsen, A.	1916	L.	Birket, Tørrig.
— C. N.	1915	L.	Dysted, Olstrup.
— Harald	1903	Grosserer .	Nytorv 7, Kbh. K.
— H. F., udm.	1886	L.	Nykøbing F.
— Hjelmsø, udm.	1907	L.	Unnerup, Helsingø.
— H. M.	1915	L.	Livjærgergade 20 ⁴ , Kbh. Ø.
— Henry ...	1915	Forstander	Gl. Bakkehus, Rahbeks Allé, Kbh. V.
— J.	1889	Inspektør..	Maria Kirkeplads, Kbh. V.
— K. A.	1925	L.	»Urnegaard«, Svinsbjerg.
— K. K.	1927	L.	Østerby, Fejø.
— O. (Hoed) udm....	1905	L.	Alleshave.
— O. J.	1905	L.	Nøbbet, Svinsbjerg.
— S. A.	1927	L.	Samsø Realskole, Tranebjerg.
Olsson, H., udm....	1917	L.	Holsteinsgade 36 ⁴ , Kbh. Ø.
Ougaard, E.	1910	L.	Farum.
— A.	1911	L.	Lilleværløse.
Outze, O.	1903	L.	»Ukraine«, Skibhusvej, Odense.

Navn	Dimissions- aar	Stilling	Adresse
Outze, E.	1915	L.	Søften, Hinnerup.
Pejtersen, St.	1917	L.	Sjællandsgade 23 ¹ . Kbh. N.
Petersen, A.	1912	L.	Saxild, Odder.
— A. P.	1917	L.	Visse Skole, Gug.
Carl F. L.	1884	Vicciensp. ...	Smallegade 8 ⁵ , Kbh. F.
— Cl.	1905	Overlærer .	Hvidovre.
— E., udm.	1925	L.	Sædinge, Rødby.
— F.	1918	L.	Thorsensvej 56, Nykøbing F.
— G.	1918	L.	Iagttagelseshjemmet, Ærøskøbing.
— H. C.	1882	L.	Rode, Haslev.
— H. P.	1927	L.	Sundbylille, Frederikssund.
— J. E.	1914	L.	Dramstrup pr. Rejstrup.
— Kn. O.	1875	Pens.	Tesdorpsvej 78, Kbh. F.
— M.	1893	L.	Søsum pr. Viksø.
— N. P.	1898	L.	Trønninge pr. Regstrup.
— P. (R. af Dbg.)	1881	Inspektør..	Hillerød.
— P. J.	1884	Inspektør..	Kastrup.
— H. Ravn, udm.	1905	L.	Fakse Ladeplads.
— Th.	1927	L.	Skovby pr. Nr. Alslev.
— Viktor	1922	L.	Lauritzensvej 40, Vanløse.
Pedersen-Romme, A. P.	1882	L.	Nordlunde, Nakskov. Død ^{25/7} 1920.
— -Sejerbo	1902	L.	Krønge, Bursø.
Pfaff, J. R.	1917	Mag. scient	Rosenvængets Allé 17 B, Kbh. Ø.
Poulsen, V.	1910	L.	Søndersted, Tølløse.
Povelsen, J.	1897	L.	Tingerup, Hvalsø.
— P.	1900	L.	Lyndby, Roskilde.
Randing, C., udm.	1910	L.	Valsømagle, Ortved.
Rasmussen, A. T.	1895	Kantor	Nørregade 8, Faaborg.
— E.	1925	L.	Marstalsgade 47, Kbh. Ø.
— G.	1904	L.	Bogense.
— Hans, Dbm., F. M.	1871	Overlærer .	Aabyhøj.
— H. K.	1917	L.	Lidemark, Bjeverskov.
— M.	1917	L.	Bagsværd.
— M. C.	1917	L.	Horslunde.
— R. H.	1903	L.	Jyderup, Vig.
— R.	1872	L.	Hesselager, Fyn.
Rathje, K. L.	1918	L.	Petersborgvej 2 ² , Kbh. Ø.
Ravn, P. J.	1909	Realsk.b. ...	Hadsund.
Ravn Petersen, H.	1905	L.	Fakse Ladeplads.
Reetz, V.	1907	L.	Martofte.
Reitzel, W. T.	1922	L.	Abildhøj, Præstø.

Navn	Dimis- sions- aar	Stilling	Adresse
Remmer, H. V., udm.	1895	L.	Koldinggade 6 ³ , Kbh. Ø.
Rifbjerg, Th.	1911	L.	Ingolfsallé 43, Kbh. S.
Romme, A. P. P., død.	1882	L.	Nordlund, Nakskov.
— Kr.	1909	L.	Lille Næstved.
Rudkjøbing, Th.	1913	L.	Tørring.
Rørbech, Frk.	—	Lærerinde v. Øvelsesk.	Jonstrup pr. Ballerup.
— H.	1927	L.	Kongsted pr. Rønnede.
— Th.	1922	L.	Teglovnsvvej, Ringsted.
— V.	1893	L.	Kongsted pr. Rønnede.
Raahouge-Askegaard, H. udm.,	1916	L.	Trekronergade 13, Kbh., Valby.
Raahouge-Askegaard, E. P.	1921	L.	Holsteinsminde, Fuglebjerg.
Schlænder, G. Chr. J.	1903	Overlærer	Nykøbing, Sjælland.
— O. V. E.	1895	L.	Marstal.
Schæbel	1916	L.	Brobergsgade 1 ³ , Kbh. K.
Simonsen, C.	1917	L.	Njalsgade 55 ⁴ , Kbh. S.
Skovbjerg, K.	1915	L.	Gylling.
Skjoldager, Vald.	1893	L.	Esrom.
Skytte, A.	1893	Viceinsp. . .	Nordborggade 6, Kbh. Ø.
Skaalum, O.	1902	L.	Hareskov.
Skou, K.	1901	L.	Haarlev.
Skytte-Christiansen	1913	L.	Hundige, Taastrup.
Smith, W. E. V., udm.	1907	L.	Egøje, Køge.
Stensen, K. (R. af Dbg.)	—	Seminariel.	Jonstrup pr. Ballerup.
Steners, P.	1884	Viceinsp. . .	Enghaveplads 20 ¹ , Kbh. V.
Strange, A. J. L.	1901	L.	Dalby pr. Thureby.
— Andersen, P.	1916	L.	Bakkevej 30, Brønshøj.
Svendsen, Th., udm.	1907	L.	Thunøgade 24, Aarhus.
Søgaard, P. J., udm.	1896	Viceinsp. . .	Danasvej 11, Kbh. V.
— O. M.	1906	L.	Carstensgade 78, Kbh. V.
Sørensen, Arild, R. af Db.	1882	Vicedirekt.	Tietgensgade 66 ² , Kbh. V.
— G.	1906	L.	Herrestrup, Grevinge.
Theisen, V., udm.	1919	L.	Den højere Almenskole, Holte.
Thomsen, E.	1919	L.	Estersvej 24 ² , Hellerup.
— A. Lauge.	1924	L.	C. F. Richsvej 67 ¹ , Kbh. F.
Thunø, G.	1916	L.	Vinterbølle, Nyraad.
Thye Møller, P.	1906	L.	Willemoesgade 62, Kbh. Ø.
Wamberg, K.	1892	L.	Højvængel, Helsingør.
Wardahl	1916	L.	Kristrupvej, Randers.

Navn	Dimis- sions- aar	Stilling	Adresse
Vedsmand.....	1878	Inspektør..	Franklinsgade 4 ² , Kbh. Ø.
Wetterholz, K. E.	1907	L.	Vimmelskaflet 38 B ² , Kbh. K.
Vigild, C.	1893	L.	Pontoppidansgade, Aarhus.
— H. J. P.	1896	L.	Kjerte, Aarup.
Vincentz Fr., død	1868	Pens.	Ruds Vedby.
Voigt-Hansen V.	1927	L.	Skovbølle, Købelev.
Voldum, H., udm.	1914	L.	Venslev, Skibby.
Waaben, S. M.	1911	L.	Sierslev, Storehedinge.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Forstander *Slig Bredstrup*, R. Dbm., Jonstrup, Ballerup, For-
mand. Enelærer *Jul. Christensen*, Skenkelso, Ølstykke. Forste-
lærer *J. Hegelund*, Ulstrup, Gorlev. Seminarieelev *Harry Olsen*,
Jonstrup, Ballerup. Kommunelærer *K. Frigast Hansen*, Njals-
gade 67⁴, Kbhvn. S. [Sidstnævnte er Kasserer og modtager Ind-
meldelser].

STÆVNE 1928

Der vil — under Forudsætning af fornoden Tilslutning --
blive afholdt Stævne paa Jonstrup

Tirsdag d. 7. August 1928

for *alle* Jonstruppere med Damer (uanset om de er Medlemmer).

PROGRAM:

Kl. 2 samles man paa Borgen til Kaffe (med Brød).

Kl. 3 taler Forstander Stig Bredstrup om Jonstrupminder.
hvorefter en anden Taler ventelig holder Foredrag. —
Derefter Generalforsamling.

Kl. 5 Middag (Steg og Dessert, Øl og Madeira).

Kl. 8 Punsch.

Kl. ca. 9½ Afmarche til Maalov.

Pris pr. Deltager 5 Kr. for alt (incl. Drikkevarer og Drikkepenge).

Man indmelder sig til Forstelærer Jorg. Hegelund, Ulstrup pr. Gorlev, og indsender Beløbet *inden 15. Juli*.

REGNSKAB

1/1 1927—31/12 1927

	Indtægt	Udgift
	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Kassebeholdning pr. 31/12 26	921 57	
Kontingenter	590 00	
Salg af Jonstrupbogen	301 00	
Portogodtgørelse	24 35	
Girorenter	13 38	
Bankrenter	2 54	
Gratiale til Postbud		4 00
Blomsterdekorationer		24 00
Konvolutter, Papir o. s. v.		22 50
Duplikering		11 50
Giroblanketter		13 25
Porto		80 50
Gebyr til Girokontoret		83
Medhjælp v. Udsendelse af Jonstrupbog V.		35 00
Clichéer		57 80
Drikkepenge til Bud fra Trykkeriet		1 00
Trykning og Hæftning af Jonstrupbog V		1050 00
Transport		1 50
Bestyrelsesmøde		14 75
Gave		41 60
Kassebeholdning pr. 31/12 27		494 61
	1852 84	1852 84

K. Frigast Hansen.

Nærværende Regnskab revideret. Alt i Orden!

Sierslev og Søsnum 1. April 1928.

S. M. Waaben.

M. Pedersen.

JONSTRUPBOGEN

7DE BIND

1 9 2 9

REDIGEHEIT AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN
JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG - NJALSGADE 67
KROHNS BOGTRYKKERI
1929

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Joakim Larsens Livserindringer indtil han blev Over- lærer.....	5
Nogle Oplysninger om Forhold der vedrører Joakim Larsens Livserindringer. <i>R. C. Mortensen</i>	40
Forstander Bredstrups sidste Dimission. <i>K. Frigast Hansen</i>	46
Gamle Elevers Tak til Forstander Bredstrup. <i>Ernst Gehl</i>	48
Min sidste Dimissionstale. <i>Stig Bredstrup</i>	50
Arne Møller. Seminarieforstander <i>P. J. M. Vinther</i>	56
Regnskab	60
Jonstrupsamfundets Bestyrelse	60

JOAKIM LARSENS LIVSERINDRINGER

INDTIL HAN BLEV OVERLÆRER

Efter hans egenhændige Optegnelse ved *R. C. Mortensen*.

Barndomshjemmet.

(1846—1860.)

DEN 23. Mai 1846 fødtes jeg som den mellemste af fem Søskende, alle Drengene, Sønner af Kordegn og Førstelærer ved Friskolen i Nykøbing, Sjælland, Jens Christian Larsen og Hustru Elise Kirchhoff. Fader var Son af en Snedkermester i Nykøbing, hvis Fader og Farfader havde været Gaardmænd i Abildøre i Odsherred. Fader var Snedker, indtil han blev forlovet med min Moder, men da hendes Forældre gjorde Vanskeligheder ved at give deres Datter til en Haandværker, besluttede han sig til at blive Lærer, og efter 3 Aars Ophold paa Jonstrup, dimitteredes han derfra 1838. Aaret efter giftede han sig. Praktisk Sans laa ham i Blodet, og han var opdraget til streng Flid, Orden og Sparsommelighed. Hans Barndomshjem var relliniet, men der var noget begrænset i Familiens Tankegang. Han var en alvorlig Mand, og jævnlig Hovedpine trykkede hans Humor, men han kunde dog godt spøge og nedlade sig til Born, omend den hele Tone mellem Forældre og Born dengang var langt mindre familiær, end den er nu til Dags, og dog var den fremskreden imod, hvad den var i Tiden forud, thi Fader og Moder sagde aldrig Du til deres Forældre men Han, Hun eller I, for saa vidt de ikke sagde Fader eller Moder. Min Fader var en kolerisk Natur og blev let heftig; men han havde et dybt og rigt Følelsesliv.

Moders Hjem havde været vidt forskelligt fra hendes Mands. Hendes Farfader, en Sachser, Son af Stadsmusikanten i

Weissenfels, var en udmærket Harpenist, der udvandrede til Danmark og i Frederik V's og Kristian VII's Tid var noje knyttet til Hoffet. Derved blev Sonnen, C. F. Kirchhoff, forholdtvis flot opdraget, og ved de Kredse, hvori han lærdedes i sin Barndom og første Ungdom i København og hos Morfaderen, der var Slotsforvalter paa Koldinghus, fik han Smag for et finere Liv, end der senere faldt i hans Lod. Som ungt Menneske levede han et muntert Liv i Hovedstaden, indtil Faderens Dod 1799 tvang ham til at tage en Huslærerplads ved Dragsholm (Marke Mølle), hvor han blev kendt med sin tilkommende Hustru, kom senere som Privatlærer til Nykobing og fik 1807 Kordegn- og Skolelærerembedet, i hvilket min Fader løste ham af. Saa vidt det lod sig gøre i en lille By, fortsatte han som Mand sin Ungdoms Levevis, han var en fornojelig Selskabsmand, men havde ikke let ved at tilegne sig de for en Familiefader onskelige elementære moralske Egenskaber. Han bevarede længe sin Ungdommelighed og løb paa Skøjter og dansede Menuet endnu som gammel Mand. Sit Embeds Besorgelse overlod han fra 1838 til min Fader, der var konstitueret i det, indtil han, efter Bedstefaders Dod 1856, fik fast Ansættelse. Bedstefader fik Lov til at give mig Navn: Elliot efter Gibraltars Forsvarer, Kirchhoff efter ham selv og Joakim efter Marat, en af Heltene fra hans unge Dage. Allerede mens jeg var en ganske lille Fyr, der ikke kendte til Gibraltar eller gloende Kugler, fortalte Bedstefader mig om Betydningen af mine drabelige Navne.

Uglet Moders Barndomshjem ikke afgav Betingelserne derfor, blev hun en dygtig Husmoder, thi hun havde et hurtigt Nemme, livligt Temperament og til sin Dod mange Interesser, ikke mindst for huslige Sager. Hun var en afgjort Sangviniker, hvis Humor skiftede let mellem Munterhed og Alvor. I Reglen var hun glad og meddelsom, og hun brugte i sin Tale mange folkelige Vendinger («som man siger for et gammelt Ord» o. s. v.). Til Fader saa hun stærkt op, og hun indtog overfor ham en mere underordnet Stilling end Hustruer i vore Dage overfor deres Mænd. Hun holdt af at læse og fulgte mærkværdig godt med i Begivenhederne i Avisen lige til sin Dod, men

Selskabelighed var hendes Element, og naar Hensynet til Faders Helbred lagde Baand paa hendes Lyst til at holde Dameselskab, søgte hun at holde sig skadesløs, naar Fader ikke var hjemme, ved at arrangere et lille Kaffeselskab.

Mit Barndomshjem prægedes af de Egenskaber, Fader havde medbragt fra sit Hjem: Arbejdsomhed (vi Born maatte aldrig være ledige, om ikke andet, saa vinde Garn eller sy Bolde), Lydighed (der var kun een Vilje i Huset, nemlig Faders; men den gennemfortes stillfærdigt; Straf var sjælden), Nojsomhed og streng Sparsomhed. Moders Husholdningspenge skulde slaa til, skont de var alt andet end rundelige, og af Faders Aarsindtægt skulde der blive noget tilovers til at sætte i Sparekassen. Og der blev intet berettiget Krav til god Husforelse tilsidesat, end ikke til Adspredelser. Hvert Aar fik vi en fornojelig Koretur paa Landet (oftest til Rorvig); paa Faders Boghandlerregning stod ikke blot Skoleblade og Haandbøger (bl. a. fængsledes vi meget af Fabricius's Danmarkshistorie med Frolichs Billeder),*) men ogsaa underholdende Tidsskrifter; og Byens Lejebibliotek supplerede vor egen Morskabslæsning. Vi Born blev tidlig vænnet til at erhverve os noget. Min ældste Broder skrev paa Byfogedkontoret, Ferdinand paa Aptsstuen, og jeg betalte mit første Lommeur med Penge, jeg havde tjent ved at skrive i Skattebogen for Amtsforvalteren.

Mod Fattige var mine Forældre gode. En praktisk Kristendom prægede Hjemmet. At baade Fader og Moder var voksede op i den Opfattelse af Kristendommen, der havde Kurs i den første Halvdel af det 19de Aarhundrede, var tydeligt nok; men de fulgte med i Udviklingen. Til Husandagt brugte de Wallins Prædikener og Zschokkes Husandagtsbog.***) Faders jævne Fromhed og praktiske Syn paa Livet gjorde ham til en udmærket Religionslærer, hvis Undervisning erindredes med Glæde af mange voksne; og for os Born var det velsignet at vide, at vor Fremtids Skæbne gennem vore Forældres Bon var lagt i Guds Haand.

*) Den udkom 1854—55.

R. C. M.

**) J. O. Wallin: Prædikener over de aarlige Son- og Helligdages Evangelier. I—III. Oversatte af P. Th. Schorn. 1843—45. Heinrich Zschokke: Husandagtsbog. Oversat af A. F. Krarup Vilstrup. 1852—53.

R. C. M.

Moder holdt Haandgerningsskole til 1848. Fader, der var en virksom Lærer, som daglig underviste i Skolen et Par Timer mere, end han var pligtig, læste desuden privat hos Byfoged Swanenskjolds, Kaptajn Buchwalds paa Annebjerggard og flere andre Steder.

Den daglige Levevis var meget tarvelig. Undertiden fik vi kun een Ret Mad om Middagen, f. Eks. Grod eller tykke Pandekager. Kun Fader fik Øl til Maden, vi Born et Krus Mælk. Vi bryggede selv i min første Barndom og kærnede ogsaa en Del af det Smør, vi brugte. Embedsjorden var lejet ud, men paa et Stykke lejet Jord holdt mine Forældre to Koer. Af Grise holdt vi 1 à 2, og Slagtningen af dem var en stor Begivenhed for os Born. Hvedebrod kendtes ikke til Hverdagsbrug. Om Søndagen fik vi en Halvskillings Tvebak til Kaffen og Sigtebrod om Aftenen, og naar der kom Besøgende, købtes Franskbrod til Aftensmaden. Men vor fortrinlige Appetit lod os Rugbrodet smage ypperlig, ikke mindst Endeskiven, hvis Erhvervelse gik paa Omgang mellem os Brødre. Til Højtiden bagte Moder Søsterkage, og desuden Klejner og Pebernodder til Julen og Boller til Fastelavn. Om Julen lagde vi selv Dej til Sigtebrod, der blev bagt hjemme hos Faders Moder, hvor de endnu havde Bagerovn.

Besøgende beværtedes i Regelen med Kaffe, eller — hvis det var Damer — med Syltetoj og Kager, undertiden med Kirsebærvin eller hjemmelavet Ribsvin; om Aftenen med Aftensmad ved dækket Bord, (medens Moder til daglig smurte Maden), og derefter Rodgrod om Sommeren og Kaffe om Vinteren. Om Julen fik vi Punsch, og den serveredes i Bolle med Punscheske efter at være højtidelig »afbrændt«. Vin brugtes kun ved Konfirmation og andre Højtideligheder. Middagsselskaber kendtes ikke i mit Hjem eller i mine Forældres Omgangskreds.

I min tidligste Barndom gik Fader i en hjemmesyet Kalmuks Frakke; senere var han finere klædt. Altid var han pynkelig, selv paa sine sidste Dage. Moder holdt ogsaa af at være net klædt paa og spurgte endnu som 80aarig efter Moden. Vi Drengene gik i Hvergarnsbluser med Læderbælte og bred om-

faldende Krave og fik først Trojer, naar vi var 12—13 Aar. Overfrakke kendtes ikke før vi blev voksne. Om Vinteren tog man et Torklæde om Halsen, naar man løb ud. Klæder gik i Arv mellem os Søsken. Fra Theodor naaede adskillige Trojer og Frakker over Ferdinands Ryg ned til mig; men længere kunde de ikke holde, saa Georg maatte have nyt Toj.

I Kokkenet var der i 50erne intet Komfur, men en aaben Skorsten, hvorfra Soden ofte dryppede ned. Men til at røge Sild i var den god. Vi vaskede os i Kokkenet, og da vi Drengene var voksne lidt til, laa vi paa et Loftskammer, hvor der om Vinteren aldrig kendtes til Opvarmning eller Belysning.

I sin Fritid læste Fader, gik med Hund og Bosse paa Jagt ved Stranden eller paa Mark og Hede og kunde om Vinteren gaa i Klubben nogle faa Gange for at faa et Slag Kort. Han holdt meget af Whist og L'hombre, ogsaa hjemme, naar der kom Besøg. Skak spillede han gerne; men Keglespil, som han havde været passioneret for i sin Ungdom, lagde han af med Aarene, ligesaa Tobaksrogning. Om Vinteraftener, naar Morkningstimerne var omme, sad Fader og vi Drengene rundt om det polerede Bogetræsborde i Dagligstuen ved eet Tællelys, medens Moder havde Plads i Stolen ved Kakkellovnen med sin Strikkestrompe og kun kom hen til Lyset, naar hun tabte en Maske eller havde et Æble at traktere os med. Det var en yndet Sport for os Born at pudse Lyset, men ofte slukte vi det, og saa maatte vi ud i Kokkenet for at tænde det paany.

Fra min første Barndom husker jeg, at der blev spundet hjemme og sat Toj i Væv. Senere faldt dette bort, ligesom den hele Levevis blev en Grad finere med de noget bedre Kaar. Til vor Husstand horte Moders Moder til 1844 og hendes Fader til 1856.

Mine Forældres Omgangskreds var deres Slægtninge, Søsken eller Svogre — alle Haandværkere, samt Lærerefamilierne i Nykøbing og Omegn, især Brendstrup og Hornum i Nykøbing, Mortensen og Lybecker i Rørvig, Brinch og Kongsted i Nakke, Lorentzen i Braade o. fl. Nogle af dem var Originaler, saaledes den joviale Brinch, hvis Kone var min Gudmoder. Han holdt af at citere Holberg, især de mindst snerpede Steder.

saa at Moder maatte sige: »Tys, Brinch, husk paa Bornene!« Ogsaa den vittige Proprietær Momme i Klint og den elskværdige Lodsolderland i Rorvig maa nævnes.

Fader var meget tilbageholdende overfor Indbydelser fra Familier, der i social Henseende stod et Trin over os. Af hele Omgangskredsen var Saddelmagermester Johan Kirchhoffs Kone den, der besad den største Politur, da hun baade som Barn havde færdedes i Embedsmændenes Familier i Byen og som ung Pige opholdt sig i dannede Huse i Kobenhavn. De beskedne Julegilder, der gik paa Omgang i Familierne, stod for os, der ikke var bedre vant, som en stor Herlighed, og det samme gjaldt Helligastenerne med Klokkeringning, Ribbenssteg, Klejner og andet, vi ikke fik til daglig Brug. Juletræ brugte vi ikke og Gaver lige saa lidt, heller ikke ved Fødselsdage. Men een Ting havde vi forud for Nutiden, det var en hyggelig Morkningstime, i hvilken hele Familien var samlet i Dagligstuen, medens Brænde- eller Torveilden lyste ud fra Kakkelovnen og kastede en oplivende Lysstriben hen over Gulvet. Da gik Tiden med Fortælling og Sang. Vore Forældre talte om deres Ungdom og Byen dengang, eller Fader fortalte om sine Rejser, (thi vel gjorde man færre og kortere Rejser, end man gør nu, men til Gengæld oplevede man maaske mere paa disse og huskede dem bedre), eller fortalte min yngste Broder Bibelhistorie eller Danmarkshistorie; thi Fader var en ypperlig Fortæller. Undertiden sang Moder og Fader deres Ungdoms Sange fra Th. Thaarup (f. Eks. Nys fyldte skon Sigrid sit 18de Aar) til J. L. Heiberg (O, hvor gerne saa jeg ikke Sjællands høje Bogelund).

Den Skolebygning, vi boede i, var opført 1843 og havde afløst den ældgamle Latinskolebygning med dens tykke, røde Mure, som i Kristian VI's Tid var blevet »Dansk Skole«. Der var to Lejligheder og to Skolestuer. Vor Lejlighed bestod af 3 Værelser i Stueetagen og 2 Loftsværelser. Paa den ene Side var den rummelige Have med mange Frugttræer og Bærbuske, og paa den anden Side Kirkegaarden, der af os Born blev brugt til Legeplads. Vi ringede tit den lille Klokke Morgen og Aften, men den store Klokke, som lod Kl. 12, maatte Pigen ringe eller

ogsaa Niels Vægter, der var Ringer Son- og Helligdage og til- lige fungerede som Graver. Paa Kirketaarnet samlede ofte Flokke af Stære og Krager, som vi opfordrede Fader til at skyde, og baade Ugler, Taarnfalke og Stære yngede i Kirke- bygningen. Paa den tredje Side laa Amtsstuen med sin her- skabelige Bygning, store Gaard og prægtige Have. og paa den fjerde var der over »Lysehaven« fri Udsigt til Nordstrand, det dagligdags Navn paa Kattegat.

Egnen om Nykobing var smuk og ejendommelig. Ved Fjor- den havde man et ægte sjællandsk Landskab med Mark og So og en Række konne Skove fra Grønnehave til Kongsore. Fra mine Forældres højtliggende Hjem saa man ud over Isefjor- den lige til Ovro, og til den anden Side til Spodsbjerg Blink- fyr, der undertiden var en Ledestjerne for Nattesiddere, der i en sen Time gik hjem fra Gæstgivergaarden ad den mørke Gade, hvor der i min Barndom endnu ikke var Lygter. Ved Kattegat var derimod et vestjysk Landskab med Lyng, Flyve- sand, Marehalm og Sandrevler. Jævnlig Udflygter, fra Ror- vig til Sjællands Odde, lærte mig hele Egnen at kende. Derfor blev jeg som voksen ikke særlig betaget ved at komme til Vesterhavet; Naturen der var kun en Grad mere storartet end den, jeg kendte fra Barn af.

Livet i Byen gik som Reget roligt og stilfærdigt. Indtil 1860 kom der kun Post 3—4 Gange om Ugen; først Dampskibsfor- bindelsen med Roskilde, Dampskibet »Boreas« 1853 (to Gange ugentlig) og »Frederik VII« 1858, bragte Nykobing i lettere og hyppigere Forbindelse med Omverdenen. Endnu i 1840-erne blev en yngre Mand, som forudsagde, at den Tid vilde komme, da man kunde rejse fra Nykobing til Kobenhavn og tilbage igen den samme Dag, betragtet som sindsforvirret. Det var jo endnu Dagvognenes og Fragtmændenes Tid, og man rejste til Sos med Sejlskibe. Der var mange Smaakobstadsinteresser og ikke lidt Bornerthed; men tillige Hjælpsomhed og Deltagelse i Glæde og Sorg. Man vaagede hos hinanden i Sygdomstilfælde og sendte Barselmad til Koner efter deres Nedkomst; ved Døds- fald sendte man Kranse, ofte bundet af Grønt fra Nabos eller Genbos Have, og stroede Sand og Buksbom paa Gaden, inden

Ligtoget kom; thi som Regel skete Begravelsen fra Hjemmet, hvor der trakteredes med Vin og Kager. Og traf det sig, at et hæderligt, gammelt Ægtepar, jeg husker f. Eks. Smedemester Christen Gottschalcks, holdt Guldbryllup, fik de Fakkeltog og Janitscharmusk (Klarinet, Piccoloflojte, Triangel og Tromme) af Borgerne. Sprojtproverne paa Torvet var en stor Morskab for os Dreng, og de aarlige Krammarkeder aabnede os et Indblik i ellers ukendte Herligheder, lige fra Borellos Legetøjsbutik til Schwabes Karussel; men de 8 Skilling, som udgjorde den reglementerede Markedsgave, (medmindre Fader kom paa Markedet for at hilse paa Boghandler Friis eller Buntmager Tofte fra Holbæk og ved den Lejlighed gav et Ekstrabidrag), kunde give en Hovedbrud nok med Hensyn til Anvendelsen. Hver Sommer var der Fugleskydning med Skovbal i Grønnehave og ligesaa Fest den 6te og 25de Juli. Vi var dengang endnu saa nær ved Fredericia- og Isteddagene, at Mindet om dem var lyslevende. Fader og Moder fortalte om Begejstringen i 1848 ogsaa derhjemme, og den blev regnet for en daarlig Dreng, der ikke kunde alle Vers i »Dengang jeg drog afsted«. Om Vinteren var der Baller, Juletræ og Dilettantkomedie i »Borgerlig Forening«, og af og til kom der Taskenspillere eller omrejsende hannoveranske Hornorkestre, Savoyarder og Lirekassemænd, de sidste undertiden med dresserede Aber. Snart var det Invalider, som drog om med Lirekasser, snart Udlændinge; saaledes mindes jeg en Ungarer, med hvem Bedstefader talte Latin. Hos en tilrejsende Danselærerinde lærte vi Dans og pæne Manerer.

Fortidens Ildebrande havde ødelagt de fleste gamle Bygninger, blandt de tiloversblevne var Smedemester Christen Gottschalcks med en prægtig gammel Dagligstue, hvor der ligesom paa Landet var fast Bænk om de to Sider af Bordet, Bilæggerovn med Messingkugler, to Alkovesenge og Kalender paa Indgangsdorens indvendige Side. Karakteristisk for Byen var de store Kobmandsgaarde (Grundtvigs, Hans Bentzens og Gamle O. Olsens), hvor der for Næringsfriheden var et broget Liv og Beværtning i Skænkestuen. Endvidere Havnen med danske og fremmede Skibe, deriblandt holstenske med Boghvede-

gryn og Ost, og bornholmske Fartøjer med Fajance, hvilke Sager bekendtgjordes til Salg af Claus Trommeslager.

Originaler var der ikke faa af. Om det 18de Aarhundrede mindede Ole Møller og Kobmand Christopher Bentsen*) med deres rode Tophuer og Lærer Eilertsen, den gamle Blaagaard-Seminarist, der besøgte Bedstefader i Kjole og Nankinsbenklæder, om Napoleonstiden Hannoveraneren Thies, der var flygtet fra sin Hjemstavn for at undgaa Udskrivning til den store Armé, og Lektor Buchwald, der havde været med i Napoleons Felttog. Han nynnede altid franske Viser og skrev Noveller paa et Sprog, der faldt mig svært at renskrive, da det halve var Fransk. Den pudsige Reservevægter Johan Grundtvig, der ikke kendte andre personlige Stedord for 3dje Person end »hun« (han sang: »Det var ved Midnatstide, vor Frelser hun blev født«) var den sidste Ætling i Nykøbing af Familien Grundtvig. Den sindssyge Kobmand Boysen, en Blanding af Hamlets og Hofnarrens Natur, benyttede sit Frisprog som Sindsygt til at sige Folk droje Sandheder. Skomager Bendahl med sit halvindiske Fysiognomi var Son af en indfødt Ostindianer, som en dansk Koffardimand havde optaget fra en Baad i den bengalske Bugt.

Man brugte en frodig Samling af Øgenavne efter vedkommende Persons Fodested, Levevej, Forseelser o. s. v. Saaledes Lars Monbo, Christen Jyde, Mads Soldat, Maren Landseners, Vægtermarie, Præstebodil, Potterasmus, Skraldekaren, Kæppekaren, Godtkobsskomageren, Kysseanders, Blusse-mads, Kornbonden, Dueniels, Kæmpen, Søren Enarm o. fl.

Vi Born levede et sundt Friluftsliv i vor Fritid: spillede Langbold, Pind, Paradis, Klink, Kaj og So i Hul, — floj med Drager, søgte efter Fuglereeder i de smaa Skove paa Byens Marker og Lyng, gik med Fader paa Jagt eller med Bedstefader til Engmosegaard eller Højby, var med at hente Torv hjem fra Ellinge Mose, fangede Rejer i en lille Rejehov, som Niels Vægter

*) Fader fortalte, at Christopher Bentsen engang havde en Ahe, som paa Kommando klavrede op ad en Slang og satte sig oppe under Loftet. De forbavsede Bønder, der troede, at det var den slemme selv, truede advarende ad ham og sagde: »Kristaafer, Kristaafer, tænk paa, hvad Du gør!»

havde lavet os, vadede til Ringholm efter Æg, badede og svømmede i Fjorden eller i Nordstrand, laante Baade af Skipperen til Roture, løb om Vinteren paa Skøjter eller sloges med Snebolde; og om Fastelavn slog vi Katten af Tonden. Vi havde Kammerater i Fætrene og andre Drengene fra Skolen, og ved Fa-

Joakim Larsen
kort efter Konfirmationen i 1860.

milieselskaberne, naar der blev danset eller leget Selskabslege, kom Kusinerne med.

Som Barn var jeg meget sygelig. Tre Gange maatte jeg lære at gaa, da jeg glemte den Kunst først i en Skarlagensfeber og siden i en Hjernebetændelse, der bragte mig Doden nær. Senere havde jeg forskellige mindre Sygdomme. Derfor var jeg mere stille og alvorlig end Born i Almindelighed.

Mine tidligste Barndomserindringer har jeg fra 4-Aars Alderen, da jeg ved Tante Hannes Bryllup første Gang kortede i Karet og kort efter var Vidne til Festlighederne ved Soldaternes Hjemkomst.

Min Undervisning fik jeg først af mine Forældre, saa i Fri-skolen (læste desuden Tysk hos Lærer Hornum) og fra 1857 i

Betalingsskolen. Jeg lærte at spille Violin og lidt Fortepiano ligesom mine andre Brodre undtagen Ferdinand, der spillede Flojte. Da jeg havde et ganske godt Nemme, var der en Tid nogen Tale om at lade mig studere, hvorfor jeg læste noget Latin hos Overlærer Giessing og Pastor Budde Lund. Af Hensyn til det bekostelige i at gennemføre denne Plan blev den opgivet, og det har jeg kun Grund til at være glad over. Jeg læste som Barn alt, hvad jeg kunde faa fat i, lige fra Campes Revisionsværk i min Faders Bogsamling og til de rationalistiske Skrifter fra det 18de Aarhundrede blandt Bedstefaders Boger. Allerede i en Alder af 13—14 Aar kendte jeg til religiøse Anfægtelser, men jeg arbejdede mig igennem dem og blev kun derved mere moden til min Konfirmation, der fandt Sted den 15. April 1860.

Paa Jonstrup.

Da min Broder Theodor skulde optages paa Jonstrup Seminarium 1858, rejste Moder og jeg med, og ved den Lejlighed saa jeg Kobenhavn for første Gang. Ogsaa min yngste Broder, Viktor, var med, da han skulde raadspørge Professor Lehmann for sine Øjnes Skyld. Jeg gjorde mig bemærket ved at blive borte fra det øvrige Selskab inde i Tivoli og derfra løbe ind til Onkel Carl i Dronningens Tværgade.

Det blev bestemt, at ogsaa jeg skulde gaa Lærevejen ligesom min ældste Broder. Kort efter min Konfirmation rejste jeg i Maj 1860 med L. Wiggers (over Frederikssund og videre til Føds) til Jonstrup for at overvære Adgangsproven. Theodor, som jo endnu var Elev paa Seminariet, fulgte med os til Kobenhavn, hvor vi boede i Hotel »Dannevirke« ved Norrevold. Vi var baade i Det Kongelige Theater og i Kasino.

Fra 1860 til 1861 læste jeg derpaa hos Fader sammen med L. Wiggers, der kom paa Seminariet 1861, og det følgende Aar læste min Broder Theodor, som den Sommer blev dimitteret derfra, med mig. Fra Juni 1861 var han bleven Andenlærer i Sorby-

magle ved Slagelse, og i August forlod jeg min Fodeby for bestandig og tog Ophold hos ham. I Slagelse havde jeg Lejlighed til at forundre mig over at træffe holstenske Dragoner indkvarterede. De pludrede Tysk udenfor Ridehuset, mens de syslede med deres Heste. I Oktober samme Aar rejste vi til Koge, hvor Theodor var blevet Lærer ved Realskolen. Trods mine 15½ Aar besorgede jeg, hjulpet af Onkel Carl i Kobenhavn, Indkob af Mobler til Theodor. Jeg sejlede derind med en lille Damper gennem Kalvehodstrand og korte tilbage ad Landevejen paa Mobelvognen.

Med en lille Afbrydelse ved en Julerejse til Nykobing (paa hvilken Theodor og jeg efter at være sat »over Vandene« gik vild i Odsherred om Natten, saa vi først naaede hjem efter Midnat), var jeg i Koge til April 1862. Efter en Maanedes Ophold i mit Hjem tog jeg saa med Fader til Optagelsesprøve paa Jonstrup, der blev afholdt den 23. og 24. Maj, jeg bestod som Nr. 1, og jeg beholdt denne Plads i alle de 3 Seminarier. Efter at have bestaaet Optagelsesprøven var jeg først i Kobenhavn og saa i Koge (der gik dengang Dagvogn dertil fra Taastrup) hvorefter jeg tog hjem. Efter at have vikarieret for Lærerinde Jomfru M. Holm, hvorved jeg tjente to Guldkraveknapper — min første Fortjeneste som Skolemand — sagde jeg paany Farvel til Nykobing og den 1ste Juli holdt jeg mit Indtog paa Jonstrup.

Den alvorlige Del af Seminarielivet karakteriseredes ved strengt Arbejde, ringe Frihed og tarvelig Kost. Vi lærte at arbejde ihærdigt, blev holdt borte fra daarlige Adspredelser og fik en Sum af solide Kundskaber samt en god Anvisning paa praktisk Skolegerning. Men Vækkelse og aandeligt Liv i den ene eller anden Retning var der ikke meget af, den nationale undertaget; thi der herskede en god, dansk Tone. Forstanderen havde arbejdet sig op fra Boelsmandshjemmet til Etatsraadsværdigheden. Han var i sin Undervisning klar og grundig men tor og lidet interessant. En helstøbt Karakter var han, og dette skønner jeg mere paa nu end jeg gjorde dengang, hvor man folte sig hæmmet i de fleste Udslag af ungdommeligt Liv ved hans noget gammeldags Regimente. Folgerne heraf viste sig paa en cjenommeligt Maade i Januar 1865, da Forstanderens Uvilje

mod at træffe alvorlige Foranstaltninger i Anledning af et Koppetilfælde blandt Eleverne bevirkede, at disse — med Lærernes Billigelse — forlod Seminariet, indtil Sygdommen var forbi («Koppeprøret»).

C. Mortensen, Beyerholm og H. Mortensen var dygtige Lærere, men de to sidste allfor sære til at have opdragende Indflydelse paa Eleverne. Johannes Clausen, den senere Biskop i Aarhus, medbragte fra sit Hjem og sit Ophold i Udlandet betydelig Almendannelse, men for Seminariegerningen havde han ikke stor Interesse. Kun hans Oplæsninger af Holberg, Øhlenschläger og H. C. Andersen var fortrinlige og gav os en ypperlig Nydelse. Clausen søgte at samle Elever om Vinteraftener til vækkende Foredrag og Samtale, men da dette ikke var vel set af Forstanderen, kom der ikke mange. Jeg var der kun et Par Gange. Hans Efterfølger, Fr. Dahlerup, var en dygtig Lærer, men ikke oplivende.

For selskabelig Dannelse blev der intet gjort, da Lærernes Hjem ikke stod aabne for Eleverne, og udenfor Seminariet var der næsten ingen dannede Familier i umiddelbar Nærhed af Jonstrup. I det sidste Aar kom jeg nogle Gange hos Forstanderens, efter at min Fætter, L. Wiggers, var bleven forlovet med Datteren Othilia. Ogsaa mindes jeg et Par enkelte Besøg hos Dahlerup og H. Mortensen. Her var jeg Fadder til Sonnen Rasmus, den nuværende Skoleinspektør, sammen med de to andre Dukse: Wiggers og Mygind. Ellers havde jeg Økonomen Gehls at komme til, baade fordi jeg læste med Sonnen Ernst og fordi Gehl var Ven og Seminariekammerat med min Fader.

Seminariets Lokaler var gode, men der manglede de Læseværelser, som senere er indrettede. Man savnede derfor Ro til Forberedelsen. Denne maatte enten ske paa Klasseværelserne eller paa Spisestuen, og den sidste benyttedes mest, da den var det eneste Lokale, i hvilket der maatte ryges. To og to slog sig sammen ved Læsningen og ved praktisk Skolegerning, saaledes Jens P. Bergmann og jeg. Vi havde ogsaa Thedrikning fælles. Ved Eksamenslæsning lejede Seminarieeleverne sig ind hos forskellige Familier i Vangen. Bergmann og jeg havde den Behagelighed at kunne benytte Gehls Loftsværelse baade 1864

og 65. Man sled godt i det med Læsningen til Dimissionen. Af Hensyn til Varmen var man oppe Kl. 4 om Morgenen, drak Kaffe hos Mølleren og hængte saa i den hele Dag, men holdt op Kl. 10 Aften. Naar Middagsmaden var sloj, havde ellers Tjeneren Henrik vor Sogning med Kaffedrikning. Det sidste Aar var jeg »Opsynsmand« sammen med Malling, H. P. Olsen og Julius Petersen.

Livet mellem Kammeraterne var noget af det mest uddannende ved Opholdet paa Jonstrup. Ved at lære 5 Hold, altsaa over 100 Mennesker at kende, fik man naturligvis en Del Menneskekundskab, især da man var saa tæt inde paa Livet af hverandre som Folge af Internatsordningen. Tillige sluttede man Venskabsforbindelser, der varede Aar igennem, ja nogle hele Livet (Bergmann, Kroman, Hans St. Jorgensen). Af Venner udenfor Klassekammeraternes Kreds maa jeg nævne Zakarias Nielsen, Carl Henriksen, Fr. Mygind, Fr. Smith og Emil Rolsted. Emanuel Henningsen stod jeg mere fjernt.

Smaaflugter i den smukke Omegn var almindelige. Hvert Aar blev der i Juli holdt en stor Skovtur, efter at den yngste Klasse var kommen. Et Aar gik den med Vogn til Raavad og Skodsborg, men i Reglen til Fods til Frederiksdal. Jeg mindes tydelig den første af dem. Det var en Lordag d. 12. Juli 1862. Næsten alle Elever var med og ligesaa Lærerne med Undtagelse af Forstanderen, der aldrig tog Del i disse Ture. Gennem den smukke Skov gik vi til Frederiksdal med Seminariets Fane i Spidsen for Toget, drak Kaffe i Haven, var ved Furesoen og paa Jægerbakken, tumlede, legede og sprang Buk. Derpaa spiste vi til Aften i Kroens lange Spisesal (den, som omtales i »Fra Piazza del Popolo«) og havde bagefter et livligt Punschesold med Taler og Sange. Resten af Punschen blev taget med til Jonstrup og der drukket næste Aften paa Øen ved Molledammen. Her holdt vi ogsaa undertiden andre Sommeraftener smaa Punschesold. Ved en saadan Lejlighed i 1863 fik vi nogle omrejsende tyske Hornblæsere til at spille for os i Anlægget og bagefter til Dans i Spisestuen. Men i 1864 viste vi de hannoveranske Musikere bort; jeg maatte som Opsynsmand gaa ud og fortælle dem, at vi gav dem ikke noget.

I Vintertiden havde vi Aftenunderholdning af Eleverne Lørdag Aften, undertiden bistaaede af Lærerne. Der var Musik og Oplæsning eller et lille Foredrag. Jeg læste engang noget op af Runeberg og holdt en anden Gang et historisk Foredrag. Meget ofte hortest der Kvartetsang i Mørkningen: om Sommeren i Anlægget, om Vinteren paa Spisestuen, og da der var adskillige gode Stemmer blandt Eleverne, var dette en virkelig Fornøjelse. Selvfølgelig var der om Vinteren Snebatailler paa Pladsen og Skøjteløb paa Soen. En Fastelavns Mandag fik vi Besøg af unge Bønder fra Bringe i stort Optog, og vi gjorde dem derpaa Genbesøg.

Af og til slog enkelte sig sammen til Smaaflugter, hyppigst Søndag Eftermiddag til Frederiksdal. Jeg var hvert Aar til Grundlovsfest paa Eremitageplænen. I disse Aar holdtes Festen regelmæssig paa den dejlige Slette med Skov omkring og Sundet i Baggrunden, og ingen Partikævl forstyrrede Harmonien. Man gik fra Jonstrup baade derhen og hjem igen, kvikkede sig op ved et Bad i Furesøen og bedede i Frederiksdal eller i Store Kro i Lyngby. Især mindes jeg Grundlovsfesten 1864, da Kongen var der og en 20—30,000 Mennesker, med Taler af Broberg, Ploug, Rimestad, Adler og Hammerich. Samme Aar var jeg til Folketingsvalg i Lyngby. I alle 3 Aar tilbragte jeg Fastelavnen i Skuldelev, og en Septembersøndag havde en Flok af os en Udflugt med Vogn til Frederiksborg og Fredensborg fra 6 Morgen til 12 Aften. Fodture generede os ikke i den Alder; at gaa et Ærinde til København og tilbage igen paa samme Dag, ialt 5 Mil, regnede man ikke for noget.

Hvert Aar foretog hele Seminariet — atter med Undtagelse af Forstanderen — en Tur til København for at se Museer. Her fik vi fortrinlig Vejledning af Mænd som gamle Thomsen eller Japetus Steenstrup. Vi gik gerne derind en Lørdag Morgen, men naar vi om Aftenen havde været i Det Kongelige Teater, Tivoli eller Alhambra, søgte vi at komme til at køre hjem med Lærerne eller andre og hvilede ud om Søndagen efter den rigelige Dag.

Udskejelser fandt aldrig Sted. Det kunde ske, at en fik et Glas for meget af den just ikke fine Punsch, eller at et Par an-

dre gjorde Smaabesog i Ballerup Kro, men slemme Ting hortes ikke.

Staaende Fester var Seminariets saakaldte Stiftelsesdag den 14de Marts*) og Kongens Fodselsdag d. 6. Oktober. Saa fik vi varm Mad om Aftenen, og derpaa var der Aftenunderholdning og Bal i Gymnastiksalen. Omegnens Honoratiores var med. Paa Forstanderens Fodselsdag, hvor Duksen i ældste Klasse maatte holde en Tale til ham, og ligesaa paa Fru Gehls Fodselsdag, fik vi dækket Bord om Aftenen med Punsch. Da Forstanderen d. 7. Januar 1864 holdt 25 Aars Jubilæum som Forstander, forærede vi ham en Solvbordopsats, og efter en alvorlig Fest i Gymnastiksalen, hvor L. Wiggers som ældste Klases Duks førte Ordet, gav Forstanderen en splendid Frokost for hele Seminariet, og om Aftenen var der Bal.

Der kom ikke mange Besog til os. Min Broder Theodor var der et Par Gange og Elise i Sommeren 1863, da hun var Veninde med Emilie Gehl.***) Men Ferierejserne til Nykøbing var Glanspunktet i min Tilværelse. Om Sommeren spadserede jeg med min Vadsæk paa Nakken til Frederikssund, sejlede derfra til Nykøbing med »Frederik VII« og tilbragte sammen med mine Brødre en herlig Maaned dels i det gamle Hjem og dels med Smaaflugter til Rorvig, Odden eller Klint og med Besog hos Familier og Hanne, mine Forældres gamle Pige. Badning blev heller ikke forsømt. Om Julen lejede vi flere i Fællesskab Vogn fra Jonstrup til Roskilde, og derfra gik det med Dagvogn over Holbæk til Nykøbing. Undertiden tog man over Holbæk og Lammefjorden, hvor man blev redet ud til Baaden paa Ryggen af en Fisker, tog en Aare for at holde Varmen og signaliserede efter Baaden med Lys i Vinduet. En saadan Vintertur kunde vare fra Kl. 3½ om Morgenen og til Midnat; men da den foregik sammen med Slægtninge eller Venner, var den desuagtet fornujelig. I Dagvognen forkortede man Tiden med Sang og undertiden en Whist. Engang gik jeg hjem

*) Seminariet oprettedes ved Reskript af 25. Juni 1790, og Undervisningen begyndte den 14. Marts 1791.

**) Joakim Larsen blev i Julen 1863 forlovet med sin her nævnedes Kusine, Elise Kirchhoff.
R. C. M.

fra Roskilde til Nykøbing. Det var efter Koppoprøret 1865, da jeg ikke havde Penge til den uforudsete Rejse.

Efter Indbydelse af Theodor var jeg i Juni 1865 en 2 Dages Tur i Sverrig sammen med ham og Lærer Thorvald Nielsen fra Køge. Med »Hamlet« sejlede vi fra København til Helsingborg, korte til Hoganæs og var nede i Gruberne, gik saa til Mølle og besaa næste Dag Kullen og Fyret. Fra Helsingborg sejlede vi med »Ophelia« til Helsingør og tog videre med Jærnbanen. Jeg stod af ved Lyngby Kl. 9 $\frac{1}{2}$, og gik til Jonstrup ad Stien gennem Skoven, i den smukke Sommernat, hvor Ræv og Hjort puslede i Krattet. Henved Midnat var jeg hjemme. Den Slags smaa Oplevelser fra de unge Dage staar fast prægede i ens Erindring.

Kongens Død og Krigen bragte en alvorlig Stemning ogsaa paa Seminariet. Det var Søndag d. 15. November, Frederik VII døde, og Mandag Morgen kom en af Kammeraterne fra København med den sorgelige Efterretning. Vi holdt en Sørgfest i Gymnastiksalen med Tale af Forstanderen.

Krigsbegivenhederne i 1864 blev fulgt med levende Interesse. Der var en stærk patriotisk Stemning over os, som blandt andet fik Udtryk ved Afskedsgildet for de Kammerater, der gik med i Krigen som frivillige. Naar Aviserne kom om Aftenen, var der Trængsel paa Spisestuen (vor sædvanlige Forsamlingssal); en eller anden maatte læse de sidste Nyheder op for alle. Tilbageskiftet fra Dannevirke, der kom saa aldeles uventet, vakte i første Øjeblik Forbavselse, Sorg og Harme;

Joakim Larsen
som Elev paa Jonstrup.

jeg fik Efterretningen i Frederikssund Fastelavnslordag, paa Vejen til Skuldelev. Den eneste Gang, jeg kom i umiddelbar Berøring med Krigen, var i Paasken, da jeg paa Tilbagevejen fra Nykøbing saa i Jernbaneloget 22 røde og gule preussiske Husarer, fangede i en Træfning ved Fredericia. Men den knugende Stemning trykkede os alle, især d. 18. April og d. 29. Juni.*)

De 3 Aar gik, og saa kom Afslutningen. Efter at der først mellem os selv indbyrdes var foretaget en privat Dimission paa »Regensen«, hvor et Censurudvalg af Kammeraterne gav Karakterer for saadanne Fag som »Stovletrækning« og Kurmageri m. m. kom — efter forudgaaende skriftlig Prove — den mundtlige Dimission i Slutningen af Juni. I de Aar havde den et festligt Præg, bl. a. ved Besøg af Overskoledirektoren**), Biskop Martensen, Professor A. P. Berggreen, General la Cour, Docent Fjord, Overlærer Henrik Smith o. fl. Dimissionen var delt i to Dele: 1864 tog vi Eksamen i Historie, Geografi, Naturfag og Matematik, 1865 i Resten af Fagene. Her fik jeg i Pædagogik en Kompliment af Biskop H. L. Martensen***) og i Regning af N. J. Fjord. Efter den alvorlige Afslutning med Tale af Forstanderen spadserede vi i Anlægget og luftede vor Kjole og høje Silkehat, med hvilke Attributer vi i Dagens Anledning var bleven udstyrede. Derefter blev der holdt en Autodafé i Skoven, hvor enkelte Kammerater opbrændte de Lærebøger, der var dem mest imod, og endelig om Aftenen et Punschesold paa Spisesalen. Dagen efter bod jeg Farvel, og den 29. Juni rejste jeg over Roskilde til Nykøbing sammen med Seminariets Lærer Fr. Dahlerup, der lige var bleven forlovet med en af Dotrene fra »Noddebo Præstegaard«.

*) Den 18. April blev Dybbøl stormet af Fjenden. Den 29. Juni blev Als taget.

R. C. M.

**) K. H. With, Musehistoriens Forfatter, men han døde d. 5. Juni 1865, for Joakim Larsens Dimission.

R. C. M.

***) Da Joakim Larsen ikke fortæller, hvad Biskoppen sagde, skal jeg meddele det. Jeg er muligvis den eneste Nulevende, der ved det. Han sagde til den Examinand, der kom op til det grønne Bord, da Joakim Larsen forlod det: Kan De gøre det halvt saa godt som Deres Formand, skal De faa ug.

R. C. M.

Lærertiden.

Kort efter min Dimission fik jeg en Dag Opfordring fra L. Wiggers, der havde opnaaet fuldt Timetal ved Kobenhavns Skolevæsen, om at søge hans Plads som Medhjælper hos Forstrelærer og Inspektør J. F. Holm paa Frederiksberg. Søndag den 9. Juli tog jeg derind og traf om Mandagen med Holm og Skolekommissionens Formand, Provst P. E. Hall den foreløbige Aftale, som senere blev stadfæstet af Skoledirektionen. Jeg skulde have 300 Rigsdaler aarlig for at undervise 20 Timer om Eftermiddagen samt lede Kirkesangen. Om Tirsdagen var jeg atter hjemme og havde en rar Sommerferie, indtil jeg tiltraadte min første Plads.

Allerede med mit 19. Aar kom jeg saaledes i en selvstændig Stilling, og hermed ophorte enhver økonomisk Støtte fra mine Forældre. Dette har været gavnligt for min Karakterudvikling, men som ældre har jeg følt Savnet af, at jeg ikke dengang i et Aar eller to fik Adgang til at trække Vejret lidt friere, se mig lidt om i Verden, drive en Smule frie Studier og uddanne mig lidt mere som Menneske. Men i saa Fald var jeg næppe nogen-sinde kommen til Frederiksberg.

Søndag den 13. August rejste jeg fra Nykobing, traf i Roskilde Elatsraad Jensens med Born og Svigerborn, spiste til Aften med dem i »Dannevirke« og tog til København sammen med Wiggers, Otto Jensen*) og hans Forlovede, Margrethe Dahlerup. Paa Banegaarden tog Frits Wiggers imod mig. Han havde lejet Værelse til mig i Rosengaarden. Men der var mig for lidt Lys og Luft, hvorfor jeg fra 1. September flyttede hen til Vestervold 29, Mellembygningen, 3. Sal, i et rummeligt 3 Fags Værelse. Fra 1. Oktober 1866 til mit Bryllup boede jeg i Studiestræde 12, Stuen til venstre, atter i et pænt 3 Fags Værelse, hvor Pastor Chr. Ewaldsen, dengang Kapellan ved Frue Kirke, havde boet straks efter, at han var kommen hertil fra Flensborg. Værtinden, Fru Larsen, var en Tante til Oda Nielsen. Jeg holdt mig selv med tør Kost Morgen og Aften, saa

*) Elatsraad Jensens Son, senere Forstander paa Opfostringshuset.

længe jeg var ugift. Værtinden lavede min The. Middag spiste jeg paa en Restauration (Spisekvarter) i Pilestræde, indtil Holms efter et Par Maaneders Forlob tilbød mig at spise til Middag hos dem. De var i det hele særdeles velvillige og imodekommende imod mig, og i gamle Holm havde jeg Eksempel paa et jegodt Menneske og en udmærket Lærer af den gamle Skole.

Tirsdag den 15. August begyndte jeg i Øhlenslægers gamle Skolestuer Undervisningen paa Frederiksberg, lidet anende, at denne beskedne Lærervirksomhed var Begyndelsen til en Karriere, der skulde fore mig til en Stilling som den, jeg sluttede med. Da jeg forelobig kun havde Eftermiddagstimer, søgte jeg Formiddagsarbejde ved kopenhavnske Skoler, og i samme Øjemed var Fader, der besøgte mig sidst i August, med mig hos Jacobi ved Stokhusgades Skole og Elvius ved Opfostringshuset, hvilke han begge kendte fra gammel Tid, og selv var jeg nogle Gange hos Skoledirektor Holbech; men først i Marts næste Aar fik jeg en Formiddagsklasse ved Friskolen paa Kristianshavn.*) Det var lange Skoleveje for mig. Om Morgenen fra Vestervold til Amagergade, om Middagen derfra til Piliialleen, og saa om Aftenen tilbage til Kobenhavn. Forholdene i det kristianshavnske Lærerpersonele var ubehagelige, idet der fandtes to Partier, det ene *for* Inspektor Frolund, det andet *imod* ham, og der var megen Fattigdom og dermed følgende trange Forhold blandt de Dreng, jeg havde at undervise der. Hvert Aar havde Lærerpersonelet en Skovtur. Den gik i Holstenskvogn ad Strandvejen til Dyrehaven med Aftensmad paa Fortunen. Fastelavns Mandag var der Lojer i Skolegaarden (det var jo i de Tider, da man paa denne Dag gramsede Appelsiner ved Borsrampen og slog Katten af Tonden i Valby under stort Tillob af Kobenhavnere, der vilde se Fastelavnsrytterne). Til at faa saadanne Adspredelser i Gang var Frolund flink, ellers syntes jeg ikke om hans upolerede Optræden, hans Forsømmelse af Skolen for politisk Virksomheds Skyld og det kedelige Partivæsen ved hans Skole. Det var mig en Lettelse i Sommeren 1867 at kunne samle hele min Gerning paa Frederiksberg, idet jeg blev Timelærer

*) Den nuværende »Prinsessegades Skole».

ved en nyoprettet Klasse. Balthazar Christensen, som dengang sad i Skolekommissionen, stottede især min Ansøgning, da han fra sine politiske Udflugter i Odsherred kendte min Fader som en særdeles dygtig Lærer, hvilket han anførte til min anbefaling.

Kobenhavn var dengang i sin gamle Skikkelse med Volde og Grave, langs hvilke Kirsebærgangen, Kærlighedsstien og andre Spadseregange, gronne Glacier og Bastioner med herlige Legepladser for Born. Der gik Omnibusser til Forstæderne og Frederiksberg, og af Sporvogne (selvfølgelig med Heste for) var der kun een Linie, men heldigvis for mig gik den ad Vesterbro og Frederiksberg Allé. Ogsaa Frederiksberg By og den frederiksbergske Skoleorden var dengang himmelvidt forskellige fra det, de nu er. Naar gamle Frederiksberg By samt Godthaabsvej, Falkoneralléen og Schonbergskvarteret undtages, var Bebyggelsen villamæssig, for saa vidt der overhovedet var nogen Bebyggelse; der var store Haver og Marker med græssende Koer. Gamle Kongevej og Frederiksberg Allé var kantede med Grofter, Pilealléen ligesaa; de gamle Omnibusser med Signalthorn rumlede til og fra Kobenhavn. Gasbelysningen var saa sparsom, at Damer, der var paa Aftenbesøg, havde Lygte under Kaaben. Proprietær Skousboe, Medlem af Kommunalbestyrelsen, var faa Aar i Forvejen bleven grebet af de nye Natvægttere, da han vilde inspicere dem i sin Kones Kaabe med Slag, og sat i Forvaring til om Morgenen. Kommunalbestyrelsen, hvor Stæger var Formand, holdt Moder paa Fattighuset og faa Aar for havde C. C. Hall, naar han gik hjem fra Sogneforstanderskabet, opkrævet Skatterne i Pilealléen. Skolekommissionen holdt Mode i den gamle Skolebygning (fra 1737) i Pilealléen. Forstelærer og Inspektør var tillige Kirkesanger og Graver. Efter Gudstjenesten lystes der til Kirkestævne. Lærerpersonalet bestod af 3 fast ansatte Lærere, 2 fast ansatte Lærerinder og 2—3 »Timemennesker«. Gymnastiklæreren, gamle Madsen, var en morsom Original. Sin Opvisning ved Eksamen sluttede han altid med at lade Drengene foretage et Stormangreb paa Skolekommissionen i den ene Ende af Salen. Han

kommanderede: »Fæld Gevær! Gaa paa!« og saa raabte Drengene Hurra i vilden Sky og stormede frem, men et velindovet Holdt! standsede dem, naar Bajonetterne var et Kvarter foran Provst Halls smilende Ansigt. Madsen mistede sine Timer hos Schneekloth, da han ikke fulgte dennes Paabud om Drengene: Behandl dem som Prinsler!

Falkoneralléens Skolebygning var »den nye Skole«. Undervisningens Omfang gik kun lidt ud over Lovens Lavmaal. Skolen havde ikke tilborlig Myndighed over Bornene, Fabrikbeskyttelse kendtes ikke, og Cikorie- og Svovlstikkedrengene modte i »Uniform« i Skolen. Med Bornene gjorde vi Skovture, men Lærerpersonalet havde ikke som paa Christianshavn saadanne Fællesture. Schneekloth var den regerende i den i 1838 oprettede Skolekommission og forelobig nojedes man med de Reformere, han havde indført faa Aar i Forvejen. Kun Viceinspektør Borregaard, der fungerede som Inspektør Holms Stedfortræder, byggede Luftkasteller for Skolevæsenets Udvikling; og i dem befandt han sig bedre end i den ublide Virkeligheds smaa Kaar, der ikke var behagelige for ham som forhenværende Landmand, der havde haft en Del mere mellem Hænder. Som fodb Holstener blev Schneekloth efter sin Afgang fra Tonder Seminarium Lærer ved Petri Skole og derpaa ved Maribos Skole, indtil han 1854 oprettede en Privatskole paa Vesterbro og to Aar efter flyttede den til Værnedamsvejen. Han var en udmærket Lærer og Skolebestyrer og havde baade paa Moder og i Pressen været en af Forerne for Reformbevægelsen paa den elementære Undervisnings Omraade i Midten af det 19. Aarhundrede. Han var en doktrinær Pestalozzianer, der ved Moder med Lærerpersonalet yndede at optræde docerende, men ikke ret godt taalte Modsigelse. Karakteristisk for ham var det at han 1876 nægtede at yde Lærerne Bidrag til Bornenes Bispisning, fordi de skulde spise Maden paa Skolen, thi, hævdede han, »Huset (o) Hjemmet) er Skolens Rod«. (Pestalozzi-Citat).

Mine Forældre opfordrede mig til at soge bort fra Byen, Elise vilde derimod, at jeg skulde blive, og det viste sig i Fremtiden til min Fordel, at jeg groede fast paa Frederiksberg. Efter mine Fornodenheder havde jeg gode Indtægter, saa jeg

kunde sætte Penge i Sparekassen. Udenfor Skoletiden var jeg godt optaget. Jeg forberedte mig omhyggeligt paa mine Skoletimer, havde nogen Privatundervisning og drev lidt frie Studier. (Nordiske Sprog og Historie efter Boger fra Universitetsbiblioteket og Det Kongelige Bibliotek, som jeg tidlig skaffede mig Adgang til, Engelsk og Fransk hos Translator Boggild). Hvis der havde været mere Fasthed og Plan i mine Fritidsstudier, vilde de dog have givet større Udbytte. En ny Eksamen har jeg aldrig brudt mig om, men den Grundighed, som naas ved Eksamenslæsning, havde været ønskelig. Jeg læste en Del ældre Æstetik, som jeg hidtil kun havde kendt flygtigt (det var interessant at læse Forfattere helt igennem f. Eks. Shakespeare og Paludan-Müller), horte jævnlig Oplæsninger og Foredrag (Rasmus Nielsen og Lyngby ved Universitetet, desuden Holtén, C. V. Rimstad, Fr. Barfod, Phister, Mantzius, Bjørnson og H. C. Andersen) og var Medlem af en Del Foreninger (Skytteforening, Pædagogisk Selskab, Arbejderforeningen af 1860, Dansk Samfund og Nordisk Samfund). Endelig gik jeg en Del i Teatret. Fru Heiberg og Michael Wiehe saa jeg kun een Gang, men des oftere Phister og Frue, Rosenkilde, Mantzius, Fru Sodrings, Fru Eckardt, Chr. Hansen, Schram, Frederik Madsen og Julie Lumbye, og i Tivoli horte jeg Lumbye, Balduin Dahl og Volkersen. I min Dagbog har jeg noteret følgende Stykker, der formodentlig har gjort mest Indtryk paa mig.

Det Kongelige Teater: Hakon Jarl, Væringerne, Kobmanden i Venedig, De lystige Koner i Windsor, Wilhelm Tell, Don Juan, Norma, Jeppe paa Bjerget, Den politiske Kandestober, Erasmus Montanus, Barselstuen, Den Vægelsindede, Den Stundesløse, Sostrene paa Kinnekullen, Brylluppet paa Ulfsbjerg, Hærmændene paa Helgeland, En Fallit, Elverhøj, Et Eventyr i Rosenborg Have, Nej, Ser Jer i Spejl, Aprilsnarrene, De Fattiges Dyrehave, Besøget i København, Soldaterløjer, Eventyr paa Fodrejsen, En Spurv i Tranedans, Embedsiver, God rolig Nat, Skikkelige Folk, Trymskviden, Fjernt fra Danmark, Balletten Valdemar, Bagtalelsens Skole.

Kasino: Esmeralda, Kalifen paa Eventyr (og andre af Erik Boghs Stykker). Italiensk Opera (Andreffi, Madame Trebelli).

Folketeatret: Stegekælderens. Store Bededagsaften, Familietvisten, Verdens Herkules, Mit Søskendebarn og min Bjorn, Orpheus i Underverdenen, Den skønne Helene, Svantevits Datter, Julestuen (og flere).

Grundtvig horte jeg nogle Gange i Vartov Kirke, men jeg havde mere Udbytte af Laur. Schmidt, Blædel og Fog.

Den nationale Stemning med stærk Deltagelse for Sonderjyderne og Uvilje mod alt Tyskeri var meget levende i disse Aar, og optog mig meget. Jeg var Purist i sproglig Henseende og skrev Rask-Petersensk Retskrivning. Jeg var blandt andet med til Festen for Sonderjyderne i Dyrehaven og i Tivoli; ligeledes til den Ovation med Tale af Ploug og Afsyngelsen af »Danmark dejligst Vang og Vænge«, der blev beredt Ahlmann paa Kobenhavns Banegaard i Maj 1867. Et komisk Udslag gav Uviljen mod Tyskerne sig engang, da vi fra en Generalforsamling i Skytteforeningen gik ud i en Sangerindepavillon og udpeb nogle tyske Sangerinder paa en saa demonstrativ Maade, at vi nær var kommet paa Kant med Politiet. I nær Forbindelse hermed stod min Deltagelse i Livet i Kobenhavns Skarpskyttekorps. Den 23. August 1866 indmeldte jeg mig, var med paa den Generalforsamling, hvor Foreningen blev stiftet og begyndte Øvelserne den 1. September. Forst fandt de Sted paa Gymnastisk Institut i Store Kongensgade, senere i Gothersgades Eksercerhus. Øvelserne foregik Kl. 6—7½ om Morgenen, saa jeg maatte op Kl. 5. Senere havde vi Eksercits paa Fælled, Skiveskydning paa Enighedsværn og Marchture til Dyrehaven. Christian Brodersen skrev patriotiske Sange. Bergmann kom der lidt senere end jeg, han blev der længere og tog mere levende Del i Foreningens Liv. Af andre Deltagere var der Holger Petersen, den senere Landstingsmand, og flere, hvis Veje senere er skillede fra mine. Efter at Monies' Forslag om at antage Värmlandsjægerens Dragt var forkastet, fik vi en Uniform af blaat Klæde, der lignede Fodfolkets. Jeg opnaede desuden Værdigheden som Delingsfører med 2 Solvstjerner paa Kraven. Til Chef havde vi forst Premierlojtnant Sorensen, senere Kaptajn Gandil. Vi havde en Række forskellige Præsentationer: for Kommandanten, Generalmajor Wörishoffer (derefter Frokost paa

Capri i Stadsgraven) senere for la Cour og for Krigsministeren. Korpslet vandt ikke megen Tilslutning blandt Ungdommen i Kobenhavn, og da den fædrelandske Tone i Korpslet senere ved ny Tilgang forandredes noget i Retning af det mindre kultiverede, meldte jeg mig ud og solgte Uniformen i Efteraaret 1868. Virkelig Værnepligt har jeg ikke været underkastet. Paa Sessionen blev min Krop fundet god nok for en Infanterist, men min Nærsynethed satte mig i en ringere Klasse, og da jeg ikke kunde komme til Forplejningskorpset, byttede jeg Nummer for ikke at blive Sygepasser.

Hvad selskabelig Omgang angaar, levede jeg temmelig tilbagetrukkent, hvilket var en Fordel for min Pengepung og til Dels for min Karakter; men for min sociale Udvikling havde det været heldigere, om jeg var kommet i flere dannede Familier end de faa, jeg besøgte. Tillige vilde det have bidraget til at sprede den Indesluttethed og Melankoli, hvortil jeg dengang havde Hang. Søndag Formiddag var jeg i Kirke, og om Eftermiddagen gik jeg gerne i Cafe Himmerig for at læse Bladene og derpaa som Regel hen i min Stue, en sjælden Gang hos en Familie men ellers i Teater, derimod aldrig i Skoven. Af mine Brødre havde jeg af og til kortvarige Besøg, men mere Betydning fik Vennerne for mig, først og fremmest J. P. Bergmann, som efter at have været Huslærer i Kong blev Tredjelærer i Ny Sundbyvester i Efteraaret 1866, dernæst P. Rasmussen i Bronshøj samt Julius Petersen, H. P. Olsen og Hans St. Jørgensen, medens de aftjente deres Værnepligt. Med L. Wiggers havde jeg mindre Samkvem, da han som Regel var paa Jonstrup i sin Fritid. Medens jeg med disse Seminariekammerater mest dyrkede det gemytlige Samliv (der i Parentes bemærket aldrig gik over Stregen og aldrig kostede meget, men dog altid var fornojeligt), havde jeg større Udbytte for min aandelige Udvikling af Omgangen med Ludvig Mortensen — der blev Student 1867 og var et stærkt aandelig bevæget Menneske, som i disse Aar svingede mellem Soren Kierkegaard og Ateismen — samt med K. Kroman og F. Mygind, der begge kom til Kobenhavn i August 1866. Kroman, med hvem jeg stadig havde brevvekslet siden vi skiltes fra Jonstrup, og for hvem jeg forgæves havde søgt Forlægger

til hans poetiske Forsøg, baade lyriske og dramatiske, opgav sin Huslærerplads og vilde nu studere. Med næsten tomme Hænder kom han til Kobenhavn; hjemmefra havde han kun Lofte om 10 Rigsdaler om Maanedens. Mygind var først Elev paa det monradske Kursus, inden han gav sig til at studere Teologi. De boede sammen, først paa Hjørnet af Sortedams- og Ravnsborggade, senere i Aagade og endelig paa Regensen. Da de købte Boger for de fleste af deres Penge, levede de for største Delen af Smorrebrod, Ost og Tevand. Blandt andet førte de mig ind i »Dansk Samfund«. Det var en Undtagelse, at de gik med til noget saa letsindigt som at spadserere paa Volden Store Bededags Aften 1867 sammen med Bergmann og mig, der luftede vore nye Skytteuniformer. Bagefter spiste Selskabet til Aften hos mig: Te med varme Hveder og derefter et Glas Punsch.

Mit gamle Hjem i Nykøbing besøgte jeg i Ferierne sammen med mine Brødre og undertiden med en af Vennerne. Vi havde samme harmlose Ferieadspredeiser som i Jonstruptiden. I Paa-sken 1868 saa jeg sidste Gang her i Verden min Broder Viktor. En snigende Mavesygdom lagde ham i Graven. Med stille Resignation bar han sin Svaghed, idet han til det sidste bevarede sin tørre Humor. Elise vaagede over ham og deltog i Plejen, indtil han sov hen den 25. April 1868.

Fremfor alt det, der sysselsatte mig i Kobenhavn og paa Frederiksberg, optoges mit Sind af min Forlovelse. Som Søskendeborn var Elise og jeg voksede op, men fra Julen 1863 var vi Forlovede, og den 20. Juli 1866 deklareredes det. Allerede paa Jonstrup brevvekslede vi, og i Kobenhavn hørte det til min faste Ugegerning at sende Elise Brev til hver Søndag. I Aarene 1865, 67, 68 og 69 besøgte hun mig i Kobenhavn. I Regelen boede hun hos Smiths i Nyboder eller i Ny-Vestergade. Vi besøgte de Familier vi kendte, var i Frederiksberg Have og paa Langelinie eller i Teatret; engang tillige en Udflugt til Hillerød. 1868 var vi paa Jonstrup til L. Wiggers og Othilias Bryllup, ved hvilket Elise var Brudepige. 1869 kom hun herind for at ordne vort lille Hjem. Det var lyse, glade Dage, naar jeg efter Skoletid modte Elise og tilbragte Resten af Dagen i hendes Sel-

skab. Hun var 1865—66 ude at lære Husholdning, derpaa en Tid i Huset hos mine Forældre og endelig i sit gamle Hjem, da hendes Moder, som i mange Aar var svagelig, ikke godt kunde undvære hende.

I Foraaret 1869 forlod L. Wiggers og Hustru Kobenhavn for at drage til Sakskøbing, hvis Forstelærerebedes Indtægter bedre forslog til det stærkt selskabelige Liv, de satte Pris paa. Hvis de var blevet herinde og havde fundet sig i de tarvelige Kaar, havde han sikkert naaet videre paa Skolevejen. Samme Foraar kom min Broder Ferdinand fra Nykøbing paa Falster til Næstved for at bestyre Enkefru Baggers Kobmandsforretning, men allerede fra Sommeren blev Forretningen hans egen.

Pinseferien tilbragte jeg i Nykøbing, hvor Elise og jeg tog Bestemmelse om at holde Bryllup til Sommeren. Jeg lejede en 3 Værelsers Lejlighed med et lille Pigekammer i Smallegade 18, Stuen til højre, hos Lægen, Krigsraad (senere Justitsraad) C. Prieme, for 130 Rigsdaler om Aaret. Dengang var dette Hus nydelig og net holdt; Porten med Bræddegulv og Thorvaldsens Basrelieffer lignede en Sal. Have var der ud til Lampevejen (hvor Prieme kunde sidde paa Højen med sin Aftenpibe og se Solen gaa ned), ligesaa ved begge Sider og overfor os mod Bredegade. Lejligheden blev af Krigsraaden sat pænt i Stand, og vi moblerede den i Forening, efter at Elise i denne Anledning var kommen herind den 21. Juli. Hendes Sager kom med Dampskibet fra Nykøbing. Resten købte vi her med Hjælp af Onkel Carl. Bosætningen var dengang en Del billigere end nu til Dags, fordi man var nøjsommere i sine Fordringer. Men vi havde da Mahognimobler i Dagligstuen og til Dels i Spise-stuen, og vi fandt vort lille Hjem rigtig hyggeligt og net.

Den 27. Juli rejste vi til Nykøbing for at holde vor sidste Ferie som Forlovede. Dagen efter blev Fader Dannebrogsmænd. Der lystes for første Gang for os sammen med Lysningen i Stockholm for Kronprinseparret. Den korte Ferie tilbragte vi i Stilhed. Elise og jeg gik til Alters sammen Ugen for Brylluppet, som blev fastsat til Tirsdag d. 10. August. Elises Veninder pyn-tede Brudeskamlen Aftenen før, medens vi gik i Skoven og sagde Farvel til de kendte Steder fra vor Ungdom. Vore Fædre

var Forlovere. Den nærmeste Familie (med Undtagelse af Elises svagelige Moder) var med til Brylluppet i Kirken, hvor vi blev viede af Pastor Budde-Lund, der i sin Tid havde konfirmeret os (han talte om Tro, Haab og Kærlighed), og ligesaa var Familien med til Bryllupsselskabet paa Vesterbro. Onsdag

Joakim Larsen og hans Hustru Elise
født Kirchhoff som Nygifte.

Morgen rejste vi med Dampskibet til Roskilde og derfra videre til København, hvor der langs vor Vej hang Guirlander paa Husene fra Kronprinsens og Kronprinsessens Indtog Dagen for.

Frataget det Rykind, vi havde i de første Maaneder, vi var gifte, ikke blot af Gratulanter for korte Visitter, men ogsaa af Slægtninge paa liggende Besøg, var Elise og jeg lykkelige ved at have sat Foden under eget Bord. Fast Pige havde vi ikke, kun en By pige. Elise lavede ofte Middagsmaden i Kakkelovnen. Hun

var ikke blot dygtig i sin huslige Gerning, men hyggede om mig paa alle Maader, ja stoppede endog min Pibe og satte mine Morgensko frem, til jeg kom fra Skole. Til Gengæld huggede jeg Brænde og hentede Vand ved Posten i Mørkningen. Om Aftenen læste vi et eller andet sammen fra Thræns Læseselskab, som vi havde meldt os ind i. Paa Fridage gik vi paa Museer, til Foredrag og en meget sjælden Gang i Teatret; af og til horte vi en anden Præst end vore frederiksbergske, blandt andet en Aften Biskop P. C. Kierkegaard i Holmens Kirke. Hos Translator Boggild optog jeg alter min Sproglæsning. Elise havde regelmæssig Fru Prieme paa Kaffevisit en Dag om Ugen (hun meldte sig selv), og af og til holdt vi Smaaselskaber for Holms, Borregaards og Krolls foruden lose og ledige Mennesker. Traktamentet bestod kun i koldt Bord, Punsch og Kransekage; men der var altid godt Humor i den Kreds, vi samlede; Sangen gik nok saa livligt efter Visebøgerne og undertiden fik vi os en Svingom uden Musik.

I Skolekommissionen blev Schnekløth afløst af Fjord, som fik en god Støtte for sine Reformers i Justitiarius Schlegel, der samtidig kom ind i Kommissionen og Kommunalbestyrelsen. Jeg havde søgt en Lærerpøst i Stege og var indstillet som Nr. 1, men tog min Ansøgning tilbage, dels fordi Elise nodig vilde saa langt bort fra Hovedstaden, og dels fordi der efter Fjords Initiativ var Udsigt til en ny Lønningsordning paa Frederiksberg, hvorved jeg kunde opnaa fast Ansættelse. Denne fik jeg da ogsaa Aaret efter.

Da Efteraaret kom med koligere Vejr, fik vi i Spisestuen, hvor vi opholdt os mest, Tæppe paa Gulvet og grønne, uldne Gardiner, og vi syntes, at der var rigtig hyggeligt i vort Hjem, ikke mindst om Aftenen, naar vi havde lukket Skodderne og sad ved min lille Lampe fra Ungkarletiden, den eneste Lampe, vi endnu havde. Den udgjorde i Forening med to Lys den Belysning, vi nojedes med til Selskab.

Julen 1869 var den første Julehøjtid, Elise og jeg tilbragte borte fra vore Forældre og Slægtninge. Vi fik Ribbenssteg, Punsch og himmelske Æbleskiver, skrev saa til Nykøbing, sang et Par Julesalmer og gik derpaa til Ro. Julegaver var dengang

ukendte for os, (naar jeg undtager nogle beskedne Gaver til Born, der trængte) og Fødselsdagsgaver da for Resten ligesaa. Men vi syntes endda, at vi havde en rigtig rar Højtid. Første Juledag var vi til Aftenselskab hos gamle Holms og Nytaarsdag hos de unge, og selv havde vi Gæster et Par Aftener.

Foraar og Sommer 1870 optoges af de Forandringer i vor Skoleordning, som Fjord paabegyndte. Desuden havde vi en Mangfoldighed af Familiebesog med megen Ulejlighed og ikke ringe Udgift. Paa en Buket Blomster kunde man godt bo nogle Dage og for en Flaske Fløde et Par Uger hos os. Men ellers havde Elise og jeg det godt, voksede stadig mere sammen og forstod at skatte vor stille Lykke under de store Verdensbegivenheder hvis Begyndelse vi oplevede under et Sommerferiebesog i Nykøbing 1870.

Fra Efteraaret trængte Elise til fast Pige, men vi havde ikke Raad dertil. Vore økonomiske Forhold havde lidt ved en kedelig Kaution, og et Forsog paa at skaffe foroget Indtægt ved privat Aftenundervisning mislykkedes. I den strenge Vinter 1870—71, da Soldaterne fros ihjel paa Valpladserne i Frankrig, var der megen Fodkulde i vor Lejlighed; vi maatte flytte ud af Sovekammeret og rede Seng paa Gulvet i Spisestuen. Derfor sagde vi Lejligheden op og flyttede i April 1871 over i Smallegade Nr. 3 paa 1. Sal hos Slagter W. Matthissen, Fader til det senere Kommunalbestyrelsesmedlem Adam Matthissen. Her fik vi 4 Værelser med Pige-kammer foruden Pulterkammer og Gæstekammer paa 2. Sal, alt nyt og pænt, og vi havde den Behagelighed, at ingen anden kom paa vor Opgang. Men 100 Rigsdaler om Halvaaret var en stor Husleje efter vore Indtægter.

Her fødtes Astrid, Tirsdag den 30. Maj 1871 om Eftermiddagen netop paa Faders Fødselsdag. Det var en tredje Pinseudag, hvorfor vor Nabo, Fuldmægtig Schroder, kaldte hende en Pinselilje. Elise havde ved denne Begivenhed kun ringe Hjælp mod nutildags. Hendes Moder var, i Anledning af hvad der forestod, kommet ind til os den 30. April, og desuden var Fru Holm og Fru Borregaard om hende. Men glade var vi over den Lykke at være Forældre. Den 11. Juli blev Astrid døbt af Provst Hall i Frederiksberg Kirke. Mine 3 Brodre var Faddere.

Georg var dog i Lejren ved Hald, men de to andre mødte, og Ferdinand medbragte Vin og Jordbær. Tante Mine bar Astrid, og Camilla holdt Huen. Efter Daaben havde vi et tarveligt men fornojeligt Middagsmaaltid i vort Hjem. Den 16. Juli rejste Svigermoder hjem efter 2½ Maanedes Ophold hos os, i hvilken Tid hun baade havde aflagt enkelte Besog i Kobenhavn og faaet Lejlighed til at se sig lidt om, trods sin daarligere Gang. En Gang var hun i Morskabsteatret, og en anden Gang tog vi en Droske og lod hende se sig noget om i Hovedstaden. Elise fulgte hende til Banegaarden og jeg til Dampskibet i Roskilde. Det var den eneste Gang, hun besøgte os, medens vore andre Slægtninge jævnligen kom til os.

I Sommerferien 1871 tilbagte vi 3 rare Uger i Næstved i Ferdinands rummelige Kobmandsgaard med den store, smukke Have. Vi foretog Udflugter til Herlufsholm, Bregentved og Gissselfeld, medens den paalidelige Frederikke passede Barnet. I de nærmest følgende Aar tilbragte vi adskillige Ferier i Næstved eller i Ørsted, hvorhen Theodor 1871 blev forflyttet fra Koge. Desuden gjorde vi korte Sommerbesog i Nykøbing. Den nordiske Industriudstilling trak mange af vore Slægtninge til Byen.

Forst efter Astrids Fødsel fik vi Pige, men i flere Aar ganske unge Skabninger. De nye Forhold medførte forøgede Udgifter, saa det kneb med at faa Indtægterne til at slaa til. (1870 var Lonnen 1600 Kr., 1871 var den 1800 Kr. og næste Aar 1900 Kr.). Jeg tog indtil 46 Timer om Ugen ved Skolen og læste desuden privat (Engelsk, Regning og Matematik), saa jeg arbejdede fra 6 Morgen til 9 Aften og havde desuden Kirketjeneste om Søndagen. Ogsaa andet Biarbejde paatog jeg mig. I flere Aar var jeg Referent for »Dagbladet« (Redaktor Topsoe) ved Skolemoder og Folketingsvalg. En Stund oversatte jeg en tysk Roman for Boghandler Jordan, og hver Lordag Aften hentede jeg min Specie for Manuskript til et trykt Ark. Efter Opfordring af Docent Fjord blev jeg fra 1. December 1872 mod et Honorar af 50 Rigsdaler om Aaret hans Sekretær i det Arbejde, han havde som Tilsynshavende ved Skolevæsenet, og senere gik jeg ind paa at hjælpe ham med hans Arbejde under

Kultusministeriet (Lærerkursus og Skolelærereksamen) mod, at han fordoblede Honoraret. Fjord boede dengang i Professor B. Jorgensens Villa paa Thorvaldsensvej, paa Hjørnet af Harsdorfsvej, lige over for J. A. Hansen. Jeg gik derned nogle Aftener om Ugen og fik desuden Arbejde med hjem. Hos Fjord traf jeg jævnlig sammen med Docent Seidelin, Overlærer Henrik Smith, Overlærer Schou fra Vejle, Folketingsmand Fjord o. fl. Jeg spiste til Aften, naar jeg var der, og blev nogle Gange bedt til Selskab hos dem, saa jeg kom en Del ind i deres tarvelige, strengt ordentlige og i flere Henseender smukke Familienliv. Pigen spiste med ved Bordet, og hendes Kæreste blev Søndag Aften inviteret ind paa Toddy. Arbejdede vi ud over Sengetid, fik vi kold Punsch og Æbler, som altid var ved Haanden. Fra August 1873 fik jeg Timer i Geografi og Naturlære med ældste Klasse i Pastorinde V. Sorensens Pigeskole i Allégade, hvor jeg blandt andre ogsaa læste med General Harbous Dotre.

Vi udlejede Kvistværelset og slog saa temmelig Streg over Fornojelser og Selskaber. Ligesaa over Anskaffelsen af nye Klæder. Ikke før i Marts 1872 fik Elise den nye Kjole, jeg havde lovet hende efter Astrids Fødsel. Samtidig havde vi 2den Paaskedag et lille Frokostselskab, efter at vi i 5 Fjerdingaar ikke havde bedt nogen.

Slægt og Venner fra Landet var fremdeles gavmilde med deres Besog hos os, og vore Bekendte i Kobenhavn og paa Frederiksberg mente, at da vi ikke kom til dem, maatte de se til os. Eksempelvis havde vi i April 1872 ialt 74 Besog af 41 forskellige Mennesker. Da Elise og jeg Grundlovsdagen 1873 var i Dyrehaven, havde vi ikke været der alene sammen i 3 Aar. Af gamle Holms blev vi indbudt til et Par fornojelige korende Skovture, især mindes jeg den med Frokost paa Skodsborg og Middag i Frederiksdal. Iovrigt maatte vi holde os i Stilhed, fordi Elise stadig var syg efter Astrids Fødsel, og den Skrobelighed holdt sig i en Række Aar.

Aldeles uden for min sædvanlige Tilværelse var den Udenlandsrejse, jeg gjorde i Sommeren 1873 med min Brøder Ferdinand og med Saul, senere Overlærer i Næstved. Den gik til

Rhinen og Schweiz: Lübeck, Hamburg, Kassel, Frankfurt, Wiesbaden, Strassburg, Heidelberg, Baden-Baden, Freiburg, Basel, Luzern, Rigi, Basel, Schaffhausen, Friederichshafen,

Joakim Larsen og hans Brødre 1870.

Til Venstre Theodor Larsen. Derefter Ferdinand, Joakim og Georg Larsen.
(Den femte Broder Viktor var død 1868.)

Ulm, Stuttgart og derfra nordpaa. Ferdinand havde vundet i Lotteriet og betalte Rejsen. Elise og Astrid var imedens i Nykøbing.

Skoleforholdene paa Frederiksberg forandrede sig meget i Begyndelsen af 70erne. Med Fjords Indtrædelse i Skolekommissionen begyndte en Reformperiode, som gav mig en Del at gøre i min Egenskab af Sekretær hos Fjord, med hvem jeg i sin Tid var kommen i Berøring derved, at jeg gentagne Gange var optraadt som Skriftfører for Lærerne, dels om de uheldige Lokaler i de Classenske Boliger og dels i et Lonnings-andragende. Fjords Reformers stottedes som før bemærket af Justitiarius Schlegel, og desuden af Højesteretsadvokat Nellemann og Kommandør Tuxen, men modarbejdedes af Grosserer Topp og Birkedommer Eberlin. Der skete store Forandringer i den gamle Skole i Pilealléen. Holm var svagelig og opgav 1871 sin Stilling som Inspektør. I denne Anledning gav Lærerpersonalet ham en Mindegave paa hans Fødselsdag i September, hvorfor han inviterede dem til Festmaaltid. Selv den resterende Del af Embedet kunde han ikke overtage paa Grund af Affældighed; men da Familien nodig vilde give slip paa den gode Indtægt, fik han først fra Maj 1873 Lov til at ophøre med at fungere. Bergmann kom herind fra Birkerød, hvor han havde været Andenlærer siden 1870, for at læse mine Timer den halve Dag, medens jeg besorgede en Del af Holms Forretninger, blandt andet læste i Kordoren. Resten besorgede Vogel Jørgensen. Efter Ansøgning fik Holm sin Afsked den 1. Januar 1874, og han døde i den følgende Maaned; en elskelig, gammel Mand, som jeg har Grund til at mindes med Taknemmelighed. Som Lærer var han et Monster. Kun Skade, at hans sidste Dage blev tungere end nødvendigt, fordi Familien nødte ham til at blive i Embedet for længe. Et Eksempel til Advarsel for andre. Jeg konstitueredes i hans Embede, indtil den Omordning, hvorved de nye kirkelige Embeder skiltes fra Skolen, var tilendebragt den 30. September 1874.

Den Sommer skrantede Elise meget, og da Lejligheden i den gamle Skole i Pilealléen stod tom, og jeg var konstitueret i Embedet, flyttede vi derhen for den rare, gamle Haves Skyld, i hvilken Elise kunde have det behageligere end i Stuerne i Smallegade. I dette ærværdige Hus, der var opført

1737*), blev *Gerda* født den 7. September 1874, Dronningens Fødselsdag, i samme Værelse ud til Haven, hvor Øhlenschläger skrev sin »Helge« 1814. Tante Wiggers opholdt sig hos os i den Tid; men mere Nytte havde vi af »Onkel Jens« (det vil sige Bergmann), der lige siden han kom til Frederiksberg sluttede sig til os som horende til vor Familie, hvad han da ogsaa gjorde paa en Maade, da hans Søster Emilie ægtede min Broder Theodor i Sommeren 1873. Ved sin trofaste Karakter, sine praktiske Anlæg og sin Evne til at omgaas Born var han os til megen Glæde og Hjælp. Gentagne Gange (1873 og 1877) var han meget syg af gastrisk Feber og maatte paa Hospitalet. Første Gang vikarierede H. St. Jorgensen for ham. Han kom sig, men vedblev ligesom jeg at have et skrobeligt Helbred. *Gerda* blev døbt i Frederiksberg Kirke den 26. September af Provst Hall. Faddere var Georg og Brodrene Bergmann, Frk. Jutta Smith og Camilla. Vi havde et beskedent Daabsgilde i den gamle Skole, som vi faa Dage efter forlod.

*) Og som 1911 har maattet give Plads for det nuværende Menighedshus.

NOGLE OPLYSNINGER

OM FORHOLD, DER VEDRØRER JOAKIM LARSENS LIVSERINDRINGER

Af R. C. Mortensen.

Jeg har anset det for unodvendigt at give Oplysning om alle de Personer, Joakim Larsen nævner, men har vel snarere behandlet for mange end for faa. Vil man forbigaa visse Forhold og Personer, er det ikke let at træffe et Valg. De ældre Læsere vil saaledes velsagtens finde det taabeligt til Side 12 at knytte en Bemærkning om, at Fredericiaslaget stod den 6. Juli 1849 og Istedslaget den 25. Juli 1850, men jeg tror, at de yngste Læsere finder det meget rimeligt. Ligesaa er det vistnok rimeligt at gøre opmærksom paa, at det i visse Kredse var anseet for stands-mæssigt at hænge en paa Pap oplæbet Kalender op paa Indgangsdørens Inderside, og at en saadan Kalender ofte var kan-let med meget stærktfarvet Papir — skinnende rødt f. Ex., og med Guldsnit.

Den paa Side 10 nævnte Sang, der i Originalen begynder saaledes: »Nys fyldte skon Sired det attende Aar« indleder Thomas Thaarups Skuespil »Høstgildet«, der udkom 1790. »Høstgildet« har særlig Interesse for Jonstruppere, idet Op-sangen: »Den gamle Borger«s Forgænger er taget herfra. Den udgør 2det Vers (Enige Brødre det ville vi være o. s. v.) af »Frugtbare Marker og skovgroete Slætter«. Den anden Sang, der nævnes Side 10: »Oh, hvor gjerne saac jeg ikke,« er fra J. L. Heibergs »De Danske i Paris« 1833.

Side 13 nævnes der nogle Lege. Jeg antager, at kun den, der kaldes Kaj, trænger til en Forklaring. Selve Legen kendes maa-ske nok over Storsteparten af Landet, men Navnet Kaj er sik-kert ukendt mange Steder. Andre Navne er Munk, Kuk, Kok, Kau, Kaud: En Kegle, ogsaa kaldet Munken, Kauen, Kukken, Kokken, skal slaas omkuld derved, at man kaster efter den med en Klode, det vil sige et Brændestykke eller en Sten. Den, som har kastet Kloden, skal hente den igen uden at blive slaet af Keglereiseren. I Stedet for en Kegle bruger man i visse Egne en mindre Sten, der er anbragt ovenpaa en storre.

Andreffi var russisk Tenorsanger.

Bergmann, Jens Peter (1845—1917). Dimit. fra Jonstrup 1865. Skoleinspektør paa Frederiksberg. Hans Soster, Emilie Margrethe, blev gift med Joakim Larsens Broder Theodor. Hun dode 1876. Se iøvrigt under Theodor Larsen.

Buchwald, Johan Heinrich, var en Eventyrfigur. Han var født i Wien, men havde danske Forældre. 15 Aar gammel kom han til Kobenhavn, hvor han blev Fændrik (ø: Kompagniets yngste Officer). Derefter blev han Kontorist i Batavia. Senere engelsk Sokadet. Saa fransk Sokadet. Derpaa med Napoleons Hære i Østrig, Spanien, Portugal, Holland. Kom derfra til Corsica og flere andre Steder i Napoleons Tjeneste. Derpaa kom han atter til Danmark, hvor han fik forskellige Stillinger og omsider, 1828, ved Universitetet i Kiel blev Lektor i Fransk. Da Oprøret udbrod 1848, tog han Ophold i Kobenhavn, senere i Nykobing Sj. Fra 1854 oppebar han Pension som Lektor. Frugtbar og flersidig Forfatter snart paa det tyske Sprog og snart paa Fransk eller Dansk. Dod 1876.

Camilla ø: Laura C. Olivia Larsen, Datter af Joakim Larsens Farbroder Carl. (Se Nr. 4 under Jens Chr. Larsen.)

Carl. Onkel Carl (1819—1873) er Joakim Larsens Farbroder (Se Nr. 4 under Jens Chr. Larsen.)

Fr. Dahlerup (28. 5. 1830—21. 1. 1922). Cand. theol. 1854. Blev 1870 Præst. Senere Provst. Henrik Scharlings Bog »Ved Nytaarstid i Noddebo Præstegaard« udkom 1862, det Aar, da Joak. Larsen blev oplaget paa Jonstrup, og den 21. 10. 1863 blev Frederik Dahlerup Lærer samme Sted. Han holdt 25. 1. 1866 Bryllup med Emilie Lovisa Augusta van Wylich, der efter Traditionen var Model til ovennævnte Bogs Andrea Margrethe. Hendes Soster Charlotte var Modellen til Emmy.

Eilertsen, Chr. (1783—1879). Dim. fra Blaagaard 1805. Lærer i Veddinge ved Faareveile. Tog 1859 sin Afsked.

Hanne, Tante Hanne, ø: Johanne Cathrine Gottschalck (1822—1910), der den 23. Aug. 1850 blev gift med Snedkermester Jacob Larsen (1815—1886), som var Joakim Larsens Farbroder. (Se Nr. 2 under Jens Chr. Larsen.)

Henningsen, Emanuel (1844—1886). Dim. 1864. Lærer i Sæby paa Sjælland. Forfatter.

Henrichsen, Carl (1843—1927). Dim. 1863. Lærer i Magleby (Stevns). En af de mest kendte Personligheder indenfor Danmarks Lærerforening og Husflidssagen.

Holm, Joh. Frederik (1804—1874). Dim. 1824. Blev 1854 Forstelærer og Kirkesanger i Frederiksberg By.

Hornum, N. P. C. (1825—1914). Dimitteret 1846. Lærer og Organist i Nykøbing til 1881, da han blev Boghandler i samme By.

Jensen, Othilia. Se Othilia Wiggers.

Jorgensen, Hans Stefansen. Dim. 1865. Overintendant. Kendt for sine meget anvendte Skrivehefter.

Kirchhoff, C. F. Joakim Larsens Bedstefader. Se Elise Kirchhoff, Joak. L.s Moder.

Kirchhoff, Elise, Joakim Larsens Moder, (14. 5. 1808—15. 5. 1890) var af fremmed Herkomst: Martin Kirchhoff var Skoleholder i Riestädt i preussisk Sachsen. Hans Son Johann Andreas K. blev Stadsmusikant i Weissenfels og havde Datteren Johanna samt to Sønner Johann Gottfried og Johann Andreas. Sidstnævnte (27. 3. 1722—24. 2. 1799) blev Harpenist og var 1747 Koncertmester hos Hertugen af Sachsen-Weimar. Han udvandrede 1758 til Rusland og kom 1764 til Danmark, hvor han blev Kammermusikus og Medlem af Hofkapellet. 1780 var han i Sverige paa Reise og 1785 i England. Gift første Gang i Halle med Johanne Charlotte Richér, anden Gang i Frederiksberg Kirke (2. 12. 1772) med Else Margrethe Magdalene Gähler (1755—11. 5. 1801). Han havde 4 Born, af hvilke Christian Frederik var født i andet Ægteskab og blev Fader til Joakim Larsens Moder. Denne Chr. Fr. K. (10. 9. 1774—28. 11. 1856) blev Student 1795, var 1796—99 ansat i Generaltoldkammeret, 1799—1807 Privatlærer og blev 1807 Kordegn og Skolelærer i Nykøbing Sj. Fra dette Embede entledigedes han 1856 efter at hans Svigeren, Joakim Larsens Fader, havde bestyret Embedet siden 1838. Chr. Fr. K. var gift med Ellen Cathrine Bang, Datter af Klokkeren ved Nikolai Kirke i København.

Foruden Datteren Elise, Joakim Larsens Moder, havde han Sonnen Johan Nicolai Claudius K. (26. 6. 1811—21. 8. 1882), der blev Joakim Larsens Svigerfader. Se under Johan K.

Kirchhof, Elise, Joakim Larsens Hustru. Se Elise Larsen.

Kirchhoff, Johan Nicolai Claudius (1811—1882). Joak. Larsens Svigerfader. Saddelmager i Nykøbing Sj. Broder til Joakim Larsens Moder. Gift med Birthe Marie Clausen, der blev

adopteret af Konsumptionsinspektør, Kammerraad Sigfred Victor Sletting. (1746—1829).

Kroman, K. (1846—1925). Dimit. 1865. Professor ved Universitetet.

Larsen Astrid, Joakim Larsens ældste Datter. Født 30. Mai 1871 paa Frederiksberg i Smallegade Nr. 3. Dod 27. September 1927 i Veile. Gift 1898 med Aage Jensen Rudbeck, (dengang Kopist i Landsover- samt Hof- og Stadsretten i Kbhvn., samt Assistent i Kultusministeriet; 1904 Fuldmægtig. 1912 Herredsfoged i Norvang-Torrild Herreder, 1914 Civildommer i Veile). Om Søsteren se: Gerda Larsen.

Larsen, Elise Kirstine Adolfine, født Kirchhoff, Joakim Larsens Hustru (9. 4. 1843—3. 3. 1920). Datter af Joakim Larsens Morbroder, Saddelmager Johan Nicolai Claudius K. og Birthe Marie Clausen, der blev adopteret af Konsumptionsinspektør, Kammerraad Sigfred Victor Sletting.

Larsen, Gerda, Joakim Larsens yngste Datter. (Se iovrigt Astrid Larsen. Der var kun disse to Børn). Født 7. 9. 1874 i Pilealléens gamle Skolebygning, der 1911 gav Plads for Menighedshuset. Dod 10. 7. 1885 i Skolen paa Niels Ebbesens Vei.

Larsen, Jens Christian, hans Stamtræ og hans Brodre. Jacob Olsen var Gaardsidder i Abildøre, Egebjerg Sogn, Odsherred, og var gift med Karen Jensdatter. Ogsaa deres Son Ole Jacobsen (13. 10. 1749—28. 8. 1826) var Gaardsidder i Abildøre. Han var gift med Mette Hansdatter (1759—22. 4. 1794), og de havde Sonnen Lars Olsen (7. 11. 1784—4. 4. 1842)), Snedkermester i Nykobing Sjælland. Gift 26. 1. 1910 med Bodil Jensdatter fra Rorvig. (5. 1. 1788—2. 9. 1871) og de havde 4 Børn:

1. Marie Larsen (2. 5. 1810—17. 6. 1891), gift med Hattemager Morten Wiggers (3. 4. 1810—14. 1. 1860). Deres to Børn, Frits og Laurits, Fætttere til Joakim Larsen, nævnes i denne Bog.
2. Jens Christian Larsen (30. 5. 1812—12. 10. 1883) Snedkersvend. Elev paa Jonstrup. Dimitteret 1838. Lærer i Nykobing Sj. Gift 15. 4. 1840 med Elise Cathrine Christiane Kirchhoff (14. 5. 1808—15. 5. 1890). Børn: Theodor, Ferdinand, Joakim, Georg, Victor. (Se disse).
3. Jacob Larsen (19. 8. 1815—5. 4. 1886) Snedker i Nykobing Sj. Gift 23. 8. 1850 med Johanne Cathrine Gottschalck (5. 1. 1822—23. 8. 1910).

4. Carl Larsen (13. 5. 1819—30. 1. 1873) Kobmand i Nykøbing Sj., Snedker i Kbhvn. Boede i Dronningens Tværgade. Nævnes i denne Bog som Onkel Carl. Gift 7. 11. 1852 med Vilhelmine Dorthæa Olsen (12. 3. 1827—16. 1. 1887). Hun nævnes i denne Bog som Tante Mine sammen med sin Datter Camilla.

Larsen. Joakim, og hans Brodre.

1. *Theodor* (Laurits Frederik Th. L.). Født 23. Jan. 1841, død 12. Apr. 1904. Dimitteret 1861. Andenlærer i Sorby-magle. — 17. 10. 61 Fjerdelærer ved Realskolen i Koge. — 30. 6. 71 Lærer i Ørsted. — 17. 2. 81 Førstelærer i Taarbæk. Gift første Gang (22. 8. 1873) med Emilie Margrethe Bergmann, der døde 17. 9. 1876. Gift anden Gang (14. 10. 1881) med Cecilie Margrete Madsen, født 15. 8. 1854, der endnu lever i Kbhvn som Enke.
2. *Ferdinand* (Albert Villiam F. L.). Født 25. 3. 1843. Dod 11. 2. 1912. Lærte Kobmandshandel i Nykøbing Falster 1857—1869. Kobmand i Næstved 1869—97. Boede 1897—99 i Utterslev som Rentier, senere i Roskilde. Gift første Gang (25. 6. 1875) med Marie Sophie Margrethe Teisen, der døde 1896. Gift anden Gang (6. 5. 1899) med Lise Jensine Teisen, Søster til hans første Kone. (1852—1929).
3. *Joakim* (Elliot Kirchhoff J. L.). Dod 12. 3. 1920.
4. *Georg* (G. Oluf Valdemar L.). Født 20. 6. 1848. Dod 10. 8. 1917. Dimitt. fra Jonstrup 1868. Samme Aar Hjælpe­ lærer i Nykøbing Sj. — 16. 10. 1872 Lærer i Kirkerup. — 27. 12. 1876 i Glostrup. — 1. 1. 1883 Revisor ved de Ferslewske Dagblade. — 11. 2. 1892 tillige Lærer i Utterslev. — 1. 1. 1900 Kommunelærer i København. Tog sin Afsked som Lærer 1. 1. 1911. Gift (1. 11. 1873) med Anna Thorline Teisen (født 9. 2. 1851. Dod 1921). Søster til hans Broder Ferdinands Hustruer.
5. *Victor* (Carl V. Riddermann L.). Født 11. 12. 1851. Dod 25. 4. 1868 efter lang Tids Sygdom.

Lorentzen, L. C. (1809—1871). Født paa Jonstrup, hvor Faderen var Portner. Dim. fra Jonstrup 1829. Lærer i Braade til sin Dod).

Malling, J. V. (1846—1912). Dimitteret 1865. Kendt Præst (og Forfatter).

Mine. Tante Mine, se Nr. 4 under Jens Chr. Larsen.

Mortensen, Hans (1788—1859). Dimitteret 1809.

Mortensen, Ludvig. En ulykkelig Mand, hvis Fremtid syntes lovende, men efterhaanden blev meget mørk, da han stødte Alle fra sig. Han kaldte sig en Tidlang Ludvig Mortensen, senere snart H. Steen, snart Mortensen Steen og snart H. F. L. M. Steen. Han var filosofisk Candidat, og han fik — hvilket forresten var paa Trods af Skik og Brug — Lov til at holde filosofiske Forelæsninger i et Universitetsauditorium (Hedenskab o. s. v.) men holdt snart op dermed. Han hjalp Forfattere og Forlæggere med at udgive Lærebøger og udgav en Naturhistorie under Navnet E. S. Berggreen, en Fædrelandshistorie under Navnet V. Klaussen o. s. v. En væsentlig Del af Joakim Larsens danske Læsebog skyldes ham.

Mygind, Fr. (1845—1927). Dim. 1866. Præst.

Nielsen, Thorvald. (1839—1916). Dim. 1858. Lærer i Vridsløse-magle.

Nielsen, Zacharias. (1844—1922). Dim. 1863. Forfatter, Professor. *Noddebo Præstegaard.* Se Fr. Dahlerup.

Olsen, H. P. (1845—1886). Dim. 1865. Lærer i Lyndby ved Roskilde. Drukede paa en Seiltur d. 27. 8. 1886.

Petersen, Julius. (Dim. 1865). Blev Lærer i Tjæreby ved Skel-skor, senere i Skuldalov, hvor han afløste Faderen.

Rolsted, Emil (1848—1928). Dim. 1867. Forstander paa Bakke-huset (Aandssvageanstalten).

Rudbeck, Astrid. Se Astrid Larsen.

Smith, Fr. (1846—1918). Dim. 1866. Lærer i Himmelev ved Roskilde. Kendt bl. a. for sine Lærebøger i Dansk.

Wiggers, Benedicte Othilia Lagertha, født Jensen. Datter af Seminarieforsøger, Etatsraad Jensen. Født 4. 9. 1843. Gift 14. 10. 1868 med L. Wiggers. Lever endnu i April 1929 som Enke i København.

Wiggers, Frits (1839—1898). Broder til L. Wiggers. Snedker, men overtog efter Faderens Død dennes Hattemagerforretning i Nykøbing Sj.

Wiggers, Laurits (1844—1922). Dimitteret 1864. Son af Hattemager Morten W. og Marie Larsen, der var Søster til Joak. Larsens Fader.

FORSTANDER BREDSTRUPS SIDSTE DIMISSION

Af K. Frigast Hansen.

Pinselordag -- 18. Maj 1929 -- i straalende Solskin vandrede en Flok gamle Jonstruppere den kendte Vej fra Maaløv til Jonstrup.

Oppe paa Maaløv Bakke stod de stille. Der nede i Dalen laa Borgen solbeskinnet med Flaget til Tops, omkranset af den lysegrønne Skov og med Søndersoens blinkende Vand i Baggrunden. Et herligt Syn! En festlig Ramme om den særlige Begenighed, -- Forstander Bredstrups sidste Dimission.

Billedet skiftede. Nu Musiksalen, hver Plads var optaget. Fra Orgelet præluderedes, og saa lod den gamle Sang »Dagen gaar med raske Fjed« højlideligt og alvorsfuldt baaret frem af de mange Røster. Det var, som hvert Ord fik dobbelt Betydning.

Saa stod Forstanderen, som saa mange Gange for, paa Talerstolen, og saa talte han, saadan som vi var vant til, saadan at det gik os til Hjertet.*) I denne Stund folte vi, hans gamle Elever, hvor meget vi holdt af ham, og hvor stor Betydning han har haft for os. Det var smukt om end vemodigt. Efter Forstanderens Tale sang Elevkoret Rudolf Bruhns Sang:

Nu grønnes de Birke ved Sønderø Bred,
Det skinner med Sol gennem Bøge -- --

og derefter Afskedssangen: »Kanske for siste gangen«.

Og saa stod Prof. N. A. Larsen paa Talerstolen for at tolke den danske Folkeskoles og Ministeriets Tak for det aarelange, fortræffelige Arbejde, Forstanderen har udført:

*) Talen er aftrykt Side 50--55.

Vi forstaar godt, at det er vemodigt for Forstanderen at forlade Jonstrup. Det er ogsaa for os vemodigt, at han gor det. Men man skal ikke dvæle ved det, som er trist. Ethvert Tidsafsnit vil faa sit Livsindhold, ogsaa det, der nu er svundet hen, og vore Folelser munder ud i en dyb Tak og Anerkendelse for det Livsindhold, Forfatteren har givet det. Støttet til gode Medarbejdere — til hvilke jeg ogsaa regner hans Hustru — har han fort Jonstrup over fra dets lidt stive og kolde Tilværelse til et nyt og varmere Liv, karakteriseret ved en nojere Forbindelse mellem Lærere og Elever. Bredstrup var ikke blot Forstander, han var ogsaa Menneske. Ikke alene vi, men tillige hele den danske Folkeskole takker ham, thi fra Jonstrup har han udsendt en stor Lærerstab, der har sund Fornuft og sund Folelse, har Benene paa Jorden og Øjet vendt mod Himlen. Ogsaa Ministeriet takker ham. Han var gerne den forste, det tilkaldte, naar der skulde raadslaas om Seminariernes Undervisning, og man skylder ham Tak for den Sikkerhed og Klarhed, hvormed han altid udtalte sine Meninger. Jeg vil udtale det Ønske, at den samme Aand, der herskede i hans Tid, fremdeles maa herske over Seminariet.

Seminarielærer Steensen bragte derefter en speciel Tak fra Seminariets egne Lærere for mangeaarigt Samarbejde, hvorefter Forstanderen takkede for den venlige Dom, man havde fældet over hans Gerning. Denne Dom, sagde han, er altfor venlig og altfor anerkendende. Og saa lod »Dejlig er Jorden«.

Billedet skiftede igen. Gymnastiksalen var pyntet med lysegrønt Bogelov og Flag. Gamle og Unge flokkedes, da Klokkeren kaldte til Samling igen i Salen. Alvor og Skæmt vekslede. Inspektør Gehl frembar gamle Elevers Hyldest og Tak*) til Forstanderen. Elevorkestret spillede, og først henad Midnat skiltes de mange, der netop paa denne Dag trængte til at være sammen med Forstanderen.

*) Findes som selvstændigt Indlæg Side 48—49.

GAMLE ELEVERS TAK TIL FORSTANDER BREDSTRUP

Tale holdt af Skoleinspektør *Ernst Gehl* ved Forstanderens sidste Dimission.

I en lille Fortælling »La dernière Classe« skildrer Alphonse Daudet smukt og stemningsfuldt en gammel Skolemesters sidste Time. Noget af den samme Følelse og Stemning, som her mærkes, har sikkert besjælet mange af os gamle Jonstruppere, som i Dag er stævnet til »Borgen« for endnu en Gang at sætte os paa Bænkene og lytte til vor gamle Skolemesters Rost.

Naar vi har siddet her mellem Borgens unge Sonneskare, da har Minderne fra hver en Krog hvisket til os om vor glade Ungdomstid, og en Tak er steget fra vore Hjerter op til vor gamle Skolemester, medens vi lyttede til hans Ord.

Hvor kendte vi disse Toner igen, Toner, der ramte Strengene i vore Sjæle, saa disse gav Genlyd om en svunden Tid og fik os til at mindes Timerne paa Klassen, de Timer, i hvilke vi blev varme i vore Hjerter, naar Forstanderen talte om vor Gernings Betydning, men ogsaa om dens Ansvar, at vi maatte have det rette Lærersind.

Nu er vi mødt til den sidste Time for at sige vor gamle Forstander Tak for de Værdier, vi har modtaget, og for hvad vor Jonstruptid har betydet for os i vor Gerning, for hvad han har saaret i Jonstrups Planteskole.

Vi skulde dog ikke være ægte Jonstruppere, om vi nøjedes med at bringe en Tak for dette; men som Sonner af »den gamle Borg« siger vi ogsaa en Tak, fordi Forstander Bredstrup stod som Værn om Jonstrups Minder, de Minder, der ej maa do.

Er end mangt og meget forandret i Tidernes Lob, saa har Forstander Bredstrup forstaaet at bevare Kontinuiteten mellem Fortid og Nutid, saaledes at Jonstrupaanden stadig er den samme, og Jonstrupaanden er den Aand, som foler, at det. at være Jonstrupper, forpligter. Saaledes har jeg følt det, og saaledes folte min Fader det under Forstander Driebeins Ledelse og min Bedstefader i Etatsraad Jensens Jonstrup. For dette vil ikke blot vi, Forstander Bredstrups Elever, men ogsaa mange ældre Jonstrupper siges Tak. Tak, fordi Forstanderen i over en Menneskealder stod som Hovding paa »Borgen« og værnede om Jonstrupaanden.

Vi forstaaer, at der over denne sidste Time er et Skær af Vemod, denne Blanding af Lyst- og Ulystfølelse, og vi forstaaer, at det maa være svært at tage Afsked med sin Manddomsgerning, men vi forstaaer ogsaa, at det maa være dejligt at staa saaledes som Tilfældet er med vor gamle Skolemester, omgivet af en Skare af gamle Elever, fra hvis Hjerter der lyder Dem en dybtfølt Tak i Mode. Fra Skagen til Gjedser, fra Vesterhavets brusede Vande til Klippeoen mod Øst vil Deres Elever sende Dem en kærlig Tanke og Tak for, hvad De betød for os. I denne Tak ser jeg Bevis for, at Deres Gerning har baaret Frugt, at De har fyldt Deres Plads og Deres Liv faaet Indhold gennem den Indsats, De har ydet i dansk Seminarievirksomhed.

Som hin gamle Skolemester hos Daudet, da Timens Slutning nærmede sig, tog Kridtet og skrev paa Skoletavlen »Vive la France«, saaledes kunde jeg ogsaa tænke mig, at vor gamle Skolemester paa Jonstrups Tavle vilde skrive: »Leve Jonstrup!« Stig Bredstrups Navn er uloseligt knyttet til Jonstrup. Et Afsnit af Jonstrups Historie er nu sluttet, det Afsnit, der har til Overskrift: »Stig Bredstrups Jonstrup« — og for dette Afsnit bringer vi Forstander Bredstrup vor varmeste Tak.

En Tak for, hvad Forstanderen gennem sin Personlighed og sin Gerning betød for os, hans Elever, men ogsaa en Tak for, hvad Forstanderen gennem os kom til at betyde for dansk Skoleungdom.

MIN SIDSTE DIMISSIONSTALE

18 - 5 - 1929

Af *Stig Bredstrup*.

»Lykkeligst at hvile paa er fuldendte Gerning«.

Saaledes sang vi nu, og saaledes er der blevet sunget i mange Aar, hvergang vi havde Dimission. Og det er jo rigtigt. Kan vi en Aften, naar Dagens Arbejde er forbi, med Sandhed sige, at intet blev glemt og intet udsat, det blev gjort altsammen, det, som skulde gores, og vi blev helt færdige, da giver dette en Ro og Fred i Sindet, som gør Hvilen sod.

Men jeg tror, at disse Aftener er sjældne. Ofte var det nok saaledes, at vi havde glemt noget eller udsat noget, som vi godt kunde have faaet med; men det var nemmere at udsætte det. Det er, som det hedder et Sted hos Shakespeare:

»I Morgen og i Morgen og i Morgen,
det lister sig saa smaat fra Dag til Dag
indtil det sidste Blad i Livets Bog«.

Og saa bliver der jo ikke Tale om at hvile paa fuldendt Gerning.

Det kan være, at man havde faaet eller selv taget sig en Opgave, som man ikke kunde løse, fordi den oversteg ens Kræfter. Det kan ogsaa være, at man kunde have gjort sin Gerning, hvis man blot havde samlet alle sine Kræfter om den. Men det var netop det, man ikke gjorde. Sindet var delt, og der var saa meget andet, der lagde Beslag paa Interesserne. Et Menneske bor ganske vist have mere end een Interesse. Lad os tænke os en Lærer — ved en Lejlighed som denne ligger det jo nær at

tage dette Eksempel — som ikke har Sans for noget som helst andet end sine Skolefag og sin Undervisning, saa kan han naturligtvis godt være en dygtig Underviser, men han bliver et afstumpet Menneske og derfor en kedelig Lærer. Vistnok maa intet menneskeligt være fremmed for et Menneske. Men der maa være et Brændpunkt, hvori alt samler sig. Men et saadant Brændpunkt findes ofte slet ikke. Man spreder sig over de mange Ting; der er saa meget, der skal gores, og endnu mere, der ikke maa forsummes.

Derfor bliver de Aftener saa sjældne, da man kan hvile paa en fuldendt Gerning.

Og selv om et Menneske virkelig fik sit Dagværk gjort til Ende, var maaske dog det allervigtigste tilbage. Foruden sin Livsgerning har ethvert Menneske et andet Arbejde at gore, Arbejdet paa sin Sjæl, at den kan blive bedre, mere taalmodig, mere from og gudhengiven, mere ydmyg. Om dette Arbejde skriver Apostelen, at det skal udfores med Frygt og Bæven. Men mange skænker det aldrig en Tanke, og mange tænker kun paa det i Ny og Næ og tænker saa, at det kan man altid tage op, naar det gælder.

»I Morgen og i Morgen og i Morgen,
det lister sig saa smaat fra Dag til Dag
indtil det sidste Blad i Livets Bog«.

Se, naar vi regner ogsaa med dette Arbejde, bliver nok hine sjældne Aftener endnu mere sjældne.

For 19 Aar siden dimitterede jeg en ung Mand, som hed Julius Peter Ekberg. Det var et meget ejendommeligt Menneske. Han var uhyre svag af Helbred, men havde ikke desto mindre et sprudlende Lune, var fuld af Liv og Lystighed og Kobenhavnerhumor. Rudolf Bruhn har givet et Billede af ham i »Jonstruppere« og i »De Seks«. Men Julius Ekberg havde med al sin Munterhed alligevel et alvorligt Sind. Han dode faa Aar efter, at han var kommet herfra. Og da han laa paa sit Dodsleje, ordnede han med kærlig Omtanke mange Ting og bad sin Moder sørge for, at hans nærmeste Jonstrup-Venner kunde faa synlige Minder om ham. Paa Jonstrup havde han levelt sin

lykkeligste Tid. I sine Drengaar havde han været saa svag, at han i hvert Fald til Tider maatte kores til og fra Skole. Nu var han dog blevet raskere; paa Jonstrup havde han fundet gode Venner, og blandt sine Kammerater havde han opnaaet Anseelse ved sin lyse Forstand og sit muntre Vid. Han havde, saa vidt jeg forstod det, faaet Tro paa, at Livet havde noget i Gem ogsaa til ham, at han, den Stakkelt, som han havde været, dog trods sin Skrobelighed kunde faa en Gerning at udrette til Gavn og Glæde ogsaa for sine gode Forældre, hvis eneste Barn han var. Men nu forstod han, at der var intet Haab. Og saa ønskede han, at der skulde staa paa hans Gravsten: »Han fik kun begyndt«. Denne Indskrift fortæller om en tung Lod: en ung Mands haabefulde Drom og vemodige Resignation. »Han fik kun begyndt«. Det er noget andet end »Lykkeligst at hvile paa er fuldendte Gerning«. Men der gives mange, som, hvor gamle de end bliver, ikke naar videre end til at faa begyndt, og mange, som aldrig faar begyndt.

Og nu, mine Dimittender, skal De i bogstavelig Forstand til at begynde. Gid De maa faa godt begyndt; thi det er jo halvt fuldendt.

Saa rejser det Spørgsmaal sig da, om De her har faaet noget at begynde med, og at fortsætte med, saa at De med Grund kan være Jonstrup taknemmelige i Deres Fremtid. Har De det? Jeg tror jo nok, at De i mer end een Henseende har modtaget noget, som uvilkaarligt har sat sit Præg, og som De i Deres senere Liv ofte vil komme tilbage til i taknemmelig Ihukommelse. De har levet her paa et historisk Sted. Igennem Jonstrup er der i 120 Aar gaaet en Slægternes Gang af Lærerungdom. De er blevet et Led af disse Slægter. Det er nok muligt, at De ikke for har tænkt videre over dette; men de gamle Overleveringer har alligevel — hvad enten De nu ved det eller ej — haft noget at sige for Dem; det vil De komme til at forstaa herefter, naar Deres Vej krydses af andre gamle Jonstrupere.

De har levet her paa et skont Sted. Jeg tænker, det slog Dem, allerede da De forste Gang oppe fra Bakken saa ned over Jonstrup, den gamle Borg med Sonderso og Skoven som Baggrund, at her var smukt.

Og muntert Kammeratliv, hyggeligt Samvær med jævnaldrende og ligesindede horer vel fremfor noget til det, som har været af Betydning og vil mindes, til De bliver gamle.

Men De kom jo ikke hertil for først og fremmest at leve et muntert Kammeratliv paa et historisk Sted i en smuk Egn. Har selve Uddannelsen givet Dem noget at begynde med, og vil De senere i Livet kunne faa Nytte og Gavn af den? Har De faaet noget af os, Deres Lærere? Det er Spørgsmaalet. Naturligvis har De gennem Lærernes Undervisning faaet Kundskaber og Færdigheder, som De har Brug for i Skolen. Men har De faaet mere end dette? Har De faaet Lyst til at gaa videre? Og har vi ved at undervise Dem og færdes med Dem kunnet give Dem virkelige Værdier for Deres Gerning som Lærere og Deres Liv som Mennesker? Jeg ved det ikke, og De ved det maaske ikke selv nu. Det horer til de Ting, som Fremtiden vil aabenbare. Det kan godt være — jeg vil jo haabe det —, at De, naar Aar er gaaet, opdager, at De har faaet mere end et Eksamensbevis ud af vor Undervisning.

Jeg vil haabe, at De gaar til Deres Gerning med et frisk Mod og et frejdigt Sind. Men der kan og vil ogsaa sikkert mode Dem meget, som nedslaar Modet, og det vil formodentlig ikke gaa Dem anderledes end andre Lærere, at De lidt bliver grebet af Modloshed, fordi Værket ikke lykkes eller paaskønnes, som De synes det burde. Vanskeligheder af mangehaande Art vil indfinde sig, og De vil ikke være længe om at opdage, at det er betydelig lettere at være Lærerelev end at være Lærer. Ogsaa De vil erfare, at de Aftener er sjældne, da man kan hvile paa fuldendt Gerning.

Og saa vilde jeg nu gerne til Afsked give Dem nogle Raad med paa Vejen — ikke mange, man kan jo nemlig let komme til at give for mange Raad, og saa glemmes de. Jeg vil nøjes med to Raad, som er nemme at huske.

Naar der kommer noget i Vejen, enten det nu gaar træt med Undervisningen, eller Bornene ikke er, som de skulde være, og Forældrene heller ikke er, som de skulde være, og naar De moder Modstand og Uvilje, søg da altid først Fejlen hos Dem selv. Det raader jeg Dem til, for det første fordi man

her aldrig behøver at søge forgæves. Den, som søger, han skal nok finde, og for at rette sine Fejl maa man først have fundet dem. Og for det andet: dersom man ikke kan se Fejl hos sig selv, da bliver man bitter over Modstanden, og naar Mismodet bliver til Bitterhed, da faar man nu slet ikke sin Gerning fuldendt.

Det var mit første Raad. Søg Fejl hos Dem selv. Men saa vil jeg ogsaa give Dem et andet.

Da jeg i sin Tid skulde hertil, sagde min Fader til mig: »Husk, at du altid kommer længst med det gode!« Det var det eneste Raad, han gav mig; derfor husker jeg det. Jeg vil nu ikke paastaa, at jeg altid har fulgt Faders Raad; men somme-tider har jeg gjort det, og saa har jeg aldrig fortrudt det. Og nu er det da mit andet Raad til Dem: »Husk, at De altid kommer længst med det gode!« Nu kan en Lærer naturligvis ingenlunde altid tage det med det gode; til Tider maa der gribes ind med en fast Haand, og han bliver vred. Naar det sker, skynd Dem saa at blive god igen. Den, der gemmer paa sin Vrede og aldrig kan glemme, han er ikke god til at færdes blandt Born. En Lærer maa være meget rund til at forlade. At forlade, at tilgive, det er ikke det samme som ikke at ønske ondt over den, som har forset sig, det er ikke det samme som ikke at gaa og tænke paa Forseelsen; men det er at kunne se saaledes paa den, man tilgiver, som om der aldrig havde været noget i Vejen. Saaledes forestiller vi os jo, det er, naar Gud tilgiver en Synder, og saaledes beder vi om, at han vil tilgive os. Nogle Mennesker fik som en Vuggегave det lykkelige Sind at have let ved at tilgive, andre har meget svært derved. Men det bedste Middel til at komme efter det, ogsaa for en Lærer i hans Forhold til Børnene, det er Bevidstheden om, at man selv har Tilgivelse behov.

Mine kære Dimittender! Nu er Deres Læretid her omme. I Dag gaar De over i de forhenværende Jonstrupperes Række. Om kort Tid er der en gammel Jonstrupper, som gør Dem Folge.

Jeg tør ikke sige, at jeg kan hvile paa en fuldendt Gerning. Ak, nej, Gud bedre det! Men jeg kan sige, at jeg har haft min

Gerning kær. Og hvad en af mine gamle Forgængere, Jens Jensen, sagde i sin første Dimissionstale, i Aar nojagtigt for 90 Aar siden, det tør jeg gentage i min sidste Dimissionstale: »I Kærlighed til vort Seminarium viger jeg ikke lettelig for nogen.« Jeg elsker dette Sted og denne Egn. Intet Sted har Vaarens Ynde saaledes tilsmilet mig som her, naar Bøgen sprang ud i Jonstrup Vang; intet Sted har de lyse Nætters Poesi saaledes grebet mit Sind som her, naar Mosekonen bryggede i Jonstrups Dal; intet Sted har Efteraarets gyldne Farver saaledes talt til mig som her, naar Hostsolen skinnede paa Jonstrups høje Træer, og jeg horte det hviske gennem Lovet om Jonstrups gamle Dage.

Mange, mange Aar er hengaaet, siden min Hustru og jeg flyttede herind med vor lille Datter. Her har vi levet over Halvdelen af vort Liv; her har vi haft vore lykkeligste Dage; her har vi ogsaa gennemlevet vort Livs smerteligste Timer. Her har vi toppet, og her har vi dalet. Det bliver tungt for os at rejse herfra; det bliver det ogsaa for vore Borneborn, hvis hele Verden Jonstrup er. Men nu er jeg altsaa ved Afslutningen af mit Livsværk. Da vil jeg tænke paa, at hvor lidt jeg end til Gavns har fuldbragt, har jeg dog ofte selv følt Glæde ved mit Arbejde. Jeg har tidt haft Glæde derovre i Lærestuerne, ogsaa her paa min Talerstol, hvor jeg nu staar for sidste Gang. Med dyb Taknemmelighed vil jeg mindes Samarbejdet med gode Medlærere, baade de nuværende og dem, som ikke er her mere. Og saa de unge, som jeg har elsket at færdes iblandt! Den Slægternes Gang, jeg i 34 Aar har set gaa herigennem, vil jeg tænke paa, saa længe jeg lever, fra de første til de sidste.

ARNE MØLLER

Skont jeg ikke horer til Jonstrup-Samfundet og altsaa ikke ellers har nogen Adkomst til at skrive i dets Aarvog, tager jeg dog med Glæde mod Indbydelsen til i dette særlige Tilfælde at optræde som Gæst.

Det er en Begivenhed, at Jonstrups mangeaarige Forstander nu snart forlader sin gamle Borg, hvor han saa længe har dirigeret det jonstrupske Fest-Hurra, været en levende Tolk for dette Samfunds Tanker, Liv og Stemninger, men dog først og fremmest været en Forstander og Lærer, der til Hverdag og Fest har givet noget af sit eget levende Sind og sin temperamentsfulde Personlighed. Og jeg tænker mig, at adskillige af Jonstrup-Samfundets Medlemmer, der kender ham fra »Borgens« Hverdage og Feststunder, nu, maaske med en vis Spænding, spoger: »Ja, hvad saa — hvorledes vil nu hans Efterfølger falde ind i den jonstrupske Ramme og fortsætte gode Traditioner?«

Paa disse eller lignende Sporgsmaal vil jeg gerne yde mit personlige Bidrag til et Svar, der grunder sig paa adskillige Aars Bekendtskab og seks Aars godt Samarbejde.

En ren ydre Præsentation af Dr. phil. Arne Møllers Kvalifikationer turde være nogenlunde overflodig. Naar man som han har været Lærer ved én Latin- og Realskole, Lærer ved tre danske Folkehojskoler (Testrup, Ry og Vejlby) og tillige Forstander ved to af disse, været Seminarielærer ved Silkeborg Seminarium i 6 Aar og nu vel paa sjette Aar er Censor ved Lærereksamen og tillige som Sognepræst, først i Linaa ved Silkeborg, senere i Kolstrup ved Kerteminde, har været Skolekommissionsformand og Tilsynsmand ved Folkeskoler og endelig i de yngre Aar som Universitetsstipendiat har studeret ved Universiteter i Marburg, Berlin og Paris og i senere Aar som Dr. phil. i Islandsk Salmedigtning har givet Beviser paa videnskabelig Evne til at undersøge og bearbejde et vanskeligt tilgængeligt Stof — saa maa han dog vist, selv for en meget

Arne Møller.
Født 20.9.1876. Forstander paa Jonstrup d. 1.8.1929.

kritisk Lærerstands-Samvittighed, have sine Papirer i saa god Orden, at der ikke i saa Henseende kan forekastes ham noget.

Til alt dette skal jeg kun tilføje, at det ikke blot er hans Kærlighed til det danske Sonderjylland og til Island, der har givet sig Udtryk i hans Liv og Virke; men at han tillige er en i nordisk Litteratur kyndig Mand, ikke blot en Kender, men ogsaa en Mand med Evner til baade skriftlig og mundtlig at kunne føre andre ind i Digtningens Egne. Det Seminarium, der helt eller delvist skulde have ham som Lærer i nordisk Digtning eller Historie, vilde ikke faa Grund til at klage.

Men selvfølgelig har jeg mest personligt Indtryk af hans Lærergerning ved Silkeborg Seminarium og fra det Kendskab, jeg gennem 6 Aars Samarbejde har faaet til hans Karakter.

Han overtog Religionsundervisningen her, da den nu afdøde Vartovpræst og Censor ved Lærereksamen Hemming Carstensen var rejst herfra efter at have undervist her i 17 Aar. Uden at gaa nogen anden dansk Seminarielærer for nær tør jeg nok sige, at Carstensens Undervisning var noget for sig. Hans Timer blev dem, der prægede mest og virkede længst hos hans Elever. Det var altsaa ikke nogen let Arv at løfte at gaa ind i hans Gerning, og det laa langt fra Arne Møller at forsøge en ydre Efterligning; men han mødte med en dyb Forstaaelse af Carstensens Ejendommelighed og hans Undervisnings Værdi, og det lykkedes ham, saa at sige fra Begyndelsen, at skabe sin egen Form, og det saaledes, at hans Undervisning blev en lykkelig og god Fortsættelse i samme Aand. I een Retning var han helt Carstensens Ligemand: den nojagtige Præcision, at være paa Pletten til Timens Begyndelse. Som Carstensen i 17 Aar, Sommer og Vinter, i godt og ondt Vejr, kom korende sin Mil fra Sejling Præstegaard til Silkeborg, altid præcis Kl. 8 Morgen, saaledes kom Arne Møller ridende paa et væligt Dyr eller en mere adstadig Cykle sine 5 Fjerdingsvej ude fra Linaa, altid præcis paa Pletten til Timers Begyndelse.

Baade i Væsen og Udseende, i aandelig Evne og Karakter bærer Arne Møller Præg af gammel Kultur- og Slægtsarv, gennemlyst af skarp Intelligens, hurtigt Opfattelsesevne og klar

Tanke, et spillende Vid og en udpræget musikalsk Evne. Jeg kunde fristes til at sige, at der er noget Heiberg-Welhavensk over ham, en Evne til hurtigt at gribe en Situation, at se det komiske i alt uægte Væsen og at give sin Tanke et klart Udtryk, undertiden med en Tilsætning af Sarkasme. Men dette Intelligenspræg er hos ham forenet med et redeligt og for al Skonhed og Ægthed opladt Sind, en stor Menneskekærlighed og Evne til at bringe Ofre for Mennesker. Jeg har mange Eksempler paa, hvorledes han »uden at lade den venstre Haand vide, hvad den højre gør« har kunnet bringe Ofre baade for Mennesker ude i sine Sogne og for Elever paa Seminariet. Har hans Vid og Salt maaske undertiden kunnet gøre en eller anden Elev lidt ængstelig eller halvved, naar denne har troet sig ramt, saa har hans gode, aabne Sind og rige Menneskelighed altid kunnet virke til, at man snart lærte baade at kende ham og at holde af ham som en Personlighed med et frisk Væld af Godhed. Hans Vid er af den gode Art, fordi det til Undergrund har et redeligt og varmt folende Sind.

Arne Møller er vant til baade at arbejde og at koncentrere sit Arbejde, og han kræver ogsaa Arbejde af sine Elever. I den Retning skal man næppe vente Blodsodenhed af ham, eller at han tager alt for lige godt. Og saa vil jeg tilføje: Man skal ikke frygte for, at man skal kede sig i hans Timer. Hans Intelligens og Klarhed evner at løfte ogsaa Hverdagens Arbejde op over det trivielle. Og hvem kan mon som han give en festlig Stund et festligt Udtryk! Han er, synes det mig, noget nær den bedste Improvisator ved en festlig Lejlighed, jeg har hørt.

Lad mig da ønske Arne Møller og Jonstrup til Lykke med hinanden og til et langt Samliv i Arbejde og Fest, til en god Fortsættelse af Tonen og Aanden fra Forstander Bredstrups Dage. Han vil — det ved jeg — medbringe ikke blot den gode Vilje, men ogsaa Viden. Aand og et Sind, der vil omfatte baade Forhold og Mennesker med varm Sympati og ægte menneskelig Sans.

P. J. M. Vinther.

Silkeborg Seminarium i April 1920.

REGNSKAB

	Indtægt.	Udgift.
	Kr. Ø.	Kr. Ø.
$\frac{1}{1}$ 1928— $\frac{31}{12}$ 1928.		
Kassebeholdning pr. $\frac{31}{12}$ 1927.....	494 61	
Kontingenter	592 00	
Salg af Jonstrupbogen	332 20	
Portogodtgørelse.....	21 70	
Restancer.....	6 00	
Renter.....	12 42	
Gratiale til Postbud.....		4 00
Porto.....		95 05
Girokort og Girogebyr.....		10 74
Duplikering.....		5 75
Papir og Konvolutter		26 39
Medhjælp ved Udsendelse af Jonstrupbogen 1928..		35 00
Bestyrelsesmøde, Telefonsamtaler		16 50
Clichéer og Billeder til Aarbogen 1928.....		100 00
Trykning og Heftning af Aarvog 1928.....		598 00
Tilskud til Stævnet 1928		46 92
Kassebeholdning pr. $\frac{31}{12}$ 1928.....		520 58
	<hr/>	<hr/>
	1458 93	1458 93

K. Frigast Hansen.

Undertegnede Revisorer har gennemgaaet ovenstaaende Regnskab med Bilag og fundet det rigtigt. Kassebeholdning forevist.

Søsum og Siersted Skoler i Marts 1929.

M. Pedersen.

S. M. Vaaben.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Forstander *Slig Bredstrup*, R. Dbm., Farum, Formand. Ene-lærer *Jul. Christensen*, Skenkelso, Ølstykke. Forstætter *J. Hege-lund*, Ulstrup, Gorlev. Seminarieelev *Dan Schou*, Jonstrup, Ballerup. Kommune lærer *K. Frigast Hansen*, Njalsgade 67, Kbhvn. S.

Sidstnævnte er Kasserer og modtager Indmeldelser.

Trykfejl.

Side 5, Lin. 3: Optegnelse. Læs: Optegnelser.

Side 24, Lin. 20: Pilialleen. Læs: Pilealleen.

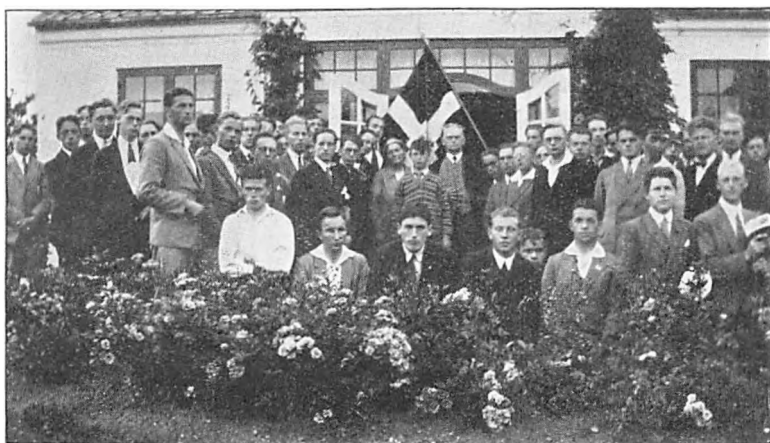
Side 47, Lin. 6: Forfatteren. Læs: Forstanderen.

JONSTRUPBOGEN

8DE BIND

1930

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

Elever fra Jonstrup i Besøg hos Forstander Bredstrup i Farum 1929.

K Ø B E N H A V N

JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG - NJALSGADE 67

1930

*Jonstrupbogens 8de Bind udkommer altfor sent.
Den væsentligste Aarsag er, at Redaktøren har
været syg i længere Tid.*

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Joakim Larsens Livserindringer. Overlærertiden..	5
Joakim Larsen: Om frivillig Heldagsundervisning	16
Et Fragment af Disciplinens Historie	21
<i>Arne Møller</i> : Tale ved Aabningsmødet 1929	24
<i>Arne Møller</i> : Ved Dimissionen 1930	32
<i>A. Munch</i> : Fru Henriette Bredstrup	38
Regnskab	42
Jonstrupsamfundets Bestyrelse	42

JOAKIM LARSENS LIVSERINDRINGER

Overlærertiden.

(NB.: Overlærer var, hvad man nu i Frederiksberg kalder Skoleinspektør.)

(1874—1885.)

DA Borregaard sidst i September 1874 blev kaldet til det nyoprettede Klokkerembede ved Frederiksberg Kirke, blev jeg fra 1ste Oktober Viceinspektør ved Skolen i Falkonéralléen. Titelen Viceinspektør forandredes imidlertid den 1ste April 1875 til Overlærer. Fjord var Inspektør, men han lod Overlærerne have adskillig Frihed og Bevægelse i det daglige Arbejde.

Vi skulde efter min Udnævnelse have Embedsbolig paa Skolen, og Lejligheden blev gjort i Stand, inden vi — i Oktober — flyttede ind. Vi købte nogle nye Møbler for den Ekstraandtægt, jeg havde haft ved Konstitutionen i Holms Embede. Jeg drev det i det Aar op til den efter vore daværende Forhold kolossale Indtægt af 3000 Kroner, og ved Jens Bergmanns Hjælp fik vi noget ganske hyggeligt ud af Lejligheden. En smuk Beliggenhed havde den. Der var landlige Omgivelser, idet Monrads Vænge omgav Skolen, og Genboer var der ingen af. Man kunde over Villakvarteret se helt ind til København.

Børnene trivedes begge. De havde dog Kighoste i Sommerferien 1875, saa vi maatte blive hjemme og holde Ferie i Forhaven, og om Julen samme Aar fik Astrid Skarlagensfeber. Gerda gik fri, skønt Afsondringen ikke helt kunde gennemføres; hun listede sig endog til at vaske sig med Søsterens Svamp.

Elises Helbred vedblev at være skrøbeligt, selv efter at vi 1875 havde taget Dr. med. Ed. Jacoby til Huslæge. Vi havde

valgt ham, fordi han dengang assisterede Howitz og særlig lagde sig efter Kvindesygdomme. Megen Selskabelighed havde vi naturligvis under disse Forhold ikke. Sygdommen trykkede Humøret og kostede en Del Penge. I Teatret kom vi kun, naar vi fik Besøg fra Landet. Vi hørte nogle Gange Mantzius læse op, dels i Foreninger og dels paa Universitetet. (Holberg, Bell-

Joakim Larsen.

mann, Shakespeare, Mark Twain og desuden Mrs. Caudles Gardinprædikener). Vor Omgangskreds bestod foruden af Lærerne af Carl Bergmann, Vinhandler O. Nielsen, Krolls, Holms og Skoleinspektør Vilhelm Petersen i Sundbyvester, Billedhugger Axel Pacht og Emil Rolsted, der i September 1875 var bleven Lærer ved Opfostringshuset i S. G. Møllers Sted. Desuden omgikkes vi Etatsraad Jensens og senere Otto Jensen, der 1874 var bleven Forstander for Opfostringshuset (dengang i Store Kongensgade) til stor For-

undring for Almenheden, der havde ventet, at S. G. Møller skulde have Embedet. Endelig maa nævnes H. F. L. M. Steen (Ludvig Mortensen), som dengang var ideelt anlagt, kom hos Biskop Martensen og Professor Rasmus Nielsen og beskyttedes af Kultusministrene Worsaae og Fischer, saa at han, trods Modstand fra Konsistoriums Side, da han ikke havde Doktorgraden, fik Tilladelse til at holde Forelæsninger ved Universitetet, (»Den gamle og den nye Tro«, — »Hedenskabets Aand«, — »Sjælens Udødelighed«), hvor han samlede sig et ganske talrigt Publikum.

Naar vi gik i Kirke, hørte vi først og fremmest de frede-

riksbergske Præster, af hvilke jeg kom i nærmere Forhold til Vilh. Sørensen, den senere Missionshistoriker. Han forlod Frederiksberg 1876. Iøvrigt hørte vi især de københavnske Præster Stein og Fog.

De stærke aandelige og sociale Brydninger, som kom op i Begyndelsen af Halvfjerdserne, fandt ogsaa Vej til vort Hjem og affødte adskillige livlige Drøftelser med Venner og Bekendte. Der var først Arbejderbevægelsen fra 1870, som førte mig til Deltagelse i adskillige Møder, især da jeg havde personligt Kendskab til Poul Geleff, — saa det Brandesianske Røre, som jeg fulgte gennem »Hovedstrømningerne« og Polemikken i Blade og Pjecer, dernæst den politiske Bevægelse siden «Det forenede Venstre»s Dannelse, der bragte mig til at holde et Venstreblad, nemlig »Morgenbladet«, ved Siden af Ferslews,*) og endelig Ordskiftet om »Statsskole« og Friskole.

Jeg søgte at faa mere Orden ind i Administrationsforholdene ved Skolen. end jeg forefandt ved min Tiltrædelse, og tillige at paavirke Lærerne, baade hvad deres Arbejde angik og ved at faa indført en bedre, mere kollegial Tone. I dette Øjemed fik jeg smaa maanedlige Sammenkomster i Stand, ved hvilke Lærerne ved et Glas Sømmenshudspunsch drøftede Skole- og andre os nærliggende Spørgsmaal. Tillige gav jeg ved Eksamen Frokost til hele Personalet.

Juleaften 1876 holdt vi den første Skolebespisning, idet Lærerne efter min Opfordring havde indsamlet Bidrag dertil, saa vi kunde beværte Børnene paa Skolen. Vi vedblev med Bespisningen i Januar Kvartal de to følgende Aar (Maden leveredes af Fru Hansen i »Billigheden« i Allégade) og af denne Begyndelse udviklede sig den senere faste Skolebespisning, idet der — efter at Lærerne havde holdt Bespisningen gaaende i 2 Vintre — dannede sig en særlig Komité for denne Sag.

Jeg vedblev at være Fjords Medhjælper og lærte adskilligt derved. Dog maatte jeg fra Sommeren 1875 opgive det ministerielle Arbejde hos ham, da jeg skrantede og efter Lægens Raad maatte tage en Ekstraferie i Juni Maaned. Jeg tilbragte den hos mine Brødre i Næstved og Ørsted, og var derpaa

*) I en senere Periode »Dannebrog«, »København« og til sidst »Hovedstaden«.

sammen med Elise og Astrid i Nykøbing til Ferdinands Bryllup.

I Februar 1877 skete det uventede, at et nyoprettet Overlærerembede her ved Skolevæsenet ikke blev besat med Lærer A. Hammershøj fra Frederiksberg, der var indstillet som Nr. 1, og af Fjord var udset til Pladsen. Denne blev givet til cand. theol. Fred. Dorph ved, hvad der sagdes, hans Tantes, Gehejmeraadinde Halls, Medvirkning. Dorph havde aldrig været Lærer ved nogen Folkeskole. Denne Udnævnelse gav ikke blot Anledning til, at Pastor Ewaldsen i Kommunalbestyrelsen og Docent Fjord i Aviserne tog stærkt til Orde mod Skoledirektionen (og fik Svar igen af Provst Schousboe og Stiftamtmand Bille Brahe), men det forstyrrede ogsaa Fjords Planer med Hensyn til den Heldagsundervisning, der skulde paabegyndes i den nye Skolebygning paa Niels Ebbesens Vej, og som naturligvis maatte ledes af en Mand, der var mere fortrolig med Skoleforhold i Almindelighed og de frederiksbergske i Særdeleshed end denne fremmede teologiske Kandidat var. Han havde en Tidlang drevet Skovbrug i Sverrig sammen med Ingeniør Casse.

Fjord opfordrede nu mig til at overtage Pladsen som Overlærer ved Skolen paa Niels Ebbesens Vej, og skønt jeg var noget betænkelig ved at stilles overfor den nye Opgave, til hvis heldige Løsning, der var knyttet store Forventninger, som jeg maa ske ikke kunde fyldestgøre, slog jeg dog til efter nogen Overvejelse, og Fremtiden viste, at jeg havde handlet rigtigt.

Lærerpersonalet ved den gamle Skole i Falkonéralléen gjorde et pænt Gilde i Gymnastiksalen for mig og Jessen, der blev min Efterfølger i Falkonéralléen. Dorph fik saa Lampevejens Skole (med en tarvelig Overlærerlejlighed) og fik paa flere Maader at mærke, at han ikke var Skolekommissionen velkommen.

I Landbohøjskolens store Sal holdt Fjord en Søndag Eftermiddag et Møde med Forældrene i den nye Skoles Kvarter (øst for Bülowvej) for at forklare dem det ejendommelige ved Heldagsundervisningen, og fra de ældre Skoler søgte vi at faa flinke Børn til at begynde med. Astrids Navn var det

første, jeg skrev paa Listen over Eleverne til den nye Skole, og snart voksede den rigtig godt. Jeg udarbejdede en foreløbig Undervisningsplan, og en Række nye Lærerkræfter antoges, deriblandt L. Petersen, i mange Aar min trofaste Medhjælper baade i Skolen og i private Sager, desuden cand. mag. D. Rønne, Frk. Brünnich og Frk. Engholm, hvilke tre sidste fik Betydning for Heldagsskolen, og Damerne tillige for vort Familieliv ved den venlige Maade, hvorpaa de stillede sig overfor os og vore Børn.

Den 8. Maj 1877 begyndte Undervisningen i Niels Ebbesens Vejs Skole, efter en lille Aabningshøjtidelighed af Pastor Ewaldsen; men den egentlige Indvielse blev, da Bygningen ikke var helt færdig, udsat til efter Sommerferien (15. August).

Elise og Børnene var i Ørsted en 3 Ugers Tid, indtil den nye Lejlighed var helt i Orden. Jeg søgte at

gøre den saa pæn, som vore beskedne Midler tillod (Gesimser og Rosetter i Loftet maatte jeg selv betale) med nye Gardiner, Forhøjning og Bogreol til Elise o. s. v. Jens Bergmann var utrættelig i at arbejde paa at pynte Lejligheden, og det lykkedes ogsaa at faa den i Orden til Pinsen, som jeg tilbragte i Ørsted, og Lørdagen efter kom Elise og Børnene hjem. Elise havde ikke været rigtig glad ved Flytningen; men den pæne Lejlighed i de dengang landlige Omgivelser (Have paa tre Sider af Huset) blæste hendes Mismod bort.

Tirsdag den 29. Maj begyndte Astrid sin Skolegang i Forberedelsesklassen, som Frk. Brünnich havde faaet at læse

Dorthea Brünnich.

med, og herved indledes der med denne Dame et Venskabsforhold, der har holdt sig uforandret gennem de skiftende Tider, ogsaa efter at hun blev Overlærerinde og efter, at vi begge fik Afsked.

I Børnekammeret fik vi sat Jernstænger for Vinduet, saa at lille Gerda kunde sidde paa Bordet og titte over i Vodroflunds smukke Have, hvor der var Musik hver Søndag og undertiden Søgnedags Aftener.

Jeg arbejdede energisk paa at faa Heldagsundervisningen til at gaa, især ved at modarbejde Forsømmelser om Eftermiddagen og Tilbageflytning til Halvdagsskolen. Heldagsundervisningen var nemlig frivillig fra Forældrenes Side.

Hver Eftermiddag gjorde jeg min Ronde gennem alle Klasser. I min Gerning fandt jeg fortrinlig Støtte hos Lærerpersonalet; alle tog det som en Æressag at faa Heldagsundervisningen til at lykkes.*) En god kammeratlig Tone herskede blandt Lærere og Lærerinder; de følte sig som et Lærerkorps. Jævnlig Sammenkomster og Udflugter udenfor Skoletiden hjalp til at smelte dem sammen. For Skolebørnene blev der hvert Aar holdt Skovtur og Juletræ. Her forstod Frk. Engholm især at arrangere, Rønne at sætte Humør. Vi saa hyppig flere af Lærerpersonalet hos os til The om Søndagen, og vore Eksamensfrokoster udvidedes til hele Selskaber. Efter vore beskedne Indtægter (Overlærerne havde kun Bolig og Brændsel udover Lærerlønningen, der var godt 2000 Kr.) kostede det vel temmelig meget, men det bragte en fornøjelig og rar Tone ind i hele Samarbejdet. Overhovedet var de første Aar paa Niels Ebbesens Vej nogle af vore lykkeligste, ogsaa i Hjemmet. Skolearbejdet gik fortrinligt, Elise var nogenlunde rask, og Børnene trivedes godt (men havde dog Mæslinger 1879). Thoras Datter Henriette optoges i vort Hjem i Foraaret 1878 og kom i samme Klasse som Astrid; og Gerda, som med sit lette Nemme havde lært en Del ved Besøg i Frk. Engholms Klasse, begyndte regelmæssig at gaa i Skole hos Frk. Frederiksen og Frk. Nissen. Vi mærkede aldrig andet end gode Følger af, at vore Børn gik i Skole sammen med Børn fra tarve-

*) Om Heldagsundervisning for og nu skrev jeg en Artikel i »Dagbladet« 5. December 1878, min første Publikation under Navn.

ligere Hjem. De fik endog Venner, som de bevarede senere, saaledes »lille Marie«, nu Fru Gjerløv.

Fra Nytaar 1883 kom Astrid og Henriette i Frk. Rousings Skole i Frederiksberg Allé; Gerda kom der Aaret efter. Naar vi havde vore tarvelige, fornøjelige Smaafester om Julen eller paa Fødselsdage, eller vi om Søndag Aften sad i Børnenes Kreds, var vi saa lykkelige som næppe nogensinde senere. Vor Omgangskreds udvidedes med Holm Hansen og Otto Jensens; men jeg maatte 1879 afbryde Omgangen med H. F. L. M. Steen paa Grund af hans Umedgørlighed.

1877 deltog jeg i det nordiske Skolemøde i København, hvor jeg sluttede Venskab med Jon Rud fra Hamar, og tre Aar efter havde jeg den Glæde sammen med Fader og mine Brødre at være til Skolemødet i Stockholm.

Saavidt min Tid tillod det, deltog jeg i de pædagogiske Møder, der afholdtes baade i Pædagogisk Selskab og andre Steder, og som vakte et betydeligt Røre. I Pædagogisk Selskab var jeg i nogle Aar Medlem af Bestyrelsen, og jeg holdt to Foredrag om Folkeskole og Konfession i Udlandet. Disse Foredrag udkom i Boghandelen 1884. Jeg udtraadte frivilligt af Bestyrelsen for Otto Jensens Skyld.

Paa Opfordring af N. C. Rom gjorde jeg i Efteraaret 1880 et Udtog af Indberetninger til »Danmarks Lærerforening« om forskellige Forhold vedrørende Skolevæsenet i Danmark. Jeg føjede et og andet til efter trykte Kilder for at gøre Fremstillingen mere fyldig, og den hele Skildring udkom som Bog, udgivet af Foreningens Bestyrelse. I min Fritid fortsatte jeg mine i Falkonéralléens Skole begyndte Smaastudier i Skolehistorie, især efter at jeg fik Adgang til Raadstuearkivet, hvor den velvillige Arkivar Oluf Nielsen var mig behjælpelig, og til Rigsarkivets 2den Afdeling med den utrættelige Arkivar Kringelbach, hvis fine Sporsans altid stod til min Tjeneste. I Foraaret 1881 udgav jeg en Part deraf, vedrørende Københavns Skolevæsen, skønt den burde have ventet for at blive undergivet endnu en Bearbejdelse; men Chr. Brøchner Larsen vilde laane mit Materiale for at bruge det i en Afhandling om Hovedstadens Skoler, og saa var det dog rigtigst, at det blev udgivet af den, der havde samlet det.

Men det, som mest lagde Beslag paa min Fritid i disse Aar, var dog Skolebogsarbejdet. I 1877—78 lavede jeg de første Regnehæfter, og de udkom i Foraaret 1878, nærmest fremkaldt ved, at vi manglede passende Stof til Regneundervisningen i Heldagsskolen. Da jeg ved denne Lejlighed en Aften i vor Spisestue fremsatte for H. F. L. M. Steen Planen til en ny Læsebog, der skulde forene Stof for Forstand og Fantasi paa en heldigere Maade end tidligere Læsebøger, greb han straks min Tanke og tilbød at være Medarbejder til Gengæld for, at jeg tidligere havde hjulpet ham med hans Lærebøger i Geografi og Danmarkshistorie. Nu begyndte vi da det brydsomme treaarige Samarbejde paa Læsebogen. Vel var det Honorar, jeg fik for den, i nogle Aar en god Støtte for os og for andre, der stod os nær, især mens min Embedsindtægt var beskeden, men ingen uden mine allernærmeste aner, hvor surt de Penge i første Omgang var fortjent paa Grund af M. Steens vanskelige Karakter. Jeg fik vel nogen Hjælp af min Broder Georg, der siden 1876 var Lærer i Glostrup, og af flere af min egen Skoles Lærere, især af L. Petersen, som efterhaanden var blevet en Ven af Huset; men det var dog kun til Afskrivning og Korrekturlæsning. Jeg havde derfor et overordentlig stort Arbejde i disse Aar med mine tre forskellige Virksomheder i Skolen. Fjords Sager og Læsebogen. Jeg sad oppe til langt ud paa Natten, undertiden med et vaadt Haandklæde om Hovedet for at holde Øjnene aabne, og var dog om Morgenen tidligt paa Benene igen. Min Familie var jeg ikke det for, som jeg gerne vilde, og mit Helbred led ogsaa ved Arbejdet. Mit Haar mistede jeg for en Del i disse Aar, og jeg lagde mig en stærk, nervøs Hovedpine til, der gjorde det nødvendigt for mig i Juni og Juli 1882 at gennemgaa en 6-Ugers Koldtvandskur paa Grefsen ved Kristiania og bagefter tage et 14 Dages Ophold paa Højfjældssanatoriet Gausdal. Det hjalp for Hovedpinen, ligesom det 2 Maaneders Ophold i norsk Natur og mellem norske Mennesker havde sin store Interesse. Det meste af Udgiften ved denne Kur dækkedes af et Stipendium, som Fjord skaffede mig fra Frederiksberg Kommune.

Uagtet Overlærerne officielt var hinanden ligestillede, førte Forholdene det med sig, at jeg som Fjords og Skolekommissionens Medhjælper og som ansat ved den Skole, paa hvilken Opmærksomheden mest var henvendt, indtog en lidt mere fremskudt Plads som en Slags primus inter pares. Herover var der Skinsyge mod mig hos de andre Overlærere. Dette viste sig allerede i Sommeren 1878, da Lærerpersonalet ved Skolen paa Niels Ebbesens Vej -- af Frygt for, at jeg skulde søge (og faa) det ved Th. Borregaards Død ledige Embede i Pilealléen — indgav Andragende til Kommunalbestyrelsen om at faa Lov til at beholde mig. Til dette Skridt vilde de have Personalet ved de gamle Skoler med, men Overlærerne her satte sig imod det. Efter Opførelsen af Godthaabsvejens Skole flyttedes Jessen derud 1881, og Rønne konstitueredes som hans Eftermand ved Falkonéralléens Skole. Han sluttede sig til Dorph og Jessen i Uvilje mod min Stilling — ikke mod min Person.

I Foraaret 1883 foreslog Fjord ved Budgetbehandlingen i Kommunalbestyrelsen, at jeg skulde have en mere selvstændig Stilling som Skolevæsenets Regnskabsfører, med nogen Kontrol over alle Skoleudgifter. Dette gav Anledning til, at de 3 andre Overlærere, for at hindre Udførelsen af denne Plan, hvori de saa Begyndelsen til, at jeg som Fjords Eftermand skulde blive deres Foresatte, rettede stærke men ubeføjede Angreb paa Fjords Regnskabsførelse og hele Administration.

De fandt til Dels Støtte hos Skoledirektionen og et Mindretal af Kommunalbestyrelsen, undslog sig for Forhandlinger med Fjord og mig, gjorde med Hensyn til Skolernes Administration kun lige, hvad de var nødt til, agiterede for deres Opfattelse blandt Lærerpersonalet og bragte en for Arbejdets rolige Gang højst skadelig Uro og Opløsning ind i den frederiksbergske Skoleverden. Samtidig blev Fjords ældste Søn sindssyg i et Aars Tid, og dette svækkede Faderens vante Energi. Men heldigvis var Skolekommissionen i sin Helhed, og især Pastor Chr. Ewaldsen, samt paa sin mere stilfærdige Vis Dr. phil. M. Steenstrup og Kaptajn (senere Oberstløjtnant) G. Ramm urokkelig faste, og det hele endte med et fuldstæn-

digst Nederlag for Urostifterne. Jeg havde i disse Aar og senere meget Samarbejde med Henriques og Lyngbye som Fattiginspektører, Ring som Kasserer og Hattensen som Sekretær, senere Kommunaldirektør.

I Anledning af det voksende Omfang af Fjords landøkonomiske Forsøgsvirksomhed ønskede han at opgive sin Stilling som Tilsynshavende, og Skolekommissionen ønskede saa, at den nye Plads som Inspektør*) for hele Kommunens Skolevæsen foreløbig skulde være forenet med en Overlærerplads, indtil Skolevæsenets Vækst gjorde det nødvendigt at fritage Inspektøren for at være Bestyrer af en Skole, og med dette for Øje indrettedes en større Overlærerbolig i Godthaabsvejens nye Skole. Men da Overlærerne i Pilcalléen, Falkonéralléen og paa Lampevej frygtede for, at Pladsen skulde tilfalde mig, fik de Skoledirektionen til at modsætte sig denne Forening af en Overlærer- og en Inspektørstilling, og der blev da oprettet en Plads alene for en Skoleinspektør.*) Den skulde besættes af Kommunalbestyrelsen efter Skolekommissionens Indstilling. Et Forsøg fra Skoledirektionens Side paa at tilegne sig Kaldsretten strandede, da Kommunalbestyrelsen erklærede, at i saa Fald vilde den slet ikke oprette Pladsen. Jeg havde den Tilfredsstillelse, at jeg blev ene og enstemmigt indstillet af Kommissionen, og uagtet Oppositionen i Kommunalbestyrelsen afholdt sig fra at stemme, blev min Ansættelse ført igennem den 18. April 1885.

Lærerpersonalet ved Skolen paa Niels Ebbesens Vej gjorde et smukt Afskedsgilde for Elise og mig i Hotel »National«.

I denne stærkt bevægede Tid oplevede vi ogsaa i Familie-kredsen en Del. I Sommeren 1884 havde vi et dejligt Ferieophold ved Fakse Ladeplads (Hylleholt), hvor vi lejede os ind hos Sognefogden og selv holdt os med tør Kost. Vi spiste til Middag paa Hotellet. Pragtfuldt Sommergejr, en smuk Egn, Udflugter til Vemmetofte, Fakse og Præstø, samt venlige Mennesker at omgaas, gjorde os dette Ferieophold usædvanlig tiltrækkende. Det var den sidste Sommer vi var saa lykkelige at have begge vore Børn.

*) Hvad man senere kalder *Direktør*. R. C. M.

Lige før Julen 1884 fik jeg en alvorlig Blindtarmsbetændelse og var Døden nær. I en Maanedstid levede jeg af Havresuppe og Mælk, krydret med Opium. Det var en meget alvorlig Tid for os alle. Jeg kom Gudskelov op igen; men der gik lang Tid hen, inden jeg paany kom til Kræfter.

Elises Forældre maatte paa deres ældre Dage bringe store Ofre for Thora og hendes Børn, der efter Aagesens Død 1877 tog hjem til dem. Svigermoders Helbred havde i mange Aar været daarligt, og nu begyndte Svigerfader ogsaa at skranke. Men de bar Modgangen med stor Gudhengivenhed, og Svigermoder bevarede til det sidste sit elskelige og opofrende Sindelag. Den 22. Januar 1882 døde Svigerfader, og den 21. August fulgte Svigermoder efter, hvorpaa vi arvede deres lille Ejendom paa Nykøbings Vesterbro. Samme Efteraar solgte jeg den til Billedhuggerinde Nielsine Petersens Moder (Netto-Overskud 1040 Kroner). Thora lejede sig en Lejlighed i Byen.

Min Fader, der efter 30 Aars Virksomhed tog Hjælpelærer 1868, og nogle Aar efter holdt aldeles op med at tage Del i Besørgelsen af sine Embedsforretninger, søgte Afsked fra 1. Januar 1882, da han gik i sit 70de Aar. Han og Moder flyttede ned i deres »Enkesæde« ved Siden af Faders Barndomshjem. De havde deres gode Udkomme, men Fader led stadig af sit Hjerteonde. Længe fortrolig med Døden, gik han bort d. 12te Oktober 1883. Moder tog Frk. Soelberg til Selskab og Hjælp, rejste om og besøgte sine Børn, var glad ved Livet og aandsfrisk til sin Død den 15. Maj 1890. Mine Forældres Sted blev solgt, og Værdien af dette samt den Kapital, de ved Nøjsomhed og Sparsomhed havde efterladt sig, gav henimod 2000 Kr. til hver af os 4 Brødre. Mig kom disse Penge godt tilpas til min Helbredsrejse til Ems samme Aar.

Min Broder Theodor fik 1881 Lærerembedet i Taarbæk, og Georg opgav 1883 sit Lærerembede i Glostrup for at blive Kontorchef hos Etatsraad Ferslew, en vellønnet Stilling, som han bevarede, ogsaa efter at han 1892 vendte tilbage til Skolen og blev Lærer, først i Utterslev og senere i København. Ferdinand blev i Næstved til 1897 og bosatte sig to Aar efter i Roskilde.

OM FRIVILLIG HELDAGS- UNDERVISNING I ALMUESKOLER

En i Dagbladet for 5. December 1878 publiceret Redegørelse

af daværende Overlærer *Joakim Larsen.*

Spørgsmaalet om Udvidelse af Undervisningstiden i de offentlige Skoler var et af de Principspørgsmaal, der fremkaldte den livligste Forhandling i den i Aarene 1873—75 nedsatte store Skolekommission i København, der fremkaldte den sidste Reform af Hovedstadens Skolevæsen. Medens det fra alle Sider erkendtes, at det var nødvendigt at forøge den daglige Undervisningstid for at naa Almueskolens Maal i et fyldigere Omfang, stod to Hovedanskuelser overfor hinanden med Hensyn til den Maade, paa hvilken den forøgede Skoletid burde tilvejebringes. Flertallet vilde blive ved den bestaaende *Halvdagsundervisning* men med forøget Timetal, hvorimod et Mindretal foreslog Indførelsen af *tvungen Heldagsundervisning* med delt Skoletid for Børn indtil 11 Aars Alderen og Halvdagsundervisning i de ældre Klasser for ikke at berøve Forældrene den Støtte, de kunde have i Børnenes Arbejdsfortjeneste. Mindretallets Forslag stod i nøje Forbindelse med, at de samme Medlemmer foreslog at ophæve Betalingsskolerne og lade Friskolerne være de eneste kommunale Skoler, idet Heldagssystemets forøgede Timetal skulde hæve disse til at naa Betalingsskolens Maal, ligesom man antog, at den længere Undervisningstid i den yngre Alder vilde bringe flere Børn til at gennemgaa hele Skolen. Mindretallet gjorde gældende, at en delt Undervisningstid fra 8 til 12 og 2 til 4 vilde værne Børnene mod Misbrug til Arbejde og for en Del mod slet Selskab samt give langt mere Udbytte end en samlet Undervisningstid paa 5 Timer, der tilmed var for anstrengende for Barnet. Flertallet ansaa derimod 5 Timers samlet Arbejde for ikke at ligge over et Barns Kræfter og fandt den tvungne Heldagsundervisning at

være for stort et Indgreb i Forældrenes Ret til at benytte Børnenes Medhjælp, hvorhos de frygtede for, at den delte Skolegang vilde give Anledning til hyppigere Forsømmelser. Imidlertid erkendte Flertallet, at der i de Samfundslag, hvis Tarv Almueskolen fortrinsvis maatte have for Øje, gik en dobbelt Strømning, paa den ene Side med Uvillie mod Skoletvangens Udvidelse, paa den anden Side med Krav paa en forbedret Undervisning for de Ubenidlede, og det forsøgte at bringe disse to Fordringer i Samklang ved at foreslaa en *frivillig Heldagsundervisning*, saa at der ved Siden af den almindelige Halvdagsskoles blev tilbudt Heldagsundervisning i særlige Friskoler med 36 Timer om Ugen igennem alle Klasser undtagen Forberedelsesklasserne, dog med Tilladelse til at omdanne de ældre Klasser til Halvdagsklasser, hvis det viste sig, at Interessen for den udvidede Undervisning ikke formaaede at veje op med Fordelene af Børnenes Udenomsarbejde. Ved den endelige Vedtagelse af Kommissionens Forslag i Kommunalbestyrelsen 1876 forkastedes Mindretalsforslaget om tvungen Heldagsundervisning, men Skoledirektionen opfordredes til at overveje Spørgsmaalet om Oprettelse af frivillige Heldagskoler og eventuelt fremsætte Forslag derom. Til Dato foreligger imidlertid Intet om Resultatet af Skoledirektionens Overvejelser angaaende denne Sag.

Da dette Spørgsmaal har en saa stor Betydning for Almueskolens fremtidige Udvikling, turde det ikke være af Vejen at fremdrage saadanne Kendsgerninger, som kunne være vejledende ved Bedømmelsen af de modsatte Anskuelser, der er fremkomne om denne Sag.

Det maa da først fremhæves, at Heldagskolen i København er omtrent ligesaa gammel som Hovedstadens offentlige Skolevæsen. Den Række offentlige Skoler, som fra 1702 oprettedes i alle Hovedstadens Sogne ved privat Godgørenhed, og som senere blev kendte under Navnet »Kirkeskoler«, havde alle frivillig Heldagsundervisning med delt Skoletid, i Reglen 8—12 og 1—5, dog med en kortere Undervisningstid nogle Dage, saa at det ugentlige Timetal var ca. 40. Da Agent Holck 1771 oprettede sine 5 Friskoler for at bøde paa det offentlige Skole-

væsens daarlige Tilstand, blev der ogsaa i disse indført frivillig Heldagsundervisning med delt Skoletid (7 Timer om Sommeren og 6 Timer om Vinteren). Om nu end den Understøttelse af Klæder og Mad, som Børnene erholdt i disse Skoler, ligesom i Kirkeskolerne, har bidraget sit til at holde Børnene til Skolegang, idet Skoleforsømmelser medførte Tab af Spisebilletter eller Brød, forlyder der dog i det Hele intet om, at det var forbundet med særlige Vanskeligheder at faa Børnene til at møde i Skolen to Gange om Dagen.

Da Fattigvæsenet i Hovedstaden fra 1772 begyndte at grundlægge de første Skoler for Kommunens Regning, indførtes der ligeledes Heldagsundervisning med delt Skoletid, en Foranstaltning, som holdt sig til Fattigskolernes Ophævelse for 3 Aar siden, og Deltagelsen i denne Undervisning var i Begyndelsen for en Del frivillig, da Fattigvæsenets Skoler oprindelig ikke blot søgtes af Børn af Almissenydende, men ogsaa af andre Ubemidlede, fordi der ikke gaves andre kommunale Skoler. I Begyndelsen af nærværende Aarhundrede oprettede Jøderne i Hovedstaden de to endnu bestaaende Friskoler for Børn af den mosaiske Menighed; ogsaa her indførtes Heldagsundervisning med delt Skoletid. Det samme var Tilfældet med flere af de private Skoler, som for et Par Menneskealder siden stiftedes af velgørende Foreninger for at give en udvidet Almueundervisning, f. Ex. det søsterlige Velgørenheds-Selskabs Skole. Til 1814 var altsaa Heldagssystemet den aldeles fremherskende Form for Almueskolevæsenet i Hovedstaden. At det blev forladt i den nærmest følgende Tid, hvor Skolevæsenet hemmedes i sin Udvikling af økonomiske Vanskeligheder og en slet Bestyrelse, er let forklarligt; men næppe begyndte Københavns Skolevæsen i Trediverne at rejse sig efter sit Forfald, før Heldagsundervisningen atter kommer frem i enkelte offentlige Skoler, og i Anordningen af 20. Marts 1844 bestemtes det, at naar et tilstrækkeligt Antal Forældre ønskede at give deres Børn en udvidet Undervisning mod en forhøjet Skoleløn, skulde der for disse oprettes Heldagsklasser med 6 Timers daglig Undervisning. Med Kancelliets Samtykke blev disse Klasser imidlertid ikke oprettede, da Direktionen tvivlede om, at de

Børn, der gik i Almueskolerne, vilde benytte den udvidede Undervisning.

Ved Siden af disse historiske Fakta fra en svunden Tid kan der stilles Erfaringer fra Nutiden med Hensyn til Muligheden af at gennemføre en frivillig Heldagsundervisning. Da de kommunale Autoriteter paa Frederiksberg i 1875 erkendte, at man ikke kunde blive staaende ved kun at have en offentlig Friskole med Halvdagsundervisning, men enten som i København og de fleste Provinsbyer burde oprette en Betalings-skole med lave Skolepenge eller udvide Friskolen, besluttede Skolekommission og Kommunalbestyrelse sig til efter Forslag af den Tilsynshavende ved Skolevæsenet, Docent Fjord, at forsøge en frivillig Heldagsundervisning i den Skolebygning, som var under Opførelse paa Niels Ebbesens Vej. Det ejendommelige ved den nye Ordning var:

1) at der oprettedes Heldagsundervisning for Børn i 8—11 Aars Alderen med 34 Timer om Ugen for hver Klasse, saaledes at Børnene skulde søge Skolen daglig Kl. 8—12 og Kl. 2—4, undtagen Lørdag Eftermiddag.

2) at Forældrene fik frit Valg mellem at lade deres Børn søge denne Skole eller Halvdagsskolen med 24 Timers Undervisning, og

3) at i Heldagsskolen skulde ikke idømmes Bøder for Forsømmelser, men de Børn, der ikke søgte Skolen stadig, henvises til Halvdagsskolen.

Efterat den Tilsynshavende paa et Møde af Børnenes Forældre havde udviklet Betydningen af Skoleplanen og gjort opmærksom paa, at man ved Forsøget med Heldagsskolen ønskede at erholde et praktisk Svar paa, om Forældrene kunde og vilde benytte den Adgang til en bedre Undervisning for deres Børn, som nu blev tilbudt, aabnedes Skolen i Maj 1877, navnlig kun for Børn fra det østlige Kvarter i Kommunen. Børnetallet, som den 1ste Juni 1877 udgjorde 177 i 6 Klasser, var Aaret efter steget til 318 i 10 Klasser, idet næsten alle de Børn fra det nævnte Kvarter, der ved Oprykning fra Forberedelsesklassen skulde træffe Valg imellem Heldags- eller Halv-

dagsundervisning, valgte den første. Da Tilgangen fra private Skoler ikke har været stor, er Skolen fornemmelig bleven søgt af de Børn, der tidligere gik i Halvdagsskolen; da Arbejderbefolkningen i Kvarteret tilmed hører til den fattigere Del af Kommunens Beboere, og den sidste Vinter desuden var meget trykkende for Smaafolk, faar dette Faktum forøget Betydning ved Afgørelse af Spørgsmaalet, om Heldagsundervisning lader sig gennemføre. Skolegangen har vist sig over Forventning stadig, idet Forsømmelserne med Fradrag af de paa Grund af Sygdom forsømte Dage i afvigte Skoleaar kun har udgjort 0,9 pCt. af de skolepligtige Dage, medens de i Frederiksberg Halvdagsskole var 1,9 pCt., og i Københavns offentlige Skoler i 1877: 2 pCt. I Skolens første Aar bortvistest kun 1 Barn til Halvdags-skolen paa Grund af daarlig Skolegang, medens omtrent 2 Børn pr. Klasse maatte tilbageflyttes til Halvdagsundervisning, fordi Forældrene behøvede Børnenes Medhjælp den halve Dag. Forsømmelser uden gyldig Grund eksisterer næsten ikke, og Forældrenes hele Optræden lige overfor Skolen vidner i Reglen om, at de paaskønner dens Gerning. I Henhold til de saaledes indvundne Resultater af Forsøget med Heldagsundervisning i Frederiksberg Kommune, skal det være paatænkt, naar en ny større Skole i en nær Fremtid maa opføres, at udvide Heldagsundervisningen til de andre Kvarterer af Kommunen.

Uden at tale om den tvungne Heldagsundervisning, som bestaar i flere Købstæder, f. Eks. Thisted, maa det sluttelig bemærkes, at der i adskillige Byer i Provinserne er indført eller paatænkes indført en lignende Ordning af Skolevæsenet som den nævnte i Frederiksberg. Saaledes har man i Ribe for nylig faaet Ministeriets Approbation paa en Skoleplan, hvorved Kommunens Betalingsskole nedlægges, medens der foruden den tvungne Halvdagsskole oprettes en frivillig Heldagsskole, hvor Forsømmelser straffes med Henvisning til Halvdagsundervisningen.

Uagtet de her fremførte Kendsgerninger selvfølgelig ikke afgør Spørgsmaalet, synes de dog at pege hen paa, at ved Skolevæsenets Udvikling i de større Kommuner bør der arbejdes henimod Hverdags- og Heldagsskolegang.

ET FRAGMENT AF DISCIPLINENS HISTORIE

Af Papirer fra 1878

DRIEBEIN er død. Dette er et uerstatteligt Tab for Seminariet. Jeg vil holde paa, at Jensen, hans Formand, i sin Tid var en glimrende Forstander, men at han egentlig blev paa sin Post lidt længere, end godt var. Men Driebein blev, fristes man til at sige, taget bort tidligere end godt var. Tiden havde ført med sig en Udvikling, som Jensen ikke ret var fortrolig med, og Driebein kom da i en heldig Stund. Han holdt lige saa strengt som Jensen paa, at Eleverne skulde tilegne sig et stort Kundskabsstof, og at de skulde opdrages ved en gennemført, streng Disciplin, men hans Begreber om Disciplin var friere, mere i Overensstemmelse med de sidste Slægtleds Udvikling end Jensens, og der var mere Aand i hans Fordringer om Kundskabstilegnelse end i Jensens, — der laa nærmere »Bogstaven«.

I Jensens Tid var der Disciplin paa Seminariet, og det saa det kunde blive til noget. At der alligevel kunde blive Oprør en Gang imellem er sikkert, men det var under ganske særlige Forhold. Den daglige strenge Orden og Disciplin fandt Flertallet sig i som noget, der var selvfølgeligt. Dengang var der jo ogsaa i Familierne de fleste Steder en Mandstugt, som man nutildags aldeles ikke finder Sidestykke til. Derfor kunde der ogsaa være det paa Seminariet. Ve den, der ikke havde sin Seng redt om Morgenen inden 7, saa han paa det Klokkeslet kunde sidde i Spisestuen ved Thebordet. Vé den, der i Dagens Løb røg Tobak paa Steder, hvor sliig Udskejelse var forbudt, og ve den, der ikke gik i Seng senest Klokken 11.

Men, vil man forbavset udbryde, naar man hører dette, hvorledes kunde Forstanderen vide, hvor og hvornaar en Elev røg Tobak eller hvornaar han gik i Seng? Det kunde han da ikke? Jo, maa jeg svare, saamænd kunde han saa, og navnlig da i den ældre Tid, da det var Opsynsmændenes Hverv at opskrive alt sligt i en Bog, som en af dem hver Morgen før Klokkeren 8 overrakte ham. I denne Meldingsbog opskrev de pligtskyldigt hvem der havde røget paa et Tidspunkt, da sligt var forbudt, hvem der i en eller anden Time havde været uopmærksom, hvem der havde sovet over sig o. s. v. Var et Par Stykker i Besøg hos en Familie i Ballerup blev det noteret, og næsten altid under denne Form: N. N. gik til Ballerup Klokkeren 4 og var hjemme igen i rette Tid. Stod der saaledes, var jo alting godt, men undertiden kom der til at staa: Alle undtagen N. N. var hjemme i rette Tid, og saa blev den ulykkelige Synder i Dagens Løb engang kaldt op til Forstanderen for at faa sig en ordentlig Overhaling. Værre endnu gik det dem, der paa den fælles Læsestue havde raabt op eller paa anden Maade havde forstyrret Kammeraterne i at læse. Ja, der fandtes virkelig i Seminariets Papirer i mange Aar opbevaret en Meddelelse om, at en vis Elev, der forresten senere blev et meget agtet Medlem af Samfundet, en Aften var kommen til at »ubehageliggøre Luften paa Læsestuen«.

Desværre ved ingen nulevende, hvor højt Forstanderen taxerede denne Forbrydelse. Sagen er dog vel bleven ordnet i Mindelighed, som de fleste andre blev det. Men Opsynsmandsmeldinger som de her omtalte vidner vel nok, skulde jeg mene, om en Disciplin, som ingen i vore Dage drømmer om. Man kan ved at høre herom slutte sig til, hvilket Jernregimente Eleverne i gamle Dage var underkastede. Havde de mon Skade deraf? Nej, afgjort ikke. De fleste af dem forlangte, naar de kom ud i Verden en lignende Disciplin af deres Undergivne — dog uden Anvendelse af Meldingsbøger, og det stemte dengang mange Steder med den daværende Tids »Aand«.

Vil man spørge, om et Regimente som Jensens var nødvendigt, vil jeg svare, at det var det vistnok *dengang*, men at det efterhaanden som Livsformerne blev mere civiliserede mi-

stede sin Berettigelse. I Driebeins Tid var der sandelig god Disciplin, men Meldingsbøgerne var borte, og Driebein, der ligesom Jensen hadede Tobaksrøg af sit inderste Hjerte, modtog ingen skriftlige Meldinger angaaende denne Lasts Udøvelse — men nu og da ganske vist en mundtlig, dog aldrig var det en Elev, der forebragte sligt, *det* vilde man ikke have kunnet formaa nogen Opsynsmand til, men den, der skulde forebringe sligt — Nota bene hvis han *vilde*, var Seminariets Inspektør. Som oftest afgjorde han dog Sagen paa staaende Fod uden at indgive nogen »Melding«. Saavel han som enhver anden Lærer, der kunde bringe det over sit Hjerte, har mere end een Gang, naar han traf en Elev »med Pibe paa« i et Klasseværelse, frataget ham Piben og i samme Nu brækket Røret over og slaaet Pibehoved og Svampedaase (de var jo dengang som Regel af Porcellæn) itu. Sligt gik dengang an! Men i andre Henseender var Disciplinen i Driebeins Tid, om end skarp, saa dog mere i Slægt med vor egen Tids.

Meldingsbøgerne med deres rigoristiske, ja i vore Øjne rent latterlige Indberetninger er borte, og de kommer aldrig igen.

TALE VED AABNINGSMØDET PAA JONSTRUP SEMINARIUM DEN 12. AUGUST 1929

Af Forstander, Dr. phil. *Arne Møller*.

HAN brændte sine Skibe! —
I de gamle Historiebøger stod der mere om Krige og Krigsmænd, end der staar i de moderne. Der kunde man let støde paa dette Udtryk om en Hærfører, som kommer til en fremmed Kyst: »Han brændte sine Skibe«. — Jeg er kommet til et fremmed Land, jeg har brændt mine Skibe.

Enhver Lignelse halter, ogsaa denne. Vær ikke bange, jeg er ikke kommet for at føre Krig med Jonstrupperne. Men jeg er dog kommet hertil over Sø og salten Vove; ikke alene over Storebælt, men over Verdens det vildsomme Hav. Og jeg kommer ikke tomhændet.

Jeg tænker ikke paa Kundskaber eller Videnskaber eller Kunster. Det er kun lidt, jeg har samlet af disse rare Sager. Jeg tænker paa Liv. Ikke saa meget paa Livserfaringer som paa Livsoplevelser; jeg maa vel helst sige: paa Glæder og Sorger; det er det, Skibet er ladet med.

Synes De maaske, det er en ringe Last? For mig er den dyrebar.

Siger ikke Kingo: »Sorrig og Glæde, de vandre til Hobe«. Er dette ikke Menneskelivets Rigdom den Dag i Dag? Er det ikke »Jorderigs Guld« ogsaa i vore Dage? Jeg ved vel, at det stadig kun er »prægtigt Muld«. Men dette er en anden Sag, som der her ikke skal gaas ind paa.

Skal jeg kalde en anden til Vidne herpaa, Goethe. »Alles geben die Götter, die unendlichen, ihren Lieblingen ganz; alle Freuden, die unendlichen, alle Schmerzen, die unend-

lichen; ganz!« Man har fundet det anmassende af Mynster at sætte dette Ord som Molto over »Meddelelser om mit Levned«. Man vilde da med Rette kunne finde det mere anmassende af mig at citere dette Ord her i mine »Meddelelser om mit Levned«. Det anmassende ligger nu imidlertid hos Goethe, d. v. s. i den romantisk-hedenske Betoning, der er over disse skønne Ord. Thi det er ikke blot Gudernes Yndlinge eller moderne Overmennesker, der i en romantisk Kraftstemning har Lov til at tale om »alle Freuden, die unendlichen, alle Schmerzen, die unendlichen«; det har mangt et Moderhjerter haft mere Ret til.

Det er nemlig almenmenneskelige Kaar, saaledes som det er sagt jævnt og sandt af D. G. Monrad: »Alt, hvad der fylder et Menneskehjerter med Glæde, fylder det ogsaa med Smerte. — Al Kærlighed skjuler Sorg. — Livet kommer med Glæden i den ene og Sorgen i den anden Haand.«

Saaledes kommer jeg da her til Jonstrup: Med mine Skibe ladet med »Allehaande«; men den dyrebareste Last er mit Livs Glæder og Sorger. Øverst i Lasten ligger de sidste: Fællesglæder og -sorger med Venner i Kølstrup Menighed, som jeg lige har forladt. De er friske, ligesom et frisk Saar. Og nu har jeg ført Lasten i Land og brændt mine Skibe.

Ikke fordi jeg vil udslette mine Spor og glemme, at de har baaret mig hertil; ikke at jeg vil løbe fra min Fortid eller fornægte min tidligere Gerning. Hvorfor skulde jeg det, og hvordan skulde jeg det? Jeg kaster tværtimod et hastigt Blik tilbage til Afsked — der er baade Tak og Vemod deri. Jeg tror, at min Fortid har været nødvendig for min Fremtid. Jeg tror, at det kan være af Betydning for min Gerning her, at jeg har maattet øve mig i at sætte Sejl baade i Med- og Modvind. Jeg tror nemlig, at en Skipper aldrig kan være for erfaren, om han skal kunne hjælpe en eller anden Jungmand til Søkort at forstaa, ja maaske endda til Skib at føre.

Men nu har jeg altsaa taget alle mine Vaaben og alt, hvad Skibet er ladet med, og er gaact fra Borden. Og jeg »brænder mine Skibe«, det er: jeg føler, at der er ingen Vej tilbage; det gælder at vende Ryg til det, der var, og gaa fremad imod

den gryende Døg og i den nye Strid. Det vil sige i det nye Liv her, i de nye Glæder og Sorger. Thi saaledes vil ogsaa Menneskekaarene blive her paa Jonstrup. Det véd jeg — Medgang og Modgang vil ogsaa her hinanden anraabe.

Dette er et Vovestykke. Især af den, der ikke er ganske ung længer. Men jeg er dog altsaa ikke saa gammel, at Vovestykket ikke kan friste mig. »Hvo intel vover, intel vinder«. Af min Livssejlad har jeg lært dette, som vist er Sostaden Bremens Valgsprog: »Navigare necesse est, vivere non necesse« : det er nødvendigt at sejle, det er ikke nødvendigt at leve. Thi alt Liv er Strid, — «kæmpe vi maa i den løbende Tid, Livet hernede er Strid,« -- altsaa et Vovestykke.

Men det er naturligvis ikke for Vovestykkets Skyld, — jeg er virkelig ingen Galgenfugl, ikke engang en Vovehals, tværtimod temmelig bange af mig, — nej, jeg har dog vel en særlig Grund dertil. Jeg drives dog vel af en indre Drift til at søge over Havet, til at tage nyt Land, til at blive Landnamsmand. Jeg føler mig ufærdig; jeg trænger til at prøve denne Gerning, lære af den. Ja, jeg gaar ind til dette Arbejde, først for min egen Skyld; — om man vil. for min egen Udviklings Skyld. Jeg trænger til at udvikle mig i dette Fællesliv her sammen med Lærere og Elever.

Det er pinligt at maatte tilstaa, at man er saa ufærdig, navnlig naar man er saa gammel som jeg, ikke mindst for en forhenværende Censor, der staar over for forhenværende Examinander og fremtidige Elever! Følelsen af Ufærdighed kan i det hele være saa pinlig. Men jeg bygger dog ogsaa paa denne Følelse af Ufærdighed et Haab — Haabet om endnu at være i Vækst. Og dermed et Haab om, at vi kan passe for hinanden, I unge og jeg, fordi vi begge er i Vækst og derfor begge ikke færdige.

Thi jeg kender ingen Ungdom, der er Navnet værd, uden den dybe Følelse af Ufærdighed, der er Tegn paa, at Livet gror. Jeg haaber, denne Følelse maa være stærk i de unge Sind, som betyder Jonstrup. Jeg haaber, vi maa være enige om en uafsladelig Krig imod alt, hvad der udgiver sig for Liv, især for Ungdomsliv, og som samtidig erklærer sig for »fær-

digt«. Thi det »færdige« betyder Døden. Paa alle Omraader. Naar der tales kristeligt, kan disse »færdige« Dødninger se saaledes ud: »Forhærdede Tidselgemytter, saa stive som Torne og Støtter«. Naar der tales videnskabeligt eller pædagogisk, er der den gode, gamle Regel: Man skal lære, saa længe man lever. Ve den Lærer eller den, der vil være Lærer, som nogensinde slaar sig til Ro paa Vejen og glemmer denne gyldne Leverege!

Derfor bestaar det fortryllende ved Ungdommen for en stor Del netop i dette ufærdige. Og paa den anden Side: Et Sind er ungt, saa længe det gror, selv om Issen graaner. Skal vi tage os det til Indtægt, vi, som er Lærere her, vi, som er ude over den første Ungdom?

Jeg vil da gerne i Dag træde frem som en af de ikke ganske unge i en Kappelstrid om, hvem af os, der er mindst færdig, d. v. s. mest Vækst i. I en Kappelstrid om at gro mest. Vil I være med?

Behøver jeg at minde om, at der er den Forskel paa Liljers og Menneskers Vækst, at Liljerne »de arbejder ikke, de spinder ikke«; men skal et Menneske gro, saa maa der for det første Arbejde, for det andet Arbejde og for det tredje Arbejde til. Dette er ikke nogen Nyhed for mine Medlærere, som er vant til det Arbejde her, som jeg nu skal til at begynde paa. Og forhaabentlig heller ikke for mine Elever. Ogsaa I kender den dejlige Sang, der slutter saaledes:

Kun Spiren frisk og grøn i tidlig Vaar
og Blomsterfloret i den varme Sommer,
da Mødenhed i Møde Planten gaar
og fryder med sin Frugt, naar Høsten kommer;

det er Vækstens Lov. Men I véd ogsaa, at Sangen begynder: »Et jævnt og muntert virksomt Liv paa Jord« — det er det muntre Arbejdes Lov. Og I kender forhaabentlig Virksomhedens, Arbejdets Lov af Erfaring; ellers vil I aldrig opleve, hvad det er at gro.

Jeg tror dog, jeg ogsaa har Lov til at kalde mig ufærdig i en mere positiv Betydning — ikke alene som en, der er paa Vej, men som en, der higer imod et Maal, imod noget, som jeg skal naa, noget, som Livet kræver af mig. Det er nok det, man kalder at føle sit Kald. Derfor har jeg i min Ufærdighed ikke blot et Haab at bygge paa, men ogsaa en Tro, — fordi jeg ser et Maal, føler et Kald.

Og derfor vil jeg nævne et andet Ord, et Ord af en større og bedre — ikke flere Sømandsord, men et Ord af en Sædemand om at pløje. Det er den store Sædemands Ord: »Ingen, der lægger Haand paa Ploven og ser sig tilbage, er velskikket til Guds Rige«:

Har Haand du lagt paa Herrens Plov,
 da se dig ej tilbage!
 se ej til Verdens Trylleskov
 og ej til Sodoms Plage!
 men pløj din Fure, strø Guds Sæd!
 er Jorden dig for tør, saa græd!
 vil Graaden kvæle Røsten,
 saa tænk paa Gyldenløsten!

Men sker det end, du ser dig om,
 for vi er alle svage,
 paa Stand dit Kald dog ihukom,
 gør ej et Skridt tilbage!
 Tilbage vender Livet ej,
 al Krebsgang er kun Dødens Vej,
 om Hastværk Fald dig bragte,
 saa lær kun at gaa sagte.

Det Billede er jævner og dog mere talende — og mere passende for mig og Anledningen. Det kommer Virkeligheden nærmere. Jeg skal jo begynde et Arbejde her paa et Seminarium, paa et Stykke Sædejord altsaa. Her skal pløjes, her skal saas.

Det er virkelig ogsaa for dette Arbejdes Skyld blandt de

unge, jeg lægger Haand paa Ploven. Det tør jeg roligt paa-staa. Ellers var jeg blevet, hvor jeg var. Nu gælder det da om at pløje Furen lige og ikke se sig tilbage; »tilbage vender Livet ej«. Jeg har valgt dette Arbejde med denne Sædejord her paa Jonstrup frem for andet Arbejde, fordi jeg har følt, at jeg maatte det, — for min Ufærdigheds Skyld, men ogsaa fordi jeg tror, at jeg har et Maal med dette Arbejde.

Jeg tror det, — ja, for vel er det rigtigt, at der, som for sagt, kræves Haab og ogsaa Kærlighed til at arbejde med Muldjorden i Bryst:

Her er Sommersol nok,
her er Sædejord nok,
bare vi, bare vi have Kærlighed nok, —

men jeg vil i Dag lægge Vægt paa, at der kræves Tro til dette Arbejde. Thi dette Stykke Jord skal blive et Stykke Guds Rige. Det er jo den egentlige Mening med hele denne Billedtale: »Ingen, som lægger Haand paa Ploven og ser sig tilbage, er velskikket til Guds Rige«. Eller: »Pløj din Fure, strø Guds Sæd«,

Jeg tager altsaa fat, idet jeg bygger paa noget stærkere end mine egne Sorger og Glæder og mit menneskelige Haab. Paa Troen paa, at der skulde blive en Stump af Guds Rige her paa Jonstrup Vang. Synes I, denne Tro er dumdrilig? I ser paa mig, eller I tænker maaske paa jer selv. Ja, jeg vilde vel ogsaa engang have regnet det for en dumdrilig Tale. Thi her gælder det, om nogensinde: »Det er nødvendigt at sejle, det er ikke nødvendigt at leve«. Troen er den største Vovehals, ikke Danmarks Riges, men Guds Riges. »I Troen vil jeg det vove,« siger Hans Thomisson meget rigtigt. Men jeg kan altsaa ikke nøjes med mindre end dette: »Pløj din Fure, strø Guds Sæd!«

Ellers vilde det være halsløs Gerning, synes jeg, at give sig til at arbejde med denne Jord — ja ogsaa hovedløs og hjerteløs Gerning. Kort sagt: Det vilde blive tomt og ked-sommeligt som alt, der kun er menneskeligt. Netop »Øde og

Tomhed« som Jorden, før Guds Aand begyndte Skabergeringen med den. »Øde og tomt er det verdslige Bryst« der, hvor det er Menneskers Ære og ikke Guds Ære, som bliver Maalet. Der vilde intet evigt Perspektiv blive for dette Arbejde, intet virkeligt Maal. Og heller ingen virkelig Frimodighed og Fred.

Har du da saa stærk en Tro, at du tør tale saadan? Nej, tværtimod. Men ogsaa dette er taget i Betragtning. Der er ogsaa tænkt paa Folk af min Slags. Ja netop paa den Slags: »Men sker det end, du ser dig om, for vi er alle svage«. Vi er *alle* svage. Og den svage Tro ser sig om efter Tegn. Det har den Lov til.

Jeg nævner blandt andre gode Varsler for min Tro det, at jeg er kommet til netop dette Seminarium. — Forholdene kunde let have været den Ubetydelighed anderledes, at jeg var kommet til et andet. — Og at jeg er blevet Stig Bredstrups Eftermand.

Man skal være forsigtig med, hvad man siger om en fra-værende. Han kan jo ikke forsvare sig — hverken mod ens Dadel eller Ros! Desuden kan Stig Bredstrup undvære mine Ord. Derfor kun dette: Jeg ved, han har hejst sit Flag for os i Dag, og vi har ham in effigie blandt os; — jeg vilde dog ønske, at han havde været her lyslevende, som han jo er. Thi jeg ser i ham Symbolet paa Fælleslivet paa Jonstrup; jeg tror ogsaa, han har været Hovedkraften i dette Fællesliv.

Jeg ved lidt om, hvad Fælleslivet betyder for et Seminarium: »Takt, Takt, pas paa Takten, den er mer end halve Magten«. Lad os være glade for, om vi kan *faa Takt* i de hundrede paa Jonstrup, saa »en og anden laaner Øre«.

Nej, lad os haabe, at vi maa *blive ved med* at holde Takten her paa Jonstrup. Thi er den rette Takt uvurderlig for et Menneske, er den det vel endnu mere for et Samfund. »Den Stad, der er splidagtig med sig selv, kan ikke bestaa«. Den rette Takt, det er det samme som den gode Tradition. Jeg tror, at der er en god Tradition paa Jonstrup, den rette Takt, det gode Fællesliv.

Der var i Middelalderen et Samfund, som kaldtes »Brød-

rene af Fælleslivet«. Maatte der saaledes stadig være et lille Samfund af Brødrene af Fælleslivet her. Og maatte dette Broderskab forpligte os hver især, Lærere som Elever. Thi Broderskab forpligter saa godt som Adel.

Skal vi til sidst samle alt dette i et kort Ord og en kort Bøn. Ordet er maaske det stærkeste af de stærke Ord, jeg har nævnet i Dag, Pauli berømte Ord fra Phil. 3: »Ikke, at jeg allerede har grebet det eller allerede er fuldkommen, men jeg jager derefter, om jeg dog kunde gribe det«. Som de vil høre, der kender Ordet, citerer jeg det kun til Hælvten. Thi Slutningen: »Efterdi jeg jo er grebet af Kristus Jesus,« den egentlig faste Grund i Ordet, den kan man ikke gaa ud fra, at alle og enhver her kan bekende. Men alle og enhver her og overalt, som vil have Ret til at bære Navn af levende Mennesker, maa løfte Pauli vajende Banner højt: »Ikke at jeg allerede har grebet det eller allerede er fuldkommen, men jeg jager derefter, om jeg dog kunde gribe det.« Og vi bør ogsaa alle kunne føje til det 16de Vers: »Saa vidt vi er kommet, lad os vandre i samme Retning.«

Skal vi »hvile os« ved at bede Fadervor. Skal vi prøve paa at bede den Bøn, »saa vidt vi er kommet« i Jesu Navn.

VED DIMISSIONEN DEN 20. MAJ 1930

Saa er de altsaa forbi, de tre Jonstrup-Aar, for nogle af Flokken her. En lang og dyrebar Tid af et kort Menneskeliv — ikke mindst af et Ungdomsliv — og maaske ikke mindst af et Ungdomsliv her! Jeg har kun været her i tre Fjerdingsaar; hvor meget Vand er der ikke løbet i Stranden for mig i den Tid! Men hvor meget mere maa ikke tre fulde Ungdomsaar paa Jonstrup fylde!

Og dog vil maaske nogle af jer i Dag ved Afskeden sige: De tusind Dage er for mig som een Dag. »Og dog«! — nej netop fordi der har været godt Forslag i de tusind Dage, er de gaaet muntert og rask.

Jeg har i hvert Fald faaet det Indtryk, at for mange af dem, der forlod Jonstrup, formede Afskeden sig *ikke* saaledes, som naar Studenten i Sangen tager Afsked med sine Lærere:

Hav Tak, I lærde Mænd,
fordi I drog mig til jer hen,
men mest fordi I lod mig gaa igen!

Om saa er, hvad kan da Grunden være? Ja, hvad skulde Udbyttet gerne være af tre saadanne Ungdomsaar?

Der skulde gerne følge nogle solide Kundskaber med paa Vejen og lidt Haandelag til at bruge dem og til selv at arbejde videre paa egen Haand. Det er dejligt at vide rigtig Besked, saa man kan sige: Nu *kan* jeg *det*, nu ved jeg *det*, nu behersker jeg *det*, — baade naar der er Tale om en Øvelse for Aanden og for Haanden. Der kan ogsaa være noget tilfredsstillende ved at gøre den Smule Prøve derpaa, som saadan en Eksamen kan være. Naturligvis — det behøver ikke at siges, hvor begrænset

og hvor ufuldkommen en Maalestok Eksamen er, og hvilke Skuffelser der kan følge med; men naar man tænker paa det Besvær, der ogsaa følger med, kan man nok anvende de Ord, som Geijer har brugt i en anden Sammenhæng, naar han taler om »det haarde Arbejdes Munterhed«.

Desuden — hvor tidt siger man ikke til sig selv, naar man er blevet lidt ældre: Bare jeg havde faaet det lært eller det, saa jeg ogsaa kunde beherske det Fag eller den Sag! Hvor meget bedre kunde jeg ikke have brugt min Ungdom til at dygtiggøre mig! Men nu er det for sent.

Og i hvert Fald — for en Lærer er Kundskaber saa nødvendige som Værktøj for en Haandværker. Man slaar ikke Hovedet paa Sømmet uden Hammer i Haand, — selv om det først er Livets egen Prøve, der lærer en at ramme Sømmet rigtig paa Hovedet.

Men den allerbedste Kundskab af alle er dog den Kundskab at vide, at man intet ved, at man aldrig bliver færdig. Jeg raaber igen i Dag et *Pereat* (Ned med!) over hver jonstrupsk Seminarist, som mener, at han er »færdig«. Den Kundskab opbygger ikke, den oplæser kun. Ikke mindst naar den pustes op med den falske Reklame: Kundskab er Magt. Heroverfor lyder det saa jævnt og saa sandt, som om det kunde være godt Dansk, skønt det er klassisk Græsk: »denne Mand her er i alle Fald ikke saa viis som jeg; for rigtignok lader det til, at ingen af os to ved noget skønt og godt, men medens *han* bilder sig ind at vide noget, taaget han intet ved, saa bilder *jeg* mig ikke ind at vide noget, lige saa lidt som jeg virkelig var noget. Det *synes* altsaa i hvert Fald, som om jeg er en ganske lille Smule visere end *han*, nemlig netop *saa* meget, at, hvad jeg ikke ved, det bilder jeg mig heller ikke ind at vide.«

Saa vigtigt og nødvendigt det er for den, der skal være Lærer, at faa Adgang til at skaffe sig nogle gode Kundskaber, er der dog et, der er endnu vigtigere, og det er at faa Hjælp til at leve, — om en saadan kan gives.

Nu kan denne Hjælp — forstaar sig, efter fattig Lejlighed — godt faas sammen med det første. Ja, de to Ting skulde

gerne følges ad. Saa bliver Skolen nemlig ikke en blot Eksamensskole, heller ikke blot en Skole for Skolen, men i det smaa en »Skole for Livet«. Jeg tror, Jonstrup af et Seminarium at være har ret gode Betingelser i saa Henseende.

Herom kunde der nu siges meget af en ældre og klogere. Lad mig blot i en Hast nævne den grønne Vang og den grønne Skov. Vi kan her paa Jonstrup blive ved at lege Børnelegen hele Livet igennem: »Her er dog en dejlig Skov her er ingen Rovere«. Vi gaar i Lære hos Børnene; vi behøver ikke at gaa i Lære hos Rousseau for at faa at vide, at Mennesket skal vende tilbage til Naturen. Vi har aldrig forladt Naturtilstanden, vi danner et lille Samfund i Naturen. Hver af os har Ret, om han har Mod, til at bære Titlen: »Naturens muntre Søn«, — det er jo ham, der er »Lykken næst«.

Der er virkelig meget godt i Følge med dette Samfund i Naturen, bl. a. mange nøjsomme og rene Glæder. Det er da en nøjsom Glæde, naar Eleverne disse lune Foraarsaftener efter den strenge Eksamensdag har muntret sig som Børn med i Timevis i Skolegaarden at sparke til en lille Bold! Ganske vist kan den nøjsomme Glæde blive lidt dyr for somme, nemlig for dem, der er — skal vi sige — saa ubehændige, at de sparke Ruderne ud. Men deraf kan der ogsaa læres noget, — nemlig at ogsaa i vor Naturtilstand maa der nogen Kultur til!

Af Naturen kan der faas nogen Hjælp til at leve, — lad os sige Tak for »Skolen i den grønne Skov«. Men ikke Hjælp nok for et Menneske. For Mennesket er ikke bare »Natur«, der skulde gerne være lidt »Aand i Naturen«. Det er i hvert Fald en slem Ting at møde »Aandløsheden i Naturen«, og et ganske aandløst Menneske, — thi andre Steder findes Aandløsheden vel ikke her paa Jord end der, hvor Mennesker har skabt den i eller uden om sig selv.

Mennesket kan nemlig defineres, — saaledes som det saa træffende er sagt af ham, der kunde være saa træffende i sine Definitioner, skønt han godt vidste, at vort Modersmaal egentlig ikke »træffer paa et Haar«, — som »Muldets Frænde«. Og derfor er det lige saa skönt som sandt sagt, som vi nylig sang:

Hvad Solskin er for det sorte Muld
 er sand Oplysning for Muldets Frænde,
 langt mere værdt end det røde Guld
 det er sin Gud og sig selv at kende.

Ja, dette er »sand Oplysning«, det er den »Aufklärung«, der skal lyse op over *vort* Liv; derfor er det ogsaa her, den rigtige Hjælp findes til at leve. Dette er min personlige Mening: men man tør dog vel ogsaa forkynde det som et Livsmaal i Almindelighed for et Seminarium: »At kende sin Gud og sig selv«.

Det bliver nu for lang en Historie at fortælle om den Skolegang, der skal til her for hver især. Jeg vil da heller ikke give mig til at repetere med mine gamle Elever i Religion og Psykologi samme Dag, som I har endt Eksamen heri. Kun ét vil jeg bemærke til denne store Sag: Ingen faar lært sin Gud og sig selv at ret at kende, uden han faar lært andre Mennesker ret at kende. I god Overensstemmelse med det »andet« Bud, der jo er »ligesom dette«, og som lyder: »Du skal elske din Næste som dig selv«. I god Overensstemmelse for øvrigt ogsaa med god gammel Tankegang her i Norden om, at »Mand er Mands Gammen«.

Derfor nævnede jeg ogsaa den Dag, jeg begyndte det Skoleaar med jer, som slutter i Dag, det middelalderlige Samfund »Brødrene af Fælleslivet« som et Navn, jeg vilde føle mig forpligtet overfor, og som et forpligtende Ideal for »Brødrene af Jonstrup«. Derfor ønskede jeg paa Forhaand, at det maatte lykkes os at »passe paa Takten«. Jeg gentager det nu, da jeg ser tilbage.

Jeg har i den Tid, der er gaaet, lagt Mærke til Mangler og Svagheder ved det jonstrupske Fællesliv, baade i det ydre og det indre. Hovedmanglen, den egentlige Fredsforstyrrelse, er jo altid den samme:

Paa *vort* eget Nat og Dag
 slirrer vi med Velbehag,
 det forstyrrer Freden.

Men jeg tror ogsaa, der er en særlig Værdi ved det Seminarie-liv, som leves her paa de danske Seminariers Oxford, ved dette »collegiale« Liv altsaa, som det er værdt at gøre noget for at bevare. Og jeg føler mig nu efter dette Prøveaar optaget i dette Fællesliv. Jeg har hørt Fællestonen klinge i Sangen, baade i Salmesangen og i Festsangen; i Arbejdstakten, det daglige Arbejdes muntre Fællesrytme; og i hele det ungdommelige Samvær med sin elskværdige Takt og Tone, — denne jonstrupske Elskværdighed, som man godt kan tale om.

Synes I, at jeg taler for elskværdigt til og om jer? Havde I ventet noget mere Strenghed af en Styrer, en Rektor (som det lidt barsk hedder), nogle myndige Formaninger paa Falderbet? Jeg bryder mig ikke om at uddele Formaninger. Hvad Nytte er de til, især i dette Øjeblik!

Jeg vil bare give jer et godt Ønske med paa Vejen, paa jeres Livsvej. Jeg vil ønske, at I maa have faaet Øre for Fælleslivets rene Toner her, og at de maa blive ved at klinge for jer. Der er dog vel ingen af jer, uden I har hørt noget til disse Toner. Maaske mest naar I var sammen med jeres Kammerater om Arbejdet eller i den dejlige Natur: Lige Børn leger bedst. Maaske dog ogsaa for en og anden af jer sammen med en Lærer.

Det er i denne Sammenhæng rimeligt at nævne, at jeres gamle Lærer er til Stede her i Dag. Han, som har to Tredjedel Part i jer i Sammenligning med mig — i det mindste!

Men lige meget hvor — blot I har faaet Øre for Fællesklangen. At den kan gaa ind som en ren Tone i jeres Livsmusik. Thi heri kan der være en Smule Hjælp til at leve Livet.

I vil faa Brug for al den gode Hjælp, alle de gode Kræfter, I kan faa. Der vil komme den Tid, da hver af jer maa bekende med den russiske Folkevis:

Gik du fra mig ud paa den vide Mark,
har du gemt dig der i det høje Græs.

Og min sorte Hest sadler rask jeg op,
og jeg rider langt, langt over Marken ud.

Og jeg leder der i det høje Græs
om min Ungdomstid, indtil Sol gaar ned.

Og naar Sol gaar ned, falder Mørket paa,
men min Ungdomstid ser jeg aldrig mer.

Da gælder det om, naar Tidens Toner dør, at kunne høre
Klange, hvori der er lidt af Evigheden.

Arne Møller.

Forstander Bredstrups Villa i Farum.

FRU HENRIETTE BREDSTRUP

Lørdag den 26. Juli 1930 døde Fru Bredstrup i Hjemmet i Farum efter kun et Par Dages Sygdom. Budskabet herom har hos mange Jonstrupperne vakt dyb Bevægelse, og det er naturligt, at der gives Udtryk herfor paa Jonstrupbogens Blade.

Det er næppe troligt, at ret mange Elever under deres Ophold paa Seminariet har faaet noget stærkt Indtryk af Fru Bredstrup. Dog vil sikkert adskillige, f. Eks. fra Aftenbesøg i Forstanderboligen, kunne huske baade det moderlige og det myndige i hendes Fremtræden, og en og anden har maaske ved de Lejligheder bemærket, at hun levende interesserede sig for de unges Ve og Vel. Er man saa senere kommet paa Besøg hos Forstanderen, da er Følelsen heraf blevet forstærket. Ikke blot blev man modtaget med den største Gæstfrihed — der var altid aabent Hus — men man følte, at man var husket. Maaske fik man under saadanne Besøg en gryende Forstaaelse af, hvad hun betød i det Hjem. Men en levende og klar Forestilling herom maatte den faa, der i en Aarrække levede Hjemmet paa nært Hold og havde

Fru Henriette Bredstrup med Børnebørnene Mogens og Grethe.
(Vistnok 1919.)

Lejlighed til at se Fru Bredstrup baade i Arbejde og Fest, i Glæde og Sorg. Saa bøjede man sig i Ærbødighed og Beundring for denne Kvinde.

Fru Bredstrup var et rigt udrustet Menneske. Fra sin Ungdom var hun levende interesseret i aandelige Spørgsmaal. Hun havde læst meget, og til Trods for, at Hjemmet i de senere Aar lagde saa stærkt Beslag paa hendes Kræfter, fik hun Tid til stadig at pleje sine Interesser. Paa hendes Bord laa altid Bøger. At læse var hende en Livsforpligtelse, og altid var hun parat til at drøfte de Spørgsmaal, som Bøgerne havde bragt hende ind paa Livet. Hendes Meninger var udprægede; hun var en stærk Kvinde — stærk i Sympatier og Antipatier og stærk af Vilje. Sine Venner var hun en trofast Ven, og hun var opfindsom, naar det gjaldt at glæde dem. Da den tunge Sorg kom, bøjedes hun vel dybt, men hun knækkede ikke. Og alt dette være nu sagt først og fremmest for at vise, hvad hun havde Betingelser for at være for sin Mand. Til Trods for eller maaske netop som Følge af betydelige og iøjnefaldende Forskelle levede de et harmonisk, rigt og lykkeligt Samliv, og heri ligger Fru Bredstrups største Betydning for Jonstrup.

Men at tale om Fru Bredstrup udenom de tre Børn, som hun i de sidste Aar af sit Liv var Moder for, er umuligt. I Forholdet til dem viste hun sig rigest. De lagde store Op-gaver hen til Bedsteforældrene, bragte mange Bekymringer, men ogsaa megen Rigdom; de friede navnlig fra Tomhedsfølelsen efter det store Tab. I Arbejdet for dem trak Fru Bredstrup Læsset. Hun ofrede sig ganske, skyede ingen Møje, overvandt Træthed og udholdt Nattevaagen for deres Skyld. Ingen kunde se det uden at fyldes med Højagtelse.

Nu sidder vor gamle Forstander og de tre Børn ene tilbage derude i »Alderdomshjemmet«, som Fru Bredstrup kaldte det, i Farum. Vi vil ikke glemme ham. Nu og da vil vi søge hen til hans Lænestol og tale med ham om svundne Dage.

A. Munch,
Lærer i Maalov.

REGNSKAB

	Indtægt.	Udgift.
	Kr. Ø.	Kr. Ø.
1/1 1929—31/12 1929.		
Kassebeholdning pr. 31/12 1928	520 58	
Kontingenter	556 00	
Salg af Jonstrupbogen	290 00	
Portogodtgørelse	20 65	
Restancer	10 00	
Renter	10 76	
Papir, Konvolutter, Duplikering		35 85
Girokort og Gigogebyr		14 26
Medhjælp ved Udsendelse af Aarbog 1929		35 00
Porto		85 60
Bestyrelsesmøde		9 50
Clichéer til Aarbog 1929		58 45
Trykning og Hefning af Aarbog 1929		655 50
Blomster, Drikkepenge		11 00
Kassebeholdning pr. 31/12 1929		502 83
	1407 99	1407 99

K. Frigast Hansen.

Undertegnede Revisorer har gennemgaaet ovenstaaende Regnskab med Bilag og fundet det rigtigt. Kassebeholdning forevist.

Søsum og Siersted Skoler i Maj 1930.

M. Pedersen.

S. M. Wauben.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Forstander *Stig Bredstrup*, R. Dbm., Farum, Formand. Ene-lærer *Jul. Christensen*, Skenkelsø, Ølstykke. Førstelærer *J. Hegelund*, Ulstrup, Gørlev. Seminarieelev *Vilhelm Thomsen*, Jonstrup. Kommuelærer *K. Frigast Hansen*, Njalsgade 67. Købhvn. S.

Sidstnævnte er Kasserer og modtager Indmeldelser.

JONSTRUPBOGEN

9DE BIND

1 9 3 1

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN

JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG - NJALSGADE 67

1932

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Joakim Larsens Livserindringer	5
<i>P. Andersen</i> : Julius Christensen	25
Jonstrupsammenkomsten 1931	28
Det kammeratlige Samliv paa Jonstrup 1930—31 . . .	30
Regnskab	39
Jonstrupsamfundets Bestyrelse	39

JOAKIM LARSENS LIVSERINDRINGER

(Fortsat fra Jonstrupbogens 8. Aargang.)

(1885—1894.)

EFTER min Udnævnelse til Inspektør*) skulde jeg fraflytte min Embedsbolig; men da jeg ikke strax kunde faa en passende Lejlighed, sluttede jeg Overenskomst med min Efter-

Astrid Larsen.

Født 30-5-1871. Se Side 15.

Gerda Larsen.

Født 7-9-1874. Død 10. Juli 1885.

mand som Overlærer**), F. Jacobsen, om at blive boende paa Skolen til Oktober Flyttedag samme Aar, imod at jeg betalte hans Husleje.

I denne Sommer havde vi den største Sorg, der nogensinde har mødt os, idet vor lille Gerda døde. Et elskeligt Barn havde

*) Direktør.

**) Inspektør.

hun været alle Dage: opvakt og begavet, langt forud for sin Alder og tillige hjertensgod og from, saa hun aldrig voldte os mindste Sorg eller gjorde sig fortjent til Bebrejdelser eller Straf. Hun var derfor elsket af alle, ikke blot af hendes Nærmeste, men af Lærere og Lærerinder, Skolekammerater og disses Forældre. Men hun var ikke stærk af Helbred. Flere Gange maatte vi afbryde hendes Undervisning, fordi hun skrantede. Saa kom i Forsommeren 1885 den sidste Sygdom. Endnu i Juni var hun med paa Skolebørnenes Skovtur; men saa maatte hun holde Sengen. Først 8 Dage før hendes Død, da Stivkrampen kom, erkendte Lægen, at det var Hjernebetændelse. Det var tunge, tunge Dage og Nætter. Vi bad og græd, men Gud gemte hende. Stille og fredeligt gik hun bort Fredag den 10. Juli 1885 om Aftenen Kl. 8, efter at hun faa Timer før (uden nogen Foranledning fra vor Side) havde bekendt: »Du Herre Krist min Frelser est, til Dig jeg haaber enc.«

Vi var usigeligt bedrøvede, især Elise, som blev tungsindig derover i flere Aar. Vi rejste til Sverige og Norge, men Sorgen fulgte os og lagde et knugende Tryk over Hjemmet, ogsaa det nye paa Gamle Kongevej 88, Hjørnet af Sankt Knuds Vej, hvor vi flyttede hen i Oktober 1885. Klaveret blev lukket. Astrids Skolegang standset, da hendes Helbred led under det Tryk, der hvilede over os, og vi slog fuldstændig Streg over egentlig Selskabelighed. Men indadtil voxede vi Gudskelov. Og trofaste Venner hjalp os at bære den tunge Tid. Andre derimod forstod os slet ikke.

En lysere Tid begyndte med Astrids Konfirmation den 27. Marts 1887 hos Pastor Chr. Ewaldsen. Da gjorde vi vort første Middagsselskab. Det stod i Myginds Lokaler i Linnésgade. Da Astrid nu som Voxen kom ud blandt jævnaldrende, samledes der efterhaanden en Kreds af unge Mennesker i vort Hjem, ogsaa til Oplivelse for os ældre.

I Maj 1886 gjorde Otto Jensen, Jens Bergmann*) og jeg en Udflugt til Lund for at lære svensk Gymnastik at kende. Her ved blev vi ikke blot bragt i Forbindelse med C. Norlander og

*) Jensen blev Forstander paa Opfostringshuset, Bergmann blev Skoleinspektør paa Frederiksberg. R. C. M.

L. Törnngren, hvad der især for Bergmann fik stor Betydning, men lærte ogsaa i Lund Edvard Lehmann at kende. Denne højtbegavede og varmhjertede Mand blev Ven af Huset og var os til stor Oplivelse ved at komme hyppig hos os i de nærmeste Aar, inden han rejste til Tyskland for at studere Religionsfilosofi, og skønt vi saa ham sjældnere efter hans Hjemkomst og hans endelige Bosættelse i Lund, havde vi dog ret ofte Lejlighed til at glæde os ved hans Aand og Vid.

Siden 1885 begyndte vi paany at staa i Forbindelse med Professor K. Kromans Familie. Wiggers og Othilia vendte 1887 tilbage til København*) efter 18—19 Aars Ophold i Provinserne (Saxkøbing og Aarhus), og i dem havde vi rigtig gode Venner, der stod os nær ogsaa i Tænkemaade.

Derimod udgik Skoleinspektør Vilhelm Petersen paa Amager af Vennernes Kreds, idet han døde i Foraaret 1889. Han oplevede ikke at se sin Datter Margrethe som den i nogle Aar fejrede Sangerinde og heller ikke den Forbedring af Skolevæsenet og andre af Sundbyernes Kommuneforhold, som han arbejdede saa meget for, men som først naaedes ved Sundbyernes Indlemmelse i København.

Om Sommeren søgte vi Hvile og Forfriskelse ved andre Fericadspredelser end Besøg hos Familien. 1886 besøgte jeg min gamle Ven fra Frederiksberg, Missionshistorikeren Pastor Vilhelm Sørensen i Føns (senere i Husby). Derpaa var jeg Ordstyrer samme Sommer ved »Danmarks Lærerforening«s Skolemøde i København, 10.—13. August. Elise og Astrid tog ogsaa nogen Del i dette, blandt andet i Slutningsfesten i Excercherhuset, hvor jeg sidste Gang var sammen med min Ungdomsven H. P. Olsen**).

I Sommeren 1887 var jeg oplaget af fra første Haand at ordne de af Kommunen oprettede Folkebiblioteker, og 1888 af Udgivelsen af min nye »Regnebog til Skolebrug«. Den Sommer foretrak Elise og Astrid Kort til den nordiske Industriudstilling fremfor et Landophold, og vi havde megen For-

*) idet Wiggers blev Inspektør ved Hindegades Skole.

R. C. M.

***) Lærer i Kyndby ved Roskilde. Drukne d. 27. Aug. 1886 under en Sejltur paa Roskilde Fjord.

R. C. M.

nøjelse af vore jævnlige Besøg derinde. Den laa saa bekvemt i Tivoli og paa den gamle Vestervolds Terræn. 1889 var vi alle 3 i Odense og Svendborg. Det første Sted fornyede jeg Venskabet med min gamle Seminariekammerat, nuværende Overintendant H. St. Jørgensen.

Sidst i August 1889 fik jeg atter en stor Sygdom (Blodspytning), saa mit Liv paany var i Fare. Jeg kom mig dog, fragtaget en Fortætning i højre Lunge og en Strubehovedkatarrh, men jeg var Rekonvalescent til næste Aars Sommerferie. Om Vinteren maatte jeg holde mig meget inde, og i Juni—Juli 1890 gennemgik jeg i Ems en Kur, hvorved jeg anden Gang kom til Tyskland (Kiel—Hamborg—Bremen—Münster—Köln—Coblenz—Ems. Udflugter i Lahn- og Rhindalen til Niederrwald. Hjemrejse over Giessen—Eisenach—Friederichsrode—Göttingen—Hildesheim—Goslar — Thale—Halberstadt—Berlin Warnemünde). Astrid og Bergmann kom mig i Møde paa Hjemturen, og vi besaa i Fællesskab de gamle Byer i Mellem-tyskland samt Harzen og Berlin.

Umiddelbart efter min Hjemkomst var der Hundredaars-Jubilæum paa Jonstrup og Nordisk Skolemøde i København (5.—8. August 1890). Efter et lille Ophold paa Klampenborg Badehotel, hvor vi alle 3 havde nogle rare Dage, vendte vi tilbage til Gamle Kongevej, og jeg blev hædret paa forskellige Maader ved mit 25-Aars Jubilæum som Funktionær ved Frederiksberg Skolevæsen den 15. August 1890, blandt andet fik jeg fra Lærerpersonalet en smuk Opsats.

1891 var jeg for mit Helbreds Skyld i Reinli i Valdres, medens Elise og Astrid var ved Kullen, og derhen tog ogsaa jeg efter min Hjemkomst fra Norge.

1892 var vi alle 3 atter i Mølle ved Kullen, vi boede hos »Danske Svendsen« og spiste hos Corfitzen.

1893 var vi i Silkeborg og Omegn. Astrid og jeg tog i Forvejen og boede en Stund paa Vandkuranstalten, hvor jeg med Udbytte dypede mig i koldt Vand. Senere kom Elise og Bergmann derover, og efter et Ophold paa Hotel Silkeborg slog vi os ned i Laven paa det derværende Hotel. Efter Hjemkomsten

var jeg Ordstyrer ved »Danmarks Lærerforening«s Skolemøde i København.

Samme Aars Efteraar fik Astrid sin store Sygdom, som hun dog blev helbredet for. Men Frederik Holm døde af sin Hjertesygdom i November 1893.

I Foraaret samme Aar havde jeg udgivet min Skolehistorie 1784—1818, hvilket foranledigede, at jeg paa Initiativ af Skoledirektionen blev Ridder af Dannebrogen. Ved Christian den Niendes Guldbryllupsfest Aaret før havde jeg været indstillet fra Frederiksberg Kommunalbestyrelse; men vi var 3 i Følge, og da den ene ikke blev anset for fint Papir, blev hele Indstillingen lagt til Side. Jeg var efter Dekoreringen til Audiens hos Kong Christian IX, hvem jeg allerede Aaret før havde hilst paa (og ved samme Lejlighed paa Dronning Louise, Kejseren og Kejsersinden af Rusland samt Cumberlanderne og Alexandra og hendes Gemal), idet jeg var Medlem af en Deputation, der overrakte Kongen og Dronningen Skolebørnenes Gave (en Guidkrans) til deres Guldbryllup, hvorefter vi blev bedt til Aftenselskab hos Kongen. En Gang før havde jeg været ved Hoffet, nemlig som Medlem af en Deputation, der lagde en Sølvkrans paa Enkedronning Caroline Amalies Kiste.

Da jeg 1885 blev Skolevæsenets Tilsynsmand, var der ikke den bedste Orden i Administration og Tilsyn. Fra 1878 opførte Fjerd med sine regelmæssige Besøg paa Skolerne, da hans landøkonomiske Forsøgsvirksomhed hovedsagelig optog ham. Forretningsgangen savnede faste Former, og hver Overlærer havde kun saa megen Indflydelse, han ved sin Personlighed kunde forskaffe sig. Der manglede Enhed og fast Ledelse i Arbejdet. De opløste Tilstande, som herskede ved Skolevæsenet 1883—85 gjorde ikke Forholdene bedre, og de bidrog desuden til, at Kommunalbestyrelsen tabte en Del af sin tidligere Velvilje for Skolen. Som Formanden, Konferensraad Schlegel sagde til mig 1885, ønskede den kun Ro ved Skolen og Spar-sommelighed paa Budgettet. I økonomisk Henseende var det en vanskelig Tid for Kommunen, da den tiltagende Bebyggelse i Sindshvilkevarteret tilførte Frederiksberg en stor uformuende

Befolkning, der bragte Skole- og Fattigudgifterne til at stige anseligt. Derfor kunde der indtil videre ikke være Tale om Reformers, som kostede noget. Foreløbigt gjaldt det for mig om at genoprette Orden og Disciplin, føre et virksomt Tilsyn og oparbejde den pædagogisk Sans. Men det maatte ske varsomt for at der ikke skulde fremkaldes ny Uro. Foreløbig udarbejdede jeg paa Skolekommissionen Opfordring min »Oversigt over Udviklingen af Frederiksberg Kommunes offentlige Skolevæsen 1886«.

Overfor Overlærerne, med hvem jeg begyndte at holde Møder til Forhandling om Skolespørgsmaal, støttedes jeg godt af Skolekommissionen under Pastor Ewaldsens kraftige Ledelse. Da Rønne forflyttedes til Overlærerpladsen paa Vridsløselille og Dorph fik Præstekald i Fyn, medens de nye Overlærere Vogel-Jørgensen og Jacobsen ligesom Nørgaard fra Aarhus (lige dygtig og vindende som Skolemand og som Menneske) viste en fuldtud loyal og korrekt Optræden, faldt Forholdene til Ro, og efterhaanden som Overlærernes Antal voxede med Bergmann, Hvidberg, Lars Petersen, Jerndorff Jessen og Dahl, blev Forholdet særdeles godt. Kun savnedes der af og til nogen Personlighed i Ledelsen af Skolerne, ogsaa efter at Overlærerne 1898 havde faaet Navn og Stilling som Inspektører*). Tiderne hindrede foreløbig større Forbedringer i deres Kaar. Dog skaffede jeg dem Betaling for deres Arbejde med Udlaanet fra Børnenes Bibliotek, fik 1887 ved Oprettelsen af Folkebibliotekerne slaaet fast, at Bibliotekarpladserne som Regel overdroges til Overlærerne (1887 Jacobsen og Nørgaard, 1901 Vogel-Jørgensen), da der dengang ikke krævedes særlig biblioteksmæssig Uddannelse, og fik endelig ved Lønningsforbedringen 1889 skaffet dem et lille Pengelillæg, færre Timer og lidt større Selvstændighed.

En ny Regnskabs- og Forretningsorden og et periodisk Efter-syn af Overlærernes Embedsbøger fik jeg indført. Jeg fik Kontortid paa de forskellige Skoler Klokken 12—1 og paa Skolekommissionens Kontor (som faldt sammen med mit eget, da

*) Samtidig ændredes naturligvis Joakim Larsens Inspektør-titel, saa at han fra da af hed Direktør ligesom Lederen af Københavns Skolevæsen. R. C. M.

det var paa min Bopæl) Klokken 4—6 (Tyve Aar efter: Kl. 10—2). Efterhaanden som Overlærerne blev Bestyrere af Skolerne (blev Inspektører) indskrænkedes min Kontortid ved Skolerne til kortere Besøg Morgen eller Middag.

Orden og Disciplin blev efterhaanden bragt paa Fode; og for Undervisningens Skyld gennemgik jeg Forberedelsesklasserne med de nye Overlærere, aflagde selv mange Besøg i de forskellige Klasser for at paahøre Undervisningen og bragte Undervisningsspørgsmaal til Forhandling paa Overlærer- og Lærermøder. Mange Steder var Lærerpersonalet interesseret for sin Gerning, men Nidkærhed og særlig pædagogisk Interesse var ikke saa almindelig, som det kunde ønskes. Nærings-sorg, Familiebekymringer, videnskabelige Sysler, Politik og Hovedstadsliv optog Adskilliges Tanker altfor stærkt og svækkede derved deres Interesse for Skolen. Paa Landet bliver Lærerne ofte ensidige, hos os blev adskillige for mangesidige. Lærerinderne, som kun undtagelsesvis optoges af Familieanliggender, havde i Reglen større pædagogisk Interesse, blandt andet for Møder og ligesaa for Opdragelse; men efterhaanden som Lærerindernes Selvfølelse tiltog og Kvindesagsfordringerne blev stærkere, bredte der sig hos ikke faa iblandt dem en radikal Tænkemaade, der fuldtud stod paa Højde med en tilsvarende Tankegang hos deres mandlige Kolleger. Herved forringedes den Vinding for Skolens kristelige Paavirkning af Børnene, det havde været, at Lærerpersonalet forøgedes med troende Kvinder, der turde være deres Kristendom bekendt, medens mange af de yngre Lærere var temmelig indifferente i kristelig Henseende. Det maa dog erkendes, at ved Siden af de Lærere og Lærerinder, hvis Livsanskuelse paavirkedes vel meget af de radikale Strømninger i Tiden, tilførtes der ogsaa Skolen en Række dygtige Kræfter af en sundere Tænkemaade. Jeg fik vel genoplivet Lærermøderne til Drøftelse af Undervisningsspørgsmaal, men Forhandlingerne var kun sjældent ret fyldestgørende; de forstandige tav, og de uklare eller »de vilde« lod Munden løbe. Ved de enkelte Skoler blev der foreløbig kun holdt Møder om Juletræ, Skovtur, Ordensforhold og lignende, senere dog ogsaa om egentlige Skolespørgsmaal.

I Undervisningsplanen indførtes efterhaanden en Række mindre Forbedringer, indtil en fuldstændig Revision foretoges 1891—92 med koncentrisk Fordeling af Stoffet paa 3 Trin. Pige-gymnastik indførtes 1894. Lærerpersonalets Fællesbogsamling omordnedes, og en Samling af Haandbøger indrettedes ved hver Skole. Udskrivningen i 13-Aars Alderen bremstedes ved en skarpere Prøve, og Aarsprøven omordnedes.

En Lønningsforbedring for Lærerpersonalet gennemførtes 1889, men paa Grund af Omstændighederne blev den ikke saa god, som jeg havde ønsket. Især var jeg ked over, at Schlegel som Kommunalbestyrelsens Formand modsatte sig Forslaget om, at Lærerindernes Timetal skulde aftage med Alderen. Det vilde, hvis det var blevet gennemført, have været et smukt Side-stykke til den af Fjord indførte Ordning med at beregne Lærerindernes faste Løn efter 24 Timers ugentlige Undervisning.

1889 fik jeg indført »faste Vikarer« og et nyt Ferieregulativ. Fra 1891 begyndte vi regelmæssig hver Sommer at anbringe kirtelsyge Børn ved Kysten af Kattegat, Begyndelsen til det senere Sanatorium ved Høve. Aaret efter aabnedes vor første Skolebadeanstalt. 1891 oprettedes den første Hjælpeklasse for forsinkede Børn.

For at udsætte Opførelsen af en ny Skolebygning indrettedes der flere Undervisningslokaler i de ældre Skolebygninger, ligesom Heldagsskolerne benyttedes mere intensivt (nemlig Kl. 1—3 og 3—5 om Eftermiddagen, mod tidligere kun Kl. 2—4), og da der indrettedes Heldagsundervisning i den nye Skole, som opførtes 1892 paa Nylandsvej, blev en af de bestaaende Heldagsskoler omdannet til Halvdagsskole, fordi Børnetallet voxede stærkt i disse Skoler. Alle saadanne Foranstaltninger dikteredes af den Sparsomhedsraad, som i disse Aar raadede i Kommunalbestyrelsen.

Privatskolerne og de hjemmeunderviste Børn kom alle under Tilsyn. For de bedre Privatskolars Vedkommende blev mine Besøg kun en Høflighedssag; men i de tarveligere overværede jeg hele Prøven eller dog Overhøringen af de vigtigste Fag. Efterhaanden forsvandt de uheldige Privatskoler. Den slemmeste var Jagds paa Værnedamsvejen, et Annex til hans »Real-

skole« paa Nørrebro, der af Professor Holbech*) kaldtes en Kloak for de offentlige Skoler paa Nørrebro.

Med Udgangen af Aaret 1886 udtraadte Fjord af Skolekommissionen. Han levede til 1891, og ved et Legat til Pige børns Uddannelse søgte vi at bevare Mindet om ham ved Skolen. Et bedre Minde har han sat sig selv ved sit betydelige Arbejde for vort Skolevæsens Udvikling, og jeg har Grund til at mindes ham med Taknemmelighed baade for hvad jeg har lært af ham, og for hvad han har gjort for mig. Efter hans Afgang var Skolebestyrer V. Larpent den toncangivende i Kommissionen 1887—95 og ligesaa Højesteretssagfører F. Asmussen 1890—98. Den sidste var tillige som Menneske overordentlig prægtig, og det venlige Forhold, hvori han stillede sig til mig (senere vedligeholdt) i Kirkekomitéen, Bospisningsinstitutionen, Asylbestyrelsen og ved Feriesammentræf i Silkeborg hører til mine bedste Erindringer. De kultusministerielle Embedsmænd A. Asmussen og P. A. Weis sad kun kort Tid i Skolekommissionen; men herved indledede jeg det Bekendtskab med dem, der senere fortsattes ved det nærmere Forhold, i hvilket jeg traadte til Kultusministeriet. Med Præsterne V. Glahn og H. Ostenfeld, af hvilke den første var Formand i Skolekommissionen 1893—97. den anden 1897—99 og siden forblev i Kommissionen som valgt af Ministeriet, stod jeg stedse i venligt Forhold, fortsat med den første efter at han var bleven Provst og tog Initiativet til at faa flere Kirker og Sogne paa Frederiksberg, og ligeledes med Ostenfeld efter at han var bleven Provst og senere som Sjællands Biskop blev Medlem af Diakonissestiftelsens Bestyrelse ligesom jeg.

Skønt jeg ellers aldrig har givet mig af med Politik, deltog jeg (efter Opfordring af Professor Falbe Hansen) som Stiller for Højesteretsassessor Nyholm 1883—85 i den Bevægelse paa Frederiksberg, der indledede det politiske Omslag i Hovedstaden. Men det Regeringsskifte, man havde ventet dengang, og som sandsynligvis vilde have gavnet den hele politiske Udvikling, kom først 1901. Efter at jeg var bleven Tilsynsmand**)

*) Københavns Skoledirektor.

***) (Inspektør =) Direktør.

R. C. M.

R. C. M.

1885, holdt jeg mig i en Aarrække principielt borte fra alle politiske Valg og Møder for i saa Henseende at staa frit i min Stilling. Kun i de senere Aar har jeg deltaget i Valg paa konservativ Side, skønt jeg i flere Henseender ikke billiger deres Politik.

1894—1911.

Midt i Halvfemserne indtraf en Række betydningsfulde Begebenheder for mig og mine, hvormed et nyt Afsnit af vort Liv begyndte. Astrid og Aage Rudbeck*) blev forlovet 1894, samme Aar blev jeg Medlem af den ministerielle Kommission, som i Henhold til Lov af 30. Marts 1894 skulde undersøge Privatseminarierne, 1895 blev jeg Formand for »Danmarks Lærerforening« og Aaret efter blev Systemskiftet i vor Kommune Indledning til en ny Periode i vort Skolevæsens Udvikling. Endelig kan det i denne Sammenhæng nævnes, at i Efteraaret 1894 flyttede vi hen i Nr. 125 paa Gamle Kongevej.

Vort Hjem fik et noget forandret Præg ved Astrids Forlovelse. En Del af de flagrende unge trak sig tilbage, til Gengæld kom Aage Rudbeck dagligt hos os, i hvilken Anledning han flyttede fra Walkendorfs Kollegium ud i vor Nærhed. Efter at have arbejdet paa et Par Sagførerkontorer og aftjent sin Værnepligt 1895 blev han 1896 Assistent i Overretten, og fra 1897 tillige i Kultusministeriets gejstlige Kontor. Paa det sidste Sted havde jeg efter Evne støttet hans Ønske om at komme ind. Derved fik han en Stilling, saa der kunde blive Tale om at sætte Foden under eget Bord, og 8. Juli 1898 holdt han og Astrid Bryllup. De foretog en lille Bryllupsrejse til Svendborg og Silkeborg og drog efter Ferien ind i deres eget Hjem. Det blev et Savn for Elise at undvære Astrid. Heldigvis boede hun os saa nær, at hun næsten daglig kunde se hen til os, og da Børnebørnene kom til (Axel d. 29. Sept. 1899 og Børge d. 13. Juli 1904)**) knyttedes herved et nyt Baand mellem gamle og

*) der senere blev Dommer i Veile.

***) Axel Rudbeck, Student 1919, cand. phil. 1920, Assistent paa Dommerkontoret i Veile. Børge Rudbeck, Student 1923, cand. phil. 1924, Journalist i Paris. R. C. M.

unge, og især for Elise med hendes stærke, moderlige Anlæg vakt herved nye Interesser. De smaa Fyre foryngede os ældre. Sølvbryllup havde vi holdt 1894, dog ikke saa stille, som jeg ønskede. Lærerpersonalet forærede os ved denne Lejlighed et Maleri af Astrid.

Astrid Larsen i 18-Aars-Alderen.

Født 30-5-1871. Gift 1898 med Fuldmægtig Aage J. Rudbeck, der senere blev Dommer i Veile. Hun døde 27. September 1927.

Med Undtagelse af Justitsraad Chr. Holm, der blev uhelbredelig sindssyg i Sommeren 1900 og Aaret efter maatte søge sin Afsked, samt Forfatteren Holm Hansen, der gled fra os efter sit Giftermaal, bevarede vi vor gamle Omgangskreds, og vi forøgede den med enkelte andre som Aage Rudbecks Slægtninge og Grev Tramp*) samt for mit Vedkommende Fr. Thomassen og Folketingsmand Harald Holm, hvilke i Forening

*) Grev Tramp til Værlosegaard (gift med Comtesse Holstein Rathlau). R. C. M.

med Sauter og Bergmann*) udgjorde en fornøjelig Kreds, der i en Række Aar samledes den første Fredag i hver Maaned, og i hvilken især Harald Holms Elskværdighed, mange aandelige Interesser og Kendskab til den halve Verden bragte en Oplivelse, som ellers ikke blev os til Del, undtagen naar Edv. Lehmann gæstede os. Det var med Vemod, vi sagde Harald Holm Farvel i Februar 1903; Sauter var allerede gaact bort i April 1901. Senere kom Professor N. A. Larsen til Kredsen, da han indtraadte i Skolemuseets Bestyrelse.

Med mine forhøjede Indtægter fik vi bedre Raad til Selskabelighed. Min Embedsløn, som 1885 blev fastsat til 3600—4500 Kr., forhøjedes 1896 til 5100 Kr. og 1900 til 6500 Kr. Endelig 1906 til 7000 Kr. Mine forskellige Virksomheder under Kultusministeriet honoreredes meget godt, og skønt mine Læsebøger efterhaanden maatte give Plads for andre, havde jeg dog nogen Indtægt af dem, især af ABC'en. Hertil kom saa Indtægten af Regnebøgerne samt ved at skrive i forskellige Skoleblade. Her ved kunde vi ikke blot sætte vor Levofod op men ogsaa hjælpe andre. Elises Helbred holdt sig ret godt; men jeg skrantede af og til. I Foraaret 1902 havde jeg en alvorlig Lungebetændelse og flere Gange senere fik jeg Bronchitis og Pleuritis. Den 12. April 1904 døde min Broder Theodor**) uden forudgaaende Sygeleje, — en hjertelig rar og forstaaende Natur og en fortrinlig Økonom. Han hviler paa Lyngby Kirkegaard; den ved Taarbæk Kirke blev først efter hans Død taget i Brug.

Vi havde i disse Aar mange fornøjelige Selskaber i vort Hjem og ligesaa hos Bergmann, hos Forstander Rolsted paa Gamle Bakkehus, Forstander Jensen paa Opfostringshuset, Inspektør Wiggers i Hindegade og flere Steder. Saa godt som hver Sommer var vi paa Landet, men i de Aar, jeg var Censor, 1900—1905, tog denne Gerning dog en stor Del af Ferien.

Ved de kommunale Valg i Januar 1896 sejrede de forenede Liberale og Socialdemokrater, de satte Dr. med. Ed. Jacoby som Formand i Kommunalbestyrelsen i Stedet for F. Asmus-

*) Sauter, Skolemuseets Grundlægger, Thomassen, Skolemuseets Bestyrer efter Sauters Død.

**) Dimitteret fra Jonstrup 1861. Lærer i Taarbæk siden 1881.

sen og havde til 1909 Flertal i alle kommunale Udvalg og Kommissioner. I de første Aar af denne Periode tog man dog et vist Hensyn til Højre, men efterhaanden som Magtfølelsen steg Flertallet til Hovedet, blev man mere hensynsløs. Larpent blev dog strax sat ud af Skolekommissionen og erstattet af Emil Slomann (1896—1902), der i Overensstemmelse med sin Natur og den Reformlyst, som havde grebet alle de nye Mænd i Kommissionen, begyndte at ville omvælte hele vort Skolevæsen fra Grunden af. Jeg imødegik ham, støttet af Glahn og Asmussen, og det lykkedes at faa hans forcerede Iver ledet ind i et mere jævnt og sindigt Spor, hvor den gjorde god Virkning, og Slomann og jeg kom i det hele meget godt ud af det, da vi lærte at respektere hinanden. Men hans varmløblige Temperament, slumrende Anlæg til Sindssygdom og yderliggaaende Anskuelser gjorde ofte stor Forsigtighed nødvendig.

Slutningen af Aarhundredet blev imidlertid Vidne til en Række Reformers i vort Skolevæsen, der mindede om Fjords Tid. Heldigvis havde den gamle Kommunalbestyrelse ved en forstandig Byggeslov, der begunstigede Indretningen af større Beboelseslejligheder og derved trak gode Skatteydere til Kommunen, skabt de økonomiske Betingelser for at kunne gennemføre Reformers.

Efter en af Skolekommissionen foretagen samlet Overvejelse af hele Skolevæsenets Ordning udvidedes Undervisningstiden i Halvdagsskolerne, og i alle Skoler fik Realier og Anskuelsesundervisning større Plads paa Timetabellen; der oprettedes Afgangsklasser for Børn, som havde gennemgaaet hele Skolen, og ligeledes flere Hjelpeklasser for forsinkede Børn; den frivillige Sløjdundervisning udvikledes, og samtidig med, at der indførtes en ny Ordning af Skolebørns Bispisning, idet Kommunen opførte et Centralkøkken paa Sindshvilevej til Madens Tillavning og overtog dettes Drift, optoges Undervisningen i kvindelig Høsgerning som frivilligt Fag. I sin Tid havde Pastor Ewaldsen og jeg rejst denne Sag og efter mange Anstrengelser faaet Skolekommissionen til at gaa med til den; men den strandede paa Modstand i Kommunalbestyrelsen, der stod uforstaaende overfor den.

Der kom fornyet Interesse for Heldagsundervisningen, saa at denne indførtes i alle de sidst opførte Skoler (Solbjergvej 1896, Lollandsvej 1899 og Duevej 1906). Alle Skoler fik et udvidet Lægetilsyn (Skolelæge og Tandlæge). Administrationen forandredes 1. April 1898, idet en af Lærerne ved hver Skole under Navn af »Overlærer« blev ansat som Medhjælper for Skolens Bestyrer, der nu fik Navn af »Inspektør«, medens min Titel som Følge deraf blev »Skoledirektør«. Samtidig blev Slo-mann valgt til Formand i Skolekommissionen, da Lov af 4. Fe-bruar 1898 gav Kommissionen Ret til at vælge sin Formand og H. Ostenfeld ikke ønskede at tage mod Valg. Lønningerne forbedredes 1898, og denne Forbedring, hvorved Lærernes Løn steg til 3000 Kr., traadte i Kraft 1. April 1899, syv Fjerdingaar før det samme Maximum naaedes i København. Lønforholdene reguleredes yderligere ved Skoleloven af 24. Marts 1899, der bragte Kommunen et anseligt Tilskud af Staten til Lærerlønningerne og af Skolefonden til Vikarudgifterne og desuden fremkaldte en Revision af Skole- og Undervisningsplanen, hvorved der som obligatoriske Fag i de ældre Klasser indførtes Tegning for Piger og Sløjd for Drengene, samtidig med, at Undervisningstiden i de 3 ældste Klasser i alle Skoler blev sat til 30 Timer om Ugen. Fra Efteraaret 1900 oprettedes frivillige Aftenkursus for konfirmerede Drengene og Piger, hvilket især i de første Aar gav mig meget at bestille, Sencere tog Inspektør Nør-gaard og derpaa de lilsynsførende Lærere en Del af Arbejdet.

Ved Aarhundredets Slutning skildrede jeg den hele Udvikling af Skolevæsenet siden vor Kommunallov af 1857 udkom, i min Pjece »Frederiksberg Skolevæsen 1858—1900«, der gav Anledning til, at Kommunalbestyrelsen gennem de andre kommunale Embedsmænd lod udarbejde lignende Oversigter over de øvrige Sider af Kommunens Udvikling, og saaledes opstod Bogen »Frederiksberg Kommune 1858—1900«. De ovenanførte Oplysninger supplerede jeg 1903 med »Administrative Bestemmelser vedrørende Frederiksberg Skolevæsen«, nærmest en lille Haandbog for Funktionærer paa Skolevæsenets og de enkelte Skolers Kontorer. 1911 omarbejdede jeg den og førte den op til Dato i en ny Ud-gave.

Slomanns Sindssygdом i August 1902 gjorde pludselig Ende paa hans Virksomhed, og fra Begyndelsen af 1903 overtoges Formandspladsen i Skolekommissionen af Professor, Dr. phil. M. Cl. Gertz, der boede i Hassagers Kollegium i Bredegade, i den rummelige gammeldags Lejlighed med de landlige Omgivelser, som Professor Kroman kunde have haft, hvis han ikke havde foretrukket at blive paa Østerbro for at være i Nærheden af sin Lystbaad »Stella«. Gertz afløstes som Formand af Dr. phil. C. N. Starcke 1907—09.

I Aarene 1903—11 skete der dels en Række neutrale Reforme, der bedrede Lærernes Stilling og de hygiejniske Forhold, og dels førtes der en hæftig principiel Strid om Skolevæsenets Ordning.

Skoleloven af 1904 medførte en Revision af Skoleplanen, Oprettelse af Lærerraad og Ansættelse af Overlærerinder. Værgeraadene, hvori ogsaa kom Repræsentanter fra Skolerne, oprettedes Aaret efter. En almindelig kommunal Lønningsforbedring 1906 kom ogsaa Lærerpersonalet til gode, og en endnu højere Lønningsstigning skete ved Gennemførelsen af Loven af 1908. Lærerne kom til 3600 Kr., Lærerinderne til 2600 Kr., men vel at mærke for 36 Timer, da det gamle Forhold med fast Ansættelse med 24 Timer faldt bort. Inspektørerne naaede 4400 Kr. Desuden gennemførtes den Nedsættelse i Timetallet for ældre Lærere, som jeg havde foreslaet 1889. Endelig fik Lærerpersonalet fra 1908 Del i de kommunale Rejsestipendier. — Af Skolebygninger opførtes de to prægtige Bygninger paa Duevej 1906 og la Cours Vej 1911. Howitzvejens Skole ombyggedes og udvidedes 1905—06, og den gamle Skole i Falkonéralléen blev taget til Retslokale. Da der fra 1904 indførtes Gymnastik i alle Pigeklasser, blev der efterhaanden indrettet 2 Gymnastiksale ved hver Skole. Ved flere Skoler toges Inspektørboligen til Skolelokaler, da Mellemskoleundervisningen krævede flere Stuer. Den medførte ogsaa Indretningen af Laboratorier. 1905 blev der ansat en Varmemester, samme Aar begyndtes Indlægning af elektrisk Lys. To af Folkebibliotekerne fik nye Lokaler, og ved Skolen paa Niels Ebbesens Vej opførtes et smukt og stort Idrætshus. Der kom Vandklosetter ved alle

Skoler, Brusebade ved 7 af de 9, og mere hygiejniske Drikkevands- og Vaskeindretninger. 1905 indførtes daglig Gulvvaskning, en særlig »Tuberkuloseklasse« oprettedes 1908*) og Høve Sanatorium for kirtelsvage Børn 1910. Efter langvarige Forhandlinger omordnedes Skolelægeinstitutionen: Fra 1909—12 var der kun een Læge for alle Skoler, fra 1912 atter to. En Skoletandklinik oprettedes i December 1910 med Lokale i Asylet paa Adilsvej.

Skolestriden drejede sig om den nye Mellemskoleinstitution, der skabtes ved Almenskoleloven af 24. April 1903. Denne udstedtes uden at være tilstrækkelig forberedt og uden at nogen anede Rækkevidden af den Bestemmelse, at der i Forbindelse med Folkeskolen kunde indrettes en 4-aarig Mellemskole som Overgang enten til Realklasse eller Gymnasium. Loven var nærmest affattet med den højere Skole for Øje; men da Interessen for Mellemskolen bredte sig epidemisk Landet over, mere af politiske og sociale end af pædagogiske Grunde, og i faa Aar omskabte næsten al udvidet Kommuneskoleundervisning til Mellemskole, fik den en gennemgribende, men ikke i alle Henseender heldig Indflydelse paa Folkeskolen, der tabte noget af sin Selvstændighed, fordi den maatte indrette sig efter det Skoletrin, der var over den. I Tillid til, at der ikke ved Frederiksberg Skolevæsen var nogen stærk Trang til Mellemskoleundervisning, stillede Skolekommissionen og jeg os foreløbig afventende overfor den nye Skoleform; men ved ubetænksom Iver af den københavnske Kommunalærer H. F. Nielsen, en af Socialdemokraternes Repræsentanter i Frederiksberg Kommunalbestyrelse (han boede paa Hollændervej i Frederiksberg Kommune), blev den rejst utildig og uforberedt af ham i Kommunebestyrelsen i Efteraaret 1903. Paa Forslag af Skolekommissionen, hvor Gertz diktatorisk erklærede, hvorledes Ordningen skulde være, blev den indtil videre stillet i Bero, da Lokaler manglede og Regeringens Undervisningsplan endnu ikke forelaa. Men da Sagen atter kom frem, i Efteraaret 1904, traadte Privatskolens Folk til, fordi de vejrede, at her var en Lejlighed til at faa økonomisk Støtte af Kommunen til den private Skole og tillige at faa anbragt en Del af den rigelige Produktion af Cand. mag.er,

*) 1915 fik den paa Tesdorpsvej sin egen Bygning, den første i sit Slags i Danmark.

især da det lykkedes dem her (i Modsætning til i København) at faa Sagen tilspidset til et Valg imellem *enten* en selvstændig Mellemskole med egne Bestyrere og et hovedsagelig akademisk uddannet Lærerkorps, *eller* en Mellemskole som Del af Kommuneskolen, under dennes Inspektør og overvejende med samme Lærerpersonele som i de øvrige Klasser. Det sidste var mit og Flertallet af Lærerpersonelets Standpunkt. Ved en energisk og klog, men ikke altid fin Agitation, bag hvilken stod Privatskolens fagordnede Lærereforening samt Niels Hjort, C. N. Starcke og Niels Bang, forstod de at vinde de radikale Medlemmer af Kommunalbestyrelsen og Socialdemokraterne paa H. F. Nielsen nær, og fra konservativ Side var der ikke Fasthed og Sammenhold i Modstanden mod Forsøget paa at radikaliseres Skolevæsenet gennem Mellemskolesagen. Lærerraadets og min i en fyldig Afhandling udviklede Opfattelse ignoreredes, ja Gertz og Starcke, sekunderede af Jacoby, Gamborg og forhenværende Arbejdsmand Ole Christensen, haanede de seminaristisk uddannede Lærere. Med en Formand som Gertz maatte Skolekommissionen nødvendigvis tabe Ledelsen; det var i de af Kommunalbestyrelsen nedsatte Udvalg og i Kulissforhandlinger, at Afgørelserne blev truffene. De radikale Hovedstadsblade støttede trofast deres Meningsfæller, medens de konservative Blade var nærmest lunkne og kun halvvejs forstaaende. I Udvalgene var der Spektakelmøder, og i Kommunalbestyrelsen larmende Forestillinger. I Januar 1905 satte Radikalismen Dr. Starcke ind i Skolekommissionen trods Højres Protest. Det første Fællesudvalg af Kommunalbestyrelsen og Skolekommissionen blev nedsat, og da der i dette var Flertal for Mellemskolen som Del af Kommuneskolen, vilde dette være bleven vedtaget, hvis ikke Valenliner i Højres Gruppemøde den 24. Maj 1905, under Paa-virkning af Niels Hjort havde faaet Højre til at udsætte Vedtagelsen af Flertallets Beslutning, indtil der først var taget Bestemmelse om Understøttelsen til Privatskolerne. De langtrukne Udvalgsforhandlinger førte kun til, at Kommunalbestyrelsen i Januar 1906 forkastede Starckes vilde Plan om at lade Kommunen overtage det højere private Skolevæsen. I et nyt Fællesudvalg, der afgav sin Betænkning i Efteraaret 1906, var der atter Flertal for Mellemskolen som Del af Folkeskolen, men

ved en snildt beregnet politisk Manøvre fra Jacobys og Gamborgs Side og ved Møldrups og Johannsens*) Vaklen blev Flertallet splittet i Mødet den 22. Oktober, og Resultatet blev et Kompromis, der hverken var Fugl eller Fisk: Man skulde i 4 Aar, 1907—11, forsøgsvis oprette Mellemskoleklasser, og i den Tid lade det staa aabent, om man vilde have de Radikales eller de Konservatives Ordning. Uhyggeligt var Felttogets sidste Af-snit, der efter en Strid, som vakte Opsigt over hele Landet, førte til, at cand. mag. Villhelm Rasmussen blev Leder af den Mellemskoleundervisning, der i Foraaret 1907 aabnedes i Godthaabsvejens Skole, hvor han skrev sig Inspektør og gjorde, hvad han kunde for at foregribe Begivenhedernes Udvikling i radikal Retning. Men da der 1908 i Fuglevangsvejens Skole aabnedes en anden Række Mellemskoleklasser under Ledelse af cand mag. N. Sørensen (Ørding) var dette Begyndelsen til en Strømkæntring og den konservative Retning sejrede ved Kommunalvalgene i Marts 1909, saa at den fik Flertal i Kommunalbestyrelse og Skolekommission, hvor jeg fik Forstander E. V. Rolsted paa Gamle Bakkehus**) til at overtage Formandspladsen, begyndte det at dages. Det lykkedes mig derved at gennemføre den Ordning, der var slaaet fejl 1905—07, ved den lovbefalede Revision af Skole- og Undervisningsplan, der skulde finde Sted i Foraaret 1911 sammen med den endelige Afgørelse af Mellemskolesagen. Det maa endnu tilføjes, at i 1908 begyndte det kommunale Præliminærkursus for dem, der vilde have Almindelig Forberedelseseksamen uden at gaa Mellemskolevejen.

I Lærerrådet satte jeg Reformen af Skoleplanen i Gang allerede i Efteraaret 1909. Jeg imødekom Lærerpersonalet ved at foreslaa den ikke længere tidssvarende Sondring mellem Høldags- og Halvdagsskoler hævet, saa at de nu forenedes til en 5-klasset Grundskole, der efterfølges af en tospaltet Skole, hvis ene Gren dannes af en to- eller, om Aldersforholdene tillader det, treklasset Skole. Den anden Gren dannes af en 4-klasset Mellemskole, til hvilken der kan føjes en Realklasse.

*) Fr. Johannsen, Telefondirektør. J. V. Møldrups, Højesteretssagfører.

**) Aandssvageanstalten.

Som et Supplement til den egentlige Skole dannedes der Hjælpeklasser for svagt begavede Børn. Mellemskolen blev aabnet for alle Børn i Kommunen, og der skulde holdes hyppige Lærermøder, oprettes flere faste Lærerpladser og gives fastere Regler angaaende Løn for Mellemskolefag. Alt dette gik Skolekommissionen med til; men kun Flertallet (Rolsted, Munch og Hoffmeyer) bifaldt mit gamle Forslag om at lade Mellemskolen udgøre et Led af de almindelige Kommuneskoler under Ledelse af de paagældende Skolers Inspektører, idet Mellemskoleundervisning betragtes som Nutidens Form for uvidet Kommuneskoleundervisning og altsaa tildels som Stedfortræder for den tidligere Heldagsundervisning. Niels Hjort og Friis Skotte holdt paa den modsatte Opfattelse, og ligesaa det radikalsocialistiske Mindretal i Kommunalbestyrelsen, hvor man lavede Adresser og Møder til Fordel for Vilhelm Rasmussen; men denne Gang holdt Højre sammen: Mit Forslag vedtoges, og uagtet Agitationen fra radikal Side førtes helt op i Ministeriet, lykkedes det ikke at hindre Stadfæstelsen, som kom i December 1910. Dermed var Slaget vundet. Ved Undervisningsplanens Revision blev Klassernes Timetal ændret, — der kom f. Eks. færre Timer i de første — og Undervisningstiden blev saa meget som muligt flyttet til om Formiddagen, saa at den som Regel sluttede Klokker 4. Efter Ministeriets Ønske blev det ikke længere Kommissionen men *Direktionen*, som antog Timelærere, og Kommunalbestyrelsens Højreflertal satte igennem, at ikke alle Børn længer fik gratis Undervisningsmidler.

Disse 7 Aar var meget pinlige og opslidende for mig og bidrog til at modne min Beslutning om at søge Afsked 1911. Kun hos faa, f. Eks. Ostenfeld, Munch, Rolsted og Nørgaard, fandt jeg aaben udtalt Sympati og Forstaaelse. Af Lærerpersonalet var mange uforstaaende, andre savnede Mod til at udtale sig. Saaledes fandt vor Kommunelærerforening ingen Anledning til at tage Affære, hverken 1905, da Københavns Kommunelærerforening dog drøftede Spørgsmaalet cand. mag. contra Seminarist, eller 1907, da det halve Danmark undrede sig over, at en decideret Ateist kunde blive Lærer i en kristelig Folkeskole.

Lærerpersonalet havde oprettet en Kommunelærerforening 1899, der dels som faglig Organisation skulde varetage Lærernes og Lærerindernes Interesser og dels sørge for selskabelig Underholdning. I førstnævnte Henseende var Nidkærheden undertiden større end den besindige Overvejelse, og da den fortsatte denne Virksomhed selv efter Lærerraadets Oprettelse 1904, blev dens faglige Arbejde vel meget Udtryk for Oppositionen blandt Lærere og Lærerinder, en Bevægelse, der ikke altid antog tiltalende Former. I selskabelig Henseende var Foreningen heldigere. Den foranstaltede jævnlig Oplæsninger, Koncerter og fornøjelige Sammenkomster, bl. a. gjorde man et Gilde for Slo-mann og mig efter Lønningsreformen 1899. Elise og jeg blev jævnlig bedt til disse Møder paa Gimle. Alle 25-Aars Jubilæer holdtes med Gaver og Gilder. Især var Damerne interesserede herfor. Et af de festligste Jubilæer blev holdt den 1. Maj 1902, da Heldagsskolen tillige holdt 25-Aars Jubilæum.

I Forholdene paa mit Kontor skete en stor Forandring, da Inspektør Lars Petersen efter en ca. 28-aarig fortrinlig Bistand for et, naar de senere Aar undtages, yderst beskedent Honorar, opgav sin Sekretærstilling d. 1. April 1906. Hans Efterfølger blev Seminarist, Student og Løjtnant Sofus Franck, Lærer ved Howitzvejens og senere ved Fuglevangsvvejens Skole. Han gjorde sig megen Flid for at sætte sig ind i Sagerne, han blev mig en dygtig Medhjælper og ved sin elskværdige, dannede Optræden en Ven af Huset. Fra Efteraaret 1906 blev, som Følge af en ved Overanstrengelse fremkaldt Nervøsitet, der nødte mig til at tage en Ekstraferie, Kontortiden fordoblet og henlagt til Tiden midt paa Dagen. Jeg fik betydelig mere Medhjælp, hvad der nok kunde behøves under det meget ekstraordinære Arbejde, der samtidig væltede ind over Skolevæsenets Kontor. I Sammenligning med de andre kommunale Administrationsgrene havde Skolevæsenet i mange Aar nøjedes med en meget beskedent Medhjælp. Det gik kun, fordi Inspektør Lars Petersen var et »Jærn« til at arbejde, og fordi jeg selv arbejdede saa stærkt med. I Sommeren 1910 flyttedes Kontoret fra min Bolig, hvor Pladsen blev for snæver, hen i Kommunens Bygning, Mynstersvej 5, Blechingbergs forhenværende Skolehus.

JULIUS CHRISTENSEN

FØDT 12. MARTS 1866, DØD 17. DECEMBER 1930

Det var paa Jonstrup en Dag i Juni Maaned 1886, at jeg første Gang traf Julius Christensen. Jeg var tillige med 27 andre blevet optaget i yngste Klasse, og han var lige rykket op i ældste. I og for sig var der intet mærkeligt heri; men for mig var der det glædelige ved det, at jeg her traf et sjældent ædelt og sjælsdannet Menneske, som jeg allerede dengang lærte at sætte Pris paa. Man siger, at det første Indtryk tit er det afgørende; det kom til at passe her. I det Aar, vi var sammen paa Jonstrup, fæstnedes det gode Indtryk, som jeg havde faaet af Julius Christensen yderligere. For omkring 40 Aar siden var det ikke altid, at yngste Klasses Elever blev behandlet særlig hensynsfuldt af de ældre; men Christensen var her som alle Vegne den aandsoverlegne og noble Kammerat. Blandt Lærerne sluttede han sig særligt til H. Mortensen, og han gik mange private Botanisereture med ham paa Søndage og andre Fridage, og blev det end ikke til noget med det Herbarium, han begyndte at samle sig, saa havde disse Friluftsture dog stor Betydning for ham, ogsaa for hans senere Livs Vedkommende, og han huskede dem og glædedes ved dem saa længe han levede.

Efter eet Aars Forløb skiltes vore Veje, idet han blev dimitteret, mens jeg blev paa Seminariet endnu i to Aar. Da han efter at have været Hjælpe lærer i Oreby var blevet Anden lærer i Brønshøj (12. Maj 1889), traf vi ret ofte sammen, idet jeg dengang var Lærer i København. I Juni 1892 blev han Enelærer i Hjørlande og derfra forflyttedes han tre Aar efter til Skjenkelø i samme Kommune. Da jeg saa blev hans Eftermand i Hjørlande, kom vi til at virke sammen i Kirken gennem de næste 35 Aar, og jeg tør sige, at vi begge befandt os vel ved Sam-

Martin Julius Christensen.

Fotografi fra 1930.

Født 12. Marts 1866 i Støby, Tillitse Sogn, Lolland. Faderen, Hans Christensen (20-1-1838—30. 7-1909) flyttede som Jordbruger fra Støby til Vestenskov og kom derfra til Branderslev som Fattiggaardsbestyrer. Moderen, Bodil Kirstine Andersen, var født 4-7-1839 og døde 17-1-1882. Julius Christensen kom efter Konfirmationen i Handelslære, var ogsaa i Mejerilære men søgte Optagelse paa Jonstrup og fik 1887 Lærereksamen. Hjælpe lærer i Oreby. 12-5-1889 Andenlærer i Brønshøj. Soldat ved Forplejningskorpset. Korporal. Blev 4-6-1892 Enelærer i Hjørlande. Gift i Brønshøj Kirke 29-12-1892 med Adolfine Rosaline Laurent, Datter af Lagerforvalter Laurent. Den 24. 4-1895 Enelærer i Skjenkelsø. Død 17. December 1930.

arbejdet i alle de mange Aar. Christensen var en loyal Kollega og en trofast Ven.

Fra flere Sider havde man Brug for hans Arbejdsevne. Han var i mange Aar Regnskabsfører for Hjørlande Brugsforening, og da der blev oprettet en Brugsforening ved Ølstykke Station, overtog han en Tid Stillingen som Regnskabsfører ogsaa for denne Forening. En Tid var han Sekretær for Sogneraadetsformanden, og i mange Aar var han Medlem af Menighedsraadet. Men trods alt dette Ekstraarbejde passede han sin Skole med den største Samvittighedsfuldhed. Fra 1925 var han Bestyrelsesmedlem i Jonstrupsamfundet.

I de sidste 2—3 Aar var han svagelig; han klagede altid over Smarter, men var ikke klar over, at det var Hjertet, som svigtede. I det sidste halve Aar maatte han have Vikar, og saa kom Døden pludselig og ret uventet d. 17. Decbr. om Aftenen, da han havde sat sig til Hvile i sin Sofa.

Han omfattede Jonstrup med Kærlighed, og der skulde være noget meget alvorligt i Vejen, hvis han skulde udeblive ved den aarlige Dimissionshøjtidelighed. Han var en god Mand og en værdig Søn af gamle Jonstrup. Ære være hans Minde!

P. Andersen.

Hjørlande pr. Slangerup.

JONSTRUPSAMMENKOMSTEN 1931

I straalende Sommervej mødtes henved 80 gamle Dimittender den 5. August Klokken 3 paa Borgen, og mellem dem saa man en af de forlængst afgaaede Lærere, Hr. Lunddahl, vandre om, glad hilsende paa dem, der var fra hans Tid. De 77 Aar, han en Maanedstid før fyldte, havde ikke hindret ham i at marchere afsted, da det gjaldt om at hylde den gamle Borg og Kammeratskabet. Den afgaaede Forstander. Bredstrup, og den nuværende, Dr. Møller, hilste sammen med Seminariets Lærere paa de mange Gæster, der samlede sig fortrinsvis paa Gymnastikpladsen — det Stykke Jord, som før 1859 var Elevernes Haver. Hertil ankom nogle tilfods, andre paa deres Cykler og atter andre i Biler, dels lejede og dels Selvejerbiler; — nutildags gaar en Lærer jo ikke af Vejen for tillige at være Chauffeur, om den Titel da ellers passer ham.

Snart bænkedes man sig om Kaffebordene i Gymnastiksalen, hvor Forstander Bredstrup bød Velkommen og gav Besked om Dagens Program. Derfra gik man op i Musiksalen, hvor Seminarielærer Steensen præluderede paa Orglet, hvorefter Bredstrup som Formand talte varmt og smukt for Jonstrupsamfundet og udtalte Ønsket om, at det maa trives godt og leve længe. Som en stor Overraskelse for en Mængde af de Tilstedeværende kom sluttelig hans Meddelelse om, at han hermed nedlagde sin Formandspost og d'Herrer Frigast Hansen og J. Hegelund deres Bestyrelsesmandater. Skønt denne Meddelelse virkede meget forstemmende, havde man dog allerede begyndt at bringe nye Medlemmer i Forslag, ja at stemme paa En og Anden, men da bad V. Mortensen, Karlslunde, om Ordet, hvorpaa han med stor Kraft fremsatte et

Forslag om, at man skulde spørge de tre nævnte, om de dog ikke vilde lade sig bevæge til at tage mod Genvalg. Herimod protesterede de alle tre, og navnlig Formanden, men Enden paa det Hele blev alligevel, at de alle tog mod Genvalg. Det var tydeligt at mærke, at dette Resultat vakte stor Tilfredshed i Forsamlingen.

Kassereren, Frigast Hansen oplæste Regnskabet, der godkendtes, hvorefter Overlærer Mørch fra Hørsholm foredrog nogle Solosange og Seminarielærer Steensen nogle Musikstykker. I den derpaa følgende Mødepause spredte man sig over hele Seminariet for at bese Lokalerne og Samlingerne, og endvidere de ny Byggeforetagender, som Loven om en helt ny Seminarieordning med fireaarig Uddannelse har nødvendiggjort, og som blandt andet fuldstændig omkalfatrer hele Vestfløjen i den gamle Hovedbygning.

Klokken 18½ samledes man i Gymnastiksalen til Spisning; og naturligvis faldt der nogle Taler af, men man enedes iøvrigt om at vente med flere til Punschebordet. Ved dette talte foruden de to Forstandere blandt andre ogsaa Skólástjóri (=: Skolebestyrer) Sigurdur Jónsson fra Reykjavik meget varmt for den gamle Borg, Inspektør R. C. Mortensen, København, for Ungdomsminderne, og Kantor Friis, Storehedinge, der ved festlige Lejligheder plejer at høste stort Bifald som Improvisator paa Vers, blev Traditionen tro og talte for det gamle og det nye paa den dog stadig gamle Borg. Rimene faldt med Lethed og med Smeld og vakte megen Munterhed.

Den bedst repræsenterede Klasse var Dimittenderne fra 1884, idet alle nulevende paa to nær havde givet Møde. De holdt jo ogsaa en Slags Halvhundredaarsjubilæum, idet de i 1881 saa hinanden første Gang.

Klokken 21 brød de fleste Festsdeltagere op for at tage til København, men en Del holdt dog ud en Stund endnu i den minderige og af Vejret saare begunstige Sommernat.

DET KAMMERATLIGE SAMLIV PAA JONSTRUP 1930—31

Den ny Seminarielov har fra 1931 af gjort Seminarieuddannelsen fireaarig, og den indeholder ogsaa andre Bestemmelser af næsten revolutionær Betydning. Aaret 1930—31 er altsaa det sidste i den Periode, der for omtrent 40 Aar siden tog sin Begyndelse.

Vi husker fra vort Spireaar, at vi, naar vi havde bestaaet Optagelsesprøven og altsaa af Seminariets Lærere var anerkendte som rette Elever at være, endnu ikke var anerkendte af de ældre Elever. Vi maatte, før vi kunde siges at være rette *Kammerater*, gennemgaa en vis — ikke just helt blid — Behandling. I denne Behandling gjorde en vis Tradition sig gældende, men dersom man tror, at denne holdt sig uforandret gennem Tiderne, tager man fejl. Baade Spireplagerne og alt, hvad der angaar de Festligheder, der fandt Sted i de 3 Aar, vi var paa Seminariet, gennemgik i Tidernes Løb visse Ændringer; disse var vist i forrige Aarhundrede mindre end de, der siden har fundet Sted. Det har en vis Interesse at komme til Klarhed over flere herhen hørende Spørgsmaal, og dersom gamle Dimitterede vil give Redaktøren Meddelelser, der kan vise, hvorledes Alt gik til i deres Tid, kan man faa eftersporet Oprindelsen til visse Skikke, om hvilke man for Tiden ikke ved rigtig Besked. Redaktionen har til en Begyndelse raadført sig med Willh. Thomsen, der er dimitteret 1931, og er derved bleven i Stand til at give et Billede af Forholdene i den nu tilbagelagte Periodes sidste Aar.

Kort Tid efter, at Dr. Arne Møller havde tiltraadt Forstanderembedet, blev der oprettet et Elevraad, og derved fik Klasserne Ligestilling i det væsentlige, men Spirerne maatte dog ved Un-

dervisningsaarets Begyndelse som sædvanligt gennemgaa en Del Trængsler, som de to ældre Klasser beredte dem.

Ude ved Øjet ligger der i den afbrugte Grusgrav en stor Sten, som kaldes Lille Niels. Til den er der — for Øjeblikket maa man sige: uvist fra hvilket Tidspunkt — knyttet den Skik, at paa Aarets første Øietur skal en eller flere Spirer gaa op ad den stejle Grusgravskrænt med den og anbringe den foran Øiestenen. Spircaargangen 1930 viste sig at have flere betydelige Kraftkarle, — »Lille Niels« er nemlig slet ikke lille, saa der skal en stærk Mand til at faa den ført op ad den stejle Skrænt. I Løbet af de første Dage efter denne første Øietur med Fane-marche, Korsang, Taler, Raket og endelig Dugilde om Aftenen, fik Spirerne paa andre Maader Brug for deres Kræfter, nemlig til Kapløb, Aaspring o. s. v. og de maatte tillige gennemgaa en vanskelig Sangprøve paa Musiksalen. Ved deres Fodboldkamp med de to andre Klasser syntes deres Helbred dog at svigte, idet der maatte gøres stærkt Brug af »Røde Kors«, der ved denne Lejlighed blandt andet ved Hjælp af vandfyldte Kautsjukblærer, der anbragtes paa »Patienterne«s Mave, bragte en ny Aareladningsmetode i Anvendelse. (Kautsjukblærerne var lavede af en Cykleslange).

Den i de senere Aar indførte Skik, at Eleverne foretager en Fodtur til Frederiksdal, hvorfra der sejles til Fiskebæk og derfra vandres over LilleVærløse til Jonstrup, foretoges paa programmæssig Maade og i godt Vejr. Ved Ønskebøgen gjorde man som sædvanlig Holdt for at lade Spirerne prøve, om de med en Sten kunde ramme det store Hul, der er i Ønskebøgens Stamme. Den, der først rammer, faar altid Løfte om at blive Dux ved Spiredimis, hvilket vil sige Oprykningsprøven til 2den Klasse.

De andre Træffere faar ug, men Duxe kan de jo ikke blive. Nedad Bakken ved Hulsø foretoges det sædvanlige »Bakkeløb«, og Afvaskningen af den gamle Adam regnede man som sædvanligt fyldestgjort ved Haandtvætning i Hulsø.

I Frederiksdal bænkedes man sig som sædvanlig ved Kaffe-bordene, og derpaa sejlede man videre til Fiskebæk, saaledes som Traditionen fordrer det. Siden Forstander Bredstrup efter at have nedlagt sit Embede har bosat sig i Farum, har

man fra Fiskebæk gjort en Afstikker til Farum for at besøge »Gamle Fatter«, og det Hold, der besøgte ham 1931, var det sidste, han har haft under Uddannelse paa Jonstrup. Det var da en Selvfølge, at ogsaa det aflagde ham et Besøg. Hjemvejen lagdes som altid over Fiskebæk, for at Kysningen af Dronning Margrethes Hvæssesten kunde forløbe efter alle Traditioners Forskrifter; men der er ikke mange, der ved, hvad det betyder, og en Forklaring er derfor her, om nogensteds, nødvendig.*)

Paa Hjemvejen fra Fiskebæk vandrer man hen til en lille Høj, der ligger i Udkanten af Fiskebækskoven, og Spirerne skal saa passere ind under den sænkede Fane og kysse en bestemt paa Højen henlagt Sten. Det tillades dog allernaadigst, at de i Stedet for at give den et virkeligt Kys, berører den med Panden. Naar denne Ceremoni er forbi, vandrer man gennem Skoven og ad Lilleværlose til, men en ordentlig Spire skal komme ud paa den Maade, at han springer over Skovledet.

Sankthansaften tændte man som sædvanligt et stort Blus. I sin Tid benyttede man Bakketoppen der, hvor Børnehospitalets Filial senere blev bygget. Efter den Tid har man ikke haft noget fast Sted til Afbenyttelse; iaar brugte man Bakken bag Anlægget, Nord for Seminariet der, hvor Dele af Middelalderens Landsby Jonstrup laa.

Paa Kongens Fødselsdag den 26. September 1930 afholdt man den sædvanlige Seminarinefest — hvornaar Ordet Seminarine, som betegner en kvindelig Seminarist, er dannet, var det værd at vide, kønt er Ordet ikke, men det er dog kønnere end det tilsvarende Studine, der trods Grimheden forlængst har vundet Hævd. I mange Aar har det været Skik, at Eleverne fra N. Zahles og fra Femmers Seminarier, lutter Damer altsaa, paa Kongens Fødselsdag aflægger et Besøg paa Jonstrup. Det siges, at en Jonstrupper engang var bleven forelsket i en Zahlenser, men at han ikke vidste, hvad hun hed — han havde blot set hende ved et Møde. Han fik det da arrangeret saa snedigt, at

*) Det gaar her som med den til »Lille Niels« knyttede Skik. Redaktionen beder en competent Mand give Besked om Skikkens Oprindelse. R. C. Mortensen har i en af Jonstruphogens tidligere Aargange givet Besked om Aphrodites Øje. Flere saadanne Redegørelser vilde være af det Gode.

Zahlenserne blev inviteret ud til Jonstrup, og han haabede saa, at hun maatte være med. Hun tonede virkelig ogsaa frem, og nu er han forlængst gift med hende. Mandens Snedighed førte til, at Femmerianerne næste Aar kom med, og derefter blev denne Sommersammenkomst mellem de tre Seminariers Elever en fast Skik. Ved Sammenkomsten i 1930 drev man de samme Løjer, som ved de nærmest foregaaende: Ved Hareskov Station modtog man de kvindelige Gæster, og derefter spadserede man til Ønskebøgen, hvor »Seminarinerne« kastede Sten efter Hullet deroppe i Stammen. Den første Træffer fik, som sædvanligt, Løfte om at være forlovet inden Aften!!! Ogsaa ved Øjet dvælede man efter Sædvane en Tid. Paa Borgen underholdtes Gæsterne af Forstander Arne Møller, Orkestret og Koret. Dansen begyndte tidligt og endte først, da man skulde følge Damerne til Maaløv Station. Gamle Jonstrupper burde benytte Kongens Fødselsdag til et Besøg paa Borgen. De kunde da bistaa de lidt for faa Kavallerer med at underholde Damerne.

Efteraaret 1930 indledes som sædvanligt med en Fest, ved hvilken der blev spillet Komædie, og til denne Begivenhed knyttede der sig denne Gang en særlig Interesse, idet man havde faaet anskaffet sig en flunkende ny Scene. Efterhaanden som Vejret blev ugunstigere, lagde man Tennis, Fodbold og anden Sport paa Hylden. I det forløbne Aar havde Dirt-track og Klink — to ret forskellige Beskæftigelser — for første Gang haft særlig karaktergivende Betydning for Borgen, men alt slikt maatte, efterhaanden som Vinteren nærmede sig, vige for Kortspillet og anden Indendørsmorskab. For den mere aandelige Underholdning sørgede Forstanderen ved at arrangere flere interessante Foredrag og en Række fine Kvartetkoncerter. Paa Dagligstuen forestodes Underholdningen af Eleverne selv, ofte dog med særdeles værdifuld Bistand af Hr. og Fru Kejser.

Ikke Alle ved, hvad Dagligstuen er. Her er derfor en Forklaring: Da Forstander Bredstrup havde ophævet Økonomiinstitutionen, henlaa Køkkenet ubenyttet indtil Fru Kejser engang ved en Eksamensfrokost i Midten af Tyverne gav Provst M. C. B. Nielsen, der var tilstede som Censor, den Idé at om-lave det til en Dagligstue for Eleverne. Han lod strax Idéen

gaa videre til Forstander Bredstrup og Professor N. A. Larsen, som ogsaa var tilstede, og de udvirkede i Ministeriet, at Dagligstuen blev lavet, saa at Eleverne fik en hyggelig Samlingsstue, og her begyndte de nogle Aar efter at arrangere Diskussionsmøder og alskens Underholdning blandt Kammeraterne. Nu er der naturligvis baade Klaver og Radio paa Stuen.

I Begyndelsen af Kalenderaaret 1931 blev Sindene sat i stærk Bevægelse ved det i Dagspressen fremsatte Forslag om Seminariets Flytning til Slagelse. Meningerne var stærkt delte, og »Vi og Verden« beskæftigede sig indgaaende med Sagen. Nogle vrede Haler*) benyttede sig af den almindelige Uro til at afstraffe nogle Spirer. De forsynede dem med Bind om Øjnene, bandt dem til en Marterpæl paa Sibirien og lod dem henstaa saaledes et Par Timer, omgivne af deres Bohave.***) Denne Straffemaade foretrak man i Betragtning af Sagens Alvor for den sædvanlige Vandoverhældning eller for Panik.***)

Nogen Stortur kunde man i Aaret 1930—31 ikke blive enige om, men man havde Fodboldudflugter baade til Vordingborgs Seminarium og til Birkerød Kostskole. Kun selve Spillerne og de, der som særligt fodboldhegejstrede ønskede at se Præstationen, deltog i Turene, der alle foregik pr. Bil. Elever fra Haslev Seminarium aflagde i Sommerens Løb en Fodboldvisit hos Jonstrupperne.

Iøvrigt gik det daglige Liv i 1931 uanfægtet sin Gang, indtil den sidste Fællesfest løb af Stabelen, nemlig Fastelavnsfesten med dens Revy og det derpaa følgende Bal. (Den gamle Skik at holde Stiftelsesfest den 14de Marts og holde den som Aarets største Fest, er forlængst forsvundet.) Endnu havde saa 3die Klasse sin egen særlige Fest, »Den højere Dimis«. Denne fore-

*) Eleverne i yngste Klasse hedder endnu, ligesom i meget gamle Dage Spirer; de i anden Klasse hed i sin Tid, f. Ex. endnu i Firserne i forrige Aarhundrede Halvsprirer, og tredie Klasse hed Mennesker. Ordet Halvsprirer er senere ændret til Haler.

**) Ved Sibirien forstod man fra 1860 og til omkring 1900 Loftsrummet i Gymnastiksalbygningens østre Gavl. Senere mente man derved Loftet i Hovedbygningens Østgavl. Marterpælen er en af Loftsbjælkerne.

***) Ved Panik har man i en lang Aarrække forstaaet, at en Synders Værelse (Kneipe) under hans Fraværelse bliver hjemsogt saaledes, at man paa den forfærdeligste Maade sammenroder alle hans Ejendele, saa at det koster ham et uhyre Arbejde at faa dem bragt paa Plads igen. Vandoverhældningen (helst med iskoldt Vand) har man brugt allerede for 90 Aar siden, saa den hører til de ældste Skikke (eller Uskikke, om man vil foretrække dette Udtryk).

gik efter de bedste Forskrifter: Censorerne kørte frem i deres Karet.*) og Examinanderne maatte underkaste sig en indgaaende Examination, ved hvilken det gjaldt om at være baade slagfærdig og vittig. Om Aftenen holdt man saa det traditionelle Punschegilde, og derpaa fulgte den alvorligste Del af Aaret, den virkelige Examenstid.

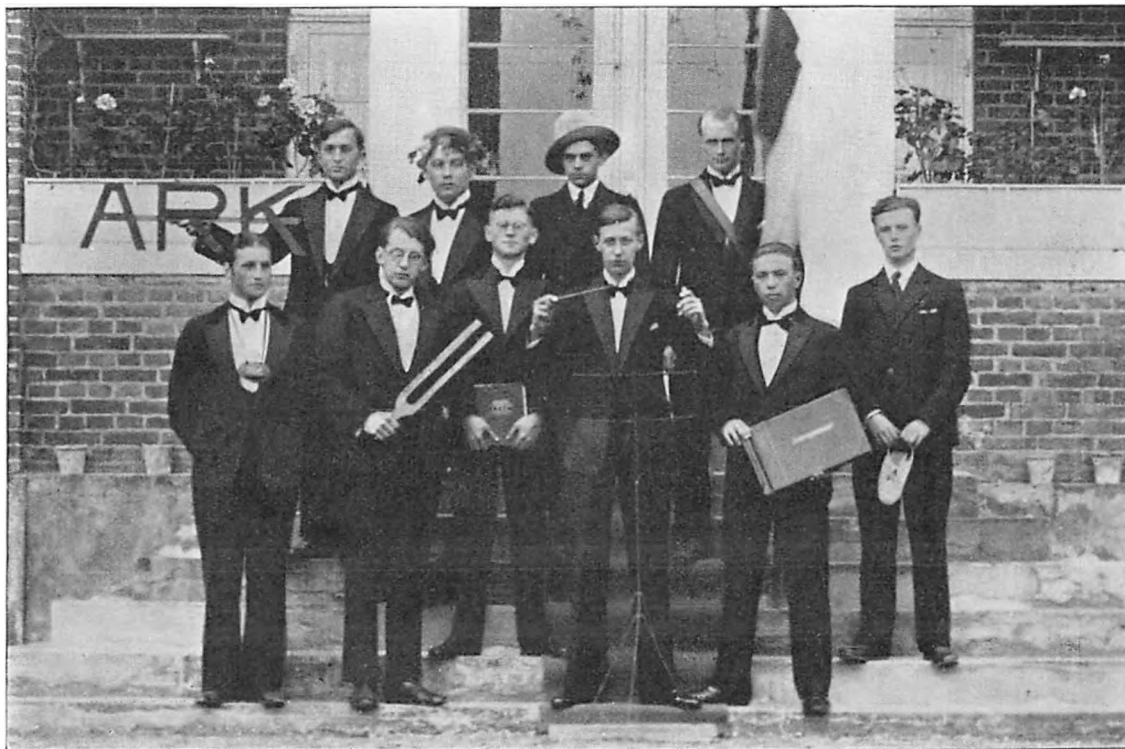
Efter den højtidelige Dimissionsfest gik de Dimitterede, som altsaa nu ikke mere var Seminariets Elever, med Vemod til Øjet, for derude at tage Afsked med deres Kammerater, og for blandt den nye ældste Klasse at udvælge næste Aargangs »Embedsmænd« paa een nær, nemlig Sangdirigenten. Han vælges for Øjeturen finder Sted, da han jo skal fungere allerede ved Dimissionen. Embedsmandsinstitutionen er vistnok for en stor Mængde ældre Jonstrupper ganske ukendt. Det er derfor nødvendigt at dvæle nærmere ved Sagen. For 1931—32 blev følgende valgt:

1. Gymnastikinspektøren. Hans Hverv er at være Gymnastiklæreren behjælpelig med at lede alle tre Klassers frivillige Gymnastik (udenfor Skoletiden), forestaa sportslige Arrangementer, opsende Raketter, lede Borgerturene o.s.v.

2. Borgskriveren. Det er hans Hverv at nedskrive en Beretning om Aarets vigtigste Begivenheder. Der staar i Haandbiblioteket en tyk Bog til hans Disposition, og i Regelen har de forskellige Aarganges Borgskrivere udført deres Arbejde særdeles omhyggeligt. Bogen er derfor blevet et værdifuldt Kildeskrift til Borgens Historie.

3. Arkivaren har den Opgave at have Opsyn med Borgens Arkiv paa Haandbiblioteket og at sørge for dets Forøgelse. Han mærker f. Ex. Skrivelser og Plakater, som opslaas paa Læsestuen, med et »Ark.«, dersom han mener, de kan have Interesse for Efterverdenen. Bærer de det anførte Mærke, maa ingen borttage dem. Arkivembedet er oprettet omkring ved 1917. Værdighedstegnet er et stort Træskilt, hvorpaa der staar ARK, men

*) Paa Seminariet henstaar et gammelt Køretojt, der tilhører Gaardejer Svendsen. Det bruges aldrig, undtagen naar Eleverne faar Lov til at hale det frem som et kærkomment Legetoj. Det er blevet Skik, at det kommer i Brug ved den højere Dimis. Et godt Stykke Vej fra Borgen staar Censorerne op i Vognen, og saaledes kommer de smukt kørende op paa Gaardspladsen, trukne af vædige Heste.

Forreste Række fra venstre: Brandermajor Frithiof Hansen med Brandskillet, Borgkorets Dirigent Magnus Jakobsen med Stemmegaffel, Borgskriver Kristian Lamberg Petersen med Borgkroniken, Musikdirigenten Svend Magnussen med Taktstokken, Fotografen (Fotoristen) Knud Henning Arakvist med »Jonstrupminder« Fotografialbum, Gymnastikinspektør Ole Madsen med en Gymnastiksko.

Bageste Række fra venstre: Arkivar Ejnar Olsen med det store Ark-Skilt, Digterkongen Svend Jensen med Digterkronen, Trommeslager Tage Kristiansen med Bulehatten, Fanebærer Willh. Thomsen med Fanen.

heldigvis for Manden skal han ikke bære det ved andre Lejligheder end ved selve Udnævnelsesceremonien.

4. Fotografen, nutildags kaldet Fotoristen, skal i Aarets Løb forevige vigtige Situationer, og et Udvalg af hans Billeder skal sættes ind i den Bog, der hedder Jonstrupminder, og som opbevares i Haandbiblioteket.

5. Fanebæreren. En Forklaring af hans Funktion turde være overflødig.

6. Digterkongen. Ogsaa hans Embede skriver sig fra omkring ved 1917. Udnævnelsen er en Æresbevisning til den Mand, der er den nye ældste Klasses største poetiske Begavelse. Digterkongen faar en Krone af sammenflettede Bøgekviste, og han maa belave sig paa at skrive Sange til det kommende Aars Fester.

7. Trommeslager. Hans Værdighedstegn er en gammel, graa Filthal, der er forsynet med de tidligere Indehaveres Navne. Trommen er for Tiden itu, men da den ikke kan undværes paa Turene, haaber man, at man snart faar en ny.

8. Borgkorets Dirigent. Hertil vælges En, der ikke kan synge. Han skal ved given Lejlighed dirigere et Kor, bestaaende af lutter ligestillede, og alle disse ganske umusikalske Mennesker skal saa, til megen Morskab for Kammeraterne, præstere nogle Sangnumre. Dirigentens Værdighedstegn er en stor Stemmegaffel af Træ.

9. Brandermajor. Tidligere hed han Brandinspektør. Han faar overrakt et virkeligt Brandskilt, og paa det staar der BM, hvilket betyder Brandmand, men af Vittighedsmagere er blevet omdøbt til Brandermajor. Det er virkelig saaledes, at der, hvis der indtræffer Ildebrand, skal stilles et Brandmandskab paa Benene, og Brandermajoren er dissers Kommandant. Da der som Regel ikke forekommer Ildebrandstilfælde, er det Hele, hvor alvorligt det end oprindeligt er ment, endt som det er, i de blotte Narrestreger, og Majorens fornemste Bestilling er da bleven den, at han skal lave Brandere ved alle mulige og umulige Lejligheder. Kun en Mand, der duer dertil, bliver valgt, men kommer det til en Brand, bliver det vel et Spørgsmaal, om han saa tillige duer til det, der er den oprindelige Mening.

Endelig maa det bemærkes, at man flere Gange i Aarets Løb har fundet det ønskeligt at røre Trofast. Dette vil sige, at man binder een eller flere Kakkellovnsskærme til en Snor, og saa slæber Skærmene op og ned ad Trapperne, hvilket naturligvis foraarsager en øredøvende Larm.

Da Dimittenderne i 1931 forlod Borgen, havde de faaet et levende Indtryk af, at en ny Tid er ifærd med at rykke frem. Rundt om dem blev der nedrevet Murværk og lavet nye Lokaler, og et stort Stykke af tidligere Lærerhaver blev udlagt til »Seminariehave«. De ældste Jonstrupdimittender kender det paagældende Areal som Dahlerups og Carl Mortensens Haver, de næste Slægtled som Kalkars og Carl Mortensens; derefter var det Lunddahls og Steensens og endelig Hauchs og Lindbergs; naar dette er sagt, forstaar alle Aargange, hvad det er for et Areal. Talen er om, For nu at blive ved Haverne, saa blev Beyerholms i sin Tid til Johansens, Portnerens til J. J. Nielsens og derefter til Kejsers. Som Forholdene i Øjeblikket er, har Hauch faaet den Rest, der blev tilbage af hans og Lindbergs Haver, og Lindberg har saa faaet Kejsers, idet Kejser har købt Villa Søndervang, som afdøde Gymnastiklærer A. Hansen i sin Tid byggede.

REGNSKAB

1/1 1930—31/12 1930.

	Indtægt	Udgift
	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Kassebeholdning pr. 31/12 1929	502 83	
Kontingenter	550 00	
Salg af Jonstrupbogen	282 00	
Portogodtgørelse	26 25	
Renter	11 35	
Papir, Konvolutter, Duplikering		29 00
Girokort og Girogebyr		13 00
Medhjælp ved Udsendelse af Aarbog 1930		35 00
Porto		73 50
Clichéer til Aarbog 1930		45 60
Trykning og Hefning af Aarbog 1930		505 00
Blomster og Repræsentation ved Begravelser		32 15
Kassebeholdning pr. 31/12 1930		639 18
	<hr/>	<hr/>
	1372 43	1372 43

K. Frigast Hansen.

Ovenstaaende Regnskab er gennemgaaet og fundet rigtigt. Kassebeholdningen er os forevist og er til Stede.

p. t. Jonstrup d. 5. August 1931.

M. Pedersen.

S. M. Waaben.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Forstander *Stig Bredstrup*, R. Dbm., Farum, Formand. Ene-lærer *P. Andersen*, Hjørlande, Slangstrup. Førstelærer *J. Hege-lund*, Ulstrup, Gørlev. Seminarieelev *Helge Andersen*. Kom-munelærer *K. Frigast Hansen*, Njalsgade 67, København S.
Sidstnævnte er Kasserer og modtager Indmeldelser.

JONSTRUPBOGEN

10DE BIND

1 9 3 3

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN

JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG · EIGAARDSVEJ 2

(WILH. THOMSEN) CHARLOTTENLUND

1933

KRONNS BOKTRYKKERI
HARALD JENSENS BOKTRYKKERI

INDHOLDSFORTEGNELSE

Sorg. Komposition af K. Steensen	4
Det ældste Jonstrup. Chr. Hauch	5
Jonstrup-Erindringer. N. A. Larsen	12
Sønderjyllandsturen. Arne Møller, Helge Andersen, Knud Christensen Vassingerød	33
Islandsturen. Arne Møller, Hermann Wolffsen, B. K., Bjarne Kirk, N. S. Kromann	42
Sigurður Jónsson udnævnt til Æresmedlem. M. . .	60
Aaret 1931—32 paa Jonstrup. H. W.	62
Carl Julius Løvstrøm. R. C. Mortensen	64
Regnskab for Aarene 1931 og 1932.....	66
Jonstrupsamfundets Bestyrelse	66

SORG

(Ved Fru Bredstrups Begravelse den 31. Juli 1930)

K. STEENSEN

ORGEL

Adagio

The first system of musical notation for the organ part. It consists of a grand staff with a treble clef on the upper staff and a bass clef on the lower staff. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The music begins with a piano (*p*) dynamic. The upper staff features a melodic line with a slur over the first two measures, while the lower staff provides a simple harmonic accompaniment.

The second system of musical notation. It continues the piece with a piano (*p*) dynamic. The upper staff has a more active melodic line with slurs and accents, while the lower staff continues with a steady accompaniment.

The third system of musical notation. It begins with a *rit.* (ritardando) marking. The tempo then returns to *a tempo*. The dynamic is marked *mf* (mezzo-forte). The upper staff shows a melodic line with slurs and accents, and the lower staff has a corresponding accompaniment.

The fourth system of musical notation. It starts with a *cresc.* (crescendo) marking. The dynamic is marked *mp* (mezzo-piano). The upper staff features a melodic line with slurs and accents, and the lower staff has a steady accompaniment.

The fifth and final system of musical notation. It concludes the piece with a *dim. e ritn.* (diminuendo e ritardando) marking, leading to a *pp* (pianissimo) dynamic. The upper staff has a melodic line with slurs and accents, and the lower staff has a final accompaniment.

DET ÆLDSTE JONSTRUP

Af Seminarielærer *Chr. Hauch.*

UNDER denne Titel fremkom i Jonstrupbogen I Bind 1923 en meget interessant historisk Skildring af Seminariet og nærmeste Omegn ved Lokalhistorikeren, Lærer J. P. Jørgensen. Paa et Par Punkter ser jeg mig i Stand til at supplere Jørgensens Beretning.

Efter Jørgensen kan det betragtes som fastslaaet, at Jonstrup Vangs ældste Bebyggelse har været Jonsborg beliggende, hvor Jørgensen har angivet det, nemlig paa den Tange fra Søndersøens sydlige Bred, der endnu paa Egnen bærer Navnet »Slottet«; den var oprindelig en Holm, og endnu paa Matrikulkortet fra 1788 betegnes den saaledes, medens den paa det nye Matrikulkort fra 1809 betegnes som en Tange. I det hele taget har der i Jonstrup Vang fundet en betydelig Tilgroning Sted, idet alle de ret store Moser, der angives paa Kortet af 1788, oprindelig har været blankt Vand i Forbindelse med Søndersø, saaledes at Jonstrup Vang paa den Tid, da Jonsborg byggedes, har været opløst i en Mængde Holme, og Overleveringen vil vide, at Sejladsen foregik uhindret fra Roskilde Fjord til Søndersø med ret store Sejlbaade. Denne ældste Bebyggelse, Jonsborg, bygget af Ridder Jon Raymolh, har sandsynligvis kun faaet Lov at staa godt et Par Hundrede Aar fra omkring 1200 til ca. 1435.

Borgen blev ikke genopført, men paa dens Marker opførtes en Gaard, hvor Lensmanden havde Sæde. Naar Jørgensen paa Grundlag af nogle Murrester, der omkring 1870 blev fundet i daværende Jordbruger Børresens Have, lige op til Skovgærdet, henlægger denne Gaard til dette Sted, er det imidlertid næppe rigtigt.

Ældre Folk i Vangen ved at berette, at de gamle i deres Ungdom fortalte om Ruiner af denne Gaard paa nuværende Gaardejer Krankes Ejendom. Ruiner, der led samme Skæbne som andre Ruiner overalt i Danmark, nemlig efterhaanden fuldstændig at blive nedbrudt, fordi Omegnens Folk hentede Sten derfra til Nybygninger, saaledes skal Bringegaarden og Jonstrup Mølle være opført af Sten fra Ruinerne. Saa sent som ved Udsiftningen i 1796 skal betydelige Rester have staaet tilbage, og en af de første Ejere af Krankes Ejendom Gaardejer Arvidsen fremdrog af disse Ruiner bl. a. to Egetræskister, af hvilke den ene endnu findes paa Naboejendommen hos Gaardejer Anders Nielsen. Om samme Arvidsen vides, at han ved Pløjning paa sin Mark ofte stødte paa Fundamenter af gamle Bygninger.

Sandsynligheden taler da for, at Jonstrup-Gaard opførtes ikke ved det nuværende Skovgærde, men meget nærmere Søen ikke langt fra det Sted, hvor Jonsborg havde ligget, mellem denne og Bavnehøj.

Jørgensen beretter, at den lille Bondeby Jonstrup, bestaaende af 2 Gaarde og et Par Huse, brændte i Aaret 1605, og at Gaardene kort efter blev nedlagt, og Jorderne hegnet til en Vang og udlagt til Høavl for Kongens Heste. Jonstrup-Gaard blev derefter indrettet til et kongeligt Jagthus med Værelser for Kongen og hans Følge i Jagttiden, men var ellers kun beboet og under Opsigt af en kongelig Jagtjent.

Til denne Beretning kan føjes følgende Oplysninger om Vangens videre Skæbne:

Fra 1605 til 1796 laa hele Arealet ind under Kronen og tjente som Højbjergningssted til Foder for Kongens Heste samt som Jagtrevier for Kongen. Der staar endnu i Kanten af Djævlemosen en ældgammel Eg, om hvilken det fortælles, at Kongen yndede at klatre derop og derfra skyde Vildtet, som Klapperne drev frem. I Markbogen af 1682 beskrives Vangen sammen med Jonstrup Vang Skov som tilhørende Kronen; det samlede Areal opgives til 263 $\frac{1}{2}$ Td. Land, takseret til Middeltakst 263 $\frac{1}{2}$ Læs »got Hø«, idet det opgives, at 1680 var et »got grønt Aar«, der gav 320 Læs, medens 1682, som var et ringe Aar,

kun gav 220 Læs, samtidig takseredes Skoven til »Svins Olden« 18 St.

I Udskiftningens første Aar blev Jonstrup Vang overdraget Gaardmand Hans Nielsen af Lille Værløse mod en aarlig Afgift af 4 Læs Hø pr. Lod, ialt 68. Afgiften skulde erlægges in natura i Kongens Stalde, men Hans Nielsen kunde ikke i Længden udrede Afgiften, og paa Grundlag af kgl. Resolution af 25. November 1795 foregik Udstykningen af Vangen og Loddernes Overgang til privat Eje. I Resolutionen bestemtes, at den Del af Jonstrup Vang, der ikke var inddraget til Skov, maatte overdrages til Husmænd af Ballerup, Maalev, Pederstrup, Bringe og Værløse Byer.

Den Del af Jonstrup Vang, der omtales som inddraget til Skov, er i alt væsentligt den nuværende Skovpart Jonstrup Vang, idet det nuværende Skovgærde blev anlagt 1792, medens det gamle Gærde langs Lille Hareskov fik Lov at forfalde, da det nu ikke længere var Skovgrænse, men laa mellem to Skovparter. De sidste Rester af dette gamle Gærde, der strakte sig fra Hejrebakkens Fod over Gisselfeldts Port til Egebjergene ved Ballerup Skel er netop i Aar opbrudt og anvendt til den ny Vej gennem Jonstrup Vang fra Egebjergene til Søndersø.

Det blev overdraget Landinspektør Husgaard at foretage Udstykningen i 68 Lodder af forskellig Størrelse efter Jordens Kvalitet, saa de alle, reduceret til Takst 24, kom til at udgøre $1\frac{1}{2}$ Td. Ld. med 2 Skpr. Hartkorn, herved kom Loddernes Størrelse til at variere fra 2 til 6 Tdr. Land. Samtidig med denne Udstykning blev Vejen gennem Vangen omlagt, hvilket ses ved Sammenligning mellem Matrikulkortet af 1788 og det efter Udstykningen reviderede Kort af 1809; paa dette sidste Kort ses Vejen udlagt, som den nu findes. De 68 Lodder blev derefter ved Lodkastning fordelt mellem lige saa mange Husmænd fra ovennævnte Byer og enkelte andre. Paa Kortet af 1809 findes Navnene paa Ejerne indført og mellem disse er Professor Saxtorph og Skolelærer Gehl af Maaløv. Den gamle Møllegaards Jorder ses at være henlagt til det kgl. Skolelærer-seminarium. Forinden Bebyggelsen fandt Sted blev imidlertid sikkert mange af Lodderne sammenlagt med andre, saaledes at

der i Stedet for at blive en Husmandskoloni paa 68 Ejendomme kun blev bygget ca. 20 smaa Gaarde, men alligevel har det jo efter Datidens Forhold været en storstilet Oprettelse af Husmandsbrug. Af de oprindelige Ejendomme er igen nogle Stykker blevet helt eller delvist nedrevne, og Jorderne sammenlagt med Naboejendommene. Et ejendommeligt Forhold er det, at skønt Udstykningen kun er 140 Aar gammel er kun en eneste af Ejendommene i den oprindelige Slægts Eje, nemlig Gaardejer N. P. Svendsens. Dennes Tipolderfader, Husmand Svend Nielsen af Lille Værløse, fik overdraget Lod Nr. 6, og hans 8-aarige Datter lagde et Agern, der voksede op til det store Egetræ, der nu staar uden for »Walgerholms« Port.

Det er ved Gaardejer Chr. Pedersens Hjælp lykkedes mig at komme i Besiddelse af et af de oprindelige Skøder. Det forekommer mig at være et Aktstykke af saa stor Interesse for Egnens Historie, at det bør bevares og gengives her i sin Helhed:

Skøde for Huusmand Børge Larsen af Bringe paa Lodden Nr. 28 af Joenstrups Vang paa Kiøbenhavns Amt.

Vi CHRISTIAN DEN SYVENDE,

af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormaren, Dilmarsken og Oldenborg, Giøre vitterligt: at ligesom Vi ved Resolution af 25. November 1795 allernaadigst have tilladt, at den Os tilhørende Joenstrups Vang paa Kiøbenhavns Amt, som, saavidt samme ikke allerede tilforn er indtaget til Vores Skov, er efter Vort Rentekammers Foranstaltning bleven inddelt i 68 Lodder, og hvoraf er bestemt en aarlig Afgift af ialt 222 Læs 20⁷/₁₂ Lispd. Høe, indtil den derpaa værende Skov efter Vort Rentekammers Foranstaltning er afdreven, og 237 Læs ³/₄ Lispd. efter at samme er afdreven, maa overdrages Huusmænd og andre til Ejendom imod den fastsatte aarlig Høe-Afgift, som bliver at udrede med 3 Rigsdaler pr. Læs efter hver Lods Beskaffenhed, saa bifalde vi og allernaadigst, at Lodden Nr. 28 af bemeldte Joenstrups Vang, som, efter hosheftede

Kort, indeholder $4\frac{1}{7}$ Tønde Land, der, reduceret til Taxten 24. udgjør $1\frac{1}{2}$ Tønde, ansat til Hartkorn 2 Skpr., og hvoraf er bestemt en aarlig Afgift af 3 Læs 14 Lispd. Høe, Læsset beregnet til 30 Lispd., er af Huusmand Børge Larsen i Bringe, ifølge en af Amtmanden, Geheimeraad Scheel Plessen til vort Rentekammer indsendt Forretning af 4. Januar 1796 tilligemed en af Amtsforvalter Andersen under 6. Januar næstefter forfattet Forlegnelse over de Personer, som de afsatte Lodder paa Joenstrups Vang ved Lodkastning eller ved Mageskifte var tilfaldne, bleven modtaget til Ejendom, imod at erlægge til Vores Kasse 3 Rigsdaler aarlig pr. Læs af den for bemeldte Lod Nr. 28 bestemte Høe-Afgift 3 Læs 14 Lispd., dog under følgende Vilkaar: 1. at Afgiften, som beregnet til Penge, udgjør aarlig: 10 Rigsdaler $38\frac{2}{6}$ Skilling bør regnes fra 1. November 1795, og erlægges quartaliter i Kjøbenhavns Amtsstue med $\frac{1}{4}$ Part hver Gang; 2. at ligesom denne Afgift stedse bliver uforandret, saa bør derimod ved hver Forandring af Eiere af bemeldte Lod betales 5 Rigsdaler i Recognition til Vores Kasse; 3. at den ommeldte aarlige Afgift somogsaa Recognition ved hver Forandring af Eier, indfordres, i Mangel af mindelig Betaling til rette Tid, ved Execution hos den skyldige, ligesom andre Kongelige Kontributioner; 4. at vi forbeholder til alle Tider 1. Prioritets-Panteret i fornævnte Jordlod til Sikkerhed for Afgiftens og Recognitionens rigtige Erlæggelse; 5. at Vedkommende i Henseende til Hegnet maa rette sig efter Forordningen af 29. October 1794, ligesom og Forordningen af 13. December 1793 bliver Reglen for Istandsættelsen og Vedligeholdelsen af de imellem de ommeldte Lodder i Joenstrups Vang afsatte Veje; 6. at denne Jordlod Nr. 28 ingensinde maa sammenlægges med nogen anden Huuslod eller til Bøndergaarde henlægges; 7. at Jagttrettigheden paa forannævnte Lod Nr. 28 bliver Os i alle Maader forbeholden, og 8. at foruden den i 1. og 2. Post bestemte aarlige Afgift 10 Rigsdaler $38\frac{2}{6}$ Skilling samt ved hver Forandring af Eier 5 Rigsdaler i Recognition, svares af fornævnte Lod ingen andre Kontributioner end de, som i Almindelighed af Hovedgaards-Taxter eller frie Jorder udredes. — Saa have vi, paa foranførte Vilkaar,

med dette Vort aabne Brev allernaadigst villet skiøde og afhænde, saasom Vi og hermed for Os og Vore Arve-Successorer i Regjeringen skiøder og afhænder til Huusmand Børge Larsen af Bringe, hans Arvinger og Efterkommere forbemeldte Lod Nr. 28 i Joenstrups Vang paa Kiøbenhavns Amt, saaledes som samme efter det ommeldte forfærdigede Kort er opmaalt og afsat, til Ejendom fri for hver Mands Tiltale, som derpaa med Rette kunde have noget at sige, dog Os og Vore Arve-Successorer i Regjeringen, Vores Suverænitet alle Kongelige Regalier og Højheder, samt den bestemte Afgift Ti Rigsdaler 38²/₅ Skilling, foruden Recognitionen Fem Rigsdaler ved hver Forandring af Eier, aldeles uforkrænket og forbeholden at forblive. — Forbydende alle og enhver herimod, efter som skrevet staar, at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre, under vor Hyldest og Naade. — Givet paa Vort Slot Frederiksberg, den 3. Juni 1796.

Under Vores Kongelige Haand og Segl

CHRISTIAN R.

Et fornemt Aktstykke, som ikke mange Skødcindehavere har Magen til. Intet af disse Skøder har naturligvis Retskraft mere, og de allerfleste af Bestemmelserne er nu forældede. Det første Punkt, der maatte fraviges, var sikkert Punkt 6, at »denne Jordlod ingensinde maa sammenlægges med nogen anden Huuslod eller til Bøndergaarde henlægges«, idet denne Bestemmelse som ovenfor nævnt allerede maa være sat ud af Kraft, før Bebyggelsen paabegyndtes. Det var sikkert denne Bestemmelse, der stærkest bidrog til, at Lodderne ansaas for saa værdiløse, at Overleveringen fortæller, at samme Dag, som Skøderne var udleverede, blev det første solgt om Aftenen paa Ballerup Kro for en Æggekage og ¹/₂ Flaske Brændevin. Punkt 7 om Jagtrettigheden ændredes, idet Jagtretten afløstes den 6. September 1852 i Henhold til Lov af 25. Marts 1851 mod en aarlig Jagtafgift.

Samtlige Afgifter, ovennævnte Jagtafgift, Recognition ved Ejerskifte samt Hovedafgiften: »Høafgiften«, blev endelig

ved Lov af 1924 kapitaliseret og afløst. Denne Afløsning foregaar endnu og tynger i Øjeblikket haardt paa Ejendommene. Hvorvidt en Lov overhovedet kan tilsidesætte Skødets klare Ord om, at »denne Afgift stedse bliver uforandret«, anser jeg for tvivlsomt. Men Loven er af Forvaltningen blevet benyttet til ogsaa at paatvinge Ejerne en Afløsning af Høafgiften, og Spørgsmaalet er ikke blevet prøvet ved Domstolene.

Jonstrup Vangs Ejendomsforhold har altsaa i den forløbne Tid været følgende: Oprindelig samlet i privat Eje under Jonsborg, senere blev det Gods under Roskilde Bispestol, efter Reformationen overgik det til Kronen, der saa med Undtagelse af Skoven udstykkede det i Henhold til Forordningen af 25. November 1795 mod en fast aarlig Høafgift, der endelig afløstes ved Lov af 1924.

Jonstrup Mølle og Klædefabrik har sin egen Historie, der fortsættes med Seminariets Flytning hertil efter Blaagaards Ødelæggelse 1807, men herom findes Jørgensens fortrinlige ovenfor nævnte Redegørelse i Aarbogens første Bind 1923.

JONSTRUP-ERINDRINGER

Af Professor N. A. Larsen.

Min Fader, *Peder Larsen*, Lærer i Korup ved Odense, blev dimitteret fra Jonstrup 1849 og havde de bedste Minder derfra, ikke blot fordi han ved Dimissionen fik 1ste Karakter med Udmærkelse, hvad nok kan hjælpe til at gøre Minderne lyse, men ogsaa fordi han der havde levet et godt Kameratliv og faaet Venner for Livet og haft Lærere, som han saa op til. I Særdeleshed gjaldt dette Forstanderen Professor J. Jensen. Hvis Billede hang i vor Stue ved Siden af et Billede af Seminariet. Ikke sjældent citerede han Fatter eller mindedes hans Betragtning af en eller anden Ting og saa i ham noget af en Autoritet. Forstander Jensens »Haandbog til Brug ved Undervisning efter Balslevs Lærebog« vendte han ofte tilbage til. I selve hans Seminarietid brugtes Forstanderens »Forklaring over Balles Lærebog«.

Heri laa Grunden til, at det fra først af betragtedes som en Selvfølge, at min Uddannelse til Lærer skulde ske paa Jonstrup, skønt det ellers havde været naturligt, at jeg var kommen til Skaarup, der laa saa meget nærmere. Efter min Konfirmation var jeg endnu i to Aar hjemme og levede et temmelig frit Liv uden Følelse af mange Pligter. Til Skolen var en Jordlod paa 8 Tdr. Land, saa der kunde nok blive Lejlighed til lidt legemligt Arbejde. Forøvrigt var det min Opgave at forberede mig til Optagelse paa Seminariet i Juni 1876. Dengang var der ingen Aldersbestemmelse for Optagelse. Loven sagde blot, at man for at tage Lærereksamen skulde være fyldt 18 Aar inden 1ste Juli samme Aar. Da jeg fylder Aar i Slutningen af Juni og er født 1860. kunde jeg altsaa være optaget

1875 og taget Eksamen 1878. Ved Optagelsen var jeg dog ikke fyldt 16 Aar.

Der var kun en halv Snes Aspiranter til Optagelse, saa det behøver ikke at betyde saa meget, at jeg blev Nr. 1, men det er rimeligt at bemærke det, da der tilfaldt Duksen en Del Pligter med Hensyn til den daglige Orden; bl. a. skulde han kalde »paa Plads«, naar Frikvarteret var forbi, og hente Læreren til Time. Han skulde ogsaa passe Klasseprotokollen, hvori Lærerne efter hver Time noterede, hvad der var gennemgaaet. Visse Ordenspligter paahvilede ogsaa de tre Opsynsmænd, een af hver Klasse, valgte af Eleverne blandt nogle faa, som Forstanderen efter Forhandling med Lærerne indstillede; det var altid tre af ældste Klasse. Opsynsmændene sov og spiste sammen med deres Klasse. Jeg var Opsynsmand for ældste Klasse. Men den fineste Stilling var det vel nok at være Opsynsmand for yngste Klasse, da der her naturligt kom et vist Autoritetsforhold.

En særlig godt begavet Elev i min Klasse var *Chr. Hansen*, Søn af Lærer Hansen i Ry, som var i samme Klasse som min Fader. Han havde fremragende Evner, men hans Flid i de Ting, som ikke interesserede ham, var ikke betydelig. Han døde for en halv Snes Aar siden eller mere som Lærer i Roskilde. Den, som jeg fik mest med at gøre, var *Georg Vilhelm Sørensen*, i mange Aar Lærer i Nakke i Odsherred, nu boende i Ballerup. Vi havde fælles Læseværelse, et som Forstanderen privat overlod os, øverst oppe over Forstanderens Lejlighed, det vestlige i Gavlen mod Syd, med en fri Udsigt. I to Aar boede vi der og havde det godt sammen. Ikke alle Elever kunde faa Læseværelse, men nogle maatte læse paa Klasseværelset eller i Spisestuen. Ved Lodtrækning kom jeg ved Begyndelsen i yngste Klasse til at høre til denne Gruppe, men blev snart optaget som Gæst hos to af ældste Klasse.

Fremragende dygtig var ogsaa *Carl Frederik Linderstrøm Lang*, som var i Klassen over min, en Broder til Forstanderinde Frk. Th. Lang, Silkeborg. Han havde en ualmindelig Evne til at tilegne sig Kundskaber, studerede senere og blev en dygtig Filolog og Dr. phil.

Meget tydeligt og med stor Sympati mindes jeg den Klasse, som var ældste Klasse, da jeg var i yngste; man lægger jo i Almindelighed mest Mærke til de ældre. I den Klasse var en hel Række af dygtige og dannede Mennesker, som ogsaa behandlede os yngste pænt og venligt; vi mødte forøvrigt ingen Ubhageligheder fra de ældres Side.

Ogsaa de to Klasser, som fulgte efter min, ydede deres Bidrag til et godt og fredeligt Kameratskab. Af dem, der blev dimitteret 1881, har jeg senere truffet *Fr. Jensen*, der gik af som Viceskoleinspektør i København, haft jævnlig Forbindelse med *A. Jensen*, der gik af som Førstelærer i Taarnby, og staaet i nøje Forhold til *P. Petersen*, der gik af som Skoleinspektør i Hillerød.

Hver Klasse havde sin Sovesal; yngste Klasse var altid dør, hvør der nu er Sangsal, og den Sovesal, som 2den Klasse fik, beholdt den ogsaa det sidste Aar. I den store Spisestue samledes alle Eleverne til Maaltiderne; yngste Klasse sad ved Bordet ud mod Gaarden og de to andre Klasser modsat ud mod Pladsen. For Enden af yngste Klasses Bord sad dens Opsynsmand, som ved Middagsmaallidet læste Bordbønnen: I Jesu Navn til Bords vi gaa, at vi kan Mad og Drikke faa, Dig Gud til Ære os til Gavn, saa faa vi Mad i Jesu Navn. Hver Lærer, dog ikke Forstanderen, spiste en Uge ad Gangen Middag sammen med Eleverne og havde Plads ved den østlige Ende af Bordet ud til Pladsen hos ældste Klasse med dennes Opsynsmand ved Siden.

Naar jeg her fremsætter mit Indtryk af Livet paa Jonstrup i 1876—79 og kun har Anerkendelse tilovers for Seminariets Orden og dets Lærere og har gode Minder derfra, saa betyder det ikke, at jeg dengang altid var glad ved Opholdet der. Vi kunde godt kritisere og mene, at noget skulde være anderledes. Og det betyder heller ikke, at jeg mener, at som Forholdene og Aanden var den Gang, burde de vedblive at være. Den Forandring, der skete ved Forstander Bredstrup, var tidsvarende; de gamle Former passede ikke længer. Der sku'de ny Læderflasker til ny Vin. Men det betyder, at naar jeg nu ser tilbage paa dette forlængst tilbagelagte Afsnit af mit Liv

og ser det i Historiens Belysning, er det uden Kritik af Forholdene der og med afgjort Agtelse og Sympati for Lærerne og med en stærk Følelse af, at saadanne tre Aar var af stor Værdi for et ungt Menneske.

Tiden gik hurtigt, som den sædvanlig gør, naar der er Arbejde og Regelmæssighed. Den ene Dag forløb som den anden. Undervisningen begyndte til enhver Aarstid Kl. 8 og sluttede Kl. 2 $\frac{1}{2}$, idet den sidste Lektion kun var paa en halv Time. Og Regelmæssigheden gjaldt Aar for Aar med den samme Timeplan.

En vigtig Egenskab ved Livet dengang var, at der var stærk Samling over det. Samfærdselsmidlerne var ikke som nu. Til København kom vi kun paa Gennemrejse i Ferierne og en enkelt Gang for at besøge Museer. Saa godt som alle tilbragte Søndagen paa Seminariet. Heller ikke var der noget Forhold til Omegnens Befolkning. Jonstrup var stillet anderledes end de tre andre Statsseminarier, der ligger i en stor Landsby, og hvis Forstandere tillige var Præster. Alt dette medførte, at Kameratlivet fik en intensiv Karakter; vi fordybde os i Stedet og færdedes i den skønne og rige Natur. Et eget Præg fik Livet ogsaa derved, at vi var forholdsvis faa Elever. I Aarene 1877, 1878 og 1879 dimitteredes henholdsvis 11, 8 og 8. Dog var Elevantallet noget større, end man herefter skulde antage, da adskillige faldt fra inden Eksamen.

Dagens Regelmæssighed afbrødes ved nogle faa aarlige Fester: Dugildet, som holdtes med en Skovtur til Frederiksdal, Seminariets Stiftelsesdag d. 14. Marts, som fejredes med Festmaaltid og Punchgilde, og saa et eller to Baller.

Der var Samling og ikke Spredthed, Samling om Arbejdet, om Bøgerne, om Stedet; og saadant Forhold frembringer en sund Atmosfære, der er gunstig for aandelig Vækst. At give sig af med Verden og lukke Verden ude er to lige vigtige Ting.

I Undervisningens Fremskriden var der et bestemt Princip, som gjorde sig gældende hos alle Lærerne. Dette beroede næppe paa en Aftale; thi det kunde ikke let tænkes, at nogen af Lærerne vilde lade sig paavirke af en anden med Hensyn til, hvorledes han skulde gaa frem i sit Fag. Det beroede snarere

paa, at Fremgangsmaaden var naturlig og harmonerede med den traditionelle Tone. Som Symbol paa, hvad der var Princip, kan anføres et lille Træk fra Optagelsesprøven. Før Hans Mortensen begyndte at diktere den Diktat, hvori vi skulde prøves, siger han: »Nu vil jeg anbefale Dem at høre godt efter; thi jeg siger det kun een Gang.« Og saaledes blev det; paa naturlig Maade uden hævet Katederstemme dikterede han een eller to Sætninger ad Gangen. I Undervisningen blev enhver Ting gennemgaaet een Gang i Foredrag, hvorved vi alene var hørende. At afbryde ved at stille Spørgsmaal kunde ikke falde os ind, da der ikke vilde være megen Mening i, at Belæringen for en Stund skulde ophøre og de øvrige Elevers Tankevirkosomhed forstyrres, fordi en eller anden ikke kunde følge med. Heller ikke vilde en Lærer under et Foredrag stille Spørgsmaal for saaledes at komme over et dødt Punkt eller for at holde en Elev vaagen. Fremstillingens Sammenhæng vilde derved blive afbrudt. Omtrent Halvdelen af en Time blev anvendt til Eksamination i det i sidste Time gennemgaaede. Ogsaa her var der klare Linier; det var en Eksamination og ikke en Undervisning, uden for saa vidt det for adskillige Elever kunde være en Belæring at se Spørgsmaalet besvaret paany; men fra Lærerens Side var det ikke Undervisning, men en nøje Konstatering af Elevens Forhold til Sagen. Ilvis En ikke kunde klare Spørgsmaalet, maatte en anden dertil. Da engang i en Fysiktime nogle Elever, tilsidst nogle af dem, Læreren ansaa for de dygtigste, den ene efter den anden maatte give op, udbrød Læreren, Hans Mortensen: »Ja, saa ved jeg virkelig ikke, hvad jeg skal gøre.« Den Udvej, at han gennemgik Emnet endnu en Gang, laa meget fjernt. Men det kunde ske, at en Lærer efter en formel Anmodning fra Klassen gennemgik en Ting paany. Eksaminationen var, hvad den efter sit Begreb skulde være. Da en Elev ved en Eksamination spurgte Læreren: »Kan denne Sag ikke ogsaa forklares paa en anden Maade«, fik han til Svar: »De misforstaar Deres Stilling; det er ikke Dem, der skal eksaminere mig; det er mig, der eksaminerer Dem.«

Repetition med Læreren kendtes ikke; det sidste Punkt i

vort Pensum blev gennemgaaet i den sidste eller næstsidste Time, før Undervisningen sluttede. Hvad vi vilde gøre ud af Eksamenslæsningen, blev vor egen Sag, og Lærerne følte sig ikke ansvarlige, hverken bærede eller forringede ved de Eksamenskarakterer, som vi opnaaede.

Ligesom det saaledes var den samme Tone, der gik igennem Undervisningen, saaledes var der ogsaa noget, der var fælles for Lærerne. Maaske vi har en vis Tilbøjelighed til at betragte de Mennesker, som var voksne, da vi selv var Børn, og paa saamme Maade dem, der var vore Lærere i Ungdommen, som udprægede Personligheder; men i hvert Fald staar Lærerne saaledes for mig; den regelmæssig formede Virksomhed kunde ogsaa bidrage hertil. Men mest hang det sammen med, at de var uafhængige og fri Mænd. De var uafhængige af Eksamen, den blev aldrig nævnet, og de var uafhængige af Eleverne; vi

V. Driebein.

fik aldrig Indtryk af, at de handlede med Henblik paa, hvad vi vilde mene om dem. Lærerne var meget forskellige, men i dette Punkt syntes der at være den samme Enshed som i Undervisningen. At vor Velfærd laa dem paa Sinde, var givet og laa ogsaa i den Alvor og Pligtfølelse, hvormed de øvede deres Gerning; men at vor Mening om dem aldrig var medvirkende Motiv til Handling eller Optræden fra deres Side, gav dem Styrke og bidrog til, at de, hvad enten de var mere eller mindre begavede og dygtige, og hvad enten vi huskede eller glemte deres Belæring, dog blev staaende i vor Erindring og vedblev for os at være opdragende Magter.

Forstanderen Pastor V. Driebein, tidligere Præst og Seminarieforsander i Ranum, havde afgjort de nævnte Egenskaber.

Han besad derfor ogsaa stor Autoritet, som yderligere styrkedes ved hans personlige Fremtræden, der var fin og smuk og mandig, og hans Ansigt og Tale var præget af Intelligens. Dernæst beroede hans Autoritet nok ogsaa derpaa, at han aldrig blandede sig i noget af Trang til at være paa Færde eller passe paa, men kun hvor det var nødvendigt, eller han blev anmodet derom. Direkte mærkede vi meget lidt til ham. Han var dog langtfra utilnærmelig; tvertimod var han let at komme til; men han nærmede sig ikke os. Ved hver Time, vi havde hos ham, hentede jeg ham i hans Bolig og fulgtes saa med ham eller efter ham til Klassen; men han kom saa godt som aldrig med en personlig eller ligegyldig Bemærkning. I den aarlige Skovtur deltog han ikke og heller ikke i det Festmaaltid, der holdtes paa Seminariets Stiftelsesdag. Men alligevel eller maaske ogsaa derfor svævede hans Aand over Seminariet; vi mærkede ham ikke meget, men vi vidste i høj Grad, at han var der. Vore Følelser overfor ham var den mest ubetingede Agtelse og Ærbødighed og Tillid til hans Ord. De andre Lærere kunde vi godt kritisere; men jeg mindes ikke nogensinde at have hørt et kritisk Ord eller en flot Udtalelse om Forstanderen, Fatter, som han kaldtes i Lighed med sin Forgænger og sine Efterfølgere. — Der er paa Fransk et Ord for den, der er regerende: pas trop gouverner d. v. s. ikke regere alt for meget. Og det gaar ogsaa tit saaledes, at naar der ikke regeres, klares Tingene af sig selv, og jo mere En regerer, desto mindre Autoritet faar han. Forstander Driebein var tilbageholdende med at regere, og hans Autoritet voksede kun derved. Der er noget æstetisk i at være noget og at udrette det, man skal, med smaa Midler, uden Travlhed eller Anstrengelse. Han var ogsaa tilbageholdende i Væsen, og det var utænkeligt, at han kunde være opfarende eller ubehersket; og dette var ikke Udslag af Forlegenhed eller af Klogskab og Beregning, men en Yttring af fuldkommen Dannelse, hvorfor han ogsaa var en Mand, som havde en sikker Gang mellem Mennesker.

I sin Undervisning var han først og fremmest klar, og der var Sammenhæng og Begrundelse. Han underviste i Ny Testaments Bibelhistorie samt i Tros- og Sædelære efter sit eget

nøje udarbejdede System. Hvad han gennemgik i sine Foredrag, var for de fleste let at opfatte og nedskrive. Kurtz' Lærebog, der brugtes som Grundlag, betød ikke meget for os. Han underviste med tydelig Interesse, ikke sjældent med Humør; det kunde ogsaa ske, at han mindede os om en eller anden god Historie, f. Eks. om den Herre, der sagde: »ja, enhver er jo sig selv nærmest, som skrevet staar.« Hvor staar det skrevet? »I Bibelen naturligvis.« Naar han eksaminerede, holdt han ikke af at faa sine egne Ord igen; det var, sagde han, som at faa Smaastene i Hovedet. At en Ting er forstaaet, viser sig i Reglen ogsaa deri, at man kan udtrykke sig med andre end netop bestemte Ord.

Naar hans Undervisning blev fulgt med Interesse og med en Interesse, der ikke var større i nogen anden Time, er det vel ikke rigtigt at sige, at den ikke var vækkende. Men i Ordets hyppige Betydning, naar herved tænkes paa Fremkaldelse af Følelser, der sætter En et andet Livsmaal, og paa en Undervisning, der lige saa meget kommer fra Følelsen som fra Erkendelsen, kan man nok sige det. Hans Foredrag gled aldrig over i en Tale eller en Tiltale. Dette Forhold kan sikkert her betragtes som Finfølelse, som ikke blot beror paa, at man undser sig ved at blotte Hjerte og Følelse, men ogsaa paa et Hensyn til andre; thi naar man taler ud af Hjertet, gør man ogsaa et Forsøg paa at trænge ind i andres Hjerter, hvilket i og for sig naturligvis ikke skal kaldes uberettiget; det kan ogsaa være en god Gerning.

For Forstander Driebein laa det derfor mere at være Lærer end at være Præst. Da jeg i Aarene 1896—99 som Seminarieforstander boede i Ranum, var der naturligvis adskillige som mindedes Driebein, hvis Virksomhed som Forstander og Præst blot laa 28 Aar tilbage. Hans Navn nævnedes med stor Agtelse Sognefoged Ole Mortensen fortalte, at da han en Søndag kørte med Pastor Driebein fra Bjørnsholm Kirke, spurgte Præsten ham, hvad han syntes om hans Prædiken, ikke just denne, men hans Prædiken i Almindelighed, hvortil Ole Mortensen gav et Svar, hvis Mening var, at hvad han prædikede, var klart og rigtigt, men det vækkende var ikke stærkt til Stede;

og han tilføjede, at kort Tid efter søgte han bort. Som Forstander prædikede han i min Tid ikke i Omegnens Kirker, hvad der vel ellers let kunde være bleven Lejlighed til.

Han var en Lærer, om hvem det kan siges, at hvad han sagde og lærte os, det glemte vi maaske efterhaanden, men ham huskede vi, ikke blot saaledes forstaaet, at hans klare og rene Personlighed staar tydeligt for os, men saaledes, at vi er visse paa, at vi ved ham har faaet en Retledning i Opfattelse af, hvad der er godt og rigtigt, en Sindets Vejledning af varig Betydning. Hans Aand var over Seminariet, og sikkert er noget af hans Aand bleven over mange af hans Elever. Han var ikke aabenhjertig, men lys og mild kan han nok kaldes; hans Mildhed var noget af Skeptikerens, der ser Tingene i deres relative Ringhed. Hans indre Personligheds- og Følelsesliv blev ikke lukket op for os, omend han ved enkelte Lejligheder kunde føre den mere opbyggelige og personlige Tale. Men det er heller ikke det, som er det væsentlige, at En lukker sig op, som man siger; thi et Menneske virker ikke saa meget paa os ved det, vi véd om ham, som ved det, vi tror om ham. Der er bleven sagt af nogen, som havde mere personlig Adgang til ham, at han i Grunden var noget af en Sortseer, som den ensomme tidt er det. Hvis det er rigtigt, har han været af dem, der har optaget Bjergprædikens Ord i deres sjælelige Hygiejne: Naar du faster, da salv dit Hoved og to dit Ansigt, at Mennesker ikke skal se dig faste. Naar jeg nævner ham som den ensomme, er det ikke just med Henblik paa, at han var Enkemand uden Børn; han indgik Ægteskab et Aarstid før han døde; men det er mere et umiddelbart Indtryk, ligesom man maaske ogsaa kan sige, at de Mennesker, som ikke har Lyst eller Trang til at lukke sig op, let bliver ensomme.

Med alt dette fik vi ikke det fulde Udbytte af Forstander Driebeins Person og Undervisning, da han afgik ved Døden midt i Skoleaaret, mens vi var i ældste Klasse. Under Vakancen overtog theolog. Student *Morten Larsen*, den senere bekendte Valgmenighedspræst, Undervisningen i Religion. Hans Undervisning var tankevækkende, og han drøftede gerne Tingene

med os. Personlig skylder jeg ham Tak, fordi han hjalp til med, at jeg kom ind paa den studerende Bane.

Provst *Odin Wolff Tidemand*, der nu blev Forstander, var en Modsætning til sin Forgænger; men deraf følger naturligvis ikke, at han var ringere. Livet har Plads til mange Individualiteter. I hans Undervisning var der ikke den Klarhed og Sammenhæng, som vi kendte fra Forstander Driebeins. Men det var da heller ikke en let Opgave

at besøge Undervisningen efter en anden og øvet Lærer i en Femtedel eller Sjettedel af det givne Pensum. Hans Undervisning var ikke saa lidt personligt præget og havde ofte Karakteren af en Henvendelse til os. Han satte Pris paa, at vi havde den rette Mening om ham, og kunde nok hjælpe os lidt paa Vej i saa Henseende. Der var over ham noget af den betydelige Mand, en kraftig Skikkelse af den gode gamle, nationalliberale Embedsmandstype. Det var ikke

Odin Wolff Tidemand.

vanskeligt at bestemme hans Temperament, som var udpræget kolerisk. Han kunde blive hæftig og opfarende, naar noget stødte ham. Da han en Gang passerede Spisestuen, og en Elev uforstyrret røg paa sin lange Pibe uden at ænse Forstanderens Nærværelse, for denne med stor Hæftighed hen og rev Piben fra ham; han kunde dog godt tage Piben af Munden, naar Forstanderen passerede forbi. Men dette og andet lignende gjorde han næppe af Hensyn til sin Værdighed, men for Elevernes Skyld, forat de kunde vide, hvad der er dannet Opførsel, og siden have Gavn deraf. Provst Tidemand var affektfuld for ikke at sige lidenskabelig, impulsiv, lagde sig personlig stærkt ind i enhver Situation. Det var Egenskaber, som var noglunde de modsatte af Driebeins. Dog mindes jeg Tide-

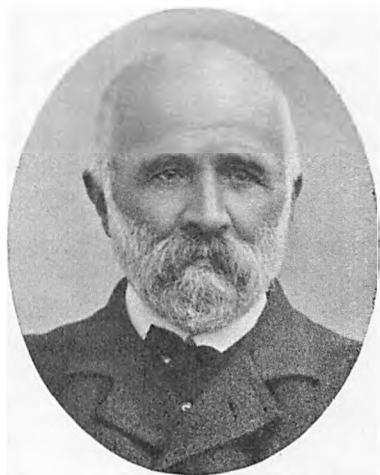
mand med Sympati. Man maa ogsaa huske paa, at de Mennesker, som er umiddelbare og uden Betænkning giver sig selv personlig, er derved som Autoritetsmennesker handikappet i Forhold til dem, der er reserverte og tilbageholdne og altid ens; disse faar lettere en god Presse. Men den, der overfor En kan blive opfarende og skælde ud, viser dog derved, at han regner En for noget og ikke for Luft og ingen Ting, saa lidt Æresbevisning ligger der deri. Dernæst maa det ogsaa fremhæves, at Provst Tidemand nærrede Velvilje, og ofte mere end det, overfor sine Elever, og han har paa mange Maader vist det overfor den enkelte, ved smaa Ting, som naar han ved Ens Besøg paa Kontoret kom med Kagekassen, og ved større Tjenester. Hvis man i Korthed skal karakterisere Provst Tidemand som Forstander, kunde man sige: han forlangte Hensyn, positivt Hensyn, men gav saa fra sin Side uden Knaphed Venlighed og Tjeneste. Og heri var der en vis Mandighed og Retssans, men ogsaa et simpelt pædagogisk Krav; thi den første Betingelse for, at en Opdrager kan udrette noget, er da dette, at han har Lov at være her, være her i det Omfang, som ligger i hans Stilling. En Opdrager kan ikke udrette noget, med mindre han har dette Grundlag. Har han det ikke, maa han se at erhverve det.

Men Hensyn til de andre Lærere kunde jeg henvise til, hvad Forstander *Bredstrup* har skrevet i Bogen fra Jonstrup. Men da han selv har opfordret mig til at skrive om mine Erindringer fra Jonstrup, vil jeg gaa videre, selvom det, jeg siger, i Indhold bliver det samme som det, der allerede er sagt. Det forekommer mig da, at enhver af Lærerne paa Seminariet fyldte med sin Person i samme Omfang, som enhver af de andre. De var saa forskellige, derfor gik de ikke hinanden i Vejen; de var, hvad de var; A er A er Logikens øverste Grundsætning; men i Personlighedslivet, i moralsk Henseende, er Identitetssætningen af samme store Betydning, nemlig at et Menneske er i Overensstemmelse med sig selv. Naar jeg siger, at enhver fyldte i Seminariets Liv lige saa meget som enhver af de andre, maa dog Gymnastiklæreren undtages herfra. Den Maade, hvorpaa Gymnastikundervisningen dengang

blev besørget, nemlig ved en for 3 Aar ad Gangen udkommanderet Sergent, som kom der uden noget Kendskab til et Seminariums Forhold og Seminaricclevers Mentalitet, medførte, at Gymnastiklæreren stod i en løsere Forbindelse med Seminariet. Og hvis han saa med en mindre teoretisk Uddannelse kom til at forsynde sig mod Sprog eller Logik f. Eks. ved at sige: »Fødderne skal danne en ret Vinkel, ikke for stor«, faldt Kritiken tungt paa ham. Det første Aar havde vi Sergent Hellemann, der senere blev en kendt Skuespiller paa Folke-teatret; i de to sidste Aar Sergent Jørgensen, en rar godmodig Mand.

Otto Kalkar, cand. theol., var Andenlærer; saaledes hed det tidligere. Medens han i sin Fremgangsmaade var som de andre, var han i sit personlige Forhold noget anderledes. Hans Krav til os var ikke saa absolutte, eller rettere, hvis de ikke blev opfyldte, kom man lempeligere om ved

det end hos de andre Lærere. Vore Følelser overfor ham var ikke saa meget Respekt som Agtelse og Sympati, ja Hengivenhed. Vi erkendte hans Lærdom og store Viden og forstod, at han havde et ædelt Sindelag og en ren Karakter, at han var beskeden og ligetil i sin hele Færd. Vor Agtelse for ham som Menneske og vor Sympati for ham formindskedes ikke ved, at hans Lærerdygtighed ikke rigtig stod paa Højde med de andre Læreres. Der kunde mangle lidt i Disposition, i Fastslaaen af det væsentlige. Indholdet af hans Foredrag var godt; men Formen hjalp ikke til, at det kom til sin Ret. Talen var noget ensformig, ogsaa lidt utydelig, og naar han saa samtidig sad og raslede med sit Nøgleknippe, havde Aandsindholdet ikke de bedste Vilkaar for Udfoldelse. Han skyede

O. Kalkar.

at udtale personlige Meninger og holdt mere af at citere, hvad andre har sagt. Man kan let sætte dette i Forbindelse med hans beskedne Forestilling om sig selv. Dette skal dog blot kaldes et Faktum og ikke en Mangel; en Lærer skal ikke undervise i sine Meninger, men i en Sag. Derimod var denne Egenskab mindre heldig, da han blev Præst; thi en Præst skal jo aflægge Vidnesbyrd. Det er bleven mig sagt, at han i sin Prædiken ofte holdt sig tilbage og lod Skriftsteder tale. — Som man kan tænke sig, laa det ikke for ham at træde i et personligt Forhold til den enkelte gennem Samtale; men det er vel heller ikke af videre Betydning udover det muligt fornøjelige, der kan være derved. En Elevs Udbytte af en Lærer beror paa hans Undervisning og paa, hvad han ser i ham, hvilke Egenskaber han tiltror ham, og herom danner han bedst sin Opfattelse gennem hans Undervisning. Nogle Mennesker og maaske særligt Lærere har ofte visse Yndlingsord eller Lyde, som de stadig falder tilbage paa eller skyder ind som Udfyldningsord. Kalkar havde enkelte saadanne, og navnlig var »saaledes«, i Udtalen tit forkortet til »sledes« eller udvidet til »evsaaledes«, et hyppigt tilbagevendende Ord. Hvis jeg kom lidt for sent for at hente ham til Timen, sagde han ikke simpeltthen: De kommer nok for sent; men: De kommer saaledes for sent. Det er saaledes godt Vejr i Dag. — Hans Navn mellem Eleverne var Gutten, et Navn, der peger mod Anerkendelse og Sympati. Oprindelsen hertil er den, at der var noget sundt og friskt ved ham; han var en Kernekarl, som man siger, fastbygget og stærk. Beyerholm sagde om ham: Kalkar er stærk; han kan løbe op ad Hejrebakken med en middelstor Seminarist under hver Arm. — Kalkars Undervisning, som gjaldt Gl. Test.' Bibelhistorie, Dansk og Historie, var saglig og nøgtern. Den samme Tendens var til Stede i de Opgaver, vi fik i dansk Stil. Det var næsten altid rent historiske eller dog rent saglige f. Eks. om Glasset og dets Anvendelse. En Gang protesterede vi herimod ved at levere blankt op i en Stil, som skulde skrives paa Klassen. Det var forud vedtaget, at vi skulde bære os saaledes ad, hvis vi igen fik en historisk Stil, hvad vi altsaa fik. Kalkar blev ked af det, og vi fortrød det straks. Hele Klassen,

som bestod af 12 Elever, blev kaldt op til Forstanderen, som dog ikke kom med stærke Bebrejdelser, endnu mindre med Udsæld, han syntes nærmest at have Lyst til at vide, hvordan vi saa ud efter en saadan Kraftudfoldelse, og konstatere, at vi løb alle sammen, ikke een blev og gjorde sin Pligt.

Tilbage er at nævne de tre store, Guldalderens egentlige Repræsentanter, som i ca. 40 Aar samtidig var Lærere paa Jonstrup, og i den Tid, der her tænkes paa, stod de i deres fulde Kraft. Først og fremmest de var Bærere af Jonstrup-Aanden; det var *J. Beyerholm*, *Hans Mortensen* og *Carl Mortensen*, og maaske sidstnævnte havde dybest Rod i Institutionen. Men tænker vi paa Jonstrup-Systemet i Undervisningen og det Forhold mellem Lærer og Elev, som fulgte dermed, saa maa Beyerholm og Hans Mortensen nævnes som Hovedpersoner. Forstanderen var en Magt i det fjerne og holdt ikke af at øve anden Tugt og Disciplin end den, der fulgte med hans Personlighed. Og Kalkar var jo ikke helt gennemtrængt af Systemets Tanker og Traditionens Aand. Nogle af hans Karakters Egenskaber, som er omtalt, stod hindrende i Vejen herfor, og delte ikke til hans Forringelse, hvor højt vi end vurderer det nævnte System. Og Carl Mortensen, som var Lærer i Sang, Skrivning og Tegning, kom os ved disse Fag ikke saa bestemt ind paa Livet, som det naturligt skete i andre Fag. Men Beyerholm og Hans Mortensen, det var dem, der i det daglige Liv gav Jonstrup-Aanden Kød og Blod, dem der mest konsekvent førte Systemet ud i Virkeligheden, Beyerholm med Kraft og Pathos, Hans Mortensen med en Alvor, der kunde tale gennem Tavshed og et Blik.

Men da Beyerholms Stemning og Forhold til Eleverne kunde være lidt svingende og at sammenligne med en bugtet Linie, hvorimod Hans Mortensens Færd i saa Henseende var ganske konstant og at betegne ved en lige Linie uden Bugter og Afgivelser, maa *Hans Mortensen* betragtes som den fuldkomneste Repræsentant for Jonstrup-Systemet, saaledes som det er omtalt med Hensyn til Undervisningen, og som det var i Lærernes Forhold til Eleverne, idet en Lærer udenfor Under-

visningen ikke gav sig af med Eleverne, med mindre de søgte ham, og ikke førte ligegyldige Samtaler med dem.

Hans Undervisning var klar og førtes frem i regelmæssige Skridt. Naturhistorie og særlig Botanik var hans Hovedinteresse, og han underviste desuden i Fysik og Geografi. Tillige var det overdraget ham at undervise i Pædagogik. Hans Foredrag heri var ikke betydelige, men de stod da ikke tilbage for Brammers Bog, som vi brugte. Til-

H. Mortensen.

lige havde han dansk Stil i yngste Klasse og var heri en fortrinlig Lærer. Vi skrev kun faa Stile, 8 à 10 i Aaret, men vi betragtede det at skrive en Stil som en Begivenhed, og den Karakter, som blev os tildelt ud af Mortensens meget nuancerede Karakterskala, gjorde større Indtryk paa os end nogen anden. Naar hans Karakterskala var omfattende, f. Eks. $mg^?$, $\underline{mg}^?$, \overline{mg} , mg , viser det kun, med hvor stor Omhu og Nøjagtighed han undersøgte hver enkelt Stil.

Hans Opgaver var ikke Kundskabsprøver i et eller andet Fag, men appellerede til Tænkning og Modenhed. Ved Gennemgang af Stilene viste han i en mundtlig Fremstilling, hvorledes Stilen kunde skrives, ikke ved Disposition og Antydninger, men som den ordret kunde lyde, og vi syntes baade, at det var udmærket, og at vi jo egentlig godt kunde have leveret det samme, hvis vi blot havde tænkt os rigtig om. Hans Mortensen var en fuldkommen Lærer; vi fulgte hans Undervisning med lige saa stor Opmærksomhed som den, hvormed vi fulgte Forstander Driebeins, og vi lærte efter vore Evner hans Fag grundigt. Men han var alligevel større som Opdrager, d. v. s. der var i hele hans Maade at være paa en Indøvelse i Pligt og en Appel til Æresfølelsen. At være under hans Lærerledelse betød selvfølgelig Er-

kendelsens Udvidelse og Øvelse, men endnu mere en Karakterens og Viljens Dannelselse. Et anerkendende Ord fra ham var af Guldets Værdi og betød mere for os end fra nogen anden, ligesom ogsaa et Ord, der gav Udtryk for Skuffelse eller Misfornøjelse, ramte haardt. Men han var ogsaa, hvad en Opdrager bør være, sparsom med Ros og Dadel og maadeholden i Udtryk. Vi mindes her, at der er store Pædagoger, saaledes Locke, der mener, at i Opdragelsen samler de mange Opgaver sig i denne ene at vække og nære Elevens Æresfølelse. Derfor blandt flere er den Opdrager størst, hvis Ros og Dadel betyder mest, ikke den, der benytter dette Midde mest. Uden at bruge mange Ord, og maaske ogsaa fordi han brugte saa faa Ord, blev han en Opdrager for sine Elever. Blandt Seminariets Lærere var han vistnok den, som, ikke just ved Undervisningens Indhold, men ved sin Person og sin Maade at være paa, øvede størst Indflydelse paa

J. Beyerholm.

Elevernes Karakterdannelselse. Hans planmæssige og korrekte Undervisning kunde maaske synes at pege mod en prosaisk Natur, men dette er en Fejltagelse; thi som i smaa Lysglimt aabenbares det, at han var et Menneske med dybt Følelsesliv, med Hjertet opladt for det uendelige og evige; og ved enkelte f. Eks. festlige Lejligheder kunde han give Udtryk for varme og poetiske Følelser. — Til Hans Mortensens Opdrageregenskaber hørte ogsaa denne, at han ikke let glemte det, hvis en Elev ved sin Opførsel havde stødt ham; han glemte det vist ikke, før der viste sig Grund til at glemme det. En Elev, som var Søn af en Ven af Mortensen, og som i den Anledning fra denne nød en vis, omend selvfølgelig meget diskret, Bevaagenhed, blev en Dag meldt syg, og Mortensen gik da op

for at se til ham og traf ham liggende med Damp oppe i en lang Pibe. Hans Mortensen sagde blot: »De er et Subjekt«, gik sin Vej, og Forholdet til vedkommende Elev var dermed forandret for bestandig.

Beyerholm, som mellem Eleverne ofte kaldtes med sit Fornavn Jørgen, var i sine Fag, Regning og Matematik, saa god en Lærer, at vi ikke kunde tænke os nogen bedre; navnlig var han sig bevidst, at han kunde regne, og vi lærte at regne. Han tog det strengt, og vi skulde nok passe paa at være forberedte til hans Timer; men han forstod ogsaa at gøre os Sagen simpel og ikke lægge meget Arbejde paa os. Hans Fremgangsmaade var enkel. Endskønt vi dengang til Eksamen havde tre Prøver i skriftlig Regning, vistnok 2 Gange 3 Timer og 1 Gang 2 Timer, havde vi aldrig noget, der hed skriftlig Regning, hverken hjemme eller paa Klassen. Der var heller ikke for os noget, der særlig hed Hovedregning. Hvert Stykke blev regnet oppe ved den store Tavle saaledes, at Eleven med Kridtet i Haanden noterede eller udregnede paa Tavlen saa meget, som *Beyerholm* mente kunde være rimeligt, og det var ikke meget, og saa forøvrigt regnede Stykket blot ved mundtlig Fremstilling. Vor Opgave var den at forberede os saa langt frem i Bogen, at vi var visse paa, at vi i den følgende Time ikke kom længere. Det betragtedes som en Selvfølge, at hvis vi kunde regne et Stykke, kunde vi vel ogsaa nedskrive det saaledes, at andre kunde forstaa det.

Overfor Elever, der ikke havde forberedt sig, kunde han optræde med kraftige Ord. At det var en Fornærmelse mod en Lærer, naar en Elev mødte uforberedt, var en almindelig Læreropfattelse i tidligere Tid; men for *Beyerholms* Vedkommende traadte dette tydeligt frem ved den Maade, hvorpaa han reagerede herimod. Udskæld, Trusel om at blive Oversidder og lign. Men i Uforberedthed og manglende Forstaelse laa der ikke blot en Krænkelser af Læreren, men ogsaa af Sagen; den maa ikke forplumres og ikke mishandles. Da en Elev trods *Beyerholms* Anstrengelser ikke kunde forstaa det foreliggende, men syntes at blive mere og mere dum i Spørgsmaalet, vendte *Beyerholm* sig selvopgivende og forarget mod Klassens øvrige

Elever med det Udraab: »det (udtalt ordret) er Gudsbespøttelse«. Og det kan forstaaes; thi al Sandhed stammer jo dog fra Gud.

Hans Undervisning var anskuelig, hvilket ogsaa kom stærkt frem, naar han havde Bibelhistorie i Børneskolen. Adskillige af de bibelske Personer søgte han at gøre levende for Børnene ved at sammenligne dem med Personer fra Seminariet eller i Omegnen. Den rige Bonde i Lignelsen blev en Gaardmand i Bringe, naar han kørte til Byen i Fjedervogn med to tykke fede Heste med opsmøgede Haler; han havde en stor Kavaj paa og en laadden Hue; han røg af en Merskumspibe, og saa krummede han Røret. Børnene vidste da, hvad der mentes med den rige Bonde. Naar han ved at fortælle om Kong Saul sagde: »han var en høj, smuk Mand ligesom jeg og saa havde han et stort, sort Skæg ligesom Hans Mortensen«, fik Undervisningen herved en solid Anskuelighed.

Beyerholm var Logiker med stor Sans for Udtrykkets Nøjagtighed, hvad ogsaa svarede godt til hans Fag. Men ogsaa naar han underviste i Tysk, som var frivilligt Fag, dvælede han med Forkærlighed ved, hvad der var godt Dansk. Det gælder om at skelne mellem Begreberne. Man maa saaledes ikke forveksle Formodning og Vished. En Sommerdag undervistes der for aabent Vindue, og Rasmussen var oppe ved Tavlen. »Ser De, lille Rasmussen, hvis nu en Mand gaar forbi og senere siger: Jeg kom til at se ind ad Vinduet, og saa da en Mand med et smukt Ansigt, saa ved man ikke, hvem det er, det kan være Dem, lille Rasmussen (som var alt andet end smuk) og det kan være mig; det kan kun være Formodning. Men hvis En siger, at der gik en Mand op ad Beyerholms Trappe; han var langbenet, skævbenet, rødhaaret, i det hele en grimt udseende Person, saa ved vi, at det er N. N. (en kendt Mand paa Egnen); det er Vished.«

I al Godmodighed morede det ham at optræde imponerende og skrækkindjagende overfor en mindre erfaren Elev, men det gik ikke altid, som han ventede. Ved en Optagelsesprøve regnede en udpræget sjællandsk Aspirant paa den store Tavle. Jo

længere han regnede. desto mere fejlagtigt blev det. Beyerholm saa til med et Smil, men da han syntes, den unge Mand var kommen dybt nok ned i Elendigheden, lyder der et frygteligt tonende: Galt, galt altsammen! Men Aspiranten i Stedet for at lammes af Forfærdelse, svarer ganske roligt: Ja, ja, Beyerholm, saa begynder vi forfra igen.

Han yndede stærke Udtryk, men de var ikke saa slemt ment, og i hans pralende Omtale af sig selv var der Ironi. Overfor

Carl Mortensen.

Eleverne var han knap saa tilbageholdende som de andre Lærere; det kunde hænde, at han samtalede med en Elev, uden at der ligefrem var Anledning dertil. Undertiden kunde han ved Begyndelsen af en Time komme med en personlig Meddelelse, f. Eks. da hans to Kolleger senere hen var bleven dekorerede: »Ja Hans Mortensen og Carl Mortensen blev Riddere, men jeg har mine Medborgeres Agtelse.« Hermed sigtedes vel særligt til, at han var bleven Sogneraadsformand.

Et Menneske, der er saa temperamentsfuld, vil let udsætte sig for Kritik, og Beyerholm var ingen Undtagelse. Men hans Elever vil mindes ham som en fremragende og fornøjelig Lærer og et originalt Menneske.

Carl Mortensen, der var gift med Forstander Jensens Datter og havde været Lærer paa Seminariet, lige siden han blev dimitteret derfra, havde saaledes en særlig dyb Indlevelse i jonstrupske Forhold. Skønt han underviste alene i Færdighedsfag, Sang og Musik, Skrivning og Tegning, der ikke i samme Grad som andre Fag giver Læreren Lejlighed til at udfolde sin Personlighed og Intelligens, stod han dog med Hensyn til

at give Seminariet Indhold fuldtud paa Højde med sine Kolleger og for saa vidt højere, som han var Inspektør og altsaa havde mere Ærinde paa Seminariet; og som Musiklærer be- rigede han dets Liv ved Sang og Musik ved forskellige Lejligheder, saaledes som det ogsaa sædvanlig sker paa vore Semina- rier. Han var en af de tre store, men deri forskellig fra de to andre, at medens Beyerholm og Hans Mortensen var saa afgjort udprægede indtil det mærkelige, var Carl Mortensens Personlighed af almen Karakter. Almen Dannelselse og Harmoni kom til Udtryk i hans Væsen. I saa Henseende stod han Drie- bein nærmere, end nogen af de andre gjorde. Der var noget æstetisk og rent over ham, hvilket endogsaa mærkedes i hans Skriveundervisning, hvorved han i Seminariets Aand gav et Bi- drag til, at vi kunde faa Sans for ikke at jasje, men give enhver (ethvert Bogstav) sit, gøre vor Pligt og udelukke alt, hvad der er uægte og overflødig. De Forskriftheftene, han har udgivet, synes mig de bedste, som jeg har mødt. Hans Person faldt saa godt sammen med det æstetiske i hans Fag og svarede til Stem- ningen i de Melodier, han har komponeret, f. Eks. Nattens dæmrende Taager, Rosen blusser, Sov mit Barn. Man kan maa- ske sige, at han kom let om ved sin Undervisning, idet han ofte i Timen spaserede frem og tilbage i Klassen og blot en Gang imellem til den enkelte eller til alle gjorde en vejledende Bemærkning. Men det var jo ogsaa Elevens Selvvirksomhed det kom an paa, og faktisk blev Eleverne dygtige i hans Fag. Vi lærte at skrive smukt ved at se ham skrive smukt. Som Beyerholm kunde faa os til at regne, kunde Carl Mortensen faa os til at skrive.

Der var noget primitivt og enkelt over Livet paa Jonstrup, og det primitive og enkle har en vis Evne til efterhaanden at erobre vort Sind. Loven herskede, men indenfor dens Ram- mer var der Frihed. Luften var ikke varm, men frisk og sund. Udenfor Undervisningen gav Lærerne sig kun meget lidt af med os; vi fik Lov til at passe os selv, hvilket nok kunde be- trages som et Gode. Lærerne passede deres, og Eleverne deres, maaske dog ikke i samme Grad som Lærerne. Forholdet var

et Autoritetsforhold, og naar der i dette fra Elevernes Side er Agtelse og Tillid, kan det blive Bærer for en endog stærk personlig Paavirkning, idet Lærere, overfor hvem vi nærer saadanne Følelser, indtager en sikker Plads i vor Erindring, vokser i vor Bevidsthed og bliver som faste Punkter, der er med til at bestemme vore Tankers Retning. Saaledes er det i hvert Fald gaaet mig overfor det gamle Jønstrups Lærere.

SØNDERJYLLANDSTUREN

I.

TIL SØNDERJYLLAND MED TREDJE KLASSE

(September 1931)

Ved Dr. *Arne Møller*.

Et Cirkulære fra Ministeriet om Fribefordring paa Skolerejser ogsaa for Seminarierne fik mig sidste Sommer til at spekulere over en »Stortur«, længere end de tidligere jonstrup-ske Storture, der er gaaet f. Eks. til Lund. Lærer Munch i Maaløv havde lige været en fornøjelig Fleredags-tur med Børnene til Sønderjylland. Jeg fik Lyst til en lignende med III Kl., hvilket ogsaa gav II Kl. Blod paa Tanden. Den og Hr. Hauch satte sig i Forbindelse med elskværdige Værter paa Bornholm og gennemførte samtidig med os en meget vellykket geologisk-naturhistorisk Tur til Bornholm i de samme skønne Septembere, da vor Rejse til Sønderjylland fandt Sted.

Vi forberedte os de sidste 14 Dage ved en Smule Gennemgang af Sønderjyllands Historie og ved at læse lidt om de Egne, vi skulde besøge, specielt om den kirkelige Arkitektur.

Der havde været Planer om at indbyde til et Stævne fra flere Seminarier i Tønder omkring Kongens Fødselsdag. Dette gav Anledning til, at jeg henvendte mig der om Bistand. Og jeg gik ikke forgæves; jeg mødte den største Hjælpsomhed og Gæstfrihed hos Forstanderen og Lærerne og forskellige gode Borgere i Tønder. Og saaledes gik det til, at vor Sønderjyllandsrejse i første Omgang blev til et Møde mellem de to ældste danske Seminarier — første Gang da vist disse to Seminarier, som snart med 5 Aars Mellemlum skal fejre 150-Aarsdagen for deres Oprettelse, har aflagt Besøg hos hinanden.

Bjørnson synger om »det første Mødes Sødme«. Vi Jonstrupper, som besøgte Tønder Seminarium hine skønne Septemberdage, kan gøre Bjørnsøns Ord til vore. Vi glemmer ikke den vidunderlige dvælende Solnedgang over Vesterhavet, da vi kørte ned gennem Vestslesvig og havde Ribe Domkirkes Taarne i det fjerne, den hjertelige Modtagelse paa Bane-gaarden i Tønder og Festen, som Seminariet holdt for os samme Aften. Der var en ejendommelig Stemning over denne Aften, hvor det gamle sjællandske og det nyvundne gamle slesvigske Seminarium festede med hinanden. Der var baade virkelig Festivitas, Hjertelighed og Munterhed over dette Møde. Bag ved alle Ordene laa jo Glæden over, at det var blevet muligt, at disse to Seminarier nu kunde mødes med hinanden helt paa dansk Grund. Mere end igennem Ordene, som blev sagt, blev Stemningen maaske udtrykt i de Sange, som blev baaret frem baade af det jonstrupske og det tønderiske Sangkor.

Da jeg efter Festen sammen med Forstander Albeck fulgtes med alle mine unge Kammerater i det klare Maaneskin gennem den stille, gamle By ud til Lejren, hvor de skulde indkvarteres, følte jeg, at de allerede den første Dag havde mødt en Oplevelse, som var Rejsen værd. Men Dagen efter, Kongens Fødselsdag, da vi i straalende Septembersolskin saa Kirken og de herlige gamle Huse i Tønder efter i Sømmene og om Eftermiddagen i Biler turede rundt til Møgeltønder, Grænsen ved Rudbøl, Højer og Løgumkloster Kirke, staaer ikke mindre frisk i Mindet. Herom og om de andre Rejседage vil to af mine Rejsekammerater skrive nedenfor. Men glemmes maa det ikke her at rette en særlig Tak til Forstander Albeck, Seminarie-lærer Eskildsen, vor utrættelige Foreviser, og den gamle Jonstrupper, Lærer Helkjær, saa vel som til Duborg Skolen i Flensborg og sidst, men ikke mindst til vor gamle Skolekammerat, Ernst Müller, dimitteret fra Jonstrup 1930. nu sat paa den ansværsfulde Forpost som Lærer ved den danske Børneskole i Slesvig By.

Jeg tror, alle Deltagerne i Sønderjyllandsturen — foruden tredje Klasse ikke at forglemme Hr. Kejser og min Kone —, da vi kom hjem igen, var enige om, at det havde været en

herlig Tur. Vi havde brugt os godt i de fem Dage, set meget, som for mange af Deltagerne var ganske nyt, og faaet en helt ny eller bedre Forstaaelse af Natur, Arkitektur, Skolevæsen og nationale Forhold dernede sønden for Kongeaa og faaet Appetit paa at lære alt dette meget bedre at kende. Men først og fremmest havde vi mødt megen Venlighed paa Rejsen. Og det var vel navnlig dette, der bidrog til den ejendommelige Stemning over Sønderjyllandsturen 1931, som skabte et lille Frimureri mellem de lystige Rejsekammerater, og som ikke føles mindre festlig nu, da Oplevelserne fortøner sig i det blaanende fjerne.

II.

ENKELTE MINDER FRA JONSTRUPPERNES SØNDERJYLLANDSTUR

Af Helge Andersen.

For eet Aar siden indleddedes en Epoke i Jonstrups Historie; dengang begyndte nemlig de uhyre billige og uhyre store Studierejser for Seminariets ældste Klasse. Vi, der dengang var »de førende i det jonstrupske Aandsliv«, og som er »flagret fra Reden«, har altsaa god Grund til at være stolte: Vi gjorde Begyndelsen! (Vi er jo nødt til at have noget at fremføre over for vore »Efterkommere«, der har været ude for noget saa fantastisk og ukendt i »Dansk Seminariehistorie« som en Rejse til Sagaøen!). —

Uden Hr. Forstander Møllers Initiativ var disse Rejser sikkert ikke blevet til noget — og gennem disse Blade skal der derfor ogsaa lyde en velment Tak for vor minderige Sønderjy.lands-tur: Tusind Tak for Turen, Hr. Forstander!

— Ja, eet Aar er gaaget siden vor »lange Rejse«, og da det nu er blevet min Opgave at berette om nogle af vore Oplevelser, maa jeg hente mit Stof fra Minderne og i fuld Overensstemmelse dermed sige, at de Indtryk, som en 5-Dages Tur giver, ikke efter eet Aars Forløb er bevaret i alle Enkeltheder. Det følgende bliver derfor nærmest en Oversigt over enkelte Til-

dragelser og Ture, som fandt Sted under den Stortur, som kun kostede ca. 10 Kr. pr. Næse (Tobaksforbruget dog fraregnet!!!)

Rejsen til Tønder foregik i magelige Kupéer, som Statsbanerne havde reserveret de vordende Pædagoger. Det vilde være umuligt at beskrive de mange forskellige Landskaber, vi rullede forbi. Det var ogsaa umuligt dengang at betragte dem, desaarlag dyrkede flere »Hold« det ædle Bridgespil. (Nogle har ganske vist paastaact, at de greb til slig Adspredelse, fordi Landskaberne var dem velkendte — og saa er Bridgespillerne at betragte som jonstrupske Kosmopolitter!)

Kort før vi naaede Bestemmelsesstedet, udspandt sig følgende Intermezzo: To tørstige Sjæle geraadede i en drabelig Strid om en »Soda« vand. Resultatet blev, at Proppen sprang op, og Hr. Forstander Møller bekom en — for begge Parter særdeles overraskende — kulsyreholdig Vandafkøling til stor Moro for den tilstedeværende Forsamling. Synderen, som holdt Flasken i Ulykkesøjeblikket, og som ikke fandt det slet saa morsomt, fremmumlede nogle uforstaaelige Undskyldninger, som Forstanderen meget gemytlig modtog — og saa var den Sag ude af Verden. (I »Kromans Psykologi« vil man sikkert finde Forklaring paa, hvorfor jeg aldrig nu kan konsumere nævnte Drik uden at mindes Turen i »Bumletoget« gennem det flade Sønderjylland.)

Dagen efter vor Ankomst til Tønder besaa vi Byen, Seminariet og Kirken med det ejendommelige Taarn. Fremmedartet virkede de talrige Gavlhuse med de for os saa løjerlige Karnapper. Ligeledes gav det tyske Sprog, som vi hørte paa Gaderne lige saa tidt som det danske, os Indtrykket af, at vi var kommet til et Sted, der laa langt fra de hjemlige Kødgryder. Dagens clou var dog den Eftermiddagstur, vi pr. Rutebil under Hr. Seminarielærer Claus Eskildsens utrættelige Ledelse foretog; og den fortjener da ogsaa nærmere — og hæderlig Omtale: Med sin dyrebare Last kørte Bilen ud til *Møgel-tønder*, hvis smaa, straatækte Huse, hyggeligt beliggende bag høje Træer og lave Hække, hensatte os i en egen Idyl-Stemning.

Efter et lille Ophold gik Turen videre gennem det flade

Marsklandskab, som blev præget af de karakteristiske Gaarde. En Beskrivelse er overflødig. Vi kørte videre til *Rudbøl* for at se Verdens vistnok mærkeligste Landegrænse, en Grænse, der paa en Strækning af ca. 100 m gaar midt gennem en af den lille Landsbys Veje. Ja, vi var skam tidt i Tyskland, da vi var i Rudbøl! Og Turen gik videre til *Højer*, hvor vi fra Dæmningen ved Slusen havde glimrende Udsigt til *Sild* (altsaa Øen!); derfra til *Trojborg* Slotsruin og videre til *Løgumkloster*, hvis ældgamle og nylig restaurerede Klosterkirke nøje blev beset. Vi havde jo lært, at denne Kirke i sin Arkitektur forener den romanske og den gotiske Stilart. Nu saa vi det selv og maatte indrømme, at denne Blanding af Stilarter ikke virker stødende, men snarere er med til at forhøje Kirkens Skønhed. Den dunkle og betagende Lysvirkning, der hin Eftermiddag var til Stede i det smukke Kirkerum, vilde endog store Poeter faa vanskeligt ved at beskrive; og en stakkels jordbunden Sjæl maa da nøjes med at sige: »Det er noget, der skal ses!«

Da vi om Aftenen vendte tilbage til Tønder, overværede en Del af os en Nationalfest, en Fest, der i hver lille Flække, i hver By hele Sønderjylland over fejres paa Kongens Fødselsdag. Det er en Fest til Minde om Genforeningen, og den er som Følge deraf meget nationalt præget. Ved denne Lejlighed fik vi, der nok havde hørt om et Grænsespørgsmaal, Bevis for, at et saadant virkelig eksisterer. — Samme Aften fik vi endog Lejlighed til at overvære en Fest hos Tønder-Kollegaerne, og det blev sent, inden vi vandrede ud til Militærbarakken, hvor vi overnattede, og hvor man med en Pakke Cigaretter kunde underkøbe »Vækker«-Soldaten, saaledes at man var den, der næste Morgen blev sidst vækket! Da vi den nævnte Morgen var blevet rigtig vaagne og hastigt havde nydt en Kop Afskedskaaffe, tog vi — noget matte — med Toget til *Sønderborg*, hvor nogle af de standhaftigste var oppe paa Slottet for at finde hin berømte Fure fra Kr. II's kongelige Tømmelfinger, medens de mindre standhaftige udhvilede deres mødige Lemmer i Missionshotellets magelige Sofaer eller kun paa Gulvtæppet!! — I Sandhedens Interesse skal det dog oplyses, at vi forinden alle havde været paa *Dybbøl*, hvor vi i Regn og Slud havde vandret rundt paa

Skanserne og bl. a. i »Kongeskansen« hørt en længere og noget detailleret Beretning om vore Forfædres haabløse Kamp mod de riflede Kanoner. — Da Mælkesyren langt om længe var forsvundet fra de trættes Muskler, kunde vi med Rutebil fortsætte Turen til *Graasten*, hvor vi foretog en Rundgang i Parken for at se Slottet fra alle Sider. Derefter blev vi indskibet i den morsomste lille Fjorddamper, med hvilken vi paa Flensborgfjord sejlede ind til Byen, der har givet Fjorden Navn. Under Sejlturen udspandt sig iøvrigt en munter Episode: Vi var nogle Stykker nede i Bugen paa den sjove Damper for at nyde lidt Kaffe til vore medbragte Klemmer. De øvrige Passagerer dernede var — efter vor Mening — typiske Tyskere med Kasket og Kejser-Villhelm-Skæg. Desaaarsag talte vi lemmelig ugenert — og paa Dansk. Talen faldt paa de tyske Cigaretter, og en af Jonstrupperne erklærede højlydt, at de nævnte Rygesager var noget Møj! Et Øjeblik senere henvendte en Herre sig til os og præsenterede sig som »gammel Jonstrupper«. Snakken gik straks lystigt, og *Hr. Billum* repeterede sin Jonstruppertid. Da tog han et Etui op af Lommen og bød os Cigaretter med følgende Replik: »Ja, jeg ved ikke, om d'Herrer vil tage til Takke med en tysk Møj-Cigaret?« Tableau! — Selvfølgelig tog vi imod Røgelsen, belært om, at man skal være varsom med at tale frit ud, selvom man er i Tyskland! — Paa Turen anløb vi en lille Havn, hvor vi ligervis som en Flok Faar blev gennet gennem en Fold for at faa vore Pas stemplede, og den lille Damper gled langt om længe i Taage og Mørke ind til Kajen i Flensborg, hvor vi overværede en lille Festlighed paa Duborgskolen, hvorefter vi samledes med Lærerne fra nævnte Skole til en hyggelig og udbytterig Aften i »Flensborghus«. — Næste Dag foretog vi med Flensborg som Udgangspunkt en Udflygt til Slesvig, Dannevirke og Haddeby, men herom vil en anden berette. Femtedagen rejste vi tilbage til Skovene ved Søndersø. Hjemrejsen bød ikke paa noget særligt, blot vil flere af os mindes Turen over Storebælt: Det var en usædvanlig smuk Tur. Solen dalede bag Fyns smilende Skove, og alt var stille og roligt. I Skumringen blev Fyns Skove bagude og Sjæl-

lands forude efterhaanden til smukke Si'houetter. I denne vidunderlige Aften nynnede vi »Solen er slukket«.

— Ja, vi kom tilbage, lætte og udasede, men en stor Oplevelse rigere. Turen optog fuldstændig Sindene de følgende Dage, og Snakken gik lystigt paa »Knejerne«.

— — —
Nu er Turen opbevaret i Hukommelsen, hvorfra den af og til kommer igen, og hver Gang, det sker, mindes man Jonstrup og Jonstrupperne og ønsker, at nuværende og fremtidige Jonstrupperne maa faa Lejlighed til at deltage i lignende Rejser, maa faa Lov at være med i »Nytids-Jonstruppernes Landnamsfærd«.

III.

DAGEN I SLESVIG OG PAA DANNEVIRKE

Af Knud Christensen, Vassingerød.

I September 1931 var III Klasse paa en Tur til Sønderjylland under Ledelse af Forstanderen. Nu, ca. 1 Aar efter, er jeg blevet anmodet om at berette om nogle af de mange Indtryk, vi modtog paa denne vellykkede Tur. Noget af det, der har præget sig stærkest i min Erindring, var Udflugten fra Flensborg til Slesvig og Dannevirke.

Vi havde faaet anvist Nattekvarter i Tivolibygningen, hvor vi tilbragte en forholdsvis rolig Nat. Om Morgenen drog vi til Duborgskolen, hvor vi i Skolens Køkken fik Te med de dejligste Rundstykker, bagt af Skolens Elever. Derefter var vi til Morgensang i Duborgskolens Festsal. Sangen fra de mange Stemmer tonede smukt i det høje, lyse Rum; efter Sangen bad et af Børnene Fadervor, medens den dybeste Stilhed hvilede over Salen.

Nede i Duborgskolens Gaard fandt vi vor gamle Kammerat Ernst Müller ventende paa os. Han førte os ud til en Rutebil lejet i Dagens Anledning, og i den gik det nu mod Syd. Et Stykke uden for Flensborg drejede Bilen bort fra Hovedlande-

vejen op mod en Bygning, der laa bag nogle høje Træer. Det var den lille danske Skole i Jaruplund. Vi blev modtaget af Læreren, der viste os rundt i Skolen, som var udmærket indrettet. I Skolens lille Gymnastiksal fandt vi et Knæfald, og vi fik at vide, at Salen virkede som en Slags Kirke for Egnens danske Beboere. Vi gav den lille Skole og dens tiltalende Lærer et rigtigt dansk Hurra, da vi kørte bort.

Ernst Müller og Frue ved Valdemarsmuren.

Næste Standsning var ved Sankelmark, hvor Müller fortalte om Kampen der. Vi var nede ved Mindesmærket og blottede vore Hoveder til Ære for de faldne. Herefter begyndte Landet at blive fladere, vi nærmede os Isted Hede. Da vi var kommet ind paa den flade Hedeslette, standsede vi atter, denne Gang ved Krogs Høj. Her blev navnlig Forstanderen

begeistret ved Tanken om at staa paa et saa berømmeligt og minderigt Sted.

Samme Formiddag kom vi til Slesvig, hvor vi kørte til det Sted, hvor Müller for et Aar siden havde begyndt at holde Skole i et gammelt Redaktionskontor med kun 18 Elever. Elevantallet var efterhaanden steget til 32, og flere ventedes i den nærmeste Fremtid, naar den nye Skolebygning, der var under Opførelse, blev færdig.

Den øvrige Del af Formiddagen tilbragte vi i Slesvig By, hvor vi saa Domkirken.

Herfra tog vi til Dannevirke, hvor vi saa en Del af den overordentlig velbevarede Valdemarsmur. Dels fra Bilen, dels

gaaende paa vore Ben saa vi andre Dele af Dannevirke; kun var det Skade, at vi havde saa kort Tid. Noget af det, der gjorde mest Indtryk paa os, var Udgravningerne ved Hedeby. Grundridsene og svage Rester af fordums Bygninger var afdækkede. Et Sted var en Grav blevet aabnet, og paa Bunden af denne fandtes to ret velbevarede Skeletter. Overalt fortalte og forklarede Müller klart og glimrende.

Dagen fandt sin Afslutning ved et Aftensmaaltid i Haddebykro; og den Aften blev vor Turs skønneste Minde. Efter Maaltidet takkede Forstanderen hjerteligt Müller for det, han havde gjort for os den Dag. Bagefter talte Müller om sit Arbejde og om det Kald, han havde følt til at udføre det. Han havde været glad for at se os dernede, ikke alene fordi vi var gamle Kammerater, men ogsaa fordi vi kom fra det gamle Land, — han havde ofte haft det Indtryk, at Danskerne med en vis Ligegyldighed betragtede Sønderjylland. Han haabede, at vort Ophold dernede havde vakt Interesse hos os og Forstaaelse af alt, hvad Dansk betyder for de Danskere, der lever her i Tyskland. Müller sagde dette jævnt og kønt, vi kunde alle mærke, hvor stærkt det laa ham paa Sinde, og alle i Salen var dybt grebne. Da Müller til Slut bad os om at synge nogle Fædrelandssange, blev der sunget med en Begejstring, som vist ingen af os havde følt før. Aftenen i Haddebykro sluttede med »Den gamle Borger«, som det sig hør og bør, naar Jonstrupperne samles. Da vi senere paa Aftenen i Slesvig skiltes fra Müller, fik han et drønende Hurra.

ISLANDSTUREN

I.

ISLANDSFÆRDEN 1932

Ved Dr. *Arne Møller*.

Denne »Stortur«, foreløbig Jonstrup Seminariums største Tur, krævede unægtelig mere omfattende Forberedelser.

Men først maa jeg fortælle, hvordan det gik til, at vi i det hele taget kom ud paa denne moderne Vikingefærd.

Jeg havde sat mig for at besøge Island igen. Jeg var der sidst 1919, og der har været saa stærk en Udvikling i alle ydre Livskaar siden da, at jeg vidste, at jeg trængte til at revidere mine Indtryk.

Men saa fik jeg en Aften, da jeg sad i min Spisestue og drak Kaffe med tredje Klasse, den forfløjne Idé at spørge dem, om de vilde med. Det var de levende med paa; og det udviklede sig efterhaanden til, at Halvdelen af Klassen fik samlet de nødvendige Rejsepenge sammen til Turen. Det var nu forholdsvis ikke saa mange. Jeg forlangte 100 Kroner paa Bordet for at befordre en Seminarist fra København til Reykjavik og tilbage til Bergen med tolv Dages Ophold og alle mulige Herligheder paa Island.

Desuden sluttede der sig efterhaanden nogle flere til de fjorten fra tredje Klasse, nemlig en »Spire«, min Kone, Pastor Leth fra Ballerup og Søn og Lærer Reetz fra Kølstrup og Kone. Det b'ev altsaa til en hel lille Ekspedition.

Men saa var det Forberedelserne.

Ja, Seminaristerne forberedte sig bl. a. ved at lære Islandsk saa godt, det lod sig gøre i fjorten Dage! Helt udlærte blev de vel ikke; men de drev det da til at kunne udstøde mange mærkelige fremmede Lyde og til at kunne synge første Vers af

Islands Nationalsang: »O Guð vors lands«. Forresten forbadse det baade mig og deres flinke Lærerinde, Dansk-Islandsk Samfunds Assistent Frk. stud. mag. Ellen Aagaard, hvor gode Fremskridt de paa de Par Timer gjorde i at kunne stave sig igennem en islandsk Avis.

Og jeg forberedte mig — først ved at sætte mig i Forbindelse med mine gode Venner Adjunkt ved Lalinskolen i Reykjavik Kristinn Ármannsson og Skoleinspektør Sigurður Jónsson ved Folkeskolen sammesteds. Og da de havde lovet os en god og gæstfri Modtagelse, fik jeg uden alt for store Vanskeligheder samlet de Penge sammen, som skulde til for at sætte Turen igennem. Undervisningsministeriet gav mig 750 Kr., Dansk-Islandsk Samfund 2000 Kr.

Desuden regnede jeg i udstrakt Grad med mine Venners Hjælp deroppe og den berømte islandske Gæstfrihed. Og det viste sig, at jeg havde regnet rigtigt — eller maaske rettere forkert! Thi mine Beregninger blev langt overtrufne, da det kom til Stykket.

Hvad siger man f. Eks. til, at de islandske Lærere af deres surt fortjente Smaapenge forærede mig 400 Kr. til vor Rundrejse paa Island?

Men der er saa mange andre end Lærerne, vi skylder Tak, lige fra Islands Førsteminister, der lod os køre rundt i Regeringens Bil paa vor 5 Dages Rundrejse, og til vore flinke Chauffører, der førte os velbeholdne hjem ad de ubeskriveligste Veje. Ikke at forglemme vore Værter i Reykjavik. Maaske bliver det dem, mange af Seminaristerne længst vil mindes.

Især har dog Sigurður Jónsson Æren for den Oplevelse, Jonstruppernes Islandsfærd blev. Han havde lagt vor Rundrejse til Rette, han gennemførte den som den fra mange Rejser paa Island stedkendte Fører, han er, han satte Liv i de trætte, naar det kneb med at holde sig fast paa en Hesteryg eller kravle op ad en Fjelddryg — ja, han fulgte os, senere mig alene, som en Skygge en hel Maaned, eller rettere: han lyste over hele Turen som en Sol! Med Rette er han nu blevet udnævnt til Æresmedlem af *Jonstrupsamfundet*.

Efter en Dags Ophold i Reykjavik, hvor vi bl. a. alle var

i Domkirken og søgte at følge med i Søndagsgudstjenesten, saa godt det lod sig gøre, gik vor Rundrejse — Mandag Morgen tidlig i Biler — først østpaa over det store, islandske Lavland mellem de store Jøkelfloder til de gamle Sagaegne, helt til Hliðarende. Derfra bøjede vi tilbage for at gaa i Kvarter den

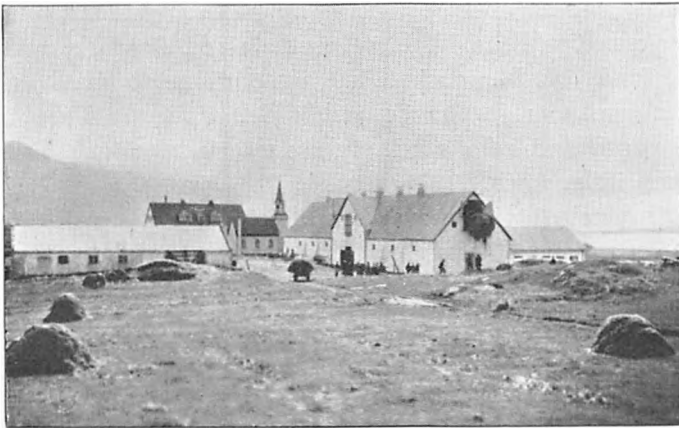
En Bilvej.

første Nat i Fellsmúli Præstegaard under Hekla. Men det blev ikke til megen Natte-ro for de *unge* Deltagere, saaledes som det nedenfor er skildret af en af dem i hans Beretning om denne Nats og den følgende Dags Oplevelser under Bestigningen af Hekla.

Den tredje Morgen forlod vi Præstegaarden og de overvældende gæstfri Præstefolk med taknemmelige Hjerter. Vejret var noget regnfuldt den Dag, men Deltagerne fik dog et stærkt Indtryk baade af Gullfoss' mægtige Vandmasser og Geysirs

særegne Naturforhold. Om Aftenen var vi meget glade for at finde baade god Mad, gode Senge og Varmtvandssvømmehal i en af de nyopførte, store Ungdomsskoler, nemlig Laugarvatn-skolen. Det havde ogsaa sin Betydning for de unge vordende Lærere, at de her og den følgende Aften paa Reykholt stiftede en Smule Bekendtskab med det store Arbejde, som i den seneste Tid er gjort paa Island for at skaffe bedre ydre Betingelser for Ungdomsundervisningen.

Den følgende — den fjerde — Dag brugte vi iøvrigt til at faa et Indtryk af Islands Nationalhelligdom, Thingvallasletten, og dens storladne Omgivelser. For Geologiens Vedkommende havde vi den kyndigste Vejleder med i Professor Guðmundur Bårðarson, der ikke kunde blive træt af at vise og forklare os alle de forunderlige Lavaformer og Sten, som man hvert Øjeblik bogstavelig var ved at falde over.

Hvanneyri Landbrugsskole.

Storladen og vild var den 7 Timer lange Biltur fra Thingvalla gennem Passet ved Kaldidalur, indtil vi ved Midnatstide godt sammenrystede og meget sultne naaede Reykholt. Jeg skal ikke prøve paa at gengive de mærkværdige Oplevelser paa denne Biltur. Læserne vilde ikke tro mig.

Reykholt var jo Snorre Sturlasons Hovedsæde, hvor han blev dræbt 1241. Nu er der altsaa blevet bygget en imponerende Skolebygning til den nye Ungdomsskole i Borgarfjorden; og ligesom ved Laugarvatnskolen er der ogsaa varme Kilder her i Nærheden. Snorre benyttede selv det varme Vand til at lave sig et Badebassin, som endnu findes; og i Skolebygningen er der indlagt varmt Vand fra den samme Kilde til en stor Svømmehal og til hele Husets Opvarmning.

Den femte og sidste Dag havde vi straalende Solskinsvejr.

Det var derfor et skönt Syn, da vi ved Middagstid kørte op foran Hvanneyri Landbrugsskole, der ligger med de blaa Bjerger bagved, de store, grønne Enge og Hvidaaen foran og Snefjeldsjöklen langt ude mod Vest.

Det var der, Egil Skallagrimssons Far tog Land i sin Tid. Nu har min gode Ven, Landbrugsskoleforstander Halldor Vilhjálmsson, overtaget Landbruget efter den gamle Viking, og han driver det sikkert meget bedre og mindre blodigt; Egil kunde ikke have modtaget os festligere end hans Eftermand og dennes elskværdige Frue. Vi blev bænkedede ved Borde, smykkede med Islands og Danmarks Flag, og budt netop saa hjertelig velkommen, som jeg havde ventet det af denne Foregangsmand paa Island, som har lært saa meget og fundet saa meget Venskab i Danmark.

Hvem der vil vide noget om, hvor store Fremskridt det islandske Landbrug har gjort i seneste Tid, bør have Halldor Vilhjálmsson til Vejviser paa Hvanneyris grønne Enge og i dets store Avlsbygninger.

Jeg tror, denne Dag blev den festligste paa Rundreisen for Eleverne. Smuk var ogsaa Bilturen i den skønne Sommereftermiddag ad de romantiske Bilveje langs Hvalfjorden til Reykjavik. Paa Vejen besøgte vi Islands berømte Salmedigter Hallgrímur Pjeturssons Grav uden for Kirkedøren ved den Præstegaard, hvor han for ca. 250 Aar siden levede.

Efter Hjemkomsten til Reykjavik hvilede vi først ud oven paa Rejsens mange og stærke Indtryk. De Par Dage, Eleverne endnu blev paa Island, brugte vi til at se os rigtig godt om i Byen og dens Omegn. Vi fik set Industriudstillingen, der gav et levende Indtryk af den stærke Udvikling, der har været ogsaa for Industrien de sidste Aar. Værterne gjorde smaa Udflugter med deres Gæster, og vi gjorde, som rimeligt var, en lille Afskedsfest for de mange Venner, vi havde vundet, hvor vi prøvede paa at sige Tak for den Gæstfrihed og Venlighed, vi havde mødt. Det blev sent, inden vi blev færdige med at synge og tale med hinanden. Glemmes maa det heller ikke, at vi fik holdt — i al Beskedenhed — det første dansk-islandske Lærermøde, jeg ved af, der er holdt paa Island. Jeg talte om

danske Skoleforhold, Sigurður Jónsson om islandske; og ved den paafølgende Sammenkomst, som ogsaa varede til Sol stod op (Kl. 2), herskede der den hjerteligste Stemning blandt de unge danske Lærerelever og de islandske Lærere og Lærereinder. Jeg tror, baade de første og de sidste vil mindes dette »første Møde«.

Saa slog Afrejsens Time for alle mine Ledsagere undtagen

Saurbær Kirke med Hallgrímur Pjeturssons Grav.

min Kone. Vi to stod sammen med en Flok islandske Værter og Venner inde paa »stranden og viftede med handen« ud til det norske Skib »Lyra«, om Bord paa hvilket Jonstrupperne stod og sang hin berømte svenske Afskedssang: Kanske faldt der hist og her en »känslans tår«. Men de ombordværende fik nok efterhaanden andet at tænke paa end de sødt vemodige Minder. Nordhavet skal have modtaget dem noget barskt. Herom skal jeg imidlertid ikke udtale mig nærmere, da jeg jo ikke var med paa den Rejse. Jeg skal blot berette, at de kom velbeholdne i Land i Norge og havde mange herlige Oplevelser ogsaa i dette stolte Land. Og det bedste ved det hele var, at vi efterhaanden alle mødtes velbeholdne igen herhjemme uden noget som helst nævneværdigt Uheld paa den lange Rejse.

Nedenfor er der givet længere Udtryk for, hvad et Par af

Deltagerne fik ud af Dele af Rejsen. Maa jeg her blot anføre et ganske kort Udtryk for den samlede Erfaring, en naaede til:

»Vi opdagede, at Søsyge virkelig eksisterer, at Islænderne ogsaa er Mennesker, at Island egentlig er Grønland, at Udviklingen er amerikansk, at paa Islandsk er Vej lig med Hjulspor, at Hekla ikke kan bestiges af enhver, at Seminarieelever kan være vaagne (endog i 30 Timer) og enige, nemlig om dette: Turen var herlig.«

For mig fik de jonstrupske Seminaristers og mine andre Ledsageres Deltagelse i denne Rejsefærd den Betydning, at jeg gennem den storslaaede og hjertelige Modtagelse, der blev givet os, fik et stærkt Indtryk af det Vennesind, der til Trods for stor Ligegyldighed i Tidens Løb fra dansk Side over for Island dog findes hos mange Islændinge over for Danmark.

Og jeg fik ogsaa Øjnene endnu bedre op for, hvor inderligt dette lille Folk i Ensomheden og Mørket yderst mod Norden trænger til og længes efter Sol og Varme — ogsaa Oplysningens Sol og Hjerternes Varme.

II.

SØREJSEN TIL ISLAND

Af *Herman Wolffsen*.

En lille Flok glade Jonstruppere samles ved S/S »Gullfoss« og gaar om Bord for at tage denne lille Del af Island i Besiddelse for et Tidsrum af 5 Dage. — Afsejlingen sker under Sang og mangfoldige gode Ønsker til begge Sider, og Rejsen begynder saa smukt, som man overhovedet kan ønske. Stille, døsigt Solvarme faar os til at tage Livet saa roligt som muligt, og vi har rig Lejlighed til i Ro at betragte det myldrende Liv paa Sundets let krusede Flade. Smaa fikse Lystbaade driver om mellem ærværdige Sejlskibe, og en snavset Kuldamper føler sig slet ikke trykket over at passere en Kæmpedamper med engelske Turister, som stævner sydpaa mod Byen med de mange Taarne.

Strandvejskysten set fra Søen er pragtfuld. En broget Blanding af Badehoteller, Rigmandsvillaer, Sommerhuse og Fiskerhytter, kransede af Skovenes endnu friske grønne, virker saa oplivende og synes at ville vise sig fra den smukkeste Side. — Og som Rosinen i Pølseenden: Kronborg med de dejlige, irgrønne Tage og et Dannebrog, som den svage Luftning næppe formaar at udfolde.

Som Modstykke har vi paa højre Side Sveriges Kyst, hvis stigende Tendenser kulminerer i Kullabergs massive Granitblokke, der ligesom sætter et værdigt Punktum for Sundets nordlige Ende.

Fire Timer efter knitrer Lynene rundt om os, og en Tordenbyge med Hagl og Regn pisker Havet til Skum; Vinden viser udprægede »omløbende« Tilbøjeligheder, men falder til Ro igen efter et Par Timers Forløb.

Fra Skagens Fyr straalers et sidste Farvel fra Danmark. Vi skimter i den lyse Nat Grenens lange Sandtunge, der skiller Kattegat fra Skagerak, og saa gaar vi til Køjs og lader os blidt lulle i Søvn af Maskinens ensformige Stempelslag.

Hæse Brøl fra Dampfløjten vækker os om Morgenen. Det er Taage, men Taagesløret forsvinder, naar Solen kommer højere op paa Himlen, og vi ser Norges trodsige Fjeldes afrundede Konturer i Nord. »Gullfoss« stamper gennem vestlig Dønning, og Bevægelserne er kraftige nok til at fremkalde visse ubehagelige Fornemmelser hos mange af Passagererne. Der er saaledes ikke mere end 6 af 30 til Eftermiddagskaffe. — Aftenen bringer imidlertid lidt roligere Vejr, og vi staar forude paa Bakken og nyder en betagende Solnedgang, gribes af Stemningen, og et Øjeblik efter lyder »Natten er saa stille« firstemmigt ud over Nordsøen, mens Norge forsvinder i Nordøst.

Det er Regntykning. Søen er tværs, og »Gullfoss« ruller kraftigt. Køjerne er lukkede, og det kniber svært med at faa frisk Luft i Spisesalonen, da Dørene til Kamrene maa staa aabne, og derinde ligger mange gæve Jonstruppere og lider Søsygens bitre Kvaler. — Vi har Slingrekanter paa Bordet, for at ikke Tallerkner og Fade skal falde ned, naar Skibet kaster sig om paa Siden. Naar vi skal spise Suppe, maa vi sidde med Taller-

kenen i Haanden og holde Balancen; men det gaar meget godt med at faa Maden inden for Vesten, selv om der til Tider kommer lidt udenfor. — De syge faar ikke andet end Te og Tvebakker. Appetiten er væk, og end ikke et lækkert Aftensbord med Sylte, fedt Flæsk og røget Aal kan kildre deres tørre Ganer. De holder sig trofast i Køjerne, og vor »Vært« paa II Kl., Josef, gør alt for at lindre deres Lidelser. Han kommer med Frugt og er i det hele taget paa Færde baade tidlig og silde.

Paa Dækket er der fugtigt. Søen er svær. Til Tider ser vi til Luvart et Bølgebjerg paa 25 Fods Højde, som et Øjeblik efter tordner mod Skibssiden og dænger os over med Skumsprøjt, saa vi ofte maa springe i Læ. — Der er intet andet at se end Himmel og Hav. Jo, Søfugle. Der er Havsuler, som sejler værdigt gennem Luften, og Stormmaager, der viser en forbavsende Flyvefærdighed. De stryger gennem Bølgedalene og er snart forude, snart agterude, rede til at styrte sig over det Affald, der fra Tid til anden, kastes over Bord fra Kabysen. Ogsaa enkelte Rovmaager ser vi. Deres største Fornøjelse er at drille andre Fugle saa længe, at de reverenter talt brækker den Føde op, som de har slugt. — En sjælden Gang ser vi et Marsvin, ellers kun Hav og alter Hav.

En Morgen møder der os et pragtfuldt Syn, naar vi kommer op paa Dækket. Morgensolen straal fra en letskyet Himmel og forgylder to af Islands mægtige Jøkler, som i majestætisk Ro viser os det første betagende Syn af Island. Skyerne staar neden for Toppene, og vi bliver helt fortryllede af den ophøjede Værdighed. Kun en stor Hval, som uanfægtet følger os et Stykke borte, kan faa os til at tage Øjnene bort fra det stor-slaaede Naturbillede.

Vi følger Islands Sydvestkyst og indsuger med begærlige Øjne alt, hvad vi ser. Basaltklipper afløses af Sletteland med Strandbred og Flyvesand, og senere viser Reykjanæs' Lavaformationer deres mærkelige, forrevne Dannelser. Hist og her giver de Plads for en lille Fiskerflække, hvor Fiskekuttere ligger til Ankers.

»Gullfoss« stævner ind i Faksefjord. Solen synker mod Snæfellsjøklens dæmpede Runding, som synes forgyldt i Ran-

den, og Esja ligger i et blaadugget Skær. En pragtfuld Lysvirkning over Bjerglandskabet gør det hele til et betagende Skue. — Og dér ligger Reykjavik, belyst af den synkende Sols sidste Straaler. Endnu formaar den at blinke i enkelte Ruder, før den forsvinder helt. — Det er saa stille, helt lunt, og Damprens Ankomst har lokket en Mængde Islændinge ned til Havnen. En forventningsfuld Stilhed breder sig over Kajen, og et Øjeblik efter toner den islandske Nationalhymne gennem Stilheden. Vi bringer dem vor Hyldest i Sangens Ord og synger fra Hjertet, besjælede af en andægtig Følelse, som forstærkes, da vi ser alle de blottede Hoveder, og da Sangen forstummer, ser vi Islændingene dér, og da føler vi, at der ud af deres taknemmelige Ansigter straalere et rigtig velment: »Velkommen til Island«.

III.

SKÆMTEKVAD

PAA HAVET

Af B. K.

Ud i det herlige Øresund
 stævnede »Gullfoss« en Morgenstund.
 14 »Mennesker« samt en enlig »Spire«,
 (der dog laved' Bulder nok for fire,)
 skulde rejse op til det fjerne Island
 i Følge med en ærværdig Vismand
 samt en Præst med sin lærde Pode,
 en Frue med en Mand uden Haar paa sit Ho'de
 samt Forstanderens elskværdige Frue,
 som ej for Sejlturen syntes at grue!

I Begyndelsen var alle fornøjede
 og Middagen let vi alle fordøjede;
 Eftermiddagen gik særlig glat,
 vi sejlede nu over Kattegat.

Overalt var der Lystighed
ikke Spor af Mistrøstighed.
En fik sig en hyggelig Passiar med Kokken.
En aflæste hver halve Time Loggen.
Sangkoret gav et Par nylærte Numre,
og siden, da det begyndte at skumre,
ser man nogle, som ivrigt »fjamser«
med et Par søde islandske »Lamser«, —
Af Veltilfredshed vi alle gøs — —
jo, Danskeren plasker husvant til Søs!

Dagen brød frem over Skagerak,
da en Borger sit Ho'de ind ad Døren stak
og bad saa bønligt om en Pille,
han havde faaet en lille — ganske lille
Fornemmelse i Maven, som øjensynlig vilde
forsvinde hurtigt. Det var ikke saa ildel!
Han fik Pillen, og med et halvkvalt »Tak«
min Kahytsdør hurtigt i han smak —
og iled' bort, jeg ved ej hvorhen —
jeg saa ham først tre Dage senere igen!

Jeg holder meget af Olympiadesvømninger
kort sagt, hvad der angaar *Tidens* Strømninger,
men Strømninger i mit eget Indre
interesserer mig meget, meget mindre.
Man bliver saa overmaade slasken,
naar ens gode Middag gaar helt i »Vasken«,
og man maa ofre sin Kaffe og Raakost
til Fordel for Havmænds og Vandnyfers Frokost;
om det saa var min Livret, Sagovællingen,
saa forsvandt den ogsaa ud over Rælingen.

Der var dog nogle, som klarede Skærene
og for det meste blev i Klæ'erne,
f. Eks. Boye, der intet fejled',
men daglig oppe hos Kaptajnen pejled',

og nappede Solhøjden knusende sikkert
ved Hjælp af sin gamle Teaterkikkert.
Han kendte nøjagtigt Skibets Tonnage
og vidste, hvad Telegrafisten erholdt i Gage.
I Solskin, i Taage, i Storm, i Regn
var han deroppe som 2. Kaptejn.
Jeg sov saa roligt nede i min Køje —
jeg vidste, paa Broen der havde vi Boye!

Wolffsen og Kromann klared' den værste.
Hver tænkte nemlig paa sin lille Kær'ste,
og saa snøred Halsen sig sammen af Længsel,
saa Maden ikke kunde krybe ud af sit Fængsel!

Alle Søsygens mange Kvaler
gik imidlertid væk, da vi saa et Par Hvaler.
Af en saadan havde jeg aldrig set saa meget som Halen,
selvom jeg længe havde ligget paa Valen!

IV.

JONSTRUPPERE PAA HEKLA

Af Bjarne Kirk.

En Aften — den første paa vor store Automobiltur oppe paa Sagaøen — ankom vi dødtrætte til Fellsmuli Præstegaard, der ligger i Nærheden af den pragtfulde Vulkan Hekla. Vi havde kørt saa godt som hele Dagen i den gamle Chevrolet, som det næsten vilde være Synd at kalde en Bil, og var allesammen lige til at klaske op paa en Væg, saa møre var vi! — Solen var allerede gaaet ned over de græsklædte Bakker mod Vest, og Øst for laa Hekla, sort og skarpt aftegnet, med Snekalot paa Hovedet og indhyllet i et Gevandt af lette Taager. Det var et vidunderligt Syn. Man fik en underlig Fornemmelse ved at tænke paa, at man skulde op paa Toppen af den. Den saa

saa eventyrlig ud i Skumringen, at den næsten virkede som et Drømmesyn.

Vor Fører, den gamle Jonstrupper Sigurður Jónsson, Præsten Sjera Ofeigur og Docent Kristinn Ármannsson stod og talte om Vejruudsigter, og om hvornaar det vilde være fornuftigst at drage af Sted paa den spændende Tur. — Vi Jonstruppere lagde os imens ind i de tre Telte, der var slaaet op til os, og strakte vore mødige Lemmer paa Grønsværen.

Fellamuli Præstegaard.

Omsider var de tre Islændinge naaet til det Resultat, at vi helst maatte drage af Sted om Natten, da det efter alle Solemærker at dømme vilde blive taaget den næste Dag. Hvis vi kom tidligt af Sted, havde vi Chancer for at faa klart Vejr, naar vi naaede Toppen af Bjerget. Alle vi unge var straks Fyr og Flamme, hvorimod de ældre af Rejseselskabet kviede sig. — Nu gik vi til Ro og fik en kort Søvn — halvanden Time. Kl. 1 blev vi vækket, og efter at have indtaget et haardt tiltrængt Maaltid inde i Præstens Spisestue kørte vi af Sted i vore Biler ud gennem Sletten ad en Vej, der ingen Vej var. Det var en ejendommelig Belysning, der var over Landskabet. Der er jo omtrent Midnatssol deroppe om Sommeren, og derfor var det kun halvmørkt — omtrent som under en Solformørkelse. Vi

havde vel kørt et Kvarters Tid, da vi i det svage Lys skimtede en Flok Heste, voglet af et Par Mænd. Det var de Heste, der paa deres Rygge skulde bære os op ad Bjergets stejle Sider.

Nu blev der en Vælgen og Vragen, indtil alle Mand havde faaet sig en Hest, og paa et Signal af Føreren svang vi os i Sadlen og red af Sted over Sletten. Flere af os Jonstruppere havde aldrig siddet paa en Hesteryg før, og det var komisk at se de uerfarnes Anstrengelser for at gøre et nogenlunde overlegent Indtryk i Sadlen. Tit fremkom der nogle pudsige Situationer, naar en Hest f. Eks. absolut ikke vilde den rigtige Vej, men tilbage til de grønne Græsgange, eller naar en af de gæve »Riddere« maatte understøttes af Føreren for overhovedet at kunne blive i Sadlen.

Karavanen skred jævnt hurtigt frem. Først red vi som sagt over Sletten, men til sidst kom vi til Foden af Bjerget, hvor en Elv snoede sig. Den maatte vi igennem! Vi skød Hjertet op i Livet og drev Hestene ned i den stride Strøm, og selvom vore Sko slæbte gennem Vandet, kom vi dog alle lykkeligt over og red videre. Nu gik det gennem en »Skov« af Birke-træer. Den var ikke ret høj. Vi kunde i hvert Fald kikke ud over »Trækronerne«, selvom vi kun sad paa smaa islandske Heste.

Efterhaanden kom vi højere op, og Plantevæksten blev stadig sparsommere. Hist og her laa vældige Lavablokke i det sorte Grus, og Hestene traadte yderst forsigtigt for ikke at smutte. Man mærkede hurtigt, at det ikke var første Gang, de dejlige Dyr havde været paa Hekla.

I et lille Pas, hvor der var friskt Græs og en klar Bæk, holdt vi Rast og lod Dyrene samle lidt Kræfter. Derefter red vi videre, stadig opad. Flere Steder mindede Egnen om et Maanelandskab. Sære, forvredne Lavavolde strakte sig til alle Sider, stivnede under deres Flugt fra Kraterets glødende Dyb, og for yderligere at gøre dem uvirkelige at se paa var de beklædt med graagrønt Mos. Efterhaanden blev det stejlere. Flere Steder troede vi, at nu kunde vi ikke komme længere; men saa maatte vi alligevel tvinge Hestene op ad en eller anden uhyggelig Skrænt, mens vi sad med Hjertet oppe i Halsen.

Endelig — efter fire Timers Ridt — naaede vi gennem en snæver Dal, hvor der laa Sne, til en Fold, opført af Lavablokke, hvor Hestene blev efterladt under Opsyn af de to islandske Førere. Nu gik vi videre til Fods.

Det blev en Vandring, man sent glemmer! En 8—900 m op ad en Skrænt opfyldt med Lavablokke, som hvert Øjeblik truede med at rulle ned over os, gennem Passer, hvor Sneen laa tykt, gennem Lavagrus, som fyldte vore Sko — alt det var noget, der tog paa Kræfterne. Men vi skimtede stadig Maalet oven over os, og under os laa et vidunderligt Landskab, som begyndte at titte frem imellem Taagerne! Det siger sig selv, at vi tit blev staaende et Øjeblik for at nyde Hvilen og Udsigten!

Vi gik meget spredt. Rundt omkring stak et Hoved eller et Par Ben frem mellem Klippeblokkene — der var ikke Tale om at holde Trop. Men det gjorde heller ikke noget. Vi kunde ikke gaa vild, Maalet var tydeligt nok!

Langt om længe fik vi slæbt os op til Toppen, men hvem beskriver vor Ærgrelse, da vi opdager, at det ikke er den højeste! Den rigtige Top ligger et godt Stykke derfra og er meget høj! — Det tog Pippet fra os. Vi smed os ned i Gruset, og et Par af os sov snart sødeligt. Sigurður Jónsson, Kristinn Armannsson og Geologen Guðmundur Barðarson kom gaende længere nede, og da vi opdagede dem, sang vi den islandske og den jonstrupske Nationalsang for dem, hvad der glædede dem meget. — Vi var imidlertid blevet enige om, at nu vilde vi ikke længere; men da vaagnede den »gamle Borger« i den 60-aarige Sigurður Jónsson, og med en Myndighed, vi *maatte* have Respekt for, kommanderede han os videre frem. Naar vi var kommet saa langt, skulde vi helt op, sagde han, ellers vilde vi ærgre os bagefter. Det hjalp! Alle sprang op og gik med fornyet Mod videre opad. Nu vandrede vi i sluttet Trop op gennem Sne og Is til en skarp Kam, ad hvilken vi naaede den øverste Top paa Hekla efter tre Timers Kravlen opad. Klokken var nu 8^{1/2}, og Solen brød frem og afslørede det prægtige Landskab, der laa under og omkring os: grønne Sletter med Flodernes blaa Baand, brune Bjerge, kronet af Jøklernes grøn-

lighvide Is, sorte Ørkner, røde, gule, violette Fjeldkamme — alt det fængslede os, saa vi tabte baade Mund og Mæle. — Skyerne laa under os. Vi følte os som hævet over alting, følte os, som var vi et Sted mellem Himmel og Jord. Der var saa vidunderligt stille — ingen Vind rørte sig. Solen kastede et magisk Skær over den hele Herlighed og dannede sære Skygger i de mærkelige Dale.

Jonstrupske Seminarister paa Hekla.

— — —
Efter at vi havde siddet længe og nydt alt dette, skrev vi vore Navne paa et Stykke Papir, som vi gemte i en Flaske; Jonstrups Navn var bragt op paa Islands berømteste Bjerg! Det var et uforglemmeligt Øjeblik!

Nedstigningen formede sig nærmest som en Lysttur. Vi kurede paa vore Regnfrakker ned ad de lange Sneskrænter, ligesom vore Forfædre i sin Tid havde kuret ned ad Alperne paa deres Skjolde! Hurtigt naaede vi ned til Hestestalden igen. Kun een Time varede det! Efter at vi havde sat vor medbragte Proviant til Livs i en Ruf, red vi den kendte Vej tilbage og genoplevede alle dens Rædselsøjeblikke og komiske Situationer. Vore Heste var nu sultne og længtes hjem. Det var derfor ikke let at holde dem i den adstadige Gang. De slog tit over i Galop

og trods en energisk Klamren sig fast til de vælige Gangere, maatte flere af Rytterne se sig siddende paa Jorden i de mærkeligste Stillinger. Heldigvis skete der intet Uheld, og vi naaede snart ned fra Farezonen. Paa Vejen mødte vi Forstander Møller med Frue og et Par andre af Rejseselskabet. De var paa Vej op, men naaede ikke langt, før det begyndte at regne. Vi havde været heldige, og glade over den vellykkede Tur naaede vi Præstegaarden, hvor man snart efter fandt os hvilende i Morfeus' Arme!

V.

LIDT OM SKOLEFOLK OG SKOLER PAA ISLAND

Af *N. S. Kromann*.

Den Islandsrejse, som jonstrupske Seminarister foretog sidste Sommer, var ikke en specielt pædagogisk Studierejse; men alligevel bragte den os i Forbindelse med mange islandske Skolefolk, uden hvis Velvilje Turen neppe var blevet realiseret eller havde givet det Udbytte, den nu gav.

Allerede ved Ankkomsten til Reykjavik stiftede vi Bekendtskab med flere Repræsentanter for den islandske Lærerstand. Dette Bekendtskab uddybedes og antog en mere intim Karakter paa den fem Dages Rundrejse, vi foretog paa Syd- og Østlandet under Ledsagelse af flere Lærere og med den gamle Jonstrupper Sigurður Jónsson, der fulgte os overalt, som Rejsefører. Paa denne Tur besøgte vi Ungdomsskolerne ved Laugarvatn og Reykholt og Hvanneyri Landbrugsskole. De to førstnævnte har hver en stor Svømmehal og udnytter de hede Kilder til Opvarmning af Lokalerne; Vandet bringes til at cirkulere i Varmeanlægget ved Hjælp af en Radiator, som er anbragt ude i Kilden med det kogende Vand. Undervisningen paa disse Skoler havde vi ikke Lejlighed til at overvære; men de staar med Hensyn til Indretning fuldt paa Højde med vore Skolebygninger.

Efter Tilbagekomsten til Reykjavik besaa vi Byens nye Kommuneskole, som kan rumme 1200 Børn. Den er moderne anlagt med Lokale til Fremvisning af Film og Centralvarmeanlæg; dog havde den vistnok ingen Svømmehal. Klasseværelserne var lyse og rummelige og udstyret med moderne Inventar og Materiel.

Inden vor Afrejse arrangeredes en Sommenkomst mellem islandske Lærere og danske Seminarieelever. Paa dette Møde indledede Dr. Arne Møller med en Oversigt over den danske Skoles Udvikling siden 1900 og rettede samtidig en Tak til de islandske Lærere og Værter for den Elskværdighed og Gæstfrihed, de havde udvist mod os. Derefter fik Skolebestyrer Sigurður Jónsson Ordet for at trække Hovedlinjerne op i den islandske Skoles Historie. Begge Talerne modtoges med langvarigt Bifald, hvorefter flere Islændere tog Ordet for at takke Dr. Møller for hans Arbejde paa at knytte en fastere Forbindelse paa lige Fod mellem Danmark og Island.

Ved det efterfølgende fornøjelige Samvær med fælles Kaffe-bord blev der endnu holdt mange Taler baade fra dansk og islandsk Side, og der blev knyttet venskabelige Baand mellem danske Seminarister og islandske Lærere.

Mødet sluttede Kl. 2 Nat; men Samtalen fortsattes paa Hjemvejen gennem Byens stille Gader; fælles Strabadser paa Rejsen og det fornøjelige Samvær havde rystet os sammen.

Dette improviserede Skolemøde, som havde samlet Lærere lige fra Øst- til Vestlandet, fra Akureyri til Vestmannaøerne, var en af Rejsens store Oplevelser.

SIGURÐUR JÓNSSON UDNÆVNT TIL ÆRESMEDLEM

Af R. C. M.

Den, der har læst den foranstaaende Beretning om Islandsreisen, har faaet et levende Indtryk af den store Andel, Sigurdur Jónsson havde i, at Reisen forløb saa udmærket og nu danner Grundlaget for Manges herlige Ungdomsminder, og vel vidste de, der forud kendte Inspektør Jónsson, at han, naar Island gæstedes af Jonstrupperne, vilde være Gæsterne en ypperlig Fører, men man oplevede alligevel at finde ham endnu mere udmærket, end man med de dristigste Forventninger havde tænkt sig ham. Jónsson kom i sin Tid til Jonstrup sammen med Forstander Bredstrup, og han følte sig saa godt hjemme der, at han syntes, Danmark blev hans andet Hjem. Han længtes dog, som naturligt er, tilbage til sit egentlige Hjem, Island, og han er nu Inspektør ved den ene af Reykjaviks store kommunale Folkeskoler. Der virker han som en dygtig Skolemand og som en forstaaende Ven af et fornuftigt Samarbejde mellem Danmark og Island. Efterat Jonstrupseminaristerne havde faaet et levende Førstehaandsindtryk af hans Kærlighed til dem og til Danmark, maatte det føles som en naturlig Sag, at han blev udnævnt til Æresmedlem af Jonstrupsamfundet. Han sendte i 1932 et Julebrev til Jonstrup, og han udtaler ganske vist deri, at han ikke har fortjent at blive Æresmedlem, men hele Tankegangen i hans Brev viser det Modsatte. Her er Brevet, det karakteriserer udmærket godt den gode Jonstrupper og den gode Ven af Danmark og det gode Menneske!

Reykjavik, d. 13. December 1932.

Kære Venner!

Først skal disse Linier tolke min bedste Tak til Dem alle for det fornøjelige Samvær sidste Sommer, dernæst for de smukke Hilsener, jeg har modtaget fra Dem, og endelig skal de bringe en speciel Tak til Wolffsen, Deres Repræsentant i Jonstrupsamfundets Bestyrelse, for hans Andel i min Udnævnelse til

Æresmedlem af nævnte Samfund. Jeg maa desværre bekende, at denne Udnævnelse er i højeste Grad ufortjent. Min Virksomhed for Samfundets Fremme har været = Nul, og hvad angaar mine Fortjenester i Forbindelse med Deres Islandsfærd, saa har jeg udregnet, at den største Del af dens Udbytte er tilfaldet mig, og jeg plejer jo ikke at regne fejl; det maa Hr. Johansen kunne bevidne! Selv om De, hver for sig, forhaabentlig har faaet noget Udbytte af Deres Ophold her, noget maaske ogsaa, der først senere hen dukker op og faar Betydning for Dem, saa er jeg dog sikker paa, at den, der fik mest ud af Turen, det var mig. Et Menneske i min Alder har allerede begyndt for en Del at leve i Mindernes Verden. Hverken det nuværende eller det tilkommende har længer en saadan Magt hos en tresindstyveaarig som hos en Yngling eller moden Mand, hvorimod Minderne stadig mere og mere træder frem i Forgrunden, jo ældre man bliver. Dette her ved De jo, ikke af Erfaring, men af utallige Menneskers Vidnesbyrd. Forhaabentlig faar De ogsaa selv Lejlighed til at komme til denne personlige Erkendelse. Men da vil De ogsaa maaske mindes noget andet: Mig er det gaaet saadan — og jeg tror, der er adskillige andre, der har gjort den samme Erfaring — at blandt alle Fortidsminder har de jonstrupske Minder en særegen Glans, en ejendommelig dragende Magt, og denne Magt føles desto stærkere, jo mere Haaret graaner. Nu er det blevet mig forundt paa en Maade at opleve igen den Tid, disse Minder stammer fra. Jeg har igen efter 34 Aars Udlændighed faaet Lejlighed til at færdes blandt jonstrupsk Ungdom, hvor jeg i sin Tid følte mig saa inderlig hjemme. Hvad dette har at sige, vil De vanskelig kunne forstaa, — nej, aldeles ikke forstaa og vanskelig føle, ikke endnu i det mindste. Det kan ikke fortælles, blot opleves. Men prøv paa at huske, hvad jeg her har sagt, og prøv saa paa at mindes det om en 40 Aar, især hvis De kommer langt bort fra Jonstrup. Se saa, om det ikke passer. — Se, det var en Julegave til Dem allesammen. Aabnes i Julen 1970! — En rigtig venlig Hiilsen og oprigtige Ønsker om glædelig Jul og godt Nytaar!

Onkel.

AARET 1931—32 PAA JONSTRUP

Af H. W.

Efter Sommerferien var alle tre Klasser mødt op for at tage fat paa Arbejdet; naa, Arbejde er vel for meget sagt om Tiden lige efter Sommerferien, det skulde lige være Arbejdet med at indføre Spirerne traditionsmæssigt i vort jonstrupske Borger-
skab. Der var en af Spirerne, der ved sin Optræden satte Punktum for en af Traditionerne, Aaspringet; han forstuede nemlig Armen ved Forsøg paa at faa den gale Ende i Vejret, og saa — Spirespringet blev ikke gentaget i Aar.

Seminarinefesten blev skudt en Uge frem. Og Grunden var ikke, at Borgerne ikke kunde styre deres Længsel efter Seminarinerne, men Kongens Fødselsdag skulde udgøre en Dag af de Ture, som III og II Kl. foretog henholdsvis til Sønderjylland og Bornholm. Hvad Turene angik, havde Deltagerne ikke Adjektiver, der var stærke nok til at udtrykke, hvad de mente, spækket som Turene var med mangehaande muntre (og alvorlige) Tildragelser. En Aften paa Musiksalen med Taler, Lysbilleder (baade virkelige og Karrikaturer) og Sange m. m. gjorde Forsøg paa at oprulle Turene for dem, der var blevet tilbage.

Efteraarskomedien hed »Frimurerne« og blev godt spillet, og dermed er ogsaa alt sagt, for Stykket selv skal der vist ikke tales om.

Julefesten forløb, som det kan ventes af en Julefest paa Jonstrup, udmærket. Stemningen var særdeles god, og alt klappede i skønneste Orden. Dagen derpaa blev Borgerne vækket med fuld Musik, og saa er det næsten Jul.

Vinteren bød paa en Symfoni. Vort Orkester blev forstærket med et privat Orkester fra København, og under Ledelse af Forstanderens Broder spillede et 30 Mands Orkester Haydns

CARL JULIUS LØVSTRØM

FØDT 4. JULI 1845. DØD 10. MAJ 1931

Af R. C. Mortensen.

Løvstrøm blev dimitteret fra Jonstrup 1866, samme Aar som Jonstruphistorikeren J. P. Jørgensen, hvis Kærlighed til Jonstrup tydeligt nok fremgaar af hans historiske Studier. Løv-

C. J. Løvstrøm som Elev paa Jonstrup.

strøm har dokumenteret sin Kærlighed paa en anden Maade, idet han har skænket Seminariet et Legat paa 2500 Kroner. Fundatsen er dateret den 24. September 1919, og den bestemmer, at han selv er Rentenyder foreløbigt, men at Jonstrup efter hans Død skal være Eier af Kapitalen, som skal være urørlig. Renten skal efter hans Død udbetales een Gang aarligt til to Elever paa Jonstrup og benyttes til Boghjælp (Lærebøger og Haandbøger). Seminariets Forstander og dets Lærere afgør i Forening, hvilke Elever der

skal have Legatportionerne, og i Tilfælde af Stemmeligbed, gør Forstanderens Stemme Udslaget. Legatkapitalen maa aldrig formindskes. Efterhaanden som de paagældende Østifternes Kreditforenings Obligationer udtrækkes, skal de strax erstattes ved Indkøb af andre 4 procent's i Østifternes Kreditforening og eventuel Kursgevinst skal anvendes paa samme Maade som Renterne. Løvstrøm døde den 10. Mai 1931 og Obligationerne er altsaa nu i Seminariets Eie.

Løvstrøm var Søn af Dreiermester Andreas Christian Løvstrøm i Vordingborg, og han elskede sin Fødeby over al Maade. Da han i sin Tid havde taget Afsked fra sin Lærervirksomhed flyttede han ganske vist til København, men han længtes tilbage til sin Fødeby, og flyttede derfor snart tilbage til den, og han skænkede denne sin Barndoms- og sin Alderdomsby Legater til et Beløb af 15 600 Kroner, deraf fik Realskolen 1000

Militærsymfoni paa Musiksalen. Ruderne holdt. Der var da ellers Kraft nok paa. I det hele taget maa man sige, at det gik helt godt, selv om man maatte tage behørigt Hensyn til, at Musikerne kun havde holdt een samlet Prøve.

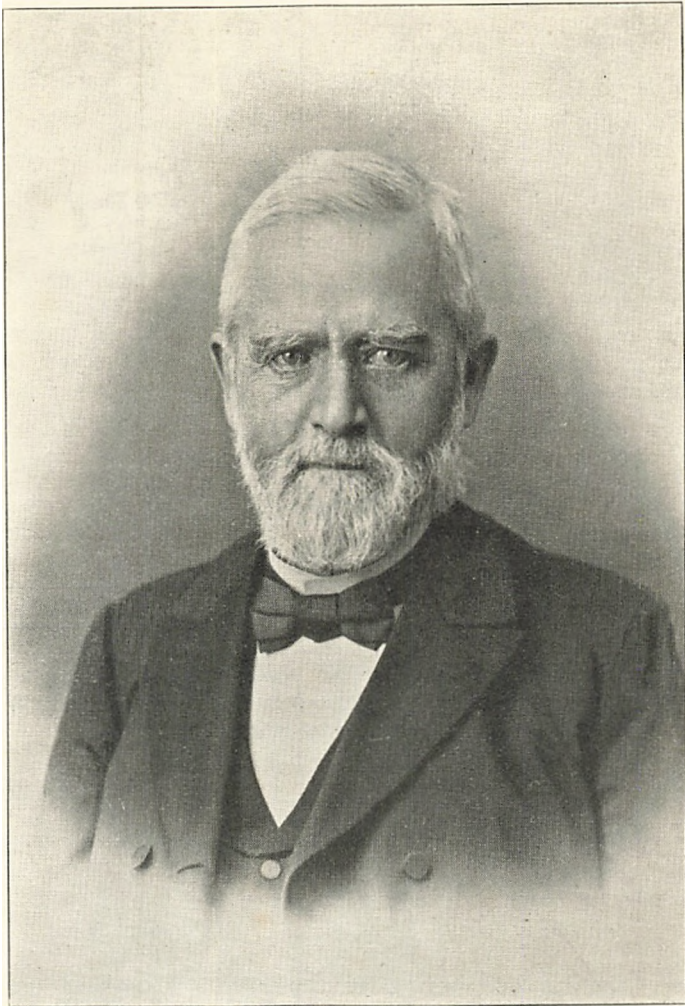
Gemzøe-Kvartetten spillede for os en Aften, og ogsaa Opera-sangerinde Anna Hagen medvirkede.

Af andre Begivenheder kan nævnes en H. C. Andersen-Aften af Prof. Villh. Andersen og et Foredrag af Hr. Hauch om »Omegnen i Digtningen« og endelig en Kejser-Aften med Underholdning og Kaffe paa Dagligstuen.

Foraaret med Læse»serie« og Eksamen behøver vist ikke nærmere beskrives, men ogsaa den Tid faar Ende. — Den 23. Maj var der Dimissionsfest paa Borgen. Først officiel Dimission paa Musiksalen med Tale af Forstanderen og Korsang, derefter privat Afsked ved »Øjet« med afgaaende og tiltrædende Embedsmænd, og endelig Aftenfesten paa Gymnastiksalen, hvor der drikkes Kaffe, musiceres m. o.

Og saa begynder den værste af alle Rædsler paa Borgen: Spiredimis i Juni. De fleste overlevede Eksekutionen.

Sandet i det store Timeglas er udløbet. Glasset vendes. Et nyt Skoleaar skal begynde.

Carl Julius Løvstrøm (Fotograferet 1918).

og Seminariet 2500. I 45 Aar havde han været Andenlærer i Gimlinge ved Slagelse; han giftede sig aldrig, og han søgte aldrig at komme bort fra sin kære Omgangskreds i Gimlinge Sogn, og ogsaa dette betænkte han med Legater: 15 000 Kroner til en Eiendom med Friboliger for 2 Familier, 3000 Kroner til hver af Sognets Skoler og 1000 Kroner til Sygekassen. Hele sit Liv henlevede Løvstrøm i Nøisomhed og for at glæde Andre. Som Legatstifter har han ved sit i ualmindelig Grad trofaste og gavmilde Sind givet Glæde ogsaa til de kommende Slægter.

REGNSKAB

1/1 1931—31/12 1932.

	Indtægt Kr. Ø.	Udgift Kr. Ø.
Kassebeholdning pr. 31/12 1930	639 18	
Kontingenter	531 00	
Salg af Aarbøger	308 00	
73 Opkræv. à 35 Ore	25 55	
Renter	29 18	
Representation, Stævne, Bestyrelsesmøder		69 40
Annoncer og Gebyrer		22 34
Porto		83 35
Papir, Couverter m. m.		62 25
Fremstilling af Jonstrupbogen IX, Distribution, Administration		625 00
Kassebeholdning pr. 31/12 1932		670 57
	1532 91	1532 91

Da Aarbog 1931 blev saa forsinket, udsendt i Begyndelsen af 1932, udsendtes ingen Aarbog 1932, og der blev ikke opkrævet Kontingent, hvorfor Regnskabet strækker sig over to Aar.

Islands Brygge 5², d. 6. Januar 1933.

K. Frigast Hansen.

Regnskabet for Aarene 1931 og 1932 revideret. Ingen Anledning til Bemærkning.

Sierslev og Sosum i Januar 1933.

S. M. Waaben.

M. Pedersen.

Fra 1. Januar 1933 overtog Hr. Lærer Wilh. Thomsen, Eigaardsvej 2¹, Charlottenlund, Kasserervirksomheden.

K. Frigast Hansen.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Forstander *Stig Bredstrup*, R. Dbm., Farum. Førstelærer *P. Andersen*, Hjørlande, Slangerup. Førstelærer *J. Hegelund*, Ulstrup. Lærer *Wilh. Thomsen*, Eigaardsvej 2¹, Charlottenlund. og Seminaricelev *H. Wolffsen*, Jonstrup.